AVTHORITATVM SACRAE SCRIPTVRAE, ET SANCTORVM PATRVM,

QVAE IN CATECHISMO DOCTORIS PETRI CANISII THEOLOGI

Societatis IESV *citantur, & nunc primùm ex ipſis fontibus fideliter collectæ, ipſis Catechiſmi uerbis ſubſcriptæ ſunt,*

PARS TERTIA.

DE PRIORI IVSTITIAE CHRISTIANAE parte, quæ in fugiendis vitijs ſita eſt:

SIVE DE PECCATIS.

AL DVS

VENETIIS, Ex Bibliotheca Aldina. M D LXXI.

CAPVT QVINTVM
DE IVSTITIA CHRISTIANA.

I
Quænam pertinent ad Iuſtitiam Chriſtianam?

SVMMATIM duo, quæ his uerbis continentur:[a] *Declina à malo, & fac bonum:* ſicut & Eſaias docet:[b] *Quieſcite agere peruerſè, & diſcite benè facere.* Hoc eſt, quod Paulus[c] monet, ueterem cum actibus ſuis exuendum, & nouum hominem in iuſtitia & ſanctitate ueritatis induendum eſſe. Prius eſt in cognoſcendis fugiendiſque peccatis poſitum, quoniam ea ipſa maxima ſunt mala mortalibus: poſterius uerò in bonis expetendis atque conſectandis uerſatur. A

Aug. ſer. 59 de tẽp. Chry. in pſalm. 4. & homil. 16. in epi. ad Ephe. Proſper ſententi. 98. ex Au. a Pſal. 36. e 33. c 1. Pet. 3. b. Tob. 4. d b Eſa. 1. e Eccl. 3. d Rom. 12. e c Coloſ. 3. b Ephe. 3. e, f, g

B Vt autem Iuſtitiæ hoc officium utrunque[d] præſtemus, Dei gratia per IESVM CHRISTVM nobis parta & promiſſa, ſemperque neceſſaria eſt. Ea uerò præeunte[e] atque cooperante, efficitur id in nobis quod Ioannes affirmat:[f] *Qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt, ſicut & ille* (Deus) *iuſtus eſt.* Addit porrò: *Qui facit peccatum, ex diabolo eſt.*

d Bern ſer. 11 de pẽtecoſte. e Aug. de gratia & lib. arbit. ca. 9 15. & 16 itẽ 10 Enchirid. ca. 32. Hier. in Ioui. Conc. Tridẽ. ſeſſ. 6. can. 2. f 1. Ioan. 3. b

SCRIPTVRAE.

PSALMO trigeſimoſexto: Declina à malo, & fac bonum.

ET trigeſimotertio: Diuerte à malo, & fac bonum, inquire pacem, & perſequere eam.

PRIORIS Petri tertio: Qui uult uitam diligere, & dies uidere bonos: coerceat linguam ſuam à malo, & labia eius nè loquantur dolum. Declinet

à malo, & facit bonum: inquirat pacem, & ſequatur eam.

Tobias quarto capite: Noli timere fili mi: pauperem quidé uitam geri mus, ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum, & receſſerimus ab omni peccato, & fecerimus benè.

Ecclesiastici tertio: Sapiens cor & intelligibile abſtinebit ſe à pec catis, & in operibus iuſtitiæ ſucceſſus habebit.

Ad Romanos duodecimo: Odientes malum, adhærentes bono.

Ad Coloſſenſes tertio: Nunc autem deponite & uos omnia: iram, indi gnationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore ueſtro. No lite mentiri inuicèm: expoliantes uos ueterem hominem cum actibus ſuis, & induentes nouum eum qui renouatur in agnitionem, ſecundùm imaginem eius qui creauit illum.

Ad Ephesios quarto: Deponite uos, ſecundùm priſtinam conuerſationem ueterem hominem, qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris. Reno uamini autem ſpiritu mentis ueſtræ: induite nouum hominem, qui ſecundùm Devm creatus eſt, in iuſtitia, & ſanctitate ueritatis. Propter quod deponentes mendacium, loquimini ueritatem unuſquiſque cum proximo ſuo: quoniàm ſumus inuicèm membra. Iraſcimini, & nolite peccare: Sol non oc cidat ſuper iracundiam ueſtram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret, operando manibus ſuis quod bonum eſt, ut habeat undè tribuat neceſsitatem patienti. Omnis ſermo malus ex ore ueſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Et nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei: in quo ſignati eſtis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indigna tio, & clamor, & blaſphemia tollatur à uobis cum omni malitia. Eſtote autem inuicèm benigni, miſericordes, donantes inuicèm, ſicut & Deus in Chri sto donauit uobis.

PATRES.

Iuſtitia in quo cõſiſtat. 1. A. Avgvstinvs ſermone quinquageſimonono de tempore: Iuſtitia non aliud eſt, quàm non peccare: non peccare autem, legis præcepta ſeruare. Præceptorum autem obſeruatio duplici genere continetur, ut nihil eorum quæ prohibentur, facias, & omnia quæ iubentur, implere contendas. Hoc eſt enim quod Pſalmiſta dicit: Recede a malo, & fac bonum. Si à ma-
Pſal. 33. lo receſſeris, & non feceris bonum, tranſgreſſor es legis, quæ non tantùm in malorum actuum abominatione, ſed in bonorum perfectione completur. Neque hoc ſolùm tibi præcipitur, ut ueſtitum ſuis non ſpolies indumentis, ſed ut ſpoliatos operias tuis.

2. Chrysostomvs in pſalmum quartum, ſuper eum uerſum, Sacrificate
Nõ ſatis eſt à malo abſtinere. ſacrificium iuſtitiæ: Non ſufficit ſi à malis abſtineamus, ſed oportet etiam bonorum accedere actiones. Quocircà etiam progrediens admonet, dicens,
Pſal. 36. Declina à malo, & fac bonum. non ſolùm enim improbitatis actio, ſed etiã à uirtute ceſſatio, ut puniamur efficit. Nam & qui eſurientem non pauerũt,
Matth. 25. & ſitiẽti potũ nõ dederũt, & q nudũ nõ ueſtierũt, nõ furati sũt, nec auari fue rũt, nec bona aliena cęperũt: ſed q a non fecerunt eleemoſynã, pptereà pęnę immortali dati ſunt & ſupplicio, cuius nullus eſt finis. Ex quo intelligimus, quòd

quòd abſtinere à malis, non ſatis eſt nobis ad ſalutem, niſi adſit etiã bonorum poſſeſsio & uirtutis actio. Propterea ergò etiam propheta, cùm & ab improbitate per compunctionem abduxiſſet, & ad uirtutis actionem aptiorem feciſſet, & duritiam mentis emolliſſet, & eam per compunctionem teneram reddidiſſet, incipit uerba facere de iuſtitia, & dicit: Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate in Domino. Iuſtitiam autem hic, non ſingularem aliquam dicit uirtutem, ſed uniuerſam: quemadmodum etiam uirum iuſtum uocamus, qui omnem in ſe uirtutem continet.

Pſal 4

Iuſtitiæ nomen generale.

3 IDEM homilia decimaſexta in epiſtolam ad Epheſios: Non eſt ſatis à malitia liberari, ſi quidem conſequendum ſit regnum cælorum: ſed & multo uirtutum lucro ac prouentu opus eſt. Nam ad hoc quidem ut à gehenna liberemur, opùs eſt ut abſtineamus à malitia: ut uerò regnum conſequamur, amplectenda & uſurpanda eſt virtus: niſi quiſquam illud dixerit, quòd & bonum non facere, malitiæ pars quædam ſit. Nam ocij iſtud eſt & ſegnitiei: ocium uerò, malitiæ pars eſt: immò uerò non pars, ſed cauſa & mala radix. Omnem quippe malitiam docuit ocium: itaque cauendum, nè ſtultè quæſtiones iſtas indagemus & inquiramus: nempe, quem ſit habiturus locum, qui nihil boni fecit. Nihil enim boni facere, hoc ipſum eſt malum facere. Dicas enim uelim, ſi famulum quempiam haberes, qui etſi nec furaretur, nec conuiciaretur, nec contradiceret, immò nec inebriaretur, nec reliquorum malorum quicquam deſignaret: ſederet tamen perpetuò ocioſus, nec aliquid eorum quæ ſeruus hero ſuo præſtare debet, faceret: non flagellares illum? non ut peruerſum caſtigares? Dic quæſo. Atqui nihil dum mali operatus eſſet. Itaque hoc ipſum malum eſt. Producamus autem & ad reliqua uitæ genera ſermonem. Sit agricola quiſquam, qui nulla in parte lædat noſtra bona, nec illis inſidietur, nec furtum intentet: duntaxàt cõſertis domi manibus ocioſè ſedeat, nec ſeminans, nec ſulcum proſcindens, nec boues ſubiugans, nec uitem colens, nec alium quenquam eorum laborum faciens, qui ad terræ culturam pertinet. An huiuſmodi non puniemus? Atqui nihil iniuriæ intulit, nè culpare talem poſsimus. Verùm hoc ipſo quòd ocioſus fuit, iniuriam intulit. Iniuriam enim committit communi ratione, qui, quam debet, utilitatem ſuam non præſtat. Itaque ſi & in domeſticis, & in opificibus, & in toto corpore magna eſt iniuria, non ſolùm mali quicquam facere, ſed & bona omittere, multò magis iſtud utiquè in corpore CHRISTI erit.

Non ſufficit à malo abſtinere.

Eccleſ. 33.

Nihil boni facere, eſt malè facere.

4 IN libro ſententiarum Proſperi ex Auguſtino, ſententia nonageſima octaua: Tota iuſtitiæ ratio eſt, ut declinentur mala, & fiant bona: cuius obſeruantiæ inter quaslibet aduerſitates forma ſeruanda eſt: quia hoc ſolùm nunquàm amittitur, quod operi pietatis impenditur.

Iuſtitiæ tota ratio in quo ſit poſita.

1 B BERNARDVS ſermone primo in feſto Pentecoſtes: Quia mandatum accepimus, ut declinantes à malo, faciamus quod bonum eſt, uide quemadmodùm ſpiritus in utroque adiuuat infirmitatem noſtram. Nam diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus. Propterea ad declinandum à malo, tria operatur in nobis, compunctionem, ſupplicationem, remiſſionem. Porrò ad faciendum bonum quid in nobis ſpiritus bonus operatur? Profectò monet, & mouet, & docet. Monet memoriam, rationem docet, mouet uoluntatem.

Pſal. 36.

1. Cor. 12.

Ad declinandum à malo, & faciendum bonum, quæ in nobis operetur Spiritus ſanctus.

2 AVGVSTINVS libro de gratia & libero arbitrio ad Valentinum, ca

Philip. 2.
Pſal. 102.

pite nono: Quia ipſa bona opera ille in nobis operatur, de quo dictum eſt, Deus eſt enim qui operatur in uobis & uelle & operari pro bona uoluntate: ideò dixit pſalmus, Coronat te in miſeratione & miſericordia: quia eius miſeratione bona operamur, quibus corona reddetur. Non enim quia dixit, Deus eſt enim qui operatur in uobis & uelle & operari pro bona uoluntate: ideò liberum arbitrium abſtuliſſe putandus eſt. Quòd ſi ità eſſet, non ſuperius dixiſſet, Cum timore & tremore ueſtram ipſorum ſalutem operamini. Quandò enim iubetur ut operentur, liberum eorum conuenitur arbitrium: ſed ideò cum timore & tremore, nè ſibi tribuendo quod benè operantur, de bonis tanquàm ſuis extollantur operibus.

Liberum arbitrium cooperatur gratiæ Dei.

Scripturis pbatur gratiæ & liberi arbitrij cõcurſus.
Pſal. 94.
Ezech. 18.

3 Et capite decimoquinto eiuſdem libri: Nè putetur, nihil ibi facere ipſos homines per liberum arbitrium, ideò in Pſalmo dicitur: Nolite obdurare corda ueſtra. Et per ipſum Ezechielem, Proijcite à uobis omnes impietates veſtras, quas impie egiſtis in me, & facite uobis cor nouum & ſpiritum nouum, & facite omnia mandata mea: Vt quid moriemini domus Iſrael, dicit Dominus, quia nolo mortem morientis, dicit Adonai Dominus: ſed conuertimini, & uiuetis. Meminerimus Deum dicere: ſed conuertimini, & uiuetis: cui dicitur, Conuerte nos Deus. Meminerimus Deum dicere. Proijcite à uobis omnes impietates ueſtras, cùm ipſe iuſtificet impium. Meminerimus ipſum dicere, Facite uobis cor nouum & ſpiritum nouum: qui dicit, Dabo uobis cor nouum, & ſpiritum nouum dabo uobis. Quomodò ergò quod dicit, Facite uobis: hoc dicit, Dabo uobis? Quarè iubet, ſi ipſe daturus eſt? Quarè dat, ſi homo facturus eſt, niſi quia dat quod iubet, & adiuuat, ut faciat cui iubet? Semper eſt autem in nobis uoluntas libera, ſed non ſemper eſt bona. Aut enim à iuſtitia libera eſt, quandò ſeruit peccato, & tunc eſt mala: aut à peccato libera eſt, quandò ſeruit iuſtitiæ, & tunc eſt bona. Gratia uerò DEI ſemper eſt bona, & per hanc fit, ut ſit homo bonæ uoluntatis, qui priùs fuit uoluntatis malæ. Per hanc etiam fit, ut ipſa bona uoluntas, quæ iam eſſe cœpit, augeatur: & tam magna fiat, ut poſsit implere diuina mandata quæ uoluerit, cùm ualdè perfecteq; uoluerit. Ad hoc enim ualet, quod ſcriptũ eſt: Si uolueris, conſeruabis mandata: ut homo qui uoluerit & non potuerit, nondùm ſe plenè uelle cognoſcat, & oret ut habeat tantam uoluntatem, quantá ſufficit ad implenda mandata. Sic quippe adiuuatur ut faciat quod iubetur: tunc enim utile eſt uelle, cùm poſſumus: & tunc utile eſt poſſe, cùm uolumus: Nam quid prodeſt, ſi qd' nõ poſſumus, uolumus: aut ſi quod poſſumus, nolumus?

Pſal. 84.
Ezech. 18.

Volũtas ſemper libera eſt etſi non ſemper bona.

Gratia Dei facit ut bona ſit uoluntas, & poſſit implere mandata.
Eccleſ. 15.

Seruamus mãdata ſi uolumus.

4. Item capite decimoſexto: Certum eſt enim, nos mandata ſeruare ſi uolumus: ſed quia præparatur uoluntas à Domino, ab illo petendum eſt, ut tantum uelimus, quantum ſufficit ut uolendo faciamus. Certum eſt nos uelle cum uolumus, ſed ille facit ut uelimus bonum, de quo dictum eſt quod paulò antè poſui, quòd præparatur uoluntas à Domino, de quo dictum eſt: A Domino greſſus hominis dirigentur, & uiam eius uolet: de quo dictum eſt, Deus eſt qui operatur in uobis & uelle & operari. Certum eſt nos facere cùm facimus, ſed ille facit ut faciamus, præbendo uires efficaciſsimas uoluntati, qui dixit, Faciam ut in iuſtificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis & faciatis. Cùm dicit, Faciam ut faciatis: quid aliud dicit, niſi, Auferam à uobis cor lapideum, undè non faciebatis: & dabo cor carneum, undè faciatis? & hoc quid eſt, niſi, Auferam

Pſal. 36.
Philip. 2.

Deus facit ut faciamus.
Ezech. 36.

cor

cor durum, undè non faciebatis, & dabo cor obediens, undè faciatis? Il-
le facit ut faciamus, cui dicit homo: Pone Domine cuſtodiam ori meo: Pſal. 140.
hoc eſt enim dicere, Fac ut ponam cuſtodiam ori meo: quod beneficium Pſal. 38.
Dei iam fuerat conſecutus, qui dixit, Poſui ori meo cuſtodiam.

5. Idem Auguſtinus in Enchiridio ad Laurentium, capite trigeſimoſe-
cundo: Reſtat ut propterea rectè dictum intelligatur, non uolentis neque
currentis, ſed miſerentis eſt Dei, ut totum Deo detur, qui hominis uolun Rom. 9.
tatem bonam & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam. Præcedit Pſal. 58.
enim bona uoluntas hominis multa Dei dona, ſed non omnia, quæ autem Pſal. 22.
non præcedit ipſa, in eis eſt & ipſa. Nam utrunque legitur in ſanctis elo- Matth. 6.
quijs: Et miſericordia eius præueniet me, & miſericordia eius ſubſeque- Gratia præueniens & ſubſequens.
tur me. Nolentem præuenit ut uelit, uolentem ſubſequitur, nè fruſtrà uelit.

6. Hieronymus libro ſecundo aduerſus Iouinianum: Liberi arbitrij Liberi arbitrij ſumus.
nos condidit Deus, nec ad uirtutes, nec ad uitia neceſsitate trahimur. Alio
quìn, ubì neceſsitas eſt, nec damnatio, nec corona eſt. Sicut in bonis ope
ribus perfector eſt Deus: non eſt enim uolentis neque currentis, ſed miſe- Rom. 9.
rentis & adiuuantis Dei, ut peruenire ualeamus ad calcem: ſic in malis at-
que peccatis ſemina noſtra ſunt, incentiua & perfectio diaboli.

7. Concilium Tridentinum ſeſsione ſexta, canone ſecundo: Si quis di Gratia Dei, ad quid neceſſaria ſit.
xerit, ad hoc ſolum diuinam gratiam per Christum Iesum dari, ut fa-
cilius homo iuſtè uiuere, ac uitam æternam promereri poſsit, quaſi per li-
berum arbitrium ſine gratia utrunque, ſed ægrè tamen & difficulter poſsit,
anathema ſit.

II

Quid eſt peccatum?

Auguſtino [a] teſte, Peccatum uoluntas eſt retinendi uel conſequendi quod Iuſtitia vetat, & undè liberum eſt abſtinere. Et alibi docet, [b] Peccatum eſſe dictum, uel factum, uel concupitum contra legem Dei. Ambroſius [c] uerò, Quid eſt peccatum, inquit, niſi legis diuinæ præuaricatio, & cœleſtium inobedientia præceptorum?

a Lib. de duabus animab. c. 11. & l. j Retract. ca. 15. & 13 Li. de Gē. ad lit. imperfec. cap. 1.
b Lib. 22. cōt. Fauſt. c. 27. li. 1. cō. 2. epiſt. Pela. c. 13.
c Lib. de Paradiſo cap 8. Au. l. 2. de cōſenſu Euangeliſt. cap 4. Beda in ca. 3. epi. 1. Ioānis.

PATRES.

1 Augustinus libro de duabus animabus contra Manichæos, capite
undecimo: Peccatum eſt uoluntas retinendi uel conſequendi quod iuſtitia
uetat, & undè liberum eſt abſtinere.

2. Idem libro primo retractationum cap. 15. Definitio peccati qua dixi- Peccati definitio.
mus, (ſcilicet in libro iam citato) Peccatum eſt uoluntas retinendi uel con
ſequēdi quod iuſtitia uetat, & undè liberū eſt abſtinere: propterea uera eſt,
quia id definitum eſt, quod tantummodò peccatum eſt, non quod eſt etiam Originale peccatū quomodò uoluntarium ſit.
pœna peccati. Cur igitur (inquiunt Pelagiani) peccatum dicitis paruulo
rum, quorum uoluntatem non tenetis reum? Reſpondetur, non eos pro-
prietate uoluntatis, ſed origine reos teneri. Porrò Adam habebat utiquè
uoluntatem, qua uoluntate cùm peccaſſet, peccatum per eum intrauit in
mundum, Et poſt pauca: Propterea non perturbat de paruulis quæſtio:

quia ex illius origine rei tenentur qui uoluntate peccauit.

3. Capite verò decimotertio ſic ait: Illud quod in paruulis dicitur originale peccatum, cùm adhuc non utantur libero arbitrio uoluntatis, non abſurdè uocatur etiam uoluntarium, quia ex primi hominis mala uoluntate contractum, factum eſt quodammodò hæreditarium. Non itaque falſum eſt quod dixi (ſcilicet in libro de uera religione, capite decimoquarto) uſqueadeò peccatum uoluntarium malum eſt, ut nullo modo ſit peccatum, ſi non ſit uoluntarium.

4. Item in libro de Geneſi ad literam imperfecto, capite primo: Catholica fides eſt, omne quod dicitur malum, aut peccatum eſſe, aut pœnam peccati: nec eſſe peccatum, niſi prauum liberæ uoluntatis aſſenſum, cùm inclinamur ad ea, quæ iuſtitia uerat, & undè liberum eſt abſtinere, id eſt, non in rebus iſtis, ſed in uſu earum legitimo. Vſus autem rerum eſt legitimus, ut anima in lege Dei maneat, & uni Deo pleniſsima dilectione ſubiecta ſit, & cætera ſibi ſubiecta ſine cupiditate aut libidine miniſtret, id eſt ſecundum præceptum Dei.

Peccatum qd ſit. 5. Rursus Auguſtinus libro uigeſimoſecundo contra Fauſtum Manichæum, capite uigeſimoſeptimo, Peccatum, eſt factum uel dictum uel concupitum aliquid contra æternam legem. Lex uerò æterna, eſt ratio diuina uel uoluntas Dei, ordinem naturalem conſeruari iubens, perturbari uetans.

6. Item libro primo contra duas epiſtolas Pelagianorum, capite decimotertio: Peccata ſunt, quæ ſecundùm carnis concupiſcentiam uel ignorantiam illicitè ſiunt, dicuntur, cogitantur. Quæ tranſacta etiam reos tenent, ſi non remittantur.

Peccatū qd. 7. Ambrosius in Libro de Paradiſo, capite octauo: Quid eſt peccatū, niſi præuaricatio legis diuinæ, & cœleſtium inobedientiæ præceptorum?

8. Avgvstinvs Libro ſecundo de conſenſu Euangeliſtarum, capite quarto: Denariùs tanquàm iuſtitiæ numerus, in decem præceptis legis oſtenditur. Porrò peccatum eſt legis tranſgreſsio.

9. Venerabilis Beda in caput tertium epiſtolæ primæ Ioannis ſuper ea uerba, Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit: Nemo dicat, aliud eſt peccatum, aliud iniquitas. Nemo dicat, ego peccator ſum, ſed iniquus non ſum. Omnis enim qui facit peccatum, & iniquitatem facit, & peccatum eſt iniquitas. Virtus huius ſententiæ faciliùs in lingua Græcorum, qua edita eſt epiſtola, comprehenditur. Siquidem apud eos iniquitas ἀνομία uocatur, quod ſignificat, quaſi contra legem uel ſine lege factum. Siquidem lex Græcè νόμος appellatur. Cùm ergò dicit Ioannes, Quia omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit, hoc eſt, ἀνομίαν, & peccatum eſt iniquitas, manifeſtè inſinuat, quia omne quicquid peccamus, contra legem Dei facimus, iuxta illud Pſalmiſtę: Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ, Omnes enim qui peccant, præuaricationis rei ſunt, hoc eſt, non ſolùm illi qui data ſibi ſcriptæ legis ſcita contemnunt, ſed & illi qui innocentiam legis naturalis, quam in protoplaſto omnes accepimus, ſiue infirmitate, ſiue negligentia, ſiue etiam ignorantia corrumpunt. Sed & latinum nomen eidem rationi congruit, quòd iniquitas quaſi æquitati aduerſa nuncupatur, quique facit peccatum, & iniquitatem facit, & peccatum eſt iniquitas. Quia

Omne peccatum ſit cōtra legem Dei. Pſal. 118.

quicunque peccat, contrarius nimirùm æquitati diuinæ legis peccando exiſtit.

III

Quotuplex uerò peccatum eſt?

A. Triplex,[a] Originale, Mortale, ac Veniale.

a Aug. in enchir. cap. 64.

B. Primùm, Originale vocamus,[b] quod à primo generis parente Adam transfuſum, nobiſque in ipſa[c] conceptione contractum, per Baptiſmum in Chriſto tollitur. De quo Paulus in hunc modum:[d] *Per unum hominem*, inquit, *peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & itâ in omnes homines mors pertranſijt, in quo omnes peccauerunt*. Et rursùs ad baptizatos loquens, ut vim Chriſtiani baptiſmi ad hoc quoquè peccatum expiandum porrigi oſtenderet, apertè teſtatur:[e] *Abluti eſtis, ſanctificati eſtis, iuſtificati eſtis in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in ſpiritu Dei noſtri*.

b Tridét. cóc. ſeſſ. 5.
c Pſal. 50. b
d Rom. 5. b
e 1. Cor. 6. e

C. Mortale verò, eſt peccatum (ut uocant) actuale, quod vitam ſpiritualem eripit, ac mortem adfert animæ peccantis: quæ mors & à Deo Deique[f] regno ſeparat, & ſupplicio æterno dignum facit. Vndè ſcriptum eſt,[g] *Stipendia peccati mors*.[h] *Iniuſtitia, mortis eſt acquiſitio: Impij autem manibus & uerbis accerſierunt illam*.

f 1. Cor. 6. b
Gal. 5. d
Apoc. 21. c
g Rom. 6. d
h Sapien. 1. d

D. Demùm, Veniale peccatum eſt actuale quidem, ſed quod Dei inimicum hominem non efficit, cuiuſque à Deo venia fidelibus facilè impetratur. De hoc Ioannes dixit:[a] *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & ueritas in nobis non eſt*. Nam & Iacobus apertè fatetur,[b] *In multis offendimus omnes*. Et ſi Sapienti credimus,[c] *Septiès cadit iuſtus in die, & reſurgit*.

a 1. Ioan. 1. d
Aug. lib. 3. cótra duas epi. Pelagianorú cap. 3.
b Iacobi. 3. a
c Pro. 24. b

E. Iam verò peccatum vnum altero eſſe[d] grauius conſtat: & quidem grauiori pœnam[e] maiorem deberi, non ſolùm humanæ, ſed etiam diuinæ eſt iuſtitiæ conſentaneum. Proindè CHRISTVS inter culpam pœnamque ſcienter ac ignoranter peccantis, itâ diſcreuit:[f] *Ille ſeruus*, inquit, *qui cognouit uoluntatem Domini ſui, & non ſe præparauit, & non fecit ſecundùm uoluntatem eius, plagis vapulabit multis: qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, uapulabit paucis*. Alibì verò idem de peccato iræ eiuſque gradibus loquens, hanc tulit ſententiam:[g] *Omnis*

Eccleſ. 7. c
d Ioan. 19. b
e Aug. li. 21. de ciuita. Dei c. 16. & ſerm. 18. de uerbis Apoſtoli.
f Luc. 12. f
g Matth. 5. c

qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri ſuo Racha, reus erit concilio: qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis. Vbi per gradus culpæ creuit ordo ſententiæ, vt [h] Gregorij verbis utamur, dum ira ſine voce, Iudicio: ira in voce, Concilio, ubi cauſæ ſententia definitur: ira uerò in voce atque ſermone, Gehennæ ignibus mancipatur.

h Greg. 21. Moral cap. 5. Aug. in lib. 1. de ſermone Domini in mōte, cap. 19.

SCRIPTVRAE.

Ad Romanos quinto: Prioris ad Corinthios ſexto: Ad Romanos ſexto: Sapientiæ primo: Primæ Ioannis primo: Iacobi tertio: Prouerbiorum uigeſimoquarto: Lucæ duodecimo: & Matthæi quinto, ut in textu.

Psalmo quinquageſimo. Eccè enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea.

Prioris ad Corinthios ſexto. Et hæc quidem fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iuſtificati eſtis in nomine Domini noſtri Iesv Christi, & in ſpiritu Dei noſtri.

Ibidem: An neſcitis quia iniqui regnum Dei non poſsidebunt? Nolite errare, Neque fornicarij, neque idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei poſsidebunt.

Ad Galatas quinto: Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt, fornicatio, immunditia, &c. & his ſimilia: Quæ prædico uobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.

Apocalypsis vigeſimoprimo: Timidis & incredulis, & execratis & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne & ſulphure, quod eſt mors ſecunda.

Primae Ioannis primo capite: Si dixerimus &c. ut in textu. Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccauimus, mendacem facimus eum, & uerbum eius non eſt in nobis.

Ecclesiastis ſeptimo: Non eſt homo iuſtus in terra qui faciat bonum, & non peccet.

Ioannis decimonono: Qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.

PATRES.

A. Avgvstinvs in Enchiridio ad Laurentium, capite ſexageſimoquarto: Per remiſsionem peccatorum ſtat Eccleſia, quæ in terris eſt: per hanc non perit, quod perierat & inuentum eſt. Excepto quippe baptiſmatis munere, quod contra originale peccatum donatum eſt, vt quod generatione attractum eſt, regeneratione detrahatur, & tamen actiua quoquè peccata quæcunque corde, ore, opere commiſſa inuenerit, tollit. Hac ergò excepta magna indulgentia, undè incipit hominis renouatio, in qua ſoluitur omnis reatus & ingeneratus & additus, ipſa etiam uita cætera iam ratione vtentis ætatis, quantalibet præpolleat fœcunditate iuſtitiæ, ſine remiſsione peccatorum non agitur, Quoniam filij Dei quandiù mortaliter viuunt, cum morte confli-

Lucæ 15. Originale peccatum. Actiuum peccatum.

Veniale peccatum.

te confligunt. Et quanuis de illis ſit ueraciter dictum, Quotquot ſpiritu DEI aguntur, hi filij ſunt DEI: ſic tamen ſpiritu DEI excitantur, & tanquàm filij DEI proficiunt ad DEVM, ut etiam ſpiritu ſuo, maximè aggrauante corruptibili corpore tanquàm filij hominum quibuſdam motibus humanis deficiant ad ſeipſos, & ideò peccent. Intereſt quidem quantum ſatis dicitur. Neque enim quia peccatum eſt omne crimen, ideò crimen eſt etiã omne peccatum. Itaque ſanctorum hominum uitam, quandiù in hac morte uiuitur, inueniri poſſe dicimus ſine crimine: peccatum autem ſi dixerimus, quia non habemus, ut ait ſanctus Apoſtolus, noſmetipſos ſeducimus, & ueritas in nobis non eſt. Sapient. 9. Non oẽ peccatum eſt crimen. 1. Ioan. 1.

B. CONCILIVM Tridentinum ſeſsione quinta, vt infrà in appendice Catechiſmi de hominis lapſu & iuſtificatione ſecundùm doctrinam concilij Tridentini, capite ſecundo & tertio.

D. AVGVSTINVS libro tertio contra duas epiſtolas Pelagianorum, capite tertio: Quanuis Diabolus ſit author & princeps omnium peccatorum, non tamen filios diaboli faciunt quæcunque peccata. Peccant enim & filij DEI: quoniam ſi dixerint ſe non habere peccatum, ſeipſos ſeducunt, & ueritas in eis non eſt. Sed ea conditione peccant, qua ſunt filij adhuc huius ſeculi. Qua uerò gratia ſunt filij DEI, non utiquè peccant, quia omnis qui natus eſt ex DEO, non peccat. Peccata uenialia. 1. Ioan. 1. 1. Ioan. 3.

1. E. AVGVSTINVS libro uigeſimoprimo de ciuitate Dei, capite decimoſexto: Nequaquàm negandum eſt, etiam ipſum æternum ignem pro diuerſitate meritorum quanuis malorum, alijs leuiorem, alijs futurum eſſe grauiorem, ſiue ipſius vis atque ardor pro pœna digna cuiuſque uarietur, ſiue ipſe æqualiter ardeat, ſed non æquali moleſtia ſentiatur. Inæqualitas pœnarum in inferno.

2. IDEM Auguſtinus ſermone decimooctauo de uerbis Apoſtoli: Duæ habitationes ſunt, una in igne æterno, alia in regno æterno. Putà quia in igne æterno aliter ille, aliter ille torquebuntur, ubi erunt: tamen ibi omnes cruciabuntur, minùs ille, plùs ille, quia tolerabilius erit Sodomæ in die iudicij, quam alteri ciuitati: Et quidam circumeunt mare & terram facere vnũ proſelytum, quem cùm fecerint, faciunt eum filium gehennæ duplo quam ſint ipſi. Putà quia alij duplo, alij ſimplo, putà qu a alij plùs, alij minùs. Non eſt regio ùbi eligas locum. Quæcunque ibi mitiora, tormenta ſunt, peiora ſunt, quàm quæ formidas in iſto ſeculo. Alij magis, alij minùs torquentur. Alij magis, alij minùs cruciabũtur. Matth. 10. Matth. 23.

3. GREGORIVS libro vigeſimoprimo Moralium, cap. quinto: Racha in Hebræo eloquio uox indignantis eſt, quæ quidem animum iraſcentis oſtendit, nec tamen plenum uerbum iracundiæ exprimit. Priùs ergò ira reprehenditur ſine uoce, poſt modùm uerò ira cum uoce, ſed necdùm pleno uerbo formata: ad extremum quoquè cùm dicitur, fatue, ira redarguitur, quæ cum exceſſu uocis expletur etiam perfectione ſermonis. Et notandum, quòd in ira perhibet reum eſſe iudicio: in uoce iræ, quod eſt Racha, reum concilio: in uerbo uocis, quod eſt, Fatue, reum gehennæ ignis. Per gradus etenim culpæ creuit ordo ſententiæ, quia in iudicio adhuc cauſa diſcutitur, in concilio autem iam cauſæ ſententia definitur: in gehenna uerò ignis, ea quæ de concilio egreditur, ſententia expletur. Gradus iræ & pœnarũ debitarum. Matth. 5.

4. AVGVSTINVS libro primo de ſermone Domini in monte, capite decimonono: Quid intereſt inter reum iudicio, & reum concilio, & reum gehennæ ignis? Nam hoc poſtremum grauiſsimum ſonat, & admonet quoſ- Matth. 5.

dam

Gradus à leuioribus ad grauiora. dam gradus factos à leuioribus ad grauiora, donèc ad g. hennam ignis ueniretur. Non enim reatus ipſe haberet gradus, niſi gradatim etiam peccata commemorarentur. Et paulò pòſt: Gradus itaque ſunt in iſtis peccatis, ut
Iræ gradus. primo quiſque iraſcatur, & eum motum retineat corde conceptum. Iam ſi extorſerit uocem indignantis ipſa commotio non ſignificantem aliquid, ſed illum animi motum ipſa eruptione teſtantem, qua feriatur ille cui iraſcitur, plus eſt utiquè quàm ſi ſurgens ira ſilentio premeretur. Sin uerò non ſolùm vox indignantis audiatur, ſed etiam uerbum quo iam certam eius uituperationem in quem profertur, deſignet & notet, quis dubitat amplius hoc eſſe, quàm ſi ſolus indignationis ſonus ederetur? Itaque in primo vnum eſt, id eſt, ira ſola: in ſecundo duo, & ira, & uox quæ iram ſignificat: in tertio tria, ira, & uox quæ iram ſignificat, & in uoce ipſa certæ uituperationis
Tres gradus reatus. expreſsio. Vide nunc etiam tres reatus, iudicij, concilij, & gehennæ ignis. Nam in iudicio adhuc defenſioni datur locus. In concilio autem quanquàm & iudicium eſſe ſoleat, tamen quia intereſſe aliquid hoc loco fateri cogit ipſa diſtinctio, uidetur ad concilium pertinere ſententiæ prolatio, quando non iam cum ipſo reo agitur, utrùm damnandus ſit, ſed inter ſe, qui iudicant, conferunt, quo ſupplicio damnari oporteat, quem conſtat eſſe damnandum. Gehenna uerò ignis nec damnationem habet dubiam ſicut iudicium, nec damnati pœnam, ſicut concilium: in gehenna quippe ignis, certa eſt & damna-
Pœnæ ſecundùm merita animarum. tio & pœna damnati. Videntur ergò aliqui gradus in peccatis & in reatu, ſed quibus modis inuiſibiliter exhibeantur pœnæ meritis animarum, quis poteſt dicere?

IIII

Quarè peccatum eſt fugiendum?

Eccleſ. 15. d A. Primùm, quia *Deus nemini mandauit impiè agere, & nemini*
a Pſal. 5 a *dedit ſpatium peccandi*, ſed [a] *Odit omnes qui operantur iniquitatem,*
Eccl 12 b Sapient. 14 b vt apertè ſcriptura teſtatur. Nec eſt quicquam Deo magis
Prou. 15 b Exodi 23 a inuiſum ac exoſum, qui diligit [b] alioquin omnia quæ ſunt, &
b Sapien. 11 d præter peccatum nihil odio atque ſupplicio perſequitur, il-
c Eſaiæ 14. c 2. Pet. 2. a ludq́; nec in cælo, nec [d] in terra ſinit impunitum abire.
d Leuit. 26. c B. Deindè peccatum, nè parùm execrandum videatur,
Deut. 28. b e 1. Pet. 2. d CHRISTO Domino, qui alioquin [e] peccatum non fecit, [f]
f Bernar. ſer. 3. de natiuit. Domini. cauſam præbuit ſubeundæ crucis & acerbiſsimæ mortis perferendæ. Etenim [g] *ipſe uulneratus eſt propter iniquitates noſtras,*
g Eſaiæ 53. b *attritus eſt propter ſcelera noſtra: poſuit Dominus in eo iniquitatem om-*
h 1. Ioan. 2. a *nium noſtrum.* [h] *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi.* Ac proptereà qui-
a Apoc. 1. b dem lauit [a] nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, ut quot-
b Rom 6. a quot cum ipſo per baptiſmum [b] in mortem conſepeliuntur,
c 1. Pet. 2 d d Rom. 6. a hi peccatis [c] mortui, iuſtitiæ uiuant, ac in [d] nouitate uitæ

per ipſius gratiam ambulent continenter. Cæterùm qui poſt acceptam in baptiſmo CHRISTI gratiam, iterùm uoluntariè peccant, in Chriſtum peccant, Chriſtum perſequuntur, Chriſtum denuò crucifigunt, quos Chriſto iuſto iudici pœnas non minores quàm ſceleratos ethnicos, dare oportebit. Sic enim Paulus docet: [c] *Voluntariè peccantibus nobis poſt acceptam notitiam ueritatis, iam non relinquitur pro peccatis hoſtia, terribilis autem quædam expectatio iudicij.* De quibus & Apoſtolus Petrus dixit: [f] *Melius erat illis non cognoſcere uiam iuſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorsùm conuerti ab eo quod illis traditum eſt ſancto mandato.* Quare qui ſtat, uideat [g] nè cadat. nam cadendo, poſteriora prioribus deteriora fiunt.

c Heb. 10. e
f 2. Pet. 2. d
g 1. Cor. 10. Luc. 11. d Matth. 12. d

C. Præterea [h] *qui faciunt peccatum & iniquitatem, hoſtes ſunt animæ ſuæ,* ſi Raphaeli credimus. Nam [a] *homo per malitiam occidit animam ſuam. Anima* [b] *quæ peccauerit, ipſa morietur.* Nihil autem ea morte infelicius, qua homo à Sanctorum omnium conſortio, ab Angelorum & cælitum gaudio, atque [c] ab ipſo denique ſummo & æterno bono, in cuius cognitione ac fruitione ſanè omnis ſalus & perfecta hominis beatitudo conſiſtit, in æternum ſeparatur.

h Tob. 12. c
a Sap. 16. b
b Ezech. 18. a Iacobi 1. b Pſal. 33. d Rom. 6. d Matt. 7. d 25. d Luc. 13. f Pſal. 6. b Chryſ. ho. 24 in Mat. & 48 ad pop. Antioch. Itē epi. 5. ad Theodorum lapſum.

D. Ad hæc, ea peccati natura eſt atque malignitas, ut non ſolùm à Deo Deique gratia & gloria homines etiam [d] iuſtos abducat: ſed præterea ſummis æternisque malis cùm corporis, tum animæ ſubijcit: nec [e] ſolùm in hac, ſed etiam in futura uita infeliciſſimos reddit, ut in poteſtatem dæmonum redacti, ſupplicijs grauiſſimis & malis omnibus perpetuò addicant.

d Eze. 18. c f 33. c d
e Iudith 5. e Exod. 12. f Num. 14. d e Eccl. 21. a Pſal. 10. b Luc. 16. f

E. Hinc notanda ſunt in ſcripturis ſacris, quæ paſsìm de reprehenſis ac punitis peccatoribus exempla proferuntur, ut de [f] Cain, [g] Pharaone, [h] Nabuchodonoſore, [a] Sodomitis, [b] Aegyptijs, [c] Iſraelitis, & cæteris quorum ſcelera iuſtus DEVS miris ac horrendis modis eſt perſequutus. Obſeruandæ quoque ſententiæ, quæ peccatorum peſtes fugiendas & execrandas docent. Vt, [d] *Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Odio* [e] *ſunt Deo impius & impietas eius.* [f] *Miſeros facit populos peccatum. Quaſi à* [g] *facie colubris fuge peccata.* [h] *Non Deus uolens iniquitatem*

f Gen. 4. b
h Daniel 4.
g Exod. 14. g
a Gen. 19. e Ezech. 16. f
b Exod. 7. 8. 9. 10. 12. 14.
c Deut. 32. c Num. 16. e
d Ioann. 8. d
e Sap. 14. b
f Prou. 14. b
g Eccl. 21. a
h Pſal. 5. a

tem tù es, neque habitabit iuxta te malignus, neque permanebunt iniuſti ante oculos tuos. Qui [a] *in uno peccauerit, multa bona perdet.* [b] *Omnibus diebus uitæ tuæ in mente habeto Deum, & caue nè aliquandò peccato conſentias, & prætermittas præcepta Dei noſtri.*

F. Hæc eò ſpectant, ut æquiſsimum peccatorum uindicem Deum homo cognoſcat, cognoſcendo timeat, timendo caueat ſaluti ſuæ, & cauendo pœnas euadat horribiles peccatorum. [c] *Multa enim flagella peccatoris.*

a Eccl. 9. d
b Tob. 4. a Vide Chryſ. hõ. 8. ad pop. Antioch. 17. in Ge. 51. & 37. in Ioan. 2. in epi. ad Rom. 41. in Acta, & hom. de Iona proph. Baſil. ho. in pſal. 35. Au. ẜpoſ. 52. ex epiſto. ad Rom.
c Pſal. 31. c.

SCRIPTVRAE.

A. Eccleſiaſtici decimoquinto: Eſaiæ quinquageſimotertio: Primæ Ioannis ſecundo: Ad Hæbræos decimo: Poſterioris Petri ſecundo: Tobiæ duodecimo: Sapientiæ decimoſexto: Ezechielis decimooctauo: Ioannis octauo: Sapientiæ decimoquarto: Prouerbiorum decimoquarto: Eccleſiaſtici uigeſimoprimo: Pſalmo quinto: Eccleſiaſtis nono: Tobiæ quarto: Pſalmo trigeſimoprimo, ut in textu.

Psalmo quinto: Odiſti omnes qui operantur iniquitatem: perdes omnes qui loquuntur mendacium. Virum ſanguinum & doloſum abominabitur Dominus.

Ecclesiastici duodecimo: Altiſsimus odio habet peccatores, & impijs reddet uindictam.

Sapientiae decimoquarto: Similiter odio ſunt Deo impius & impietas eius.

Proverbiorum decimoquinto: Victimæ impiorum abominabiles Domino: uota iuſtorum placabilia. Abominatio eſt Domino uia impij: qui ſequitur iuſtitiam, diligetur ab eo.

Exodi uigeſimotertio: Inſontem & iuſtum non occides, quia auerſor impium.

Sapientiae undecimo: Diligis omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum quæ feciſti: nec enim odiens aliquid conſtituiſti aut feciſti.

Esaiae decimoquarto: Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadauer tuum: ſubter te ſternetur tinea & operimentum tuum erunt uermes. Quomodò cecidiſti de cælo Lucifer, qui manè oriebaris? Corruiſti in terram, qui uulnerabas gentes, qui dicebas in corde tuo, In cælum conſcendam: ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus aquilonis. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſsimo. Veruntamen ad infernum detraheris in profundum laci.

Secundae Petri ſecundo: Si Devs Angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum, tradidit cruciandos in iudicium reſeruari: Et originali mundo non pepercit, ſed octauum Noe iuſtitiæ præconem cuſtodiuit, diluuium mundo impiorum inducens: Et ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, euerſione damnauit, exemplum eorum qui impiè acturi ſunt, ponens: & iuſtum Loth oppreſsũ à nefandorũ iniuria ac luxurioſa cõuerſatione eripuit: Nouit Dominus pios de tentatione eripere, iniquos uerò in diẽ iudicij reſeruare crucian-

dos

dos: magis autẽ eos qui poſt carnẽ in cõcupiſcentia immunditię ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, ſibi placentes: ſectas non metuũt introducere blaſphemantes. Vbi angeli, fortitudine & uirtute cùm ſint maiores, non portant aduerſùm ſe execrabile iudicium.

Levitici uigeſimoſexto: Quòd ſi non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea, ſi ſpreueritis leges meas, & iudicia mea contempſeritis, ut non faciatis ea quæ à me conſtituta ſunt, & ad irritum perducatis pactum meum, ego quoquè hæc faciam uobis: Viſitabo uos uelociter in egeſtate & ardore, qui conficiat oculos ueſtros, & conſumat animas ueſtras: Fruſtrà feretis ſementem, quæ ab hoſtibus deuorabitur. Ponam faciem meã contra uos, & corruetis coram hoſtibus ueſtris, & ſubijciemini his qui oderunt uos. Fugietis nemine perſequente. Sin autem nec ſic obedieritis mihi, addam correptiones ueſtras ſeptuplùm propter peccata ueſtra, & conteram ſuperbiam duritiæ ueſtræ. Daboque uobis cælum deſupèr ſicut ferrum, & terram ęneam. Conſumetur incaſſum labor ueſter, non proferet terra germen, nec arbores poma præbebunt. Si ambulaueritis exaduersò mihi, nec uolueritis audire me, addam plagas ueſtras uſque in ſeptuplum propter peccata ueſtra: immittamque in uos beſtias agri, quæ conſumant uos & pecora ueſtra, & ad paucitatem cuncta redigant, deſertæque fiant uiæ ueſtræ. Quod ſi nec ſic uolueritis recipere diſciplinam, ſed ambulaueritis exaduersò mihi: ego quoquè contra uos aduerſus incedam, & percutiam uos ſeptiès propter peccata ueſtra: inducamque ſuper uos gladium ultorem fœderis mei. Cumque confugeritis in urbes, mittam peſtilentiam in medio ueſtri, & trademini in manibus hoſtium, poſtquàm confregero baculum panis ueſtri, ità ut decem mulieres in uno clibano coquant panes, & reddant eos ad pondus: & comedetis, & non ſaturabimini. Sin autem nec per hæc audieritis me, ſed ambulaueritis contra me: & ego incedam aduersùs uos in furore contrario, & corripiam uos ſeptem plagis propter peccata ueſtra, ità ut comedatis carnes filiorum ueſtrorum & filiarum ueſtrarum: deſtruã excelſa ueſtra, & ſimulacra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum ueſtrorum, & abominabitur uos anima mea intantùm, ut urbes ueſtras redigam in ſolitudinem, & deſerta faciam ſanctuaria ueſtra, nec recipiam ultrà odorem ſuauiſsimum. Diſperdamque terram ueſtram, & ſtupebunt ſuper ea inimici ueſtri, cùm habitatores illius fuerint. Vos autem diſpergam in Gentes, & euaginabo poſt uos gladium, eritq; terra ueſtra deſerta, & ciuitates ueſtræ dirutæ.

Devteronomii vigeſimooctauo: Quòd ſi audire nolueris uocem Domini Dei tui, ut cuſtodias & facias omnia mandata eius, & cæremonias quas ego præcipio tibi hodiè, uenient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & apprehendent. Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro. Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquię tuæ. Maledictus fructus uentris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ouium tuarum. Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens. Mittet Dominus ſuper te famem & eſuriem, & increpationem in omnia opera tua quæ tu facies: donec conterat te, & perdat uelociter, propter adinuentiones tuas peſsimas, in quibus reliquiſti me. Adiungat tibi Dominus peſtilentiam, donèc conſumat te de terra. Percutiat te Dominus egeſtate, febri & frigore, ardore & æſtu, & aere corrupto ac rubigine, & perſequa-

tur donec pereas. Sit cælum quod ſupra te eſt, æneum: & terra quam cal-
cas, ferrea &c.

B. Prioris Petri ſecundo: Christvs paſſus eſt pro nobis, uobis re-
linquens exemplum, ut ſequamini ueſtigia eius: qui peccatum non fecit, nec
inuentus eſt dolus in ore eius, qui cùm malediceretur, nõ maledicebat: cùm
pateretur non comminabatur: tradebat autem iudicanti ſe iniuſtè: qui pec
cata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum: ut peccatis mortui, iu-
ſtitiæ uiuamus: cuius liuore ſanati eſtis.

Apocalypsis primo: Christvs dilexit nos, & lauit nos à peccatis
noſtris in ſanguine ſuo.

Ad Romanos ſexto: Qui mortui ſumus peccato, quomodò adhuc uiue-
mus in illo? An ignoratis quia quicunque baptizati ſumus in Christo Ie-
sv, in morte ipſius baptizati ſumus? Conſepulti enim ſumus cum illo per ba-
ptiſmum in mortem.

Prioris Petri ſecundo: Qui peccata noſtra pertulit in corpore ſuo ſu-
per lignum: ut peccatis mortui, iuſtitiæ uiuamus.

Ad Romanos ſexto: Vt quomodò Christvs ſurrexit à mortuis per glo
riam Patris, ità & nos in nouitate uitæ ambulemus.

Prioris ad Corinthios decimo: Qui ſe exiſtimat ſtare, uideat nè
cadat.

Lvcae undecimo: Tunc uadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus
nequiores ſe: & ingreſsi habitant ibi. Et fiunt nouiſsima hominis illius peio
ra prioribus.

Matthaei duodecimo: Tunc uadit & aſſumit, & cæte. ut apud
Lucam.

C. Iacobi primo: Peccatum cùm conſummatum fuerit, generat mortem.

Psalmo trigeſimotertio: Mors peccatorum peſsima.

Ad Romanos ſexto: Stipendia peccati mors.

Matthaei ſeptimo: Diſcedite à me qui operamini iniquitatem.

Et capite vigeſimoquinto: Diſcedite à me maledicti in ignem æternum,
qui paratus eſt diabolo & angelis eius.

Lvcae decimotertio: Diſcedite à me omnes operarij iniquitatis.

Psalmo ſexto: Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem.

D. Ezechielis decimooctauo: Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fe
cerit iniquitatem ſecundùm omnes abominationes, quas operari ſolet im-
pius, nunquid uiuet? omnes iuſtitię eius quas fecerat non recordabuntur: In
præuaricatione, qua præuaricatus eſt, & in peccato ſuo quod peccauit, in ipſis
morietur. Et dixiſtis: Non eſt æqua uia Domini. Audite ergò domus Iſ-
rael: Nunquid uia mea non eſt æqua, & non magis uiæ ueſtræ prauæ ſunt?
Cùm enim auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, morie-
tur in eis: in iniuſtitia, quam operatus eſt, morietur.

Et capite trigeſimotertio: Iuſtitia iuſti non liberabit eum in quacunque
die peccauerit: & impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuer-
ſus fuerit ab impietate ſua: & iuſtus non poterit uiuere in iuſtitia ſua, in qua
cunque die peccauerit. Etiam ſi dixero iuſto, quòd uita uiuat, & confiſus in
iuſtitia ſua fecerit iniquitatem, omnes iuſtitiæ eius obliuioni tradentur, &
in iniquitate ſua quam operatus eſt, in ipſa morietur.

IVDITH quinto: Quotieſcunquè (ait dux Achior ad Holophernem) præter ipſum Deum ſuum alterum coluerunt, dati ſunt in prædam, & in gladium, & in opprobrium. Quotieſcunquè autem pœnituerunt ſe receſſiſſe a cultura DEI ſui, dedit eis Deus cæli uirtutem reſiſtendi. Deniquè Chananæum regem, & Iebuſæum, & Pherezæum, & Hethæum, & Heuæum, & Amorrhæum, & omnes potentes in Heſebon proſtrauerunt, & terras eorum & ciuitates eorum ipſi poſſederunt: & uſquedùm non peccarent in conſpectu Dei ſui, erant cum illis bona. Deus enim illorum odit iniquitatem. Nam & ante hos annos cùm receſsiſſent à uia, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati ſunt prælijs à multis nationibus, & plurimi eorum captiui abducti ſunt in terram non ſuam. Nupèr autem reuerſi ad Dominum Deum ſuum ex diſperſione qua diſperſi fuerant, adunati ſunt, & aſcenderunt montana hæc omnia, & iterùm poſsident Hieruſalem, ubi ſunt ſancta ſanctorum.

EXODI trigeſimotertio. Reſpondit Dominus: Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo. Ego in die vltionis viſitabo & hoc peccatum eorum.

NVMERORVM decimoquarto: Omnes homines qui uiderunt maieſtatem meam, & ſigna quæ feci in Aegypto & in ſolitudine, & tentauerunt me iam per decem vices, nec obedierunt uoci meæ, non uidebunt terram, pro qua iuraui Patribus eorum: nec quiſquam ex illis qui detraxit mihi, intuebitur eam. Querelas filiorum Iſrael audiui: Dic ergò eis, Viuo ego, ait Dominus, ſicut locuti eſtis audiente me, ſic faciam uobis. In ſolitudine hac iacebunt cadauera ueſtra.

ECCLESIASTICI uigeſimoprimo: Quaſi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas. plagæ illius non eſt ſanitas.

PSALMO decimo: Pluet ſuper peccatores laqueos, ignis & ſulphur & ſpiritus procellarum, pars calicis eorum.

LVCAE decimoſexto: Mortuus eſt autem & diues, & ſepultus eſt in inferno. Eleuans autem oculos ſuos, cùm eſſet in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in ſinu eius. Et ipſe clamans, dixit: Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

E. GENESIS quarto: Dixit Dominus ad Cain: Maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinē fratris tui de manu tua. Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos: uagus & profugus eris ſuper terram.

EXODI decimoquarto. Fugientibusq; Aegyptijs occurrerunt aquæ, & inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus. Reuerſæq; ſunt aquæ, & operuerūt currus & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui ſequentes ingreſsi fuerant mare, nec unus quidem ſuperfuit ex eis.

DANIELIS quarto: Vox de cælo ruit. Tibi dicitur, Nabuchodonoſor rex, Regnum tuum tranſibit à te, & ab hominibus eijcient te, & cum beſtijs & feris erit habitatio tua: fœnum quaſi bos comedes, & ſeptem tempora mutabuntur ſuper te, donèc ſcias, quòd dominetur excelſus in regno hominum, & cuicunque voluerit, det illud. Eadem hora ſermo completus eſt ſuper Nabuchodonoſor, & ex hominibus abiectus eſt, & fœnum ut bos comedit, & rore cæli corpus eius infectum eſt: donèc capilli eius in ſimilitu-

dinem aquilarum creſcerent,& ungues eius quaſi auium.

Genesis decimonono: Igitur Dominus pluit ſuper Sodomam & Gomorrham ſulphur & ignem à Domino de cælo. & ſubuertit ciuitates has, & omnem circà regionem, uniuerſos habitatores vrbium,& cuncta terræ uirentia.

Ezechielis decimoſexto: Eccè hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & ocium ipſius & filiarum eius: & manum egeno & pauperi non porrigebant. Et eleuatæ ſunt, & fecerunt abominationes coram me, & abſtuli eas, ſicut vidiſti.

Exodi ſeptimo, octauo, nono, decimo, ac duodecimo, horrendæ atque grauiſsimæ recenſentur plagæ decem, quibus Dominus Aegyptios affecit, eo quòd non paruerit Pharao rex Aegypti Domino, ut populum Iſrael abire ſineret ex Aegypto.

Devteronomii trigeſimoſecundo: Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni nouiſsima: deuorabitque terram cum germine ſuo, & montium fundamenta comburet. Congregabo ſuper eos mala. & ſagittas meas complebo in eis. Conſumentur fame, & deuorabunt eos aues morſu amariſsimo: dentes beſtiarum immittam in eos, cum furore trahentium ſuper terram, atque ſerpentium. Foris uaſtabit eos gladius, & intus pauor, iuuenem ſimul ac virginem, lactentē cum homine ſene. Et dixi, Vbinàm ſunt? ceſſare faciam ex hominibus memoriam eorum.

Nvmerorvm decimoſexto: Sufficiat uobis, (inquit Core cum ſuis numero 250.) quia omnis multitudo ſanctorum eſt, & in ipſis eſt Dominus: Cur eleuamini ſuper populum Domini? Locutusque Dominns ad Moyſen & Aaron, ait: Separamini de medio congregationis huius, ut eos repentè diſperdam. Et paulò pòſt: Surrexitq; Moyſes, & abijt ad Dathan & Abiron: & ſequentibus eum ſenioribus Iſrael, dixit ad turbam: Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, nè inuoluamini in peccatis eorum. Et poſt pauca: Confeſtim igitur vt ceſſauit loqui, dirupta eſt terra ſub pedibus eorum: & aperiens os ſuum, deuorauit illos cum tabernaculis ſuis & vniuerſa ſubſtantia eorum. Deſcenderuntque uiui in infernum, operti humo, & perierunt de medio multitudinis. At uerò omnis Iſrael qui ſtabat per gyrum, fugit à clamore pereuntium, dicens: Nē fortè & nos terra deglutiat. Sed & ignis egreſſus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta uiros qui offerebant in cenſum. Et quibuſdam interpoſitis: Murmurauit autem omnis multitudo filiorum Iſrael, ſequenti die contra Moyſen & Aaron dicens: Vos interfeciſtis populum Domini. Cumque oriretur ſeditio, & tumultus increſceret, Moyſes & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis. Quod poſtquàm ingreſsi ſunt, operuit nubes tabernaculum, & apparuit gloria Domini. Dixitque Dominus ad Moyſen recedite de medio huius multitudinis: etiam nunc delebo eos. Cumque iacerent in terra, dixit Moyſes ad Aaron: Tolle thuribulum, & hauſto igne de altari, mitte incenſum deſupèr, pergens citò ad populum, vt roges pro eis: iam enim egreſſa eſt ira a Domino, & plaga deſæuit. Quòd cum feciſſet Aaron, & cucurriſſet ad mediam multitudinem, quam iam vaſtabat incendium, obtulit thymiama: & ſtans inter mortuos ac uiuentes, pro populo deprecatus eſt & plaga ceſſauit. Fuerunt autem qui percuſsi ſunt, quatuordecim millia hominum, & ſeptingenti, abſque his qui perierant

rant in ſeditione Core.

PATRES.

B. Bernardus ſermone tertio in Natali Domini: Agnoſce ò homo quàm grauia ſunt uulnera, pro quibus neceſsè eſt dominum Christum vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortem, & ad mortem ſempiternam, nunquàm pro eorum remedio Dei filius moreretur.

Peccati grauitas ex difficultate remedij colligitur.

1. C. Chrysostomus homilia uigeſimaquarta in Matthæum: Qui in gehenna uritur, cælorum etiam regnum prorsùs amittit: quæ certè pœna maior eſt, quàm cruciatus ille flammarum. Noui autem quòd plurimi pertimeſcant tantum gehennam, ego tamen illius gloriæ amiſsionem multò amarius, quàm ipſius gehennæ dico eſſe ſupplicium. Si uerò id non poſſum ſermone monſtrare, nihil eſt omninò mirandum. Neque enim nouimus illorum beatitudinem præmiorum, vt infelicitatem quoque de eorum amiſsione perſpicuè ſcire poſsimus. Cæterùm Paulus qui iſta cognita habebat, certiſs mè nouit, quoniam excidere à Dei gratia, omnium ſit profectò miſerrimum. Et poſt pauca: Intolerabilis quidem res eſt etiam gehenna: quis neſciat? & ſupplicium illud horribile: tamen ſi mille aliquis ponat gehennas, nihil tale dicturus eſt, quale eſt à beatæ illius gloriæ honore repelli, exoſumque eſſe Christo, & audire ab illo, Non noui vos: atque argui, quòd eſurienti & ſitienti negauerimus cibum & potum. Eſt enim ſatius, mille fulmina ſuſtinere, quàm uultum illum manſuetudinis pietatisq; plenũ, nos tamẽ auerſantem, videre, & illos placidiſsimos oculos nequaquàm nos adſpicere ſuſtinentes.

Intolerabilior amiſsio gloriæ, quàm gehennæ ſupplicium.

A beata gloria repelli. *Matt. 7. & 25.*

2. Idem homilia quadrageſimaoctaua ad populum Antiochenum: Intolerabilis gehenna, confiteor, & multùm intolerabilis: tamen intolerabilior regni amiſsio, hoc cogitate.

Regni amiſsio.

3. Item epiſtola quinta ad Theodorum lapſum: Sunt quidam abſurdi iudicij, ij duntaxàt amant effugiſſe gehennam: contrà ego multo durius eſſe tormentum quoddam aſſero, quàm gehenna eſt: hoc eſt, non aſſecutum eſſe tantam gloriam, & illinc elapſum eſſe. Nec opinor equidem tanto dolore lugendum de malis gehennæ, quanto neceſsè eſt caſum deplorare, quòd de cælis excidimus, qui eſt nimirùm cruciatus omnium duriſsimus.

De cælis excidere.

4. Idem Chryſoſtomus homilia octaua ad populum Antiochenum: Talis eſt peccantium conſuetudo: omnia ſuſpecta habent, umbras tremunt, omnem ſtrepitum timent, & quenque putant contra ſe uenire: & alijs alia inter ſe differentibus, peccati ſibijpſis conſcij, putant illos de ſe ſermocinari. Talis res peccatum eſt, nullo prodit arguente, nullo condemnat accuſante, pauidum facit & timidum peccatorem, ſicut iuſtitia contrarium. Audi igitur, quo modo & huius pauorem, & illius libertatem ſcriptura deſignauit: Fugit impius perſequente nemine, inquit. Quo modo perſequente nemine fugit? Intùs habet agentem conſcientiæ accuſatorem, & hunc ubiquè circunfert; & ſicut ſeipſum non poteſt fugere, ſic nec intrinſecùs ipſum agitantem: ſed quocunquè abeat, flagellatur, & uulnus habet immedicabile. At non talis iuſtus: ſed qualis, audi: Iuſtus tanquàm Leo, inquit, confidit.

Peccatum affert metum magnum. *Proue. 28.* *Conſcientia accuſans.* *Ibid.*

5 Praeterea homilia decimaſeptima in Geneſim; Nihil peccato peius. Ipſum enim ut introierit, non ſolùm confuſione totos nos replet, ſed & inſi-

Peccatũ inſipientes facit.

Pecca o nihil immundius. Pſal. 37.

inſipientes facit eos, qui anteà intellectu & ſapientia multa præditi fuerant.
6. Et homilia quinquageſimaprima in Ioannē: Nihil peccato ſordidius, nihil immundius, cuius naturam Propheta interpretatus, clamabat: Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ.

Ioan 5. Peccatū etiā corpora inficit.

7. Item homilia trigeſimaſ prima in Ioannem ſuper ea uerba, Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, nè deterius aliquid tibi contingat: Res profectò grauis eſt peccatū, grauis inquàm res, & animi pernicies, ut nōnunquàm ui & exuperantia ſua corpora quoquè inficiat. Breui peccatum patratur, morbi tormenta diuturna ſunt. Si grauem priorum ſcelerum pœnam dedimus, deindè in eadem inciderimus, dabimus longè maiorem: & meritò ſanè. Qui enim ſupplicio non fit melior, tanquàm ſtupidus quidem & contemptor, grauiorem ſibi pœnam præparat. Ipſum nanque peccatum, ſemèl lapſum, ſatis ſuperque cohibere, & ſapientiorem reddere debebat, nè iterùm in idem prolaberetur. Quòd ſi poſt datas pœnas in eadem iterum crimina prolapſi, grauiori pœna afficimur: quid his ſperandum eſt, † qui in ipſo ſupplicio in iiſdem ſceleribus pertinaciter perſeuerant? Et qua gratia, inquies, non omnes puniuntur? Etenim multos uidemus, & quidem ſceleſtiſſimos, bona corporis ualetudine, & proſpera fortuna laſciuientes: nolimus propterea eos admirari, ſed deplorare potiùs: quòd enim in hac uita nihil aduerſi patiuntur, maioris in futura ſupplicij eſt argumentum. Hoc & Paulus his uerbis ſignificauit: Dum iudicamur a Domino, corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. Hic enim correctio eſt, illic ſupplicium.

† Nullo affecti ſupplicio.

Peccātium in hac uita proſperitas, cuius argumētū fit. 1. Corint. 11.

8. Idem Chryſoſtomus homilia vigeſimaoctaua in epiſtolam ad Romanos: Peccatum dæmone peius eijciamus. Dæmon ſiquidem non omninò ſpoliat regno cælorum: ſed ſubindè fit, ut & proſit modeſto ac uigilanti. Peccatum uerò omninò excludit: Volūtarius quippe dæmon eſt peccatum, ſpontanea inſania.

Peccatū dæmone peius.

Peccatum eſt uoluntarius dæmon.

9. Rursus homilia quadrageſimaprima in Acta Apoſtolorum: Non eſt ità magnum, à dæmone liberari, ut eripi à peccato. Dæmon non prohibet regnum cælorum aſſequi, licèt cooperetur, inuitus quidem.

Peccati grauitas. Zach. 5 Pſal. 37.

10. Item homilia de Iona Propheta: Nihil graue æquè & onerosum inuenies, quàm peccatum, & ideò Zacharias plumbo peccatum figurauit: & Dauid naturam eius deſcribens, ait: Iniquitates meę ſuperauerunt caput meum, ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me.

11. Basilius homilia in Pſalmum trigeſimumtertium: Omni in Christum credenti angelus aſsiſtit, niſi illum à nobis per improbas actiones profligauerimus. Velut enim fumus apes fugat, & fœdus odor columbas expellit: ſic angelum uitæ, noſtræ cuſtodem abigit multa lachrymarum adſpergine dignum ac graueolens peccatum.

Peccatū abigit cuſtodem angelum.

12. Augustinus in libro expoſitionis quarundam propoſitionum ex epiſtola ad Romanos, propoſitione quadrageſimaſecunda: Quòd autem ait, Venundatus ſub peccato: intelligendum eſt, quòd unuſquiſq; peccando animam ſuam diabolo uendit, accepto tanquàm precio dulcedine temporalis uoluptatis. Vndè & Dominus redemptor noſter dictus eſt, quia hoc modo quo dictum eſt, uenditi eramus.

Rom. 7. Peccātes, diabolo animā uendūt uiliſſimo precio.

Quæ

V

Quæ uia ad peccati foueam ducit?

A. Tribus præcipuè [a] gradibus ad peccatum peruenitur: Suggeſtione, delectatione, conſenſu.

B. Suggeſtione quidem hoſtis, dum nobis praua ingeritur cogitatio, ſiue tentatio à mundo, carne uel Satana: delectatione autẽ noſtra, dum animo iam nimiùm adlubeſcit, quod praua ſuggeſsit tentatio: demùm, & proprio conſenſu, dum in peccatum ipſum voluntas allecta conſentit deliberatè: Ex quo ſanè conſenſu peccatum iam [b] conſummatur, vt hominẽ non modò immundum, iniquumq́ue faciat, & ſpiritualiter occidat, uerumetiam coram Deo gehennæ obnoxium reddat, etiamſi non ſemper opere perpetretur. Vndè non temerè dictum [c] eſt illud: In ſuggeſtione ſemen, in delectatione nutrimentum, in conſenſu perfectionem ineſſe peccati.

C. Quòd ſi exactiùs conſideremus, qui ſoleant gradus eſſe peccati, in primis oritur [d] ex ſuggeſtione cogitatio, ex cogitatione affectio, ex affectione delectatio, ex delectatione cõſenſus, ex conſenſu operatio, ex operatione conſuetudo, ex conſuetudine deſperatio, ex deſperatione peccati defenſio, ex peccati defenſione gloriatio, ex gloriatione dãnatio. Hæc eſt demum longa illa & horrenda peccatorum catena: Hi [e] funes atque compedes, quibus adſtrictum hominem Satanas nunc in omne genus malorum, ac tandèm in tartaream abyſſum præcipitat infelicisſimè. Atq; idcircò plurimùm refert, peccatorum gradus eiuſmodi atque propagines, nè fallamur atque periclitemur, ſtudioſè diſcernere & obſeruare.

a Aug li. 1. de ſerm. Domini in mõte c. 23. & libr. 12. de Trinit. ca. 12. Greg. ho 16. in euãg. & li. 4. mora. c. 27.

b Iaco. 1. b & ibidèm Beda. Tob. 4. a Ro. 6. b Matt. 5. d

c Greg. ad interrogationẽ 11. Auguſtini Cantua.

d Vide Gregoriũ Magnũ li 4. moraliũ. ca 27. & Iſidorum libr. 2. de ſummo bono, cap. 13.

e Prouer. 5 d Pſal. 118. h 2 Reg. 22. a Vide Aug li. 8. confeſsionum, cap. 5.

SCRIPTVRAE.

Iacobi primo: Vnuſquiſq; tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus. Deindè concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum uerò cùm conſummatum fuerit, generat mortem.

Tobiae quarto: Caue nè aliquandò peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini Dei noſtri.

Ad Romanos ſexto: Non ergò regnet peccatum in ueſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentijs eius.

Matthaei quinto: Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri ſuo, Racha, reus erit concilio. Qui autem dixerit, fa

tuc, reus erit gehennæ ignis.

Proverbiorum quinto: Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur.

Psalmo centeſimo decimooctauo: Funes peccatorum circumplexi ſunt me.

Secundi Regum uigeſimoſecundo: Funes inferni circundederunt me: præuenerunt me laquei mortis.

PATRES.

1. A. Augustinus libro primo de ſermone Domini in monte, capite uigeſimotertio: Sanè conſiderandum eſt, quòd non dixit, Omnis qui concupierit mulierem: ſed, Qui uiderit mulierem ad concupiſcendum eam: id eſt, hoc fine & hoc animo attenderit, ut eam concupiſcat: quod iam non eſt titillari delectatione carnis, ſed plenè conſentire libidini, ità ut non refrænetur illicitus appetitus, ſed ſi facultas data fuerit, ſatietur. Nam tria ſunt, quibus impletur peccatum, ſuggeſtione, delectatione, & conſenſione. Suggeſtio, ſiue per memoriam fit, ſiue per corporis ſenſus, cùm aliquid uidemus aut audimus, uel olfacimus, uel guſtamus, uel tangimus: Quo ſi frui delectauerit, delectatio illicita refrænanda eſt. Velut cùm ieiunamus, & uiſis cibis, palati appetitus aſſurgit, non fit niſi delectatione: ſed huic tamen non conſentimus, ſi eam dominantis rationis iure cohibemus. Si autem conſenſio facta fuerit, plenum peccatum erit. Notum autem Deo in corde noſtro, etiam ſi facto non innoteſcat hominibus. Ità ergo ſunt iſti gradus, quaſi à ſerpente ſuggeſtio fiat, id eſt, lubrico & uolubili, hoc eſt, temporali corporum motu: quià & ſi qua talia phantaſmata intùs uerſantur in anima, de corpore forinſecùs tracta ſunt: & ſi quis occultus præter iſtos quinque ſenſus motuſque corporis animum tangit, eſt etiam ipſe † temporalis & lubricus: & ideò quanto illabitur occultiùs, ut cogitationem contingat, tanto conuenientiùs ſerpenti comparatur. Tria ergò hæc, ut dicere cœperam, ſimilia ſunt illi geſtæ rei, quæ in Geneſi ſcripta eſt, ut quaſi à ſerpente fiat ſuggeſtio & quædam ſuaſio: in appetitu autem carnali, tanquam in Eua, delectatio: in ratione uerò, tanquàm in uiro, conſenſio: quibus peractis, tanquàm de paradiſo, hoc eſt, de beatiſsimæ luce iuſtitiæ, in mortem homo expellitur, iuſtiſsimè omninò. Non enim cogit qui ſuadet. Et omnes naturæ in ordine ſuo gradibus ſuis pulchræ ſunt, ſed de ſuperioribus, in quibus rationalis animus ordinatus eſt, ad inferiora non eſt declinandum. Nec quiſquam hoc facere cogitur, & ideò ſi fecerit, ſine iuſta defenſione punitur. Non enim hoc committit inuitus. Veruntamen delectatio ante conſenſionem uel nulla eſt, uel tam tenuis, ut propè nulla ſit. Cui conſentire, magnum peccatum eſt, cùm illicita eſt. Cùm autem quiſque conſenſerit, committit peccatum in corde ſuo. Si autem etiam in factum proceſſerit, uidetur ſatiari & extingui cupiditas: Sed poſteà cùm ſuggeſtio repetitur, maior accenditur delectatio: quæ tamen adhuc multo minor eſt, quàm illa quæ aſsiduis factis in conſuetudinem uertitur. Hanc enim uincere difficillimum eſt: & tamen etiam ipſam conſuetudinem ſi ſe quiſque non deſerat, & Chriſtianam militiam non reformidet, illo duce atque adiutore ſuperabit: ac ſic in priſtinam † poteſtatem atque ordinem & uiro Christo, & mulier uiro ſubijcitur. Sicut ergò tribus gradi-

Math. 5.

Tribus impletur peccatũ.

al. † corporalis.

Suggeſtio cõparatur ſerpẽti, delectatio mulieri, conſenſus uiro.

Illicitæ delectatiõi cõſentire, magnum peccatum eſt.

al. † pacem

bus gradibus ad peccatum peruenitur, ſuggeſtione, delectatione, conſenſione: ità ipſius peccati tres ſunt differentiæ, in corde, in facto, in conſuetudine, tanquàm tres mortes. Vna quaſi in domo, id eſt, cùm in corde conſentitur libidini altera iam prolata, quaſi extra portam, cùm in factum procedit aſſenſio: tertia, cùm ui conſuetudinis malæ tanquàm mole terrena premitur animus, quaſi in ſepulchro iam putens. Quæ tria genera mortuorum Dominum reſuſcitaſſe, quiſquis Euangelium legit, agnoſcit. Et fortaſſe conſiderat, quas differentias habeat etiam ipſa uox reſuſcitantis, cùm alibi dicit: Puella, ſurge. Et alibi: Iuuenis, dico tibi, ſurge. Alibi, Infremuit in ſpiritu, & fleuit, & rursùs fremuit, & pòſt deindè uoce magna exclamauit: Lazare, ueni foràs. Matth. 9. Luc. 7. Ioan. 11.

2. IDEM libro duodecimo de Trinitate, capite duodecimo: Cùm huic intentioni mẽtis, quæ in reb. temporalib. & corporalib. propter actionis officium ratiocinandi uiuacitate uerſatur, carnalis ille ſenſus uel animalis ingerit quandam illecebram fruendi ſe, id eſt, tanquàm bono quodam priuato & proprio, non tanquàm publico atque communi, quod eſt incommutabile bonum: tunc uelut ſerpens alloquitur fœminam: huic autem illecebræ conſentire, de ligno prohibito manducare eſt. Sed iſte conſenſus ſi ſola cogitationis delectatione contentus eſt, ſuperioris uerò authoritate conſilij ità membra retinentur, ut non exhibeantur iniquitatis arma peccato: ſic habendum exiſtimo, uelut cibum uetitum mulier ſola comederit. Si autem in conſenſione malè utendi rebus quæ per ſenſum corporis ſentiũtur, ità decernitur quodcunque peccatum, ut ſi poteſtas ſit, etiam corpore compleatur, intelligenda eſt illa mulier dediſſe uiro ſuo ſecum ſimul edendum illicitum cibum. Neque enim poteſt peccatum non ſolùm cogitandum ſuauiter, uerùm etiam efficaciter perpetrandum mente decerni, niſi & illa mentis intentio, penès quam ſumma poteſtas eſt, membra in opus mouendi, uel ab opere cohibendi, malæ actioni cedat & ſeruiat. Nec ſanè cùm ſola cogitatione mens oblectatur illicitis, non quidem decernens eſſe facienda, tenens tamẽ & uoluens libenter, quæ ſtatim ut attigerunt animum, reſpui debuerunt, negandum non eſt eſſe peccatum, ſed longè minus, quàm & ſi opere ſtatuatur implendum. Et ideò de talibus quoquè cogitationibus uenia petenda eſt, pectusque percutiendum, atque dicendum: Dimitte nobis debita noſtra: faciendum quoquè quod ſequitur, atque in oratione iungendum, Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Neque enim ſicut in illis duobus primis hominibus perſonam ſuam quiſquè portabat, & ideò ſi ſola mulier cibum ediſſet illicitũ, ſola utiquè mortis ſupplicio plecteretur: Ità dici poteſt in homine uno, ſi delectationibus illicitis à quibus ſe continuò deberet auertere cogitatio, libenter ſola paſcatur, nec facienda decernantur mala, ſed tantùm ſuauiter in recordatione teneantur, quaſi mulierem ſine uiro poſſe damnari: abſit hoc credere. Hæc quippe una perſona eſt, unus homo eſt, totusque damnabitur, niſi hæc quæ ſine uoluntate operandi, ſed tamen cum uoluntate animum talibus oblectandi, ſolius cogitationis ſentiuntur eſſe peccata, per mediatoris gratiam remittantur.

Serpens quandò alloquitur fœminam. Mãducare de ligno uetito.

Dare uiro ſimul edendũ.

Volũtaria oblectatio in cogitatione illicita, peccatũ eſt.

Matth. 6.

Propter ſolã uolũtatẽ oblectãdi ſe illicitis cogitationibus, damnamur. Vide S. Tho. 12. q. 74. art. 8.

3. GREGORIVS homilia decimaſexta in Euangelia: Sciendum nobis eſt, quia tribus modis tentatio agitur, ſuggeſtione, delectatione, & conſenſu. Et nos cùm tentamur, plerunquè in delectationem aut etiam in conſenſum labimur: quia de carnis peccato propagati, in nobiſipſis etiam gerimus unde certa-

Tribus modis peragitur tentatio.

dè certamina toleramus. Deus uerò qui in utero uirginis incarnatus, in mū-
Matth. 4. dum ſine peccato uenerat, nihil contradictionis in ſemetipſo tolerabat. Ten-
tari ergò per ſuggeſtionem potuit, ſed eius mentem peccati delectatio non momordit. Atque ideò omnis diabolica illa tentatio foris, non intùs, fuit.

4. Idem libro quarto Moralium, capite uigeſimoſeptimo: Quatuor modis peccatum perpetratur in corde, quatuor conſummatur in opere. In corde nanque ſuggeſtione, delectatione, conſenſu, & defenſionis audacia perpetratur. Fit enim ſuggeſtio per aduerſarium, delectatio per carnem, conſenſus per ſpiritum, defenſionis audacia per elationem. Culpa enim quæ terrere mentem debuit, extollit, & deijciendo eleuat, ſed grauiùs eleuando ſupplantat. Vndè & illam primi hominis rectitudinem antiquus hoſtis his quatuor ictibus fregit. Nam ſerpens ſuaſit, Eua delectata eſt, Adam conſenſit: qui
Serpēs ſuadet. etiam requiſitus, confiteri culpam per audaciam noluit. Hoc uerò in humano genere quotidiè agitur, quod actum in primo parente noſtri generis non ignoratur. Serpens ſuadet, quia occultus hoſtis mala cordibus homi-
Eua delectatur. num latenter ſuggerit, Eua delectata eſt, quia carnalis ſenſus, ad uerba ſerpē-
Adā cōſentit. tis mox ſe delectationi ſubſternit: Conſenſum uerò Adam mulieri præpoſitus præbuit: quia dum caro in delectationem rapitur, etiam a ſua rectitudine ſpiritus infirmatus inclinatur. Et requiſitus Adam, confiteri culpam noluit: quia uidelicet ſpiritus, quo peccando à ueritate diſiungitur, eo in ruinę ſuæ audacia nequiùs obduratur. Eiſdem etiam quatuor modis, peccatum con-
Gradus per quos deſcendit peccator ad profundū. ſummatur in opere. Priùs nanque latens culpa agitur: poſtmodùm uerò etiam ante oculos hominum ſine confuſione reatus aperitur: dehinc & in conſuetudinem ducitur: ad extremum uerò uel falſæ ſpei ſeductionibus, uel obſtinatione miseræ deſperationis enutritur.

Trib. modis agitur tentatio. 1. B. Beda in primum caput Iacobi: Tribus modis tentatio agitur: ſuggeſtione, delectatione, conſenſu. Suggeſtione hoſtis, deluctatione autem, uel etiam conſenſu, noſtræ fragilitatis. Quòd ſi hoſte ſuggerente delectari aut conſentire peccato nolumus, tentatio ipſa nobis ad uictoriam prouenit, qua coronam uitæ mereamur accipere. Si uerò & hoſtis ſuggeſtione paulatim à recta intentione abſtrahimur, & uitio incipimus illici, delectando quidem offendimus, ſed necdùm lapſum mortis incurrimus. At ſi delectationem con-
Gen. 39. cepti corde facinoris, etiā partus prauæ ſequitur actionis, nobis iam mortis reis, uictor hoſtis abſcedit. Quod ut adſtruamus exemplis, tētatus eſt Ioſeph uerbis Dominę, ſed quia concupiſcentiam libidinis non habuit, ſuggeſtione
2. Reg. 11. tantùm, non etiàm delectatione uel conſenſu, tentari potuit: ideò uictor euaſit. Tentatus eſt Dauid uiſu uxoris alienæ, & quia necdùm carnis appetitum
2. Reg. 12. uicerat, à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus eſt. Atq; ubi conceptum ſcelus perfecit, reatum mortis etiam proprio ore iudicatus incidit, quam ta-
Matth. 26. men pœnitendo euaſit. Tentatus eſt Iudas per philargyriam, & quia erat auarus, ab ipſa ſua concupiſcentia abſtractus & illectus, ad interitum conſen-
Iob 1. & 2. tiendo decidit. Tentatus eſt Iob multipliciter: ſed quia nec poſſeſsiones, nec ſalutem corporis diuino amori præpoſuerat, tētari quidem ſuggeſtione hoſtili potuit, ſed cōſentire uel ſaltem delectari peccato nullateuùs ualuit.
Iacobi 1. Quod ergò dicitur, Peccatum cùm conſummatum fuerit, generat mortem: reſpicit econtrario ad hoc, quod ſupradictum eſt de eo qui ſuffert tentationem, quia cùm probatus fuerit, accipiet coronam uitæ. Sicut enim ille qui tentatus ſuperat, præmia uitæ meretur: ità nimirùm qui concupiſcen-

tijs

iijs ſuis illectus, à tentatione ſuperatur, meritò ruinam mortis incurrit.

2. Gregorivs Magnus in reſponſione ad undecimam interrogationem Auguſtini Cantuarienſis Archiepiſcopi: Tribus modis impletur omne peccatum, videlicet, ſuggeſtione, delectatione, conſenſu. Suggeſtio quippe fit per diabolum, delectatio per carnem conſenſus per ſpiritum: quia cùm primam culpam ſerpens ſuggeſsit, Eua uelut caro delectata eſt, Adam uelut ſpiritus conſenſit. Et neceſſaria eſt magna diſcretio, ut inter ſuggeſtionem, delectationem, & conſenſum iudex ſui animus præſideat. Cùm enim malignus ſpiritus peccatum ſuggerit in mente, ſi nulla peccati delectatio ſequatur, peccatum omnimodò perpetratum non eſt: Cùm uerò caro delectari cœperit, tunc peccatum incipit naſci: Si autem etiam ad conſenſionem ex deliberatione deſcendit, tunc peccatum cognoſcitur perfici. In ſuggeſtione igitur peccati ſemen eſt, In delectatione fit nutrimentum, in conſenſu perfectio. Et ſæpè contingit, ut hoc quod malignus ſpiritus ſeminat in cogitatione, caro in delectationem trahat, nec tamen animus eidem delectationi conſentiat. Et cùm caro ſine anima delectari nequeat, ipſe tamẽ animus carnis uoluptatibus reluctans, in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus, ut ei ex ratione contradicat, nec conſentiat, & tamen delectatione ligatus ſit, ſed ligatum ſe uehementer ingemiſcat. Vndè & ille cæleſtis exercitus præcipuus miles gemebat, dicens: Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Si autem captiuus erat, minimè pugnabat. Quapropter & captiuus erat, & captiuus non erat, & pugnabat. Igitur legi mentis, lex quæ in membris eſt, repugnabat. Pugnabat autem, quapropter captiuus non erat. Eccè itaque homo, eſt, ut ità dixerim, & captiuus, & liber: Liber, ex iuſtitia quam diligit: captiuus, ex delectatione quam portat inuitus.

Tribus modis impletur peccatum.

Conſenſione perficitur peccatum.

Rom. 7.

1 C. Gregorivs Magnus libro quarto Moralium, capite vigeſimoſeptimo, ut ſuprà hac eadem quæſtione A.

2. Isidorvs Epiſcopus, libro ſecundo de ſummo bono, capite uigeſimotertio: Iſtis fomitibus quaſi quibuſdam gradibus coaleſcit omne peccatum. Cogitatio nanque praua delectationem parit, delectatio conſenſionem, conſenſio actionem, actio conſuetudinem, conſuetudo neceſsitatem: ſicq; his uinculis homo implicatus, quadam catena uitiorum tenetur adſtrictus: ità ut ab ea euelli nequaquàm ualeat, niſi diuina gratia manum iacentis appræhendat. Peccatum admittere, cadere eſt in puteum: conſuetudinem verò peccandi facere, os putei eſt coanguſtare, nè is qui cecidit, ualeat exire. Sed interdùm etiam tales Deus liberat, dum eorum deſperationem ad conuerſionem libertatis commutat. Ipſo enim miſerante peccata dimittuntur: quo protegente fit, nè in deterius peccando eatur. Nequiſsimum eſt peccare, peius eſt peccandi conſuetudinem facere. Ab illo facilè, ab hoc cum magno labore reſurgitur, dum malæ conſuetudini repugnatur. Malè agendi conſuetudinem, receſſum eſſe Propheta aſſerit in profundum, cuius uſu quaſi quadam lege homo tenetur adſtrictus, ut etiam quandò non uult, peccatum admittat. A lapſu uerò citò reſurgere, non eſt in profundum ire. Apoſtolus legem peccati dicit eſſe in membris ſuis, quæ lex conſuetudo eſt, quam peccando concipimus, & non ab ea cùm uolumus diſcedimus: quia iã neceſsitatis uinculo per conſuetudinẽ retinemur.

Gradus peccatorum.

Catena uitiorum.

Peccandi cõſuetudo.

3. Av-

Catena peccatorum.

3. AVGVSTINVS Libro octauo confeſsionum, capite quinto: Cui rei ego ſuſpirabam ligatus, non ferro alieno, ſed mea ferrea uoluntate. Velle meum tenebat inimicus, & indè mihi catenam fecerat, & cõſtrinxerat me. Quippe ex uoluntate peruerſa, facta eſt libido: & dum ſeruitur libidini, facta eſt conſuetudo: & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſsitas. Quibus quaſi anſulis quibuſdam ſibimet innexis, undè catenam appellauit, tenebat me obſtrictum dura ſeruitus. Et poſt nonnulla: Fruſtrà condelectabar legi tuæ ſecundum interiorem hominem, cùm lex alia in membris meis repugnaret legi mentis meæ, & captiuum duceret in lege peccati, quæ in membris meis erat. Lex enim peccati, eſt uiolentia conſuetudinis, qua trahitur & tenetur etiam inuitus animus, eo merito, quo in eam uolens illabitur.

Rom. 7. Lex peccati eſt uiolentia cõſuetudinis.

Peccatum unum trahit ad aliud.

4. GREGORIVS libro uigeſimoquinto Moralium, capite duodecimo: Omne peccatum quod tamen citiùs pœnitendo non tergitur, aut peccatum eſt & cauſa peccati, aut peccatum & pœna peccati: Peccatum nanq; quod pœnitentia non diluit, ipſo ſuo pondere mox ad aliud trahit.

VI

Quomodò peccata facilè deuitantur?

A. Primùm quidem, ſi quæ peccatis mala & pericula ſuccedant, prouideamus: deindè, ſi illorum initijs prauisq; ſuggeſtionibus, quibus ad peccandum facilè ſolicitamur, ſtatim [a] occurramus atque repugnemus fortiter; poſtremò, ſi [b] virtutes peccatis contrarias exercitare nitamur, CHRISTO in his omnibus auxiliante.

a Pſal. 136. b Iacobi. 4. b 1. Pet. 5. b
b Rom. 12. a b. c Eph. 4. a. e. f. g Philip. 4. b
c Eccle. 18. d

B. Monet igitur Eccleſiaſticus, [c] *Poſt concupiſcentias tuas non eas, & à uoluntate tua auertere. Si præſtes animæ tuæ concupiſcentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis.* Vndè diuinum etiam oraculum pronunciat: [d] *Nonne ſi benè egeris, recipies? ſi autem malè, ſtatim in foribus peccatum aderit: ſed ſub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius.* Atque hic locum habet armatura [e] ſpiritualis, qua uult Paulus CHRISTI milites aduerſùs peccatum & inſidias omnes diaboli eſſe munitos, ut peccato repugnare, in die malo reſiſtere, & omnia tela nequiſſimi extinguere poſſint.

d. Gen. 4. a
e Eph. 6. b. c Hebr. 12. b

SCRIPTVRAE.

ECCLESIASTICI decimooctauo & Geneſis quarto, ut in textu.

PSALMO centeſimo trigeſimoſexto: Beatus qui tenebit & allidet paruulos ſuos ad petram.

IACOBI quarto: Subditi eſtote Deo: reſiſtite autem diabolo, & fugiet à uobis. Appropinquate Deo, & appropinquabit uobis.

PRIORIS Petri quinto: Aduerſarius ueſter diabolus tanquàm leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Cui reſiſtite fortes in fide: ſcientes eandem paſsionem ei quæ in mundo eſt, ueſtræ fraternitati fieri.

AD Romanos duodecimo: Obſecro itaque uos fratres per miſericordiam Dei, ut exhibeatis corpora ueſtra hoſtiam uiuentem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum. Et nolite conformari huic ſeculo: ſed reformamini in nouitate ſenſus ueſtri, ut probetis quæ ſit uoluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Dico enim per gratiam quæ data eſt mihi, omnibus qui ſunt inter uos, non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem, unicuique ſicut Deus diuiſit menſuram fidei. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ità multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Odientes malum, adhærentes bono. Charitatem fraternitatis inuicèm diligentes. Honore inuicèm præuenientes. Solicitudine non pigri. Spiritu feruentes, Domino ſeruiẽtes. Spe gaudentes, In tribulatione patientes. Orationi inſtantes. Neceſsitatibus ſanctorum communicantes. Hoſpitalitatem ſectantes. Benedicite perſequentibus uos: benedicite, & nolite maledicere. Gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Idipſum inuicèm ſentientes. Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes. Nolite eſſe prudentes apud uoſmet ipſos. Nulli malum pro malo reddentes. Prouidentes bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus. Si fieri poteſt, quòd ex uobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes. Non uoſmetipſos defendentes, chariſsimi, ſed date locum iræ. Scriptum eſt enim: Mihi uindictam, ego retribuam, dicit Dominus. Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi. Hoc enim faciens, carbones ignis cõgeres ſuper caput eius. Noli uinci à malo, ſed uince in bono malum. Deut.32. Prou.25.

AD Epheſios quarto: Obſecro itaque uos ego uinctus in Domino, ut dignè ambuletis uocatione, qua uocati eſtis, cum omni humilitate & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes inuicèm in charitate, ſolicitì ſeruare unitatem ſpiritus in uinculo pacis. Deponite uos, ſecundum priſtinam conuerſationem ueterem hominem, qui corrumpitur ſecundum deſideria erroris. Renouamini autem ſpiritu mentis ueſtræ, & induite nouum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt, in iuſtitia & ſanctitate ueritatis. Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo: quoniam ſumus inuicèm membra. Iraſcimini & nolite peccare. Sol non occidat ſuper iracundiam ueſtram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret, operando manibus ſuis quod bonum eſt, ut habeat undè tribuat neceſsitatem patienti. Omnis ſermo malus ex ore ueſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Et nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei, in quo ſignati eſtis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à uobis cum omni malitia. Eſtote autem inuicèm benigni, miſericordes, donantes inuicèm, ſicut & Deus in CHRISTO donauit uobis.

AD Philippenſes quarto: Modeſtia ueſtra nota ſit omnibus hominibus. Dominus propè eſt. Nihil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione & obſecratione cum gratiarum actione petitiones ueſtræ innoteſcant apud Deum. Et pax

pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda ueſtra & intelligentias ueſtras in Chriſto Ieſu. De cætero fratres, quæcunque ſunt uera, quæcunque pudica, quæcunque iuſta, quæcunque ſancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, ſiqua uirtus, ſiqua laus diſciplinæ, hæc cogitate. Quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audiſtis, & uidiſtis in me.

Ad Epheſios ſexto: De cætero fratres, confortamini in Domino, & in potentia uirtutis eius. Induite uos armaturam Dei, ut poſsitis ſtare aduerſus inſidias diaboli: quoniam non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem: ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus. Propterea accipite armaturam Dei, ut poſsitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare. State ergò ſuccincti lumbos ueſtros in ueritate, & induti loricam iuſtitiæ, & calceati pedes in præparationem Euangelij pacis. in omnibus ſumentes ſcutū fidei, in quo poſsitis omnia tela nequiſsimi ignea extinguere. & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, (quod eſt uerbum Dei) per omnem orationem & obſecrationem orantes omni tempore in ſpiritu: & in ipſo uigilantes in omni inſtantia, & obſecratione pro omnibus ſanctis & pro me.

Ad Hebræos duodecimo: Recogitate eum qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſum ſemetipſum contradictionem: ut nè fatigemini, animis ueſtris deficientes. Nondùm enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis, aduerſus peccatum repugnantes.

DE SEPTEM PECCATIS CAPITALIBVS.

I

Quæ ſunt peccata præcipuè animaduertenda?

EA NIMIRVM quæ dicuntur Capitalia, quòd ſint ueluti fontes vel capita reliquorum, & è quibus velut ex corrupta radice, peſtiferi planè fructus naſcuntur, & longa quaſi ſtirpe omnis generis vitia, turpitudines, ſcandala, damna, corruptelæ, ac peſtes humani generis deſcendunt, & ui magna profluunt.

II

Quot ſunt peccata eiuſmodi capitalia?

De his Greg. lib 31 Mora. cap. 31. & Caſſianus collatione 5. Item lib 5. & ſeq.

Septem, quæ ſic numerantur: Superbia, Auaritia, Luxuria, Inuidia, Gula, Ira, Acedia. Sed vt hæc maximo ſemper odio perſequenda fugiendaque, ſic Virtutes ſeptem, quæ

pecca-

peccatis illis opponuntur, ſummo quidem ſtudio & amore, ſi uitam animæ quærimus, ſunt conſectandæ. Superbiæ contraria eſt [a] Humilitas, Auaritiæ [b] Liberalitas, Luxuriæ [c] Caſtitas: cum Inuidia pugnat [d] Charitas, Gulæ opponitur [e] Abſtinentia, Iræ [f] Patientia: demùm Acediæ Deuotio, [g] ſeu pia ſedulitas, ſedulaq́; pietas aduerſatur.

a Coloſſ. 3. b
b 2. Cor. 9. b
c Act. 24. g
d 1. Cor. 13. b
e Eccl. 31. b. d
f Hebr. 10. g
g 1. Corynt. 15. g

SCRIPTVRAE.

Ad Coloſſenſes tertio: Induite vos ergò ſicut electi Dei, ſancti & dilecti, uiſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem &c.

Poſterioris ad Corynthios nono: Neceſſarium exiſtimaui rogare fratres, ut perueniant ad uos, & præparent repromiſſam benedictionem hanc paratam eſſe ſic quaſi benedictionem, non tanquàm auaritiam. Hoc autem dico, Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Vnuſquiſque prout deſtinauit in corde ſuo, non ex triſtitia aut ex neceſsitate: hilarem enim datorem diligit Deus.

Actorvm uigeſimoquarto: Diſputante autem illo (Paulo) de iuſtitia & caſtitate &c.

Prioris ad Corynth. decimotertio: Charitas patiẽs eſt, benigna eſt, &c.

Ecclesiastici trigeſimoprimo: Vtere quaſi homo frugi his quæ tibi apponuntur, ut non, cùm manducas multum, odio habearis. Ceſſa prior cauſa diſciplinæ: & noli nimius eſſe, nè fortè offendas. Et ſi in medio multorum ſediſti, prior illis nè extendas manum tuam: nec prior poſcas bibere. Quàm ſufficiens eſt homini erudito uinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non ſenties dolorem. Ignis probat ferrum durum: ſic uinum corda ſuperborum arguet in ebrietate potatum. Aequa uita hominibus uinum in ſobrietate: ſi bibas illud moderatè, eris ſobrius. Vinum in iucunditatem creatum eſt, & non in ebrietatem ab initio. Exultatio animæ & cordis, uinum moderatè potatum. Sanitas eſt animæ & corpori ſobrius potus. Vinum multùm potatum, irritationem & iram & ruinas multas facit. Amaritudo animæ, vinum multùm potatum. Ebrietatis animoſitas, imprudẽtis offenſio, minorãs uirtutẽ, & faciẽs uulnera.

Ad Hebræos decimo: Patientia uobis neceſſaria eſt, ut uoluntatem Dei facientes, reportetis promiſsionem.

Prioris ad Corynthios decimoquinto: Itaque fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote & immobiles, abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes quòd labor ueſter non eſt inanis in Domino.

III

Quid eſt ſuperbia, & quas gignit filias?

A. Superbia [a] eſt inordinatus appetitus excellentiæ, ſiue intùs lateat in animo, ſiue extrinſecùs etiam ſeſe prodat.

B. Hæc uitiorum quidem omnium mater, princeps ac [b] regina

a Vide Chriſoſt. hom. 43. ad popu. Antioch. Bern. de grad. humil. Greg 34. Moral. ca. 17. & ſeq. & lib. 23. cap. 7. Proſpe. ad D. metr. Iſidor de ſummo bono, li. 2. c. 31.

b Greg.li.31 Moral. ca. 31 Proſper lib.3 de vita contemp.cap.2.
c Deut. 17.c Sapient. 5.b Matth.23.c.d Prou.13.b. Gene.49.a Prou.6.c 1.Timo.5 b
d Tob.4 c
e Eccle.10.b
f Iacobi. 4. b 1.Pet.5.b
g Eccle. 10.a Ibidèm.c Ibidèm.b.

gina eſt: quæ præcipuè infelicem hanc ſobolem gignit, [c] Inobedientiam, iactantiam, hypocriſim, contentionem, pertinaciam, diſcordiam, curioſitatem.

C. Vt autem delictum hoc maximum caueatur, Tobias in hunc modum admonet: [d] *Superbiam nunquàm in tuo ſenſu, aut in tuo uerbo dominari permittas. In ipſa enim* [e] *initium ſumpſit omnis perditio.* Hinc Apoſtolica illa doctrina: [f] *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.* Immò ſi Eccleſiaſtico credimus, [g] *Odibilis eſt coram Deo & hominibus ſuperbia. Radices gentium ſuperbarum areſecit Deus, & plantauit humiles ex ipſis gentibus. Quid ergò ſuperbis terra & cinis?*

SCRIPTVRAE.

Tobiae quarto: Eccleſiaſtici decimo: Iacobi quarto: Prioris Petri quinto, ut in textu.

Devteronomii decimoſeptimo: Qui autem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo: ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael: cunctuſq; populus audiens, timebit, ut nullus deincèps intumeſcat ſuperbia.

Sapientiae quinto: Quid profuit nobis ſuperbia, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Tranſierunt omnia illa tanquàm umbra, & tanquàm nuncius præcurrens, &c.

Matthaei vigeſimotertio: Qui maior eſt veſtrùm, erit miniſter veſter. Qui autem ſe exaltauerit, humiliabitur: & qui ſe humiliauerit, exaltabitur. Væ uobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia comeditis domos uiduarum, orationes longas orantes. propter hoc amplius accipietis iudicium. Væ uobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulcris dealbatis, quæ à foris parent hominibus ſpecioſa, intùs uerò plena ſunt oſſibus mortuorum & omni ſpurcitia. ſic & uos à foris quidem paretis hominibus iuſti, intùs autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate.

Proverbiorvm decimotertio: Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt.

Genesis quadrageſimonono: Maledictus furor eorum, quia pertinax.

Proverbiorvm ſexto: Sex ſunt quæ odit Dominus, & ſeptimum deteſtatur anima eius: Oculos ſublimes, Linguam mendacem, Manus effundentes innoxium ſanguinem, Cor machinans cogitationes peſſimas, Pedes ueloces ad currendum in malum, Proferentem mendacia teſtem fallacem, Et eum qui ſeminat inter fratres diſcordias.

Prioris ad Timotheum quinto, reprehendens Apoſtolus uiduas quaſdam adoleſcentiores: Non ſolùm (inquit) ocioſæ, ſed & uerboſæ & curioſæ, loquentes quæ non oportet.

PATRES.

1 A. Chrysostomvs homilia quadrageſimatertia ad populum Antiochenum: Quemadmodùm ſæui quidem uenti, in tranquillum mare delati,

totum

totum ab imo ſubruunt, ut & arena cum undis miſceatur: ſic & ambitio & turpis quæſtus animam ſubeuntes, omnia ſubuertunt. Excæcat mentis intuitum, præſertim gloriæ furor: nam pecunias quidem contemnere, uolenti ſatis eſt facilè: honorem autem à multis collatum deſpicere, multi laboris indiget, magnæ ſapientiæ, angelicæ cuiuſdam animæ, ipſum cæleſtis teſtudinis uerticem tangentis. Cogita, cùm gloriam concupiſcis, quòd eam ſis aſſecutus, & diſce finem, & nihil inuenies. Cogita, quantam ea res habeat iacturam, quot & qualibus bonis priuet. Labores quidem ſuſtinebit atque pericula, fructibus autem priuabitur & certaminum præmijs. Cùm aliquid boni faciens cogites, quòd & hominibus oportet oſtendere, & ſolicitus ſis ut uideatur: cogita quòd Deus uidet, & omnem illam extinguẽs concupiſcentiam, de terra recede, & ad illud cæleſte reſpicias theatrum. Homines licèt laudauerint, mox tamen accuſant uel inuident, uel carpunt: uel ſi hoc non fecerint, nihil tamen omninò laudato proſunt. Deus tamen non ità, ſed gaudet noſtra laudans merita. Dixiſti rectè, plauſusq; conſecutus es? Si adiuti quidem ſunt plaudentes, & mutati, & meliores effecti, prioribus abſtinuere malis, verè gaudendum eſt, non iam collatis laudibus, ſed bona mirabiliq; mutatione: ſi uerè laudantes quidem & tumultuantes perſeuerant, nullum autem ex plauſibus fructum reportant, dolendum magis eſt, quoniam hæc eis in iudicium cedunt & damnationem. Sed in pietate gloriam habes? Si uerè quidem ſis pius, & tibi nihil conſcius ſis mali, oportet gaudere, non quoniam videris, ſed quoniam es. Si cùm ſis, multorum quidem gloriam concupiſcis, cogita quòd non hi nobis iudices erunt in illa die, ſed qui latentia perfectè nouit. Si uerò tibi peccatorum cõſcius, apud omnes mundus ſuſpicaris, non tantùm gaudere non oportet, uerùm & dolere, amarè gemere, diem continuè cogitantem, in quo omnia reuelantur, in quo abſcondita tenebrarum illuminantur. Honore delectaris? hunc repelle, ſciens quòd te debitorem conſtituit. Honorem tibi præbet nemo? & in hoc gaudendum eſt. Non enim cum alijs & hoc tibi Deus improperabit, quòd honore delectatus es. Hoc ſaltem lucraris, quòd maiori ſupplicio non eris obnoxius. Anima nanque cupiens honorem & glorificari, non uidebit regnum cælorũ. Non meus eſt hic ſermo, ſed ſpiritus ſancti. Non uidebit, licèt uirtutem operetur: ait enim: Receperunt mercedem ſuam. Non prohibeo optare gloriam, ſed ueram uolo gloriam, quæ eſt à Deo: cuius laus eſt, inquit, non ex hominibus, ſed ex Deo. In abſcondito ſimus pij, non multo circundati faſtu, & oſtentatione, & ſimulatione. Ouis pellem abijciamus, ſed potiùs oues efficiamur. Nihil hominum gloria vilius. Dic enim mihi, ſi paruulorum uideas puerorum multitudinem, lactentium dico, nunquid ab eis gloriam concupiſces? ſic erga cunctos homines diſponaris propter gloriam. Idcircò cenodoxia dicitur: Nonne vides perſonas, quas in ſcena uerſantes induuntur, quàm ſint pulchræ quidem, quàm uerò ſplendidæ, quàm ad extremam pulchritudinis perfectionem effictæ? Potes mihi talem adſpectum in ueritate monſtrare? Nequaquàm. Quia uacuæ ſunt, & imitantur pulchritudinem. pulchritudo tamen non ſunt. Similiter & gloria inanis. Cùm nolis gloriam contemnere, dic: Par Deo ſio, ſi contempſero: & ſtatim contemnes. Non enim poteſt gloriæ ſeruus homo, non omnium ſeruus eſſe, & ipſis ſeruilior mancipijs. Sicut eſt modeſtiæ principium ieiunium, id eſt, fundamentum & con-

Modus & ratio uanæ gloriæ cupiditatem reſtringendi.

Matth. 6. Rom. 2.

Nihil hominum gloria vilius.

& conſtitutio: ſic & peccati ſuperbia: & ab ea omne peccatum inchoatur.
Omne genus peccati ex ſuperbia naſcitur. Ex ſuperbia naſcitur pauperum deſpectus, pecuniarũ concupiſcentia, amor principatus, multæ deſiderium gloriæ. Elatus, etiam nec à maioribus, nedùm ab inferioribus, contumeliam pati ſuſtinet: qui uerò contumelia non tolerat affici, neque malè pati ſuſtinebit. Qui nouit quòd Dei filius ſe tan
Pſal. 50. tum humiliauit, non extollitur. Si Deus contritum diligit ſpiritum, econ trà ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam: nullum itaque malum
1. Petr. 5. Hominẽ reddit dæmonẽ. par elationi: hominem reddit dæmonem, contumeliatorem, blaſphemũ, periurum: cædes facit & homicidia cupere. Elatus, ſemper in doloribus uiuit, ſemper indignatur, ſemper mœret. Nihil eſt quod eius poſsit explere libidinem: ſi uel regem uiderit ſupplicantem & adorantem, non eſt ſatiatus, ſed magis accenſus. Sicut enim auari quanto plura ceperint, tanto pluribus egent: itidèm & ſuperbi, quantò maiori funguntur honore, tan to plus concupiſcunt. Iam naturæ terminos tranſcenderunt curioſi, & ſuperflua ſatagentes, quantumcunque paſsi fuerint, non ſiſtunt. Igitur quo-
Superbia quomodò comprimatur. modò ſuperbiam extinguere poſſumus? Si Deum agnoſcamus. Nam ſi ex ignorantia Dei naſcitur, cùm ipſum agnouerimus, expellitur omnis inſolentia. Cogita gehennam, cogita multo meliores te: cogita quòd Deo pœ nas debeas. Sed non potes iſta facere, es imbecillior: cogita præſentia, ipſam humanam naturam, quàm nihil ſit homo. Cùm uideris in foro mor tuum efferri, orphanos ſequentes filios, uxorem uiduam plangentem, præſentium rerum uilitatem cogita, & quòd ab umbra ſomnijsq; nihil differunt. Sed non uis hoc: at cogita prædiuites in bellis temerè pereuntes: magnatum & illuſtrium domos conſidera nunc ſolo proſtratas: conſidera quantum potuerunt, & nunc nec eorum quidem memoria remanet. Per ſin gulos enim dies, ſi uelis, horum exempla reperies, magiſtratuum ſucceſſiones, proſcriptiones diuitum. Cogita cùm dormis, quo ſis dignus: nonne uel minima beſtia te poſſet interimere? Multis enim a tecto frequẽter illa ta breuis beſtiola uel oculũ eruit, uel alicuius alterius piculi cauſam attulit.

2. Bernardus in tractatu de gradibus humilitatis, hos duodecim enumerat ſuperbiæ gradus: Curioſitatem, Leuitatem animi, Ineptam lætitiã, Iactantiam, Singularitatem, Arrogantiam, Præſumptionem, Defenſionem peccatorum, Simulatam confeſsionem, Rebellionem, Libertatem peccandi, Conſuetudinem peccandi.

3. Gregorius libro trigeſimoquarto Moralium, capite decimoſepti-
Iob. 41. mo: Notandum quòd Leuiathan iſte, qui per corpoream beſtiam deſigna tur, ſublimè uidere deſcribitur: quia uidelicet cordis ſuperbia cùm exteriùs uſque ad corpus extenditur, prius per oculos indicatur. Ipſi quippe per faſtum tumoris inflati, quaſi ex ſublimi reſpiciunt, & quo ſe deprimunt, altiùs extollunt. Niſi enim ſuperbia per oculos quaſi per quaſdam ſe feneſtras oſtenderet, nequaquàm Deo Pſalmiſta dixiſſet: Populum humilem
Pſal. 17. ſaluum facies, & oculos ſuperborum humiliabis. Et paulò pòſt: ut Leuia than iſte in cunctis quæ ſuperiùs dicta ſunt, caderet: ſola ſe ſuperbia percuſſit. Neque enim per tot illos uitiorum ramos areſceret, niſi per hanc priùs
Eccle. 10. in radice putruiſſet. Scriptum eſt nanque: Omnis peccati initium ſuperbia. Per hanc enim ipſe ſuccubuit, per hanc ſe ſequentem hominem ſtra-
Vitiorum radix ſuperbia. uit. Et poſt pauca: Sicut enim inferiùs radix tegitur, ſed ab illa rami extrinſecùs expanduntur: ità ſe ſuperbia extrinſecùs celat, ſed ab illa protinùs

aperta

aperta uitia pullulant. Nulla quippe mala ad publicum prodirent, niſi hæc mentem in occulto ſtringeret. Hæc eſt quæ Leuiathan iſtius ſenſum feruescere ſicut ollam facit. Vndè & humanas mentes in quodam feruore inſaniæ concutit, ſed per aperta opera qualiter concuſſi animam euertat, oſtendit. Intùs nanque priùs ebullit in elatione, quod foris poſtmodùm ſpumat in opere. Et capite decimooctauo: Alia uitia eas ſolummodò uirtutes impetunt, quibus ipſa deſtruuntur: ut uidelicet ira patientiam, gaſtrimargia abſtinentiam, libido continentiam expugnet. Superbia autem quam uitiorum radicem diximus, nequaquàm unius uirtutis extinctione contenta, contra cuncta animæ membra ſe erigit, & quaſi generalis ac peſtifer morbus corpus omne corrumpit. Et paulò pòſt: Quiſquis uerò eius in ſe tyrannidem capti jam mente ſuſceperit, hoc primum damnum patitur, quòd clauſo cordis oculo, iudicij æquitatem perdit. Nam cuncta quæ ab alijs benè geruntur, diſplicent: & ſola ei quæ ipſe uel prauè egerit, placent. Semper aliena opera deſpicit, ſemper miratur quæ ipſe facit. Item capite uigeſimo: Cunctis ſuperba apud ſe cogitatione tumentibus ineſt clamor in locutione, amaritudo in ſilentio, diſſolutio in hilaritate, furor in triſtitia, inhoneſtas in actione, honeſtas in imagine, erectio in inceſſu, rancor in reſponſione. Horum mens ſemper eſt ad irrogandas contumelias ualida, ad tolerandas infirma, ad obediendum pigra, ad laceſſendos uerò alios importuna: ad ea quę facere & debet & prę ualet, ignaua: ad ea autem quæ facere nec debet, nec præualet, parata. Hæc in eo quod ſponte non appetit, nulla exhortatione flectitur: ad hoc autē, quod latenter deſiderat, quærit ut cogatur: quia dum metuit ex deſiderio ſuo uileſcere, optat uim in ipſa ſua uoluntate tolerare. Capite uigeſimoſecundo: Ad hoc unigenitus Dei filius formam infirmitatis noſtræ ſuſcepit, ad hoc inuiſibilis non ſolùm uiſibilis, ſed etiam deſpectus apparuit, ad hoc contumeliarum ludibria, irriſionum opprobria, paſſionumq; tormenta tolerauit, ut ſuperbum non eſſe hominem doceret humilis DEVS. Capite uigeſimotertio: Quia igitur redemptor noſter corda regit humilium, & Leuiathan iſte rex dicitur ſuperborum, apertè cognoſcimus quòd euidentiſſimum reproborum ſignum, ſuperbia eſt: at contrà, humilitas, electorum. Cùm ergo quam quiſque habeat, cognoſcitur: ſub quo rege militet, inuenitur.

Superbia omnibus uirtutib. aduerſatur.

Iudicij æquitatem perdit.

Externi mores & geſtus ſuperborum.

Iob.41. Euidentiſſimum reproborū ſignum eſt ſuperbia.

4 Idem libro uigeſimotertio Moralium, capite ſeptimo: Quatuor ſunt ſpecies, quibus omnis tumor arrogantium demonſtratur, cum bonum aut à ſemetipſis habere ſe æſtimant, aut ſi ſibi datum deſupèr credunt, pro ſuis ſe hoc accepiſſe meritis putant: aut certè cùm iactant ſe habere quod non habent, aut deſpectis cæteris ſingulariter uideri appetunt habere quod habent. A ſemetipſo enim bonum ſe habere iactabat, cui per Apoſtolum dicitur: Quid autem habes quod nō accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? Rurſùm, nè dari nobis bonum gratiæ pro noſtris præcedentibus meritis crederemus, idem Apoſtolus admonet, dicens: Gratia eſtis ſaluati per fidem, & hoc non ex uobis, ſed DEI domum eſt, non ex operibus, ut nè quis glorietur. Qui etiā de ſemetipſo ait: Qui priùs fui blaſphemus, & perſecutor, & contumelioſus: ſed miſericordiam conſecutus ſum. Quibus uerbis apertè declarat, quòd gratia non pro meritis tribuatur, dum ex ſeipſo docuit, & quid de malitia meruit, & quid de beneuo-

Species ſuperbiæ quatuor.

Prima. 1.Cor.4.

Secunda.

Ephes.2.

1.Tim.1.

Tertia. lentia accepit. Rurſum nonnulli iactant ſe habere, quod non habent, ſicut
Hierem. 48. diuina uoce per prophetam de Moab dicitur: Superbiã eius & arrogantiam
eius ego noui, & quod non ſit iuxta eum uirtus eius. Et ſicut Angelo Eccle
Apoc. 3. ſiæ Laodiceæ dicitur: Quia dicis quòd diues ſum & locupletatus, & nullius
egeo, & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cęcus, & nudus.
Quarta. Rurſùm nonnulli, deſpectis cæteris, uideri appetunt ſingulariter bonum ha
bere quod habent. Vndè & Phariſæus idcircò de templo abſq; iuſtificatio-
Lucæ. 18. ne deſcendit: quia bonorum operũ meritum ſibi quaſi ſingulariter tribuens
oranti publicano ſe prætulit. Sancti quoquè Apoſtoli ab hoc elationis ui-
tio reuocantur, qui de prædicatione redeuntes, cùm elati dicerent: Domine
Lucæ 10. in nomine tuo etiam dæmonia nobis ſubiecta ſunt: nè de hac miraculorum
ſingularitate gauderent, illicò eis reſpondit Dominus, dicens: Videbam Sa
tanam uelut fulgur de cælo cadentem. Ipſe quippe ſingulariter elatus dixe-
Eſaiæ 14. rat: Super aſtra cęli exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in
lateribus Aquilonis ſimilis ero Altiſsimo. Et mirè Dominus ut in diſcipu
lorum cordibus elationem premeret, mox iudicium ruinæ retulit, quod ip-
ſe magiſter elationis accepit: ut in authore ſuperbiæ diſcerent, quid de ela-
Superbiæ quarta ſpecies hominẽ diabolo ſimilem facit. tionis uitio formidarent. In hac itaq; arrogantiæ quarta ſpecie crebrò hu-
manus animus labitur: ut id quòd habet, habere ſe ſingulariter glorietur. In
qua tamen ſimilitudini diabolicæ uiciniùs appropinquat: quia quiſquis bo-
num ſe habere ſingulariter gaudet, quiſquis uideri ſublimior cæteris quærit
illum uidelicet imitatur, qui deſpecto bono ſocietatis angelorũ, ſedem ſuã
ad Aquilonẽ ponens, & Altiſsimi ſimilitudinem ſuperbè appetens, per ini-
quum deſiderium quaſi ad quoddã culmẽ conatus eſt ſingularitatis erũpere.
Omnis boni author Deus agnoſcẽdus. § Propser Regienſis Epiſcopus in epiſtola ad uirginem Demetriadem:
Si quis eſt, qui aliqua ſe habere exiſtimat bona, quorum non Deus largi-
tor ſit, ſed ipſe ſibi author exiſtat: manifeſtum eſt, hunc non Dei ſpiritum ha
1. Cor. 1. bere, ſed mundi, & de illa ſecularis ſapientiæ tumere doctrina, de qua dicit
Eſa 29. & 33. iuxta LXX. Dominus: Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudẽtium repro
babo. Inter omnes lapſus hominum, inter omnia commiſſa peccantium, nul
la eſt grauior quàm ſuperborum ruina, maximè cùm ipſa elatio in Dei ten
dit iniuriam. Nam aliter inflantur, qui cupiditate extollentiæ ſingularis om
Nulla grauior quam ſuperborũ ruina. nibus appetunt anteferri: aliter uerò intumeſcunt, qui Dei auxilium refu-
tantes, quæ fieri ſine ipſius opere non poſſunt, ex ſua perfici uirtute conten
dunt, & ſpem ſuam à Domino auferunt, atq; ad ſe transferunt, ut adimplea
tur in eis quod ſcriptum eſt: Maledictus homo, qui ſpem habet in homine,
Hierem. 17. & firmat carnem brachij ſui, & à Domino diſcedit cor eius. Hæc ſuperbia
Eſaia 14. à diabolo ſumpſit exordium: qui quoniam ſua quam à creatore acceperat,
potentia & dignitate ſibi placuit, ſeq; authoris ſui gloriæ comparauit, cum
ijs angelis, quos in conſenſu impietatis ſuæ traxerat, à cæleſti ſublimitate de
Geneſ. 3. iectus eſt. Et ideò primis hominibus nocere potuit: quia illis malè credulis
per mendacia uenenata perſuaſit, ut meliores ſe futuros putarent, ſi in liber
tate ſui arbitrij proſilirent, quàm ſi in legis datæ cuſtodia permanerent. Siue
itaq; in lapſu diaboli, ſiue in præuaricatione hominis, initium peccati ſuper
bia eſt: quæ congruenter & auaritia nominatur, quia utraq; appellatio eum
ſignificat appetitum, qui & ſuam menſuram concupiſcat excedere, & non di
gnetur diues eſſe niſi proprijs: tanquàm hẽat hoc ſimile Deo, ut bonorũ ſuo
rum ipſe ſibi fons, ipſe ſibi ſit copia. Et paulò pòſt: Quia inter uitia aut nul-
la eſt,

la eſt,aut rara iactantia,& facilè ſpernitur qui de opprobrio gloriatur:malũ ſuperbiæ maximè virtutib. eſt cauendũ,quia nullis opportuniùs inſidiatur, quã quib. laus iuſta debetur. Multi enim ſeruientes Deo, & in lege eius die ac nocte meditantes,crucifixerunt carnem ſuam cum deſiderijs & concupiſcentijs, omniumq; illecebrarum incentiua domuerunt,non dãnis uicti, nõ pſecutionib.fracti,non proſperitatib. deprauati, mundũ iſtũ nec dilexere obſequentẽ,nec timuere terrentem. Tantam itaq; firmitatem,& tã ſublime propoſitum qua impugnatione diabolus poſſet adoriri nisi ut quibus non potuerat perſuadere uitiorum amorem,immitteret laudis cupiditatem: & indè nouiſsimè inſtrueretur tentatio,undè nocuit prima deceptio?Nõ itaq; deſidioſis & tepidis,neq; inertibus & incultis,ſed magis quibuſdam animis ſedulis & bonorũ actuum probitate luculentis, per gloriam irrepſit humanam:& quos impulſione non mouit,elatiõne deiecit. Quanto enim clariores erant meritis,tãto eos aptiores ſuis inuenit inſidijs. Sed ſolicitudo nos Apoſtoli contra hoc periculum monet,dicens:Cum timore & tremore ueſtram ſalutem operamini. Deus eſt.n.qui operatur in uobis & uelle & operari pro bona uoluntate. Quanto ergò excellentiùs in mandatis Dei quiq; proficiunt,tanto maiores habent cauſas formidinis & tremoris:nè de ipſis probitatis augmentis mens ſibi conſcia,& laudis auida,in ſuperbiæ rapiatẽ exceſſus,& fiat immunda uanitate, dum ſibi uidetur clara uirtute. Si ergò omnia quæ ad uitam & pietatem pertinent, Deus nobis diuina ſua uirtute donauit:nihil magis fugiendum eſt,quàm appetitus huius concupiſcentiæ: quæ uirtutem negat diuini operis, amore propriæ dignitatis. Et cùm aliæ cupiditates ea tantùm bona,quibus aduerſantur,imminuant:hæc dum omnia ad ſe trahit,ſimul uniuerſa corrumpit. Cùm itaque totius ſuperbiæ generale nomen odioſum ſit,ſiue illa de honore ſuo, ſeu de nobilitate,uel de immodicis opibus intumeſcat:hæc pars ipſius omnibus tentationib. nocentior inuenitur,quæ uidetur ijs, quas perditas cupit, amica eſſe uirtutibus. Sed quia ſublimiora quæq; grauiùs corruũt,gaudet princeps ſuperbiæ, eos quos potuerit ſua impulſione proſternere,ad celſiora creuiſſe. Et poſt pauca: Inflatio & ambitio,& propriorum bonorum ſuperba defenſio, poſſunt deſtruere eleemoſynas, poſſunt euacuare martyria.& ſi magnas opes amore quis humanæ laudis effundat,& ſæua ſupplicia non ea fortitudine quam Deus tribuit,ſed ea quam de ſe præſumpſit,excipiat.

Supbia uirtutibus & ijs q uirtute pditi ſunt maximè inſidiatur.

Philip. 2.

Superbia oĩa bona corrũpit.

6 Isidorvs libro ſecũdo de ſummo bono,capite trigeſimooctauo: Omnis peccans,ſuperbus eſt,eò quòd faciendo uitia, contemptui habeat diuina præcepta. Rectè ergò initium omnis peccati,ſuperbia:quia niſi præceſſerit mandatorum Dei inobedientia, tranſgreſsionis non ſequitur culpa. Omnis ſuperbia tanto in imo iacet, quanto in altum ſe erigit: tantoque profundiùs labitur,quanto excelſius eleuatur. Qui enim per propriam attollitur ſuperbiã,per Dei iuſtitiam inclinatur.Qui inflantur ſuperbia, uento paſcuntur.vndè & Propheta: Omnes, inquit,paſtores tuos paſcet uentus,hoc eſt,ſuperbus ſpiritus,Qui de ſuis uirtutibus ſuperbiunt,ex ipſis iudicandi ſunt operibus,quibus pro uirtutibus utuntur:quia rem bonam non bona uoluntate faciunt.Nam reuerà ſine humilitate uirtus quælibet & ſine charitate,in uitio deputatur.Ipſa eſt enim in peccato prima,ipſa in cõflictu poſtrema. Superbia ſicut origo eſt omniũ criminũ,ità ruina cunctarũ uirtutum. Hæc enim prima aut in exordio mentem per peccatum proſternit,

Omnis peccans ſuperbus eſt. *Eccli. 10.*

Hieron. 21.

Ruina omnium uirtutum, ſuperbia.

aut nouiſsimè de uirtutibus eijcit. Inde & omnium peccatorum eſt maxima, quia iam per uirtutes, quàm per uitia humanam mentem exterminat. Ibi cadit ſuperbia, ubi & naſcitur, ut non ſit ſuperbis aliud culpa, aliud pœna, ſed ipſa culpa ſit illis & pœna. De ſuperbia naſcitur arrogantia, non de arrogantia naſcitur ſuperbia. Nam niſi præceſſerit occulta elatio mentis, non ſequitur aperta iactantia laudis. Ità ergò in culpa præponitur ſuperbia arrogantiæ, ſicut præfertur ex origine. Vtilius eſt arroganti in quocunque uitio labi, & humilem, poſt caſum, Deo fieri, quàm per elationem ſuperbire, grauioremq; ruinam & damnationē per ſuperbiam ſumere.

Vitiorū regina ſuperbia.

I B Gregorivs libro trigeſimoprimo Moralium, capite trigeſimo primo: Ipſa uitiorum regina ſuperbia cùm deuictū plenè ceperit, mox illud ſeptem principalibus uitijs, quaſi quibuſdam ſuis ducibus deuaſtandum tradit. Quos uidelicet duces exercitus ſequitur: quia ex eis proculdubiò importunæ uitiorum multitudines oriuntur. Quod meliùs oſtendimus, ſi ipſos duces atque exercitum ſpecialiter, ut poſſumus, enumerando proferamus.

Radix cuncti mali ſupbia. Eccli. 10.

Radix quippe cuncti mali, ſuperbia eſt: de qua, ſcriptura atteſtante, dicitur: Initium omnis peccati eſt ſuperbia. Primæ autem eius ſoboles, ſeptem nimirùm principalia uitia, de hac uirulenta radice proferuntur: ſcilicet, inanis gloria, inuidia, ira, triſtitia, auaritia, ventris ingluuies, luxuria.

Oīa capitalia uitia oriūtur ex ſuperbia.

Nam quia his ſuperbiæ uitijs nos captos doluit, idcircò redemptor noſter ad ſpiritale liberationis prælium, ſpiritu ſeptiformis gratiæ plenus uenit. Sed habent contra nos hæc ſingula exercitum ſuum.

Filiæ inanis gloriæ ſiue ſuperbię ſpeciatim acceptę.

Nam de inani gloria, inobedientia, iactantia, hypocriſis, contentiones, pertinaciæ, diſcordiæ & nouitatum præſumptiones oriuntur.

Filiæ inuidiæ.

De inuidia odium, ſuſurratio, detractio, exultatio in aduerſis proximi, afflictio autem in proſperis naſcitur.

Iræ filiæ.

De ira rixæ, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio, blaſphemię proferuntur.

Acediæ filiæ.

De triſtitia malitia, rancor, puſillanimitas, deſperatio, torpor circa p̄cepta, uagatio mentis erga illicita naſcitur.

Auaritiæ filiæ.

De auaritia proditio, fraus, fallacia, periuria, inquietudo, uiolentiæ, & contra miſericordiam obdurationes cordis oriuntur.

Gulæ filiæ.

De uentris ingluuie inepta lætitia, ſcurrilitas, immūditia, multiloquium, hebetudo ſenſus circa intelligētiam propagantur.

Luxuriæ filię

De luxuria cæcitas mentis, inconſideratio, inconſtantia, præcipitatio, amor ſui, odium Dei, affectus præſentis ſeculi, horror autem uel deſperatio futuri generantur.

Inter capitalia uitia quædam ſunt carnalia, quædā ſpiritalia.

Quia ergò ſeptem principalia uitia tantam de ſe uitiorum multitudinem proferunt, cùm ad cor veniunt, quaſi ſubſequentis exercitus catervas trahunt. Ex quibus uidelicet ſeptem, quinque ſpiritalia, duoq; carnalia ſunt.

Quo ordine ex ſe mutuò generentur.

Sed unumquodq; eorum tanta ſibi cognatione iungitur, ut non niſi unum de altero proferatur. Prima nanque ſuperbiæ ſoboles, inanis eſt gloria, quæ dum oppreſſam mentem corruperit, mox inuidiam gignit: quia nimirùm dum uani nominis potentiam appetit, nè quis hanc alius adipiſci ualeat, tabeſcit. Inuidia quoquè iram generat, quia quantò interno liuoris uulnere animus ſauciatur, tantò etiam manſuetudo tranquillitatis amittitur: & quia quaſi dolens membrum tangitur idcircò oppoſitæ actionis manus uelut grauiùs preſſa ſentitur. Ex ira quoquè triſtitia oritur: quia turbata mens quo ſe inordinatè concutit, eo addicendo confundit: & cùm dulcedinem tranquillitatis amiſerit, nihil hanc niſi ex perturbatione ſubſequens mœror paſcit. Triſtitia quoquè ad auaritiam deriuatur: quia dum confuſum cor, bonum lætitiæ in ſemetipſo intùs amiſerit, undè

conſolari

conſolari debeat, forìs quærit: & tantò magis exteriora bona adipiſci deſiderat, quantò gaudium non habet, ad quod intrinſecùs recurrat. Poſt hęc uerò duo carnalia uitia, id eſt, uentris ingluuies & luxuria, ſuperſunt. Sed cunctis liquet quòd de uentris ingluuie luxuria naſcitur.

2. PROSPER libro tertio de uita contemplatiua, capite ſecundo: Scriptura diuina immobilem ſententiam protulit, dicens: Initium, inquit, omnis peccati ſuperbia. Quid poteſt apertiùs, quid probabilius dici? Initium, inquit, non alicuius, ſed omnis peccati, ſuperbia: ut euidenter oſtenderet, quòd ipſa ſit peccatorum omnium cauſa: quoniam non ſolum peccatum eſt ipſa, ſed etiam nullum peccatum fieri potuit, poteſt, aut poterit ſine ipſa. Siquidem nihil aliud omne peccatum, niſi DEI contemptus eſt, quo eius præcepta calcantur. Quem contemptum Dei nulla res alia perſuadet hominibus, niſi ſuperbia, quæ etiam in ipſo diabolo, ut diabolus ex angelo fieret, æternæ perditionis extitit cauſa. Denique & ipſe ſciens ſe per ſuperbiam de cæleſtibus corruiſſe, & in hunc caliginoſi aeris carcerem truſum, homini ſubuertendo, quem Deus fecerat ſine ullo peccato, uitium perſuaſit ſerpentina calliditate ſuperbiæ: certus, quòd recepta ſuperbia, quæ eſt malorum omnium cauſa, facilè iam peccata omnia, quæ non niſi ſuperbo concipiuntur animo, perpetraret. Hinc eſt, quòd idem primus homo ſuperbi ſpiritus elatione corruptus, omnem poſteritatem ſuam, quæ in illo radicaliter fuit, neceſsitati corruptionis ac mortalitatis addixit: ut corruptibilis & mortalis effectus, corruptibiles mortalesq; generaret, atque ità quòd in illo egerat punienda ſuperbia, in omnibus ex illo natis peccati fieret pœna. Et propiereà non eo modò iam poſſumus peccato reſiſtere, ſicut ille potuit.

Eccleſ. 10.

Superbia, omnium peccatorum cauſa.

Eſaiæ. 14. Lucæ. 10.

Geneſ. 3.

3. AVGVSTINVS epiſtola quinquageſima ſexta ad Dioſcorum: Niſi humilitas omnia, quæcunque benè facimus, & præceſſerit, & comitetur, & conſecuta fuerit, & propoſita quam intueamur, & appoſita cui adhæreamus, & impoſita qua reprimamur, iam nobis de aliquo bono facto gaudentibus, totum extorquet de manu ſuperbia: uitia quippe cætera in peccatis, ſuperbia uerò etiam in rectè factis timenda eſt, nè illa quæ laudabiliter facta ſunt, ipſius laudis cupiditate amittantur.

Humilitas quàm neceſſaria ſit.

4. BERNARDVS ſermone tertio ex paruis ſermonibus: Eſt ſuperbia cordis, ſuperbia oris, ſuperbia operis, ſuperbia habitus. Superbia cordis eſt, quandò homo in oculis ſuis magnus eſt. Contra quam ſapiens orat, dicēs: Extollentiam oculorum meorum nè dederis mihi. Et alibi: Væ qui ſapientes eſtis in oculis ueſtris. Superbia oris uel linguæ, quæ & iactantia dicitur, eſt quandò homo non ſolùm magna de ſe ſentit, ſed etiam loquitur. Vndè Pſalmiſta: Diſperdat Dominus uniuerſa labia doloſa, & linguam magniloquam. Superbia operis eſt, quandò homo exteriori quadam ſuperbia, ut magnus appareat, agit. De qua idem Pſalmiſta ait: Non habitabit in medio domus meę qui facit ſuperbiam. Superbia habitus eſt, quandò homo ut glorioſus uideatur, precioſis ſe ornat ueſtibus. Vndè Paulus: Non in ueſte precioſa. Et Dominus: Qui mollibus ueſtiuntur, in domibus regum ſunt, ubi ſuperbia abundat. Sunt autem quinque, quæ ad remedium tam mortiferæ peſtis, à Domino rationali animæ ſunt poſita, locus, corpus, tentatio diaboli, prædicatio Chriſti, & eius conuerſatio. Locus, quia exilium: corpus, quia oneroſum: tentatio, quia inquietat: Chriſti prædicatio,

Quadruplex ſuperbia.

Eccleſ. 23. Eſaiæ. 5.

Oris

Pſal. 11.

Operis

Pſal. 100.

Superbia habitus.

1. Timoth. 2.

Matth. 11.

Quinque remedia contra ſuperbiam.

quia ædificat: & eius conuerſatio, quia informat. His quaſi quinque ſenſibus Deus humilitatem operatur in anima. Sicut enim anima uita eſt corporis, ità Deus uita eſt animæ: & ſicut corpus mortuum eſt, quod per quinque ſenſus ab anima non uegetatur, ità anima mortua eſt, quæ per hæc à Domino non humiliatur.

Pulchra ſimilitudo.

5. Idem ſermone quarto de aduentu Domini: Vtile eſt abſcondere magis quàm oſtentare, ſi quid habemus boni, ſicut & mendici cùm eleemoſynam petunt, non pretioſas ueſtes oſtendunt, ſed ſeminuda membra aut vlcera, ſi habuerint, ut citiùs ad miſericordiam uidentis animus inclinetur. Quam regulam Publicanus ille ſeruauit multò meliùs Phariſæo: & ideò deſcendit iuſtificatus ab illo, id eſt, præ illo. Et poſt pauca: Propter quod & dicebat; Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Conſidera ſanè in his uerbis, quoniam humilitas duplex eſt: altera cognitionis, altera affectionis, quæ hic dicitur cordis. Priore cognoſcimus quòd nihil ſumus: & hanc diſcimus à nobiſipſis & ab infirmitate propria: poſteriore calcamus gloriam mundi: & hanc ab illo diſcimus, qui exinaniuit ſemetipſum, formam ſerui accipiens: qui etiam quæſitus in regnum, fugit: quæſitus ad tanta opprobria & ignominioſum ſuppliciũ crucis, ſponte obtulit ſemetipſum.

Matth. 11.
Duplex humilitas.
Philip. 2.
Ioã. 6. & 18.

IIII

Quid eſt Auaritia, & quarum filiarum mater?

a Cõſule Baſil. in diteſcentes & auaros hom. 6. & 7. Proſper li. 2. de vita cõtẽp. c. 15. & 16. Iſido. de ſummo bono lib. 2. c. 41. Aug. l. 3. de libero arbit. c. 17. & ſermo. 196. de temp. Amb. in l. de Nabuthe Iezraelita.
b Greg. li. 31 Moral. ca. 31.
2. Timo. 3. a
1. Corint. 6. b
Eccle. 11. d
Zach. 8. c
Matth. 6. d
Prou. 22. d
21. d
c Coloſſ. 3. a
Epheſ. 5. b
d 1. Tim. 6. b
Eſa. 5. b. Mar. 10. d
Iaco. 5. a. Ecc. 31. a
Abacuc. 2. b
Pſal. 48. c d b
e Eccl. 10 b
Ibidèm.
f Matth. 6. c
Ibidèm. d
g Hebr. 13. a
Luc. 12. b
Ioſu. 2.
Pſal. 117. a
h 1. Tim. 6. b

A Auaritia [a] eſt habendi appetitus inordinatus. Auarus enim rectè iudicatur, non ſolùm qui rapit, ſed etiam qui cõcupiſcit aliena, uel cupidè ſeruat ſua.

B Filiæ [b] ſunt huius peſſimæ matris, Proditio, fraus, fallacia, periurium, inquietudo, violentia, immiſericordia, ſeu inhumanitas & cordis durities.

C Damnat hoc uitium Apoſtolus, [c] vt idolorum ſeruitutem dixerit: ac præthereà ità ſcribit: [d] *Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum Diaboli, & deſideria multa & inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum eſt cupiditas.* Et alibì ſcriptum habemus: [e] *Auaro nihil eſt ſceleſtius.* Item. *Nihil eſt iniquius, quàm amare pecuniam. Hic enim & animam ſuam uenalem habet.* Et CHRISTVS ipſe teſtatur: [f] *Non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ.* Et iterùm: *Nolite ſoliciti eſſe in craſtinum.* Quod Paulus etiam explicatiùs reddens, ità monet: [g] *Sint mores ſine auaritia, contenti præſentibus. Ipſe enim dixit, Non te deſeram neque derelinquam: ità ut confidenter dicamus, Dominus mihi adiutor.* [h] *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus.*

SCRIPTVRAE.

PRIORIS ad Timotheum ſexto: Eccleſiaſtici decimo: Matthæi ſexto:

Ad

Ad Hebræos decimotertio, ut in textu.

Posterioris ad Timotheum tertio: Erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, ingrati, ſceleſti, ſine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate, proditores, proterui, tumidi, & uoluptatum amatores magis quã Dei, habentes quidem ſpeciem pietatis, uirtutem autem eius abnegantes; Et hos deuita.

Prioris ad Corynthios ſexto; Vos iniuriam facitis & fraudatis, & hoc fratribus. An neſcitis, quia iniqui regnum Dei non poſsidebunt? Nolite errare. Neque fornicarij, neque idolis ſeruientes, &c. neque auari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei poſsidebunt.

Ecclesiastici vndecimo; Non omnem hominem inducas in domũ tuam; multæ enim ſunt inſidiæ doloſi. Bona in mala conuertens inſidiatur, & in electis imponet maculam. A ſcintilla enim una augetur ignis, & ab uno doloſo augetur ſanguis; homo uerò peccator, ſanguini inſidiatur.

Zachariae octauo; Vnuſquiſque malum contra amicum ſuum nè cogitetis in cordibus veſtris; & iuramentum mendax nè diligatis; omnia enim hæc ſunt quæ odi, dicit Dominus.

Matthaei ſexto; Non poteſtis Deo ſeruire & Mammonæ. Ideò dico uobis, nè ſoliciti ſitis animæ ueſtræ quid manducetis, neque corpori ueſtro quid induamini. Nonne anima plus eſt quàm eſca? & corpus plus quàm veſtimentum? Reſpicite uolatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea; & pater ueſter cæleſtis paſcit illa. Nonne uos magis plures eſtis illis? Quis autem ueſtrum cogitans, poteſt adijcere ad ſtaturam ſuam cubitum unum? Et de ueſtimento quid ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia agri, &c. Nolite ergò ſoliciti eſſe, dicentes; Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo cooperiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater ueſter, quia his omnibus indigetis. Quærite ergò primùm regnum Dei & iuſtitiam eius; & hæc omnia adijcientur uobis. Nolite ergò ſoliciti eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibipſi; ſufficit diei malitia ſua.

Proverbiorvm vigeſimoſecundo; Nõ facies violentiam pauperi, quia pauper eſt; neque conteras egenum in porta, quia iudicabit Dominus cauſam eius, & configet eos, qui confixerunt animam eius.

Et capite vigeſimoprimo; Qui obturat aurem ſuam ad clamorem pauperis, & ipſe clamabit, & nõ exaudietur. Ibidèm; Qui congregat theſauros lingua mendacij, vanus & excors eſt, & impingetur ad laqueos mortis.

Ad Coloſſenſes tertio; Mortificate membra ueſtra quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, &c. concupiſcentiam malam & auaritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſeruitus, propter quæ uenit ira Dei ſuper filios incredulitatis.

Ad Epheſios quinto; Hoc ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod eſt idolorum ſeruitus) non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei. Propter hæc enim uenit ira Dei in filios diffidentię.

Esaiae quinto; Væ qui cõiungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis vſque ad terminum loci; nunquid habitabitis uos ſoli in medio terræ? In auribus meis ſunt hæc, dicit Dominus exercituum, &c.

Marci decimo; Filioli, quàm difficile eſt, confidentes in pecunijs, in

regnum Dei introire. Facilius eſt, camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in regnum Dei.

Abacuc ſecundo: Væ ei qui multiplicat non ſua. Vſquequò & aggrauat contra ſe denſum lutũ? Væ qui cõgregat auaritiã malam domui ſuæ, &c.

Iacobi quinto: Agite nunc diuites, plorate, ululantes in miſerijs ueſtris quæ aduenient uobis. Diuitiæ ueſtræ putrefactæ ſunt, & ueſtimenta ueſtra à tineis comeſta ſunt. Aurum & argentum ueſtrum æruginauit: & ærugo eorum in teſtimonium uobis erit, & manducabit carnes ueſtras ſicut ignis. Theſaurizaſtis uobis iram in nouiſsimis diebus.

Ecclesiastici trigeſimoprimo: Qui aurum diligit, non iuſtificabitur. Beatus diues qui inuentus eſt ſine macula, & qui poſt aurum nõ abijt, nec ſperauit in pecunia & theſauris. Quis eſt hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in uita ſua. Quis probatus eſt in illo, & perfectus inuẽtus eſt, & erit illi gloria æterna? qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus: ideò ſtabilita ſunt bona illius in Domino, & eleemoſynas illius enarrabit omnis Eccleſia ſanctorum.

Baruch tertio: Vbi ſunt principes gentium qui argentum theſaurizãt & aurum, in quo confidunt homines, & non eſt finis acquiſitionis eorum? Exterminati ſunt, & ad inferos deſcenderũt, & alij loco eorũ exurrexerunt.

Psalmo quadrageſimooctauo: Nè timueris cum diues factus fuerit homo, & cùm multiplicata fuerit gloria domus eius. Quoniam cùm interierit, non ſumet omnia: neque deſcendet cum eo gloria eius. Quia anima eius in uita ipſius benedicetur: confitebitur tibi cùm benefeceris ei. Introibit uſque in progenies patrum ſuorum: & uſque in æternum non uidebit lumen. Homo cùm in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Ibidèm: Et relinquent alienis diuitias ſuas, & ſepulcra eorum domus illorum in æternum.

Lucæ duodecimo: Videte & cauete ab omni auaritia: quia nõ in abundantia cuiuſquam uita eius eſt, ex his quæ poſsidet. Dixit autem ſimilitudinem ad illos dicens: Hominis cuiuſdam diuitis uberes fructus ager attulit: & cogitabat intrà ſe, dicens: Quid faciam, quia non habeo quò congregem fructus meos? Et dixit, Hoc faciam: Deſtruam horrea mea, & maiora faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem paraſti, cuius erunt? Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum diues.

PATRES.

Lucæ 12.
Totam hanc homiliã Baſilij D. Ambroſius eiuſ trãſtulit: eſtq; inter ſermones eius octogeſimus primus.
Stulti nomine quinam appellentur.

A Basilius homilia in dictum illud Euangelij, Deſtruam horrea mea, & maiora ædificabo: quæ eſt ſexta inter homilias Baſilij uariorum argumẽtorum: Exemplum accuſati diuitis tibi ubique occurrat: qui quidem præſentia cuſtodiens, & de futurorum ſpe anxiè ſolicitus, & incertus num eſſet uicturus craſtinò, hodiè peccando diem anteuertit craſtinum. Nondùm collegit fructus, & iam auaritiæ iudicium & condemnationem accepit. Quandò terrena ſapis, & Deum habes uentrem, totus quoque caro effectus, uitioſis affectibus obſequeris, audi te dignam appellationẽ, quam tibi nullus

nullus hominum, ſed ipſe Dominus indidit: Stulte, hac nocte animam tuam abs te repetent: quæ autem paraſti, cuius erunt? Habe, ſi uis, apothecas uentres pauperum, theſauriza tibi theſauros in cælo. Quæ illi reconduntur, ea neutiquàm depaſcitur tineæ, nulla depopulatur caries aut erodit, nulli ſuppilant prædones. Dixeris: Atqui tum in indigos diſpartiar, quum horrea ſecunda compleuero. Longa tibi vitæ tempora præfixiſti: vide nè te illud tempus quod certo ac præſtituto termino accelerare ſolet, fortè corripiat. Et profectò uitam ſibi hoc modo confidentiùs polliceri, non bonitatis, ſed malitiæ eſt indicium. Vitam nanque tibi polliceris, non ut poſthàc ſis liberalior, aut tribuas: ſed vt inſtantem mendicum à te propulſes. Eſuriens fame abſumitur, nudus frigore rigeſcit. Qui repetit debitum, vinculis obtorto collo adſtringitur: & tu eleemoſynam in craſtinum differs? Audi Salomonem. Nè dicas, regreſſus reuertere, & crâs dabo. Ignoras enim quid ſequens pariet dies. Quantam te Deo beneficentiſſimo gratiam habere, quàm hilarem eſſe te ſimul, & in inopes munificum atque liberalem oportebat, quòd non ipſe pro foribus alienis cogeris obſtreperus eſſe & querulus, ſed tuas alij occupant? Nunc autem triſtis es & difficilis. Vnam tantùm noſti uocem: Non habeo, non dabo: nam & pauper ego quoquè ſum. Pauper es profectò, pauper & omnium egens bonorum. Pauper, inquam, charitate pauper, benignitate in indigos pauper, fide erga Deum pauper, pauper æterna ſpe. Dixeris: Cui facio iniuriam, ſi mea retineo, conſeruoq́; ? Quæ illa, dic mihi, tua? Vndè accepta hæc ad traducendam præſentem hanc uitam inuexiſti? Perindè enim facis, ac ſi quis in theatro locum ſpectandi mox ut anteuertit alijs, arripere cæteros abarceat ingreſſu, ſuo unius vſui adiudicans, quod ad omnium communem uſum proponitur. Tales & diuites exiſtunt. Communia nanque quum priores obtinuerint, propria faciunt occupando. Nonne nudus ex vtero matris excidiſti? nudusq́; rursùs reuerteris ad humũ? Hæc tibi præſentia bona vndè? Si à caſu dixeris, impius es, eum non agnoſcens qui te condidit, neque ei, qui dedit, rependens gratiã. Quòd ſi ex Deo te illa habere fateris, dic mihi quamobrem hæc ſortitus es? Non enim iniuſtus eſt Deus, qui ea quæ ſunt ad uictum, inæqualiter nobis diuiſerit. Cur tu diues es, ille pauper? Profectò non ob aliam cauſam, niſi vt tu benignitatis ac fidelis adminiſtrationis mercedem accipias, ille uero patientiæ maximis præmijs honoretur. Tu uerò inſanabilis auaritiæ lacertis omnia circumplexus, & tot homines illis priuans, neminem te lædere putas. Quis, quæſo, eſt auarus? Ille, qui eo quod ſatis eſſe debet, non eſt contentus. Quis uerò peculator? Ille qui ad ſe unum transfert, quæ ſingulorum ſint. Tu ergò non auarus? Non tu peculator, cùm ea quæ ad diſpenſandum diſtribuendumq́ue receperis, tibi propria facis? Eſurientium eſt panis, quem tu retines: nudi eſt ueſtis quam in arca cuſtodis: diſcalceati calceus, qui apud te marceſcit: egentis argentum, quod tu terræ infoſſum poſsides. Quarè tot iniurius es hominibus, quot poteras opem conferre. O quanto dignum precio tibi cenſebitur die iudicij uerbum illud, Venite benedicti patris mei, poſsidete regnum vobis paratum à conſtitutione mundi. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere. Quanta rursùs trepidatio ac ſudor, quantæ ob oculos tenebræ ſe tibi circunfundent, condemnationem audienti? Ite maledicti in tenebras exteriores, paratas diabolo & angelis eius. Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare, &c. Non ibì rapax accuſatur, ſed qui ſubſtantiam

Matth. 6.

Eleemoſyna nõ differenda in craſtinum. Prou. 3.

auarorũ uox, Nõ habeo, nõ dabo.

Cur hic diues, ille pauper.

Diuitũ bona, ſunt pauperũ: ſ intellige, quantùm ad uſum, non aũt quantum, ad proprietatẽ, ut ait S. Thom. 22. q. 32. art. 5.

Ibidèm.

ſtantiam non communicauerit, condemnatur.

2. Idem in homilia in diuites auaros, quæ eſt ſeptima inter homilias uariorum argumentorum: Incertum eſt, inquis, quid futurum ſit: neceſsitati, quæ nos quandoquè vrgere poſſet, prouidendum eſt. At longè incertior defoſsi theſauri vſus: nec tamen pœna incerta, quæ tuorum morum manet inhumanitatem. Vidi ego multos ieiunantes, orantes, præteritorum pœnitentia ſuſpirantes, omnem denique ſine ſumptu pietatem oſtendentes, egentibus verò ne obolum quidem præbentes. Quid his cætera virtutum diligentia prodeſt? Non propterea regnum Dei conſequentur. Idcircò inquit Dominus: Difficilius eſt diuitem intrare in regnum cælorum, quàm camelum per foramen acus. Quid miſer iudici reſpondebis? Parietes ueſtis, homines non ueſtis? Equos phaleris ornas, fratrem tuum laceris amictum pannis, aſpernaris? frumentum retinendo perdis, eſurientes non reſpicis? Aurum in terrâ condis, & oppreſſum non curas? Quanquam ad tuas ueniunt fores, miſeram rogando vocem emittentes, tu tamen negas, aſfirmans rogantibus cunctis non poſſe ſufficere. Et cùm lingua deteres, manu periurus efficeris. Licèt enim illa taceat, mendacium tamen tuum deprædicat, annulo quem in digito habes conſpicua & illuſtris. Annulus inquam tuus, quantum æris alieni poſſit ex luere? Vna tantùm tuarum ueſtium arculâ, totum populum frigore rigentem amicire poſſet. Verùm ſuſtines inexoratus abs te pauperem reijcere, nec metuis iudicis minas, ac ea quæ ſe ille pollicitus eſt hominibus redditurum. Non te miſeret? miſericordiam non inuenies. Non aperuiſti domũ tuam? à regno Dei excluderis. Non dediſti panem? non vitam recipies æternam. Sed & pauperem teipſum dicis. Et ego tecum ſentio. Pauper profectò eſt, qui multis indiget. Pauperes, inquam, inſatiabiles concupiſcentia reddit. Decem talentis totidem addere contendis; deindè viginti coactis, etiam totidem. Nec ſolùm creſcendo non expletur, ſed ardentior redditur appetitus. Ex quo anima curis continuò premitur, dum alios ſuperare contendunt. Oportebat illos gaudere & gratos eſſe, quòd tam multis ſint opulentiores: illi verò mœrent ac lugent, quòd ab uno & altero opulentioribus uincuntur. Vbi ditiorem aliquem adæquarunt, mox & alterum à quo ſuperantur, adæquare ſtudent: & vbi iſtum quoque tranſierunt, erga alium ultrà adæquandum rapiuntur. Tu te ſponte inſatiabilem animo reddens, multis damnum facis. Quandò miſer iam partis uteris? Quandò frueris, aut à curis habendi ceſſabis? Væh qui domui uicinam domum, & agrum agro coniungitis, ut aliquid proximo auferatis. Tu uerò quid facis? Non innumera cauſaris, ut quæ proximi ſunt auferatis? Domus, inquis, proximi ædes meas obſcurat, turbas excitat, aut errones ſuſcipit, aut tale quid aliud quodcunq; prætexis, quo vexes & agites, uellas ac laceres uicinũ: nec priùs ceſſas, quàm ille neceſsitate coactus, aliò migret. Quam ob cauſam Nabuthas Iezraelita occiſus eſt? An non propter concupiſcentiam Achab, vineã ipſius auferre uolentis? Mare terminos habet, nox item leges antiquas non egreditur. Solus auarus nullum circunſcribit tempus, non terminum neſcit. Potentiæ incrementum, fit auaris ſceleris occaſio maioris. Qui enim mala ſub ipſis patiuntur, iiſdem quoquè auxilia ferre inuiti in aliorum iniurias coguntur. O miſer, parumpèr quæſo à tuo ſcelere reſpira, & tuæ conſcientiæ receſſus aliquantulùm perſcrutare, tecumque conſidera. Habes terræ partim aratro, partim arboribus utilis tot iugera: prætereà vineas, montes, cãpos, ſaltus,

Matt. 19.

Auari ſunt pauperes, quia ſemper egent, & nunquàm ſatiantur.

Eſaiæ 5.

3. Reg 21.

ſaltus,flumina,loca amœna. Quid ergò poſt hæc? Nonne telluris tres tantùm cubiti te expectant? Nonne paruus lapis ad tui miſeri corporis cuſtodiam ſatis erit? Quibus uerbis te curabo? Regnum Dei non curas,gehennam non times. Infelix homo,pecuniæ naturam aliquantùm inſpice. Quid attonitus aurum miraris?Lapis eſt aurum,lapis argentum, lapis margarita, lapides ſunt chryſolitus,beryllus,achates,hyacinthus,amethyſtus,iaſpis.Hęc ſumma,hi flores opum magnarum.Hos partim, cùm ſint clariſsimi,in tenebris abſcondis: partim in digitis micantibus,alijſque in ornatibus circunfers. Quis pulchritudini formæq; fingendæ ſtudens, unam vitæ diē ſibi pro rogare poterit?aut cui mors ob diuitias parcit? à quo morbus ob pecuniam abſtinet? Quouſquè igitur opes erunt animarum laqueus, mortis hamus, peccati eſca? Ad ſubſidium uitæ,non malorum incitamentum, pecunia data eſt: animæ redemptio eſt,non exitij occaſio. Sed inquis, ob filios neceſſaria eſt. Plauſibilis eſt iſta auaritiæ excuſatio: liberos prætexitis, ac intereà cordibus ueſtris ſatisfacitis. Dic,quæſo,cùm Deum oraſti, & pro fœcunditate cùm precatus es,ut fieres liberorum pater,addidiſtine illud: Da liberos,ut cauſa ſint nè præceptis tuis obediam? Da mihi liberos, nè ueniam in regnum cælorum?Prætereà quis tibi ſponſor de ipſorum fuerit uoluntate ac ingenio,ut rectè datis relictiſque utantur? Nam multis diuitiæ luxuriæ ſunt cauſa. An non audiſtis Eccleſiaſten dicentem? Vidi ſtultitiam multam & grauem,Diuitias in malum cuſtodientibus ipſas conuerti. Et rursùs: Relinquo ego homini poſt me,& quis nouit ſi ſapiens erit aut ſtultus? Conſidera itaque,nè cum multis ærumnis opes cumulatas, peccatorum materiam alijs tradas,dupliciq́ue plectaris poſtmodùm pœna, & tuorum criminum cauſa, & aliorum quibus cauſam dederis. Nonne cunctis liberis coniunctior eſt tibi anima tua? Huic tu primas da partes diuitis hæreditatis, uitæ videlicet æternæ diuitem materiam,deindè filijs uictum tribue. Qui uerò liberis carent,quam parſimoniæ cauſam obijciunt? Nolo,inquiunt,uēdere,nolo pauperibus dare,ob uitæ neceſſarios uſus. Non ergò Dominus tibi præceptor erit,nec euangelium formam uitæ dabit,ſed tu tibijpſi iura dices ac ſtatues. Sed inquis,ego quidem bonis,dum vixero, frui uolo: poſt mórtem uerò in teſtamento hæredes facultatum mearum ac dominos pauperes aſſcribam. Scilicet magna dignus eris liberalitatis laude,magnus tibi honor debebitur & gratia,ſi in ſepulcro iacens,& in terram cōuerſus, magnificus ac ſumptuoſus apparebis.Dic cuius mercedē,temporis potiſsimùm, expoſces?uitæ ne, an mortis?Nam ſi tempore,quod ad promerendum datur, in uoluptatibus ac delicijs abſumpto, pauperes nequaquā reſpexiſti:mortuus,cuiuſnam actionis aut operis mercedem petiturus es?Sed quis exitus tui tempus nunciabit?Quis de mortis gėnere ſponſor?Quot uidemus repentinò, ac ui caſu ve extingui,qui præ doloris ac ſpiritus anguſtia ne uocem quidem emittere potuerunt? Quot etiam febris à ſenſu alienos facit? Quid igitur tempus expectas,in quo ſæpè rationis compos nō eris? Enimuerò nox profunda,morbus grauis nullus circà adiutor.Immo potiùs qui hæreditati inſidiatur, paratus aderit. Et ſub finem: Omnibus tuis ornatus hinc diſcede, fac ornent te tuæ diuitiæ. Habe illas penès te. Credè optimè conſulenti, teq; amanti Ieſu Chriſto, qui ob noſtram ſalutem egere uoluit, ut ex eius paupertate nos diuites eſſemus: qui etiam ſeſe pro nobis redimendis precium obtulit æternæ uitæ.

Cur opes diuitibus datę. Prouer.13.

Excuſatio auaritiæ ſtudētium propter liberos ſuos.

Eccleſ.5.

In eos q libe ris carent, & tamē opibus cōgregandis ſtudent.

3. PROSPER libro ſecundo de uita contemplatiua, capite decimoquinto: Iubet, eccè, nobis imperioſa cupiditas, ut diuina paruipendentes, poſſeſſionum terreſtrium damnoſa compendia cogitemus: ut in eis totam ſolicitudinem curamq; ponamus, ut indè nos morbida uanitate iactemus, ut amplitudine patrimonij diffuſioris elati, fieri pauperes ſpiritu negligamus. O facinus inauditum: Suaui Christi iugo contempto, ferreum cupiditati imperium uoluntaria mentium inclinatione ſuſcipimus, & Domini noſtri leui onere, quod ſubiectos non onerat, ſed ſubleuat poſthabito, plumbeũ pondus noſtris ceruicibus aggeramus, quod citiùs poteſt deponi, quàm ferri: quia & ipſa cupiditas, quæ nobis ſubijci ultrò uolentibus hoc pondus imponit, contemni poteſt faciliùs, quàm expleri: & ideò qui ſe illi uolentes dederint oppugnanti, uoluntatem reſiſtendi vlteriùs non habebunt tyrannicè dominanti. Et hoc fit iuſto Dei iudicio, ut qui cupiditati reſiſtere noluimus ingreſſuræ, iam reſiſtere nequeamus ingreſſæ. O intolerandum dæmoniacæ cupiditatis imperium, ut ex hoſtibus ſuis quos poteſt uincere, victores faciat ſuos: promittit ingentia, & bonorum temporalium pollicitatione deceptos, impellit iam miſeros, & miſerandos in turpia. Tenet nos lucrorum pœnaliter dulcium catenis addictos, & in ſua ditione captiuos: nec trahit inuitos, ſed quod eſt deterius, quocunquè uoluerit, uolentes ducit. Vaſtat in nobis quicquid uerecundiæ aut pudoris inuenerit: & quos ſuis triumphis addixit, adhuc tanquàm reſipiſcendi ſuſpectos omnibus uiribus honeſtatis exarmat, nè quandò contra eam, qui bellare noluimus, rebellemus. Rapit nos, ac paſſim per omnia acquiſitionum genera cupidos acquirendi diſpergit.

Ferreũ cupiditatis imperium.

4. ET capite decimoſexto libri eiuſdem: Quem poſſidendi delectat ambitio, Deum qui poſſidet omnia quæ creauit, expedita mente poſſideat, & in eo habebit quæcunque in eo ſanctè habere deſiderat. Sed quoniam nemo poſſidet Deum, niſi qui poſſidetur à Deo, ſit ipſe primitùs Dei poſſeſſio, & efficietur ei DEVS poſſeſſor & portio. Et quid poteſt eo eſſe felicius, cui efficitur conditor cenſus, & hæreditas eius dignatur eſſe ipſa diuinitas: ſi modò eam ſanctis operibus colat, omnes fructus ex illo percipiat: in illo & de illo iugiter uiuat, & nihil terrenum cum illo poſſideat? Quia omnium conditor, cui nihil eorum quæ fecit, ualet æquari, non dedignatur cum his quæ condidit, poſſideri. Deniquè quid ultrà quærit, cui omnia ſuus conditor fit? aut quid ei ſufficit, cui ipſe non ſufficit? Hunc poſſidebat, & ab illo poſſidebatur ille qui dicebat in ſpiritu: Portio mea Dominus, dixi cuſtodire legem tuam. Et, Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei.

Dñs eſt opera, ut Deum ipſum poſſideamus.

5. ISIDORVS libro ſecundo de ſummo bono, capite quadrageſimoprimo: Omni peccato peior eſt auaritia & amor pecuniarum. Vndè & per Salomonem dicitur, Nihil eſt ſceleſtius quàm amare pecuniam: hic enim animam ſuam uenalem facit, quoniam in uita ſua proiecit intima ſua. Cupiditas, omnium criminum materia eſt. Vndè & Apoſtolus ait: Radix omnium malorum cupiditas eſt: quam quidam appetentes, errauerunt à fide. Si ergò ſuccidicur radix criminum, non pullulant cæteræ ſoboles peccatorum. Multi cauſa cupiditatis terrenæ etiam ipſam fidem abnegauerunt. Cupiditas enim Chriſtum uendidit. Nam & pleriſque tantum in rebus alienis eſt deſiderium, ut etiam homicidium perpetrare non uereantur: ſicut Achab

Omni peccato peior auaritia.

Eccle. 10.

Omnium criminũ materia eſt cupiditas.

1. Tim. 6.

Achab qui appetitu cupiditatis ſuæ, ſanguinis expleuit effuſionem. Sæpè iniqui mala quæ concupiſcunt, aſſequuntur, quatenùs de affectu mali deſiderij fortiùs puniantur. Electos autem ſuos DEVS non dimittit ire in deſideriorum malorum perfectionem, ſed in dolorem mentem conuertit eorum, pro eo quod in ſeculo nequiter appetunt, ut hac experientia reſipiſcāt, & conuertantur ad Deum, à quo mente receſſerunt. Deum ergò ſibi propitium nouerit aduerſari, qui quod temporaliter concupiſcit, non permittitur adimplere. Secreto autem Dei iudicio fieri creditur, ut duriùs pereāt hi, quorum cupiditatem effectus ſtatim ſequitur actionis. Nunquàm ſatiari nouit cupiditas. Semper enim auarus eget, quantoq; magis acquirit, tātò plus quærit: nec ſolùm deſiderio augendi excruciatur, ſed etiam amittendi metu afficit. Inopes naſcimur in hac uita, inopes receſſuri ſumus de hac uita. Si bona mundi huius peritura credimus, cur peritura tanto amore cupimus? Plerique potentes tanta cupiditatis rabie inflammantur, ut de confinijs ſuis pauperes excludant, nec habitare permittant. Quibus rectè per Prophetam dicitur. Væh qui coniungitis domum ad domum, & agrum ad agrum copulatis uſque ad terminum loci. Nunquid ſoli uos habitabitis in medio terræ? Tales quippe homines infernum, id eſt, diabolum rapere ad perditionem, idem Propheta conſequenter annunciat, dicens: Propterea dilatauit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino, & deſcendent fortes eius & ſublimes glorioſiq; eius ad eum. Nec mirum quòd morientes inferni ignibus deputentur, qui uiuentes flammam cupiditatis ſuæ minimè extinxerunt. Qui deſiderio cupiditatis exæſtuant, flatu diabolicæ inſpirationis uruntur.

3 Reg. 21.

Nunq̄ ſatiari nouit cupidus.

Eſaiæ 5.

Ibidem.

6. AVGVSTINVS libro tertio de libero arbitrio, capite decimoſeptimo: Auaritia, quæ Græcè φιλαργυρία dicitur, non in ſolo argento uel nummis, undè magis nomen duxiſſe reſonat, argento enim nummi, uel mixto argēto frequentiùs apud ueteres fiebant: ſed in omnibus rebus quæ immoderatè cupiuntur, intelligēda eſt, ubicunquè omninò plus uult quiſq; quàm ſat eſt.

Auaritiæ nomen generale eſt.

7. IDEM ſermone centeſimo nonageſimoſexto de tempore: Præcipit nobis ueritas quæ non fallitur. Audiamus, timeamus, caueamus. Dico, inquit, uobis, abſtinete ab omni auaritia. Quid eſt, ab omni? Quare addidit, ab omni? Poteſt enim & ſic dicere: Cauete ab auaritia. Quare hoc dixerit, uelut occaſio ipſa vndè natus eſt ſermo, apparet in ſancto Euangelio. Interpellauit enim eum quidam contra fratrem ſuum, qui totum patrimonium abſtulerat, & fratri ſuo partem ſuam non reddebat. Non rapere quærebat aliena, ſed ſua à parentibus ſibi derelicta quærebat. Cauſa iuſta, cauſa breuis. Sed audiamus & iudicantem, & dicentem: Homo, ait, quis me conſtituit diuiſorem inter uos? Qui noluit eſſe diuiſor, quis me, inquit, conſtituit diuiſorem inter uos? Petis beneficium, audi conſilium. Ego dico uobis, Cauete ab omni cupiditate. Fortè, inquit, tu auarum & cupidum diceres, ſi quæreret aliena. Ego autem dico: Cupidè & auarè nō appetas nec tua: hoc eſt, ab omni. Non leuiter habendum eſt, fratres mei, quandò Dominus noſter, redemptor noſter, Saluator noſter, qui mortuus eſt pro nobis, qui ſanguinem ſuum precium dedit, ut redimeret nos, aduocatus & iudex noſter, non eſt leue quandò dicit, Cauete. Nouit ille quātum mali ſit, nos non nouimus. Illi credamus. Cauete, inquit, Quid? Vndè? Ab omni auaritia. Meum ſeruo, non alienum tollo. Cauete ab omni

Lucæ 12.

Auarus eſt et qui cupide ſeruat ſua.

omni auaritia. Non ſolùm auarus eſt qui rapit aliena, ſed ille auarus eſt, qui cupidè ſeruat ſua. Sed ſi ſic culpatur qui cùpidè cõſeruat ſua, quomodò iudicaturus eſt te, cùm non ſolùm ſeruas tua, ſed etiam quæris aliena?

Inuehitur in auaros.

8. Ambrosivs toto libro de Nabuthe Iezraelita, diſſerit contra diuites auaros: in cuius capite primo inter cætera ſic ait: Quouſque extenditis diuites inſanas cupiditates? Nunquid ſoli habicabitis ſuper terram? Cur eijcitis conſortem naturæ, & vindicatis poſſeſsionem naturæ? In commune omnibus diuitibus atque pauperibus terra fundata eſt. Cur uobis ius proprium ſoli diuites arrogatis? Neſcit natura diuites, quæ pauperes omnes generauit. Nudos fudit in lucem, egentes cibo, amictu, poculo: nudos recipit terra quos edidit, neſcit fines poſſeſsionum ſepulcro includere. Omnes ſimiles creat, omnes ſimili gremio claudit ſepulcri. Quis diſcernat ſpecies mortuorum? Redoperi terram, & ſi cognoſcis diuitem, deprehende. Eruderato paulopòſt tumulum, & ſi cognoſcis egentem, argue: niſi fortè hoc ſolum, quòd cum diuite plura pereunt. Sericæ ueſtes & auro intexta uelamina, quibus diuitis corpus ambitur, damna uiuentium, non ſubſidia defunctorum ſunt. Hæredes relinques qui litigent cum hæredibus. Si frugi hæredes ſunt, cuſtodiũt: ſi luxurioſi, exhauriunt. Itaq; aut bonos hæredes perpetua condemnas ſolicitudine, aut malos dimittis qui tua facta cõdemnent.

Quo plus habent, eo plus appetunt.
3. Reg. 21.

Capite ſecundo: O diues, neſcis quàm pauper ſis, quàm inops tibiipſi uidearis, qui te diuitem dicis? Quanto plus habueris, plus requiris. & quicquid acquiſieris, tamen tibi adhuc indiges. Inflammatur lucro auaritia, non reſtinguitur. Rex Achab ſibi egere uiſus eſt, quia uineam habebat pauper uicinus. Quis igitur tibi pauper uidetur? Qui contentus eſt ſuo, an qui concupiſcit alienum? Alter certè pauper cenſu uidetur, alter pauper eſt affectu. Affectus diues, egere non nouit: cenſus abundans, nequit auari pectus explere. Quæ uox alia ſtipem publicam poſtulantis, niſi, Da mihi?

Da mihi, mẽdicant ũ eſt.

Hoc eſt, Da mihi, quia egeo. Da mihi, quia aliud uiuendi ſubſidium habere non poſſum. Hæc quam abiecta, quàm uilia? Non habent enim humilitatis affectum, ſed cupiditatis incendium.

** cum pluriũ comitatu.*

Capite tertio: Auis auibus ſe aſſociat: pecus pecori adiungitur, piſcis piſcibus, nec damnum ducunt, ſed commercium uiuendi *, cùm plurimũ comitatum capeſſunt, & quoddam munimentum ſolatio frequentioris ſocietatis affectant. Solus tu homo conſortem excludis, includis feras, ſtruis habitacula beſtiarum, deſtruis hominum. Inducis mare intra prædia tua, nè deſint beluæ: producis fines terræ, nè poſsis habere finitimum.

Alienũ panẽ auari diuites manducant.

Capite quarto: Diuites magis alienum panem quàm ſuum manducãt, qui raptu uiuunt, & rapinis ſumptum exercent ſuum. Diuites, eripitis quidem pauperibus vniuerſa: pœnam tamen pauperum uos potiùs, diuites, ſuſtinetis. Pauperes quidem non habent quo utantur, uos autem nec ipſi utimini, nec alios uti ſinitis. Noui ego diuitem in agrum proficiſcentem panes breuiores urbe delatos numerare ſolere, ut pro numero panis æſtimaretur, quot dies in agro futurus eſſet. Nolebat obſignatum aperire horreũ, nè quid de condito minueretur. Panis unus ſingulis diebus deputabatur, qui tenacem uix ſatiare poſſet: Comperi etiam uiri fidem, ſi quandò ei ouum eſſet appoſitum, quæri quòd pullus eſſet occiſus. Hoc ideò ſcribo, ut cognoſcatis uindicem eſſe Dei iuſtitiam, quæ lachrymas pauperũ ueſtro ulciſcatur ieiunio. Capite ſexto: Quis artifex unum diem uitæ hominis potuit

nis potuit adiungere? Quem diuitiæ eius ab inferis reuocarunt? Cuius ægritudinem pecunia mitigauit. Non in abundantia diuitiarum, inquit, uita eius. (Luc. 12.) Et alibi: Nihil proſunt theſauri iniuſti, iuſtitia autem liberat à morte. (Prouer. 10.) Meritò clamat Propheta: Diuitiæ ſi affluāt, nolite cor apponere. (Pſal. 61.) Quid enim mihi proſunt, ſi me à morte liberare non poſſunt? Quid mihi proſunt, ſi mecum poſt mortem eſſe non poſſunt? Hic acquiruntur, hic relinquuntur. Somnium igitur loquimur, non patrimonium. Vndè benè ait idem Propheta de diuitibus: Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerunt omnes uiri diuitiarum in manibus ſuis. (Pſal. 75.) Hoc eſt dicere: Nihil inuenerunt in operibus ſuis diuites, qui nihil pauperibus contulerunt. Quid eſt diues, niſi quidam inexplebilis gurges diuitiarum? Sic Propheta admonet: Qui diligit argentum, non ſatiabitur argento. (Eccle. 5. iuxtà LXX.) Et infrà idem: Equidem hic peſsimus languor. Sicut enim fuit, ità & abijt, & abundantia eius laborat in uentū. Equidem omnes dies eius in tenebris & luctu, & iracundia multa, & languore & ira. Tolerabilior conditio ſeruulorum. Semper in laqueis, ſemper in uinculis eſt: nunquàm liber à compedibus, quia ſemper in criminibus. Naturæ ipſius neſcit munia, nec ſomni ipſius nouit uices, aut cibi fungitur ſuauitate, cuius nullum eſt immune ſeruitium. Excitat eum cupiditas, exagitat cura peruigil aliena rapiendi, torquet inuidia, mora uexat, ſterilitas prouentuum infœcunda perturbat, ſolicitat abundantia.

Capite ſeptimo: Neſcit auarus bona, niſi ea quæ quæſtuoſa ſunt, nominare. Sed acquieſco ei, ut bona dicantur quæ ſunt pecuniaria. Cur ergò de bonis facitis mala, cum de malis bona facere debeatis? Scriptum eſt enim: Facite uobis amicos de Mammona iniquitatis. (Luc. 16.) Ei ergò qui uti ſciat, multa bona ſunt: ei qui uti neſciat, rectè mala. Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in æternū. (Pſal. 111.) Quid hoc melius bono, ſi pauperibus largiaris, in quo tibi debitorem Deum quadā pietatis fœneratione conſtituas? (Debitorem Deum conſtituimus.) Bona ſunt, ſi aperias horrea iuſtitiæ tuæ, ut ſis panis pauperum, uita egentium, oculus cæcorum, orbatorum infantium pater. (Iob. 29.) Tu uerò, quod multis naſci uoluit, tibi ſoli reſeruas, immò tibi ipſi adimis. Magis enim ſeruares tibi, ſi diſpertires alijs. Bonorum enim fructus munerum, in eos ipſos qui contulerunt, conuertuntur: & gratia liberalitatis in authorem boni operis redit.

Capite octauo: Adhuc tibi tēpora uiuēdi longa meditaris? Stulte, hac nocte repetunt animā tuā à te. Benè ait, nocte: Nocte enim anima auari reponitur, quæ à tenebris incipit, & in tenebris pſeuerat. Auaro ſemper nox eſt. B. Gregorius libro trigeſimo primo Moralium, capite trigeſimoprimo: De auaritia proditio, fraus, fallacia, periuria, inquietudo, uiolentiæ, & contra miſericordiam obdurationes cordis oriuntur.

V

Quid eſt Luxuria, qualemq́; ſobolem gignit?

A. Luxuria [a] eſt appetitus inordinatus impuræ ac libidinoſæ uoluptatis. [b] Gignit aūt ex ſe mētis cæcitatem, inconſideratione, incōſtantiā, præcipitationē, amorem ſui, odium Dei, deſideriū huius uitæ nimiū, mortis futuriq́; iudicij horrorem, ac felicitatis æternæ deſperationem.

a Videatur Proſper de uita cōtemp. lib. 3. c. 6. Iſido. de ſummo bono, li. 2. c. 39. b Greg. ut ſuprà. Oſeæ. 4. c 2. Re. 11. c Dan. 13. g Prou. 13. a Sapiē. 4. c Pſal. 51. a 2. Tim. 3. a Pſal. 20. b Iaco. 4. b Ephe. 4. e

B Au-

B. Aduerſùs hoc peccatum, quod [c] ſapientes amentes, & homines penè pecudes facit, itá Paulus: [d] *Fugite fornicationem. Omne enim peccatum, quodcunque fecerit homo, extra corpus eſt, qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat.* Quamobrem & alibi in hunc modum ſcribit: [e] *Fornicatio & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in uobis, ſicut decet Sanctos: aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinent, ſed magis gratiarum actio.* Ac mirum eſt ſanè, ingenti [f] pudore nō affici Chriſtianos, qui coram Deo & angelis eius fœda ſe libidine polluunt, cùm corpora membraq; ſua Spiritui ſancto & CHRISTO Domino ueluti [g] templa pura in baptiſmate cōſecrarint. Hinc iterùm Paulus: [h] *An neſcitis, quoniam membra ueſtra templum ſunt Spiritus ſancti, qui in uobis eſt, quem habetis à Deo, & non eſtis ueſtri?* Tum rursùs. [a] *Neſcitis, quoniam corpora ueſtra membra ſunt Chriſti? Tollens ergò membra Chriſti, faciam membra meretricis?* Ac demùm ità concludit: [b] *Empti eſtis precio magno: glorificate & portate Deum in corpore ueſtro:* [c] *Fornicatores enim & adulteros iudicabit Deus.*

c 3.Re. 11. a Eccle. 19.a Hiero. in c. 4. Oſeæ. Amb. l. 1. de Cain & Abel, c. 5 & l. de Noe & arca. cap. 9.
d 1. Cor. 6.d & ibid. Chriſ. Au. de decem chordis. c. 10. & ſerm 16. de verbis Dñi.
e Eph. 5. a & ibidē Hi. ro. Vide ſextum præceptū Decalogi.
f Ambr. in c. 4. Luc. Greg. 16. Mor. c. 31
g 1. Cor. 3.d 2. Cor. 6.d
h 1. Cor. 6.d
a Ibidèm.
b Ibidem.
c Hebr. 13. a 1. Cor. 6.b Ephes. 5.a Galat 5.d Apoc. 21.e

SCRIPTVRAE.

OSEAE quarto: Fornicatio, & uinum, & ebrietas auferunt cor.

SECVNDI Regum vndecimo: Factum eſt ergò manè, & ſcripſit Dauid epiſtolam ad Ioab, miſitq; per manum Vriæ, ſcribens in epiſtola: Ponite Vriam exaduersò belli, ubi fortiſsimum eſt prælium: & derelinquite eū, ut percuſſus intereat.

DANIELIS decimotertio: Species decepit te, & concupiſcentia ſubuertit cor tuum.

PROVERBIORVM decimotertio: Qui inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet mala.

SAPIENTIAE quarto: Inconſtantia concupiſcentiæ tranſuertit ſenſum.

PSALMO quinquageſimoprimo: dilexiſti omnia uerba præcipitationis lingua doloſa.

POSTERIORIS ad Timotheum tertio: Hoc autem ſcito, quòd in nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa: & erunt homines ſeipſos amantes, cupidi &c. incontinētes &c. & uoluptatum amatores magis, quàm Dei.

PSALMO vigeſimo: Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inueniat omnes, qui te oderunt. Pones eos ut clibanum ignis in tempore uultus tui: Dominus in ira ſua conturbabit eos, & deuorabit eos ignis. Fructum eorum de terra perdes, & ſemen eorum a filijs hominum. Quoniam declinauerunt in te mala &c.

IACOBI quarto: Neſcitis quia amicitia huius mundi inimica eſt Dei? Quicunque ergò uoluerit amicus eſſe ſeculi huius, inimicus Dei cōſtituitur.

AD Epheſios quarto: Deſperantes tradiderunt ſemetipſos impudicitiæ, in ope

In operationem immunditiæ omnis.

Tertii Regum undecimo: Rex autem Salomon adamauit mulieres alienigenas multas, filiam quoquè Pharaonis &cæt. His itaque copulatus eſt Salomon ardentiſsimo amore. Fueruntq́; ei uxores quaſi reginæ ſeptingentæ, & concubinæ trecentæ, & auerterunt mulieres cor eius. Cumq́; iam ſenex eſſet, deprauatum eſt cor eius, ut ſequeretur Deos alienos, nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo ſuo, ſicut cor Dauid Patris eius. Sed colebat Salomon Aſtarthen deam Sidoniorum, & Chamos Deum Moabitarum, & Moloch idolum Ammonitarum. Tunc ædificauit Salomon phanum Chamos idolo Moab, in monte qui eſt contra Hieruſalem, & Moloch idolo filiorum Ammon &c.

Ecclesiastici decimonono. Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, & arguent ſenſatos: & qui ſe iungit fornicarijs, erit nequam: putredo & uermes hæreditabunt illum, & extolletur in exemplum maius, & tolletur de numero anima eius.

Prioris Ad Corynthios ſexto: Ad Epheſios quinto: Hebræorum decimotertio, ut in textu.

Prioris ad Corynthios ſexto: Nolite errare. Neque fornicarij, neque idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores regnum Dei poſsidebunt.

Ad Epheſios quinto: Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod eſt idolorum ſeruitus) non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei.

Ad Galatas quinto: Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, &c. quæ prædico uobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.

Apocalypsis uigeſimoprimo: Timidis autem & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & ueneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne & ſulphure, quod eſt mors ſecunda.

PATRES.

1 A. Prosper libro tertio de vita contemplatiua, capite ſexto: Pleroſque gula & abundantia uini turpiter in luxuriam ſoluunt: alios in iniuriam pudicitiæ ſordidæ cogitationes incendunt: nonnullos de propoſito caſtitatis occaſiones oblatæ deijciunt: quoſdam ſub impudicitiæ iugum exempla perditè uiuentium mittunt. Sunt alij quorum uitam lingua turpis inflammat, aut turpem conſcientiam manifeſtat: qui priùs inuerecundos ſermones aut proferunt libenter, aut audiunt: ac deindè paulatim morbo creſcente, ab honeſtate deficiunt, attritoq́; pudore uiles effecti, dum indecenter eleganter uideri uolunt, paſsim iam turpibus uerbis impudenter inſaniunt. Hoc enim loquuntur quique, quod diligunt: & delectabiliter audiunt, quod aſsiduis cogitationibus uoluunt. Et in fine: Hæc & his ſimilia de mulieribus colloquentes ſuggerunt concupiſcentiæ ſuæ materiam. Hæc tamen ideò concupiſcunt, quia aut loquuntur libenter, aut audiunt. Qui niſi cõcupiſcentię morbo corrupti eſſent, nunquàm uel loquerentur talia, uel audirent: quia non eos iſta corrumpunt, ſed corruptos oſtendunt. Ac nè me iſta ueraciter arguentem quiſquã iudicet arguendum, nouerit propter hoc

d forte

Iunioribus cur quorundã ſacræ Scripturæ librorum lectio nõ pmiſſa fuerit. Vide hac de re Hiero. li. 1. Cõmentar. in Ezechielem.

fortè ab antiquis fuiſſe decretũ, nè qui adoleſcentium legerent Geneſeos librum, ac partem pariter Ezechielis prophetæ, uel Canticum canticorum, & cætera talia, in quibus & generationes, & actus, & nomina quarundam ſcripta ſunt mulierum. Quas licèt ſecundùm hiſtoriam fuiſſe credamus, earum tamen nominibus uirtutes figuratas accipimus: quoniam ſicut illæ non ſolùm uiris ſuis per ſanctos mores, ſed etiam extraneis ſine diſpendio ſui pudoris ob nimiam pulchritudinem placuerunt, ità ſanctæ uirtutes & ſuos mirabiles omnibus reddunt, & extraneos quadam admiratione ſui perſtringunt. Hinc eſt quòd & ipſi qui uitioſè uiuunt, uirtutes uitijs anteponunt: quia aliud eſt quod faciunt morbo, aliud quod coguntur probare iudicio. Sed nè fortè hæc ſpiritualia ſecundùm carnem adhuc carnales acciperent, nec uirtutes cogitarent, quas mulieres illæ ſignificant, ſed ipſas cogitando carnaliter deperirent, conſultò iuniores legere ſunt illa prohibiti, quæ ſicut ſpiritualiter accepta uiuificant, ità carnaliter intelligentibus ipſa carnalis intelligentia occaſiones carnalis concupiſcentiæ ſubminiſtrat. Earum quiſque nomina frequenter habet in ore, quarum deſideria uulnerato geſtat in corde: aut turpitudinem quam exercere uerecundatur in facto, tenet in animo, reus non humano iudicio, ſed diuino.

Dæmones ſũt maximè familiares luxurioſis & ſuperbis.

2. ISIDORVS de ſummo bono libro ſecundo, capite trigeſimonono: Vnuſquiſque ſuæ deputet culpæ quòd cecidit quotiès libidine uincitur: quia niſi præceſsiſſet latens ſuperbia, non ſequeretur libidinis manifeſta ruina. Luxurioſis atque ſuperbis dæmones plùs fautores exiſtunt, dumq; in cæteris uitijs ſpiritus maligni deſeruiant, his tamen maiori familiaritate iungun tur, ijſq; ampliùs iuxta eorum deſiderium famulantur. Principaliter his duobus uitijs diabolus humano generi dominatur, id eſt, ſuperbia mentis, & luxuria carnis. Qui delectationem refrænat libidinoſæ ſuggeſtionis, non tranſit ad conſenſum libidinis. Citò enim reſiſtit operi, qui titillanti conſenſum non accommodat delectationi. Antequàm perficiatur adulterium in opere, iam extat adulterium in cogitatione. Ex corde enim primùm fornicationes ſunt auferendæ, & non prorumpunt poſteà in opere. Hinc eſt quòd per Prophetã dicitur: Accingite lumbos ueſtros ſuper ubera ueſtra, hoc eſt, in corde libidines reſecate, quæ ad lumbos pertinent. Nam cor ſub uberibus eſt, non in lumbis. Libidinis immoderata licentia neſcit habere modum. Nam dum ſe uitioſus animus in explenda fornicatione, carne luxuriante laxauerit, nihilominùs ad alia nefanda ſcelera ſuadentibus dæmonibus tranſit: Deniquè cùm immoderatè metas pudoris exceſſerit, crimen criminibus adijcit, paulatimq; ad deteriora procedit. Non ità ſuauis eſt amantium, immò amentium incerta carnis libido, ſicut experta: nec ità delectat fornicatio, dum primum committitur: nam repetita, maiorem delectationem ingerit. Iam uerò ſi in uſum uenerit, tanto perditis dulcior fit, ut ſeparare difficile ſit. Vndè & ſæpè ex conſuetudine delinquendi, quaſi captiui ad peccandum cum quadam uiolentia trahimur: ſenſusq; noſtros contra rectam uoluntatem in nobis rebellare ſentimus. Inter cætera ſeptẽ uitia, fornicatio maximi eſt ſceleris: quia per carnis immunditiam templũ Dei uiolat, & tollens membrum Chriſti, facit membrum meretricis. Maximè per carnis luxuriam humanum genus ſubditur diabolo, quàm per cætera uitia. Dæmones ſcientes pulchritudinem eſſe animæ caſtitatem, & per hanc hominem angelicis meritis, è quibus illi lapſi ſunt, coæquari: liuore

Eſaiæ 32.

Vſu creſcit libido.

Maximi ſceleris eſt fornicatio.

1. Cor. 6.

percuſsi

percuſsi inuidiæ, inijciunt per ſenſus corporis opus deſideriumq; libidinis, quatenùs à cœleſtibus deorsùm deiectam animã pertrahant, ſecumq; quos uicerint, gloriantes ad tartara ducant. Quandò impulſu dæmonum mens ad delectationem fornicationis impellitur, diuini iudicij metus, & æterni tormenta incendij ante oculos proponantur, quia nimirùm omnis pœna, grauioris ſupplicij formidine ſuperatur. Sicut enim clauus clauum expellit, ità ſæpè recordatio ardoris gehennæ, ardorem excludit luxuriæ. Remediũ cõtra tentationes luxuriæ.

3. Gregorius libro trigeſimoprimo Moralium, capite trigeſimo primo: De luxuria cæcitas mentis, inconſideratio, inconſtantia, præcipitatio, amor ſui, odium Dei, affectus præſentis ſeculi, horror autem uel deſperatio futuri, generantur. Filiæ Luxuriæ.

1 B. Hieronymus in caput quartum Oſeæ: Fornicatio & uinum & ebrietas auferunt cor: Sicut enim uinum & ebrietas eum qui biberit, mentis ſuæ impotem facit: ità & fornicatio ac uoluptas peruertit ſenſum, animumq; debilitat: & de rationabili homine, brutum efficit animal: ut ganeas & lupanaria & libidinum luſtra ſectetur. Luxuria facit ex hominib[us] beſtias.

2 Ambrosius libro primo de Cain & Abel, capite quinto: Vini ebrietas fomes libidinis, quo per carnes uaporantur interna viſcera, animus igneſcit, anima exuritur. Libidinis fomes ebrietas. Sæuus criminum ſtimulus, libido eſt, quæ nunquàm manere quietum patitur affectum. Libidinis mala. Nocte feruet, die anhelat, de ſomno excitat, à negocio abducit, à ratione reuocat, aufert conſilium, amentes inquietat, lapſos inclinat, caſtis inſidiatur, potiendo inflammat, uſq; accenditur. Nullus peccandi modus, & inexplebilis ſcelerum ſitis, niſi morte amantis extingui non poteſt. Et ideò ait Apoſtolus: Fugite fornicationem, 1. Cor. 6. Geneſ. 39. ut veloci fuga tanquàm furioſæ dominæ declinare ſæuitiam, & tetro ſeruitio exire poſsimus.

3 Idem de Noë & arca, capite nono: Nihil eſt quod tam miserè ſeruituti ſubijciat hominem, quàm libido, atque eiuſmodi cupiditates quæ iugo quodam criminum graui deprimunt miſeram conſcientiam, ut ſe nequeat attollere, utpotè quæ libertatem innocentiæ amiſerit. Seruituti miſerrimæ ſubijcit hominẽ.

4 Chrysostomus in priorem epiſtolam ad Corynthios, homilia decima octaua: Membra Chriſti eſtis, inquit Apoſtolus, templum eſtis ſpiritus. Quarè nolite facere membra meretricis. 1. Cor. 6. Non enim corpori ueſtro contumeliam facitis, quia non ueſtrum corpus eſt, ſed Chriſti. Hæc autem dixit, ſimul & humanitatem oſtendens, quòd eius corpus noſtrum eſt, & à malorum licentia nos auertens. Nam ſi alienum corpus eſt, non habetis poteſtatem, ut alienum corpus iniuria afficiatis, inquit, & maximè cùm ſit Domini, neque ſpiritus ſancti templum maculandum eſt. Nam ſi quiſpiam priuatam domum ingreſſus, & illam ignominia afficiens, ultimum dabit ſupplicium: qui Regis templum, ſpeluncam latronum fecerit, intelligas uelim, quot mala perpetietur? His igitur conſideratis, eum qui in nobis habitat reuereare, quippe qui conſolator eſt, & tibi coniunctum & inhærentem timeas.

5 Augustinus in libro de decem chordis, capite decimo: Noli dicere tibi, quandò fortè aliquid luxurianter uis agere, uxorem non habeo, facere poſſum quod uolo: non enim poſt uxorem meam pecco. Fornicatio ſimplex eſt peccatum. Iam noſti precium tuum, iam noſti quò accedis, quid manduces, quid bibas, immò

quem manduces, quem bibas. Abſtinete à fornicationibus. Nè fortè mihi dicas, ad fornicem uado, ad meretricem pergo, ad proſtitutam eo, nec illud præceptum uiolo quod dictum eſt, Non mœchaberis: quia uxorem nondum habeo, nec poſt illam aliquid facio: nec illud præceptum uiolo, ubi dictum, Non concupiſces uxorem proximi tui. Qui ad publicam uado, in quod præceptum incurro? Charior factus eſt tibi homo quàm Deus? Ergò quomodò facio, inquis, ipſi Deo? Corrumpis teipſum. Et vndè iniuriam facio Deo, quia corrumpo meipſum? Vndè tibi facit iniuriã, qui uoluerit fortè lapidare tuam tabulam pictam, in qua tabula imago tua eſt, in domo tua inaniter poſita ad uanum honorem tuum, nec ſentiens, nec loquens, nec uidens? Si quis illam lapidet, nonne in te eſſe contumeliam factam attendis? Cùm uerò imaginem Dei, quod es tu, corrumpis in te per fornicationes & per diffluentias libidinis, attendis quia ad nullius uxorem acceſsiſti, attendis quia poſt uxorem tuam nihil feciſti, quia uxorem non habes, & non attendis per libidines illicitas fornicationis, cuius imaginem uiolaſti. Hoc iuſsit, hoc præcepit Dominus, nè per illicitas uoluptates corruat templum eius, quod eſſe cœpiſti. Nunquid hoc ego dico? Apoſtolum audite, Neſcitis quia templum Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in uobis? Si quis templum Dei corruperit, corrumpet illum Deus. Videtis quomodò minatur. Non uis corrumpi domum tuam: quarè corrumpis domum Dei?

Exod. 20.
1. Cor. 3. & 6.

6. Idem ſermone decimoſexto de uerbis Domini: Iam uide quid facias de templo Dei. Si eligeres in Eccleſia facere adulterium intrà iſtos parietes, quid te eſſet ſceleratius? Modò autem tu ipſe es templum Dei, templum intras, templum exis, templum in domo tua manes, templum ſurgis. Vide quid agas, vide nè offendas templi habitatorem, nè deſerat te, & in ruinam uertaris. Neſcitis, inquit, quia corpora ueſtra (& hoc de fornicatione loquebatur Apoſtolus, nè contemnerent corporalia peccata) templũ in uobis eſt ſpiritus ſancti, quem habetis à Deo, & non eſtis ueſtri?

1. Cor. 6.

7. Hieronymus in caput quintum epiſtolæ ad Epheſios, ſuper ea uerba: Fornicatio autem & omnis immunditia & cæt. Niſi Philoſophorum quidam Cynicus extitiſſet, qui doceret omnem titillationem carnis & fluxum ſeminis ex qualicunque attritu tactuq; uenientem, in tempore non uitandũ: & nonnulli ſapientes ſeculi in hanc turpem & erubeſcendam hæreſim conſenſiſſent: nunquàm ſanctus Apoſtolus ſcribens ad Epheſios, ad fornicationem etiam omnem immunditiam copulaſſet, & ad immunditiam iunxiſſet auaritiam, non hanc qua pecuniam cupimus congregare, ſed illam de qua ſuprà diximus: Nè ſupergrediatur, & auarus fraudet in negotio fratrem ſuum: Quòd ſcilicet inſatiabilis & inexpletus per omnia turpitudinum genera laſciuiæq; diſcurrat. Sicut decet, inquit, ſanctos. Ex quo ſanctus non poteſt appellari, quicunque extra fornicationem in aliqua immunditia & auaritia uoluptatum, quæ ſe delectauerint, inuenitur. Porrò ſtultiloquium eſſe exiſtimo eorum, qui aliqua narrant turpia, ut riſum moueant, & facultate ſimulata magis illudant eis, quibus placere deſiderant.

Mollitiei peccatum approbant Ethnici Philoſophi.
Ephe. 5.
Immunditia, & auaritia.
Stultiloquiũ.

8. Ambroſius in caput quartum Lucæ: Febre libido flagrantior eſt, grauiusq; præcipitat & inflammat, ſed ubi quis reſipuerit à furore, tunc conſcientiæ interioris uiſus aperitur, factiq; ſuccedit pœnitentia, & pudenda

Febre libido flagrantior. Pudor ſuccedit.

denda ſui unuſquiſque facinoris erubeſcit. Tunc Deus timetur, & peccator cupit ſe celare, ſed non poteſt. Tunc caro arguitur, diabolus accuſatur: Hæc quaſi lerna vitiorum, ille quaſi author erroris. Pateſcit deformitas: nudum eſt enim Deo omne ſecretum, nec illius ficus folijs, hoc eſt, tegmine corporali & iactantia ſeculari flagitiorum ſecreta uelantur. Et unuſquiſque diuinum peccati conſcia formidat mente iudicium, dicens: Qui ſuper me montes cadant, in quibus me abſcondam fiſſuris petrarum, cum venerit confringere terram? Tunc tribulos & ſpinas animo caro, hoc eſt, curarum morſus ſolicitudinumq; generat, æſtusq; quos ſibi per concupiſcentiã carnis animus ipſe circundedit. Etenim quaſi clauis quibuſdam ſuffigitur anima corporeis voluptatibus, & cum ſemel adhæſerit cupiditatibus demerſa terrenis, difficilè in altum poteſt, undè deſcendit, ſine Dei fauore reuolare. Actuum enim ſuorum uincta laqueis, & deliciarum ſecularium illecebris obnoxia iam tenetur.

Apoc.6. Eſaiæ 24.

Quã tenax ſit carnalis uoluptas.

9. Gregorivs libro decimoſexto Moralium, capite trigeſimoprimo: Poteſt quoquè apertiùs uermis nomine caro deſignari: undè & ſuperius dicitur, Homo putredo, & filius hominis uermis. Luxurioſi igitur cuiuslibet, atque carnis uoluptatibus dediti quanta ſit cæcitas, demonſtratur, cùm dicitur: Dulcedo illius vermis. Quid nanque caro, niſi putredo ac uermis eſt? Et quiſquis carnalibus deſiderijs anhelat, quid aliud quàm uermem amat? Quæ enim ſit carnis ſubſtantia, teſtantur ſepulcra. Quis parentum, quis amicorum fidelium, quamlibet dilecti ſui tangere carnem ſcaturientem uermibus poteſt? Caro itaque cùm concupiſcitur, penſetur quis ſit exanimis: & intelligitur, quid amatur. Nil quippe ſic ad edomandum deſideriorum carnalium appetitum ualet, quàm ut unuſquiſque hoc quod uiuũ diligit, quale ſit mortuum, penſet. Conſiderata enim corruptione carnali, citius cognoſcitur, quia cùm illicitè caro concupiſcitur, tabes deſideratur. Benè ergò de luxurioſi mente dicit, Dulcedo illius uermis: quia is qui in deſiderio carnalis corruptionis æſtuat, ad fœtorem putredinis anhelat.

Iob 25.

Cecitas luxurioſorum. Iob 24.

VI

Quid eſt Inuidia, & quas procreat filias?

A. Inuidia [a] eſt triſtitia de bono alterius, & odium alienæ felicitatis: reſpectu ſuperiorum, quia eis non æquatur: & reſpectu inferiorum, nè ſibi æquentur: & reſpectu parium, quia ſibi æquantur, ut Auguſtinus [b] inquit. Filias [c] uerò procreat, odium, ſuſurrationem, detractionem, in aduerſis aliorum rebus exultationem, in proſperis afflictionem.

B. Certè Cain [d] Abel germano fratri, & Saul [e] Dauidi deſtinato Regi generoq; ſuo legitur inuidiſſe. Hoc [f] execrandum crimen præterquàm quòd ab omni eſt charitate & humanitate remotum, homines etiam Dæmo-

a De hoc peccato ſcribit Cyp. ſerm. de zelo & liuore. Baſil. hom. 11. de Inuidia & 21. in aliquot ſcripturæ locos. Chryſ. ad pop. ho. 44. & ſeq. Proſper li. 3. de vita contemp. ca 5. & 9. Iſido. de ſummo bono lib. 3. cap. 25.
b Au. l. 11. de geneſi ad lit. c. 14. Proſper ſenten. 292.
c Greg l. 31. Mora. cap. 31. 1. Ioan. 3. c Rom. 1. d Prou. 17 a 24. b. 28. d Eccle. 4. a
d Gen. 4. a Iudæ. 1. c
e 1. Reg. 18. b
f Nyſſenus in uita Moyſi. Hiero. in c. 5. ad Gal. Gre. 3. p. cu.

rx paſt. admon. 11. Aug. ſer. 83. de tēp. Bernar. ſerm 24. & 49. in Cāti. & in ſer. de tripl. cuſtodia. g Sap. 2. d Chryſo. homil. 41. in Matth. Greg. 5. Moral. c. 33. & 34 & lib. 29. Moral. cap. 3. Augu. de ſancta virg. cap 31. h Galat. 5. d

nibus perſimiles reddit: [g] *Inuidia enim Diaboli mors introiuit in orbem terrarum: imitantur autem illum, qui ſunt ex parte illius.* Rectè igitur Apoſtolus monet, [h] *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicèm prouocantes, inuicèm inuidentes.*

SCRIPTVRAE.

Primae Ioannis tertio: Hæc eſt annunciatio, quam audiſtis ab initio, vt diligatis alterutrùm. Non ſicut Cain qui ex maligno erat, & occidit fratrem ſuum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant: fratris autem eius, iuſta. Omnis qui odit fratrem, homicida eſt.

Ad Romanos primo: Tradidit illos Devs in reprobum ſenſum, ut faciant ea quæ non conueniunt: repletos omni iniquitate, &c. plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones, detractores, Deo odibiles, ſuperbos, &cæt. Qui cùm iuſtitiam Dei cognouiſſent, non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte: non ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

Proverbiorvm decimoſeptimo: Qui in ruina lætatur alterius, non erit impunitus.

Et capite uigeſimoquarto: Cùm ceciderit inimicus tuus, nè gaudeas, & in ruina eius nè exultet cor tuum: nè fortè uideat Dominus, & diſpliceat ei, & auferat ab eo iram ſuam. Et paulopòſt: Cum detractoribus nè commiſcearis, quoniam repentè conſurget perditio eorum, & ruinam utriuſque quis nouit?

Ecclesiastis quarto: Contemplatus ſum omnes labores hominum, & induſtrias animaduerti patere inuidiæ proximi. & in hoc ergò uanitas, & cura ſuperflua eſt.

Genesis quarto: Factum eſt autem poſt multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. Abel quoquè obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum: & reſpexit Dominus ad Abel & ad munera eius, ad Cain autem & ad munera illius non reſpexit. Iratusq; eſt Cain uehementer, & concidit uultus eius &c.

Ivdas Apoſtolus in epiſtola ſua catholica: Væh illis, qui in uia Cain abierunt.

Primi Regum decimooctauo: Præcinebant mulieres, ludentes atque dicentes: Percuſsit Saul mille, & Dauid decem millia. Iratus eſt autem Saul nimis, & diſplicuit in oculis eius ſermo iſte: dixitq;, Dederunt Dauid decem millia, & mihi mille dederunt: quid ei ſupereſt niſi ſolum regnum? Non rectis ergò oculis Saul adſpiciebat Dauid à die illa & deincèps. &cæt. Tenebatque Saul lanceam, & miſit eam, putans quòd poſsit Dauid configere cum pariete. & declinauit Dauit à facie eius ſecundò, &c. Factusq; eſt Saul inimicus Dauid cunctis diebus.

Sapientiae ſecundo, & ad Galatas quinto, ut in textu.

PATRES.

1. A. Cyprianvs in ſermone de zelo & liuore: Nihil magis Chriſtiano ca-

no cauendum, nihil cautiùs prouidendum, quàm nè quis inuidia & liuore capiatur, nè quis dum zelo in fratris odia conuertitur, gladio ſuo neſcius ipſe perimatur. Quale malum eſt, fratres dilectiſsimi, quo angelus cecidit, quo circunueniri & ſubuerti alta illa & præclara ſublimitas potuit, quo deceptus eſt is qui decepit? Exindè inuidia graſſatur in terris, dum liuore periturus magiſtro perditionis obſequitur, dum diabolum qui zelat, imitatur, ſicut ſcriptum eſt: Inuidia Diaboli mors introiuit in orbem terrarum: Imitantur ergò illum, qui ſunt ex parte illius. Latè patet zeli multiplex & fœcunda pernicies. Radix eſt malorum omnium, fons cladium, ſeminarium delictorum. Indè odium ſurgit, animoſitas indè procedit. Auaritiam zelus inflammat, dum quis ſuo non poteſt eſſe contentus, uidens alterum ditiorem. Ambitionem zelus excitat, dum cernit quis alium in honoribus auctiorem. Zelo excæcante ſenſus noſtros, atque in ditionem ſuam mentis arcana redigente, Dei timor ſpernitur, magiſterium Chriſti negligitur, iudicij dies non prouidetur. Inflat ſuperbia, exacerbat ſæuitia, perfidia præuaricatur, impatientia concutit, furit diſcordia, ira ferueſcit, nec ſe iam poteſt cohibere uel regere, qui factus eſt poteſtatis alienæ. Dumq; ab inuidis nunquàm liuor exponitur, diebus ac noctibus pectus obſeſſum ſine intermiſsione laniatur. Mala cætera habent terminum, & quodcunque delinquitur, delicti conſummatione finitur. In latrone conquieſcit ſcelus homicidio admiſſo, & prædoni rapacitatem ſtatuit præda poſſeſſa: zelus terminum non habet, permanens iugiter malum & ſine fine peccatum. Quicunque es inuidus & malignus, uideris quàm ſis eis quos odiſti, inſidióſus, pernicioſus, infeſtus: nullius magis quàm tuæ ſalutis inimicus es. Quiſquis ille eſt quem zelo perſequeris, ſubterfugere & uitare te poterit: tu te nō potes fugere: ubicunquè fuerit aduerſarius tuus, tecum eſt, hoſtis ſemper in pectore tuo eſt, pernicies intùs incluſa eſt, ineluctabili catenarum nexu ligatus & uinctus es, zelo dominante captiuus es, nec ſolatia tibi ulla ſubueniunt. Perſeuerans malum eſt, hominem perſequi ad Dei gratiam pertinentem: calamitas ſine remedio eſt, odiſſe felicem. Et idcircò, fratres dilectiſsimi, huic periculo conſulens Dominus, nè quis zelo fratris in laqueum mortis incurreret, cùm eum diſcipuli interrogarent, quis inter illos maior eſſet: Qui fuerit, inquit, minimus in omnibus uobis, hic erit magnus: Amputauit omnem æmulationem reſponſo ſuo, omnem cauſam & materiam mordacis inuidiæ eruit & abſcidit. Diſcipulo Chriſti zelare non licet, non licet inuidere. Exaltationis apud nos non poteſt eſſe contentio, de humilitate ad ſumma creſcimus, didicimus undè placeamus. Deniquè & Apoſtolus Paulus inſtruens & monens, ut qui illuminati Chriſti lumine tenebras nocturnæ conuerſationis euaſimus, in factis atque operibus luminis ambulemus, ſcribit & dicit: Nox tranſiuit, dies autem appropinquauit: abijciamus ergò opera tenebrarum, & induamur arma lucis, tanquàm in die decenter ambulemus: non in commeſſationibus & cæt. non in certaminibus & zelo. Si receſſerunt de pectore tuo tenebræ, ſi nox indè diſcuſſa eſt, ſi caligo deterſa eſt, ſi illuminauit ſenſus tuos ſplendor diei, ſi homo lucis eſſe cœpiſti: quæ ſunt Chriſti gere, quia lux & dies Chriſtus eſt. Quid in zeli tenebras ruis? quid ad diabolū cui renūciaueras, redis? quid Cain ſimilis exiſtis?

[Margin: Nihil magis Chriſtiano cauendum quā inuidia. — Sapient. 2. — Mali fructus inuidiæ. — Luc. 9. — Diſcipulo Chriſti zelare non licet. — Rom. 13.]

2. Basilivs in homilia de Inuidia, quæ eſt undecima inter homilias variorum argumentorum: Nihil mortalium animis inuidiæ perturbatione

Inuidia ipſi authori ante omnia nocet.

pernicioſius contingit: quæ ante omnia ipſi nocet authori, alijs uerò quàm minimùm. Quemadmodùm enim uenenum ferrum, ſic inuidia hos qui eam poſsident, conſumit atque vaſtat. Magis autem ſicuti viperas dicunt abrupto matris uentre naſci: ſic & inuidia concipientem ſe animam corrodere

Inuidia quid ſit.

ſimul ac tabeſcere ſolet. Eſt enim inuidia dolor de proximi proſperitate ac rerum ſucceſſu conceptus. Quapropter animo inuido nunquàm triſtitia, nunquàm mœſtitia deeſt. Abundat proximi ager, domus bonis omnibus repletur, ex uoto deniquè eueniunt omnia in roſa & uiola uiuenti. Cuncta hæc triſtitiæ dolorisq; occaſionem inuido præbent. Ex quo nihil ab homine nudo, qui omnium iaculis petitur differre uidetur. Quid hoc morbo pernicioſius? Interitus uitæ, peſtis naturæ, aduerſa omnibus bonis ex Deo

Gene. 3.

uenientibus, demùm ipſi Deo contraria. Quid enim principem malorum Dæmonem ad bellum aduersùm hominem internecinum impulit? Nonne inuidia, per quam & Deo aduerſari palàm deprehenſus eſt? Dolens enim ob præclara dona homini conceſſa, quandò Deo nocere non ualuit, ipſum

Gene. 4.

inſidijs petijt hominem. Vidit Cain ex Deo honorem fraternum, & exarſit in inuidiam, atque eum qui honoratus erat à Deo, occidit, ut irritaret Deū qui illum honorauerat. Quamobrem, fratres dilectiſsimi, inuidiam fugiamus, pugnæ in Deum magiſtram, homicidij matrem, naturæ cōfuſionem, amicitiæ ac familiaritatis expertem, calamitatem abſurdiſsimā. Quid miſer homo angeris, nihil mali paſſus? quid cum eo contendis, aut quid eum petis in bonis quibuſdam exiſtentem, qui de tuo nihil detrahit aut minuit?

Inuidi familiaritas fugiēda.

Et nonnullis interiectis: Sapiens profectò fuerit quicunque cum inuido minimè congreditur aut conuerſatur, nec etiam in eadem eſſe cum eo menſa ſtudet: Quoniam ex Salomonis ſententia, Zelus hominis ex ſocio ipſius. Non enim Aegyptio uir Scytha inuidebit, ſed ſuæ genti quilibet. & in eadem gente non ignotis, ſed familiaribus & uicinis, & eiuſdem artis hominibus, aut alia de cauſa coniunctis, & his deniquè, coæuis, cognatis, & fratribus. Et omninò ut ærugo frumenti eſt uaſtatio, ſic inuidia amicitiæ pe-

Inuidia nocet inuidēti.

ſtis. Illud autem in hoc malò laudauerit quiſquam quòd inuidus quanto in proximum uehementiùs mouetur, tanto ſibimet maius parit incommodum. Quemadmodùm ſagittæ magna ui emiſſæ, ſi in durum aliquid ac reſpuens inciderint, in emittentem facilè redeunt, ſic inuidia proximis triſtitiam nequaquàm affert, tantùm inuidenti officit. Quis enim unquàm in mœrore poſitus aliquod propterea proximo incommodum intulit? Seſe ſolum vaſtat atque cruciat. Malum ſuſcipis, per quod inimicus eorum fias, qui te nihil læſerunt, inimicus præterea Dei boni, & qui omnis eſt expers inui-

Vituperatio inuidiæ.

diæ. Fugiamus ergo fratres intolerabile malum. Serpentis id eſt præceptum, diaboli inuentum, inimici ſatio, punitionis arrabo, pietatis impedi-

Forma inuidorum hominum.

mentum, uia ad gehennam, regni cælorum priuatio. Nam & ipſo fatentur ore hoc uitium inuidi. Adſpectus illis eſt aridus & obſcurus, gena ſubtriſtis, ſupercilium demiſſum, anima ipſo morbo ſuffuſa, prudentiam in dignoſcenda veritate ac rebus agendis minimè habens. Quid ergò faciendum, ut hanc animi peſtem ab initio minimè quidem patiamur, aut in ea fortaſsè affecti, facilè liberemur? Primùm quidem, ſi nihil rerum humanarum magnum aut ſupra naturam exiſtimemus: non enim in rebus fluxis bonum conſti-

conſtituimus, ſed ad ſempiternorum & uerorum bonorum participationem uocati ſumus. Itaque nec diues æmulandus eſt propter diuitias, nec potens ob dignitatis ac magiſtratus culmen, nec fortis ob corporis robur, nec eloquens ob dicendi facultatem. Inſtrumenta ſunt hæc uirtutis rectè utentibus, nihil per ſe ueræ felicitatis habentia. Miſer eſt qui his abutitur, non aliter quàm qui in pugna contra inimicos enſem corripiens, in ſe ac interitum ſuum conuertit. Omninò autem qui res humanas rationi ſubiecerit, & ad ueram pulchritudinem laudemque ſe conuerterit, multùm abſfuerit ab eo, ut in rebus terrenis & fluxis quenquam putet eſſe felicem & æmulandum. Qui uerò ità fuerit animatus, ut nihil uſquàm humanum admiretur, huic proculdubiò dominari inuidia nullo modo poterit. Si quis uerò ità gloriæ cupidus fuerit, ut omnes antecellere cupiat, nec ſecundas facilè patiatur, maximam profectò occaſionem cauſamq; inuidiæ dabit: Et poſt pauca: Sic demùm teipſum incolumem ſeruabis, & in bonis longè maioribus claritatem habebis. Nam & uirtus intrà nos eſt, & ab ijs qui ob eā labores ſubeant, apta poſsideri. Diuitiarum autem copia, forma corporis, potentiæ faſtus infrà nos nequaquàm conſiſtit.

3. IDEM homilia in aliquot ſcripturæ locos, quæ eſt inter uariorum argumentorum homilias uigeſimaprima: Inuidia proprium eſt diaboli uitium. *Propriū diaboli uitium.* Malum hoc eſt, quod ſatis exprimi nequit, quòd medicinam ſpernit. Qui caput aut membrum aliquod dolent, medico morbū aperiunt: at qui ægrotat inuidia, quid dicet? angunt me proximi bona? nam ueritas hæc eſt: At tamen hæc quiſque uerba fateri erubeſcit. Quid quæſo te affligit, propriū malum, an alienum bonum? certè malum tuum incurabile. Canes enim nutriendo manſuetos reddimus: inuidum uerò & malignum, beneficio noſtro deuinciendo longè peiorem reddimus. Nō enim gaudet in ijs quæ recepit bonis: ſed tua triſtatur felicitate, quod facultas tibi ſit eius uſui ſubueniendi. Noli igitur in diaboli deceptionem incidere. Inuidit enim tibi, inuidit inquam quum te è paradiſo expulit. Nè ſequere illum, neve cum eo commertium ſuſcipe ullum. Bis enim te læſit. Primùm, quum te ab initio eiecit: deindè nunc reditum tuum turbare contendit.

4. CHRYSOSTOMVS homilia quadrageſimaquarta ad populum Antiochenum: Sicut furentes ſæpenumerò gladios in ſe conuertunt, itidèm & inuidi, ſolam inuiſi perniciem intuentes, propriam negligunt ſalutem: hi feris quoquè peiores. *Feris deteriores ſunt inuidi.* Nam illæ quidem eſcæ indigentes, uel à nobis irritatæ, aduerſus nos armantur: hi uerò beneficijs quoquè frequenter allecti, benè meritos maleficijs proſecuti ſunt. Hi quidem peiores feris, dæmonibus autem pares, fortè peiores & iſtis. *Pares aut peiores demonib.* Hi nanque contra nos bellum exercent impacatum, conſortibus autem generis non inſidiantur. Vndè Iudæis quoquè Chriſtus os occluſit, cùm eum in Beelzebub eijcere dæmonia calumniarentur. *Matt. 12.* Hi uerò neque naturæ communionem reueriti ſunt, neque ſibi pepercerunt. Nam antequam inuiſos, animas ſuas pœnis afficiunt, tumultus omnis & ignobilitatis eas fruſtrà & incaſsùm implent. Cur enim doles ò homo proximi bonis? Dolere nos oportebat his quæ patimur malis, non in quibus alios probabiles haberi uidemus. Propterea omni uenia caret iſtud peccatum. *Omni uenia & excuſatione caret hoc peccatum. Nota.* Nam fornicator quidem concupiſcentiam prætendere poteſt, fur paupertatem, homicida furorem, frigidas quidem & irrationabiles, habent tamen quas prætendant excuſationes. Tu uerò quam di-

ces

ces cauſam rogo? Nullam penitùs niſi tantùm intenſam nequitiam. Si
enim inimicos diligere iubemur, cùm & diligentes oderimus, quâ pœnam
Matt.5.
luemus? Nam ſi diligens diligentes, nihilo gentibus meliùs affectus eſt: ni
hil iniuriæ operatos infeſtans, quam habebit ueniam? quam excuſationem?
1. Cor.13.
audi quid Paulus dicat: Si tradidero corpus meum ut ardeam, charitatem
autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Quòd autem ubi liuor & inui-
Fornicatione & adulterio quomodò peius.
dia, charitatis opera ſublata ſint, cuique patet. Hoc uitium & fornicatio-
ne peius eſt, & adulterio. Hoc enim in operato tantũ ſiſtit: inuidiæ uerò
uis totam ſubuertit eccleſiam, & toti nocet terrarum orbi. Hæc homici-
Gen.4 27.37.
dij mater eſt: ità fratrem Cain occidit, ità Iacob Eſau, ità Ioſeph fratres,
Sapient.2.
ità cunctos homines diabolus. Sed tu nunc non occidis, ſed multa cæde
facis grauiora, fratrem optans confundi, laqueos undiquè tẽdens, ſumptos
pro uirtute diſſoluens labores, dolens quòd mundi placent Domino. Non
illum itaque, ſed ab eo cultum impugnans. Illum afficis contumelia, tuũ
illius præponens honori: & quod eſt omniũ grauiſsimum, indifferens pec-
catum eſſe uidetur, cùm ſit omnium atrociſsimum. Siue miſerearis, ſiue
vigiles, omnium es ſceleratiſsimus, cùm inuideas fratri, & hoc illinc eſt
eſt manifeſtum. Quidam olim apud Corinthios fornicatus eſt, ſed accu-
Geneſ.4.
ſatus fuit, & breui correctus. Abeli Cain inuidit, ſed ſanatus non eſt: quin
& Deo ſtatim ipſius ulceri curam afferente, magis intumeſcebat, & fluctua
Lucrũ eorum qui benè fauent alijs.
batur, & ad cędem properabat. Ità hoc uitium illo peius eſt, nec medici-
næ, quancunq; adhibuerimus, facilè cedit. Funditùs igitur eam undiquè
euellamus, illud penſantes, quòd quemadmodùm offendimus Deum alie-
nis tabeſcentes bonis, ità placemus gratulantes, & noſmetipſos participes
Rom.12.
facimus bonorum benè merenti repoſitorum. Et propterea Paulus dicit:
Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flentibus. Vtrinquè magnum lu-
cremur èmolumentum. Cogitantes itaque, quòd licèt non laboremus,
ſed laboranti condelectemur, illius coronarum efficimur participes: om-
Inuidia quantam malorũ iliadem inuenit.
nem eijciamus inuidiam, & in animabus noſtris charitatem plantemus. Gra
ue quid inuidia, graue & ſimulatione plenum. Hoc mũdum innumeris re
pleuit malis. Ex hoc morbo litibus plena ſunt tribunalia, ex hoc liuores
& pecuniarum amor, ambitio & inanis gloria. Hinc urbes obſidentur, &
mare piratas habet: hinc per orbem cædes, hinc genus noſtrum diſsipatũ
eſt. Quodcunque malum uideris, ex hac radice producitur: iam enim &
in Eccleſias debacchata eſt, & priùs innumera patrauit mala. Hoc auari-
tiam parit, uitium omnia confundens, & iuſtitiam corrumpens. Et poſt
nonnulla: Lugeamus itaque non hos tantùm, uerùm & inuidos: grauis
enim & hic ualdè morbus eſt. Nec aberrauerit quis, hanc diaboli filiam
Filia diaboli Inuidia.
appellans, & poſt hæc inanis gloriæ fructum, quin & radicem. Hæc enim
utraque mala in alterutrum ſeſe producere ſolent.

5. Idem homilia quadrageſimaquinta ad populum Antiochenum: Ta-
Comparatur uermi de ligno naſcenti.
lis eſt inuidiæ malitia, ut priùs ſe parientem offendat. Et ſicut uermis de li
gno naſcens, ipſum priùs abſumit: ſic & inuidia illam priùs quæ ſe pepe-
rit, animam corrumpit, & inuiſum contrarijs, ac uellet, afficit. Nam nè
mihi conſideres inuiſorum procœmia, ſed finem reſpice: & intellige, quòd
hæc inuidentium malitia inuiſos ad maiorem perducit claritatem. Nam hi
quidem & Deum in auxilium attrahunt, & cœleſti fruuntur fauore: hoc ue
rò carens, omnibus redditur expugnabilis: & antequàm ab externis hoſti-
bus,

bus, ab ipſo obſeſſus uitio tantùm non conſumitur: & tanquàm occultis depaſtus dentibus, ità clanculum, vt ità dicam, abſumptus remanet. Quod ſcientes, huius quæſo vitij peſtem fugiamus, & totis uiribus ex noſtris relegemus animis. Omnium enim uitiorum hoc eſt perniciofiſſimum, & ipsā ſalutem noſtram ſuper omnia uaſtat: Improbi nanque diaboli eſt inuentū. Et propterea Sapiens quidam dicebat: Inuidia uerò diaboli introiuit mors in orbem terrarum.

Omnium uitiorum pernicioſiſſimum.

Sapient. 2.

6. Prosper libro tertio de uita contemplatiua, capite quinto: Inuidus certè, qui alienum bonum, ſuum facit inuidendo ſupplicium, nulla uidetur ad inuidendum concupiſcentia prouocari, ſed tantùm ſuperbiæ morbo uexari. Sed ſi animi eius peſtem, qua præcipitatur incenſus, ſubtiliter al teque rimemini, inuenietis eum & perditionis eius cupidine, cuius cupit in teritum, & ſuperbiæ malo teneri, quo ſibi iugiter ingemiſcit meliorem cui inuidet, anteferri. Quis facilè poteſt, quale ſit hoc malum, uerbis exprimere, quo inuidus odio hominis perſequitur diuinum munus in homine: quū potiùs armari homo debeat, etiam pro ſui meriti ſanctitate? Tantos inuidus habet pœna iuſta tortores, quantos inuidioſus habuerit laudatores. Siquidem inuidioſum facit excellentia meriti, inuidum pœna peccati: nec ei ab homine poteſt remedium adhiberi, cuius eſt uulnus occultum.

Oritur ex ſuperbia.

Inuidioſi & inuidi diſcrimen.

7. Et capite nono: Donante Domino debemus oſtendere, qualiter inuidi ſanctè viuentium merita, ſua faciant inuidendo peccata: & quantum in eis bonum corrumpat inuidia, qui quicquid boni fieri vel dici à ſanctis audierint, aut omninò non credunt, aut res benè geſtas in malum malè interpretando conuertunt. Omne malum, quod de illis mendax fama iactauerit, ſtatim, tanquàm ſi ipſi uiderint, credunt. Feraliter eis qui illud uerum non eſſe probare uoluerit, contradicūt. Omnia ſuis æmulis fingunt, eorū profectu deficiunt, odia intrà ſe abſcondunt, & in ſuos cruciatus enutriūt, proficientibus inuident, peccantibus fauent. De bonorum malis gaudent, de profectibus lugent, de inimicitijs gratuitis ardent, deprehendi pectoris ſui malitiam timent, ſemper amari, nunquàm certi. Amici diaboli, inimici etiam ſui, omnibus odioſi. Ad gaudenda anxij, ad plangenda læti, utrobiq; diſperſi. Inter amicos diſcordias ſeminant: diſcordantes, ad tempus, ſi poſſunt, in diſſenſione confirmant. Opinionem bonorum mendacijs decolorant: in ſpiritualibus carnalia laudant, ut ſpiritualia bona eis deeſſe perſuadeant. Amicitias ſimulant, ut eos, qui ſe incautè ſibi commiſerunt, qua poſſunt arte decipiant. Odiorum ſibi occaſiones prauis ſuſpicionibus coaceruant: dæmones, quorum ſectantur facta, lætificant. Sanctos uiros qui bus ſunt noti, contriſtant, uelut amici in obſequio, hoſtes in animo. Continentes in uerbo, turpes in facto. Prodigi ſecretorum, tenaces malorum: Prōpti ſuſpicionum malarum, inanes bonorum. Pleni ſordium, prædìti fraudibus. Aduerſarij corde uirtutibus, praui moribus, & inſidioſi cunctis ſecum in ſimplicitate uiuentibus. Hæc & his ſimilia ſunt, quæ omnes inuidos bonis uoto ſiue animo inimicos oſtendunt. Conſiderate, obſecro, qualiter inuidos punitura ſint mala ſua, quos etiam bona puniunt aliena. Vbi iſti fieri poterunt boni, qui ſunt in bono mali: aut quandò benè malis uſuri sūt, qui malè bonis uti non deſinunt? Item bonis utitur inuidus malè, quia omnibus bonis, quæ miſer execratur abiunctus, animi ſui ſupplicio relinquetur affligendus. Et quis ei poterit ſubuenire, qui ſe ſibi exhibet inuidendo carniſi-

Inuidiorū ingenia egregiè depingit.

Inuidus, ſui ipſius carnifex.

carnificem? Aut undè ſibi parabit ſalutem, qui de ſalutis materia (bonis ma lè utendo) facit perniciem?

8. ISIDORVS de ſummo bono libro tertio, capite uigeſimoquinto: Liuor alieni boni ſuum punit authorem. Nam vndè bonus proficit, indè inuidus contabeſcit. Homines prauè viuentes, ſicut de bonorum lapſibus gratulantur, ità de eorum rectè factis bonisq; perſeuerantia confunduntur. Inuidus membrum eſt diaboli, cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarum. Sicut & ſuperbus membrum eſt diaboli, de quo ſcriptum eſt: Omne ſublime videt, & ipſe rex eſt ſuper omnes filios ſuperbiæ. Nulla eſt uirtus quæ non habeat cõtrarium inuidiæ malum. Sola miſeria caret inuidia: quia nemo inuidet miſero, cui reuerà non liuor obijcitur, ſed ſola miſericordia adhibetur. Multi & bonos imitari uolunt, & de bonorum profectibus inuidiæ liuore tabeſcunt. Quo fit ut nec illi corrigantur à malo ſuo: ſed per inuidentiam deteriorentur, & bonos à recto ſtudio, quantùm in ipſis eſt, ſi potuerint, deprauare conentur. Quandò malos boni proficere uident, non ſcandalizentur: ſed quem ſine finem habituri, maximè cogitent. Hoc omnis inuidus alienis uirtutibus præſtat, quod beato Iob Satan præſtitit. Nam dum æmulatur proſperitatibus, commouit aduerſa. Sed dum credidit eum diabolus poſſe proſternere, indè eius aucta ſunt merita, atque indè clarueruut probaliora patientiæ documenta. Ità requirunt inuidi aditum malæ famæ, per quam bonorum uitam maculent, ſicut oſtium quærebant Sodomitæ, quo domum Loth nocituri introirent. Illi uerò cæcitate erroris percuſsi, parietes uidebant, oſtium non inueniebant. Non aliter inuidi uidendo uelut parietem, uirtutes diſsimulant: uitia verò perquirunt, per quæ eorum conſcientiam urant.

Sapient. 2
Iob 41.
Nulla uirtus caret inuidia.
Sola miſeria caret inuidia.
Iob 1. & 2.
Gen. 19.

9. AVGVSTINVS libro undecimo de Geneſi ad literam, capite decimoquarto: Cùm ſuperbia ſit amor excellentiæ propriæ, inuidia uerò ſit odium felicitatis alienæ, quid inde naſcatur, ſatis in promptu eſt. Amando enim quiſq; excellentiam ſuam, uel paribus inuidet quòd ei coæquantur: uel inferioribus, nè ſibi coæquentur: uel ſuperioribus, quod eis non coæquetur. Superbiendo igitur inuidus, non inuidendo quiſque ſuperbus eſt.

Inuidia quid ſit, & quomodò ex ſuperbia naſcatur.

10. PROSPER in ſententijs ex Auguſtino decerptis, ſententia ducenteſima nonageſimaſecunda: Cùm ſuperbia ſit amor excellentiæ propriæ, inuidentia uerò ſit odium felicitatis alienæ, quod vndè naſcatur, in promptu eſt. Amando enim quiſque excellentiam ſuam, uel paribus inuidet, quòd ei coæquentur: uel inferioribus, ne ſibi coæquentur: uel ſuperioribus, quòd eis non coæquetur. Superbiendo ergò quiſque inuidus, non inuidendo ſuperbus eſt.

11. GREGORIVS libro trigeſimoprimo Moralium, capite trigeſimoprimo: De inuidia odium, ſuſurratio, detractio, exultatio in aduerſis proximi, afflictio autem in proſperis naſcitur.

Inuidiæ filiæ

1. B. GREGORIVS Nyſſenus in uita Moyſi: Inuidia malorum princeps, mortis mater, prima peccati ianua, vitiorum radix, doloris initium, calamitatis parens, inobedientiæ cauſa, ignominiæ principium. Inuidia nos longè à paradiſo exterminauit: inuidia repulit à ligno uitæ. Inuidia, dico, mortifer ſtimulus, mucro reconditus, naturæ morbus, bilis uenenoſa, tabes ſponte adhibita, telum amarum, figens animam clauis, flāma cordis, inteſtinorum ignis: hanc qui habet, non ſuis malis, ſed alienis bonis

Inuidiæ uituperatio.

bonis infelix eſt, & contrà non ſuo bono, ſed malis proximi felix eſt: inuidus enim felicitate aliorum dolet, calamitatibus gaudet. Miluos cadaueribus paſci, & precioſis unguentis emori aiunt: uidetur enim natura ſua ad putridum & purulentum eſſe affinis: quandò uerò huic morbo ſubiectus eſt aliquis, amicorum commodis quaſi vnguento tabeſcit: & ſi quid calamitoſum incidiſſe proximo intellexerit, ilicò aduolat, § poſito inuadit adunco, quo ſi qua latent, diſtrahit atque diſsipat, & in medium proponit omnibus.

Miluis cōparātur inuidi.

for. §. roſtro

2. Hieronymus in caput quintum epiſtolæ ad Galatas: Inuidiam non putemus idem eſſe quod zelum: Quia zelus & in bonam partem accipi poteſt, cùm quis nititur ea quæ meliora ſunt, æmulari. Inuidia uerò aliena felicitate torquetur: & in duplicem ſcinditur paſsionem, cùm aut ipſe eſt aliquid in eo, in quo alium eſſe non uult: aut alium eſſe uidens meliorem, dolet ſe ei non eſſe conſimilem. Pulchrè quidam de Neotericis, Græcum uerſum transferens, elegiaco metro de inuidia luſit, dicens:

Iuſtius inuidia nihil eſt: quæ protinùs ipſum
Authorem rodit, excruciatq; animum.

Diſcrimē inter inuidiam & zelum. Inuidia in duas paſsiones ſcindit.

Scripſit & beatus Cyprianus librum de zelo & liuore, ualdè optimum: quē qui legerit, non dubitabit annumerare operibus carnis inuidiam. Inter inuidum autem & inuidioſum hoc intereſt, quòd inuidus feliciori inuidet: Inuidioſus autem is eſt, qui ab alio patitur inuidiam.

Inuidi & inuidioſi diſcrimen.

3. Gregorius paſtoralis curæ parte tertia admonitione undecima: Admonendi ſunt inuidi, ut perpendant quantæ cæcitatis ſunt, qui alieno profectu deficiunt, aliena exultatione tabeſcunt. Quid iſtis infelicius, quos dū conſpecta felicitas afficit, pœna nequiores reddit? Aliorum uerò bona quæ habere non poſſunt, ſi diligerent, ſua facerent. Sic quippe ſunt uniuerſi conſiſtentes in fide, ſicut multa membra uno continentur in hoc corpore, quæ per officium quidem diuerſa ſunt, ſed eo quo ſibi uiciſsim congruunt, unum fiunt. Vndè fit ut pes per oculum uideat, & per pedes oculi gradiantur, ori auditus aurium ſeruiat, & ad uſum ſuum auribus oris lingua concurrat, ſuffragetur uenter manibus, uentri operentur manus. Nimis itaque turpe eſt, non imitari quod ſumus. Noſtra ſunt nimirùm, quæ etſi imitari non poſſumus, amamus in alijs, & amantium quęque amantur in nobis. Hinc ergò penſent inuidi, charitas quantæ virtutis eſt, quæ alieni quoquè laboris opera, noſtra facit ſine labore. Dicendum eſt inuidis, quia dum ſe iſta intrinſecùs peſte conſumunt, etiam quicquid in ſe aliud boni habere uidentur, interimunt. Vndè ſcriptum eſt: Vita carniū, ſanitas cordis: putredo oſsium, inuidia. Quid enim per carnes, niſi infirma quædam ac tenera: & quid per oſſa, niſi fortia acta ſignantur?

Cæcitas & infelicitas inuidorum.

Aliorū bona quomodò noſtra fiant.

Prouer. 14.

4. Augustinus ſermone octogeſimotertio de tempore. Sicut ærugo ferrum, ità inuidia ipſam animam, in qua eſt, interimit & conſumit. Et ſicut aiunt viperas dilacerato & dirupto illo ipſo materno utero, in quo cōceptæ ſunt, naſci: ità & inuidiæ natura illam ipſam animam, à qua concepta eſt, & conſumit & perdit. Qualis hæc animæ tinea eſt? Quæ cogitationum tabes pectoris? Quanta rubigo zelare in homine donum Dei, & in malo opprobrio bona aliena conuertere, aliorum gloriam facere pœnam ſuam, velut quoſdam pectori ſuo admouere carnifices, cogitationibus & ſenſibus ſuis adhibere tortores, qui ſe inteſtinis cruciatibus lacerent? Non

Aerugini cōparatur & uiperæ.

cibus

Miſeria inuidorum. cibus talibus lætus, non potus poteſt eſſe iocundus. Suſpiratur ſemper & ingemiſcitur ac doletur, diebus ac noctibus pectus obſeſſum ſine intermiſſione laniatur. Et quantum ille cui inuidet, ſucceſſu meliori profecerit, tā tum inuidus in maius incendium liuoris ignibus exardeſcit: pallor in facie, tremor in labijs, ſtridor in dentibus. Quiſquis ille eſt quem in zelo ſuo per ſequitur inuidus, ſubterfugere eum forſan poterit & uitare, inuidus uerò fu gere non ualebit. Vbicunquè fuerit, aduerſarius ſuus ſecum eſt, hoſtis in pectore ſemper incluſus.

Rom.1. Contra detractionem. Pſal.100. 5. BERNARDVS in ſermone uigeſimoquarto ſuper cantica: Non ueniat anima mea in cōcilio detrahentium: quoniam Deus odit eos, dicente Apoſtolo: Detractores Deo odibiles. Quam ſententiam Deus ipſe loquens in pſalmo, audi quomodò affirmet: Detrahentem, inquit, ſecretò proximo ſuo, hūc perſequebar. Nec mirum, cùm id præcipuè uitium charitatem quæ Deus eſt, & quidem cæteris acriùs impugnare & perſequi cognoſcatur, quē admodùm vos quoquè poteſtis aduertere. Omnis qui detrahit, primum quidem ſeipſum prodit vacuum charitate: deindè, quid aliud detrahendo intendit, niſi vt is cui detrahit, ueniat in odium uel cōtemptum ipſis apud quos detrahit? Ferit ergò charitatem in omnibus qui ſe audiunt, lingua maledica: & quantùm in ſe eſt, necat funditùs & extinguit: non ſolum autē, ſed & in abſentibus vniuerſis ad quos uolans uerbum fortè per eos qui pſen tes ſunt, peruenire contigerit. Vides quàm facilè & in breui ingentem mul titudinem animarum uelociter currens ſermo tabe malitiæ huius inficere

Pſal.13. poſſit? Propterea dicit de talibus propheticus ſpiritus: Quorum os male dictione & amaritudine plenum eſt, ueloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem. Vtiquè tam ueloces, quàm uelociter currit ſermo. Vnus eſt qui loquitur, & vnum tantùm uerbum profert: & tamen illud unum verbum, vno in momento multitudinis audientium dum aures inficit, animas

Matth.12. Species detractionis. interficit. Cor ſiquidem felle liuoris amarum, per linguæ inſtrumentum ſpargere niſi amara non poteſt, dicente Domino: Ex abundantia cordis os loquitur. Et ſunt ſpecies peſtis huius, dum alij quidem nudè atque irre uerenter vti in buccam uenerit, uirus euomant detractionis: Alij autem quodam ſimulatæ uerecundiæ fuco conceptam malitiam, quam retinere nō poſſunt, adumbrare conantur. Videas præmitti alta ſuſpiria, ſicq; quadam cum grauitate & tarditate, uultu mœſto, demiſsis ſupercilijs, & uoce plā genti egredi maledictionem, & quidem tanto perſuaſibiliorem, quanto cre ditur ab his qui audiunt, corde inuito, & magis condolentis affectu, quàm malitiosè proferri. Doleo, inquit, vehementer pro eo, quòd diligo eum ſa tis, & nunquàm potui de hac re corrigere eum. Et alius, Mihi quidem, ait, benè compertum fuerat de illo iſtud, ſed per me nunquàm innotuiſſet. At quoniam per alterum patefacta eſt res, ueritatem negare non poſſum: dolens dico, reuerà ità eſt. Et addidit: Grande damnum. Nam aliàs quidem in pluribus ualet, cæterùm in hac parte (vt uerum fatear) excuſari minimè poteſt.

De primiſmotibus inuidiæ. 6. IDEM ſermone quadrageſimonono in Cantica: Mentientes noſmetipſos nobis, ſentimus aliqui noſtrum pro noſtræ imperfectionis experientia, quàm rara uirtus ſit, alienæ non inuidere uirtuti, nedùm gaudere ad illam, nedùm etiam tanto plus quàm ad propriam quenque gratulari quanto ſe perpenderit in uirtute ſuperatum. Et quomodò (ais) ego proficere poſſum,

ſum,qui fratri proficienti inuideo? Si doles quòd inuides, ſentis, ſed non conſentis. Paſsio eſt quandoquè ſananda, non actio condemnanda. Tantùm non illic reſideas,iniquitatem meditans in cubili tuo, qualiter uidelicet foueas morbum, ſatisfacias peſti, perſequaris inſontem, benè ab illo geſta calumniando, deprimendo,peruertendo, atque impediendo gerenda. Alioqui non nocet ambulanti & extendenti ſe ad meliora, quod iã non ipſe operatur, ſed quod habitat in eo peccatum. Non eſt ergò damnatio il lis qui non dat membra ſua arma iniquitati, non linguam ad detrahendum, non quicquam reliqui corporis ad lædendum nocendumve aliquo modo, magis autẽ confunditur ſic ſe eſſe malè affectum: & inolitũ ex longo uitiũ confitendo, flendo, orando conatur expellere:& cùm non præualet, mitior indè ad omnes,atque apud ſe humilior inuenitur. Rom.6.

7. ITEM in ſermone de triplici cuſtodia, manus, linguæ,& cordis: An nõ amittunt uitam detractores Deo odibiles, odibiles uitæ? Fugit uita quos odit,& quos uita fugit,mori neceſsè eſt. An non & ipſe moritur,qui uenenum bibit,quod ei maleſuada detractoris lingua propinat? Siquidem furtim ei dilectionis uita ſubtrahitur: & dum neſcit, paulatim in eo fraterna charitas refrigeſcit. Auditurus eſt forſitan ipſe quoquè cui detrahitur: undiquè enim uerba uolant,& multorum priùs ora ſermo pertranſiens, difficilè fieri poteſt, quin ſingulorum creuerit linguis, & quaſi iam prouectus referatur ad eum,ad cuius ſpectat offenſam. Itaque ſcandalizabitur audiens & tabeſcet, eoq; faciliùs extinguetur in eo charitas,quo ampliùs antè uiuere uidebatur.Si inimicus,ait,meus maledixiſſet mihi,ſuſtinuiſſem utiquè:& quidem cauet ſibi prudens auditor, cauet & ipſe,ſi non deſipit,qui ſibi nouerit eſſe detractum: ille,nè ueneno inficiatur: iſte,nè ſcandalo perturbetur. Sed quod in ſe eſt, tamen lingua maledica,& illius percutiens conſcientiã, & iſtius uulnerans charitatem, ſecum pariter utrunque peremit. Nunquid non uipera eſt lingua iſta? Ferociſsima planè,nimirùm quæ tam lethaliter tres inficiat flatu uno. Nunquid non lancea eſt iſta lingua? Profectò & acutiſsima,quæ tres penetrat ictu uno. Lingua, inquit, eorum gladius acutus.Gladius equidem anceps,immò triceps eſt lingua detractoris. Nec uerò eiuſmodi linguam ipſo etiam mucrone quo Dominicum latus cõfoſſum eſt, crudeliorem dicere uerearis. Fodit enim hæc quoquè Chriſti corpus, & membrum de membro, nec iam examine fodit,ſed facit examine fodiendo.Ipſis quoq; nocentior eſt ſpinis,quas illi tam ſublimi capiti furor militaris impoſuit: ſeu etiam clauis ferreis, quos ſanctiſsimis manibus illis & pedibus conſummatio Iudaicæ iniquitatis infixit. Niſi enim huius quod nunc pungitur & transfoditur,corporis ſui uitam illius uitæ corporis prætuliſſet,nunquàm illud pro iſto mortis iniuriæ,crucis ignominiæ tradidiſſet.Et dicimus. Leuis res ſermo:tenera, mollis & exigua caro lingua hominis: quis ſapiens magni pendat? Leuis quidem res ſermo, quia leuiter uolat, ſed grauiter uulnerat: leuiter tranſit, ſed grauiter urit: leuiter penetrat animum,ſed non leuiter exit: Profertur leuiter,ſed non leuiter reuocatur: facilè uolat,atque ideò facilè uiolat charitatem.

Contra detractores. Pſal.54. Pſal.56. Lingua detractoris gladius triceps. Matth.27.

8. CHRYSOSTOMVS homilia quadrageſimaprima in Matthæum: Tale certè malum inuidia eſt, qua nulla unquam malignitas peior inuenitur. Nam adulterio inquinati, uoluptatis ſaltem iniquæ fructum, ut putant,aliquem capiunt,& breui tempore peccatum committunt. Inuidi autem

Quàm execrabile malũ inuidia ſit.

tem

tem & multo antè ſeipſos, quàm quibus inuident, perturbant & cruciant: & ità in agendo ſemper inuidendoq; ſunt, ut nunquàm peccandi afferant finē: ſed quemadmodùm ſues lutoſa immunditia, & dæmones noſtris damnis lętantur, ſic inuidi calamitate proximiorum exultant. Cumq; aliquid triſte ac doloris efficiens proximo acciderit, tunc aliquantulùm acquieſcit, atq; reſpirat inuidus: alienas enim iacturas ſuos quæſtus exiſtimat, & aliorum felicitatem miſeriam ſuam arbitratur: nec magis conſiderat quid ipſe ſuæ conſequatur, quàm quid proximo calamitoſum inferatur. Nonne igi-
Nota. tur tales homines lapidibus petendi? Nonne omni cruciatu torquendi sūt? Non aliter profectò quàm canes rabie concitati, infeſtiq; dæmones, atque furiæ ipſæ. Nam quemadmodùm ſcarabæi alieno ſtercore, ſic inuidi aduerſa aliorum fortuna nutriuntur, cùm ſint communes humano generi hoſtes atque inimici. Et alij quidem homines ſi animantes rationis expertes crudeliter cædi ac dilaniari uiderint, aliquantulùm commiſerantur: tu verò cùm ſalutis beneficium conferri homini cernas, expalles & tremis, & in fero-
Matth.8. citatem cædendi benefactoris conſpiras. Et quid hac inſania furioſius unquàm reperietur? His profectò de cauſis fornicatores ac publicani ad cælos conſcendere potuerunt: inuidiæ autem morbo laborantes, quum intùs eſſent, à regno cælorum exciderunt: filij autem (inquit) regni eijcientur forās. Præterea omni prauitate illi ex animis expulſa, ea quæ nunquā
Inuidia conuertit hoies in dæmones. ſperarunt, facilè nacti ſunt: Phariſæi autem uel ea quæ retinebant bona, penitùs amiſerunt: neque id iniuria. Nam inuidia peſtiferum malum, hominem in diaboli conditionem, ac in dæmonem immaniſsimum conuertit. In
Geneſ.4. uidia prima hominis cædes apparuit. Inuidia fraterna charitas contempta eſt. Inuidia ſanguine hominis terra primò maculata. Inuidia deniquè
Numer.16. factum eſt, vt hiatu ſuo terra Dathan, Chore, Abiron, uniuerſumq; illum
Gen.4.27. populum viuos abſorpſerit. Et paulo pòſt. Nam unde Cain fratricida ef-
Gen.31.&37. fectus eſt? Vndè uerò Eſau fratrem inſectabatur? Vndè Laban, undè Iacob
Num. 16. & 12 filij, vndè Chore, Dathan & Abiron, undè Maria atque Aron inquinati fuerunt? Vndè ipſe diabolus calumniæ nomen ſortitus eſt? adhæc illud ē tecum ſemper uerte, quia non maiorem illi cui inuides, quàm tibi ipſi facis iniuriam, cùm teipſum uersùs mucronem impellas. Quid enim incommo-
Gen.4. di Cain fratri ſuo Abel intulit? Nonne illum quidem inuitus ad meliorem uitam citiùs tranſmiſit, ac ſeipſum ærumnis inuoluit? Eſau uerò qua in re
Gen.27. manſueto Iacob obfuit, cùm ipſe etiam paterna domo excidit, & poſt inſidias illas in aliena uagabatur regione, Iacob verò multis bonis atq; diuitijs
Ge.37. & 42. abundauit? Qua in re fratres ſui Ioſeph peiorem reddiderunt? Nonne quā quàm uſque ad ſanguinem ferè ueniſſent, inediæ malo in extremis periculis fuerunt, cùm ille regia poteſtate in Aegypto potiretur? Nā quanto maiore inuidia laboras, tanto maiora illi offers, bona, cui inuides. Deus enim qui omnia perſpicit, cùm viderit innocentem iniuria circunuentum, extollit multo magìs, clarumque illum facit, inuidentem autem deprimit.

Iob 5. 9. Gregorius libro quinto Moralium, cap. trigeſimotertio: Et paruu-
Inuidemus nō niſi illis, quos nobis meliores arbitramur. lum occidit inuidia. Inuidere enim non poſſumus, niſi eis quos nobis in aliquo meliores putamus. Paruulus ergò eſt, qui liuore occiditur, quia ipſe ſibi teſtimonium perhibet, quòd eo minor ſit, cuius inuidia torquetur. Hinc eſt quòd hoſtis callidus primo homini inuidendo ſurripuit, quia amiſſa bea-

ſa beatitudine minorem ſe immortalitate illius agnouit. Hinc eſt q Cain ad perpetrandum fratricidium corruit: quia deſpecto ſuo ſacrificio, prælatum ſibi infremuit, cuius Deus hoſtiam accepit, & quem meliorem ſe eſſe exhorruit, nè utcunque eſſet, amputauit. Hinc Eſau ad perſecutionem fratris exarſit, quia primogenitorum benedictione perdita, quam tamen pro eſu lenticulæ ipſe uendiderat, minorem ſe eo, quem naſcendo præibat, ingemuit. Hinc Ioſeph fratres ſui Iſmaelitis tranſeuntibus uendiderunt: quia cognito reuelationis myſterio, nè ſe fieret melior, eius profectibus obuiare conati ſunt. Hinc Saul Dauid ſubditum, lanceam intorquendo, perſequitur, quia quem magnis quotidiè augeri uirtutum ſucceſsibus ſenſit, ultra ſe excreſcere expauit. Paruulus itaque eſt qui inuidia occiditur, quia niſi ipſe inferior exiſteret, de bono alterius non doleret.

Gene.4. Gen.27. Gen.37. 1.Reg. 18.

10. Et capite trigeſimoquarto: Sed inter hæc ſciendum, quia quamuis per omne uitium quod perpetratur, humano cordi antiqui hoſtis uirus in funditur, in hac tamen nequitia, tota ſua uiſcera ſerpens concutit, & imprimendæ malitię peſtem mouit. De quo nimirùm ſcriptum eſt: Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Nam cùm deuictum cor liuoris putredo corruperit, ipſa quoquè exteriora indicant, quam grauiter animum ueſania inſtigat. Color quippe pallore afficitur, oculi deprimuntur, mens accenditur, & membra frigeſcunt, fit in cogitatione rabies, in dẽtibus ſtridor, cùmque in latebris cordis creſcens abſconditur odium, dolore cæco tenebrat conſcientiam uulnus incluſum. Nil lætum de proprijs libet, quia tabeſcentem mentem ſua pœna ſauciat, quam felicitas torquet aliena, quantoque extranei operis in altum fabrica ducitur, tanto fundamentum mentis liuidæ profundius ſuffoditur: ut quo alij ad meliora properant, eo ipſo deteriùs ruant, qua ruina uidelicet etiam illud deſtruitur, quod in alijs acti bus, perfecto opere, ſurrexiſſe putabatur. Nam inuidia cùm mentem tabefecerit, cuncta quæ inuenerit benè geſta, conſumit. Vndè benè per Salomonem dicitur: Vita carnium, ſanitas cordis: putredo oſsium, inuidia. Quid enim per uitam carnis, niſi infirma quædam ac tenera: & quid per oſſa, niſi fortia acta ſignantur? Qui ergò liuoris peſte plenè carere deſiderat, illam hæreditatem diligat, quam cohæredum numerus non anguſtat, quæ & omnibus una eſt, & ſingulis tota: quæ tanto largior eſſe oſtenditur, quanto ad hanc percipientium multitudo dilatatur. Quia autem paruulus eſt, qui terrena diligit: magnus, qui æterna concupiſcit: poteſt etiam ſic non inconuenienter intelligi, Paruulum occidit inuidia, quoniam huius peſtis languore non moritur, niſi qui adhuc in deſiderijs infirmatur.

Diabolicum uitium. Sapient.2. Exterior ſpecies inuidi hominis. Prouer.14. Remediũ cõtra inuidiã. Iob 5.

11. Item libro uigeſimonono Moralium, capite tertio: Ecce alius fratri ſuo in corde tacitus inuidet, & ſi occaſionem reperiat, eum ſupplantare contendit. Cuius alterius membrum eſt, niſi eius de quo ſcriptum eſt, Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum?

Inuidi ſunt membra diaboli. Sapient.2.

12. Avgvstinvs in libro de ſancta uirginitate, capite trigeſimoprimo: Superbiam ſequitur inuidentia, tanquàm filia pediſſequa. Eam quippe ſuperbia continuò parit, nec unquàm eſt ſine tali prole atque comite. Quibus duobus malis, hoc eſt, ſuperbiæ & inuidentiæ, diabolus præeſt.

Diabolus p. eſt ſuperbiæ & inuidiæ.

VII

Quid eſt gula, & quænam illius filiæ?

A Gula eſt cibi ac potus appetitus [a] inordinatus. [b] filias habet, [c] ineptam lætitiam, multiloqui um, ſcurrilitatem [d] ſpurcitiem, ſenſuum & intellectus hebetudinem.

B Quid uerò fœdius, quàm hominem à beluis naturali quadam frugalitate contentis ſuperari, dum uentris, crapulæ, & uinolentiæ quaſi mancipium agit, dum bona diſſipat, ualetudinem lædit, morbos accerſit, ac uitam demùm ipſam abrumpit, eripitque ſibi? Nam uerè dictum illud, [e] *Propter crapulam multi obierunt: qui autem abſtinens eſt, adijcit uitam.* Item. [f] *In multis eſcis erit infirmitas.* Iubet ergò CHRISTVS, [g] *Attendite uobis, nè fortè grauentur corda ueſtra in crapula & ebrietate.* Cæterùm ab ebrietate nos reuocans Paulus, [h] *Nolite*, ait, *inebriari uino, in quo eſt luxuria.* [a] *Ebrioſi regnum Dei poſsidebunt:* Vt idcircò tam grauiter interminetur quoquè Propheta potatoribus: [b] *Væ qui potentes eſtis ad bibendum uinum, et uiri fortes ad miſcendam ebrietatem.*

a Greg. 30. Moral. c. 27. b Idē l. 31. Moral. c. 31. c Exod 32. b Iob 21. b Prouer. 10. c Epheſ. 5 a Greg. 3. par. curę paſt. admonit. one 20. Chryſoſt. homil 57. ad pop. d Eſa. 28. b Eccēs. 10. c Chriſ. 44. in Ioa & 58. in Mat. Hier. lib. 2. cōt. Iouin. & in ca. 44. Eze. & in ca. 5. ad Gal. Legatur de hoc uitio Baſil. hom. in ebrietatē & luxum. Au. de tēp. ſer. 231 & 232. Chry. in ſer. cōt. luxū & crapulā. & hō. 1. ad pop. Antioch. Iſido. l. 2. de ſummo bono. c. 41. & 43. Amb. de Helia & ieiunio, c. 12. & ſeq. e Eccl. 37. d & 31. b Pſal. 77. d Numer. 11. g Deut. 32. c Prouer. 21. c f Eccli 37. d g Luc. 21. g Vide Burchard. lib. 14. decret. & Iuonem. parte 13. c. 68. & ſequentib. h Epheſ. 5. d Proue. 20. a Hier. in c. 1. ad Tit. & epiſt. 83. ad Oceanum. Amb. l. 1. de pœni. c. 14. a 1. Co. 6. b Ga. 5. d Oſeæ 4. c Prou. 31. a Eccl. 19 b Eſa. 5. e 22 d Pro. 23. c d Amos 6. Lucæ 6. d

SCRIPTVRAE

EXODI trigeſimoſecundo: Sedit populus manducare & bibere & ſurrexerunt ludere.

IOB vigeſimoprimo: Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad ſonitum organi. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.

PROVERBIORVM decimo: In multiloquio non deerit peccatum.

AD Epheſios quinto: Fornicatio & omnis immunditia, aut auaritia nec nominetur in uobis, ſicut decet ſanctos, aut turpitudo, aut ſtultiloquiū, aut ſcurrilitas, quæ ad rem nòn pertinet: ſed magis gratiarum actio.

ESAIAE vigeſimooctauo: Verùm hi quoquè præ uino neſcierunt, & præ ebrietate, neſcierunt. Sacerdos et Propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à uino, errauerunt in ebrietate, neſcierunt uidentem, ignorauerunt iudicium. Omnes enim menſæ repletæ ſunt uomitu ſordiumq;, ità ut non eſſet ultrà locus. Quem docebit ſcientiam?

ECCLESIASTIS decimo: Væ tibi terra, cuius rex puer eſt, & cuius principes manè comedunt. Beata terra cuius rex nobilis eſt, & cuius princi-

pes

pes ueſcuntur in tempore ſuo ad reficiendum,& non ad luxuriam.

Ecclesiastici trigeſimoſeptimo: Noli auidus eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper omnem eſcam. In multis enim eſcis erit infirmitas,& auiditas appropinquabit uſque ad choleram. Propter crapulam multi obierunt:qui autem abſtinens eſt,adijciet uitam.

Et capite trigeſimoprimo: Vtere quaſi homo frugi his quæ tibi apponuntur,ut non cùm manducas multùm, odio habearis. Ceſſa prior cauſa diſciplinæ:& noli nimius eſſe,nè fortè offendas. Et ſi in medio multorum ſediſti,prior illis nè extendas manum tuam, nec prior poſcas bibere. Quàm ſufficiens eſt homini erudito uinum exiguum,& in dormiendo non laborabis ab illo,& non ſenties dolorem.

Psalmo ſeptuageſimoſeptimo: Et manducauerunt,& ſaturati ſunt nimis, & deſiderium eorum attulit eis: non ſunt fraudati à deſiderio ſuo. Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum: & ira Dei aſcendit ſuper eos, & occidit pingues eorum, & electos Iſrael impediuit. In omnibus his peccauerunt adhuc.

Nvmerorvm vndecimo: Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiuſcemodi cibus: & ecce furor Domini concitatus in populũ, percuſsit eum plaga magna nimis. Vocatusque eſt ille locus, Sepulcra concupiſcentiæ. ibi enim ſepelierunt populum qui deſiderauerat.

Devteronomii trigeſimoſecundo: Incraſſatus eſt dilectus,& recalcitrauit:incraſſatus,impinguatus, dilatatus,dereliquit Deũ factorem ſuum, & receſsit à Deo ſalutari ſuo.

Proverbiorvm vigeſimoprimo: Qui diligit epulas,in egeſtate erit:qui amat uinum & pinguia,non ditabitur.

Lvcae vigeſimoprimo: Attendite uobis, nè fortè grauentur corda ueſtra in crapula & ebrietate & curis huius uitæ: & ſuperueniat in uos repentina dies illa. Tanquàm laqueus enim ſuperueniet in omnes qui ſedent ſuper faciem omnis terræ.

Proverbiorvm vigeſimo: Luxurioſa res uinum, & tumultuoſa ebrietas: quicunque his delectatur,non erit ſapiens.

Prioris ad Corinthios ſexto: Nolite errare,neque fornicarij &c. neque ebrioſi,neque maledici,neq; rapaces regnum Dei poſsidebunt. Eſca uentri,& uenter eſcis:Deus autem & hunc & has deſtruet.

Ad Galatas quinto: Manifeſta ſunt opera carnis,quæ ſunt fornicatio, immunditia,impudicitia, & cæt. homicidia,ebrietates,comeſſationes, & his ſimilia,quæ prædico uobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.

Oseae quarto: Fornicatio & uinum & ebrietas auferunt cor.

Proverbiorvm trigeſimoprimo: Noli regibus o Lamuel, noli regibus dare uinum:quia nullum ſecretum eſt, ubi regnat ebrietas: ne fortè bibant,& obliuiſcantur iudiciorum,& mutent cauſam filiorum pauperis.

Ecclesiastici decimonono: Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes,& arguunt ſenſatos.

Esaiae quinto: Væ qui potentes &c. ut in textu.

Et capite uigeſimoſecundo: Et uocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum & ad planctum, ad caluitium et ad cingulum ſacci: et ecce gaudium et lætitia occidere uitulos, et iugulare arietes, come-

dere carnes,& bibere uinum. Comedamus & bibamus, crás enim morie-mur. Et reuelata eſt in auribus meis uox Domini exercituum, Si dimitte-tur iniquitas hæc uobis donèc moriamini, dicit Dominus exercituum.

PROVERBIORVM uigeſimotertio: Noli eſſe in conuiuijs potatorum, nec in comeſſationibus eorum, qui carnes ad ueſcendum conferunt: quia uacantes potibus, & dantes ſymbola, conſumentur, & ueſtietur pannis dormitatio. Et paulò pòſt: Cui uæ? cuius patri uæ? cui rixæ? cui foueæ? cui ſine cauſa uulnera? cui ſuffuſio oculorum? Nonne his qui commorantur in uino, & ſtudent calicibus epotandis? Nè intuearis uinum quandò flaueſcit, cùm ſplenduerit in uitro color eius: ingreditur blandè, ſed in nouiſsimo mordebit ut coluber, & ſicut regulus uenena diffundet. Oculi tui uidebunt extraneas, & cor tuum loquetur peruerſa. Et eris ſicut dormiens in medio mari, & quaſi ſopitus gubernator amiſſo clauo: & dices, Verberauerunt me, ſed non dolui: traxerunt me, & ego non ſenſi. Quandò euigilabo, & rurſus uina reperiam?

AMOS ſexto: Væ qui opulenti eſtis in Sion & cæt. qui dormitis in lectis eburneis, & laſciuitis in ſtratis ueſtris: qui comeditis agnum de grege, & uitulos de medio armenti. Qui canitis ad uocem pſalterij, ſicut Dauid putauerunt ſe habere uaſa cantici: Bibentes uinum in phialis, & optimo unguento delibuti, & nihil patiebantur ſuper contritione Ioſeph.

✱ qui — LVCAE ſexto: Væ uobis diuitibus, ✱ quia habetis conſolationem ueſtram. Væ uobis qui ſaturati eſtis, quia eſurietis. Væ uobis qui ridetis nūc, quia lugebitis et flebitis.

PATRES.

Quinq; modis à gula tētamur. — 1. A. GREGORIVS libro trigeſimo Moralium, capite uigeſimoſeptimo: Sciendum eſt, quia quinque nos modis gulæ uitium tentat. Aliquandò nanque indigentiæ tempora præuenit: aliquandò uerò tempus non præuenit, ſed cibos lautiores quærit: aliquandò quælibet ſumenda ſint, præparari accuratiùs expetit. Aliquandò autem & qualitati ciborum & tempori congruit, ſed in ipſa quantitate ſumendi, menſuram moderatæ refectionis excedit. Nonnunquàm uerò & abiectius eſt quod deſiderat, & tamen

1. Reg. 14. — ipſo æſtu immenſi deſiderij deteriùs peccat. Mortis quippe ſententiam patris ore Ionathas meruit: quia in guſtu mellis conſtitutum edendi tempus

Numer. 11. — anteceſsit. Et ex Aegypto populus eductus, in eremo occubuit: quia deſpecto manna, cibos carnium petijt, quos lautiores putauit. Et prima fi-

1. Reg. 2. — liorum Heli culpa ſuborta eſt, quod ex eorum uoto ſacerdotis puer, non antiquo more, coctas uellet de ſacrificio carnes accipere, ſed crudas quæ-

Ezech. 16. — reret, quas accuratiùs exhiberet. Et cùm ad Hieruſalem dicitur: Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, apertè oſtenditur, quòd idcircò ſalutem perdidit, quia cum ſuperbiæ uitio menſuram immoderatæ refectionis exceſsit. Et primogenitorum glo-

Gene. 25. — riam Eſau amiſit, quia magno æſtu deſiderij uilem cibum, ſcilicet lenticulam, concupiuit: quam dum uendendis etiam primogenitis prætulit, quo in illam appetitu anhelaret, indicauit. Neque enim cibus, ſed appetitus in uitio eſt. Vndè & lautiores cibos plerunq; ſine culpa ſumimus, & abiectio-

3. Reg. 17. — res non ſine reatu conſcientiæ deguſtamus. Hic quippe, quem diximus, Eſau primatū per lenticulam perdidit: & Helias in eremo per uirtutem ſpiritus

carnes

carnes edendo ſeruauit. Vndè & antiquus hoſtis quia non cibum, ſed cibi concupiſcentiam, eſſe cauſam damnationis intelligit: & primum ſibi hominem non carne, ſed pomo ſubdidit: & ſecundum non carne, ſed pane tentauit. Hinc eſt quòd plerunquè Adam culpa committitur, etiam cùm abiecta & uilia ſumuntur. Neque enim Adam ſolus, vt à uetito ſe pomo ſuſpenderet, præceptum prohibitionis accepit. Nam cùm alimenta quædam ſaluti noſtræ Deus contraria indicat, ab his nos quaſi per ſententiam uetat. Et dum concupiſcentes noxia attingimus, profectò quid aliud quàm uetita degustamus. Ea itaque ſumenda ſunt, quæ naturæ neceſsitas quærit: & non, quæ edendi libido ſuggerit. Geneſ. 3. Matth. 4.

2. IDEM libro trigeſimoprimo Moralium, capite trigeſimoprimo: De uentris ingluuie inepta lætitia, ſcurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo ſenſus circa intelligentiam propagantur. Filiæ Gulæ.

3. ITEM tertia parte curæ paſtoralis, admonitione uigeſima: Gulæ deditos ſuperfluitas locutionis, leuitas operis, atque luxuria comitatur. Niſi enim illos immoderata loquacitas raperet, Diues ille qui epulatus quotidiè dicitur ſplendidè, in lingua grauiùs non arderet, dicens: Pater Abrahā, miſerere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Quibus profectò uerbis oſtenditur, quia epulando quotidiè, crebriùs in lingua peccauerat, qui totus ardens, refrigerari ſe in lingua præcipuè requirebat. Rurſùm quia gulæ deditos leuitas protinùs operis ſequitur, authoritas ſacra teſtatur, dicens: Sedit populus mādu care & bibere, & ſurrexerunt ludere. Quos plerunquè edacitas uſque ad luxuriam pertrahit, quia dum ſatietate uenter extenditur, aculei libidinis excitantur. Vndè & hoſti callido, qui primi hominis ſenſum in concupiſcentiam pomi aperuit, ſed in peccati laqueo ſtrinxit, diuina uoce dicitur: Pectore & uentre repes. ac ſi apertè diceretur: Cogitatione & ingluuie ſuper humana corda dominaberis. Quia gulæ deditos luxuria ſequitur, propheta teſtatur, qui dum aperta narrat, occulta denunciat, dicens: Princeps cocorum deſtruxit muros Hieruſalem. Princeps nanque cocorum, uenter eſt, cui magna cura obſequium à cocis impenditur, ut ipſe delectabiliter cibis impleatur. Muri autem Hieruſalem, uirtutes ſunt animæ, ad deſiderium ſupernæ pacis eleuatæ. Cocorum igitur princeps muros Hieruſalem deijcit, quia dum uenter ingluuie extenditur, uirtutes animæ per luxuriam deſtruuntur. Admonendi ergò ſunt gulæ deditì, nè in eo quòd eſcarum delectationi incumbunt, luxuriæ ſe mucrone transfigant: & quanta ſibi per eſum loquacitas, quanta mentis leuitas inſidietur, adſpiciant: nè, dum uentri molliter ſeruiunt, uitiorum laqueis crudeliter adſtringantur. Tanto enim longiùs a ſecundo parente receditur, quanto per immoderatum uſum dum manus ad cibum tenditur, parentis primi lapſus iteratur. Itaque nè aut gulæ deditos appetitus à mentis ſtatu deijciat, aut abſtinentes afflictà caro ex elatione ſupplantet, audiāt illi ex ore ueritatis: Attendite uobis, nè fortè grauentur corda ueſtra in crapula & ebrietate & curis huius mundi. Vbi utilis quoquè pauor adijcitur: Et ſuperueniat in uos repentinus dies ille. Tanquam laqueus enim ueniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ. Audiant iſti, Non quæ intrant per os, coinquinant hominem: ſed quæ exeunt de ore, illa ſunt quæ coinquinant hominem. Audiant illi: Eſca uentri, & uenter eſcis, Deus

Quæ uitia ex gula naſcantur. Immoderata loquacitas. Lucæ 16. Leuitas operis. Exod. 32. Luxuria. Gen. 3. Hier. 52. iuxta LXX. Luc. 21. Ibidem. Marc. 7.

1. Cor. 6. Rom. 13. 1. Cor. 8. Tit. 1. Philip. 3. 1. Tim. 4. Rom. 14.

autem & hunc & hanc deſtruet. Et rurſum: Non in commeſſationibus, & ebrietatibus. Et rurſum: Eſca non commendat nos Deo. Audiant iſti: Quia omnia munda mundis, &cæt. Audiant illi: Quorum deus uenter eſt, & gloria in confuſione ipſorum. Audiant iſti: Diſcedent quidam à fide & ueritate. Et paulò pòſt: Prohibentium nubere, præcipientium abſtinere à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cũ gratiarum actione fidelibus & his qui cognouerunt ueritatem. Audiant illi: Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere uinum, neq; in quo frater tuus ſcandalizatur. Audiãt iſti. Modico uino utere propter ſtomachum tuum & frequentes tuas infirmitates. Quatenùs illi diſcant cibos carnis inordinatè non appetere, & iſti creaturam Dei quam non appetunt, non audeant condemnare.

Dæmones choreas agũt apud ſcurrilia loquẽtes. Luc. 16. Quã perniciẽ auferat gula.

11. CHRYSOSTOMUS homilia quinquageſimaſeptima ad populum Antiochenum: Vbi ebrietas, ibi diabolus: ubi turpia uerba, ubi ſaturitas, illic dæmones choreas agunt. Talem habebat menſam diues ille, propterea nè guttæ quidem aquæ dominus fuit.

12. IDEM homilia quadrageſimaquarta in Ioannem: Nihil gula pernicioſius, nihil ignominioſius eſt: hæc obtuſum & craſſum ingenium, hæc carnalem animam reddit, hæc cæcat intellectum, nec ſinit, ut quicquam perſpiciat.

Deliciæ & ebrietas, fõs mater & origo uitiorum omnium. Exodi 32. Ezech. 16. Sues ex hominibus facit. Non uinum, ſed uini abuſus damnandus.

13. ITEM homilia quinquageſimaoctaua in Matthæum: Sed ſufficit etiã hoc diaboli furorem deprimere, cui nemo magis amicus eſt, quàm qui delicijs & ebrietate maculatur: hic enim fons, hæc mater, atque origo uitiorum omnium eſt: Hac uia olim Hebræos in cultum diabolus idolorum iniecit, hac iniquos amores Sodomitarum inflammauit: hæc enim, ait, iniquitas eſt Sodomæ, in copia & plenitudine panis luxuriabantur: hac deniquè uia mille alij gehennæ traditi, periere. Quid enim deliciarum hæc fœditas mali non inducit? Sues ex hominibus facit, immò uerò etiam ſuibus multo deteriores. Audiui enim multos, cùm inſanæ iſtæ accidunt paſſiones, dicentes: Vtinàm non eſſet uinum. O amentiam ſingularem, ò ſtoliditatem inauditam. Alij delinquunt, & Dei tui dona criminaris: putas ne à uino hoc factum malum? Non fecit uinum certè, ſed incontinentia eorum qui uino abuſi ſunt. Dicas, utinàm non eſſet ebrietas, non eſſent deliciæ: ſi uerò dicis, utinàm non eſſet uinum, ordine paulatim progrediens, optabis nè ſit ferrum propter homicidia, nè ſit nox propter fures, nè ſit lux propter calumniatores, nè ſit fœmina propter adulterium, & hæc omnia Dei opera tibi deſtruentur. Non igitur ità dicas, mentis enim iſtud eſt diabolicæ: nec uinum, ſed ebrietatem crimineris: & ebrio, cùm in ſe fuerit reuerſus, omni dedecore ſuo priùs deſcripto, dicas datum eſſe uinum ad lætitiam, non ad turpitudinem noſtram: datum eſt ut rideamus, non ut derideamur, ut rectè ualeamus, non ut ægrotemus: ut imbecilla corpora reficiamus, non ut robur animi deijciamus: honorauit te hoc munere Deus, cur dehoneſtas propter intemperantiam bibendi teipſum? Audi quid ad Timotheum dicit Paulus:

1. Tim. 5.

Modico uino vtere propter ſtomachum tuum, & crebras infirmitates tuas. Quòd ſi ſanctus uir ille morbo depreſſus, & alternis ægritudinibus laborãs, quouſque magiſter permiſit, uino non utebatur, quam ueniam nos conſequemur, uino ad ebrietatem ſani abutentes? Et illi quidem dicebat, Pauco utere uino propter ſtomachum tuum: ebrioſo uerò dicit, Vtaris modico uino propter fornicationes, ut crebra turpiloquia

fugias,

fugias, propter peſtiferas cupiditates quas ebrietas parit. Quòd ſi hæc non perſuadent uobis, ut ab his abſtineatis, ſaltem propter dolores & euerſiones ſtomachi abſtineatis. Non ad mœrorem, nec ad dolorem, ſed ad lætitiam uinum datum eſt. Vinum enim, inquit, lætificat cor hominis: quam eius uirtutem uos deijcitis. Nam quæ lætitia eſt, ſi non es in teipſo, ſi mille doloribus uexaris, ſi omnia tibi circunferri uideantur, ſi tenebris detentus quaſi febricitans, hominibus indigeas, qui oleo caput tuum perfundant? Hæc non omnibus dicta eſſe uelim, immò uerò dicta ſunt omnibus: non quia omnes uino corrumpantur, ſed quia nullam de ebrioſis curam ſobrij habent: idcircò ad ſobrios magis orationem direxerimus, quoniam & medicus, ægrotis omiſsis, ſanos qui ipſis aſsident, alloquitur. Vos ergò ſobrios oro, nè hac turpiſsima inſania unquàm capiamini, & ut eos qui capiuntur, diligenter ſanare curetis. Nolite pati peiores beſtijs homines fieri: nihil enim ultrà quàm opùs eſt, illæ deſiderant, iſti autem mediocritatis terminos excedentes, irrationabiliores illis conſtituuntur. Quanto enim melior aſinus ebrioſo eſt, quanto canis præſtantior? Omnes certè animantes, quæ rationis expertes ſunt, cùm bibunt aut comedunt, ultrà quàm ſatis eſt, etiam ſi mille homines cogerent, nunquàm elabuntur. Peiores igitur irrationabilibus uos eſtis, qui inebriamini, non apud mentis compotes ſolùm, uerumetiam apud uos iudices. Indè nanque manifeſtum eſt, canibus atq; aſinis ueſtro uos iudicio eſſe deteriores, & magìs abiectos, quia nullum brutorum ſupra menſuram comedere aut bibere cogitis.

Cur à nimio uino abſtinendum.

Pſal. 103.

Turpiſsima inſania eſt ebrietas.

Aſini & canes ebrioſo homine præſtantiores ſūt.

14. Hieronymus libro ſecundo aduerſus Iouinianum: Eſus carnium & potus uini, uentrisq; ſaturitas, ſeminarium libidinis eſt. Vndè & comicus: Sine Cerere, inquit, & Libero friget Venus. Et paulo pòſt. Quod ſi quis exiſtimat, & abundantia ciborum potionumq; ſe perfrui, & uacare poſſe ſapientiæ, hoc eſt, & uerſari in delicijs, & deliciarum uitijs non teneri, ſeipſum decipit. cùm enim procul ab his remoti ſæpè capiamur naturæ illecebris, & cogamur ea cupere quorum copiam non habemus: quanto magis, ſi circundati retibus uoluptatum, eſſe nos liberos arbitremur? Abſque guſtu et cibis, impoſsibile eſt humanum corpus ſubſiſtere, adeſſe ergò debet ratio, ut tales ac tantas ſumamus eſcas, quibus non oneretur corpus, nec libertas animæ prægrauetur: quia & comedendum eſt, deambulandum, & dormiendum, & digerendum, & poſteà, inflatis uenis, incentiua libidinum ſuſtinenda. Luxurioſa res uinum, & tumultuoſa ebrietas: omnis qui cum his miſcetur, non erit ſapiens. Nè tales accipiamus cibos, quos aut difficulter digerere, aut comeſos, magno partos et perditos labore doleamus. Olerum, pomorum, ac leguminum et facilior apparatus eſt, & arte impendijsque coquorum non indiget: & ſine cura ſuſtentat humanum corpus, moderateque ſumptus (quia nec auidè deuoratur, quod irritamenta gulæ non habet) leuiore digeſtione concoquitur. Nemo enim uno aut duobus cibis, hiſque uilibus uſque ad inflationem uentris oneratur, quæ diuerſitate carnium, & ſaporis delectatione percipitur. Cùm uarijs nidoribus fumant patinæ, ad eſum ſui, expleta eſurie, quaſi captiuos trahunt, undè & morbi ex ſaturitate nimia concitantur: multiq; impatientiam gulæ, uomitu remediantur: & quod turpiter ingeſſerunt, turpiùs egerunt. Hippocrates in Aphoriſmis docet, craſſa & obeſa corpora, quæ creſcendi menſuram compleuerint, niſi citò ablatione ſanguinis imminuantur, in paralyſim &

Seminarium libidinis.

Terentio Eunucho.

Sapientiæ ſtudium impediri ſaturitate & uinolentia.

Quantum cibi ſumendū.

Prouer. 20.

Qualibus cibis utendum.

Hippocrates.

peſsima morborum genera erumpere, & idcircò neceſſariam eſſe demptionem, ut rurſùm habeant, in quæ poſsint creſcere: non enim manere in uno ſtatu naturam corporum, ſed aut creſcere ſemper, aut decreſcere: nec poſſe uiuere animal, niſi creſcendi capax ſit. Vndè & Galenus uir doctiſsimus, Hippocratis interpres, athletas, quorum uita & ars ſagina eſt, dicit in exhortatione medicinæ, nec uiuere poſſe diù, nec ſanos eſſe, animaſque eorum ità nimio ſanguine & adipibus, quaſi luto inuolutas, nihil tenue, nihil cæleſte, ſed ſemper de carnibus & ructu & uentris ingluuie cogitare.

Galenus.

Nihil cæleſte cogitare poteſt gulæ deditorum animus.

15. Idem in caput quadrageſimumquartum Ezechielis: Perſpicuum eſt, ebrietate & ſicera ſtatum mentis euerti: & non plenè nos ſapere, quandò uini ſatietate animus occupatur.

Statum mentis euertit ebrietas.

16. Item in caput quintum ad Galatas: Quartumdecimum locum inter carnis opera, ebrietas tenet. Ebrioſi quippe regnum Dei non poſsidebunt. Et Dominus ad diſcipulos: Cauete, ait, nè fortè grauentur corda ueſtra in uino & crapula. Vino hominis ſenſus euertitur: pedes corruunt, mens uacillat, libido ſuccenditur. Vndè Apoſtolus clamitat: Et uinum in quo eſt luxuria. Habet unuſquiſque ſuæ ſententiæ poteſtatem: Ego Apoſtolum ſequor: in uino eſſe luxuriam, in uino ebrietatem. Ebrietatem autem & luxuriam, inter carnis opera numerari, nec ille poteſt negare qui eiſdem paſsionibus uincitur. Et licèt me quidam in eo libro, quem de ſeruanda uirginitate ſcripſi, repræhendendum putent, quòd dixerim adoleſcentulas ità uinum debere fugere ut uenenum: non me ſententiæ pœnitebit: Opus quippe ibi magis uini, quàm Dei à nobis creatura damnata eſt: & licentiam tulimus uirgini proprio ætatis calore feruenti, nè ſub occaſione parùm bibendi, plus biberet & periret: Alioquìn ſciebamus & in Chriſti ſanguinem uinũ conſecrari: & Timotheo uinùm ut biberet, imperatum. Ebrietas autem tam ex uino, quàm ex cæteris bibendi generibus, quæ uario modo conficiuntur, poteſt accidere: ex quo & de ſancto Ioãne dicitur, Vinũ & ſicerã non bibet. Sicera interpretatur ebrietas. Et nè quis uinum non bibens, aliud ſibi putaret bibendum: excluſa cauſatio eſt, dum omne quod inebriare poteſt, cum uino pariter aufertur. Quintadecima, quæ & extrema inter carnis opera, comeſſatio eſt. Manducauit quippe populus & bibit, & ſurrexerunt ludere. Semper ebrietati iuncta luxuria eſt. Pulchrè quidam non ignobilis orator, cùm ebrium de ſomno deſcriberet excitatum, ait: Nec dormire excitatus, nec uigilare ebrius poterat. Qua ſententia expreſsit, quodam modò nec mortuum eum fuiſſe, nec uiuum.

Galat. 5.
1. Cor. 6.
Lucæ 21.
Vini immoderatè ſumpti operatio.
Epheſ. 5.
Ad Euſtochium epiſt. 22.
Vinũ in Chriſti ſanguinẽ conſecratur.
1. Tim. 5.
Lucę 1.
Exod. 32.
1. Cor. 10.
Semper ebrietati iuncta luxuria.

1. B. Basilius Magnus homilia decimaquarta in ebrietatem & luxum: Ebrietas dæmon eſt uoluntarius, ex uoluptate animabus noſtris inditus. Ebrietas malitiæ mater eſt, uirtutis inimica, fortem uirum reddit ignauum, ex temperato facit laſciuum, iuſtitiam ignorat, prudentiam extinguit. Sicut enim aqua igni eſt aduerſa, ſic uinum immodicum rationem ſupprimit. Qua in re, dic homo miſer, à brutis differs? Nonne rationis munere, quam à Deo omnium conditore accepiſti, reliquæ creaturæ omnis factus dominus & imperator? Hoc igitur tè mentis lumine per ebrietatem priuans, inter beſtias ratione carentes annumerari poteris, ſimiliſque illis uideri. Nec ſolùm eo peiores brutis, quòd mente inſani aut ebrij, ſed etiã quòd ſenſibus longè infra illa deficere uideantur. Quod quæſo animal ità uiſu audituve, atque ebrius homo, debilitatur? Nonne familiariſsimos inter dùm

Ebrius de ſomno excitatus, nec uiuus nec mortuus eſt.
Ebrietas, uoluntarius dæmon.
Brutis peiores ebrioſi.

dùm ignorant, alienis uerò ſæpè ut domeſticis congrediuntur? An non umbras ſæpenumerò tanquàm ſulcos aut loca prærupta tranſiliunt? Aures terrifico ſonitu more fluctuantis maris refertas habent: terra interdùm inſurgere, ac in arduum ac rectum erigi, montes uerò circummoueri uidentur? Quandoque ab re & præter modum rident: nunc uerò ſine conſolationis remedio plorant, nunc item audaces & temerarij, mox timidi & ignaui. Lymphatus & malo dæmone captus, miſericordia quidem dignus: ebrius uerò eadem ferè & ipſe patiens, minimè miſericordia dignus, qui ſpontaneo ſeruit dæmoni. Quis eſt qui maledictionem Cain in ſeipſum transfert? An non qui uino tremit & uacillat per omnem uitam? Naturali nanque firmitate deficiente, neceſsè eſt corpus continuò uacillet atque moueatur. Cũ potatione procedente eò ueniunt, ut de augenda hac inſania certent, & de ebrietate per ambitionem contendant: cuius authorem legis, diabolum habent: uictoriæ uerò præmium, peccatum. Nam qui plus hauſerit meri, is præ cæteris laudatur, is uictoriam refert. Atque ità gloria in ignominia illorum eſt. Inter ſe nanque contendunt, & ut in iudicio aliquo defenſitant. Ebrietas itaque rationis interitus, fortitudinis pernicies, ſenectus immatura, mors momentanea. Quid, quæſo, ſunt ebrij, quã gentium idola? Oculos habent, & non uident: aures habent, & non audiunt: manus paralyſi affectas habent, pedes infirmos ac facilè offendentes.

Maledictionẽ Cain in ſe transferunt.

Legis ebrioſorũ author diabolus.

Ebrietatis malum.

Ebrij ſunt uelut idola gẽtium.

2. AVGVSTINVS ſermone ducenteſimo trigeſimoprimo de Tempore: Cùm fratres chariſsimi, ebrietatis malum ſit graue uitium & Deo odibile, ità per uniuerſum mundum à pluribus in conſuetudinem miſſum eſt, ut ab illis qui DEI pcepta cognoſcere nolunt, iã nec puteẽ nec credaĩ eſſe peccatum, intantùm, ut in conuiuijs ſuis irrideant eos qui minùs bibere poſſunt, per inimicam amicitiam adiurare homines non erubeſcunt, ut potum ampliùs accipiant quàm oportet. Qui enim alterum cogit, ut ſe plùs quàm opùs eſt, bibendo inebriet: minùs malum ei erat, ſi carnem eius uulneraret gladio, quàm animam eius per ebrietatem necaret. Et omnes ebrioſi tales ſunt, quales paludes eſſe uidentur. Quod enim in paludibus naſcatur, non ignorat charitas ueſtra: totum quod ibi naſcitur, nullum fructum habere cognoſcitur. Naſcuntur ibi ſerpentes, ſanguiſugæ: naſcuntur ibi ranæ & diuerſa genera uermium, quæ magis horrorem poſſunt generare, quam aliquid, quod ad uictũ proficiat, exhibere. Iſtæ enim herbæ uel arbores, quæ aut in ipſis paludibus, aut circa ripas earum naſci ſolent, nihil utilitatis habere uidentur, intantùm, ut in annis ſingulis incendio concrementur. Vide te, quod de ebrietate naſcitur, igni præparatur. Tales ſunt, ſicut iã dixi, omnes ebrioſi, quorum prandia ducuntur uſque ad noctem, quorum cœnas lucifer uidet, qui ſtare non poſſunt, etiam cùm uidentur eſſe ieiuni, quorum ſenſus tardi, graues, obtuſi, & quodammodò iam ſepulti. Denique in ipſa frequenter ebrietate nec ſeipſos, nec alios recognoſcunt, nec ambulare ualent, nec ſtare: dicere aliquid uel audire quod ad rationem pertineat, omninò non poſſunt. Frequenter etiam uſq, ad uomitum ingurgitare ſe non erubeſcunt, & ad menſuras ſine menſura bibere. Maiora enim pocula pro uidentur, certa bibendi lege contenditur: qui poterit uincere, laudem meretur ex crimine: Indè lites & rixæ naſcuntur, indè diuerſis & horrendis ſaltationibus membra torquentur, indè adulteria & nonnunquàm homicidia perpetrantur. Et quotiès nimium potum accipiunt, tanquàm in paralyſimi reſoluit,

Propter conſuetudinem putatur ebrietas non eſſe peccatum.

Cogentes ad nimium potum.

Ebrioſi paludibus comparantur.

Ebrioſi quales ſint.

Menſuras ſine menſura bibere.

Fructus ebrietatis.

reſoluti, dum ſuis pedibus ambulare non poſſunt, fœdiſsima latera aliorū manibus portantur ad lectum. Et eſt in illis oculorum caligo, uertigo, fatigatio & dolor capitis, ſuffuſio uultus, membrorum omnium tremor, animæ ac mentis ſtupor. In talibus impletur quod ſcriptum eſt: Cui uæ? cui tumultus? cui iræ? cui rixæ? cui ſine cauſa uulnera? cui ſuffuſio oculorum?

Prouer. 23. Nonne his qui morantur in uino, & eis qui inueſtigant ubi potus fiunt, & ſtudent calicibus epotandis? Sed illi qui tales eſſe uolunt, miſerabiliter ſe excuſare conantur, dicentes: Ingratum habeo amicum meum, ſi quotiès illum ad conuiuium inuocauero, potum ei quantum uoluerit ipſe, non dedero. Et non ſit tibi amicus, qui te Deo uult facere inimicum, qui & tuus & ſuus eſt inimicus. Si & te & alium inebriaueris, habebis hominem amicum, habebis Devm inimicum. Et ideò ſapienter conſidera, ſi iuſtum ſit, ut te à Dèo ſepares, dum te ebrioſo coniungis. Ad extremum tu eum noli adiurare, noli cogere, ſed in poteſtate illius dimitte, ut quantum ſibi placuerit bibat, & ſi ſe inebriare voluerit, uel ſolus pereat, & non ambo pereatis. O infelicitas generis humani, quàm multi inueniuntur, qui ebrioſos & luxurioſos an pl.ùs quàm oportet, cogunt bibere, & ante oſtium pauperibus petentibus uel unum calicem diſsimulant dare: nec attendunt, quia illud quod luxurioſis uidentur ingerere, Chriſtus in pauperibus deberet accipere, qui dixit: Quod feciſtis vni ex minimis meis, mihi feciſtis. Sed qui tales ſunt, quandò alios in nimio potu ſepeliunt, pauperi eleemoſynam petenti dicunt: Vade uade in ante, & dabit tibi Deus: & utique dum ambulaueri: homo, ei daturus eſt. Quid eſt ergò quod dicit, Vade in ante, & dabit tibi Deus: niſi, Vade ad illum hominem qui habet Deum, quia daturus eſt Deus? Ac ſic ore ſuo ipſe confitetur apud ſe, Deum non eſſe, quo inſpirante, poſsit erogare pauperibus. Rogo, fratres chariſsimi, diligenter attendite & uidete, quia quando animalia ducuntur ad aquam, ubi ſaturauerunt ſitim ſuam, et am ſi ſupra aquam diutiùs teneantur, repleta ſiti, bibere nolunt omninò, nec poſſunt. Conſiderent ebrioſi, ſi non peiores animalibus iudicandi ſunt. Cùm enim animalia ampliùs quàm eis opùs eſt, bibere nolunt, illi & duplum & triplum, quàm eis expedit, potum accipiūt. Et vndè trium aut quatuor dierum refectionem potuerant rationabilem habere, uno die cum grandi peccato contendunt perdere potiùs, quàm expendere, propter inuidiam aut ebrietatem: atque utinàm potum tantum modò perderent, & non etiam ipſi perirent. Et nonnullis interiectis ſcripturæ teſtimonijs, ait: Ipſi qui contra coalumnam & amicam ſuam ebrietatem loquentibus iraſcuntur, libera à nobis uoce audiant, quia quicunque ebrioſus pœnitentiam de ipſa non egerit, ſed uſque ad mortem ſuam in ipſa ebrietate permanſerit, in æternum profectò peribit, quia non mentitur Spiritus ſanctus, per Apoſtolum dicens: Neque ebrioſi regnum Dei poſsidebunt. Et ideò quicunque ſunt ebrioſi, meliùs faciunt ut non nobis, ſed ſibi potiùs iraſcantur, & cum Dei adiutorio de luto fæcis ſe excutiant, uel de cloaca ebrietatis dum adhùc tempus pœnitendi eſt, feſtinent quanta poſſunt celeritate, Deo auxiliante, conſurgere, & totis animæ uiribus cum Propheta ſupplicantes Domino dicant, Eripe me de luto, ut non inhæreā. Et illud: Non me demergat tempeſtas aquæ, neque abſorbeat me profundum, neque urgeat ſuper me puteus os ſuum. Ebrietas enim quaſi inferni puteus quoſcunque ſuſceperit, niſi digna ſubuenerit pœnitentia, & emendatio

Margin notes: Excuſationes ebrioſorum. — Nemo ad bibendum cogendus. — Nota. — Matth. 25. — Animalia bruta præferūtur ebrioſis. — Ebrioſi excludētur a regno Dei, niſi reſipiſcant. — 1. Cor. 6. — Pſalm. 68. — Ibidèm.

tio fuerit ſubſecuta, itá fortiter ſibi uendicat, ut eoſdem ipſos de inferni tenebroſo puteo ad charitatis uel ſobrietatis lucem redire ſine pœnitentia nõ permittat. Sed hic ante omnia intelligere & ſcire debemus, quia non uno die efficiuntur homines ebrioſi, ſed cùm paulatim adiurantibus & cogentibus crudeliſsimis inimicis potiùs quàm amicis, per ſingulos dies ſingulos ſibi aut binos calices ad potum conſuetudinarium addunt. At ubi hoc in uſum miſerint, itá eos ipſius ardor ebrietatis occupat, ut illos ſemper ſitire compellat. Sed qui ſe de hoc malo deſiderat liberare, quomodò ſibi interuallo dierum potum addendo ad ebrietatis tenebras peruenit, itá paulatim ſubtrahendo ad ſobrietatis lucem redeat. Qui ſi ſemèl totum, quod ampliùs accipiebat, ſubtraxerit, ubi nimia ſiti cœperit exardeſcere, cum grandi amaritudine clamat & dicit: Malle ſe mori, quàm ſibi bibendi uel inebriandi conſuetudinem tollere: nec attendit quòd tolerabilius erat illi in carne mori, quàm in anima per ebrietatem interfici. Et ideò ut nec ardorem nimium patiatur, & de tam graui malo quod patitur, liberetur, ſicut iam dictum eſt, per interualla dierum ſibi aliquid de nimietate potus ſubtrahat, quouſquè ad rationabilem bibendi conſuetudinem redeat. Qui hoc itá, ut diximus, per partes ſubducere uoluerit, & de ebrietate liberabitur, & illam intolerabilem pœnam non patietur. Ergò, fratres chariſſimi, dum hæc ſuggero, me abſoluo apud Deum. Quicunque me audire contempſerit, & ad bibendum pronus fuerit, uel in conuiuio ſuo alios adiurare uel cogere uoluerit, & pro ſe & pro illis in die iudicij reus erit.

Ebrietatis uitium uſu paratur.

Conſuetudo potádi quomodo tollenda.

3 IDEM Auguſtinus in ſermone CCXXXII. de tempore: Illud uerò quale eſt, quòd ipſi infelices ebrioſi, quandò ſe nimio uino ingurgitãt, rident & uituperant eos, qui rationabiliter hoc tantùm quod ſufficit, bibere uolunt, dicentes eis: Erubeſcite, & verecundia ſit uobis, quarè non poteſtis bibere quantum nos? Dicunt enim eos non eſſe uiros. Et uidete miſeriam ebrioſorum. Se dicunt eſſe uiros, qui in ebrietatis cloaca iacent: & illos non dicunt eſſe uiros, qui honeſtè & ſobriè ſtant. Iacent proſtrati, & uiri ſunt: ſtant erecti, & uiri non ſunt? Victor ebrietatis, uituperatur: & uictus ebrietate, laudatur. Irridetur ſobrius, qui & ſe & alios poteſt regere: & non irridetur, immò nõ plangitur ebrioſus, qui nec ſe, nec alios poteſt agnoſcere. Solent ebrioſi itá ſe excuſare ut dicant, Perſona potens me coegit ut ampliùs bibam, & in cõuiuio regio nõ potui aliud facere. Ad excuſandas excuſationes in peccatis, iſta prætendimus: & quod implere nolumus, nõ potuiſſe nos dicimus. Nolle, in culpa eſt noſtra: & nõ poſſe, prætenditur. Etiã ſi ad hoc ueniretur, ut tibi diceretur: Aut bibas, aut morieris: melius erat ut caro tua ſobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur. Sed excuſatio iſta falsò objicitur. Ipſi enim reges, & quicũq; ſunt alij potentes, quia Deo propicio & Chriſtiani ſunt, & prudẽtes, & ſobrij, & toto corde Deum timentes, ſi te uiderent definiſſe, ut eis nõ acquieſcas pro timore DEI inebriari, ſi tibi ſub hora uideantur iraſci, poſteà uerò te in grandi admiratione ſuſcipiunt, dicentes: Quantũ cũ illo egimus, quantis eũ minis & terroribus fatigauimus, & tamẽ nunq̃ eũ à ſobrietate ſeparare potuimus. Nã & Deus qui te uidet ꝑ eius amorem inebriari nõ uelle, ipſe tibi gratiã illorum dabit, qui te, ut ampliùs biberes, uidebantur hortari & cogere. Ille qui ebrietati reſiſtit, ſi cum Dei adiutorio perſeuerare uoluerit, & pro ipſa aliquas pertulerit tribulationes, omnia ei Dominus ad martyrij gloriam reputabit. Et poſt pauca: Ideò, charisſimi,

Sobrios irridétium amentia.

Nota.

Excuſatio ebrietati uacantium.

Pſal. 140.

Nota.

Reſponſio.

Ignorantia ebrietati magnam cauſam præbet.

riſsimi, tanta infelicitate ſe inebriant homines, quia putant ebrietatem, aut paruum, aut nullum peccatum eſſe. Sed pro iſta ignorantia maximè ſacerdotes in die iudicij reddituri ſunt rationem, ſi commiſsis ſibi populis, quæ uel quanta mala de ebrietate naſcuntur, aſsiduè noluerint prædicare. Qui ergò credit ebrietatem eſſe paruum peccatum, ſi ſe non emendauerit, & pro ipſa ebrietate pœnitentiam non egerit, cum adulteris & homicidis æterna ſine remedio illum pœna cruciabit, ſecundùm illud, quod ipſi benè noſtis beatum Apoſtolum prædicaſſe: Neque, inquit, fornicarij, neque idolis ſeruientes, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque auari, neque adulteri, neque ebrioſi regnum Dei poſsidebunt. Videte: ebrioſos cum fornicatoribus & idolis ſeruientibus, & maſculorum concubitoribus & adulteris iunxit.

1. Cor. 6.

4. Chrysostomus in homilia contra luxum & crapulam: Eum qui uiuit in delicijs, & ebrietati deditus eſt, & paraſitos alit, & adulatores, & carnium uoratione & uini potatione diſrumpitur, ſæpè & inuitum & ſpontè neceſsè eſt peccare, & extra huius loci tempus, & cùm illinc receſſerit. Nã ſicut nauis oneraria, quæ ſupra ſuam magnitudinem uehenda capit, oneris magnitudine grauata ſubmergitur: ità anima & corporis noſtri natura ſi plures acceperit cibos, quàm ferat natura ſua, impletur, & iniectorum grauitatem non amat, & in perditionis pelagus demergitur, & nautas & gubernatores, & eos qui in prora, & alios nauigantes, & ipſum onus cum hominibus perdit. Sicut igitur non tranquillitas maris, non ſcientia gubernatoris, non nautarum multitudo, non præparationis ſtudium, non anni pars tẽpeſtiua, non aliud quicquam naui, quæ ſic in tempeſtate eſt, prodeſt: ità & delicatis euenit, neque cogitationem multitudo, neque eruditio & admonitio, neque admonitiones & conſilia, neque aliud quid, neq; timor futurorũ, neque pudor, neque accuſatio præſentium, neque aliud quid ſaluare poteſt ſic periclitantem animam: ſed inualeſcit luxus & amẽtia per omnia, & ſub aquas nolens uolens eum qui ægrotat, defert, & graue facit naufragium. Vndè nihil facile, nihil ad futuram uitam & iuſtificationes quæ alibi futuræ, affert. Sed qui talibus uacat, & ad præſentem uitam inutilis fit, ad nihil accommodus, & ubiquè ridiculus, tam in publicis quàm in priuatis rebus: & ſi in tumultu aliquid opùs eſt fieri, non inuenitur habere aliquid prouidentiæ, uel gubernationis: ab omnibus inimicis capi poteſt, omnibus inutilis, amicis & accedentibus, & nõ ſolùm periculis & obſidionibus facilè poteſt rapi: non in tranquillitate ſolùm eum audire, pauore non caret, ſed & in arduis, ob immodeſtiam morum, ſe accedenti erit inutilis. Nam ipſum illic, in aduerſitatibus loquor, timor & effœminatio, & metus immodicus, & conſilij inopia appræhẽdunt: hic autem in proſperitate, audacia & ignominia & intemperantia & inflatio & arrogantia plùs inutilem, quàm ſuperiora, efficiunt. Sanè talium non ſolùm corpora ſic affecta, & iucundis & ſuperfluis & fœtidis undiquè plena ſunt, ità ut tolerari nequeant: ſed & anima corpore multo iniucundior, multo maiores quàm illud morbos in ſe arripit ex delicijs. Nam ſicut corpus non ſolùm ſuperfluitatẽs emittit naturales, ſed multo plures, & undiquè. Nam & oculi, & aures & os grauedine, muco & corruptione, & his quæ intùs generantur, luculentis & impuris affectibus ſunt plena: & ipſa natura carnis laxior fit, quàm naturalis proportio: fœtidaq; & inutilis, & ad omne bonum opus inutilis. Etenim & terra, quandò

Vitri deditì, ſæpè inuiti peccant.

Nauibus onerarijs comparantur.

Ad omnia ſunt inutiles & inepti.

Incommoda animi & corporis.

quandò à ſua abundantia oppreſſa fuerit, ſuum innatum perdit calorem: perdit autem & ſuas uires, & neque ad opus, neque ad ſuam generationem eſt accommoda. Hinc autem incurabilibus & difficillimis implicãtur morbis, qui perpetuò in uoluptate uiuunt. Nam in tremoribus & palloribus, mirisq; & pedum & manuum doloribus, & alijs pluribus, de quibus medici dicunt, irretibiles fiunt.

5 IDEM Chryſoſtomus homilia prima ad populum Antiochenum: Non ſimpliciter Apoſtolus Paulus dixit, Vino utere: ſed, Vino modico: non quòd hac admonitione & conſilio Timotheus egeret, ſed quòd nos indigeremus. Idcircò ad illum ſcribens, nobis bibendi uini menſuram & terminos ſtatuit, tantum bibere iubens, quantum ualetudinem adiuuet, quantũ corpori ſanitatem præbeat, & non alterum morbum: non pauciores enim, quàm continuatus aquæ potus, ſed multo plures & difficiliores animi & corporis morbos immodica uini parit potatio, paſsionum bellum, abſurdarum cogitationum hyemem menti introducens, & corporis uim molliorem & ſolubiliorem efficiens. Non enim ità terræ natura uexata aquarum ſuperabundantia continuè diſſoluitur, ut corporis uis molleſcit, & diffluit, & exilis redditur uini potu continuò ingurgitata. Fugiamus igitur utrinquè intemperantiam, tum corporis ualetudinem curando, tum ipſius laſciuias recidendo. Vinum enim à Deo datum eſt, non ut inebriemur, ſed ut ſobrij ſimus: ut delectemur, non ut doleamus. Vinum enim lætificat, inquit Dauid, cor hominis: tu uerò ipſum triſtitiæ materiam facis. Etenim animo grauato ſunt ſupra modum ebrij, tenebris multis menti offuſis. Medicina optima eſt, quandò commenſurationem habet optimam. Simpliciores nonnulli poſtquàm aliquos præ ebrietate ſe deturpantes uiderint, illos uituperare omittentes, fructum à Deo datum calumniantur, dicentes: Non ſit uinum. Ipſis itaque dicamus. Non ſit ebrietas. Vinum enim Dei, ebrietas autem diaboli opus eſt: non uinum ebrietatem facit, nè Dei creaturam accuſes, ſed conſerui inſaniam argue. Tu uerò peccantem punire & corrigere omittẽs, benefactorem afficis contumelia. Cùm igitur quoſdam hæc dicentes audierimus, obmuteſcere faciamus. Non enim uſus, ſed immodeſtia ebrietatem facit: ebrietatem, inquam, malorum omnium radicem. Vinum datum eſt, ut corporis imbecillitatem corroboret, non ut animi ſanitatem exterminet. Noli igitur immoderatè Dei munere utens, ſtultis & impudentioribus hominibus occaſiones præbere. Quid enim ebrietate miſerabilius? Mortuus eſt animatus: ebrius, dæmon eſt uoluntarius: morbus ueniam non habens, ruina excuſatione carens, commune generis noſtri opprobrium. Non enim in conuentibus tantùm inutilis ebrius, aut in priuatis & publicis negocijs, ſed etiam ſolo eſt adſpectu omnium grauiſsimus, fœtores exhalans teterrimos, eructationes, & oſcitationes, & uoces ebriorum inſuaues atque moleſtæ, eos qui ſpectant & ſimul ſunt, extremæ abhominationis implent. Et quod malorum caput eſt, cælum ebrijs inuiſum hic morbus efficit, nec æterna bona aſſequi permittit, ſed poſt uitæ huius opprobrium, & illic tali morbo laborantes pœna manet æterna. Hanc igitur improbam conſuetudinem recidamus, & Paulum audiamus dicentem: Vino modico utere. Etenim ipſum modicum propter infirmitatem permiſit: quòd niſi imbecillitas uexaſſet, neque modicum admittere diſcipulum coegiſſet. Neceſſarium enim eſt nobis, traditos cibos & potus temporibus

&ne-

1.Tim 5. Quantum bibendum.

Vinolentia q̃ malos fructus producat.

Pſalm.103.

Non uinum, ſed ebrietas damnanda.

Immodeſtia ebrietatem facit.

Quã turpis & miſerabilis creatura ſit ebrius.

1.Tim.5. Tẽperantia in cibo potuq; ſeruanda.

& neceſsitatibus ſemper metiri: & nullatenùs neceſsitatem excedere, neque imprudenter & temerè quid facere oportet.

6 ISIDORVS libro ſecũdo de Summo bono, capite quadrageſimoſecundo: Prima eſt luxuriæ materies ſaturitas panis: vndè & Propheta Sodomã de ſatietate panis accuſat dicens: Hæc fuit iniquitas Sodomorum, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia aquæ: Panem quippe Sodomitæ immoderatè ſumentes, in turpitudines defluxere flagitiorum, atque indè meruerunt, comitante ſuperbia, cæleſtibus aduri incendijs, ex quo modum non tenuerunt edacitatis. Vtile eſt cauere gulam, ciborumq; concupiſcentiã. Quid enim tam noxium, quàm ut animus ſeruiat uentri & eſcæ, quæ ſunt deſtruenda, teſtante Apoſtolo ac dicente: Deus autem & hunc & hanc deſtruet. Proxima eſt uentri libido, ſicut loco, ſic uitio. Vbi enim uentris cura, ibi & eorum quæ circa uentrem ſunt proxima. In ordine nanque membrorum, genitalia uentri iunguntur. Dumq; unum ex his immoderatè reficitur, aliud ad luxuriam excitatur. Non ad luxuriam uel ad ſatietatem, ſed tantummodò ut corpus ſuſtentetur, epulis eſt utendum. Nam ut Philoſophi dixerunt, cibandus eſt venter ut contineat animam, non ut corrumpat. Qui nimiùm cibis utuntur, quanto magis uentrem paſcunt, tantò ampliùs ſenſum mentis obtundunt. Nam Græci dixerunt, ex craſſo uentre ſubtilem ſenſum gigni non poſſe. Nam gulæ ſaturitas nimia aciem mentis obtundit, ingeniumq; hebeſcere facit. Libidinis ignes ciborum fomite increſcunt. Corpus autem quod abſtinentia frangit, tentatio non exurit. Vndè & tres pueros abſtinentes flamma Babylonij incendij, etſi tetigit, non combuſsit: quia nimirùm etſi deſideriorum carnalium ignis abſtinentium mentes inflammat uſque ad conſenſum, tamen concupiſcentiæ uel operis, non exurit. Cui abundantia eſt epularum, ardentis diuitis intẽdat ſupplicium, cuius tanta in inferno inter ignes erat inopia, quanta hic epularum fuerat copia. In hoc enim ſeculo eſurire & ſitire nolunt: propterea illic inter flammas ſitiens, ſtillam aquæ quæſiuit, nec meruit. Conſiderandum quàm uehementer arguantur commeſſatio & ſumptuoſa conuiuia. Nam per Prophetam comminatur Dominus, ſe non hanc relaxare iniquitatem his qui eam libenter ambiunt. Dicit enim per Eſaiam Prophetam. Eccè gaudium & lætitia occidere vitulos & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere uinum. Si dimittitur iniquitas hæc uobis donèc moriamini. Sicut omnes carnales cupiditates per abſtinentiam reſecantur, ità omnes animæ uirtutes edacitatis uitio deſtruuntur. Indè eſt q̃ & princeps cocorum muros Hieruſalem ſubuertit, quia & uenter, cui ſeruitur à cocis, uirtutes animæ deſtruit. Neque enim poſſe quempiam uirtutum perfectionem attingere, niſi priùs uentris edomauerit ingluuiem. Nemo poteſt dominari cæteris uitijs, niſi prius ingluuiem uentris reſtrinxerit. Nec quiſquam facilè poterit à ſemetipſo ſpiritus immundos expellere, niſi per abſtinentiã gulæ. Tunc enim hoſtes qui extra nos ſunt, à nobis fortiùs ſuperãtur, quandò priùs quæ intrà nos ſunt, uitia extinguuntur. Nam fruſtrà foris agit bellum, qui intùs habet periculum. Non qualitatem ciborum, ſed eorum cupiditatem cauendã. Nam ſæpè accuratiùs præparata, ſine gulæ cõcupiſcẽtia deguſtantur: & ſæpè abiecta & uilia, edendi cupiditate ſumuntur. Sicq; fit, ut non ſit in culpa ciborum qualitas, ſed illud reputetur in uitio, quod cũ deſiderio deguſtatur. Quatuor ſunt genera diſtinctionum in gulę appetitu, id eſt,

Ezech. 16. — Geneſ. 19. — 1. Cor. 6. — Gula ad luxuriam prouocat. — Aciem mẽtis obtundit. — Dan. 3. — Luc. 16. — Eſa. 22. — Omnes animæ uirtutes deſtruit. — Hierem. 52. iuxta LXX. — Nõ tam ciborum qualitas, q̃ cupiditas cauenda. — Quadruplex

diſtinctio in appetitu gulę.

Nimiùm importunus exactor, uenter eſt.

id eſt, quid, quandò, quantũ, & quo modo appetatur. Quid, ad rem ipſam pertinet, quæ appetitur. Quando, ſi ante legitimũ tẽpus quid appetatur. Quantum uerò, ad immoderationem refertur. Quo modo, ad impatientiã feſtinationis aſſcribitur. Nullus homini itã importunus exactor eſt q̃ uenter, qui quotidianã refectionem, quotidiana famis exactione adimplet. Cum cæteris enim uitijs, etſi interdùm naſcimur, interdùm tamen cum eis non morimur. Plerunquè uoluptas ueſcendi itá ſub obtentu neceſsitatis ſubrepit, ut dum putatur ſeruiri neceſsitati, uoluptatis deſiderio ſeruiatur: nec facilè diſcernitur, utrùm quod accipiatur, gulæ an indigentiæ deputetur.

Ebrietatis fructus.

Oſeæ 4.

Prouer. 31.

Multũ bibere nec tamen inebriari.

Eſaiæ 5.

Ibidèm.

Eccens. 10.

Conſuetudo beluina.

Ioel. 1.

1. Tim. 5.

Nume. 6.

7 Et capite quadrageſimotertio libri eiuſdem: Eſca crapulã, potus ebrietatem generat. Ebrietas autem perturbationem gignit mentis, furorem cordis, flammam libidinis. Ebrietas itá mentem alienat, ut ubi ſit, neſciat. Vndè etiã & malum non ſentitur, quod per ebrietatem cõmittitur. Verum eſt, ꝙ iuxta Prophetã, fornicatio & ebrietas aufert cor. Vndè in Prouerbijs: Potentes, inquit, qui iracundi ſunt, uinum non bibant, nè cùm biberint, obliuiſcãtur ſapientiã. Pleriſque laus eſt, multũ bibere, & non inebriari. Audiãt hi aduerſùm ſe dicentem Prophetam: Væh qui potentes eſtis ad bibendũ uinum, & uiri fortes ad miſcendam ebrietatem. Vino multo deditos & luxurioſè uiuentes, Eſaias ſic arguit, dicens: Væh qui cõſurgitis manè ad ebrietatem ſectandam, & potandum uſque ad ueſperum, ut uino æſtuetis. De talibus & alio loco dicitur: Væh tibi ciuitas, cuius rex iuuenis eſt, & cuius Principes manè comedunt. Multi enim á manè uſque ad Solis occubitum ebrietati & gulæ uoluptatibus deſeruiunt, nec intelligunt cur nati ſunt, ſed conſuetudine beluina detenti, luxuriæ tantùm tota die epulisq; inſeruiunt. Clamat Ioel Propheta his qui ebrietati deſeruiunt, dicens: Expergiſcimini ebrij & flete, & ululate omnes qui bibitis uinum in dulcedine. Quo teſtimonio non ait tantùm, Flete omnes qui bibitis uinum, ut bibere omninò non liceat: ſed adiecit, in dulcedine: quod ad uoluptuoſam pertinet & prodigam effuſionem. Nam quantum ſatis eſt neceſsitati, edocet Timotheũ bibere Apoſtolus, dicens: Vino modico utere. Non ſolùm ex uino inebriãtur homines, ſed etiam ex cæteris potandi generibus, quæ uario modo conficiuntur. Vndè & Nazaræis, qui ſe ſanctificabant Domino, præceptum eſt, Vinum & ſiceram non bibere. Vtraque enim ſtatum mentis euertunt, & ebrios faciunt: luxuriam quoquè carnis utraque æqualiter gignunt.

Luxuriam gignit uinum & ſicera.

Quidam continentes ſicut panem cum pondere edunt, itá & aquam cum menſura ſumunt, aſſerentes ad caſtimoniam carnis etiam aquæ abſtinentiam conuenire.

Perfidiæ mater ebrietas.

Ebriorum fatuitas.

8 Ambrosivs in libro de Helia & ieiunio, capite duodecimo: Sicut mater fidei, continentia: itá perfidiæ mater, ebrietas eſt. In quod facinus non iſta præcipitat? Sedentes in foribus tabernarum homines, tunicam non habentes, nec ſumptum ſequentis diei, de Imperatoribus & poteſtatibus iudicant, immò regnare ſibi uidentur, & exercitibus imperare. Fiunt ebrietate diuites, qui ſunt in ueritate inopes. Aurum donant, diſpenſant pecunias populis, ciuitates ædificant, qui non habent undè cauponi potus ſui precium ſoluant. Feruet enim uinum in his, & neſciunt quid loquantur. Diuites ſunt dum inebriãtur: mox ubi uinum digeſſerint, cernunt ſe eſſe mẽdicos. Vnò die bibunt multorum dierum labores. De ebrietate ad arma conſurgunt, calicibus tela ſuccedunt. Pro uino ſanguis effunditur, &

ipſum

ipſum ſanguinem uina fuderunt. Quàm fortes ſibi homines uidentur in ui no, quàm ſapientes, quàm diſerti, quàm etiam pulchri ac decori, cùm ſtare non poſsint? Mens titubat, lingua balbutit, pallor & ſanguis ora ſuffundit. Fœtor ebrietatis horrori fit. Barbari in ferrum ruunt, uulgus in rixas. Si quis eorum pugno fuerit percuſſus, uideas ora ſauciorum uini lachrymas fundere, miſerabiles epilogos decantare. Habet enim hoc temulentia, ut & molliat, & reſoluat corda tumulentorum. Sicut enim ignis probat ferrum durum, ità & uini incendio etiam ſuperborum hominũ cor liqueſcit. Omnes ſibi in uino æquales uidentur, nullus inferior. Nõ pauper diuiti cedit, utpotè quia pauperem ſe eſſe neſcit. Non infirmus ualido, cui omnis in bibendo eſt fortitudo. Non mendicus locupletiori, nõ ignobilis honorato: ſed cum bibunt, illum regem habent, qui bibendo ſuperàuerit uiros. Meritoq; ſcriptum eſt, Aequalis uita hominibus, uinum in ebrietate. Sed utinàm & quod ſequitur, audires: Bibas illud moderatè, ut ſis ſobrius. Non habes quòd accuſes uinum: in iucunditatem creatum eſt non in ebrietatem ab initio. Exultatio animæ & cordis eſt, ſi illud moderatè bibas. Immoderatio autem potus, in iracundiam concitat, & ruinas multas efficit. Sed fortè dicas, has eſſe potationes uulgarium & leuiſsimorũ hominum. Veniamus ergò ad horũ potentium & fortiſsimorum conuiuia.

Eccl. 31. iuxta LXX. aut aliã uerſionem.

Compotorũ conſuetudo.

9 Capite decimotertio: Primò minoribus poculis uelut uelitari pugna præluditur. Verùm hæc non ſobrietatis eſt ſpecies, ſed bibendi eſt diſciplina. Etenim ut tragœdiarum actores primò ſenſim uocem excitant: donèc uiuæ uocis aperiant iter, ut poſteà magis poſsint clamoribus perſonare: ità iſti quoquè in principio præluſorijs ſe exercent poculis, ut irritent ſitim, nè fortè reſtinguant eam, & ſatiati poſtea, bibere non poſsint. Ergò ubi res calere cœperit poſcunt maioribus poculis, feruor inardeſcit. Aridus cibus ſiti exæſtuat, & ubi imminui uaſa cœperint, potu meraciore reparantur. Certant pocula cum ferculis, & inter moras ſæpè geminantur. Deindè procedente potu longiùs contentiones diuerſæ, & magna certamina, quis bibendo præcellat. Nota grauis, ſi quis ſe excuſet, ſi quis temperandum forte vinum putet. Et hæc donèc ad menſas perueniatur ſecundas. At ubi conſummatæ fuerint epulæ, putes iam eſſe ſurgendum: tunc de integro potum inſtaurant ſuum: & cùm conſummauerint, tunc inchoare ſe dicunt: tunc deferuntur phialæ, tunc maximi crateres quaſi inſtrumenta bellorum. Ac nè immoderatum hoc arbitreris, menſura proponitur, certatur ſub iudice, ſub lege decernitur. Agonothetes illic furor eſt, ſtipendiũ debilitas, victoriæ præmium culpa: pendet anceps diù & dubius belli euẽtus. Furor enim illic eſt præliaris. Et in fine: Quos manè inſignes armis ſpectaueras, uultu minaces, eoſdem ueſperi cernas etiam à puerulis rideri, ſine ferro uulneratos, ſine pugna interfectos, ſine hoſte turbatos, ſine ſenectute tremulos, in ipſo iuuentutis flore arentes.

Certamen cõbibonum.

Reprehenſio eorũ qui inuitant alios ad potũ ac cibũ immoderatũ.

10 Rvrsvm capite decimoquarto: Rogas ad iucunditatem, cogis ad mortem. Inuitas ad prandium, efferre uis ad ſepulcrum. Cibos promittis, tormenta irrogas. Vina prætendis, uenena ſuffundis. Omne enim quicquid nocet, uenenum eſt. Tollit ſenſus, uiſcera exurit, ſomnum infert, caput uexat. Etiam maior uis uini, quàm ueneni eſt. Denique uenenum uino excluditur, non ueneno uinum. Meritò Deus per Moyſen non ſolùm ueneno, ſed etiam draconum ueneno uinum comparauit, dicens: Furor draconum

conũ uinum eorũ,& ira aſpidũ inſanabilis. Et pulchrè addit inſanabilis. Multi enim reliquorũ ſerpentiũ ueneno curãtur, nemo ebrietate. Certè ueneno caro uulnerat,uino mens. Noxia eſt ebrietas ad corporis ſanitatem,menti ẽt crimẽ adiungit. Aduerte etiã & pſidiæ uenenũ,uini declaratũ noie. Ait enim ſuprà de alienigenis, q̃ neſcirẽt Deũ: De uinea enim Sodomorũ uinũ eorũ, &uitis eorũ uitis Gomorrhę:uua eorũ uua fellis,botrus amaritudinis i ipſis.

Ebrietas animo & corpori nocet.

Ibidem.

11 CAPITE decimoſexto: Sudant uino corpora temulentorũ: ſi leuiùs ea tetigeris, exprimis uinum. Ebrietas fomentum libidinis, ebrietas incẽtiuum inſaniæ, ebrietas uenenum inſipientiæ. Hæc ſenſus hominum mutat & formas, per hanc fiunt ex hominibus equi adhinnientes: Siquidem naturali uapore corporis calidi, & præter naturàm uini calore flammati,cohibere ſe non queunt, & in beſtiales libidines excitantur,ut nullum tempus præſcriptum habeant quod deceat indulgere concubitui. Vocem amittunt,colore uariantur, oculis igneſcunt, ore anhelant, fremunt naribus, in furore ardeſcunt, ſenſu excedunt. Hinc phreneſis periculoſa, hinc calculi grauis pœna, hinc exitialis cruditas, hinc uomitus frequens ſemeſas epulas cum internorum uiſcerum cruore fundentium. Nam eadem Dominus per Hieremiam locutus eſt, dicens: Bibite & inebriamini, & uomite, & cadetis, & nõ conſurgetis. Hinc etiam uanæ imagines, incerti uiſus, inſtabilis greſſus, umbras ſæpè tranſiliunt ſicut foueas. Nutat his cum facie terra: ſubitò erigi & inclinari uidetur, & quaſi uertatur, timentes in faciem ruunt, & ſolum manibus apprehendunt, aut concurrentibus montibus ſibi uidentur includi. Murmur in auribus tanquàm maris fluctuantis fragor, & reſonantia fluctu littora. Canes ſi uiderint, leones arbitrantur, & fugiunt. Alij riſu ſoluuntur incondito, alij inconſolabili mœrore deplorant, alij cernſit irrationabiles pauores. Vigilantes ſomniant, dormientes litigãt. Vita his ſomnium eſt: ſomnus his mors eſt: excitari nullis uocibus poſſunt, quantolibet ſtimulando impulſu petas: niſi reſipuerint, euigilare non poſſunt. Vndè benè Hieremias huiuſmodi hominem tanquàm ſuperfluam creaturã deflendum putat. Quid eſt homo ebrius, niſi ſuperflua creatura?

Ebrietatis de teſtatio, & quantũ detrimẽti adferat.

Hierem. 25.

Homo ebrius nihil aliud q̃ ſuperflua creatura.

12 CAPITE decimooctauo: Sed quid de uiris loquamur, quandò etiam fœminæ, quas oportet ſolicitiorem caſtitatis ſobrietatiſq; adhibere cuſtodiam, uſque ad ebrietatem bibunt? Deindè ſurgentes,quas etiam inter ſecreta domus uel audiri ab alienis conuenit uel uideri,prodire audent in publicum non uelato capite, uultu procaci. Apoſtolus mulieres tacere etiã in Eccleſia iubet, domi uiros ſuos præcipit interrogare. Illæ in plateis inuerecundos uiris ſub conſpectu adoleſcentulorum intemperantiũ choros ducunt,iactantes comam,trahentes tunicas,ſciſſæ amictus,nudæ lacertos,plaudentes manibus,ſaltantes pedibus,perſonantes uocibus,irritantes in ſe iuuenum libidines motu hiſtrionico,petulanti oculo,dedecoroſo ludibrio. Spectat corona adoleſcentum, & fit miſerabile theatrum. Inter ſaltantium lapſus ocello impuro, & contaminato adſpectu, terra turpi ſaltatione polluitur, quæ obſcœnis cantibus uerberatur.

De fœminis temulentis. 1.Cor.14. 1.Tim.2.

Terra à turpi ſaltatione polluitur.

1 BVRCHARDVS Vuormatienſis Eps lib.xiiij.Decretorũ, inſtituit tractationẽ de crapula & ebrietate,& ex canonib. Patrumq; ac Pontificũ ſentẽtijs oſtendit,quæ pœna iniungẽda ſit ijs,qui illis uitijs implicãtur. Atque inter reliqua hunc adfert canonẽ ex pœnitẽtiali Theodori: Sacerdos quilibet ſi inebrietur per ignorantiã,ſeptem dies pœniteat in pane & aqua:ſi per negligentiam

Pœnitẽtia eo[illegible] qui ſe inebriant.

f

gentiam, quindecim dies: ſi per contemptum, quadraginta dies. Diaconus uel monachus, ſecundùm ordinem, ut ſcriptum eſt, ceu & reliqui Clerici, & miniſtri iuxta ordinem, iudicio Sacerdotis pœniteant. Laici uelut uota non habentes, ſi inebriantur, arguantur à Sacerdote, quòd ebrioſi regnum Dei non poſsidebunt, & interitus ſit ebrietas: & compellat eos pœnitere. Qui cogit hominem ut inebrietur humanitatis gratia, acerrimè corripiatur, & ſeptem dies pœniteat: ſi per contemptum, triginta dies. Nullus Chriſtianus alium Chriſtianum plus bibere cogat, quàm naturæ ſufficiat. Quod ſi fecerit, iuxta id quod in pœnitentiali habetur, pœniteat.

1.Cor.6. Pœnitẽtia eorum qui alios ad ebrietatẽ cogunt.

Et eiuſdem libri capite decimotertio ex pœnitentiali Romano: Qui per ebrietatem uomitum facit, ſi presbyter aut diaconus eſt, quadraginta dies pœniteat. Si monachus, triginta dies pœniteat: ſi Clericus, uiginti dies: ſi Laicus, quindecim dies. Item capite decimoquarto ex pœnitentiali Bedæ: Laicus ſi per ebrietatem uomitum facit, tres dies à carne & uino & cereuiſia abſtineat.

Vomentes ex ebrietate.

Rvrsvm capite decimoquinto ex eodem: Si quis per nequitiam alium inebriat, quadraginta dies pœniteat. Quòd ſi in conſuetudine habuerit, cõmunione priuetur, donèc dignè pœniteat, & emendationem promittat.

Alios inebriã tes.

2 Ivo Epiſcopus Carnotenſis tertiadecima parte Decretorum, a capite ſexageſimonono vſquè ad octogeſimumſextum, habet omnia quæ Burchardus in libro decimoquarto: & quæ ex eo antè adducta ſunt, apud Iuonem capite lxxvi. lxxxi, octogeſimoſecundo, & octogeſimotertio reperiuntur

3 Hieronymvs in caput primum epiſtolæ ad Titum: Quale eſt autem, Epiſcopum uideri uinolentum, ut ſenſu occupato uel exaltet riſum contra grauitatis decorem, & labijs diſſolutis cachinnet, uel ſi paululùm triſtis, cuiuſdam rei fuerit recordatus, inter pocula in ſingultus prorumpat & lachrymas? Longum eſt ire per ſingula, & inſanias quas ebrietas ſuggerit, explicare. Videas alios pocula in tela uertentes, ſcyphum in faciem iacere coniuiuæ: alios ſciſsis ueſtibus in uulnera aliena proruere: alios clamare, alios dormitare: qui plus biberit, fortior computatur: accuſationis occaſio eſt, adiuratum per regem frequentiùs non bibiſſe. Vomunt, ut bibant: bibũt, ut uomant. Digeſtio uentris & guttur uno occupantur officio. Hoc nunc dixiſſe ſufficiat, quòd, ſecundùm Apoſtolum, in uino luxuria eſt. Et ubicunquè ſaturitas atque ebrietas fuerint, ibi libido dominetur. Specta uentrem & genitalia: pro qualitate uitiorum, ordo membrorum. Nunquàm ego ebrium caſtum putabo, qui etſi uino conſopitus dormierit, tamen potuit peccare per uinum.

Quas inſanias ebrietas ſuggerat.

Ephe. 5.

Ebrius nunquàm caſtus.

4 Idem in epiſtola octogeſimatertia ad Oceanum: Vinolentia ſcurrarum eſt, & comeſſatorum: uenterq; mere æſtuans, citò deſpumat in libidines. In uino luxuria, in luxuria uoluptas, in uoluptate impudicitia eſt. Qui luxuriatur, uiuens mortuus eſt: ergò qui inebriatur, & mortuus & ſepultus eſt. Noë ad unius horæ ebrietatem nudat femora ſua, quæ per ſexcentos annos ſobrietate contexerat. Loth per temulentiam neſciens libidini miſcet inceſtum: & quem Sodoma non uicerat, uina uicerunt.

Vinolentia ſcurrarũ eſt.

Luxuriam parit.

Qui inebriatur, mortuus & ſepultus è.

Gene. 9. & 19.

5 Ambrosivs libro primo de pœnitentia, capite decimoquarto: Paſcitur libido conuiuijs, nutritur delicijs, uino accenditur, ebrietate flammatur. Grauiora ſunt his fomenta uerborum. Vbi caro inebriatur, mens titubat, animus uacillat, cor fluctuat.

Paſcitur libido cõuiuijs.

VIII.

VIII.

Quid eſt Ira, & quæ ſoboles ex illa naſcitur?

A. Ira eſt immoderata cupiditas puniendi eius, à quo læſum ſe quis arbitratur. [a] Naſcuntur ex illa deteſtādæ filiæ, rixę, tumor mētis, cōtumeliç, clamor, indignatio atque blaſphemia. B. Eſt [b] hoc animi uirus pernicioſum, oēm iudicij prudentiæq́; vigorem, & animi ſæpèq́; corporis ſanitatem labefactans. Quarè monuit Eccleſiaſtes: [c] *Ne ſis uelox ad iraſcendum, quia ira in ſinu ſtulti requieſcit.* Et gentium Doctor præcepit: [d] *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia, tollatur a uobis cum omni malitia. Eſtote autem inuicèm benigni, mi ericordes, donantes inuicèm, ſicut & Deus in Chriſto donauit uobis:* Cæterùm aduersùs iracundos, contentioſos, contumelioſos iam lata eſt Christi ſententia, ualdeq́; metuenda illa: [e] *Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio: Qui autem dixerit fratri ſuo racha, reus erit concilio: Qui autem dixerit, fatue, reus e it gehennæ ignis.*

a Greg. lib. 31. cap. 31. Prou. 29. d Iob 15. a Eccl. 19. d Ephe. 4 g
b Lege Baſi. in hō. 10. de ira. Chryſoſt. ad popu. homil 29. & ſequentib. Itē ho. 6. in acta. 4. & 18. in Matt. Greg. l. 5. Moral c. 30. & ſequēt.
c Eccēs. 7. b Eccl. 8 d 28 a b. 30. d Prouer. 12. c 15. a c 18. a b 22. d 26. c 27. a Iob 5. a Pſal. 4. a & 30. b
d Eph. 4. g Col. 3. b Bernar. ſerm. 13. in pſalm. Qui habitat. Ambr. lib. 1. off cap. 21. Aug. in pſalm. 4. Itē lib. de uera reli. c. 45. epi 87. & 149. Greg. lib. 8. epiſt. 51. ad Leont. & p. 3. curæ paſt. admoni. 17.
e Matth. 5. c Greg. lib. 21. Moral. cap. 5. & lib. 1. de ſer. Domini in mōte. c. 19. in enchirid. cap. 79.

SCRIPTVRAE.

Proverbiorvm vigeſimonono: Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum procliuior.

Iob decimoquinto: Reſpondens autem Eliphaz Themanites, dixit: Nunquid ſapiens reſpondebit quaſi in uentum loquēs, & implebit ardore ſtomachum ſuum? Nunquid primus homo tu natus es, & ante colles formatus? Nunquid conſiliū Dei audiſti, & inferior te erit eius ſapientia? Quid noſti quod ignoremus? quid intelligis qđ neſciamus? Et ſenes & antiqui ſunt in nobis multo uetuſtiores q̄ Patres tui. Nunquid grande eſt ut conſoletur te Deus? ſed uerba tua praua hoc prohibent. Quid te eleuat cor tuum, & quaſi magna cogitās, attonitos habes oculos? Quid tumet contra Deum ſpiritus tuus, ut proferas de ore tuo huiuſcemodi ſermones? Quid eſt homo, ut immaculatus ſit, & ut iuſtus appareat natus de muliere? Eccè inter ſanctos eius nemo immutabilis, & cæli non ſunt mundi in cōſpectu eius. Quanto magis abhominabilis & inutilis homo, qui bibit quaſi aquam iniquitatem, &c.

Ecclesiastici xix. Eſt correptio mendax in ira cōtumelioſi: & eſt iudicium quod nō probatur eſſe bonū: & eſt tacens, & ipſe eſt prudens. Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enunciant de illo.

Ad Epheſios quarto: Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à uobis cum omni malitia.

Ecclesiastis ſeptimo: Melior eſt patiens arrogante. Nè ſis uelox ad iraſcendum: quia ira in ſinu ſtulti requieſcit.

Ecclesiastici octauo: Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in deſertum: quoniam quaſi nihil eſt ante illum ſanguis, & ubi non eſt adiutorium, eludet te.

Et capite uigeſimooctauo: Qui uindicari uult, à Domino inueniet uindictam: & peccata illius ſeruans ſeruabit. Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata ſoluentur. Homo homini reſeruat irā, & à Deo quærit medelam? in hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur? ipſe dum caro ſit, reſeruat iram: & propiciationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius? Memento nouiſsimorum, & deſine inimicari. Tabitudo enim & mors imminent in mandatis eius. Memorare timorem Dei, & non iraſcaris proximo. Memorare teſtamentum altiſsimi, & deſpice ignorantiam proximi. Abſtine te à lite, & minues peccata. homo enim iracundus incendit litem, & uir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Secundùm enim ligna ſyluæ, ſic ignis exardeſcit: & ſecundùm uirtutem hominis, ſic iracundia illius erit: & ſecundùm ſubſtantiam ſuam exaltabit irā ſuam. Certamen feſtinatum incendit ignem: & lis feſtinans effundit ſanguinem: & lingua teſtificans adducit mortem. Si ſufflaueris, quaſi ignis exardebit: & ſi expueris ſuper illam, extinguetur: utraque ex ore proficiſcuntur. Suſurro & bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacem habentes. Lingua tertia multos commouit, & diſperſit illos de gente in gentem: ciuitates muratas diuitum deſtruxit, & domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, & gentes fortes diſſoluit. Lingua tertia mulieres uiratas eiecit, & priuauit illas laboribus ſuis: qui reſpicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum in quo requieſcat.

Item capite trigeſimo: Zelus & iracundia minuunt dies.

Proverbiorum duodecimo: Fatuus ſtatim indicat iram ſuam: qui autem diſsimulat iniuriam, callidus eſt.

Et capite decimoquinto: Reſponſio mollis frangit iram: ſermo durus ſuſcitat furorem. Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens eſt, mitigat ſuſcitatas.

Rursum capite decimooctauo: Labia ſtulti miſcent ſe rixis, & os eius iurgia prouocat. Spiritum ad iraſcendum facilem quis poterit ſuſtinere?

Item capite vigeſimoſecundo: Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum uiro furioſo: nè fortè diſcas ſemitas eius, & ſumas ſcandalum animæ tuæ.

Iterum capite uigeſimoſexto: Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, ſic homo iracundus ſuſcitat rixas.

Et capite uigeſimo ſeptimo: Graue eſt ſaxum, & oneroſa arena: ſed ira ſtulti utroque grauior, Ira non habet miſericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati ſpiritus ferre quis poterit?

Iob quinto: Virum ſtultum interficit iracundia, & paruulum occidit inuidia.

Psalmo quarto: Iraſcimini, & nolite peccare.

Et trigeſimo: Miſerere mei Domine quoniam tribulor: conturbatus eſt

tus eſt in ira oculus meus, anima mea & uenter meus.

Ad Coloſſenſes tertio: Nunc autem deponite & uos omnia: iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore ueſtro. Induite uos ergò ſicut electi Dei, ſancti & dilecti, uiſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam, ſupportantes inuicèm, & donantes uobiſmetipſis, ſi quis aduerſùs aliquem habet querelam: ſicut & Dominus donauit uobis, ità & uos, &c.

Matthaei quinto: Ego autem dico uobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo &c. ut in textu. Si ergò offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſùm te: relinque ibi munus tuum ante altare, & uade priùs reconciliari fratri tuo: & tunc ueniens offeres munus tuum.

PATRES.

A Gregorivs libro primo Moralium, capite trigeſimoprimo: De ira rixæ, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio, blaſphemię proferunt.

1 B. Basilivs Magnus in homilia de ira, quæ eſt decima inter homilias uariorum argumentorum: Quandò ſemel iræ perturbatio mẽtem præcipitans, imperium animæ ſumpſerit, hominem penitùs in feram cõuertit, nec hominem qui rationis ſit compos, eſſe ſinit. Quod enim uenenum uirus emittẽtibus erit, hoc item & furor animo irritatis ac perturbatis. Impetu feruntur, inſiliunt, rabie ut canes afficiuntur, punguntur ut ſcorpij, mordent ut ſerpentes. Nouit & ſcriptura eos qui hoc uitio tenentur, ferarum appellatione uocare, quibus ſeſe ob peruerſitatem ſimiles ac familiares reddiderunt. Nam & canes, & ſerpentes, & genimina uiperarum, & his ſimilia nominat. Qui enim ad mutua inter ſe eiuſdem generis parati ſunt inferenda incommoda, iure feris ac uenenatis aſſcribi poſſunt, quibus ex natura continuum aduerſùs homines odium eſt. Effrænes linguæ, ora incuſtodita, incontinentes manus, contumeliæ, probra, accuſationes, uerbera, & alia eiuſmodi quæcunque quis enumerare poterit, iræ ſunt ac furoris fructus. Ob iram enſis acuitur, mors homini ex homine uenit, fratres inter ſe ignorantur, parentes ac liberi naturæ obliuiſcuntur. Sed & ante omnia ſeipſos haud agnoſcunt irati, deindè neque quotquot habent neceſſarios. Quẽadmodùm enim torrentes ad curua loca decurrentes, ſecum obuia quæque trahunt: ſic & iratorum impetus uiolenti & inſtabiles, omnia ſimiliter percurrunt atque obruunt. Non eis ſenectus uenerabilis, non uitæ uirtus, non generis propinquitas, non acceptæ iam gratiæ, non deniquè quicquid aliud, quanuis æſtimandum, in honore eſt. Momentanea quædam inſania eſt ira. Quin & maximum ſe in malum ſæpiùs conijciunt, & ſtudio uindicandi, ſe ipſos negligunt. Eorũ nanque memoria quibus læſi ſunt, uelut œſtro quodam incitati, & animo exacerbato atque æſtuanti, nõ priùs deſinunt, quàm incommodum aliquod infeſtanti infligant: uel ipſi (ſi id contingat) accipiãt: quemadmodùm ſæpè euenit, ut quæ per uim tentata ſunt, plus accipiant incommodi, quàm inferant. Quis enim in ea ſe mala conijceret, quæ ira feruidi homines, quauis occaſione uociferantes & exaſperati, ſubeunt atque tolerant? Nam & omni fera uenenata impudentiùs ruunt, nec priùs deſiſtunt, quàm aliquo malo magno & intolerabili, ira intumeſcente, æſtuan-

Hominẽ ira in feram conuertit.

Iræ fructus.

Momentanea inſania.

tem exacient animum. Neque enim enſis acies, neque ignis, neque horrendum aliquid, animam ira intumeſcentem ac furentem ſatis compeſcere ualebit: non magis quàm à dæmonibus detenti, à quibus irati nihil nec forma, neque animi affectu differunt. Nam ijs qui ad uindictam anhelant, ità quidem circum præcordia ſanguis feruet, quaſi ui ignis ebulliat & exæſtuet. Supernè uerò accenſa facie, alio adſpectu viſendum exhibet iratum, eam formam quæ omnibus conſueta eſt & nota, quaſi larua quadam, ut in ſcena fieri ſolet, prorsùs immutans: oculi conſueti non apparent, ſed ignei micantesq́; dentes acuunt, ueluti ſues graſſantes: uultu ſunt liuenti ſanguine ſuffuſo. Oris tumore increbreſcente, uenæ ob turbati intrà uiſcera ſpiritus anguſtiam diſruptæ. Vox aſpera & intenſa, ſermo inconſtans & confuſus, ac temerè cadens, nec concinnè, nec ſignificanter, ne ex parte quidem prolatus. Poſtquàm uerò ira ſicut flamma, ſicca materia ſuccenſa irritatos inuaſit, tunc nec ſermone dicenda, nèque referenda uidere licet ſpectacula. Manus quidem erectas etiam aduersùs contribules, & per omnes corporis partes diſtractas, pedes extra omnem ordinem & ab re certatim diſcurrentes: deniquè partes corporis omnes, inſaniæ inſtrumenta factas. Si autem pariter aliquem exaduersò concurrentem inueniant, iramq́; mutuam inter ſe exerceant, ea patiuntur, quæ fas eſt eos pati, qui ſub tali dæmone contendunt ac certant. Membrorum mutilationes, uulnera, mortes præmiũ pugnæ ferunt. Cepit qui primus, manibus iniuriam intulit: alter ulciſcitur: Hic inſtat, ille non cedit: corpus obitèr vulneribus petitur. Ira uerò facit, ut dolor & incommodum minimè ſentiantur. Non enim damna corporis aut ſenſum curant, cùm omni ſtudio & omnibus uiribus ſint animo ad ulciſcendum commoti & excitati. Nè, fratres dilectiſsimi, malum malo curate, neu contendite inuicèm calamitate mutua uincere. In rixa enim is inferior eſt, qui uictor eſt, ac peccatis longè grauior diſcedit. Ira certamen excitat, certamen uerò conuicium, conuicium uerbera, uerbera demùm uulnera, ex quibus & mortes ſæpè ſequuntur, Ille maledixit, tu benedicas. Verberauit, tu patere, Expuit, nihiliq́; te exiſtimauit, tu cogita quomodò ex terra es, & in terram reuerteris. His nanque modis atque rationibus te confirmans, longè læuiora quàm re uera ſint, inuenies tibi aduerſarij facta iurgiaq́;. Sic etiam talionem illi ſecuriùs reddes, oſtendesq́; quàm ſis contumelijs inuulnerabilis, ac præclaram tibi patientiæ coronam comparabis, dum alterius inſaniam, occaſionem philoſophiæ ac tuorum feceris meritorum. Quamobrem ſi mihi credis, probra contumeliasq́; minimè curabis: obſcurum te & inglorium uocauit, nulliusq́; æſtimationis? terram te ac cinerem eſſe dicas. Nec tu melior es patre noſtro Abraham, qui ſe eadem uocauit: ignarum, pauperem, ignobilem nominauit? tu uermem te dicas, & è ſtercore genus ducere, uerba Dauid memorans. His etiam Moſis decus adde. Ille ab Aaron & Maria uerbis petitus probroſis, non ad Deum aduersùs illos interpellauit, ſed pro eis orauit. Quorum tu, dic mihi, cupis eſſe diſcipulus? beatorum hominum & Deo gratorum, an eorum qui ſpiritu referti ſunt maligno? Quandò enim verborum contumelia tentaris, illud exiſtima, periculum de te fieri, an Deo per patientiam adhæreas, ſeu per iram in aduerſarij partes inclines. Da tempus cogitationibus, ad optimam eligendi partem opportunum. Nam è duobus alterum proculdubio conſequeris, aut inimicum tuæ manſuetudinis

A dæmonib' uix irati differunt.

Iratis hominibus quomodò reſiſtendum, & aduersùs iram remedia.

Geneſ. 18.

Pſal. 21.

Nume. 12.

ſuetudinis exemplo munitiorem reddes: uel certè ſi deſpexeris, acriùs il-
lum uindicabis. Si enim malum eſt ira, cur malum id non euitas? Si ue-
nia dignum, cur irato ſuccenſes? Ex quo ſi ſecundus uenisti ad iram, nihil
te hoc iuuabit. Non enim in certaminibus palæſtram priùs prouocans,
ſed qui ſuperat, coronatur. Quamobrem non ſolùm is qui facinus ali-
quod graue priùs tentauerit, ſed qui mali ducis ad ſcelus exemplum fuerit
imitatus, omninò mulctatur. Si enim te pauperem uerè appellat, uerum
reſpuere nequaquàm debes. Si mentitur, quid ad te dicti uanitas? Sicut
enim ad laudes tuas, ſi ueritatem excedunt, efferri non debes: ità nec ad
probra in te non uerè iactata, minimè dolere. Nonne uides, quemadmo
dùm ſagittæ ſi duriora offendant, reſultant ac excidunt: in mollibus uerò
& obedientibus facilè figuntur: ità & in contumelijs euenit: qui eis occur
rit ac reſiſtere quærit, illas in ſe recipit: qui autem manſuetudine ac patien
tia armatus, ad eas excipiendas ſe præparauerit, omninò excutiet ac eui-
tabit. Quid, miſer, angeris pauperis appellatione? Reminiſcere quòd
quemadmodùm nudus in mundum uenisti, nudus etiam egreſſurus es. Quid
enim nudo pauperius? Nihil profectò graue audiſti, niſi tibi ipſe quæ ob- Iob 1.
iecta ſunt, agnoſcas. Quis unquàm ob paupertatem in carcerem ductus
eſt? Nam egere, non turpe quidem aut aliquod probrum fuerit, ſed pau
pertatem generosè non ferre. Memor ſis Domini noſtri IESV CHRISTI:
qui cùm diues eſſet, noſtri gratia egere uoluit. Si uerò & ſtultus & indo- Lucæ.2.
ctus appellaberis, reminiſcere eorum quæ à Iudæis iactata ſunt in ueram ſa- 2.Cor.8.
pientiam: Samaritanus es, & dæmonium habes. Si enim contra hæc ma Ioan.8.
ledicta iraſceris, iam ea corroboraſti. Quidnam eſt ira ſtultius? Si uerò Nihil ira ſtul tius.
quietus & immobilis perſiſtas, pudorem maledicenti magnum intuliſti, Matth. 26.
cùm re ipſa prudentiam modeſtiamq; oſtenderis. Alapa ſeu pugillo cæ- Eſaiæ 50.
ſus es? expuit aliquis in faciem? Eadem & Dominus eſt paſſus. Nec enim Matth.27.
ab expuentibus aut cædentibus faciem auertit. Calumniam pateris? & Do Ioan.19.
minus: Tua laceratur ueſtis? Et à Domino quoquè ueſtis per uim extra-
cta, & ſuper eam miſſæ ſortes. Nondùm condemnatus es, nondum cruci
affixus. Multa tibi toleranda, ut ad eius imitationem peruenias. Talia igi
tur, & horum ſimilia tibi ſuccurrant, mentisq; tuæ impetum ac iram com-
peſcant. Similes nanque præparationes & animi diſpoſitiones, morſus
cordis & impulſus facilè delebunt, & animi cogitationes in tranquillum ſta
tum deducent. Quomodò igitur iræ incommoda fugiamus? Si eam nul- Iræ incōmo-
lo modo mentem rationemve occupare ſinamus. Quamobrem ſi fortè in da quomodò
cogitationem ueniat aut cadat, eam ità retineamus, ut equum iugalem no- vitari queāt.
bis ratione, ut freno quodam obtemperantem, ac ordinem proprium ne- Ira fræno re-
quaquàm excedentem, & una ingredientem, qua à mentis recto conſilio di ctæ rationis
rigitur. Et paulopòſt: Ira, quandò oportet & ut oportet, ex ratione di- gubernata
ſpenſata, fortitudinem, patientiam, ac conſtantiam parit: præter uerò re- laudabilis ē.
ctam rationem tractata, furor & inſania efficitur. Idcircò nos Pſalmus
admonet: Iraſcimini, & nolite peccare. Ipſe nanque Dominus in Euange Pſalm.4.
lio illum qui temerè fratri iratus fuerit, reum iudicij facit. Illum uerò qui Matth 5.
tanq̄ pharmaco ad ea quæ oportet, ira utiť, minimè condēnat. Diciť nanque Geneſ 3.
Ponā inimicitiā inter te & ſerpentē. Et rursùs: Hoſtes ſitis Madianitis. Do- Nume. 31.
ctis uerba ſunt, ut ira ueluti armis utamur. Ideò Moyſes omniū hominū mā- ita uelut ſ ara
ſuetiſsimus, uituli idololatriam damnans, Leuitarum manus in cædem fra- mis uti ſunt sancti.

Exod.32. trum armauit. Vnuſquiſque, inquit, ueſtrum, gladium ad latus teneat, &
tranſite à porta in portam, & flectite per circuitum caſtrorum, & ſuum quiſ
que fratrem interimat, & quilibet proximũ ſuum. Et paulopòſt Moyſes ait:
Veſtras hodiè manus Deo conſecraſtis, quilibet in filio ſuo, & fratre ſuo, ut
detur uobis benedictio. Quid Phinees iuſtum reddidit? Nonne iuſta cõ-
Nume.25. tra fornicantes ira, qui alioquì mitis ac manſuetus exiſtens, poſtquàm ſtu-
prum Zambri & ſcorti Madianitis palàm in populo uidit, adeoq; impuden
ter admiſſum, ut nec tam turpe ſpectaculum occultari uellent: minimè tã
indignum facinus paſſus, ira ut oportebat uſus, protinùs utrunque trucída
1.Reg.15. uit. Samuel autem Agag regem Amalech, à Saule contra mandatum Do-
mini ſeruatum, nonne iuſta ira in medium trahens occidit? Sic itaque fit ira
Bonarũ actionum miniſtra nonnũquam eſt ira. ſæpenumero bonarum actionum miniſtra. Helias uerò zelotes quinqua-
ginta ſupra quadringentos turpitudinis ſacerdotes, & quadringentos uiros
ſacrorum nemorum, comedentes de menſa Iezabel, iuſta ſapientiq; indigna
3.Reg.18. tione, in totius Iſrael utilitatem, ut morte mulctarentur, effecit. Tu autem
Iraſcendum non tam homini quàm dæmoni, a quo ille impellitur. fratri tuo ſine cauſa iraſceris. Quomodò autem ſine cauſa? Cùm ſit alius
qui inſtigat dæmon, & alius qui inſtigatúr homo, cui tu maledicis: ſimile
quiddam canibus admittens, qui ſaxa mordere ſolent, quandò iactantes at-
tingere non ualent. Inſtigatus enim ac incitatus, miſericordia profectò di
gnus eſt. Qui uero incitat, odio maximo eſt inſectandus. In hunc igitur
iram transfer hominum interfectorem, mendacij patrem, peccati miniſtrũ.
Fratrem uerò in te peccantem miſerebere. Nam ſi in peccato uſque ad ex-
tremum durabit, cum ipſo dæmone æterno tradetur igni. Et iterùm poſt
pauca: Si ex Dominico præcepto omnium vltimus eſſe aſſueueris, quonam
modo maledictis præter dignitatem prouocatus, ægrè ferre aut reſponde-
re poteris? Nam ſi paruus puer uerbis te contumelioſis peteret, occaſio-
nem tibi potius ridendi daret. Quòd ſi phreneſi captus & ſenſu excidens,
uerba incompoſita & ſtulta minimeq; uera dicat, miſericordia potiùs quàm
Nõ tam alterius uerba, q̃ ſuperbia noſtra nos ad iram prouocat. odio dignus erit. Non igitur uerba ſolent triſtitiam mouere, ſed ſuperbia
aduersùs eum qui nos uituperat, & uniuſcuiuſque de ſeipſo phantaſia.
Quòd ſi horum alterutrum menti tuæ exemeris, inanes quidam ſonorum
ſtrepitus erunt quæ ab aduerſario dicentur. Quamobrem iram omninò ſe-
dabis indignationemq;, nè iram illam quæ de cælo ſupra omnem impieta-
tem & iniuſtitiam hominum reuelabitur, experiare. Si enim animo ſapiẽ
ti amaram indignationis radicem extirpare poteris, multa cum hoc princi-
Filiæ iræ. pio perturbationum ſemina facilè extingues. Nam & dolus, & ſuſpicio,
& infidelitas, & malignitas, & inſidiæ, & audacia, & omnia his ſimilia,
huius uitij germina ſunt, atque appendices. Itaque fratres amantiſsimi, nè
obſecro tantum nobis malum inducamus, animæ morbum, rationis tene-
Egregia deſcriptio iræ. bras, à Deo alienationem, obliuionem familiaritatis, principium bello-
rum, plenitudinem calamitatum, dæmonem peſsimum noſtris animis in-
natum, incolam quendam impudentem, noſtra interiora poſsidentem, de-
niquè ſancti Spiritus iter ad nos impedientem. Vbi inimicitiæ ſunt, con-
tentiones, indignationes, ſectæ, noſtris animabus perpetuos generantes
Ephe.4. tumultus, ibi ſpiritus manſuetudinis haud requieſcit. Quamobrem beati
Pauli monitis obtemperantes, omnem à nobis indignationem ac clamo-
Matth.5. rem cum omni malitia abijciamus, ac inuicèm boni ac miſericordes exiſta
mus, expectantes beatam ſpem manſuetis omnibus promiſſam.

2. Chrysostomvs homilia uigeſimanona ad populum Antiochenum. Nihil iracundo homine inſuauius, nihil grauius, nihil infeſtius, turpius nihil: ſicut econtrà, nihil neſcio iraſci iucundius. Feræ potiùs quàm iracundo homini cohabitandum eſt. Nam illa cùm ſemel manſuefacta fuerit, ſuā ſeruat legem: hunc autem quotieſcunquè mitigaueris, rursùm efferatur, niſi quis in talem habitum ipſum induceret. Sicut enim dies clara & ſerena, & hyems multæ plena triſtitiæ, itidèm & iraſcentis animus, & manſueti. Quis tortor irà laniare latera poterat? quæ ignita tela corpus irà perforarent? quis furor ex naturalibus irà ſenſibus excedere facit, ſicut furor & irę conſternatio? Noui multos ex ira morbos incurriſſe, & febrium difficilimæ præſertim hæ ſunt. Si uerò irà corpora læduntur, animas cogita: nè cogites enim quod non uides, ſed cogita, ſi malitiam ſuſcipiens irà læditur, quantum patiens patietur detrimentum. Multi oculos amiſerunt, in grauiſsimum multi morbum inciderunt: generosè quidem ferens omnia, facile ſuſtinebit. Verumtamen talia tanquàm grauia imperat, & horum nobis mercedem ſtatuit gehennam, & diabolus eſt, & noſtræ ſalutis inimicus: & magis huic, quàm Chriſto, paremus, qui ſaluator eſt & benefactor & protector, & talia dicit, quæ iucundiora ſunt & honeſtiora, utilioraq; ac magìs expediunt, & nobis & neceſſarijs noſtris plurimum proſunt. Nil iracundia peius, chariſsimi, nil ira intempeſtiuius. Non opùs eſt multa dilatione, acutus eſt morbus. Frequenter ex ira uerbum aliquis emiſit, ad cuius remedium totius indiget uitæ: & aliquid committit, quod omnē ipſius uitam ſubuertit. Hoc enim eſt difficile, quod in breui tempore, & per ſolam actionem, & per unum duntaxat uerbum æternis nos frequenter excluſit, & multos euacuauit labores. Itaque uos hortor, ut omnia faciatis, ut hanc feram cohibeatis. Pareamus itaque Deo, nec in barathra nos præcipitemus: ſed dum tempus eſt, equum cohibeamus, nè ſeſſorem ſubuertamus: iræ amputemus alas, nè ampliùs malum in altitudinem extollatur. Acutum enim eſt ira uitium, acutum & efficax animas noſtras furari: proptereà paſsim oportet ei aditum obſtruere: abſurdum enim eſt, feras quidem manſuefacere poſſe, animam uerò noſtram inſoleſcentem deſpicere. Ignis eſt uehemens ira, omnia deuorans: nam & corpus perdit, & animam corrumpit, & reddit inſuauem, & in uiſu quenque turpiſsimum. Quòd ſi furoris tempore poſſet iraſcens ſibimetipſi notus fieri, non alia foret opùs admonitione. Nihil enim iraſcentis deformius adſpectu. Ebrietas quædam eſt ira, immò uerò difficilior ebrietate, & dęmone miſerabilior: ſed ſi modeſtè agere meditemur, optimam philoſophiæ uiam inueniemus.

3. Et homilia trigeſima ad populum Antiochenum: Non habitat Spiritus ſanctus vbi furor: maledictus iracundus. Nihil ſani poteſt emanare undè procedit ira. Sicut enim in maris tempeſtate multus tumultus, clamor magnus, nec ibi quis philoſophandi tempus habet: irà nec in ira. Vide dæmonibus preſſorum uultus, ebriorum & furentium. Quid inter ſe differunt? Nonne furoris totum eſt? Quid enim ſi hoc ad tempus efficitur? Nam furens ad tempus premitur, hoc autem quid peius, quòd & ſe non confunduntur excuſare? Neſciebam, inquit, quid dicerem. Et quarè neſciebas hoc, cùm ſis homo rationalis? Rationem habens, irrationalium opera facis, tanquàm effrenis equus furore correptus & impetu? Et excuſatio qui-

dem

Hominis iracundi uituperatio.

Ira corpus lædit, & animã.

Nihil iracundia peius, & intempeſtiuius.

Acutus morbus.

Ignis uehemens omnia deuorans.

Dæmone miſerabilior.

Intempeſto mari & dæmoniacis cõparantur iracundi.

Ira uires non habet, niſi eas a nobis arripiat.
Canis eſt impudens.

dem eſt accuſatione digna. Vtinàm enim ſciſſes quæ dicebas. Iræ, ſunt, inquit, uerba, non mea. Quomodò ſunt illius? certè uires ira non habet, niſi ſumat abs te: quale ſi quis dicat: manus ſunt, non mea, uulnera. Ab hoc igitur dæmone liberemur, cum corripiamus incipientem, ſigillum pectori quaſi quoddam frenum imponamus. Canis eſt impudens, ira: ſed legem audire diſcat. Multò peius, preſſis dæmonio ſumus, qui peccamus, diſpoſiti. Sed non ſpumamus, nec oculos contorquemus, nec manus. Vtinàm hoc in corpore pateremur, & non in anima. Vis tibi demonſtrem animam ſpumantem & immundam? cogita iraſcentes & ebrios ex ira. Qua ſpuma non emittunt immundiora uerba? Verè ueluti fœtidam ſaliuam emanant, & ſicut illi præſentium norunt neminem, ità nec hi, obtenebrata eis mente, & oculis conuerſis, non amicum, non inimicum, non uenerabilem, non contemnendum, ſed omnes ſimiliter adſpiciunt. Nonne uides eos trementes, ſicut & illos? at non humi ſternuntur. Sed eorum anima iacet humi, & palpitans cadit. Si nanque recta ſtetiſſet, non paſſa fuiſſet ea quæ paſſa eſt. An non eſſe tibi uidetur animæ proſtratæ & propria ſpoliatæ ſolertia, quæ faciunt & dicunt ebrij ira? Eſt & alia furoris ſpecies difficilior. Qualis autem hæc? Cùm nec iram dimittere ſuſtinent, ſed proprium malum apud ſe nutriunt, mali memoriam quaſi quendam tortorem. Ipſos enim primos occidit mali recordatio, ut omittam futura. Quantum eſſe putas tormentum homini præcordia percuſſo, quotidiè, qualiter inimicum ulciſcatur, conſideranti? Priorem ſemetipſum punit & caſtigat, intrà ſeipſum tumens, aduersùs ſe pugnans & exardeſcens. Nā neceſsè ſemper eſt apud te ignem accenſum eſſe. Et paulo pòſt: Nec ad ueſperam uſque maneat, inquit Paulus: tanquàm enim tabes quædam & tinea mentis noſtræ radicem corrodit. Quam tuis uiſceribus feram includis? Satius eſt anguem nel uiperam in corde tuo latere, quàm iram & rancorem. Illa nanque nos repentè relinquunt, hæc autem ſemper remanet, dentes infigens, infundens uenenum, graues adducens cogitationes. Non eſt contemptibilium hominum, ab ira non uinci. Contemptibilium autem eſt, ità timere riſum extrinſecùs, ut propterea capiantur, & proprio ſuccumbant uitio, Deum offendant, ſeque ulciſcantur.

Dæmoniacis comparantur homines ex ira ebrij.
Irā in corde ſuo reſeruantes.
Ephe. 4.
Satius eſſet ſerpentem in corde latere.

Feris comparantur iraſcētes.
Ignis eſt ira.
Excuſatione carente iracundi.

4. Idem Chryſoſtomus homilia trigeſimaprima ad populum Antiochenum: Beſtiam cùm maximè efferatur, tunc fugimus omnes: ſic & iraſcentem. Hoc ne honorem eſſe cenſes, quoniam & beſtiam honoramus & furentes, cùm declinamus? Nequaquàm. Nota, magis hæc eſt contumelia: immò uerò neque nota, neque contumelia, ſed miſericordia & humanitas. Non cernis nautas: cùm uehemens uentus ſpirauerit, uela demittentes, nè ſubmergatur nauigium? equos, cùm in campum delati, ſeſſorem abripuerint, à ſeſſore non retrahi, nè uires incaſsùm exhauriat? Ignis eſt ira, flamma eſt uelox, indigens materiæ. Igni fomitem nè præbeas, & ſtatim malū extinxeris. Non habet ex ſe fortitudinem ira, niſi ſit alter qui nutriat eā. Nulla tibi eſt excuſatio. Ille furore tenet, & neſcit quid agat: tu cōſpiciens eū cū in eadē incideris, nec ex illo fueris correctus, quā ueniā ſperabis? Si quē in conuiuio cōſtitutus ab initio uideris ebrium, & turpiter agentem, Nonne multò magis poſt illum inebriatus, uenia fueris indignus? Itidem & hic, quā excuſationem eſſe putamus, dicendo ſcilicet, Ego non cœpi? Hoc contra

tra nos, eſt quòd nec illum conſpicati, ſumus correcti. Vt ſi quis diceret, Ego priùs non interfeci: propterea nanque puniri dignus es, quoniam nec exemplum intuitus, temetipſum coercuiſti. Si uideris uomentem ebrium, diſtrahi, diſsipari, oculos habere diſtentos, immunditia menſam implere, omnes eum fugere, & poſtmodum in eadem incidas: num eris magis odioſus? Talis eſt & iraſcens, immò uerò uomentis uenas intendit, oculos inflammat, diſtrahit inteſtina, uerba multo illis immundiora cibis eructat, indigeſta loquitur omnia, elaboratum nihil: non enim ira permittit, ſed ſicut illic humorum immoderatio ſtomachum uexans, vt plurimùm omnia eijcit: itidèm & hic immodicus feruor animam uexans, ea tegere quæ tacere bonum eſt, non permittit. Sed effabilia dicit, & ineffabilia, non audientes, ſed ſeipſum dedecorans. Sicut igitur à uomentibus fugimus, ſic & ab iraſcentibus, puluerem eorum inijciamus uomito. Quid agentes? tacentes, canes uocemus, ut ipſa deuorent uomita. Noui, quòd audientes nauſeam patimini: ſed cùm hæc fieri uidetis, hoc uolo uos tunc pati, non autem ſuper facto delectari. Cane ſordidior eſt, contumelijs gaudens, qui reuertitur ad uomitum ſuum. Nam ſi poſtquàm ſemèl euomuit, deſtitiſſet, non eſſet par illi: ſi uerò rurſùm eadem uomit, manifeſtum eſt quòd eadem comedit. Quid itaque tali magìs abominabile? Quid autem illo ſordidius ore, quod tales cibos manducauit? Atqui hoc eſt opus naturæ, illud uerò minimè: immo uero & hoc præter naturam, & illud: Quo modo? Non enim ſecundùm naturam eſt, temerè contumeliam inferre, ſed præter naturam. Nihil igitur ut homo loquitur, ſed hæc quidem ut fera, hæc autem ut furens. Sicut enim corporum morbus eſt præter naturam, ſimiliter & hoc. Et quoniam præter naturam eſt, ſi in eo moratur diù, paulatim moritur: in eo uerò, quòd iuxta naturam eſt, diù commorans non perit. Mallem cum homine cœnum edente menſam communicare, quàm cum talia loquente. Non cernitis porcos ſtercus mandentes? ſic & iſti. Quid enim fœtidius uerbis quæ contumelioſi loquuntur. Studium eis eſt, nihil ſanum eloqui, mundum nihil, ſed ſi quid turpe, ſi quid deforme, hoc tam facere quã dicere: & quod grauius eſt, alios ſe cõfundere putant, cùm ſeipſos dedecore magìs afficiant.

Vomentibus comparatur.

Porcis comparantur.

5. ITEM homilia ſexta in Acta Apoſtolorum: Nihil inſuauius homine iracundo, nihil oneroſius, nihil moleſtius, nihil fœdius, quemadmodùm ſcilicet nihil ſuauius eſt eo qui neſcit iraſci. Melius eſt cohabitare beſtiæ, quàm homini tali: nam illa quidem ſi ſemèl cicuretur, ſeruat ſuam legem, illum autem quotiès placaueris, iterùm exaſperatur. Sibi enim habitum quendam talem indidit ſemèl. Quemadmodùm enim dies candidus ac lucidus, & hyems plena conturbatione inter ſe multùm diſtant, ità etiam iracundi ac manſueti animæ. Sed nondùm quæ ab illis ad alios ueniunt incommoda, ſed ſolùm quæ ſibijpſis inferunt, audiuimus. Quamuis & hoc non paruum damnum, alium damno affeciſſe. Veruntamen nunc hoc conſideramus: Quis tortor &c. ut ſupra ex hom. XXIX. ad populum Antiochen.

Nihil inſuauius iracũdo.

Melius eſt cũ beſtijs habitare.

6. ET homilia quarta in Matthæum: Ponamus, ſi placet, iram quoquè beſtiam eſſe quandam: quantum igitur ab alijs erga mitigandum leonem ſtudium commodatur, tantam tu erga iracundiam impende curam, & effice huiuſmodi cogitationem mitem atque manſuetam. Siquidem hæc fera

Ira uelut beſtia mitiganda & manſuefacienda.

& ungui-

Qualis beſtia ſit.

& unguibus ſæuiſsimis armatur, & dentibus: & niſi illam ſolicitè manſuefeceris, cuncta ſimul diſperdet atque lacerabit. Nullus enim leo, nulla ſic uipera uiſcera queunt laniare, ut hominis iracundia ferreis quibuſdam unguibus uniuerſa confodiens. Neque enim ſolummodò corpori nocet, ſed ipſius etiam corrumpit animæ ſanitatem: cunctas ſiquidem eius omninò uires diſcerpit ac deuorat, eamque ad omnia inutilem facit. Si enim ij qui uermes in interioribus corporis nutriunt, ne reſpirare quidem ſinuntur, uexatis profectò adeſiſque uiſceribus: quo modo nos uenenatam hanc in nobis alentes uiperam, iram dico, quæ omnia interiora hominis depaſcitur: quid unquàm ſanum aut forte poterimus cogitare aut parere?

Corpori animoq; nocet.

Iracundia ut ægroti tractadi ſunt.

7. Idem homilia decimaoctaua in Matthæum: Medici quandò iniurijs & calcibus cæduntur furentum, tunc illorum magis magiſq; miſerentur, tum maximè ad reddendam illis ſanitatem parantur, ſcientes quòd excellentiam morbi ſignificat ea iniuria. Et tu igitur de inimicis eandem teneto ſententiam, ſic tractes iniurios. Illi nanque ſunt maximè ægroti, omnemque uiolentiam ſuſtinentes. Libera eum à graui iſto dolore, & da operam ut iram remittat. Libera eum à ſæuiſsimo dæmone, propriæ ſcilicet mentis furore. Nam & cùm aliquos à dæmone actos uidemus, ſæpè lachrymamur: non autem agimus, ut ipſi quoquè eadem illa patiamur. Hoc igitur etiam in ira percitis ſeruemus: illorum enim ſunt ſimiles iracundi, immò illis longè miſeriores, qui utiquè ſenſibus adhuc integris inſaniunt. Propter quod ueniam non meretur iſtorum dementia. Noli igitur inſultare iacenti, quinimmò miſerere. Etenim ſi uideamus aliquem horribiliter à bile uexatum, & uertiginis ſuæ tenebris obtectum, quiq; etiam malignum humorem urgeatur euomere, porrigimus manum, & ſupportamus huc illucque iactatum. Et ſi ueſtimenta ille noſtra polluat, non auerſamur, neque abijcimus ægrotum: ſed illud tantummodò unum requirimus, quemadmodùm à tam grandi hac eum anguſtia liberemus. Hoc igitur etiam erga illos faciamus, ut & ſupportemus uomentes, & confoueamus ægros: nec eos uſpiã relinquamus, priuſquàm totam prorsùs amaritudinem ponant: & tunc tibi gratiam, qui talis fuerit, exoluet maximam. Quandò enim eiuſmodi æger à paſsione requieuerit, tunc liquidò cognoſcet, à quanta illum conturbatione ſanaueris. & quid dico, ab illo tibi gratiam referendam? Deus te illicò coronabit, & innumeris remunerabit bonis, quia fratrem tuum grauiſsima ægritudine liberaſti: ſed etiam ille te honurabit ut dominum, modeſtiã tuam per cuncta miratus.

Sæuiſsimus dæmon mentis furor.

Miſeriores iracundi inſanis ſunt.

Iob 5.

Iræ refrenatio.

8. Gregorius Magnus libro quinto Moraliũ in Iob, capite trigeſimo: Virum ſtultum interficit iracundia, & paruulum occidit inuidia. Sciendum nobis magnoperè eſt, quia quotiès turbulentos motus animi ſub manſuetudinis uirtute reſtringimus, ad ſimilitudinem conditoris redire conamur. Nam cùm tranquillitatem mentis ira diuerberat, dilaniatam quodam modò ſciſſamq; perturbat, vt ſibimetipſi non congruat, ac uim intimæ ſimilitudinis amittat. Et capite trigeſimoprimo: Quanta ergò ſit iracundiæ culpa penſemus, per quam dum manſuetudo amittitur, ſupernæ imaginis ſimilitudo uitiatur. Per iram ſapientia perditur, ut quid, quove ordine agendum ſit, omninò neſciatur, ſicut ſcriptum eſt: Ira in ſinu ſtulti requieſcit: quia nimirùm intelligentiæ lucem ſubtrahit, cùm mentem permouendo confundit. Per iram uita amittitur, etſi ſapientia teneri uideatur, ſicut

Quãta ſit iracundiæ culpa.

Sapientia pditur per iram.

Eccles. 7.

cut ſcriptum eſt: Ira perdit etiam prudentes: quia ſcilicet confuſus animus *Iuſtitia per*
nequaquàm explet, etiam ſi quid intelligere prudenter ualet. Per iram iu- *eandem relin*
ſtitia relinquitur, ſicut ſcriptum eſt, Ira uiri iuſtitiam Dei nón operatur: *quitur.*
quia dum perturbata mens, iudicium ſuæ rationis exaſperat, omne quod *Iacob 1.*
furor ſuggerit, rectum putat. Per iram gratia uitæ ſocialis amittitur, ſi-
cut ſcriptum eſt: Noli eſſe aſsiduus cum homine iracundo, nè diſcas ſemi- *Amittitur hu manitas.*
tas eius, & ſumas ſcandalum animæ tuæ. Et idem: Quis poterit habitare *Proue. 22.*
cum homine, cuius ſpiritus facilis eſt ad iraſcendum? Quia qui ſe ex huma
na ratione non temperat, neceſsè eſt ut beſtialiter ſolus uiuat. Per iram con
cordia rumpitur, ſicut ſcriptum eſt: Vir animoſus parit rixas, & uir iracun *Concordia*
dus effundit peccata. Iracundus quippe peccata effundit, quia etiam malos *rumpitur.* *Prou. 16.*
quos incautè ad diſcordiam prouocat peiores facit. Per iram lux ueri-
tatis amittitur, ſicut ſcriptum eſt: Sol non occidat ſuper iracundiam ueſtrā: *Lux ueritatis*
quia cùm menti iracundia confuſionis tenebras incutit, huic Deus radium *amittatur.*
ſuæ cognitionis abſcondit. Per iram, ſancti Spiritus ſplendor excluditur: *Ephe. 4.*
quo contrà, iuxta uetuſtam tranſlationem, ſcriptum eſt: Super quem requie
ſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum, & trementem ſermo- *Sancti ſpiritus ſplendor*
nes meos? Cùm enim humilem diceret, quietem protinus adiunxit. Si *excluditur.*
ergò ira quietem mentis ſubtrahit, ſuam ſancto ſpiritui habitationem clau *Eſaiæ 66.*
dit, cuius receſsione animus uacuus, ad apertam mox inſaniam ducitur,
& uſque ad ſuperficiem ab initio cogitationum fundamento diſsipatur.
Nam iræ ſuæ ſtimulis accenſum cor palpitat, corpus tremit, lingua ſe præ
pedit, facies igneſcit, exaſperantur oculi, & nequaquàm recognoſcuntur
noti: Lingua quidem clamorem format, ſed ſenſus, quid loquatur, ignorat.
In quo itaque iſte ab abreptitijs longè eſt, qui actionis ſuæ conſcius non eſt? *Abreptitijs*
Vndè fit plerunquè, ut uſque ad manus ira proſiliat, ut quo ratio longiùs *iracundi ſimiles.*
recedit, audacior exurgat: ſeque ipſum animus retinere non ualet, quia *Ira aliquādo*
factus eſt poteſtatis alienæ, & eo furor membra foris in ictibus exercet, *uſque ad manus proſilit.*
quo intus ipſam membrorum dominam mentem captiuam tenet. Aliquan *Ira ad male-*
dò autem manus nón exerit: ſed in maledictionis iaculum linguam uertit. *dicta & im-*
Fratris nanque interitum precibus expoſcit, & hoc DEVM perpetrare *precationes*
expetit, quod ipſe peruerſus homo facere uel metuit, uel erubeſcit. Fit- *proſiliens.*
que ut uoto & uoce homicidium peragat, etiam cùm à læſione proximi
manibus ceſſat. Aliquandò ira perturbato animo quaſi ex iudicio ſilen
tium indicit, & quo ſe foràs per linguam non exprimit, intus deterius igne *Ira in corde*
ſcit, ut iratus quiſque collocutionem ſuam proximo ſubtrahat, & nil dicen *recluſa nec*
do, quàm ſit auerſus, dicat. Et nonnunquàm hæc ſilentij ſeueritas per diſ *extrinſecus ſe proferens.*
ciplinæ diſpenſationem geritur: ſi tamen ſolicitè in intimis diſcretionis
forma teneatur. Nonnunquam uerò dum accenſus animus à conſueta lo-
cutione reſtringitur, per acceſſum temporis penitus à proximi dilectione
ſeparatur, & acriores ſtimuli ad mentem ueniunt: cauſæque quæ grauius
exaſperant, oriuntur, atque in irati oculo, feſtuca in trabem uertitur, dum
ira in odium permutatur. Plerunque ira per ſilentium clauſa, intrà men-
tem uehementius æſtuat, & clamoſas tacita uoces format, uerba ſibi: quibus
exaſperetur, obijcit: quaſi in cauſæ examine poſita, durius exaſperata re-
ſpondet: quod Salomon breuiter inſinuat, dicens: Præſtolatio impiorum
furor. Sicque fit, ut perturbatus animus maiorem ſtrepitum ſui ſilentij ſen *Prou. 11.*
tiat, eumque grauius clauſa iræ inflamma conſumat. Vndè benè ante nos
quidam

quidam ſapiens dixit: Cogitationes iracundi, uiperæ ſunt generationes: mẽtem comedunt matrem ſuam. Capite trigeſimoſecundo: Sciendum uerò eſt, quòd nonnullos ira citiùs accendit, faciliùs deſerit. Nonnullos verò tarde quidem commouet, ſed diutiùs tenet. Alij nanque accenſis calamis ſimiles, dum uocibus perſtrepunt, quaſi quoſdam accenſionis ſuæ ſonitus reddunt: citiùs quidem flammam faciunt, ſed protinùs in fauilla frigeſcunt. Alij autem lignis grauioribus durioribusq; non diſpares, accenſionem tardè ſuſcipiunt, tamen accenſi ſemel, difficiliùs extinguuntur: & quia ſe tardiùs in aſperitatem concitant, furoris ſui diutiùs ignem ſeruant. Alij autem, quod eſt nequius, & citius iracundiæ flammas accipiunt, & tardius deponunt. Nonnulli uerò has & tardè ſuſcipiunt, & citius amittunt: In quibus nimirum quatuor modis liquido lector agnoſcit, quia & ad tranquillitatis bonum ultimus plus quàm primus appropinquat, & in malo ſecundum tertius ſuperat. Sed quid prodeſt quòd iracundia quomodò mentem teneat, dicimus, ſi non etiam, qualiter compeſci debeat, exprimamus?

Primum & ſecundũ genus iraſcentium. Tertium & quartum. Comparatio iſtorũ quatuor inter ſe.

Duobus enim modis facta poſsidere animum ira deſueſcit. Prius quippe eſt, vt mens ſolicita antequàm agere quodlibet incipiat, omnes ſibi quas pati poteſt, contumelias proponat: quatenus redemptoris ſui probra cogitans, ad aduerſa ſe pręparet. Quæ nimirum uenientia tanto fortius excipit, quanto ſe cautius ex præſcientia armauit. Qui enim improuidus ab aduerſitate depręhenditur, quaſi ab hoſte dormiens inuenitur, eumq; citius inimicus necat, quia non repugnantem perforat. Nam qui mala imminentia per ſolitudinem prænotat hoſtiles incurſus quaſi in inſidijs uigilans expectat. & indè ad uictoriam ualenter accingitur, undè neſciens depræhendi putabatur. Solerter ergò animus ante actionis ſuæ primordia, cuncta debet aduerſa meditari: ut ſemper hæc cogitans, ſemper contra hæc thorace patientiæ munitus, & quicquid acciderit prouidus ſuperet. & quicquid non acceſſerit, lucrum putet. Secundus autem ſeruandæ manſuetudinis modus eſt, ut cum alienos exceſſus adſpicimus, noſtra quibus in alijs exceſsimus, delicta cogitemus. Conſiderata quippe infirmitas propria, mala nobis excuſat aliena. Patienter nanq; illatam iniuriam tolerat, qui piè meminit quòd fortaſsè adhuc habeat, in quo debeat ipſe tolerari. Et quaſi aqua ignis extinguitur, cùm ſurgente furore animi, ſua cuique ad mentem culpa reuocatur, quia erubeſcit ſibi peccata non parcere, qui uel Deo uel proximo ſæpè ſe recolit parcenda peccaſſe.

Bifariam ira cõprimitur. Secundus modus.

Et capite trigeſimotertio: Sed inter hæc ſolerter ſciendum eſt, quòd alia eſt ira quam impatiẽtia excitat, alia quam zelus iuſtitiæ format. Illa ex uitio, hæc ex uirtute generatur. Si enim nulla ira ex uirtute ſurgeret, diuinæ animaduerſionis impetum Phinees per gladium non placaſſet. Hanc iram quia Heli non habuit, motum contra ſe implacabiliter ſupernæ ultionis excitauit. Nam quo contra ſubditorum uitia tepuit, eo contra illum diſtrictio æterni rectoris exarſit. De hac ira per Pſalmiſtam dicitur: Iraſcimini, & nolite peccare. Quod nimirum non rectè intelligunt, qui iraſci nos nobis tantummodò, non etiam proximis delinquentibus, uolunt. Si enim ſic proximos, ut nos, amare præcipimur: reſtat ut ſic eorum erratibus, ſicut noſtris uitijs, iraſcamur. De hac per Salomonem dicitur: Melior eſt ira riſu, quia per triſtitiam uultus, corrigitur animus delinquentis. De hac iterum Pſalmiſta ait: Turbatus eſt præ ira oculus meus. Ira quippe per uitium, oculum mentis excęcat: ira autem per zelum,

Ira duplex, alia bona, alia mala. ſiue, ira per uitium, & ira per zelum. Pſal.4. Eccleſ.7. Pſal.6.

zelum,turbat: quia quum ſaltem recti æmulatione concutitur, ea quæ niſi tranquillo corde percipi non poteſt,contemplatio diſsipatur. Ipſe nanque zelus rectitudinis quia inquietudine mentem agitat,eius mox aciem obſcurat,ut altiora in commotione non uideat, quæ benè prius tranquilla cernebat. Sed inde ſubtilius ad alta reducitur, undè ad tempus,nè uideat,reuerberatur. Nam ipſa recti æmulatio, æterna poſt paululum in tranquillitate largius aperit, quæ hic interim per commotionem claudit: & undè mēs turbatur nè uideat,indè proficit,ut ad uidendum uerius clareſcat, ſicut infirmanti oculo cùm collyrium immittitur, lux penitus negatur:ſed indè eam poſt paululum ueraciter recipit: undè hanc ad tempus ſalubriter amittit. Nunquàm uerò commotioni contemplatio iungitur, nec præualet mens perturbata conſpicere,ad quod uix tranquilla ualet inhiare: quia nec ſolis radius cernitur,cùm commotæ nubes cæli faciem obducunt: nec turbatus fons inſpicientis imaginem reddit, quam tranquillus propriè oſtendit: quia quo eius unda palpitat, eo in ſe ſpeciem ſimilitudinis obſcurat. Sed cùm per zelum animus mouetur,curandum ſummoperè eſt, nè hæc eadem quæ inſtrumento uirtutis aſſumitur,menti ira dominetur, nec quaſi domina præeat:ſed uelut ancilla ad obſequium parata, à rationis tergo nunquā recedat. Tunc enim robuſtius contra uitia erigitur,cùm ſubdita rationi famulatur. Nam quantumlibet irà zelo rectitudinis ſurgat,ſi immoderata mentem uicerit,rationi protinus ſeruire contemnit, & tanto ſe impudentius dilatat,quanto impatientiæ uitium uirtutem putat. Vndè neceſsè eſt ut hoc ante omnia qui zelo rectitudinis mouetur,attendat, nè ira extrà mētis dominium tranſeat, ſed in ultione peccati tempus modumque conſiderans,ſurgentem animi perturbationem ſubtilius retractando reſtringat, animoſitatem reprimat, & motus feruidos ſub æquitate diſponat, ut eo fiat iuſtior ultrà alienus,quo prius extitit uictor ſuus,quatenus ſic culpas delinquentium corrigat,ut antè ipſe qui corrigit, per patientiam creſcat, ut furorem ſuum tranſcendendo dijudicet, nè intemperanter excitatus ipſo zelo rectitudinis, longè à rectitudine aberret. Quia uerò, ſicut diximus, etiam laudanda boni æmulatio mentis oculum turbat, rectè nunc dicitur: Virum ſtultum interficit iracundia. Ac ſi apertè diceretur: Ira per zelum,ſapientes turbat: ira uerò per uitium, ſtultos trucidat,quia illa ſub ratione reſtringitur, hæc uerò irrationabiliter deuictæ mēti dominatur.

Ira pediſſequa, non domina, eſſe debet.

Iob. 5.

8. BERNARDVS ſermone decimotertio in Pſalmum: Qui habitat in adiutorio: Affectio naturalis ira hominum eſt,ſed abutentibus bono naturę, grauis perditio eſt,& miſeranda pernicies. Occupemus illam fratres,in quibus expedit, ne fortè ad inutilia illicitaq; prorumpat. Ego uobis dico: non autem ego,ſed ueritas:non ego, ſed dominus: Nolite iraſci eis qui tranſitoria uobis auferunt,qui conuicia inferunt, qui ingerunt fortè ſupplicia, & poſt hoc faciunt nihil. Oſtendam autem uobis cui debeatis iraſci:Iraſcimini ei quæ ſola nobis nocere poteſt,ſola facere,ut omnia illa non proſint. Vultis ſcire quęnam illa ſit? Iniquitas propria. Ità dico uobis,huic iraſcimini.Nulla enim nocebit aduerſitas, ſi nulla dominetur iniquitas. Qui perfectè huic iraſcitur, cæteris non mouetur, magis & amplectitur ea.Ego (inquit)in flagella paratus ſum. Sit damnum,ſit conuicium,ſit læſio corporalis:paratus ſum & non ſum turbatus, quoniam dolor meus in conſpectu meo

Iraſcendum eſt iniquitati propriæ.

Pſal. 35.

3.Reg. 16. Pſal.39. meo ſemper. Quidni exteriora omnia parui pendam in huius æſtimatione doloris? filius(inquit)uteri mei perſequitur me,& conuicianti ſeruulo indignabor? Cor meum dereliquit me, dereliquit me uirtus mea, & lumen oculorum meorum: & damna temporalia plangam, aut incommoda corporalia reputabo? Hinc nimirùm non modò manſuetudo oritur,cui draconis flatus non noceat: ſed etiam magnanimitas, quam rugitus leonis non terreat.

9 Ambrosivs libro primo Officiorum,capite uigeſimoprimo:Caueatur iracundia:aut ſi præcaueri non poteſt,cohibeatur. Mala enim lex peccati, indignatio eſt,quæ ità animum perturbat, ut rationi non relinquat locum. Primum eſt igitur, ſi fieri poteſt, ut morum tranquillitas uſu quodam affe ctionis propoſito in naturam uertatur. Deindè,quoniam ità plerunque motus infixus eſt naturæ ac moribus,ut euelli atque * euitari non queat:ſi præuideri potuerit,rõne reprimať. Aut ſi prius occupatus fuerit animus ab indignatione,quā cõſilio proſpici ac prouideri potuerit,nè occuparet. meditare, quomodò motum animi tui uincas,iracundiam temperes. Reſiſte iræ,ſi potes: cede, ſi non potes: quia ſcriptum eſt, Date locum iræ. Iacob fratri indignanti piè ceſsit, & Rebeccæ,id eſt,patientiæ inſtructus conſilio, abeſſe maluit & peregrinari, quàm excitare fratris indignationem,& tunc redire,cùm fratrem mitigatum putaret. Et ideò tantam apud Deum inuenit gratiam. Quibus deindè obſequijs, quantis muneribus fratrem ipſum recõciliauit ſibi,ut ille præreptæ benedictionis non meminiſſet,meminiſſet delatæ ſatisfactionis. Ergò ſi præuenerit & põccupauerit mentē tuā iracundia,& aſcenderit in te, non relinquas locum tuum. Locus tuus patientia eſt,locus tuus ſapiētia eſt,locus tuus rō eſt,locus tuus ſedatio indignationis eſt. Aut ſi te contumacia reſpondentis mouerit, & peruerſitas impulerit ad indignationem: ſi non potueris mitigare mentem, reprime linguam tuam. Sic enim ſcriptum eſt: Cohibe linguam tuam à malo,& labia tua nè loquantur dolum. Deindè, inquire pacem, & ſequere eam. Pacem illam ſancti Iacob vide: qua primùm ſedato animum: ſi non præualueris,frę nos linguæ impone tuæ: Deindè reconciliationis ſtudium non prætermittas. Hæc oratores ſeculi de noſtris uſurpata in ſuis poſuere libris. Sed ille ſenſus huius habet gratiam, qui prior dixit. Vitemus ergò aut temperemus iracundiam, nè ſit eius aut in laudibus exceptio, aut in uitijs exaggeratio, Non mediocre eſt, mitigare iracundiam, non inferius quàm omninò non commoueri, Hoc noſtrum eſt, naturæ illud. Noli reſpondere irato ad iracundiam eius, ſiue imprudenti ad imprudentiam. Citò culpa culpam excutit. Si lapides teras, nonne ignis erumpit? Ferunt Gentiles, ut in maius oīa uerbis extollere ſolent, Archytæ Tarentini dictū Philoſophi, quod ad uillicum ſuum dixerit: O te infelicem,quàm te afflictarem, niſi iratus eſſem. Sed & David armatam etiam dexteram in indignatione compreſſerat. Et quanto plus eſt non remaledicere, quàm non uendicare? Et bellatores aduersùs Nabal ad ultionem paratos, Abigail deprecatione reuocauerat. Vndè aduertimus, tempeſtiuis quoquè interceſsionibus nō ſolùm cedere nos,ſed etiam delectari oportere. Eouſquè autem delectatus eſt, ut benediceret interuenientem, quòd ab ſtudio uindictæ reuocatus foret. Iam dixerat de inimicis ſuis: Quoniam declinauerunt in me iniquitates,& in ira moleſti erant mihi. Audiamus, turbatus in ira quid dixerit:

Marginal notes: De cohibenda ira. — * euinci — Rom.12. Gen.27. — Gen.32.& 33 — Pſal.33. — Archytæ Tarentini dictū. — 1.Reg.25. — Pſal.54. Ibidem.

Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & uolabo, & requieſcam? Illi ergò ad iracundiam prouocabant, hic tranquillitatem eligebat. Iam dixerat: Iraſcimini, & nolite peccare. Moralis magiſter, qui naturalem affectũ inflectendum magis ratione doctrinæ, quàm extirpandum nouerat, moralia docet. Hoc eſt: Iraſcimini ubi culpa eſt, cui iraſci debeatis. Non poteſt enim fieri, ut non rerum indignitate moueamur: alioquin non uirtus, ſed * lenitudo & remiſsio iudicatur. Iraſcimini ergò ità, ut à culpa abſtineatis. Vel ſic: Si iraſcimini, nolite peccare, ſed uincite ratione iracundiam. Vel certè ſic. Si iraſcimini, uobis iraſcimini, quia commoti eſtis, & nõ peccabitis. Qui enim ſibi iraſcitur, quia citò commotus eſt, deſinit iraſci alteri. Qui autem uult iram ſuam iuſtam probare, plus inflammatur, & citò in culpam cadit. Melior eſt autem ſecundum Salomonem, qui iracundiam continet, quàm qui urbem capit, quia ira etiam fortes decipit. Cauere igitur debemus, nè in perturbationes priùs incidamus, quàm animos noſtros ratio componat. Exanimat enim mentem plerunque aut ira, aut dolor, aut formido mortis, & improuiſo percellit ictu. Ideò præuenire pulchrum eſt cogitatione, quæ uoluendo mentem exerceat, nè repentinis excitetur commotionib. ſed iugo quodam rationis & habitus cõſtricta miteſcat.

Pſal.4. Iraſcimini & nolite peccare uariè intelligitur.

* lẽitudo

Prou.16.

10. AVGVSTINVS in pſalmum quartum: Iraſcimini, inquit, & nolite peccare. Quod duobus modis intelligi poteſt. Aut, etiam ſi iraſcimini, nolite peccare: id eſt, etiam ſi ſurgit motus animi, qui iam propter pœnam peccati non eſt in poteſtate, ſaltem ei non conſentiat ratio & mens, quæ intùs regenerata eſt ſecundum Deum, ut mẽte ſeruiamus legi Dei, ſi adhuc carne ſeruimus legi peccati. Aut agite pœnitentiam, id eſt, iraſcimini uobis ipſis de præteritis peccatis, & ulterius peccare deſinite.

Pſal.4. Eiuſdem interpretatio.

Rom.7.

11. IDEM in libro de uera religione, capite quadrageſimoquinto: Inuicti eſſe uolumus, & rectè: habet enim hoc animi noſtri natura poſt Deum, à quo ad eius imaginem factus eſt: ſed eius præcepta erant ſeruanda, quibus ſeruatis, nemo nos uinceret. Nunc uerò dum ipſa, cuius uerbis turpiter cõſenſimus, domatur dolore pariendi, & nos in terra laboramus, & cum magno dedecore ſuperamur ab omnibus, quæ nos commouere ac perturbare potuerunt. Itaque nolumus ab hominibus uinci, & iram non poſſumus uincere. Qua turpitudine quid execrabilius dici poteſt? Fatemur hominem hoc eſſe quod nos ſumus, qui tamen etſi habeat uitia, non eſt tamen ipſe uitium. Quanto igitur honeſtius homo nos uincit, quàm uitium? Quis autem dubitet immane uitium eſſe inuidentiam, qua neceſsè eſt torqueatur & ſubijciatur, qui non uult in rebus temporalibus uinci? Melius eſt ergò ut homo nos uincat, quàm inuidentia, uel quodlibet aliud uitium. ET deinceps ſequenti capite: Sed nec ab homine uinci poteſt qui uitia ſua uicerit. Non enim uincitur, niſi cùm ei eripitur ab aduerſario quod amat.

Ab ira uinci turpius quàm ab homine.

12. ITEM epiſtola octogeſimaſeptima ad Felicitatem & Ruſticum: Sicut acetum corrumpit uas, ſi diutius ibi fuerit, ſic ira corrumpit cor, ſi in alium diem durauerit.

Ira perſeuerans corrumpit cor.

13. ET epiſtola centeſima quadrageſimanona ad Profuturum: Quàm uigilandum ſit, nè cuiuſquam odium cordis intima teneat, neque ſinat ut oremus Deum in cubili noſtro clauſo oſtio, ſed aduerſus ipſum Deum claudat oſtium, noſti optime frater. Subrepit autem dum nulli iraſcenti ira ſua uidetur iniuſta. Ità enim inueteraſcens ira fit odium, dum quaſi

Matth.6.

Ira uteraſcês ira fit odium. Præſtat etiam iuſtè nemini iraſci.

iuſti doloris admixta dulcedo, diutiùs eam in uaſe detinet, donèc totum aceſcat uaſq; corrumpat. Quapropter multo meliùs nec iuſtè cuiquam iraſcimur, quàm uelut iuſtè iraſcendo, in alicuius odium iræ occulta facilitate dilabimur. In recipiendis enim hoſpitibus ignotis iſta ſolemus dicere, multo eſſe melius malum hominem perpeti, quàm forſitan per ignorantiam excludi bonum, dum cauemus nè recipiatur malus. Sed in affectibus animi contrà eſt. Nam incomparabiliter ſalubrius eſt etiam iræ iuſtè pulſanti nõ aperire penetrale cordis, quàm admittere non facilè receſſuram, & peruenturam de ſurculo ad trabem. Audet quippe impudenter etiã creſcere citiùs q̃ putatur. Non enim erubeſcit in tenebris, cùm ſuper eam ſol occiderit.

Ira refrenãda & uitanda.

14 Gregorius Magnus libro octauo, epiſtola quinquageſima prima ad Leontium: Quotiès ira animum inuadit, mentem edoma, uince teipſum. Differ tempus furoris, & cùm tranquilla mens fuerit, quod placet uindicá. Ira enim in uindicta malorum ſequi debet rationem animi, non præire: ut quaſi ancilla iuſtitiæ poſt tergum ueniat, & non laſciua ante faciem prorumpat. Aliquandò uerò oſtendenda eſt, & non exhibenda. Aliquandò exhibenda eſt, ſed nunquàm ſequenda. Quandò enim in executione iuſtitiæ placata mente iraſcimur, iracundiam & non ſequimur, & exhibemus.

Iacob. 1. Prouer. 18. Prouer. 22. Prouer. 16. Pſalm. 6.

Ira enim quæ animum perturbat, quanta conſideratione cauenda eſt, monſtratur. De qua ſcriptum eſt: Sit omnis homo uelox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Ira enim uiri, iuſtitiam Dei non operatur. Hinc rurſum ſcriptum eſt: Quis poteſt habitare cum homine, cuius ſpiritus facilis eſt ad iraſcendum? Huic iterùm dicitur: Noli eſſe cum homine iracundo, neque ambules cum uiro furioſo: nè fortè diſcas ſemitas eius, & ſumas ſcandalum animæ tuæ. Contra hanc in laude patientiæ dictum eſt: Melior eſt uir qui uincit iram, quàm qui capit ciuitatem magnam. Hinc Dauid perſonam in ſe infirmorum ſumens, ait: Turbatus eſt præ ira oculus meus. Atque ex ipſa perturbatione quid ſe quatur, adiunxit, dicens: Inueteraui inter omnes inimicos meos. Ex ira quippe cùm turbatus fuerit oculus cordis, inter inimicos noſtros ad uetuſtatem reducimur, quia inter malignos ſpiritus ad uetuſti hominis ſimilitudinem reuocamur. Cùm igitur iram quæ cor permouet, ſacra eloquia tot teſtimonijs deteſtentur, perpendamus qua intentione debemus hoc uitium fugere, quod Deo iudice, in teſtimonio illius totiès reprobatur.

Ira mãſuetudine temperanda. Ioan. 1. Actor. 2.

15 Idem in parte tertia paſtoralis curæ, admonitione decima ſeptima: Admonendi ſunt iracundi, ut æmulationi quam ſe habere exiſtimant, manſuetudinem ſubiungant. Idcircò nanque ſpiritus ſanctus in columba & in igne monſtratur, quia uidelicet omnes quos implet, & columbæ ſimplicitate manſuetos, & igne zeli ardentes exhibet. Nequaquàm ergò ſancto ſpiritu plenus eſt, qui aut in tranquillitate manſuetudinis feruorem æmulationis deſerit, aut rurſùm in æmulationis ardore uirtutem manſuetudinis amittit.

Ira per zelũ, & ira p̃ uitiũ.

Sed longè alia eſt ira quæ ſub æmulationis ſpecie ſurripit, alia quæ turbatum cor & ſine iuſtitiæ prætextu confundit. Illa enim in hoc quod debet, inordinatè extenditur: hæc autem ſemper in ijs quæ non debet, inflammatur.

Impatiens & iracundus quomodò differant.

Sciendum quippe eſt, quia in hoc ab impatientibus iracundi differunt, quòd illi ab illis illata non tolerant: iſti autem etiam quæ tolerantur, important. Nam iracundi ſæpè etiam ſe declinantes inſequuntur, rixæ occaſionem commouent, labore contentionis gaudent: quos tamen meliùs corrigimus,

rigimus, ſi in ipſa iræ ſuæ commotione declinamus. Perturbati quippe quid audiant, ignorant, ſed ad ſe reducti, tanto libentius exhortationis uerba recipiunt, quanto ſe tranquillius toleratos erubeſcunt. Menti autem furore ebriæ omne rectum quod dicitur, peruerſum uidetur; Vndè & Nabal ebrio culpam ſuam Abigail laudabiliter tacuit, quam, digeſto uino, laudabiliter dixit, & idcircò malum quod fecerat, cognoſcere potuit, quia hoc ebrius non audiuit. Cùm uerò ita iracundi alios impetunt, ut declinari omninò nō poſsint, non aperta exprobratione, ſed ſub quadam ſunt cautela reuerentiæ parcendo feriendi. 1.Reg.25.

16. ITEM libro vigeſimoprimo Moralium, capite quinto, ut ſuprà de peccatis in genere, quæſtione tertia. E 3.

17. AVGVSTINVS libro primo de ſermone Domini in monte; capite decimonono, ut ſuprà ibidèm.

18. ET in Enchiridio ad Laurentium, capite ſeptuageſimonono; Sunt autem quædam peccata quæ leuiſsima putarentur, niſi in ſcripturis demonſtrarentur opinione grauiora. Quis enim dicentem fratri ſuo, fatue, reum gehennæ putaret, niſi ueritas diceret? Cui tamen uulneri ſubiecit continuo medicinam, præceptum fraternæ reconciliationis adiungens. Mox quippe ait, Si ergò offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te &c. Matth.5.

IX

Quid eſt acedia, & quas gignit filias?

Acedia eſt remiſsi animi languor ad benè operandum, præſertim uerò triſtitia eſt de re ſpirituali. Quæ has gignit [a] filias: Malitiam, rancorem, puſillanimitatem, deſperationem, torporem circa pręcepta neceſſaria, mentiſque circa res illicitas euagationem.

Huic peccato ſunt obnoxij homines [b] ocioſi, inertes, & quos [c] tepidos Scriptura uocat, ac omnes demum, qui tēpus hoc gratię dieműq; ſalutis rebus ac ſtudijs uanis tranſigunt. Finis autem huius peccati eſt, quem docet in Euangelio CHRISTVS: [d] *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*. Tum alibi: [e] *Inutilem ſeruum eijcite in tenebras exteriores*. Neque tacuit ille, quid interim à nobis, nè torpeamus, fieri uelit: [f] *Videte, inquiens, uigilate, & orate: neſcitis enim quandò tēpus ſit.*

Bernard. ſerm. 3. et 6. de Aſcenſ. Domini: Greg. 3. parte curæ pa. admon. 16.
a Greg. 31. Mora. c. 31. Ecci 33. d Pro. 15. b Ecci 7. a 30. d Prou. 17. d Pſal. 118. d 39. c
b Matth. 20. a 22. a Apocal. 3. c Prou. 6 a b 10. a d 13. a 18. b 19. c d 20 a 21. d 22 b 24. d 25 c 26 b 28. c Ecci 5. b 7 b 14. a c 22. a Pſal. 72. a Hie. 48
b Rō. 13. c 2. Co. 7.
c Ga. 3. a Ap. 2. a d
Mat. 7. c 3. c 21. b Luc. 13. b Ioan. 15. a
e Mat. 25. a Ecci 6. c Eccēs 9. c 2. The. 3. c Ga. 6. c Heb. 12. d Ro. 12. c Philip. 4. a
f Marc. 13. d Mat. 24. d 25. a Io. 9. a Ephe. 5. d Apoc. 3. a

a Lucæ 13.e Matth. 7.b 11.b. g *Contendite intrare per anguſtam portam, quia multi, dico uobis, quærent intrare, & non poterunt.*

Hęc ſummatim perſtrinximus, ut qui iuſtitiæ uias ſunt minùs edocti, præcipuos humani generis morbos, atque execrandas peſtes, quas oſtendimus, non ſolùm cognoſcant & obſeruent, ſed etiam ex præſcripto diuinæ legis, à ſe alijsq́; depellère & penitùs arcere conentur. *Beatus* uerò *vir*, h *qui non abijt in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit*, quemadmodùm pſaltes canit regius, ut primam iuſtitiæ ac beatitudinis partem cantico ſuo primo demonſtret.

h Pſalm. 1. a Bernar. ſerm. 35. ex paruis ſermonibus.

SCRIPTVRAE.

Ecclesiastici trigeſimotertio, Multam malitiam docuit ocioſitas.

Proverbiorvm decimoquinto: Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore animi deijcitur ſpiritus.

Ecclesiastici ſeptimo: Noli eſſe puſillanimis in animo tuo.

Et trigeſimo: Triſtitiam non des animæ tuæ, & non affligas temetipſum in conſilio tuo. Iucunditas cordis, hæc eſt uita hominis, & theſaurus ſine defectione ſanctitatis: & exultatio uiri eſt longæuitas. Miſerere animæ tuæ placens Deo, & contine, & congrega cor tuum in ſanctitate eius & triſtitiã longè expelle a te. Multos occidit triſtitia, & nõ eſt utilitas ĩ illa.

Proverbiorvm decimoſeptimo: Animus gaudens ætatem floridam facit: ſpiritus triſtis exiccat oſſa.

Psalmo centeſimo decimooctauo: Dormitauit anima mea præ tędio.

Et pſalmo trigeſimonono: Cor meum dereliquit me.

Matthaei uigeſimo, Egreſſus circa horam tertiam, uidit alios ſtantes in foro ocioſos, & dixit illis: Ite & uos in uineam meam. Circa undecimam uerò exijt, & inuenit alios ſtantes, & dicit illis: Quid hic ſtatis tota die ocioſi? &c.

Et capite uigeſimoſecundo: Iterùm miſit alios ſeruos, dicens: Dicite inuitatis, Eccè prandium meum paraui, tauri mei & altilia occiſa, & omnia parata: venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in uillam ſuam, alius uerò ad negociationem ſuam.

Apocalypsis tertio: Et Angelo Laodiceæ Eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit Amen, teſtis fidelis & uerus, qui eſt principium creaturæ Dei: Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus. Vtinàm frigidus eſſes, aut calidus. Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo: quia dicis quòd diues ſum, & locupletatus, & nullius egeo: & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.

Proverbiorvm ſexto: Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum: nè dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. Eruere quaſi damula de manu, & quaſi auis de manu aucupis. Vade ad formicam o piger, & conſidera uias eius, & diſce ſapientiam; quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in æſtate cibum ſibi, & congregat

gregat in meſſe quod comedat. Vſquequò piger dormies? quandò conſurges è ſomno tuo? Paululum dormies, paululùm dormitabis, paululùm conſeres manus ut dormias:& ueniet tibi quaſi uiator egeſtas,& pauperies quaſi uir armatus. Si uerò impiger fueris, ueniet ut fons meſſis tua, & egeſtas longè fugiet à te.

Et capite decimo: Egeſtatem operata eſt manus remiſſa: manus autem fortium,diuitias parat. Sicut acetum dentibus,& fumus oculis, ſic piger his qui miſerunt eum.

Capite decimotertio: Vult & non uult piger:anima autem operantium impinguabitur.

Proverbiorvm decimooctauo: Pigrum deijcit timor: animæ autem effœminatorum eſurient. Qui mollis & diſſolutus eſt in opere ſuo,frater eſt ſua opera diſsipantis.

Et capite decimonono: Pigredo immittit ſoporem, & anima diſſoluta eſuriet. Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit animam ſuam: qui autem negligit uiam ſuam,mortificabitur.Abſcondit piger manum ſuam ſub aſcella,nec ad os ſuum applicat eam.

Capite vigeſimo: Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergò æſtate,& non dabitur illi.

Et vigeſimoprimo: Deſideria occidunt pigrum:noluerunt enim quicquam manus eius operari: tota die concupiſcit & deſiderat: qui autem iuſtus eſt,tribuet,& non ceſſabit.

Item capite vigeſimoſecundo: Dicit piger,Leo eſt foris: in medio platearum occidendus ſum.

Capite vigeſimoquarto: Per agrum hominis pigri tranſiui,& per uineam uiri ſtulti:& ecce totum repleuerant urticæ,& operuerant ſuperficiē eius ſpinæ,& maceria lapidum deſtructa erat. Quod cùm uidiſſem, poſui in corde meo, & exemplo didici diſciplinam. Vſquequò piger dormies? vſquequò de ſomno conſurges? Parùm inquam dormies,modicum dormitabis:pauxillum manus conſeres ut quieſcas:& ueniet tibi quaſi curſor egeſtas tua,& mendicitas quaſi uir armatus.

Item capite uigeſimoquinto: Sicut tinea ueſtimento,& uermis ligno, ità triſtitia uiri nocet cordi.

Capite vigeſimoſexto: Dicit piger, Leo eſt in uia,& leæna in itineribus:ſicut oſtium uertitur in cardine ſuo,ità piger in lectulo ſuo. Abſcondit piger manus ſub aſcella ſua,& laborat ſi ad os ſuum eas conuerterit.Sapientior ſibi piger uidetur ſeptem uiris loquentibus ſententias.

Et capite vigeſimooctauo: Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus:qui autem ſectatur ocium,replebitur egeſtate.

Ecclesiastici quinto: Non tardes conuerti ad Dominum,& ne differas de die in diem.ſubitò enim ueniet ira illius,& in tempore uindictæ diſperdet te.

Et capite ſeptimo: Non oderis laborioſa opera,& ruſticationem creatā ab altiſsimo.

Capite decimoquarto:Felix qui non habuit animi ſui triſtitiam, & nō excidit à ſpe ſua.

Capite vigeſimoſecundo: In lapide luteo lapidatus eſt piger, & omnes loquentur ſuper aſpernationem illius. De ſtercore boum lapidatus,

eſt piger:& omnis qui tetigerit eum,excutiet manus.

Psalmo ſeptuageſimoſecundo:In labore hominum non ſunt,& cum hominibus non flagellabuntur. Ideò tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate & impietate ſua &c.

Hieremiae quadrageſimooctauo: Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter:uel,ut Septuaginta tranſtulerunt, ἀμελῶς, id eſt, negligenter.

Ad Romanos decimotertio; Et hoc ſcientes tempus,quia hora eſt iam nos de ſomno ſurgere.

Poſterioris ad Corinthios.ſeptimo: Seculi triſtitia mortē operatur,

Ad Galatas tertio: Sic ſtulti eſtis,ut cùm ſpiritu cœperitis,nunc carne conſummemini?

Apocalypsis ſecundo: Habeo aduerſum te pauca quòd charitatem tuā primā reliquiſti. Memor eſto itaque undè excideris:& age pœnitentiā, & prima opera fac. Sin autem:uenio tibi,& mouebo candelabrum tuum de loco ſuo,niſi pœnitentiam egeris.

Matthaei ſeptimo: Non poteſt arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum,excidetur & in ignem mittetur.

Capite tertio:Iam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt.Omnis ergò arbor quæ non facit fructum bonum,excidetur & in ignem mittetur.

Et capite vigeſimoprimo: Manè autem reuertens in ciuitatem,eſurijt. Et uidens fici arborem unam ſecus uiam,uenit ad eam: & nihil inuenit in ea niſi folia tantùm: & ait illi:Nunquàm ex te fructus naſcatur in ſempiternū. Et arefacta eſt continuò ficulnea.

Lucae decimotertio: Dicebat autem hanc ſimilitudinem; Arborem fici habebat quidam plantatam in uinea ſua: & uenit quærens fructum in illa,& non inuenit. Dixit autem ad cultorem uineæ: Eccè anni tres ſunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac: & non inuenio. Succide ergò illam. vt quid etiam terram occupat? At ille reſpondens, dicit illi: Domine dimitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam circa illam,& mittam ſtercora.& ſi quidem fecerit fructum: ſin autem, in futurum ſuccides eam.

Ioannis decimoquinto: Ego ſum uitis uera,& pater meus agricola eſt: Omnem palmitem in me,non ferentem fructum,tollet eum: & omnem qui fert fructum,purgabit eum,ut fructum plùs afferat.

Matthaei vigeſimoquinto: ſerue male & piger,ſciebas quia meto ubi non ſemino, & congrego ubi non ſparſi: oportuit ergò te committere pecuniam meam numularijs, & ueniens ego recepiſſem utiquè quod meum eſt, cum uſura. Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur,& abundabit:ei autem qui nō habet,& quod uidetur habere,auferetur ab eo. Et inutilem ſeruum eijcite in tenebras exteriores,Illic erit fletus & ſtridor dentium.

Ecclesiastici ſexto:Sapientia doctrinæ ſecundùm nomē eſt eius,& non eſt multis manifeſta:quibus autem cognita eſt,permanet uſq; ad conſpectum Dei. Audi fili,& accipe conſilium intellectus, & nè abijcias conſilium meum,inijce pedem tuum in compedes illius,& in torques illius collum tuum. Subijce humerum tuum, & porta illam, & nè acedieris uinculis eius. In omni animo tuo accede ad illam, & in omni uirtute

conſerua uias eius.

Ecclesiastis nono: Quodcunque facere poteſt manus tua, inſtanter operare: quia nec tempus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia, erunt apud inferos, quò tu properas.

Posterioris ad Theſſalonicenſes tertio: Ipſi enim ſcitis quemadmodùm oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter uos, neque gratìs panem manducauimus ab aliquo: ſed in labore & in fatigatione nocte & die operantes, nè quem ueſtrum grauaremus. Non quaſi non habuerimus poteſtatem, ſed ut noſmetipſos formam daremus uobis ad imitandum nos. Nam & cùm eſſemus apud uos, hoc denunciabamus uobis, quoniam ſi quis non uult operari, nec manducet. Audiuimus enim inter uos quoſdam ambulantes inquiete, nihil operantes, ſed curioſè agentes. Ijs autem qui eiuſmodi ſunt, denunciamus, & obſecramus in Domino Ieſu Chriſto, vt cum ſilentio operantes ſuum panem manducent. Vos autem fratres nolite deficere benè facientes.

Ad Galatas ſexto: Bonum autem facientes, non deficiamus. Tempore enim ſuo metemus non deficientes. Ergò dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.

Ad Hebræos duodecimo: Propter quod remiſſas manus & ſoluta genua erigite: & greſſus rectos facite pedibus ueſtris, ut non claudicans quis erret, magis autem ſanetur.

Ad Romanos duodecimo: Solicitudine non pigri. Spiritu ferventes. Domino ſeruientes. Spe gaudentes. In tribulatione patientes. Orationi inſtantes. Neceſsitatibus ſanctorum communicantes.

Ad Philippenſes quarto: Gaudete in Domino ſemper: iterùm dico, gaudete.

Marci decimotertio: Videte, uigilate, & orate: neſcitis enim quandò tps ſit, &c. Vigilate ergò, (neſcitis enim quãdò Dominus domus ueniat: ſero, an media nocte, an galli cantu, an mane) nè cum uenerit repentè, inueniat uos dormientes. Quod autem uobis dico, omnibus dico, Vigilate.

Matthaei vigeſimoquarto; Vigilate ergò, quia neſcitis qua hora Dominus ueſter uenturus ſit. Illud autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias qua hora fur uenturus eſſet, uigilaret utiquè, & non fineret perfodi domum ſuam. Ideò & uos eſtote parati, quia qua neſcitis hora filius hominis uenturus eſt.

Et capite uigeſimoquinto; Vigilate, quia neſcitis neque diem, neque horam.

Ioannis nono; Me oportet operari opera eius qui miſit me, donèc dies eſt. Venit nox quandò nemo poteſt operari.

Ad Epheſios quinto; Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Videte itaque fratres, quomodò cautè ambuletis, &c. redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.

Apocalipsis tertio; eſto vigilans, & confirma cætera quæ moritura erant. Non enim inuenio opera tua plena coram Deo meo. In mente ergò habe, qualiter acceperis & audieris; & ſerua, & pœnitentiam age. Si ergo non uigilaueris, ueniã ad te tanquàm fur, & neſcies qua hora ueniã ad te.

Lucae decimotertio; Contendite intrare &c. ut in textu.

Matthaei ſeptimo; Intrate per anguſtam portam; quia lata porta

& ſpatioſa uia eſt quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam. Quàm anguſta porta, & arcta uia eſt quæ ducit ad uitam: & pauci ſunt qui inueniunt eam.

Et capite undecimo: A diebus autem Iohannis Baptiſtæ uſque nunc, regnum cælorum vim patitur, & uiolenti rapiunt illud.

Psalmo primo: Beatus uir qui non abijt &c. ut in textu.

PATRES.

1. Bernardus ſermone tertio de Aſcenſione Domini: Non dubito ego intellectum omnium ueſtrum (qui hic eſtis) illuminatum eſſe: ſed non affectum æquè eſſe purgatum, manifeſtis approbabo coniecturis. Omnes quod bonum eſt noſtis, & uiam per quam incedere, & quomodò in ea incedere debeatis, ſed uoluntas non una eſt. Quidam enim ad omnia uiæ & uitæ huius exercitia non ſolum ambulant, ſed & currunt, immò potius uolant, vt eis & uigiliæ breues, & cibi dulces, & panni ſuaues, labores non ſolùm tolerabiles, ſed & appetibiles uideantur. Alij autem non ſic, ſed corde arido & affectione recalcitrante uix trahuntur ad hæc, uix gehennali timore compelluntur. Quoſdam nec compellimus quidem, quibus frons mulieris meretricis facta eſt, & nolunt erubeſcere. Sunt iterùm multi inter nos qui de uno pane comedunt nobiſcum, dormiunt nobiſcum, cantant nobiſcum, laborant, miſeri & miſerabiles, ut potè ſocij tribulationis, ſed conſolationis non ità. Nunquid abbreuiata eſt manus Domini, ut omnibus donare non poſsit, qui aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione? Quid ergo in cauſa eſt? Illud omninò, quia non uident Chriſtum cùm tollitur ab eis, id eſt, non cogitant quomodò eos orphanos reliquerit, quòd peregrini & aduenæ ſint ſuper terram, quòd tam diù fæculenti corporis horrido carcere teneantur, & non ſint cum Chriſto. Huiuſmodi autem ſi diù ità permanſerint ſub onere, aut opprimuntur & ſuccumbunt, aut quodammodò in inferno ſunt, ut nunquàm ad plenum reſpirent in luce miſerationum Domini, nec in libertatem ſpiritus, quæ ſola facit iugum ſuaue & onus leue. Indè autem pernicioſa tepiditas emanat, quia affectus, id eſt, uoluntas eorum nondùm purgata eſt, nec bonum ſic uolunt ſicut nouerunt, à propria concupiſcentia abſtracti grauiter & illecti. Amant enim in carne ſua terrenas cóſolatiunculas, ſiue in uerbo, ſiue in ſigno, ſiue in facto, ſiue in aliquo alio: etſi hæc interrumpunt aliquandò, non tamen penitus rumpunt. Indè eſt quòd raró affectiones ſuas dirigunt in Deum, & eorum compunctio non continua, ſed horaria eſt. Impleri autem uiſitationibus Domini anima non poteſt, quæ his diſtractionibus ſubiacet: & quanto magis illis euacuabitur, tanto ampliùs iſtis implebitur: ſi multum, multùm: ſi parùm, parùm. Vel certè ſi magis probas, nunquàm iſtæ illis miſceri poterunt in æternum, quia vbi uaſa uacua non inuenit, oleum ſtare neceſſe eſt: nec mittunt uinum nouum niſi in utres nouos, ut ambo conſeruentur. Neque ſpiritus & caro, ignis & tepiditas in uno domicilio commorantur, præſertim cùm tepiditas ipſi domino ſoleat uomitum prouocare. Si enim Apoſtoli adhuc carni dominicæ inhærentes, quæ ſola ſancta (quia ſancti ſanctorum) erat, ſpiritu ſancto repleri nequiuerunt, donec tolleretur ab eis: tu carni tuę (quæ ſordidiſsima eſt, & diuerſarum ſpurcitiarum phantaſijs repleta) adſtrictus, & conglutinatus, illum meraciſsimum ſpiritum te poſſe

[Marginalia: Voluntas nō una omnium. — Pernicioſa tepiditas unde manet. — Tepidi quales ſint. — Tepiditatis impedit Spiritus ſancti aduentum & præſentiam. 4. Reg. 4. Matth. 9. Marc. 2. Apoc. 3. Ioan. 16.]

te poſſe putas ſuſcipere, niſi carneis iſtis conſolatiónibus funditùs renunciare tentaueris? Reuerà cùm inceperis, triſtitia implebit cor tuũ: ſed ſi perſeueraueris, triſtitia tua conuertetur in gaudiũ. Tunc enim purgabitur affectus, & uoluntas renouabitur, uel potiùs noua creabitur: ut omnia quæ primò difficilia, imo impoſsibilia uidebantur, cũ multa percurrantur dulcedine & auiditate. Emitte, inquit, ſpiritum tuũ, & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Sicut per faciem exterior homo cognoſcitur, ſic per uoluntatē demonſtratur interior. Emiſſo ergò ſpiritu, creatur & renouatur facies terræ, id eſt, terrena uoluntas fit cæleſtis, parata ad nutum citiùs obedire. Beati qui tales ſunt: quia non ſolùm malũ nõ ſentiunt, ſed in mira quadã cordis dilatacione commorãtur. De illis enim quos ſuprà cõmemorauimus, terribiliter ait Deus: Nõ permanebit ſpiritus meus in hominibus iſtis, quia caro ſunt, id eſt, carnales, & quicquid in eis ſpiritus fuerat, in carnem euanuit.

Modus pro fligandi tepo rem.

Pſal. 103.

Gene. 6.

2 ET ſermone ſexto: Vtinàm aũt hæc ut intellectũ admonent, moueãt & affectum, nè ſit intùs amariſsima contradictio, & diuiſio moleſtiſsima, dum hinc quidem ſurſùm trahimur, ſed retrahimur indè deorsùm. Nimirùm aduertere potes in omnibus ferè religioſis cõgregationibus, uiros repletos cõſolatione, ſuperabundãtes gaudio, iucundos ſemper & hilares, feruentes ſpiritu, die ac nocte meditãtes in lege Dei, crebrò ſuſpicientes in cælum, & puras manus in oratione leuãtes, ſolicitos obſeruatores conſcientiæ, & deuotos ſectatores bonorũ operum, quibus amabilis diſciplina, dulce ieiunium, uigiliæ breues, labor manuũ delectabilis, & uniuerſa denique cõuerſationis huius auſteritas refrigerium uideatur. Contrà ſanè inuenire eſt homines puſillanimes & remiſſos, deficientes ſub onere, uirga & calcaribus indigentes, quorũ remiſſa lætitia, puſillanimis triſtitia eſt, quorũ breuis & rara compunctio, animalis cogitatio, tepida cõuerſatio: quorũ obedientia ſine deuotione, ſermo ſine circunſpectione, oratio ſine cordis intẽtione, lectio ſine ædificatione, quos deniq; (ut uidemus) uix gehennæ metus inhibet, uix pudor cohibet, uix frenat ratio, uix diſciplina coercet. Non tibi horũ uita inferno penitus appropinquare uidetur, dum intellectu affectui, & affectu intellectui repugnante, neceſſe habent mittere manum ad opera fortium, qui cibo fortium minimè ſuſtentantur, ſocij planè tribulationis, ſed nõ conſolationis? Exurgamus, obſecro, quicunque eiuſmodi ſumus, reſarciamus animas, ſpiritum recolligamus, abijcientes pernicioſam tepiditatem, etſi non quia periculoſa eſt, & Deo ſolet (ut interdùm miſerabiliter plangimus) etiam uomitum prouocare: certè quia moleſtiſsima, plena miſeriæ & doloris, & inferno planè proxima, umbra mortis iure cenſetur. Si quærimus quæ ſurſùm ſunt, etiam ſapere & prælibare interim ſtudeamus.

Religioſi feruentes.

Tepidi.

Exhortatio ad tepidos.

Inferno proxima, & umbra mortis tepiditas cenſetur.

3 GREGORIVS tertia parte curæ paſtoralis, admonitione decimaſexta: Aliter admonendi ſunt pigri, atque aliter præcipites. Illi nauque ſuadendi ſunt, nè agenda bona dum differunt, amittant: iſti uerò admonendi ſunt, nè, dum bonorũ tempus incautè feſtinando præueniunt, eorũ merita immutent. Pigris itaque intimandũ, ꝙ ſæpè dum opportunè agere quæ poſſumus, nolumus: paulopòſt, cùm uolumus, non ualemus. Ipſa quippe mentis deſidia dũ congruo feruore non accenditur, à bonorũ deſiderio funditùs, conualeſcente furtim torpore, mactatur. Vndè apertè per Salomonem dicitur: Pigredo immittit ſoporem. Piger enim rectè ſentiendo quaſi uigilat, quanuis nihil operando torpeſcat. Sed pigredo ſoporem immittere dicitur, quia paulìſper

Qua de re pigri admonendi ſunt.

Prouer. 19.

liſper etiam rectè ſentiendi uigilantia amittitur, dum à benè operãdi ſtudio ceſſatur. Vbi rectè ſubiungitur: Et anima diſſoluta eſuriet. Nam mens quia ſe ad ſuperiora ſtringendo non dirigit, neglectã ſe inferiùs per deſideria expandit. Et dum ſtudiorum ſublimium uigore non conſtringitur, cupiditatis infimæ fame ſauciatur, ut quo ſe per diſciplinam ligare diſsimulat, eo ſe eſu riens per uoluptatũ deſideria ſpargat. Hinc ab eodem rursùs Salomone ſcri

Ibidem. bitur: In deſiderijs eſt omnis ocioſus. Hinc ipſa ueritate prædicãte, uno qui

Matth.12. dem exeunte ſpiritu munda domus dicitur: ſed multipliciùs redeunte, dum uacat, occupatur. Plerunquè piger dum neceſſaria agere negligit, quædam ſibi difficilia opponit, quædã uerò incautè formidat, & dum quaſi inuenit quod uelut iuſtè metuat, oſtendit quod in ocio quaſi non iniuſtè torpeſcat: Cui rectè per Salomonem dicitur, Propter frigus piger arare noluit: men

Prouer.20. dicabit ergò æſtate, & non dabitur ei. Propter frigus quippe piger nõ arat, dum deſidia & torpore conſtrictus, agere quæ debet bona cõſiderat, & diſsimulat. Propter frigus quippe piger non arat, dum parua exaduersò mala metuit, & operari maxima prætermittit. Benè autem dicitur: mendicabit æſtate, & non dabitur ei. Qui enim nunc in bonis operibus non exudat, cùm ſol iudicij feruentior apparuerit, quia fruſtrà regni aditum poſtulat, nihil ac cipiens æſtate mendicat. Benè hinc per eundem Salomonem rursùm dicitũ:

Ecceſ.11. Qui obſeruat uentum, non ſeminat: & qui conſiderat nubes, nunquàm metit. Quid enim per uentum, niſi malignorum ſpirituũ tentatio exprimitur: Et quid per nubes quæ mouẽtur à uento, niſi aduerſitates prauorũ hominũ deſignantur? A uentis quippe impelluntur nubes, quia immundorũ ſpirituũ afflatu praui excitantur homines. Qui ergò obſeruat uentum, nõ ſeminat: & qui cõſiderat nubes, nunq̃ metit: quia quiſquis tentationem malignorũ ſpirituũ, quiſquis pſecutionem prauorum hominum metuit, neque nunc grana boni operis ſeminat, neque tunc manipulos ſanctæ retributionis ſecat.

C. Bernardvs ſermone trigeſimoquinto ex paruis ſermonibus: Bea-

Pſalm.1. tus vir qui non abijt in conſilio impiorum. Pij ſunt qui in Deum credunt, & ipſum colunt. Eſt enim pietas cultus Dei. Hic autem cultus in tribus cõ-

Impij q̃ ſint & quod eorũ caput. ſiſtit, Fide, Spe, & Charitate, quæ ſunt inuiſibilia. His tribus carent impij qui Deum non colunt, & quorũ conſilium eſt, viſibilia inuiſibilibus, terrena cæleſtibus præponere. Horum caput & princeps eſt diabolus, qui primus à pietate receſsit, & impius factus, etiã hoies in paradiſo poſitos, ab eadem pie tate fraude ſua deiecit, uolens eos habere ſocios ſui erroris & participes ini quitatis. Ille enim Euam ſeduxit, & illa virũ ſibi ſubdidit. Similiter adhuc

Impiorum conſiliũ q̃d ſit. dæmon ſuggerit carni, caro ſpiritui, & fit impiorũ conſilium. Dicunt enim ſibi inuicem, Omnium noſtrum ſit unum marſupium Ponunt ergò in memo ria quaſi in marſupio quiſque obolum ſuum: Dæmon ſcilicet ſuggeſtionem,

Prouer.1. caro delectationem, ſpiritus conſenſum. Indè tanquàm de ſymbolo compa rant ſibi uictum cõpetentem. Caro quidem combuſtionẽ, ignem ſcilicet qui non extinguitur, ſpiritus malam conſcientiã, id eſt uermem, qui nõ moritur.

Quatuor modis itur ad impiorum conſilium. Dæmon autem emit utriuſque ſanguinem. Ad hoc conſilium impiorũ itur quatuor modis. Quidã enim trahuntur inuiti, alij attrahuntur illecti, alij ſeducuntur ignari, alij ſequuntur ſpontanei. Iſtis neceſſariæ ſunt quatuor uirtu

Quib⁹ armis opus ſit ad reſiſtendum. tes, per quas armati reſiſtant nè in conſilio eant. Inuitis neceſſaria eſt fortitudo qua reſiſtant vſque ad mortem minis, cruciatibus, & damnis. Illi qui at trahuntur illecti, indigent temperantia quæ reprimit illicita deſideria, nec

cedit

cedit promiſsionibus, nec emollitur blanditijs. Illis qui ſeducuntur ignari, eſt opus prudentia, quę ab utilibus inutilia diſcernit, & docet quid tenendum, quidve reijciendum ſit. Iuſtitia indigent illi qui ſequuntur ſpontanei. Iuſtitia eſt rectitudo uoluntatis, quæ nec amat peccare, nec peccato conſentire. Iuſtitia & fortitudo ſedem habent uoluntatem, quia uoluntas iuſta debet eſſe & fortis. Eſt autem iuſtitia ordinata hoc modo, ſcilicet mala reſpuens, bonis meliora præponens. Hanc non uidetur habuiſſe Adam, qui malo conſentiens, quod utile erat, deſeruit. Prudentia & temperantia ſedem habent in ratione, quia ratio prudens debet eſſe & temperata. Eſt quippe prudentia, ratio docta, ſcilicet a gratia uitare contagia iniuſtitiæ propter iuſtitiam. Vetat quidem non ſolùm iniuſtitiam apertam, ſed etiam illa quæ ſunt aliquo modo contra iuſtitiam, attendens non quod licet, ſed magis qđ expedit, uitans diuitias, & quædam alia, non quia illicita, ſed quia iuſtitiæ ſolent eſſe impedimenta. Sed propter quoſdam qui ex hypocriſi hoc faciunt, additur: propter iuſtitiam. Iuſtitia eſt perfectio animæ rationalis. Aliæ uirtutes ſunt ad eius acquiſitionem uel conſeruationem, fortitudo, temperãtia, prudentia, quæ Iuſtitiam conſeruant, nè amittatur aut minuatur. Poſtquàm uerò perfecta eſt iuſtitia, & tranſit in affectũ cordis: idem eſt quod illa tria: quia fortis eſt, prudens, temperata. Qui non abijt. Abire, pertinet ad illos qui ſunt inconſtantes, & leuiter poſſunt impelli. Quod quidam uolentes euitare, fiunt euidenter obſtinati, nullius conſilio acquieſcentes, propoſitum ſuum immobiliter tenentes: & ideò adiunctum eſt, & non ſtetit, ſcilicet ut nec leuis ſit, nec obſtinatus. Via peccatorum eſt Mundus, uel propria uoluntas, quæ eſt Superbia, ex qua omnia mala: ſicut ex communi ſunt bona. Et in cathedra peſtilentiæ non ſedit. Sedet qui docet, exemplo ſuo faciens peccare alios. Cathedra hæc & quatuor pedibus ſubſiſtit. Primus pes eſt malitia: ſecundus, contemptus Dei: tertius, irreuerentia: quartus aſtutia. Malitia eſt, amare malum, & ſaporem mali habere: & malum, quia malum eſt, diligere, ſicut facit diabolus & nonnulli iniqui. Sed quia fit aliquandò, ut tales timeant Deum non timore bono, ſed nè incurrant uel damnum rerum, uel corporis cruciatum: ut ampliùs fiant mali, contemnunt & ipſum Deum, & fit ſecundus pes contemptus Dei. Item poſſet fieri ut malum amarent, Deum contemnerent, ſed inhiberet eos pudor hominum cum quibus habitant: ideò ad augmentum mali ſequitur tertius pes irreuerentia, ut nec Deum timeant, nec homines reuereantur. Ad conſummationem uerò malitiæ adeſt quartus pes aſtutia, ut ſciant uti tribus prædictis, miſcentes oleo uenenum, & melli acetum. Eminens pars cathedræ, cui ſedens inhæret, eſt potentia. Si enim potens eſt qui prædicta habet, tunc plurimùm nocet uel ſi potentem ſibi allicere poteſt, quem conſilio ſuo ſeducat, & ad malum impellat. Deindè apponitur puluinar ut ſuauiter ſedeat. Puluinar fit de leuibus pennis auium, ſignificans uanam gloriam & fauorem popularem, quibus homines delectati extolluntur. Scabellum pedibus ſupponitur, nè terram tangant. Tales enim nonnulli terrenas actiones non faciunt, ſed ſpirituales ſimulant, ut magis decipiant. Horum doctrina eſt quaſi peſtilentia, multa loca occupans & uaſtans.

Via peccatorum.

Cathedra peſtilentiæ. Pſalm. 1.

Cathedræ pedes.

Eminens cathedræ pars.

Puluinar.

Scabellum.

DE PECCATIS ALIENIS.

I

Quæ peccata dicuntur aliena?

EA quæ licèt aliorum manibus operaq; perficiãtur, nobis tamen meritò imputantur, noſtraſq; conſcientias damnationis coram Deo reas conſtituunt. Quamobrem de his accipi poteſt, quod Scriptura imperat:[a] *Nè communicaueris peccatis alienis.* Et quod orat Propheta Regius:[b] *Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſeruo tuo.* Eodem refert Baſilius[c] Magnus, quod Epheſijs ſcriptum eſt à Paulo,[d] *Nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum, magis autem redarguite.* Tum illud eiuſdem Apoſtoli:[e] *Subtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundùm traditionem, quam acceperunt à nobis.*

a 1. Tim 5 d Vide Baſil. li. de uera virginitate.
b Pſal. 18. c & ibid. Euthymius. Itē Au. lib. 3. de libero arbi. c. 10.
c Li. 2. de baptiſ. c. 9. Aug. ſermo. 18. de uerbis dñi.
d Ephe. 5. c
e 2. Theſ. 3. b

SCRIPTVRAE.

Prioris ad Timotheum quinto, Psalmo decimooctauo, Ad Epheſios quinto, Et ſecundæ ad Theſſalonicenſes tertio, ut in textu.

PATRES.

1 Basilivs Magnus libro de uera virginitate: Sicut enim ſanctum atque admirabilem Paulum, dum adhuc eſſet in corpore, alia quidem præceſſerunt opera: cum plurimi ex his, qui propter doctrinam & conuerſationem eius perfecti euaſere, in æternam illum uitam præcedentes, ſudorum præmia, quos pro illis pertulit, apud iuſtum iudicem Deum illi parauerunt: alia uerò ſolutum carneis uinculis, & iam cum Chriſto regnãtem uſque ad hanc diem conſequuntur, eorum ſcilicet qui per eum in ſacris epiſtolarum eius monitis ſe ad uirtutem exercentes, laudes ſemper ac præmia præcl. ro illi duci & præceptori optimo hinc tranſmittunt: ſic econtrà alia quidem præcedunt peccata eorum, qui peſſimis ſermonibus & operibus læſi, atque impediti à uirtutis tramite, in infernum præceſſere: ſupplicia ſuæ damnationis authoribus illic paraturi: alia uerò etiam ſequunt, eorum ſcilicet, qui poſt ipſorum mortem per ſummam nequitiam & exempla peſſima quæ mundo reliquere, dum eos imitari pergunt, maximè læduntur. Nam ſicut hodiè quoque beatus Dauid ad ueram religionem, & Dei cultum prouidentiæq; agnitionem mundo perutilis eſt, & qui propter illum in religione proficiunt, huic iam ex rectè factis ſuis cõſequentes ei trãſmittunt laudum uoces: itã & Marcion & reliqui hæreticorum dogmatum duces, quia per eam peruerſitatem doctrinæ, quam mundo inuexere, maximè

Opera quædã præcedunt, quædam ſequuntur Sanctos.

Malo quædam peccata antecedunt, quædam poſt mortem ſequuntur.

Hereſiarcharũ mortuorũ

mè nocent: cunċti, qui ſalutis ſuæ damna per eos in hac uita perceperunt, authores perditionis ſuæ, etſi dudùm uita funċtos, atrocioribus illic ſupplicijs tradunt. Si enim qui ſcandalizauerit unum ex puſillis huiuſmodi, morte dignus iudicatur: profeċtò qui tam multos per uitam reprobã, quòd pnicioſorum operum mundo exempla reliquerit, aut in animarum perniciem falſa dogmata ingeſſerit, ſcandalizat: poſt mortem quoquè omnium qui ſua cauſa pereunt, digniſsimè ac iuſtiſsimè mortis reus habebitur: per ſingulos eorum qui ſui cauſa hic ſeu uulnerantur, ſeu moriuntur, authore etiam uulnera mortemq; ſuſcipiẽte. Porrò ſi iuxta hunc ſenſum alij præcedunt actus, alijq; ſubſequuntur: & ſicut qui ex nequitia ſequuntur, maiori ſupplicio huiuſce perditionis authorem per ſingulos eorum qui pernicioſa uel doċtrina, uel uita pereunt, tradunt: qui uerò à uirtute ſubſequuntur, maioribus & dignioribus præmijs per ſingulos eorum qui indè ſalutis emolumenta quæſierunt, & à ſceleribus conuerſi ſunt, huiuſmodi magiſtrum donant: & uirgo igitur habet in alterutram uirtutis uitiorumq; partem aċtus quoſdam partim præcedentes, partim ſubſequentes. Atque infelix illa quidẽ, quæ præter deliċti proprij ſupplicium, ex aliarum etiam ruina, quibus offendiculum ac lubricum poſuit, acrioribus ſemper ſupplicijs traditur. Sed illa ſanè feliciſsima & beatiſsima, quæ præter coronas proprias, per ſingulas earum, quæ quoniam ex imitatione eius profecere, coronantur: ipſa quoquè poſt mortem in æterna uita coronis ſemper nouis redimitur.

pœnæ quotidiè augẽtur, propter falſa dogmataque poſt ſe reliquerunt. Matth. 18. Rei mortis ſunt omniũ qui per eorũ doċtrinã pereunt.

2 EVTHYMIVS in pſalmum decimumoċtauum; In alienis peccatis parce mihi, cùm nouerim Reges, Pontifices, parentes, & dominos, obnoxios eſſe ſubditorum, plebeium, filiorum & ſeruorum peccatis: quandò nimirùm ob illorum negligentiam deliquerint.

Alienis peccatis obnoxij.

3 AVGVSTINVS libro tertio de libero arbitrio, capite decimo; Cùm duę ſint origines peccatorum, una ſpontanea cogitatione, altera perſuaſione alterius, quò pertinere arbitror quod Propheta dicit; Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſeruo tuo: Vtrunque uoluntarium eſt quidem. Nam ſicut propria cogitatione non peccat inuitus, ità dum conſentit malè ſuadenti, non utiquè niſi uoluntate conſentit. Sed tamen grauius eſt non ſolum nullo ſuadente propria cogitatione peccare, ſed etiam peccatum alteri per inuidentiam dolumq; ſuadere, quàm ad peccandum alterius ſuaſione traduci.

Pſalm. 18. Alijs ſuadentes peccatum committunt peccatum alienum.

4 BASILIVS Magnus libro ſecundo de baptiſmo, capite nono; Cognito itaque, quomodò & ſecundùm quid infrugiferas arbores eſſe contingat, caueamus nè quicquam legitimo diuini beneplaciti ſtudio deſit; ſed in omnibus commendemus nos ipſos, tanquàm Dei miniſtros. Non hoc autem ſolùm, ſed neque communicemus cum talibus, ſicut in Chriſto loquens Apoſtolus determinatè pronũciauit, dicens; Nè communicetis infrugiferis tenebrarum operibus. Quod autem ſubiungit, quin magis & reprehendite, modum docet, quomodò non debeamus illis communicare. Quid uerò ſit communicare, & quibus id modis fiat, expendamus. Et primùm occurrit illud in parœmijs, Veni nobiſcum, conſors eſto ſanguinis; deindè & quod Apoſtolus dicit, Omnes uos gratiæ mecum conſortes exiſtentes. Et, communicantes tribulationi meæ. Et, communicet autem qui in doċtrina inſtruitur, ei qui ſe inſtruit, de omnibus bonis. Item, Si uidebas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Item, Arguendo ar

Epheſ. 5. Quibus modis cõmunicatur peccatis alienis. Prouer. 1. Rom. 15. Galat. 6. Pſalm. 49. Leuit. 19.

Pſalm.49.
do argues fratrem tuum, nec recipias propter ipſum peccatum. Et, Hæc feciſti, & tacui. Suſpicaris iniquitatem, nempè, quòd ſimilis tibi futurus ſim; arguam te, & ſtabo contra faciem tuam.

Participatio & cômunicatio cû malis, multiplex ē.
Talium communicationem æſtimo ſecundùm opus quidem, quandò mutuam quidam operam ad eundem ſcopum in operis perpetratione, inter ſe conferunt; ſecundùm animi uerò ſententiam, quandò quis affectui operantis aſſentitur, & condelectatur. Reliqua communicatio, quæ pleroſque latet, exacta diuinæ ſcripturæ inquiſitione manifeſtatur, quandò uidelicet nec cooperatur quis, nec affectu aſſentitur operanti malum; cognita uerò animi illius malitia, undè quod malũ eſt facit, obticet, & non arguit; quemadmodùm hoc declarant, cùm quæ ſuprà ſunt ſcripta, tum quod ab Apoſtolo Corynthijs eſt dictum, nempè, quoniam non luxiſtis ut tolleretur è medio ueſtrum qui facinus hoc perpetrauit, quibus ſubiunxit, Modicum fermenti totam cõſperſionem corrumpit.

1.Cor 5.

Ibidèm.
Metuamus itaque, & obtemperemus dicenti; Expurgate uetus fermentũ, ut ſitis noua conſperſio. Quòd ſi quis autem cooperatur quidem alicui in bono, idq; omninò bono, ignorat uerò affectus illius malitiam, & operis ſcopum, communicationis culpam in eo quòd illi cooperatur, nõ habebit, ſed propriam mercedem iuxta propriũ laborem recipiet; propterea quòd nihil commercij habet cum illius alieno & præpoſtero affectu, & ſeipſum in canone dilectionis erga Deum conſeruat, quemadmodùm nobis à Domino noſtro Ieſu Chriſto in ijs, qui cùm in eodem molendino, tum in eodem lecto cum perituris conſtituti ſeruabuntur, declaratum eſt. Differentia uerò inter eos qui fidei meæ concrediti ſunt, & qui non ſunt, in debita ſita eſt cura, non in communicatione peccatorum. Nam cura quidem propriè & peculiariter ijs ſolis à me debetur, qui fidei meæ commiſsi ſnnt. Communicatio uerò in malo & operibus infrugiferis in omnibus pariter uetita eſt.

Matth.24.

Epheſ.5.

5 AVGVSTINVS ſermone decimooctauo de uerbis Domini; A malis corde ſemper diſiungimini, ad tempus cautè corpore copulamini, nec tamen negligentes ſitis in corrigendis ueſtris, ad curam ſcilicet ueſtram quoquo modo pertinentibus, monendo, docendo, hortando, terrendo. Quibuſcunq; modis poteſtis agite, nè cum inuenitis in ſcripturis & in exemplis ſanctorũ, ſiue qui ante, ſiue qui poſt Domini aduentum in hac uita fuerunt, quòd mali bonos in unitate non maculant, efficiamini pigri ad corrigendos malos;

Malorum cõſuetudo quãdò non com maculat.
Epheſ.5.
Duobus modis non te maculat malus, ſi ei non conſentias, & ſi redarguas; hoc eſt non communicare, non conſentire; Communicatur quippe, quãdò facto eius conſortium uoluntatis uel approbationis adiungitur; hoc ergò admonens Apoſtolus, ait; Nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum, magis autem & redarguite. Et quia parùm erat non conſentire, ſi ſequeretur negligentia diſciplinæ, Magis autem, inquit, & redarguite. Videte quemadmodùm utrunque complexus eſt. Nolite communicare, magis autem & redarguite.

Quid ſit non cõmunicare.
Redarguere quid ſit.
Quid eſt, nolite communicare? Nolite conſentire, nolite laudare, nolite approbare. Quid eſt, magis autem & redarguite? Reprehendite, corripite, coercete. Neque ergò conſentientes ſitis malis, ut approbetis; neque negligentes, ut non arguatis: neque ſuperbientes, ut inſultanter arguatis.

II

Quot numerantur eiuſmodi aliena peccata?

Nouem, ſicut nouem ferè modis committuntur, utpotè Conſilio, Iuſsione, Conſenſu, Irritatione, Laudatione ſeu Adulatione, Reticentia culpæ alienæ, Conniuentia uel Indulgentia, Participatione criminis, ac praua defenſione.

III

Quando peccatum alienum conſilio perpetratur?

Cùm mali ſcilicet conſilij, quod alij ſequuntur, uel ſequi poſſent, ipſi ſumus authores & adminiſtri. Exemplo ſit Cayphas,[a] qui conſilio ſuo Senatum Iudaicum in mortem Chriſti concitauit atque permouit. Contrà uerò laudatur Ioſeph ab Arimathæa, & vir bonus iuſtuſq; dicitur, quia[b] non conſenſerat conſilio & actibus eorum, Pontificum ſcilicet & Phariſæorum, in Chriſti[c] necem impiè cōſpirantium. Eiuſdem claſsis fuit Demetrius[d] ille, qui cum alijs opificibus, vt ſuo ſtuderet quæſtui. totam penè urbem Epheſiorum aduerſùs Paulum Paulíq; doctrinam ingenti ſeditione compleuit. Impegit hic etiam infamis[e] Herodias, qua rex Herodes per adulterium fœdè abutebatur. Nam illius conſilio & ſuaſu inſtructa ſaltatrix filia, quod crudeliter appetiuit ſanctiſsimi Ioannis obtruncatum caput, nefariè impetrauit.

Ecci. 27. d 6. a 8. d 37. a b Iob 5. c 12. c 18. b Eſai. 19. b Pſal. 7. c. 9. c Prou. 26. d Eccés 10. b a Ioan. 11. f, b Luc. 23. g Pſal. 1. a Geñ. 49 a Iob 21. b c Ioan. 11. g Matth. 26. a d Act. 19. e 2. Re. 10 a 16 d 17. a e f 3. Re. 12. c 21. g 2. Pa. 22. a b 25. e f 1. Eſ. 4. a Heſt. 5. d Daniel 6 b 1. Macha. 1. b 2. Mac. 1. c 4. e f g Act. 14. c e Marc. 6. c Matth. 14. a

SCRIPTVRAE.

Ecclesiastici uigeſimoſeptimo; Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput eius cadet; & plaga doloſi diuidet uulnera. Et qui foueam fodit, incidet in eam; & qui ſtatuit lapidem proximo, offendet in eo; & qui laqueũ alij ponit, peribit in illo. Facienti nequiſsimum conſilium, ſuper ipſum deuoluetur, & non agnoſcet undè adueniat illi.

Et capite ſexto; Multi pacifici ſint tibi, & conſiliarius ſit tibi unus. Si poſsides amicum, in tentatione poſside eum, & nè facilè credas ei. Eſt enim amicus ſecundùm tempus ſuum, & non permanebit in die tribulationis. Et eſt amicus qui conuertitur ad inimicitiam; & eſt amicus, qui odium & rixam & cōuicia denudabit. Eſt aũt amicus ſocius menſæ, & non permanebit in die neceſsitatis.

Capite octauo: Cum fatuis conſilium non habeas: non enim poterũt diligere niſi quæ eis placent. Coram extraneo nè facias conſilium: neſcis enim quid pariet. Non omni homini cor tuum manifeſtes: nè fortè inferat tibi gratiam falſam, & conuicietur tibi.

Et capite trigeſimoſeptimo: Noli conſiliari cum ſocero tuo, & à zelantibus te abſconde conſilium. Omnis conſiliarius prodit conſilium, ſed eſt conſiliarius in ſemetipſo. A conſiliario ſerua animam tuam: priùs ſcito quæ ſit illius neceſsitas: & ipſe enim animo ſuo cogitabit: nè fortè mittat ſudem in terram, & dicat tibi, bona eſt uia tua, & ſtet econtrariò uidere quid tibi eueniat. Cum uiro irreligioſo tracta de ſanctitate, & cum iniuſto de iuſtitia, & cum muliere de his quæ æmulatur: cum timido de bello, cum negociatore de traiectione: cum emptore de uenditione, cum uiro liuido de gratijs agendis, cum impio de pietate, cum inhoneſto de honeſtate, cum operario agrario de omni opere, cum operario annuali de cõſummatione anni, cum ſeruo pigro de multa operatione, non attendas his in omni conſilio: Sed cum uiro ſancto aſsiduus eſto, quemcunque cognoueris obſeruantem timorem Dei, cuius anima eſt ſecundùm animam tuam: quicunque titubauerit in tenebris, non condolebit tibi. Et cor boni conſilij ſtatue tecum: non eſt enim tibi aliud pluris illo.

Iob quinto: Qui apprehendit ſapientes in aſtutia eorum, & conſilium prauorum diſsipat.

Et capite decimooctauo: Nonne lux impij extinguetur &c. Arctabuntur greſſus uirtutis eius, & præcipitabit eum conſilium ſuum. Immiſit enim in rete pedes ſuos, & in maculis eius ambulat. Tenebitur planta eius laqueo, & exardeſcet contra eum ſitis. Abſcondita eſt in terra pedica eius, & decipula illius ſuper ſemitam.

Capite duodecimo: Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo, & ipſe nouit & decipientem, & eum qui decipitur. Adducit conſiliarios in ſtultum finem, & iudices in ſtuporem.

Esaiae decimonono: Stulti principes Taneos, ſapientes conſiliarij Pharaonis dederunt conſilium inſipiens, quomodò dicitis Pharaoni, Filius ſapientium ego, filius regum antiquorum. Vbi nunc ſunt ſapientes tui? Annuncient tibi, & indicent quid cogitauerit Dominus exercituum ſuper Aegyptum. Stulti facti ſunt principes Taneos, emarcuerũt principes Mempheos, deceperunt Aegyptum, angulum populorum eius. Dominus miſcuit in medio eius ſpiritum uertiginis: & errare fecerunt Aegyptum in omni opere ſuo ſicut errat ebrius & uomens.

Psalmo ſeptimo; Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foueam quam fecit. Conuertetur dolor eius in caput eius: & in uerticem ipſius iniquitas eius deſcendet.

Et Pſalmo nono: Infixæ ſunt gentes in interitu quem fecerunt. In laqueo iſto quem abſconderunt, comprehenſus eſt pes eorum.

Proverbiorvm vigeſimoſexto: Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui uoluit lapidem, reuertetur ad eum.

Ecclesiastis decimo: Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui diſſipat ſepem, mordebit eum coluber. Qui transfert lapides, affligetur in eis: & qui ſcindit ligna, uulnerabitur ab eis.

Ioannis undecimo: Collegerunt Pontifices & Phariſæi concilium, & dicebant; Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? &c. Vnus autem ex ipſis Cayphas nomine, cùm eſſet Pontifex anni illius, dixit eis: Vos neſcitis quicquam: nec cogitatis quia expedit uobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat &c. Ab illo ergò die cogitauerunt

runt ut interficerent eum.

LVCAE vigeſimotertio: Et eccè uir nomine Ioſeph qui erat decurio, uir bonus & iuſtus: hic non conſenſerat conſilio & actibus eorum, ab Arimathæa ciuitate Iudææ, qui expectabat & ipſe regnum Dei: hic acceſsit ad Pilatum &cæt.

PSALMO primo: Beatus uir qui non abijt in conſilio impiorum &c.

GENESIS quadrageſimonono: Simeon & Leui fratres: uaſa iniquitatis bellantia. In conſilium eorum non ueniat anima mea, & in cœtu illorum non ſit gloria mea: quia in furore ſuo occiderunt uirum, & in uoluntate ſua ſuffoderunt murum.

IOB uigeſimoprimo: Veruntamen quia non ſunt in manu eorum bona ſua, conſilium impiorum longe ſit à me.

IOANNIS undecimo: Ab illo ergò die cogitauerunt ut interficerent eũ.

MATTHAEI uigeſimoſexto: Tunc congregati ſunt principes ſacerdotum & ſeniores populi in atrium principis ſacerdotum, qui dicitur Cayphas: & conſilium fecerunt ut Ieſum dolo tenerent, & occiderent.

ACTORVM decimonono: Demetrius quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præſtabat artificibus non modicum quæſtum: quos conuocans, & eos qui huiuſmodi erant opifices, dixit: Viri, ſcitis quia de hoc artificio eſt nobis acquiſitio: & videtis &cæt. His auditis, repleti ſunt ira, & exclamauerunt dicentes, Magna Diana Epheſiorum. Et impleta eſt ciuitas tota confuſione, & impetum fecerunt uno animo in theatrum, &cæt

SECVNDI Regum decimo: Cùm ueniſſent ſerui Dauid in terram filiorum Ammon, dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon dominũ ſuum: Putas quòd propter honorem patris tui miſerit Dauid ad te conſolatores, & non ideò, ut inueſtigaret & exploraret ciuitatem, & euerteret eam, miſit Dauid ſeruos ſuos ad te? Tulit itaque Hanon ſeruos Dauid, raſitque dimidiam partem barbæ eorum, & præſcidit ueſtes eorum medias uſque ad nates, & dimiſit eos &cæt. Videntes autem filij Ammon, quòd iniuriam feciſſent Dauid, miſerunt, & conduxerunt mercede Syrum Rohob, & Syrum Soba, uiginti millia peditum, & à Rege Maacha mille uiros, & ab Iſtob duodecim millia uirorum. Quod cùm audiſſet Dauid, miſit Ioab & omnem exercitum bellatorum, &cæt. Fugeruntq; Syri a facie Iſrael, & occidit Dauid de Syris ſeptingentos currus, & quadraginta millia equitum; & Sobach principem militiæ percuſsit, qui ſtatim mortuus eſt. Videntes autem uniuerſi Reges qui erant in præſidio Adarezer, ſe uictos eſſe ab Iſrael, expauerunt, & fugerunt quinquaginta & octo millia coram Iſrael. Et fecerunt pacem cum Iſrael: et ſeruierunt eis, timueruntque Syri auxilium præbere filijs Ammon.

ET capite decimoſexto: Dixit autem Abſalom ad Achitophel; Inite conſilium, quid agere debeamus. Et ait Achitophel ad Abſalom: Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimiſit ad cuſtodiendam domum; ut cùm audierit omnis Iſrael, quòd fœdaueris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum. Tetenderunt ergò Abſalom tabernaculum in ſolario. ingreſſusq; eſt ad concubinas patris ſui coram uniuerſo Iſrael. Conſilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis quaſi ſi quis conſuleret Deũ: ſic erat oẽ conſiliũ Achitophel, & cũ eſſet cũ Dauid, & cũ eẽt cũ Abſalom.

Deinde capite decimoſeptimo: Dixit ergò Achitophel ad Abſalom; Eligam mihi duodecim millia uirorum,& conſurgens perſequar Dauid hac nocte. Et irruens ſuper eum (quippe qui laſſus eſt, & ſolutis manibus), percutiam eum; cumq; fugerit omnis populus qui cum eo eſt, percutiam Regem deſolatum. Et reducam uniuerſum populum, quomodò unus homo reuerti ſolet; unum enim uirum tu quæris, & omnis populus erit in pace. Placuitq; ſermo eius Abſalon & cunctis maioribus natu Iſrael. Ait autem Abſalom; Vocate Chuſai Arachiten, & audiamus quid etiam ipſe dicat. Cumque ueniſſet Chuſai ad Abſalom, ait Abſalom ad eum; Huiuſmodi ſermonem locutus eſt Achitophel; facere debemus, an non? quod das conſilium? Et dixit Chuſai ad Abſalom; Non eſt bonū conſilium quod dedit Achitophel hac uice. Et rurſùm intulit Chuſai, Tu noſti patrem tuum &c. Dixitque Abſalom & omnes uiri Iſrael; Melius eſt conſilium Chuſai Arachitæ, conſilio Achitophel. Domini autem nutu diſsipatum eſt conſilium Achitophel utile, ut induceret Dominus ſuper Abſalom malum. Porrò Achitophel uidens quòd non fuiſſet factum conſilium ſuum, ſtrauit aſinum ſuum; ſurrexitque, & abijt in domum ſuam & in ciuitatem ſuam; & diſpoſita domo ſua, ſuſpendio interijt.

Et tertij Regum duodecimo; Venit ergò Ieroboam, & omnis populus ad Roboam die tertia, ſicut locutus fuerat Rex, dicens; Reuertimini ad me die tertia. Reſponditque rex populo dura, derelicto conſilio ſeniorum quod ei dederant, & locutus eſt eis ſecundùm conſilium iuuenum, dicens; Pater meus aggrauauit iugum ueſtrum, ego autem addam iugo ueſtro; pater meus cecidit uos flagellis, ego autem cædam uos ſcorpionibus. Et non acquieuit rex populo; quoniam auerſatus fuerat eum Dominus, ut ſuſcitaret uerbum ſuum, quod locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitæ, ad Ieroboam filium Nabath. Videns itaque populus quòd noluiſſet eos audire rex, reſpondit ei, dicens: Quæ nobis pars in Dauid? uel quę hæreditas in filio Iſai? Vade in tabernacula tua Iſrael, nunc uide domum tuam Dauid. Et abijt Iſrael in tabernacula ſua, Super filios autem Iſrael, quicunque habitabant in ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam. Miſit ergò rex Roboam ad Vram qui erat ſuper tributa. & lapidauit eum omnis Iſrael, & mortuus eſt. Porrò rex Roboam feſtinus aſcendit currum, & fugit in Hieruſalem, receſsitq; Iſrael a domo Dauid, uſque in præſentem diem.

Et capite uigeſimoprimo: Igitur non fuit alter talis ſicut Achab, qui uenundatus eſt ut faceret malum in conſpectu Domini: concitauit enim eū Iezabel uxor ſua,& abhominabilis factus eſt, intantum, ut ſequeretur idola quæ fecerant Amorrhæi, quos conſumpſit Dominus à facie filiorum Iſrael.

Secundi Paralipomenon uigeſimoſecundo: Quadragintaduorum annorum erat Ochoſias cum regnare cœpiſſet, & uno anno regnauit in Hieruſalem: & nomen matris eius Athalia filia Amri. Sed & ipſe ingreſſus eſt per uias domus Achab: mater enim eius impulit eum ut impiè ageret. Fecit igitur malum in conſpectu Domini, ſicut domus Achab: ipſi enim fuerunt ei conſiliarij poſt mortem patris ſui, in interitum eius. Ambulauitq; in conſilijs eorum. Et perrexit cum Ioram filio Achab rege Iſrael in bellum contra Hazael regem Syriæ, in Ramoth &c.

Et vigeſimoquinto: Amaſias uerò poſt cædem Idumæorum & allatos deos filiorum Seir, ſtatuit illos in deos ſibi, & adorabat eos, & illis adolebat incenſum. Quamobrem iratus Dominus contra Amaſiam, miſit ad illum prophetam qui diceret ei, Curadoraſti Deos, qui non liberauerunt populum ſuum de manu tua? Cumque hæc ille loqueretur, reſpondit ei. Num conſiliarius regis es? quieſce, nè interficiam te. Deſcēdensq; propheta, Scio, inquit, quòd cogitauerit Deus occidere te, quia feciſti hoc malum, & inſupèr non acquieuiſti conſilio meo. Igitur Amaſias rex Iuda inito peſsimo conſilio, miſit ad Ioas filium Ioachaz filij Iehu regem Iſrael, dicens: Veni, uideamus nos mutuò. At ille remiſit nuncios, dicens: Carduus qui eſt in Libano, miſit ad cedrum Libani, dicens: Dixiſti, percuſsi Edom: & idcircò erigitur cor tuum in ſuperbiam, ſede in domo tua. cur malum aduersùm te prouocas, ut cadas & tu & Iudas tecum? Noluit audire Amaſias, eo quòd Domini eſſet uoluntas, ut traderetur in manus hoſtium propter Deos Edom. Aſcendit igitur Ioas rex Iſrael, & mutuos ſibi præbuere conſpectus. Amaſias autem rex Iuda erat in Bethſames Iudæ. Corruitque Iudas coram Iſrael, & fugit in tabernacula ſua. Porrò Amaſiam regem Iuda ſilium Ioas filij Ioachaz cæpit Ioas rex Iſrael in Bethſames, & adduxit in Hieruſalem: deſtruxitque murum eius à porta Ephraim uſque ad portam Anguli, quadringentis cubitis. Omne quoque aurum, & argentum, & uniuerſa uaſa quæ repererat in domo Dei, & apud Obed Edom, in theſauris etiam domus regiæ, necnon & filios obſidum reduxit in Samariam.

Primi Eſdræ quarto capite. Factum eſt igitur, ut populus terræ impediret manus populi Iudæ, & turbaret eos in ædificando. Conduxerunt autem aduersùs eos conſiliatores, ut deſtruerent conſilium eorum omnibus diebus Cyri regis Perſarum, & uſque ad regnum Darij Regis Perſarum.

Hester quinto: Aman diſsimulata ira reuerſus in domum ſuam, conuocauit ad ſe amicos ſuos, & Zares uxorem ſuam: expoſuit illis magnitudinem diuitiarum ſuarum, filiorumq; turbam, & quanta cum gloria ſuper omnes principes & ſeruos ſuos rex eleuaſſet. Et poſt hæc ait, Regina quoquè Heſter nullum alium uocauit ad conuiuium cum rege, præter me: apud quam etiam crás cum rege pranſurus ſum. Et cum hæc omnia habeā, nihil me habere puto, quandiu uidero Mardochæum Iudæum ſedentem ante fores regias. Reſponderuntque ei Zares uxor eius, & cæteri amici: Iube parari excelſam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos: & dic mane regi, ut appendatur ſuper eam Mardochæus. & ſic ibis cum rege lætus ad conuiuium. Placuit ei conſilium, & iuſsit excelſam præparari crucem. Et capite ſeptimo: Dixitque Harbona, unus de eunuchis qui ſtabant in miniſterio regis: En lignum quod parauerat Mardochæo, qui locutus eſt pro rege, ſtat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex, Appendite eum in eo. Suſpenſus eſt itaque Aman in patibulo quod parauerat Mardochæo.

Danielis ſexto: Dixerunt ergò uiri illi, Non inueniemus Danieli huic aliquam occaſionem, niſi forte in lege Dei ſui. Tunc principes & Satrapæ ſurripuerunt regi, & ſic locuti ſunt ei: Dari rex, in æternum uiue: conſilium inierunt omnes principes regni, Magiſtratus & Satrapæ,

ſenatores & iudices, ut decretum Imperatorium exeat & edictum, Vt omnis qui petierit aliquam petitionem a quocunque Deo & homine, uſque ad triginta dies, niſi à te rex, mittatur in lacum leonum. Nunc itaque rex confirma ſententiam, & ſcribe decretum: ut non immutetur quod ſtatutũ eſt à Medis & Perſis. nec præuaricari cuiquam liceat. Porrò rex Darius propoſuit edictum & ſtatuit. Quod cùm Daniel comperiſſet, id eſt, conſtitutam legem, ingreſſus eſt domum ſuam: & feneſtris apertis in cœnaculo ſuo contra Hieruſalem, tribus temporibus in die flectebat genua ſua, & adorabat, confitebaturque coram DEO ſuo, ſicut & antè facere conſueuerat. Viri ergò illi curioſiùs inquirentes, inuenerunt Danielem orantem, & obſecrantem Deum ſuum. Et accedentes, locuti ſunt Regi ſuper edicto; Rex, nunquid conſtituiſti &cæt. Tunc rex præcepit, & adduxerunt Danielem, & miſerunt eum in lacum Leonum, &cæt. Tunc uehementer rex gauiſus eſt ſuper eo, & Danielem præcepit educi de lacu: eductusque eſt Daniel de lacu, & nulla læſio inuenta eſt in eo, quia credidit Deo ſuo. Iubente autem Rege, adducti ſunt uiri illi qui accuſauerunt Danielem: & in lacum leonum miſsi ſunt ipſi & filij & uxores eorum: & non peruenerunt uſque ad pauimentum laci, donèc arriperent eos leones, & omnia oſſa eorum comminuerunt.

PRIMI Machabæorum primo: In diebus illis exierunt ex Iſrael filij iniqui & ſuaſerunt multis, dicentes: Eamus & diſponamus teſtamentum cum gentibus, quæ circa nos ſunt: quia ex quo receſsimus ab eis, inuenerunt nos multa mala. Et bonus uiſus eſt ſermo in oculis eorum. Et deſtinauerunt aliqui de populo, & abierunt ad Regem Antiochum: & dedit illis poteſtatem, ut facerent iuſtitiam gentium. Et ædificauerunt gymnaſium in Hieroſolymis ſecundùm leges Nationum: & fecerunt ſibi præputia, & receſſerunt a teſtamento Sancto, & iuncti ſunt nationibus, & uenundati ſunt ut facerent malum.

SECVNDI Machabæorum primo capite: De magnis periculis à Deo liberati, magnificè gratias agimus ipſi, utpotè qui aduersùs talem regem dimicauimus. Ipſe enim ebullire fecit de Perſide eos qui pugnauerunt contra nos & ſanctam ciuitatem. Nàm cùm in Perſide eſſet dux ipſe, & cùm ipſo immenſus exercitus, cecidit in templo Naneæ, conſilio deceptus ſacerdotum Naneæ. Etenim cùm ea habitaturus uenit ad locum Antiochus & amici eius, & ut acciperet pecunias multas dotis nomine. Cumq; propoſuiſſent eas Sacerdotes Naneæ, & ipſe cùm paucis ingreſſus eſſet intrà ambitum phani, clauſerunt templum, cùm intraſſet Antiochus: apertoq; occulto aditu templi, mittentes lapides percuſſerunt ducem, & eos qui cũ eo erant, & diuiſerunt membratim, & capitibus amputatis foràs proiecerunt. Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios.

ET capite quarto: Ratus autem Menelaus accepiſſe ſe tempus opportunum, aurea quædam uaſa è templo furatus, donauit Audronico, & alia uendiderat Tyri, & per uicinas ciuitates. Quod cùm certiſsimè cognouiſſet Onias, arguebat eum, ipſe in loco tuto ſe continens Anthiochiæ ſecus Daphnen. Vndè Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat ut Oniam interficeret. Qui cùm ueniſſet ad Oniam, & datis dextris cum iureiurando (quanuis eſſet ei ſuſpectus) ſuaſiſſet de aſylo procedere, ſtatim eum

pere-

peremit, non ueritus iuſtitiam. Ob quam cauſam non ſolùm Iudæi, ſed etiam aliæ quoquè nationes indignabantur, & moleſtè ferebant de nece tanti uiri iniuſta. Sed regreſſum regem de Ciliciæ locis adierunt Iudæi apud Antiochiâ, ſimul & Græci, côquerêtes de iniqua nece Oniæ. Contriſtatus itaque eſt animo Antiochus propter Oniam, & flexus ad miſericordiam, lachrymas fudit, recordatus defuncti ſobrietatem & modeſtiam: accenſisq́ue animis, Andronicum purpura exutum per totam ciuitatem iubet circunduci: & in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiſerat, ſacrilegum uita priuari, Domino illi condignam retribuente pœnam. Multis autem ſacrilegijs in templo à Lyſimacho commiſsis Menelai conſilio, & diuulgata fama, congregata eſt multitudo aduersùs Lyſimachum multo iam auro exportato. Turbis autem inſurgentibus, & animis ira repletis, Lyſimachus armatis ferè tribus millibus, iniquis manibus uti cœpit, duce quodam Tyranno, ætate pariter & dementia prouecto. Sed ut intellexerunt conatum Lyſimachi, alij lapides, alij fuſtes ualidos arripuere: quidam uerò cinerem in Lyſimachum iecere. Et multi quidem uulnerati, quidam autem & proſtrati, omnes uerò in fugam conuerſi ſunt: ipſum etiam ſacrilegum ſecus ærarium interfecerunt. De his ergò cœpit iudicium aduersùs Menelaum agitari. Et cùm ueniſſet rex Tyrum, ad ipſum negocium detulerunt miſsi tres uiri à ſenioribus. Et cùm ſuperaretur Menelaus, promiſit Ptolemæo multas pecunias dare ad ſuadendum regi. Itaque Ptolemæus in quodam atrio poſitum, quaſi refrigerandi gratia, regem adijt, & deduxit à ſententia: & Menelaum quidem uniuerſæ malitiæ reû, criminibus abſoluit: miſeros autem qui etiam ſi apud Scythas cauſam dixiſſent, innocentes iudicarentur, hos morte damnauit. Citò ergò iniuſtâ pœnam dederunt, qui pro ciuitate & populo & ſacris uaſis cauſam proſecuti ſunt. Quamobrem Tyrij quoquè indignati, erga ſepulturam eorum liberaliſsimi extiterunt. Menelaus autem propter eorum qui in potentia erant, auaritiam, permanebat in poteſtate, creſcens in malitia ad inſidias ciuium.

Actorvm decimoquarto: Superuenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi: & perſuaſis turbis, lapidanteſq́; Paulum, traxerunt extra ciuitatem, exiſtimantes eum mortuum eſſe.

Marci ſexto: Quicquid petieris, dabo tibi, (ait Herodes ad filiam Herodiadis) licèt dimidium regni mei. Quæ cùm exiſſet, dixit matri ſuę: Quid petam? At illa dixit: Caput Ioannis Baptiſtæ. Cumq́; introiſſet ſtatìm cum feſtinatione ad regem, petiuit, dicens: Volo ut protinùs des mihi in diſco caput Ioannis Baptiſtæ. Et contriſtatus eſt rex. Propter iuſiurandum & propter ſimul diſcumbentes noluit eam contriſtare: ſed miſſo ſpiculatore, præcepit afferri caput eius in diſco, & decollauit eum in carcere. Et attulit caput eius in diſco: & dedit illud puellæ, & puella dedit matri ſuæ.

Matthaei decimoquarto: At illa præmonita à matre ſua, Da mihi, inquit, hic in diſco caput Ioannis Baptiſtæ &c.

IIII

Quandò Iuſſio eſt peccatum alienum?

1.Reg.22.c Iud.2.a Heſt. 3.c d Dan.3. a b 6 c 1.Mach.1.c f g 2.Mac.6.a Marc.6.d Act.23.a
a 2.Re. 11.c
b Ioan.19.c Lucæ 23.d
c Exod.1.c d
d Matth.2.c
e Eſaiæ.10.a Matth.15.a Marci.7.b

Cùm ex decreto, mandato, imperiove noſtro redit ad proximum iniuria, uel malum quodcunque perpetratur. Sic Dauid Rex innocentem occidit [a] Vriam, non ſuis quidem aut ſeruorum manibus, ſed per literas hoc agens atque demandans, ut in prælio ille occideretur. Et præſes [b] Pilatus mortis CHRISTI reus eſt, quòd illum in Iudæorum gratiã cruci affigendum, etſi inuitus quodammodò, authoritate ſua adiudicauit ac tradidit.Ità ſummo ſe crimine [c] Pharao & [d] Herodes obligarunt, cùm legem tyrannicam de occidendis Hebræorum infantibus ferrent. *Væ* [e] autem illis *qui condunt leges iniquas.*

SCRIPTVRAE.

PRIMI Regum uigeſimoſecundo; Dixitq; Rex (Saul) Morte morieris Achimelech, tu & omnis domus patris tui. Et ait rex emiſſarijs, qui circun ſtabant eum: Conuertimini, & interficite ſacerdotes Domini: nam manus eorum cum Dauid eſt, ſcientes quòd fugiſſet, & non indicauerunt mihi. Noluerunt autem ſerui regis extendere manus ſuas in ſacerdotes Domini. Et ait rex ad Doeg: Conuertere tu, & irrue in ſacerdotes Domini. Conuerſusq; Doeg Idumæus irruit in ſacerdotes, & trucidauit in die illa octogintaquinque uiros ueſtitos Ephod lineo. Nobe autem ciuitatem ſacerdotum percuſsit in ore gladij, uiros & mulieres, & paruulos, & lactentes, bouemq; & aſinum & ouem in ore gladij.

IVDITH ſecundo: Anno terciodecimo Nabuchodonoſor regis, uiceſima & ſecunda die menſis primi, factum eſt uerbum in domo Nabuchodonoſor regis Aſsyriorum, ut defenderet ſe. Vocauitq; omnes maiores natu, omneſq; duces & bellatores ſuos, & habuit cum eis myſterium conſilij ſui. Dixitq; cogitationem ſuam in eo eſſe, ut omnem terram ſuo ſubiugaret imperio. Quod dictum cùm placuiſſet omnibus, uocauit Nabuchodonoſor rex Holofernem principem militiæ ſuæ, & dixit ei: Egredere aduersùm omne regnum Occidentis, & contra eos præcipuè qui contempſerunt imperium meum. Non parcet oculus tuus ulli regno, omnemq; urbem munitam ſubiugabis mihi.

HESTER tertio: Dixit Aman regi Aſſuero: Eſt populus per omnes prouincias regni tui diſperſus, & à ſe mutuò ſeparatus, nouis utens legibus & cæremonijs, inſupèr & regis ſcita contemnens. Et optimè noſti, quòd nõ expediat regno tuo ut inſoleſcat per licentiam. Si tibi placet, decerne ut pereat, & decem millia talentorum appendam arcarijs gazæ tuæ. Tulit ergò rex annulum quo utebatur, de manu ſua, & dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hoſti Iudæorum. dixitq; ad eum, Argentum quod tu polliceris, tuum ſit: de populo age quod tibi placet. Vocatiq; ſunt ſcribæ regis menſe primo Niſan, tertiadecima die eiuſdem menſis: & ſcriptum eſt, ut iuſſerat Aman, ad oẽs Satrapas regis, & iudices prouinciarũ, diuerſarũq; gentium,

gentium, ut quæq; gens legere poterat, & audire pro uarietate linguarum ex nomine regis Aſſueri: & literæ ſignatæ ipſius annulo, miſſæ ſunt per curſores regis ad vniuerſas prouincias, ut occiderent atque delerẽt omnes Iudæos, à puero uſque ad ſenem, paruulos & mulieres, uno die, hoc eſt, tertiodecimo menſis duodecimi qui uocatur Adar, & bona eorũ diriperẽt. Summa autem Epiſtolarũ hæc fuit, ut oẽs prouinciæ ſcirent & pararent ſe ad prę dictum diem. Feſtinabant curſores qui miſsi erant, regis imperium explere. Statimq; in Suſan pependit edictum, rege & Aman celebrante conuiuium, & cunctis Iudæis qui in urbe erant, flentibus.

Danielis tertio: Et præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus & linguis: In hora qua audieritis ſonitũ tubæ & fiſtulæ & citharę, ſambucæ & pſalterij & ſymphoniæ, & uniuerſi generis muſicorũ, cadentes adorate ſtatuã aureã, quam conſtituit Nabuchodonoſor rex. Si quis aũt non proſtratus adorauerit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Poſt hæc igitur ſtatim ut audierunt oẽs populi ſonitũ tubæ, fiſtulæ & citharæ, ſambucæ & pſalterij, ſymphoniæ & omnis generis muſicorũ: cadentes oẽs populi, tribus & linguæ, adorauerunt ſtatuam auream quam conſtituerat Nabuchodonoſor rex. Statimq; in ipſo tempore accedentes uiri Chaldæi, accuſauerunt Iudæos & cæt.

Et Danielis ſexto: Viri ergò illi curioſiùs inquirentes, inuenerunt Danielem, orantem & obſecrantem Deum ſuum. Et accedentes; locuti ſunt regi ſuper edicto: Rex, nunquid non conſtituiſti, ut omnis homo qui rogaret quenquam de dijs & hominibus uſque ad dies triginta, niſi te rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos reſpondens rex, ait: Verus eſt ſermo iuxta decretum Medorum atque Perſarum, quod præuaricari non licet. Tunc reſpondentes dixerunt coram rege: Daniel de filijs captiuitatis Iudæ, non curauit de lege tua & de edicto quod cõſtituiſti: ſed tribus temporibus per diem orat obſecratione ſua. Quod uerbum cùm audiſſet rex, ſatis contriſtatus eſt: & pro Daniele poſuit cor ut liberaret eum, & uſque ad occaſum ſolis laborabat ut erueret illum. Viri autem illi intelligentes regem, dixerunt ei: Scito rex, quia lex Medorum atque Perſarum eſt, ut omne decretum quod conſtituerit rex, non liceat immutari. Tunc rex prę cepit, & adduxerunt Danielem, & miſerunt eum in lacum leonum.

Primi Machabæorum primo: Et ſcripſit rex Antiochus omni regno ſuo, ut eſſet omnis populus unus, & relinqueret unuſquiſque legem ſuam. Et conſenſerunt omnes gentes ſecundùm uerbum regis Antiochi: & multi ex Iſrael conſenſerunt ſeruituti eius, & ſacrificauerunt idolis, & coinquinauerunt ſabbatum. Et miſit rex libros per manus nunciorum in Ieruſalem & in omnes ciuitates Iudæ, ut ſequerentur leges gentium terræ, & prohiberent holocauſta & ſacrificia & placationes fieri in templo Dei, & prohiberent celebrari ſabbatum, & dies ſolennes: & iuſsit coinquinari ſancta, & ſanctum populum Iſrael. Et iuſsit ædificari aras, & templa, & idola, & immolari carnes ſuillas, & pecora communia, & relinquere filios ſuos incircunciſos, & coinquinari animas eorum in omnibus immunditijs & abhominationibus, ità ut obliuiſcerentur legem, & immutarent omnes iuſtificationes Dei. Et quicunque non feciſſent ſecundùm uerbum regis Antiochi, morerentur. Secundùm omnia uerba hæc, ſcripſit omni regno ſuo: & præpoſuit principes populo qui hæc fieri cogerent. Et iuſſerunt ciuita-

tibus Iudæ ſacrificare. Et congregati ſunt multi de populo ad eos qui dereliquerant legem Domini, & fecerunt mala ſuper terram: & effugauerunt populum Iſrael in abditis, & in abſconditis fugitiuorum locis. Die quintadecima menſis Caſleu, quinto & quadrageſimo & centeſimo anno ædificauit rex Antiochus abhominādum idolum deſolationis ſuper altare Dei, & per uniuerſas ciuitates Iudæ in circuitu ædificauerunt aras: & ante ianuas domorum, & in plateis incendebant thura, & ſacrificabant: & libros legis Dei combuſſerunt igne, ſcindentes eos: & apud quencunque inueniebantur libri teſtamenti Domini, & quicunque obſeruabat legem Domini, ſecundùm edictum regis trucidabant eum. In uirtute ſua faciebant hæc populo Iſrael, qui inueniebatur in omni menſe & menſe in ciuitatibus. Et quinta & uiceſima die menſis ſacrificabant ſuper aram quæ erat contra altare. Et mulieres quæ circuncidebant filios ſuos, trucidabantur ſecundùm iuſſum regis Antiochi, & ſuſpendebant pueros à ceruicibus per uniuerſas domos eorum: & eos qui circunciderant illos trucidabant. Et multi de populo Iſrael definierunt apud ſe, ut non manducarent immunda: & elegerunt magis mori, quàm cibis coinquinari immundis: & noluerunt infringere legem Dei ſanctam, & trucidati ſunt. & facta eſt ira magna ſuper populum ualdè.

Secundi Machabæorum ſexto: Sed non poſt multum temporis miſit rex ſenem quendam Antiochenum, qui compelleret Iudæos, ut ſe transferrent à patrijs & Dei legibus: contaminare etiam quod in Hieroſolymis erat templum, & cognominare Iouis Olympij: & in Garizin, prout erant hi qui locum inhabitabant, Iouis hoſpitalis. Peſſima autem & uniuerſis grauis erat malorum incurſio. nam templum luxuria & commeſſationibus gentium erat plenum, & ſcortantium cum meretricibus, ſacratisq; ædibus mulieres ſe ultrò ingerebant, intrò ferentes ea quæ non licebat. Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur. Neque autem ſabbatha cuſtodiebantur, neque dies ſolennes patrij ſeruabantur, nec ſimpliciter Iudæum ſe eſſe quiſquam confitebatur. Ducebantur autem cum amara neceſsitate in die natalis regis ad ſacrificia: & cùm Liberi ſacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire. Decretum autem exijt in proximas gentilium ciuitates, ſuggerentibus Ptolemæis, ut pari modo & ipſi aduersùs Iudæos agerent, ut ſacrificarent: eos autem qui nollent tranſire ad inſtituta gentium interficerent. Erat ergò uidere miſeriam.

Marci ſexto: Herodes miſſo ſpiculatore præcepit afferri caput Ioannis in diſco, & decollauit eum in carcere.

Actorvm uigeſimotertio: Princeps autem ſacerdotum Ananias præcepit adſtantibus ſibi percutere os eius. Tunc Paulus dixit ad eum &c.

Secvndi Regum undecimo: Factum eſt ergò manè, & ſcripſit Dauid epiſtolam ad Ioab: miſitque per manum Vriæ, ſcribens in epiſtola: Ponite Vriam ex aduersò belli, ubi fortiſsimum eſt prælium: & derelinquite eū, ut percuſſus intereat. Igitur cùm Ioab obſideret urbem, poſuit Vriam in loco ubi ſciebat uiros eſſe fortiſsimos. Egreſsiq; uiri de ciuitate, bellabant aduersùm Ioab, & ceciderunt de populo ſeruorum Dauid, & mortuus eſt etiam Vrias Hethæus.

Ioannis decimonono: Tunc ergò tradidit eis illum, ut crucifigeret.

Lucae vigeſimotertio: Dimiſit autem illis eum qui propter homicidiũ & ſeditionem miſſus fuerat in carcerem, quem petebant, Ieſum uerò tradidit uoluntati eorum.

Exodi primo: Dixit autem rex Aegypti obſtetricibus Hebræorum: quarum una uocabatur Sephora, altera Phua, præcipiens eis: Quandò obſtetricabitis Hebræas, & partus tempus aduenerit: ſi maſculus fuerit, interficite eum: ſi fœmina, reſeruate. Timuerunt autem obſtetrices Deum, &c. Præcepit ergò Pharao omni populo ſuo, dicens: Quicquid maſculini ſexus natum fuerit, in flumen proijcite: quicquid fœminini, reſeruate.

Matthaei ſecundo capite: Tunc Herodes uidens quoniam illuſus eſſet à Magis, iratus eſt ualde: & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem & in omnibus finibus eius à bimatu & infra, ſecundùm tempus quod exquiſierat à Magis.

Esaiae decimo: Væ qui condunt leges iniquas: & ſcribentes, iuſtitiam ſcripſerunt: ut opprimerent in iudicio pauperes, & uim facerent cauſæ humilium populi mei: vt eſſent uiduæ præda eorum, & pupillos diriperent. Quid facietis in die uiſitationis, & calamitatis de longè uenientis? ad cuius confugietis auxilium? & ubi derelinquetis gloriam ueſtram, nè incuruemini ſub uinculo, & cùm interfectis cadatis? Super omnibus his non eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius extenta.

Matthaei decimoquinto: Ieſus autem reſpondens, ait illis. Quarè & uos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem ueſtram? Nam Deus dixit, Honora patrem & matrem. &, Qui maledixerit patri uel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis, Quicunque dixerit patri uel matri, Munus quodcunque eſt ex me, tibi proderit: & non honorificabit patrem ſuum aut matrem ſuam, & irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem ueſtram.

Marci ſeptimo: Et dicebat illis, Benè irritum feciſtis præceptum Dei, ut traditionem ueſtram ſeruetis. Moyſes enim dixit, Honora patrem tuum & matrem: &, Qui maledixerit patri uel matri, morte moriatur: Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri aut matri: Corban (quod eſt donum) quodcunque ex me, tibi profuerit: & ultrà non dimittis eum quicquam facere patri ſuo aut matri, reſcindentes uerbum Dei per traditionẽ ueſtram quam tradidiſtis.

V

Conſenſus quandò alieni peccati nos reos facit?

Cùm quod ab alijs fit nequiter, à nobis quaſi ſuffragium accipit, & ſaltem tacitè [a] approbatur. Ità peccauit Saulus, in Stephani protomartyris necem [b] conſentiens. Peccarunt & uiri ex Iudæis plures quadraginta, [c] qui facta etiam uoti nuncupatione in Pauli necem armarunt ſeſe. Peccauerunt demum & ciues [d] Hieroſolymitani, ſuis Magiſtratibus, quo Christus perderetur, ſuffragantes, vt idcircò Petrus illis ex

Leu. 10 a Nu. 16. d Iud. 8. b Heſt. 14. c d Lucæ 11. g
a Ireneus lib. 4. cap. 46.
b Act. 7. g
c Act. 23. c
d Matth. 27 b Marc. 15. a b

probrans dixerit: [e] *Authorem uitæ interfeciſti*. Notanda eſt igitur Pauli ſententia: [f] *Non ſolùm qui faciunt mala, ſed etiam qui conſentiunt facientibus, digni ſunt morte*. Et huc referri poteſt, quod apud Cyprianum [g] legimus, Non eſt immunis à ſcelere, qui ut faceret, imperauit: nec alienus à crimine, cuius conſenſu licèt non à ſe admiſſum crimen, tamen publicè legitur.

e Actor. 3. c & 2. d

f Rom. 1. d

g Li. 2. epi. 7. quæ eſt Cleri Romani ad Cyprianum.

SCRIPTVRAE.

Leuitici vigeſimo: Quòd ſi negligens populus terræ, & quaſi paruipendens imperium meum, dimiſerit hominem, qui dedit de ſemine ſuo Moloch, nec uoluerit eum occidere: ponam faciem meam ſuper hominem illum & cognationem eius, ſuccidamque & ipſum, & omnes qui conſenſerunt ei, ut fornicaretur cum Moloch, de medio populi ſui.

Numerorum decimoſexto: Locutusque Dominus ad Moyſen & Aarō, ait: Separamini de medio congregationis huius, ut eos repentè diſperdā. Qui ceciderunt proni in faciem, atque dixerunt: Fortiſsime Deus ſpirituū, uniuerſæ carnis, num uno peccante, contra omnes ira tua deſæuiet? Et ait Dominus ad Moyſen: Præcipe uniuerſo populo, ut ſeparetur à tabernaculis Core & Dathan & Abiron. Surrexitque Moyſes, & abijt ad Dathan & Abiron: & ſequentibus eum ſenioribus Iſrael, dixit ad turbam: Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, nè inuoluamini in peccatis eorum. Cumque receſsiſſent à tentorijs eorum per circuitum, Dathan & Abiron egreſsi ſtabant in introitu papilionum ſuorum cum uxoribus & liberis, omnique frequentia. Et ait Moyſes; In hoc ſcietis quòd Dominus miſerit me ut facerem uniuerſa quæ cernitis, & non ex proprio corde ea protulerim: Si conſueta hominum morte interierint, & uiſitauerit eos plaga, qua & cæteri uiſitari ſolent, non miſit me Dominus. ſin autem nouam rem fecerit Dominus, ut aperiens terra os ſuum, deglutiat eos & omnia quæ ad illos pertinent, deſcenderintque uiuentes in infernum, ſcietis quòd blaſphemauerint Dominum. Confeſtim igitur ut ceſſauit loqui, dirupta eſt terra ſub pedibus eorum: & aperiens os ſuum, deuorauit illos cum tabernaculis ſuis & uniuerſa ſubſtantia eorum: deſcenderuntque uiui in infernum operti humo, & perierunt de medio multitudinis. At uerò omnis Iſrael qui ſtabat per gyrum, fugit à clamore pereuntium, dicens: Nè fortè & nos terra deglutiat. Sed & ignis egreſſus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta uiros qui offerebant incenſum.

Iudith octauo: Hæc itaque cùm audiſſet Iudith, quoniam Ozias promiſiſſet quòd tranſacto quinto die traderet ciuitatem, miſit ad præſbyteros Chabri & Charmi. Et uenerunt ad illam, & dixit illis: Quod eſt hoc uerbum, in quo conſenſit Ozias, ut tradat ciuitatem Aſſyrijs, ſi intrà quinque dies non uenerit uobis adiutorium? & qui eſtis uos qui tentatis Dominum? Non eſt iſte ſermo qui miſericordiam prouocet: ſed potius qui iram excitet & furorem accendat. Poſuiſtis uos tempus miſerationis Domini, & in arbitrium ueſtrum diem conſtituiſtis ei? Sed quia patiens Do-

minus eſt, in hoc ipſo pœniteamus &c.

Hester decimoquarto: Et deprecabatur Heſter Dominum Deum Iſrael, dicens: Domine mi, qui rex noſter es ſolus &c. Tu noſti quia oderim gloriam iniquorum & deteſter cubile incircunciſorũ & omnis alienigenæ. Tu ſcis neceſsitatem meam, quòd abominer ſignum ſuperbiæ & gloriæ meæ, quod eſt ſuper caput meum in diebus oſtentationis meæ, & deteſter illud quaſi pannum menſtruatæ, & non portem in diebus ſilentij mei, & quod non comederim in menſa Aman, nec mihi placuerit conuiuium regis, & non biberim uinum libaminum, & nunquàm lætata ſit ancilla tua, ex quo huc translata ſum uſque in præſentem diem, niſi in te Domine Deus Abraham, Deus fortis ſuper omnes &c.

Lucae vndecimo: Væ uobis, qui ædificatis monumenta prophetarum: patres autem ueſtri occiderunt illos: profectò teſtificamini quòd conſentitis operibus patrum ueſtrorum, quoniam ipſi quidem eos occiderunt, uos autem ædificatis eorum ſepulcra.

Actorvm ſeptimo: Saulus autem erat conſentiens neci eius.

Et vigeſimotertio: Facta autem die, collegerunt ſe quidam ex Iudæis, & deuouerunt ſe, dicentes, neque manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum. Erant autem plus quàm quadraginta uiri, qui hanc coniurationem fecerant.

Matthaei vigeſimoſeptimo: Principes autem ſacerdotum & ſeniores perſuaſerunt populo, vt peterent Barrabam, Ieſum uerò perderent.

Marci decimoquinto: Pontifices autem concitauerunt turbam, ut magis Barnabam dimitteret eis &c. Pilatus autem uolens populo ſatisfacere, dimiſit illis Barrabam, & tradidit Iesvm flagellis cæſum, ut crucifigeretur.

Actorvm tertio: Deus glorificauit filium ſuum Ieſum, quem uos quidem tradidiſtis & negaſtis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti. Vos autem ſanctum & iuſtum negaſtis, & petiſtis uirum homicidam donari uobis, authorem uerò uitæ interfeciſtis.

Et Actorum ſecundo: Viri Iſraelitæ, audite uerba hæc, Ieſum Nazarenum uirum approbatũ à Deo in uobis, uirtutibus & prodigijs & ſignis, quæ fecit Deus per illum in medio ueſtri, ſicut uos ſcitis: hunc definito conſilio & præſcientia Dei traditum, per manus iniquorum affigentes, interemiſtis.

Ad Romanos primo: Et ſicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum ſenſum; ut faciant ea quæ non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitià, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones, detractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſuperbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non obedientes, inſipientes, incompoſitos, ſine affectione, abſque fœdere, ſine miſericordia. Qui cum iuſtitiam Dei cognouiſſent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte: non ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

PATRES.

Irenaevs libro quarto contra hæreſes Valentini & ſimiles, capite quadrage-

1.Cor.5. dragefimoſexto; Et habemus præceptū: Si quis frater nominatur fornicator, aut auarus, aut idololatra, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum Ephes.5. huiuſmodi nec cibum ſumere. Et iterum ait Apoſtolus: Nemo uos ſeducat inanibus uerbis: propter hoc enim uenit ira Dei in filios diffidentiæ. Noli ergò fieri participes eorum. Et quemadmodùm ibi peccantium damnatiò participabat & reliquos, quoniam placebant eis, & una cum eis conuerſabantur: ſi & hic modicum fermentum totam maſſam corrumpit.

Peccantium dānatio participat reliquos.

CLERVS Romanus in epiſtola ad Cyprianum quæ apud eundem eſt ſeptima libri ſecundi epiſtolarum: Sed etiam aduerſus illos qui acta feciſſent, licèt præſentes, cùm fierent, non affuiſſent, cùm præſentiam ſuam utiquè, ut ſic ſcriberentur, mandando feciſſent. Non eſt enim immunis à ſcelere, qui ut fieret imperauit: nec eſt alienus à crimine, cuius conſenſu, licet non à ſe admiſſum crimen, tamen publicè legitur.

VI

Quandò iritatione nobis peccatum alienum conſlatur?

1.Reg.1.b
Pſal.105.e
2.Mach.14.d
Galat.5.d
Ephes.6.a
Coloſſ.3.d
a Iob 2.c
b Tob.2.d & 3.a b
c Eccl.28.a b
Pro.15.c 18 a. 22 b 26.c 29. d 30.d
d Pro.17 b 3.
d Eſaiæ 33.a

Cùm ſcientes alium ad iram, uindictam, blaſphemiam, crudelitatem, aut conſimilia uitia ſiue dictis id fiat, ſiue factis, aut quacunque ratione alia, prouocamus. Vt cùm [a] vxor Iob patientiſsimo viro petulanter inſultans, quantùm in ſe quidem erat, ſuaſit etiam Deum blaſphemare. Et Tobiæ [b] uxor æquè moroſa, maritum ſuis conuicijs frequenter infeſtans & exaſperans, hoc facit, vt uir anxius domeſticam iniuriā ſuſpirijs, lachrymis & precibus ad Deum fuſis proſequi cogatur. Contrà verò monet [c] Eccleſiaſticus: *Abſtine te à lite, & minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem, & uir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittit inimicitiam.* Sic & Salomon [d] dixit: *Semper iurgia quærit malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum.*

SCRIPTVRAE.

PRIMI Regum primo: Affligebat quoquè Annam æmula eius, & uehementer angebat, intantùm ut exprobraret quòd Dominus concluſiſſet uuluam eius: ſicque faciebat per ſingulos annos, cùm redeunte tempore aſcenderent ad templum Domini: & ſic prouocabat eam.

PSALMO centeſimoquinto: Dedit eis petitionem ipſorum: & miſit ſaturitatem in animas eorum. Et irritauerunt Moyſen in caſtris, Aaron ſanctum Domini.

SECVNDI Machabæorum decimoquarto: Morabatur autem Nicanor Hieroſolymis, nihilque iniquè agebat, gregesque turbarum quæ congregatæ

gregatæ

grægatæ fuerant, dimiſit. Habebat autem Iudam ſemper charum ex animo,& erat uiro inclinatus. Rogauitque eum ducere uxorem filiosque pro creare. Nuptias fecit: quietè egit,comiterque uiuebant. Alcimus autem uidens charitatem illorum adinuicem & conuentiones, uenit ad Demetrium,& dicebat Nicanorem rebus alienis aſſentire. Iudamque regni inſidiatorem, ſucceſſorem ſibi deſtinaſſe. Itaque rex exaſperatus,& peſsimis huius criminationibus irritatus, ſcripſit Nicanori,dicens grauiter quidem ſe ferre de amicitiæ conuentione iubere tamen Machabæum citiùs uinctum mittere Antiochiam.

AD Galatas quinto: Non efficiamur inanis gloriæ cupidi,inuicem pro uocantes,inuicèm inuidentes.

AD Epheſios ſexto: Et uos patres,nolite ad iracundiam prouocare filios ueſtros: ſed educate illos in diſciplina,& correptione Domini.

AD Coloſſenſes tertio: Patres, nolite ad indignationem prouocare filios ueſtros,ut non puſillo animo fiant.

IOB ſecundo capite: Dixit autem illi uxor ſua: Adhuc tu permanes in ſimplicitate tua? Benedic DEO, & morere.

TOBIAE ſecundo: Sicut beato Iob inſultabant reges, itá iſti parentes & cognati eius,irridebant uitam eius, dicentes: Vbi eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas & ſepulturas faciebas? Tobias uerò increpabat eos,dicens: Nolite itá loqui, quoniam filij ſanctorum ſumus, & uitam illam expectamus, quam DEVS daturus eſt his qui fidem ſuam nunquàm mutant ab eo. Anna uerò uxor eius ibat ad opus textrinum quotidiè:& de labore manuum ſuarum uictum,quem conſequi poterat,deferebat. Vndè factum eſt,ut hœdum caprarum accipiens detuliſſet domi. Cuius cùm uocem balantis uir eius audiſſet,dixit: Videte nè fortè furtiuus ſit: reddite eum dominis ſuis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. Ad hæc uxor eius irata reſpondit: Manifeſtè uana facta eſt ſpes tua,& eleemoſynæ tuæ modò apparuerunt. Atque his & alijs huiuſcemodi uerbis exprobrabat ei.

ET capite tertio: Tunc Tobias ingemuit,& cœpit orare cum lachrymis,dicens: Iuſtus es Domine, & omnia iudicia tua iuſta ſunt: & omnes uiæ tuæ,miſericordia,& ueritas, & iudicium &c. Eadem die contigit vt Sara filia Raguelis in Rages ciuitate Medorũ,& ipſa audiret improperium ab una ex ancillis patris ſui, quoniam tradita fuerat ſeptem uiris,& dæmonium nomine Aſmodæus occiderat eos, mox ut ingreſsi fuiſſent ad eam. Ergò cùm pro culpa ſua increparet puellam, reſpondit ei,dicens: Ampliùs ex te non uideamus filium aut filiam ſuper terram,interfectrix uirorum tuorum. Nunquid & occidere me uis, ſicut iam occidiſti ſeptem uiros? Ad hanc uocem perrexit in ſuperius cubiculum domus ſuæ: & tribus diebus & tribus noctibus non manducauit, neque bibit: ſed in oratione perſiſtens cum lachrymis, deprecabatur Deum, vt ab iſtò improperio liberaret eam.

ECCLESIASTICI vigeſimooctauo: Abſtine te à lite, & minues peccata, &c. ut in textu. Secundùm enim ligna ſyluæ,ſic ignis exardeſcit: & ſecundùm uirtutem hominis,ſic iracundia illius erit, & ſecúdùm ſubſtantiam ſuam exaltabit iram ſuam. Certamen feſtinatum incendit ignem: & lis feſtinans effundit ſanguinem,& lingua teſtificans adducit mortem. Si ſuffla

aeris, quaſi ignis exardebit: & ſi expueris ſuper illam, extinguetur: utraque ex ore proficiſcuntur. Suſurro & bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacem habentes. Lingua tertia multos commouit, & diſperſit illos de gente in gentem: ciuitates muratas diuitum deſtruxit, & domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, & gentes fortes diſſoluit. Lingua tertia mulieres uiratas eiecit &c.

Proverbiorvm decimoquinto: Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens eſt, mitigat ſuſcitatas.

Et capite decimooctauo: Labia ſtulti miſcent ſe rixis, & os eius iurgia prouocat.

Item capite vigeſimoſecundo: Eijce deriſorem, & exibit cum eo iurgium, ceſſabuntq; cauſæ & contumeliæ.

Et capite uigeſimoſexto: Sicut qui appræhendit auribus canem, ſic qui tranſit impatiens, & commiſcetur rixæ alterius. Sicut noxius eſt, qui mittit ſagittas & lanceas in mortem: ità uir qui fraudulenter nocet amico ſuo, & cùm fuerit depræhenſus, dicit, Ludens feci. Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis: & ſuſurrone ſubtracto, iurgia conquieſcunt. Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, ſic homo iracundus ſuſcitat rixas. Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa perueniunt ad intima uentris.

Item capite vigeſimonono: Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum procliuis.

Et capite trigeſimo: Qui fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui uehementer emungit, elicit ſanguinem: & qui prouocat rixas, producit diſcordias.

Proverbiorvm decimoſeptimo: Semper iurgia quærit malus &c.

Et capite tertio: Nè contendas aduerſus hominem fruſtrà, cùm ipſe tibi nihil mali fecerit. Nè æmuleris hominem iniuſtum, nec imiteris uias eius: quia abominatio Domini eſt omnis illuſor, & cum ſimplicibus ſermocinatio eius. Egeſtas à Domino in domo impij: habitacula autem iuſtorum benedicentur; Ipſe deludet illuſores, & manſuetis dabit gratiam. Gloriam ſapientes poſsidebunt: ſtultorum exultatio, ignominia.

Esaiae trigeſimotertio; Væ qui prædaris, nonne & ipſe prædaberis? & qui ſpernis, nonne & ipſe ſperneris? cùm conſummaueris deprædationẽ, deprædaberis: cum fatigatus deſieris contemnere, contemneris.

VII

Quandò per laudationem, uel adulationem noſtram peccato alieno fœdamur?

Pro. 24. c 27. a 28. d Pſal. 140. a Eſa. 5. c Chryſ. ho. 3. de Dauid & Salue. Cyp. de lapſis. Baſil. homil. in pſal. 61. Au. in pſalm. 134. a Ezech. 13. c

Cùm aliquem in malefactis, uel de improbitate commendamus, uel tanquàm re benè geſta, calcar addimus malè currenti, ut ille in prauo inſtituto pergat. *Væ* autem *qui conſuunt puluillos ſub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia ſub capite uniuerſæ ætatis ad capiendas animas*

mas, vt eſt apud Prophetam[a]. In hoc uitium incidunt nonnunquàm Eccleſiaſtici[b] concionatores, & Magiſtratus malè uulgo blandientes, dum eius licentiæ palàm fauent & applaudunt. Rectè autem Eſaias: [c] *Popule meus, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt, & uiam greſſuum tuorum diſſipant*. Vndè Paulus eos iubet uitari Doctores, [d] qui per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium. *Quoniã enim laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ, & iniquus benedicitur, exacerbabit Dominum peccator*, vt [e] Regius Propheta teſtatur.

b Hier. 14. c 23. c d e f 27. b c 28. d 29. b Thrẽ. 2. e Mich. 3. b d 3. Reg 22. a b c d

c Eſa. 3. c 9. c 30. b

d Rom. 16. c. 2. Petr. 2.

a d Hiero. lib. 1. aduerſus Pelag. & li. 2. aduerſus Iouin.

e Pſal. 9 c 54. d Pro. 1. a b 16. d 17. c 29. a Eccl̃es 7. a Hierem. 9. a b c

SCRIPTVRAE.

PROVERBIORVM vigeſimoquarto: Qui dicunt impio, iuſtus es: maledicent eis populi, & deteſtabuntur eos tribus: qui arguunt eum, laudabuntur, & ſuper ipſos ueniet benedictio. Labia deoſculabitur, qui recta uerba reſpondet. Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum, & poſteà ædifices domum tuam. Nè ſis teſtis fruſtrà contra proximum tuum, nec lactes quenquam labijs tuis.

ET capite uigeſimoſeptimo: Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua. Melior eſt manifeſta correptio, quàm amor abſconditus. Meliora ſunt uulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis.

ET vigeſimooctauo: Qui corripit hominem, gratiam poſteà inueniet apud eum magis, quàm ille qui per linguæ blandimenta decipit.

PSALMO centeſimo quadrageſimo: Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

ESAIAE quinto: Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

EZECHIELIS decimotertio; Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens; Fili hominis, uaticinare ad prophetas Iſrael, qui prophetant, & dices prophetantibus de corde ſuo, Audite verbum Domini, Hæc dicit Dominus Deus; Væ prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum, & nihil uident. Quaſi uulpes in deſertis, prophetæ tui Iſrael erant. Non aſcendiſtis ex aduerſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael, ut ſtaretis in prælio in die Domini. Vident uana, & diuinant mendacium, dicentes, dicentes; Ait Dominus, cùm Dominus non miſerit eos; & perſeuerauerũt confirmare ſermonem. Nunquid non uiſionem caſſam uidiſtis, & diuinationem mendacem locuti eſtis? & dicitis, ait Dominus; cùm ego non ſim locutus. Propterea hæc dicit Dominus Deus; Quia locuti eſtis uana, & uidiſtis mendacium, ideò eccè ego ad uos, dicit Dominus Deus; Et erit

manus

manus mea ſuper Prophetas qui uident uana, & diuinant mendacium; in concilio populi mei non erunt, & in ſcriptura domus Iſrael non ſcribentur, nec in terram Iſrael ingredientur; & ſcietis quia ego Dominus Deus, eo quòd deceperint populum meum, dicentes; Pax, & non eſt pax; & ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto abſque paleis. Dic ad eos qui liniunt abſque temperatura, quòd caſurus ſit; erit enim imber inundans, & dabo lapides prægrandes deſuper irruentes, & uentum procellæ diſsipantem. Siquidem eccè cecidit paries; nunquid non dicetur uobis, Vbi eſt litura quam liniſtis? Propterea hæc dicit Dominus Deus; Et erũpere faciam ſpiritum tempeſtatum in indignatione mea, & imber inundãs in furore meo erit, & lapides grandes in ira in conſumptionem. Et deſtruã parietem quem liniſtis abſque temperamento; & adæquabo eum terræ, & reuelabitur fundamentum eius; & cadet, & conſumetur in medio eius; & ſcietis quia ego ſum Dominus. Et complebo indignationem meam in pariete, & in his qui liniunt eum abſque temperamento, dicamque uobis; Nõ eſt paries, & non ſunt qui liniunt eum. Prophetæ Iſrael qui prophetant ad Hieruſalem, & uidẽt ei uiſionem pacis; & non eſt pax, ait Dominus Deus. Et tu fili hominis, pone faciem tuam contra filias populi tui, quæ prophetant de corde ſuo; & uaticinare ſuper eas, & dic; Hæc dicit Dominus Deus, Væ qui conſuunt puluillos ſub omni cubito manus, et faciunt ceruicalia ſub capite uniuerſæ ætatis ad capiendas animas, et cùm caperent animas populi mei, uiuificabant animas eorum. Et uiolabant me ad populũ meum, propter pugillum hordei et fragmen panis, ut interficerent animas quæ non moriuntur, et uiuificarent animas quæ non uiuunt, mentientes populo meo credenti mendacijs. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus; Eccè ego ad puluillos ueſtros quibus uos capitis animas uolantes; et dirumpam eos de brachijs ueſtris, & dimittam animas quas uos capitis, animas ad uolandum. Et dirumpam ceruicalia ueſtra, & liberabo populum meum de manu ueſtra, neque erunt vltrà in manibus ueſtris ad prædandum; & ſcietis quia ego Dominus. Pro eo quòd mœrere feciſtis cor iuſti mendaciter, quem ego non contriſtaui, & confortaſtis manus impij, ut non reuerteretur à uia ſua mala, & uiueret; propterea uana non uidebitis, & diuinationes non diuinabitis amplius, et eruam populum meum de manu ueſtra, et ſcietis quia ego Dominus.

HIEREMIAE decimoquarto; Prophetæ dicunt eis, Non uidebitis gladium, et fames non erit in uobis, ſed pacem ueram dabit uobis in loco iſto. Et dixit Dominus ad me; Falsò prophetæ uaticinantur in nomine meo; non miſi eos, et non præcepi eis, neque locutus ſum ad eos; Viſionem mendacem, et diuinationem fraudulentam, et ſeductionem cordis ſui prophetant uobis. Idcircò hæc dicit Dominus de prophetis qui prophetant in nomine meo, quos ego non miſi, dicentes; Gladius et fames non erit in terra hac: In gladio et fame conſumentur prophetæ illi. Et populi quibus prophetant, erunt proiecti in vijs Hieruſalem præ fame et gladio, et non erit qui ſepeliat eos; ipſi et uxores eorum, filij et filiæ eorum, et effundam ſuper eos malum ſuum.

ET capite uigeſimotertio; Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem, et prophetabant in Baal, et decipiebant populum meum Iſrael. Et in prophetis Hieruſalem uidi ſimilitudinem adulterantium, et iter mendacij, et conforta-

fortauerunt manus peſsimorum, ut non conuerteretur unuſquiſque à malitia ſua: facti ſunt mihi omnes ut Sodoma, & habitatores eius quaſi Gomorrha. Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad prophetas: Eccè ego cibabo eos abſynthio, & potabo eos felle: à prophetis enim Hieruſalem egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram. Hæc dicit Dominus exercituũ; Nolite audire uerba prophetarum, qui prophetant uobis, & decipiunt uos: uiſionem cordis ſui loquuntur, non de ore Domini. Dicunt his qui blaſphemant me, Locutus eſt Dominus, Pax erit uobis. & omni qui ambulat in prauitate cordis ſui, dixerunt: Non ueniet ſuper uos malum. Quis enim affuit in conſilio Domini, & uidit & audiuit ſermonem eius? Quis conſiderauit uerbum illius, & audiuit? Eccè turbo Dominicæ indignationis egredietur, & tempeſtas erumpens, ſuper caput impiorum ueniet. Nõ reuertetur furor Domini, uſque dum faciat, & uſque dum compleat cogitationem cordis ſui. In nouiſsimis diebus intelligetis conſilium eius. Non mittebam prophetas, & ipſi currebant: non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant. Si ſteti ſſent in conſilio meo, & nota feciſſent uerba mea populo meo: auertiſſem utiquè eos à uia ſua mala, & à cogitationibus ſuis peſsimis. Putasne Deus è uicino ego ſum, dicit Dominùs? Nunquid non cœlum & terram ego impleo, dicit Dominus? Audiui quæ dixerunt prophetæ, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes, Somniaui, ſomniaui. Vſquequò iſtud eſt in corde prophetarum uaticinantium mendacium, & prophetantium ſeductiones cordis ſui? Qui uolunt facere, ut obliuiſcatur populus meus nominis mei propter ſomnia eorum quæ narrat unuſquiſque ad proximum ſuum: ſicut obliti ſunt patres nominis mei propter Baal. Propheta qui habet ſomnium, narret ſomnium: & qui habet ſermonem meum, loquatur ſermonem meum uerè. Quid paleis ad triticum, dicit Dominus? Nunquid non uerba mea ſunt quaſi ignis, dicit Dominus: & quaſi malleus conterens petram? Propterea eccè ego ad prophetas, ait Dominus: qui furantur uerba mea unuſquiſque à proximo ſuo. Eccè ego ad prophetas, ait Dominus: qui aſſumunt linguas ſuas, & aiunt, Dicit Dominus. Eccè ego ad prophetas ſomniantes mendacium, ait Dominus: qui narrauerunt ea, & ſeduxerunt populum meum in mendacio ſuo, & miraculis ſuis, cùm ego non miſiſſem eos nec mandaſſem eis: qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dominus. Si igitur interrogauerit te populus iſte, uel propheta, aut ſacerdos, dicens, Quod eſt onus Domini? dices ad eos, Vt quid uobis onus? Proijciam quippe uos, dicit Dominus. Et propheta & ſacerdos, & populus qui dicit, Onus Domini: uiſitabo ſuper uirum illum, & ſuper domum eius. Hæc dicetis unuſquiſque ad proximum & ad fratrem ſuum, Quid reſpondit Dominus? Et quid locutus eſt Dominus? Et onus Domini ultrà non memorabitur; quia onus erit unicuique ſermo ſuus, & peruertiſtis uerba Dei uiuentis, Domini exercituum Dei noſtri. Hæc dices ad prophetam, Quid reſpondit tibi Dominus? & quid loquutus eſt Dominus? Si autem onus Domini dixeritis: propter hoc hæc dicit Dominus, Quia dixiſtis ſermonem iſtum, Onus Domini; & miſi ad uos dicens, Nolite dicere Onus Domini: propterea eccè tollam uos portans, & derelinquam uos, & ciuitatem quam dedi uobis, & patribus ueſtris, à facie mea. Et dabo uos in opprobrium ſempiternum, & in ignominiam æternam, quæ nunquàm obliuione delebitur.

Et vigeſimoſeptimo: Vos ergò nolite audire prophetas ueſtros,& diuinos, & ſomniatores,& augures,& maleficos qui dicunt uobis: Non ſeruietis regi Babylonis. Quia mendacium prophetant uobis:ut longè uos faciãt de terra ueſtra,& eijciãt uos,& pereatis &c. Nolite audire uerba prophetarum dicentium uobis, Non ſeruietis regi Babylonis:quia mendacium ipſi loquuntur uobis. Quia non miſi eos, ait Dominus:& ipſi prophetant in nomine meo mendaciter:ut eijciant uos,& pereatis tam uos quàm prophetæ qui uaticinantur uobis.

Item capite uigeſimooctauo: Et dixit Hieremias propheta ad Hananiam prophetam: Audi Hanania,non miſit te Dominus,& tu confidere feciſti populum iſtum in mendacio. Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam te à facie terræ:Hoc anno morieris. aduerſum enim Dominum locutus es.Et mortuus eſt Hananias propheta in anno illo,menſe ſeptimo.

Et vigeſimonono:Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael:Nõ uos ſeducant prophetæ ueſtri qui ſunt in medio ueſtrum,& diuini ueſtri:& ne attendatis ad ſomnia ueſtra quæ ſomniatis. Quia falsò ipſi prophetant uobis in nomine meo:& non miſi eos,dicit Dominus.Quia hæc dicit Dominus,Cùm cœperint &c.

Threnorum ſecundo:Prophetæ tui uiderunt tibi falſa & ſtulta: nec aperiebant iniquitatem tuam,vt te ad pœnitentiam prouocarẽt: Viderunt autẽ tibi aſſumptiones falſas & eiectiones.Plauſerunt ſuper te manib. oẽs tranſeuntes per uiã:ſibilauerunt,& mouerunt caput ſuũ ſuper filiam Hieruſalẽ.

Michæas tertio: Hæc dicit Dominus ſuper prophetas qui ſeducunt populum meum:qui mordẽt dentibus ſuis,& prædicant pacem: & ſi quis nõ dederit in ore eorum quippiam,ſanctificant ſuper illum prælium. Proptereà nox uobis pro uiſione erit,& tenebræ uobis pro diuinatione:& occumbet ſol ſuper prophetas,& obtenebrabitur ſuper eos dies. Et confundentur qui uident uiſiones. Et paulò pòſt: Principes eius in muneribus iudicabant,& ſacerdotes eius in mercede docebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant:& ſuper Dominum requieſcebãt,dicentes:Nunquid non Dominus in medio noſtrum?non uenient ſuper nos mala.Propter hoc, cauſa ueſtri,Sion quaſi ager arabitur,& Hieruſalem quaſi aceruus lapidum erit, & mons templi in excelſa ſyluarum.

Tertii Regum vigeſimoſecundo: Et ait rex Iſrael ad Ioſaphat Venies ne mecum ad prælia ndum in Camoth Galaad?Dixitque Ioſaphat ad regẽ Iſrael:Sicut ego ſum,ità & tu:populus meus & populus tuus unum ſunt & equites mei,equites tui.Dixitque Ioſaphat ad Regem Iſrael: Quære, oro te,hodiè ſermonem Domini. Congregauit ergò rex Iſrael prophetas, quadringentos circiter uiros,et ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum,an quieſcere? Qui reſponderunt, Aſcende;& dabit eam Dominus in manu regis.Dixit autem Ioſaphat,Non eſt hic propheta Domini quiſpiã ut interrogemus per eum?Et ait rex Iſrael ad Ioſaphat:Remanſit uir unus, per quem poſſumus interrogare Dominum:ſed ego odi eum,quia non prophetat mihi bonum,ſed malum,Michæas filius Iemla.Cui Ioſaphat ait, Nè loquaris ità rex. Vocauit ergò rex Iſrael Eunuchum quendam, & dixit ei: Feſtina adducere Michæum filium Iemla.Rex autem Iſrael, & Ioſaphat rex Iuda,ſedebant unuſquiſq; in ſolio ſuo ueſtiti cultu regio,in area iuxta oſtiũ portæ Samariæ,& uniuerſi prophetæ prophetabant in conſpectu eorum.Fecit quo-

erat quoque ſibi Sedecias filius Chanaana cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus: His uentilabis Syriam, donèc deleas eam. Omnesque prophetæ ſimiliter prophetabant, dicentes: Aſcende in Ramoth Galaad, & vade proſperè, & tradet Dominus in manus regis. Nuncius uerò qui ierat ut uocaret Michæam, locutus eſt ad eum, dicens; Eccè ſermones Prophetarum ore uno regi bona prædicāt: ſit ergò ſermo tuus ſimilis eorum, & loquere bona. Cui Michæas ait: Viuit Dominus, quia quodcunque dixerit mihi Dominus, hoc loquar. Venit itaque ad regem, et ait illi rex. Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an ceſſare? Cui ille reſpondit; Aſcende, & uade proſperè, & tradet Dominus in manus regis. Dixit autem rex ad eum; Iterum atque iterum adiuro te, ut non loquaris mihi, niſi quod uerum eſt, in nomine Domini. Et ille ait, Vidi cunctum Iſrael diſperſum in montibus quaſi oues non habentes paſtorem; & ait Dominus: non habent iſti Dominū; reuertatur unuſquiſque in domum ſuam in pace. (Dixit ergò rex Iſrael ad Ioſaphat: Nunquid non dixi tibi, quia non prophetat mihi bonum, ſed ſemper malum?) Ille uerò addens, ait; Proptereà audi ſermonem Domini; Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum cæli aſſiſtentem ei à dextris; & à ſiniſtris; & ait Dominus, Quis decipiet Achab regem Iſrael, ut aſcendat, & cadat in Ramoth Galaad? & dixit unus uerba huiuſcemodi, & alius aliter. Egreſſus eſt autem ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait; Ego decipiam illum. Cui locutus eſt Dominus, In quo? Et ille ait; Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Et dixit Dominus: Decipies, & præualebis; egredere, & fac ità. Nunc igitur eccè dedit Dominus ſpiritum mendacij in ore omnium Prophetarum tuorum, qui hic ſunt, & Dominus locutus eſt contra te malum. Acceſſit autem Sedecias filius Chanaana, & percuſſit Michæam in maxillam, et dixit; Me ne ergò dimiſit ſpiritus Domini, & locutus eſt tibi? Et ait Michæas; Viſurus es in die illa, quandò ingredieris in cubiculum intrà cubiculum ut abſcondaris. Et ait rex Iſrael; Tollite Michæam, & maneat apud Amon principem ciuitatis, et apud Ioàs filium Amelech, et dicite eis; Hæc dicit rex, Mittite uirum iſtum in carcerem, et ſuſtentate eum pane tribulationis et aqua anguſtiæ, donèc reuertar in pace. Dixitque Michæas: Si reuerſus fueris in pace, non eſt locutus in me Dominus. Et ait, Audite populi omnes. Aſcendit itaque rex Iſrael, et Ioſaphat rex Iuda, in Ramoth Galaad. Dixit itaque rex Iſrael ad Ioſaphat; Sume arma etc. Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum ſagittam dirigens, et caſu percuſſit regem Iſrael inter pulmonem et ſtomachum. At ille dixit aurigæ ſuo: Verte manum tuam, et eijce me de exercitu, quia grauiter uulneratus ſum. Commiſſum eſt ergò prælium in die illa, et rex Iſrael ſtabat in curru ſuo contra Syros, et mortuus eſt ueſpere; fluebat autem ſanguis plagæ in ſinum currus, et præco inſonuit in uniuerſo exercitu antequàm ſol occumberet, dicens; Vnuſquiſque reuertatur in ciuitatem et in terram ſuā. Mortuus eſt autem rex, et perlatus eſt in Samariam; ſepelieruntque regem in Samaria, et lauerunt currum eius in piſcina Samariæ, et linxerunt canes ſanguinem eius, et habenas lauerunt, iuxta uerbum Domini quod locutus fuerat.

Esaiae tertio; Popule meus, qui te beatum dicunt, etc. ut in textu.

Et capite nono; Longæuus et honorabilis, ipſe eſt caput; et propheta

docens mendacium, ipſe eſt cauda. Et erunt, qui beatificant populum iſtū, ſeducentes, et qui beatificantur, præcipitati. Propter hoc etc.

Item capite trigeſimo: Populus ad iracundiam prouocans eſt, & filij mendaces, filij nolentes audire legem Dei. Qui dicunt Videntibus, Nolite uidere: & adſpicientibus, Nolite adſpicere nobis ea quæ recta ſunt: Loquimini nobis placentia, Videte nobis errores, Auferte à me uiam, Declinate à me ſemitam, Ceſſet à facie noſtra ſanctus Iſrael. Propterea hæc dicit ſanctus Iſrael: Pro eo quod reprobaſtis uerbum hoc, & ſperaſtis in calumnia, & in tumultu, & innixi eſtis ſuper eo: propterea erit uobis iniquitas hæc ſicut interruptio cadens, & requiſita in muro excelſo, quoniam ſubitò, dum non ſperatur, ueniet contritio eius. Et comminuetur, ſicut conteritur lagena figuli contritione perualida: & non inuenietur de fragmentis eius teſta, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parùm aquę de fouea.

Ad Romanos decimoſexto: Rogo autem uos, fratres, ut obſeruetis eos qui diſſenſiones & offendicula præter doctrinam, quam uos didiciſtis, faciunt: & declinate ab illis. Huiuſcemodi enim Chriſto Domino noſtro non ſeruiunt, ſed ſuo uentri: & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium.

Poſterioris epiſtolæ D. Petri ſecundo capite: Fuerunt uerò & pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in uobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis, & eum qui emit eos, Dominum negant: ſuperducentes ſibi celerem perditionem. Et multi ſequentur eorum luxurias, ꝑ quos uia ueritatis blaſphemabitur: & in auaritia fictis uerbis de uobis negociabuntur: quibus iudicium iam olim non ceſſat, & perditio eorum non dormitat. Et paulo pòſt: Hi uerò, ut irrationabilia pecora &c. pellicientes animas inſtabiles &c. Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſeruatur. Superba enim uanitatis loquentes, pelliciũt in deſiderijs carnis luxuriæ eos qui paululum effugiunt, qui in errore conuerſantur, libertatem illis promittentes, cùm ipſi ſerui ſint corruptionis. A quo enim quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt.

Pſalmo nono: Quoniam laudatur peccator &c. ut in textu.

Et pſalmo quinquageſimoquarto: Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula.

Proverbiorum primo: Fili mi, ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis. Si dixerint, Veni nobiſcum, inſidiemur ſanguini, abſcondamus tendiculas contra inſontem fruſtrà: deglutiamus eum ſicut infernus uiuentē, & integrum quaſi deſcendentem in lacum. Omnem precioſam ſubſtantiam reperiemus: implebimus domos noſtras ſpolijs. Sortem mitte nobiſcū, marſupium unum ſit omnium noſtrum.

Et capite decimoſexto: Vir iniquus lactat amicum ſuum, & ducit eum per uiam non bonam. Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia ſua perficit malum.

Et capite decimoſeptimo: Qui iuſtificat impium, & qui condemnat iuſtum, abominabilis eſt uterque apud Deum.

Item capite vigeſimonono: Homo qui blandis fictiſque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus eius. Peccantem uirū iniquū inuol

uet

uet laqueus,& iuſtus laudabit atque gaudebit.

Ecclesiastis ſeptimo: Melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtultorum adulatione decipi.

Hieremias nono: Et extenderunt linguam ſuam quaſi arcum mendacij, & non ueritatis: confortati ſunt in terra, quia de malo ad malum egreſsi ſunt, & me non cognouerunt, dicit Dominus. Vnuſquiſque ſe à proximo ſuo cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam: quia omnis frater ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet. Et uir fratrem ſuum deridebit, & ueritatem non loquentur: docuerunt enim linguam ſuam loqui mendacium; ut iniquè agerent, laborauerunt. Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt ſcire me, dicit Dominus. Propterea hæc dicit Dominus exercituum. Eccè egó conflabo, & probabo eos: quid enim aliud faciam à facie filiæ populi mei? Sagitta uulnerās lingua eorum, dolum locuta. in ore ſuo pacem cum amico ſuo loquitur, & occultè ponit ei inſidias. Nunquid ſuper his non uiſitabo, dicit Dominus? aut in gentem huiuſmodi non ulciſcetur anima mea?

PATRES.

1. Chrysostomus homilia ſecunda de Dauid & Saule, cuius titulus eſt, Magnum eſſe bonum non tantùm exercere uirtutem, uerùm etiam laudare &c. Non oportet expetere modò & æmulari uirtutem, uerùm etiā eos qui amplectuntur, laudibus uehere, & admirandos prædicare, nobis fructum aliquem, eumque haud uulgarem, adfert. Quemadmodùm ex aduerſo prauitatem non æmulari tantùm, uerum etiam in ea uiuentes laudare, ſupplicium haud mediocre nobis conciliat: & ſi fas eſt quiddam nouum & admirandum dicere, grauius ſupplicium, quàm manet illos ipſos qui malè uiuunt. Id declarans Paulus, poſteaquàm omnem malitiæ ſpeciem enumerat, accuſaſſetque omnes qui leges Dei conculcant, de illiſipſis mox ſubijcit: Qui cùm dei iuſtitiam noſſent quòd qui talia faciunt, digni ſunt morte, non ſolùm ea faciunt, ſed & comprobant illa facientes: demonſtrans hoc eſſe grauius illo. Nam collaudare inſuper delinquentes, quòd ad ſupplicij pertinet æſtimationem, longè plus eſt quàm delinquere. Idque iure optimo, propterea quòd hoc ſuffragium proficiſcatur ab animo planè corrupto, & inſanabili morbo laborante. Siquidem is qui dum peccat, condemnat interim peccatum ſuum, poterit aliquandò temporis progreſſu ad ſe redire: cæterum qui laudat malitiam, is ſeipſum priuauit curatione, quam adfert pœnitentia. Proindè meritò Paulus pronunciauit hoc illo eſſe grauius. Itaque ſicuti qui praua non tantùm faciunt, uerùm etiam tales collaudant ac prædicant, eandem aut etiam grauiorem pœnam ſortiuntur: ità qui bonos laudibus uehunt ac ſuſpiciunt, coronarum illis repoſitarum fiunt participes. Quod ipſum ità eſſe, è ſcriptura licet perſpicere. Deus enim ità loquitur Abrahæ; Benedicentibus tibi benedicam, & maledicentibus tibi maledicam.

[Laudādi mali non ſunt.] [Rom. 1.] [Plus eſt peccātes laudare quam delinquere.] [Próbos laudare, fructuoſum eſt.] [Geneſ. 12.]

2. Cyprianus in ſermone de lapſis: Cùm ſcriptum ſit: Qui uos felices dicunt, in errorem uos mittunt, & ſemitas pedum ueſtrorum turbant. Qui peccantem blandimentis adulantibus palpat, peccandi fomitem ſubminiſtrat: nec cōprimit delicta ille, ſed nutrit. At qui conſilijs fortio-

[Eſaiæ 3.] [Adulatione nutriuntur delicta.]

Apoc. 3.

ribus redarguit ſimul atque inſtruit fratrem, promouet ad ſalutem. Quos diligo, inquit Dominus, redarguo & caſtigo. Sic oportet & dei Sacerdotem non obſequijs decipientibus fallere, ſed remedijs ſalutaribus prouidere. Imperitus eſt medicus, qui tumentes uulnerum ſinus manu parcente contrectat, & in altis receſsibus uiſcerum uirus incluſum, dum ſeruat, exaggerat. Aperiendum uulnus eſt & ſecandum, & putraminibus amputatis, medela fortiore curandum. Vociferetur & clamet licet, & conqueratur æger impatiens per dolorem: gratias aget poſtmodùm, cùm ſenſerit ſanitatem.

Simile de cõtrectatione uulnerum.

Pſal. 62.

3. Basilius homilia in pſalmum ſexageſimumprimum: Ore ſuo bene dicebant, & corde ſuo maledicebant. Multi nanque ſunt qui pro bonis prauas comprobant actiones, & uitia uirtutibus uicinis honeſtare contendent. Nam ſcur ilia loquentem, urbanum ac lepidum: turpiloquum uerò, politicum: amarulentum & iracundum, neutiquàm contemnendum prædicant: parcum uerò ac minimè liberalem, ut ſobrium diſpenſatorem commendat: prodigum quoquè, ut liberalem: libidinoſum & laſciuum, ut uoluptuarium & animi ſolutioris uirum. Vtq; ſemel omnia, uitium omne palliant adumbrata nomenclatura è uicino ſubiectæ uirtutis. Tales ſanè ore quidē benedicunt, corde autem maledicunt ac deuouent. In uerborum nanque benedictione omnem execrationem uitę ſuæ inducunt, ac reos æternæ damnationi, ob ea quæ approbant, ſeſe conſtituunt.

Vitia nõnulla quæ uirtutum nomine cõmēdantur.

Approbantes uitia ſeſe dānationis obnoxios reddunt.

4. Avgvstinvs in pſalmum centeſimum trigeſimum quartum: Cogitate & uidete, quoniam quicquid aliud laudatis, ideò laudatis quia bonum eſt. Inſanit, qui laudat quod non eſt bonum: Si laudes inquum eo ipſo quòd iniquus eſt, nonne & tu iniquus es? Si laudes furem eo ipſo quòd fur eſt, nonne, & tu particeps eris? Si laudes iuſtum in eo ipſo quòd iuſtus eſt, nonne & tu habes indè partem laudando? Non enim laudares iuſtum, niſi amares: non amares, ſi nihil indè haberes.

Inſanit, qui laudat quod malum eſt.

5. Hieronymvs libro primo aduerſus Pelagianos: Si ſeruus Dei nihil amarum de ſuo debet ore proferre, ſed ſemper quod dulce & ſuaue eſt: aut ſacerdos & doctor ſerui Dei non erunt, qui fiducialiter debent corripere peccantes, & nulli adulari, ſed audacter omnes increpare: aut, ſi ſacerdos & doctor, non ſolùm ſerui Dei, ſed inter ſeruos eius principalem tenent locum, fruſtra ſeruis Dei blanditias & dulcedines reſeruaſti: Cùm hoc propriè hæreticorum ſit, & eorum qui decipere cupiunt audientes, dicente Apoſtolo: Huiuſmodi enim Chriſto Domino non ſeruiunt, ſed ſuo uentri: & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium. Semper inſidioſa, callida, blanda eſt adulatio. Pulchreque adulator apud philoſophos definitur blandus inimicus. Veritas amara eſt, rugoſæ frontis ac triſtis, offenditque correctos. Vndè & Apoſtolus loquitur: Inimicus uobis factus ſum, ueritatē dicens uobis? Et Comicus: Obſequium amicos, ueritas odium parit. Quapropter & paſcha cum amaritudinibus comedimus: & uas electionis docet paſcha celebrandum in ueritate, & ſinceritate. Veritas in nobis ſit & ſinceritas, & amaritudo illicò cõſequetur.

Hæreticorū proprium, p blanditias decipere.
Rom. 16.

Adulator blandus inimicus.
Galat. 4.
Terent. in And.
Exodi 12.
1. Cor. 5.

Iouinianus hæreticus ab

6. Et libro ſecundo aduerſus Iouinianum: Nunc reſtat, ut Epicurum noſtrum

noſtrum,cubantem in hortulis ſuis inter adoleſcentulos & mulierculas, al- ſtinentiæ & caſtitatis hoſtis quales diſcipulos habeat.
loquamur. Fauent tibi craſsi, nitidi, dealbati. Adde ſi uis,iuxta Socra-
ticam irriſionem omnes ſues & canes,& quia carnem amas, uultures quo-
què,aquilæ, accipitres & bubones. Nunquàm nos Ariſtippi multitudo ter
rebit. Quoſcunque formoſos,quoſcunque calamiſtratos, quos crine com
poſito,quos rubentibus buccis uidero,de tuo armēto ſunt,immò inter tuos
ſues grunniunt. De noſtro grege triſtes,pallidi,ſordidati,& quaſi peregri-
ni huius ſeculi, licèt ſermone taceant, habitu loquuntur & geſtu: Hei mi- Pſalm.119.
hi, quia peregrinatio mea prolongata eſt; habitaui cum habitantibus Ce-
dar,uidelicet in tenebris huius mundi, quia lux lucet in tenebris, & tene- Ioann.1.
bræ eam non comprehenderunt. Nè glorieris, quòd multos diſcipulos
habeas. Filius Dei docuit in Iudæa, & duodecim tantùm illum Apo-
ſtoli ſequebantur. Torcular, inquit, calcaui ſolus,& de gentibus uir non Eſaiæ 63.
eſt mecum. Ille in paſsione ſolus remanſit,& Petri quoquè erga eum trepi-
dauit conſtantia: phariſæorum autem doctrinæ omnis populus applaude-
bat,dicens: Crucifige,crucifige talem. Non habemus regem,niſi Cæſarem: Lucæ 23.
id eſt,uitia ſequimur,non uirtutes: Epicurum, non Chriſtum: Iouinianū, Ioan.19.
non Apoſtolum Paulum. Quòd multi acquieſcant ſententiæ tuæ, indi-
cium uoluptatis eſt;non enim tam te loquentem probant,quàm ſuis fauent Cur Iouinianus hæreticus multos ſectatores habeat.
uitijs. In circulis platearum quotidiè fictus hariolus ſtultorum nares uerbe
rat,& obtorto fuſte dentes mordētium quatit:nec tamen deeſt, qui ſemper
poſsit induci: & pro magna ſapientia deputas, ſi plures porci poſt te cur-
rant, quos gehennæ ſuccidiæ nutrias? Poſt præconium tuum & balneas,
quæ uiros pariter & fœminas lauant, omnis impatientia, quæ ardentem
priùs libidinem quaſi uerecundiæ ueſtibus tegebat, nudata eſt & expoſita:
quæ antè in occulto erant,nunc in propatulo ſunt. Oſtendiſti tales diſcipu-
los,non feciſti.Hoc profecit doctrina tua,ut peccatum nè pœnitentiam qui
dem habeat. Virgines tuæ, quas prudentiſsimo conſilio,quod nemo un-
quàm legerat nec audierat,de Apoſtolo docuiſti, Melius eſt nubere, quàm Nota.
uri. Occultos adulteros in apertos uerterunt maritos,non ſuaſit hoc Apo- 1.Cor.7.
ſtolus,non electionis uas. Virgilianum conſilium eſt: Coniugium uocat, 4.Aeneid.
hoc prætexit nominè culpam. Quadringenti fermè anni ſunt,quòd Chriſti
prædicatio fulget in mundo, ex quo innumerabiles hæreſes tunicam illius
conſciderunt. Vniuerſus penè error de Chaldæo & Syro,& Græco ſermo
ne proceſſerat. Baſilides,magiſter luxuriæ,& turpiſsimorum complexuum,
poſt tot annos ità in Iouinianum,quaſi in Euphorbum, transformatus eſt,
vt Latina quoquè lingua haberet hæreſim ſuam. Nulla ne fuit alia in toto Præco uoluptatis Iouinianus.
orbe prouincia,quæ reciperet præconium uoluptatis,in quam coluber tor
tuoſus irreperet, niſi quam Petri doctrina ſuper petram fundauerat Chri-
ſtum,uexillum crucis & prædicationis auſteritas,idolorum templa deſtru-
xerat? Ergonè luxuria uentris & gutturis ſubuertere nititur fortitudinem
crucis. Vnde per Eſaiam loquitur Deus: Populus meus, qui uos beatifi- Eſa.3.
cant,ſeducunt uos, & ſemitas pedum ueſtrorum conturbant. Necnon per
Hieremiam: Fugite de medio Babylonis, & ſeruate unuſquiſque animam Hier.50.48.
ſuam,& nolite credere pſeudo prophetis, qui dicunt,pax, pax, & non eſt Hier.7.
pax: qui ſemper ingeminant,templum Domini,templum Domini.Prophe- Thren.2.
tæ tui uiderunt tibi falſa & inſipientia,non aperuerunt iniquitatem tuam, Pſal.13.
vt te ad pœnitentiā prouocarent, qui deuorant plebem Dei, ut cibum pa- Hier.

nis,Deum non inuocauerunt. Hieremias,captiuitatem nuncians, lapidatur à populo. Ananias,filius Azur,frãgebat ad pſens ligneas torques,& i futurũ ferreas præparabat. Semper Pſeudo prophetæ dulcia pollicentur, & ad modicum placent. Amara eſt ueritas,& qui eam prædicant,replentur amaritudine: in azymis enim ueritatis & ſynceritatis, Domini paſcha celebratur,& cum amaritudinibus comeditur. Egregia ſanè uox,& quam audiat ſponſa Chriſti,inter uirgines,& uiduas,& cœlibes,undè & ipſum nomen inditum eſt, quòd cælo digni ſint, quia coitu careant. Rarò ieiunate, crebriùs nubite: non enim poteſtis implere opera nuptiarum, niſi mulſum & carnes & nucleum ſumpſeritis. Viribus opus eſt ad libidinem. Citò caro conſumpta marceſcit .. Nolite timere fornicationem. Qui ſemel in Chriſto baptizatus eſt,cadere non poteſt: habet enim ad deſpumandas libidines ſolatia nuptiarum. Quòd & ſi cecideritis,redintegrabit uos pœnitentia:& qui in baptiſmate fuiſtis hypocritæ,eritis in pœnitentia ſolidæ fidei. Neque turbemini,putantes inter iuſtum & pœnitentem aliquid intereſſe,& humiliorem gradum dare quidem ueniam, ſed coronam tollere: una eſt enim retributio: qui ad dexteram ſteterit, introibit in regna cælorum. His conſilijs ſubulci tui Paſtoribus noſtris ditiores ſunt, & hirci plurimas ſecum capras trahunt. Equi inſanientes in fœminas facti ſunt, ſtatim ut mulieres uiderint,adhinniunt, & impatientiam ſuam,pro nefas,ſcripturarum ſolantur exemplis. Sed & ipſæ mulierculæ miſerę,& non miſerabiles,præceptoris ſui uerba cantantes, Quid enim niſi ſemen requirit Deus?non ſolùm pudicitiam, ſed etiam uerecundiam perdiderunt: maiorique procacitate defendunt libidinem,quam exercent. Habes prætereà in exercitu tuo plures ſuccenturiatos: habes ſcurras & uelites in præſidijs, craſſos,comptos, nitidos, clamatores,qui te pugnis calcibusque defendãt. Tibi cedunt de uia nobiles: tibi oſculantur diuites caput. Niſi enim tu ueniſſes, ebrij atque ructantes paradiſum intrare non poterant. macte uirtute, immò uitijs, habes in caſtris tuis,& Amazonas exerta mamma, & nudo brachio & genu,uenientes contra ſe uiros, ad pugnam libidinum prouocantes. Et quia opulentus paterfamilias es,in auiarijs tuis non turtures, ſed vpupæ nutriuntur,quæ tota fœtidæ uoluptatis luſtra circunuolent. Me carpe, me diſijce: obijce crimina, quæ uolueris: argue luxuriæ & deliciarum:magis me amabis,ſi talis fuero:ero enim de armento tuo. Sed & ad te loquar,quæ ſcriptam in fronte blaſphemiam, CHRISTI confeſsione deleſti: Vrbs potens, Vrbs orbis domina, Vrbs Apoſtoli uoce laudata, interpretare uocabulum tuum. Roma,aut fortitudinis nomen eſt apud Græcos, aut ſublimitatis, iuxta Hebræos. ſerua quod diceris. uirtus te excelſam faciat, non uoluptas humilem. Maledictionem, quam tibi ſaluator in Apocalypſi comminatus eſt, potes effugere per pœnitentiam, habens exemplum Niniuitarum. Caue Iouiniani nomen,quod de idolo deriuatum eſt. Squalet Capitolium: templa Iouis & cæremoniæ conciderint, cur uocabulum eius & uitia apud te uigeant? adhuc ſub regibus & ſub Numa Pompilio facilius Maiores tui Pythagoræ continentiam, quàm ſub Conſulibus Epicuri luxuriam ſuſceperunt.

Pſeudo prophetæ ſemp dulcia polli centur.
Amara ueritas.
1.Cor 5.
Exod.12.
Iouiniani doctrina.
Cęlibes quaſi cælo digni.
Hier.5.
Grex Iouinianiſtarum.
Vrbis Romæ cõmendatio.
Rom.1.
Ap.17.& 18.
Iouiniani nomẽ ab idolo deriuatum.

VIII

Quandò Reticentiæ noſtræ culpa peccatum alienum in nos redundat?

Quum intempeſtiuum noſtrum ſilentium ſiue ſubdito, ſiue cuiuis alteri adfert detrimentum. Exempli cauſa, ſi docendi, monendi, corripiendiq; fratris aut populi nobis munus incumbit, & in eo interim, dum prodeſſe poſſumus, ſine iuſta cauſa ceſſamus. Vndè per Eſaiã teſtatur Dominus omni Euangelizanti: [a] *Clama, nè ceſſes, quaſi tuba exalta uocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum, & domui Iacob peccata eorum.* Audi porrò periculum in his, qui non abs re canes [b] muti, latrare non ualentes, dicuntur: [c] *Si dicente me ad impium, dicit Dominus, Morte morieris: non annunciaueris ei, neque locutus fueris, ut auertatus à uia ſua impia, & uiuat: ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem eius de manu tua requiram.* Adeò neceſſarium eſt obſeruatu, quod Paulus non ſine graui obteſtatione poſtulat [d] *Prædica uerbum, inſta opportunè, importunè: argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.* Tum idem alibi: [e] *Peccantes,* inquit, *coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant.*

Bernar. de natiuit. Ioan. Bapt. Grego. 2. parte curæ paſtoralis cap. 4. Aug. epi. 109 & homil. 7. ex 50. Proſper. lib. 1. de vita contẽp. cap. 10. Iſido. de ſummo bono l. 3. c. 44. 45 & 46.
a Eſa. 58 a Hier. 23 c 26 a 50. a Ionæ. 1. a 1. Cor 9. c
b Eſaiæ 56. d
c Ezech 3 d e f & 33. a b & ibidèm. Hieronymus. Item Greg. homil. 12. in Ezechiel. Act. 20. e Eſa. 6. b. Heſt. 4. d
d 2. Tim. 4. a Tit. 1. c d 2. d Chryſo. ho. 6. in epi. ad Philip.
e 1. Tim 5. c Leuit. 19. c Auguſt. ſer. 15. & 16. de verbo Domini.

SCRIPTVRAE.

Esaiae quinquageſimooctauo: Clama, nè ceſſes, &c. ut in textu.

Hieremiae uigeſimotertio: Non mittebam prophetas, & ipſi currebant: non loquebar ad eos, & ipſi, & ipſi prophetabant. Si ſtetiſſent in cõſilio meo, & nota feciſſent uerba mea populo meo: auertiſſem utique eos à uia ſua mala, & à cogitationibus ſuis peſsimis.

Et capite uigeſimoſexto: In principio regni Ioachim filij Ioſiæ regis Iuda, factum eſt uerbum iſtud à Domino, dicens: Hæc dicit Dominus, Sta in atrio domus Domini, & loqueris ad omnes ciuitates Iuda, de quibus ueniunt, ut adorent in domo Domini, uniuerſos ſermones quos ego mandaui tibi ut loquaris ad eos: noli ſubtrahere uerbum; ſi fortè audiant, & conuertantur unuſquiſque à uia ſua mala, & pœniteat me mali, quod cogito facere eis propter malitiam ſtudiorum eorum.

Item capite quinquageſimo: Verbum quod locutus eſt Dominus de Babylone, & de terra Chaldæorum in manu Hieremiæ prophetæ: Annunciate in Gentibus, & auditum facite, leuate ſignum: prædicate & nolite celare: dicite, Capta eſt Babylon, confuſus eſt Bel, victus eſt Merodach, cõfuſa ſunt ſculptilia eius, ſuperata ſunt idola eorum.

Ionae primo: Et factum eſt uerbum Domini ad Ionam filium Amathi, dicens: Surge, & uade in Niniuen ciuitatem grandem, & prædica in ea:

quia

quia aſcendit malitia eius coram me. Et ſurrexit Ionas, ut fugeret in Tharſis à facie Domini, & deſcendit in Ioppen, & inuenit nauem euntem in Tharſis: & dedit naulum eius, & deſcendit in eam, ut iret cum eis in Tharſis à facie Domini. Dominus autem miſit uentum magnum in mare, &c.

PRIORIS ad Corynthios nono: Nam etſi euangelizauero, non eſt mihi gloria: neceſsitas enim mihi incumbit: uæ enim mihi eſt, ſi non euangelizauero. Si enim uolens hoc ago, mercedem habeo: ſi autem inuitus, diſpenſatio mihi credita eſt.

ESAIAE quinquageſimoſexto: Speculatores eius cæci omnes, neſcierūt uniuerſi: canes muti non ualentes latrare, uidentes uana, dormientes, & amantes ſomnia.

EZECHIELIS tertio: Fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſrael: & audies de ore meo uerbum, & annunciabis eis ex me. Si dicente me ad impium, Morte morieris: non annunciaueris ei, neque locutus fueris ut auertatur à uia ſua impia, & uiuat: ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem tu annunciaueris impio, & ille non fuerit conuerſus ab impietate ſua & à uia ſua impia: ipſe quidem in iniquitate ſua morietur, tu autem animam tuam liberaſti. Sed & ſi conuerſus iuſtus à iuſtitia ſua fuerit, & fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo: ipſe morietur, quia non annunciaſti ei in peccato ſuo morietur, & non erunt in memoria iuſtitiæ eius quas fecit: ſanguinem uerò eius de manu tua requiram. Si autem tu annunciaueris iuſto, ut non peccet iuſtus, & ille non peccauerit: uiuens uiuet, quia annunciaſti ei, & tu animam tuam liberaſti.

ET capite trigeſimotertio: Et factum eſt uerbum Domini ad me, dicens: Fili hominis, loquere ad filios populi tui, & dices ad eos: Terra cùm induxero ſuper eam gladium, & tulerit populus terræ uirum unum de nouiſſimis ſuis, & conſtituerit eum ſuper ſe ſpeculatorem: & ille uiderit gladiū uenientem ſuper terram, & cecinerit buccina, & annunciauerit populo: Audiens autem quiſquis ille eſt, ſonitum buccinæ, & non ſe obſeruauerit, ueneritq; gladius, & tulerit eum: ſanguis ipſius ſuper caput eius erit. Sonum buccinæ audiuit, & non ſe obſeruauit, ſanguis eius in ipſo erit: ſi autem ſe cuſtodierit, animam ſuam ſaluabit. Quod ſi ſpeculator uiderit gladium uenientem, & non inſonuerit buccina: & populus ſe non cuſtodierit, ueneritq; gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem eius de manu ſpeculatoris requiram. Et tu fili hominis ſpeculatorem dedi te domui Iſrael: audiens ergò ex ore meo ſermonem, annunciabis eis ex me. Si me dicente ad impium, Impie, morte morieris; non fueris locutus, ut ſe cuſtodiat impius à uia ſua; ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem annunciante te ad impium, ut à uijs ſuis cōuertatur, nō fuerit cōuerſus à uia ſua; ipſe in iniquitate ſua morietur; Porrò tu animā tuā liberaſti.

ACTORVM uigeſimo; A Mileto autem mittens Paulus Epheſum, uocauit Maiores natu eccleſiæ. Qui cùm ueniſſent ad eum, & ſimul eſſent: dixit eis; Vos ſcitis à prima die qua ingreſſus ſum in Aſiam, qualiter uobiſcum per omne tempus fuerim, ſeruiens Domino cum omni humilitate & lachrymis, & tentationibus quæ mihi acciderunt ex inſidijs Iudæorum; quomodò nihil ſubtraxerim utilium, quo minùs annunciarem uobis, & docerem uos

publicè

publicè & per domos,teſtificans Iudæis atque Gentilibus in Deum pœnitentiam & fidem in Dominum noſtrum Iesum Chriſtum. Quapropter conteſtor uos hodierna die, quia mundus ſum a ſanguine omnium. Non enim ſubterfugi, quo minùs annunciarem omne conſilium Dei uobis.

Esaias ſexto: Væ mihi quia tacui.

Hester quarto: Mardochæus rursùm mandauit Heſther, dicens: Nè putes quòd animam tuam tantùm liberes,quia in domo regis es præ cunctis Iudæis: ſi enim nunc ſilueris, per aliam occaſionem liberabuntur Iudæi: & tu & domus patris tui peribitis. Et quis nouit, utrùm idcircò ad regnum ueneris, ut in tali tempore parareris?

Posterioris ad Timotheum quarto: Prædica uerbum,&c. ut in textu.

Ad Titum primo: Oportet Epiſcopum &c. amplectentem eum qui ſecundùm doctrinam eſt,fidelem ſermonem, ut potens ſit exhortari in doctrina ſana,& eos qui contradicunt,arguere &c. Dixit quidam ex illis proprius ipſorum propheta: Cretenſes ſemper mendaces,malæ beſtiæ, uentres pigri. Teſtimonium hoc uerum eſt. Quam ob cauſam increpa illos durè, ut ſani ſint in fide.

Et capite ſecundo: Hæc loquere & exhortare, & argue cum omni imperio Nemo te contemnat.

Prioris ad Timotheum quinto: Peccantes, coram omnibus argue &cæt. ut in textu.

Levitici decimonono: Non oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed publicè argue eum, nè habeas ſuper illo peccatum.

PATRES.

1 Bernardus in ſermone de Natiuitate ſancti Ioannis Baptiſtæ: Nemo (fratres) uitia palpet: peccata diſsimulet nemo. Nemo dicat, nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? Nemo, quòd in ſe eſt, æquanimiter ferat,cùm uiderit ordinem deperire,minui diſciplinam. Eſt enim conſentire ſilere,cùm arguere poſsis; & ſcimus quia ſimilis pœna facientes maneat & cōſentiētes.

Geneſ.4.
Silere, cùm poſsis arguere,conſentire eſt.Rom.1.

2 Gregorius in ſecunda parte curæ paſtoralis, capite quarto. Sit rector diſcretus in ſilentio, utilis in uerbo: nè aut tacenda proferat, aut proferenda reticeſcat. Nam ſicut incauta locutio in errorem pertrahit: ità indiſcretum ſilentium hos qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpè nanque rectores improuidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui liberè recta pertimeſcunt: & iuxta ueritatis uocem, nequaquàm iam gregis cuſtodiæ paſtorum ſtudio,ſed mercenariorum uice deſeruiunt: quia uenien te lupo fugiunt,dum ſe ſub ſilentio abſcondunt. Hinc nanque eos per Prophetam Dominus increpat,dicens: Canes muti non ualentes latrare. Hinc rursùm quæritur,dicens: Non aſcendiſtis ex aduerſo,nec oppoſuiſtis murū pro domo Iſrael,ut ſtaretis in prælio in domo Domini. Ex aduerſo quippe aſcendere,eſt pro defenſione gregis uoce libera huius mundi poteſtatibus contraire. Et in die Domini in prælio ſtare,eſt prauis decertantibus ex iuſtitiæ amore reſiſtere. Paſtori enim recta timuiſſe dicere, quid aliud eſt quàm tacendo terga præbuiſſe? qui nimirum ſi pro grege ſe obijcit,murum pro domo Iſrael hoſtibus opponit. Hinc rursùm delinquenti populo dicitur: Prophetæ tui uiderunt tibi falſa & ſtulta: nec aperuerunt iniquitatem tuam,ut te ad pœnitentiam prouocarent. Prophetæ quippe in ſacro eloquio

Diſcretio in ſilentio.
Contra ſilentium Paſtorum.
Ioann.10.
Eſaiæ 56.
Ezech.13.
Thren.2.

quio nonnunquàm Doctores vocantur,qui dum fugitiua eſſe præſentia indi
cant,quæ ſunt uentura,manifeſtant. Quos diuinus ſermo falſa uidere redar-
guit: quia dum corripere culpas metuunt, incaſsùm delinquentibus promiſ
ſa ſecuritate blandiuntur: qui iniquitatem peccantium nequaquàm aperiũt,
quia ab increpationis uoce conticeſcunt. Clauis quippe apertionis,ſermo
correptionis eſt: quia increpatio culpam detegit,quam ſæpè neſcit ipſe etiã
2.Tim,3. qui perpetrauit. Hinc Paulus ait: Vt potens ſit exhortari in doctrina ſa--
Malach.2. na,& eos qui contradicunt,redarguere. Hinc per Malachiam dicitur: La-
bia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore eius,quia an
Eſaiæ 58. gelus Domini exercituum eſt. Hinc per Eſaiam Dominus admonet, dicẽs:
Clama, nè ceſſes: quaſi tuba exalta uocem tuam. Præconis quippe officiũ
Sacerdotes præconis officiũ ſuſcipiũt. ſuſcipit,quiſquis ad Sacerdotium accedit: ut ante aduentum iudicis qui ter
ribiliter ſequitur, ipſe ſcilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergò ſi præ-
dicationis eſt neſcius, quam clamoris vocem daturus eſt Præco mutus?
Actor.2. Hinc eſt enim quòd ſuper paſtores primos in linguarum ſpecie ſpiritus ſan-
ctus inſedit: quia nimirùm quos repleuerit, de ſe protinùs loquentes facit.
Exod.28. Hinc Moyſi præcipitur,ut tabernaculum Sacerdos ingrediens tintinnabu-
lis ambiatur: ut uidelicet uoces prædicationis habeat,nè ſuperni ſpectato-
Ibidem. ris iudicium ex ſilentio offendat. Scriptum quippe eſt: Audiatur ſonitus,
quandò ingreditur uel egreditur ſanctuarium in conſpectu Domini; & non
moriatur. Sacerdos nanque ingrediens uel egrediens moritur, ſi de eo ſo
nitus non audiatur: quia iram contra ſe occulti iudicis exigit, ſi ſine ſonitu
prædicationis incedit.

3 AVGVSTINVS in epiſtola cẽteſimanona ad Monachas; Si hanc de qua
loquor,oculi petulantiam in aliqua ueſtrum aduerteritis,ſtatim admonete,
nè cœpta progrediantur,ſed ex proximo corrigantur. Si autem & poſt ad
Matth. 18. monitionem iterùm,uel alio quocunque die idipſum eam facere uideritis,
iam uelut uulneratam ſanandam prodat, quæcunque inuenire potuit hoc,
priùs tamen & alteri uel tertiæ demonſtratam, ut duarum uel trium poſsit
Beneuolẽtiæ & charitatis officium eſt peccantes apud Superiorem deferre. ore conuinci,& competenti ſeueritate coerceri. Nec uos iudicetis eſſe ma-
leuolas,quandò hoc iudicatis. Magis quippe innocentes non eſtis, ſi ſorores
ueſtras,quas indicando corrigere poteſtis, tacendo perire permittitis. Si
enim ſoror tua uulnus haberet in corpore quod uellet occultari, dum time-
ret ſecari, nonne crudeliter abs te ſileretur, & miſericorditer indicaretur?
Quanto ergò potiùs eam debes manifeſtare, nè pernicioſiùs putreſcat in
corde? Et hoc quod dixi de oculo non figendo, etiam in cæteris inuenien
dis, prohibendis, indicandis, conuincendis, uindicandiſq; peccatis diligen
ter obſeruetur,cum dilectione hominum & odio uitiorum.

Periculũ paſtorũ & Eccleſiæ miniſtrorum. 4 IDEM in libro quinquaginta homiliarum, homilia ſeptima; Si diligen
ter attenditis, fratres chariſsimi,omnes Sacerdotes Domini, non ſolùm Epi
ſcopos,ſed etiam presbyteros & miniſtros Eccleſiarum, in grandi periculo
Eſaiæ 58. eſſe cognoſcitis. Ipſis enim conteſtatur ſpiritus ſanctus,dicens; Clama, nè
ceſſes; quaſi tuba exalta uocem tuam,& annuncia populo meò ſcelera eo-
Ezech.3. rum,& domui Iacob peccata eorum. Et iterùm, Si non annunciaueris ini-
quo iniquitatem ſuam, ſanguinem eius de manu tua requiram. De ipſis etiã
Hebr.13. Apoſtolus dicit; Obedite præpoſitis ueſtris,& ſubiacete eis. Ipſi enim per
uigilant tanquàm rationem reddituri de animabus ueſtris. Si pro ſe, fra-
tres chariſsimi, unuſquiſque uix poterit in die iudicij rationem reddere,quid
de Sacer

de Sacerdotibus futurum eſt,à quibus ſunt omnium animæ requirendæ? Et ideò conſiderantes periculum noſtrum, orate pro nobis, ut commiſsis nobis gregibus, ità ſpiritalia paſcua ſtudeamus iugiter prouidere, ut pro eis rationem bonam reddere mereamur. Conſiderate ergò fratres chariſsimi, quid ſit quod uolo veſtræ dilectioni ſuggerere, ſi tamen orãtibus uobis merear, ut adiuuet me qui terret me. Inter cætera præcepta ſua beatus Apoſtolus hoc etiam ait, Epiſcopum potentem eſſe debere in doctrina ſana, con tradicentes redarguere. Magnum.§.opus, ſed grauis ſarcina. Sperabo tamen in Deum, quoniam adiuuantibus uobis in oratione pro nobis, liberabit nos de laqueo uenantium & à uerbo aſpero. Nulla enim cauſa eſt quæ ma gis faciat diſpenſatorem DEI pigriorem ad arguendos contradicentes, q̃ timor uerbi aſperi. Dum enim timemus detractiones, irriſiones & opprobria hominum ſuperborum, dumq; ab eis in terrena ſubſtantia metuimus prægrauari, timentes perdere temporalia, minùs quàm oportet prædicamus æterna. Et ideò dum per eorum nequitiam aliquid mundanum perdere formidamus, peccatorum eorum uulnera medicamentis ſpiritalibus curare negligimus. Vndè timendum eſt, nè & pro nobis & pro illis, quibus pro amore terrenarum rerum non loquimur dura, rationem in die iudicij reddere compellamur.

Tit. 1. §. aliàs, magnus honor. Pſalm. 90. Reticentiæ cauſa, timor humanus eſſe ſolet.

5 PROSPER libro primo de uita contemplatiua, capite vigeſimo: Quod uerò dicit Apoſtolus, ut nos formam debeamus exhibere fidelibus, quid ualebit, ſi cui uel exhortandi bonos, uel caſtigandi malos cura commiſſa eſt, bene uiuendo ſe imitandum bonis exhibeat, & malos tacendo non corrigat? Ad hoc enim, niſi me fallat opinio, ſanctè uiuendum eſt ſacerdoti, nè dicta ſua repugnantibus factis euacuet: ſi quod prædicat fieri debere, non faciat: aut ſi quod non facit, prædicare præſumpſerit. Si autem aliter egerit, nihil apud eos qui eius uitam nouere, proficit: quia ad hoc eſt Eccleſiæ Dei præpoſitus, ut non ſolùm benè uiuendo, alios exemplo ſuæ conuerſationis inſtituat, ſed etiam fiducialiter prædicando, ſingulis ante oculos peccata ſua cõſtituat: quæ pœna maneat duros, quæ gloria obedientes oſtendat. nullius ſalutem deſperando contemnat: animas emendari nolentium plangat, imitatus Apoſtolum, qui ait: Vt lugeam multos ex his qui antè peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam. Et iterùm: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror? Quapropter ſciens, quòd ſi quibuslibet diuitibus ac potẽtibus parcat, malè uiuentibus autem faueat, eos perdat ſimul & pereat: & ſanctè uiuere debet propter exemplum, & docere propter ſuæ adminiſtrationis officium: certus, quòd ei nihil ſua iuſtitia ſuffragetur, de cuius manu anima pereuntis exigitur: quãdò quicunq; alius perierit, quem nulla docendi neceſsitas manet, ſolus pœnas ſceleris ſui dabit: Ille autem cui diſpenſatio uerbi commiſſa eſt, etiam ſi ſanctè uiuat, & tamen perditè uiuentes arguere aut erubeſcat, aut metuat, cum omnibus, qui eo tacente perierunt, perit. Et quid ei proderit non puniri ſuo, qui puniendus eſt alieno peccato? Mentior, ſi non hoc Dominus per Ezechielem prophetam ſub cuiuſdam terroris denunciatione loquitur, dicens ad eum: Et tu fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſrael. Nec hoc tranſeunter debemus audire, quòd Sacerdotem ſpeculatorem appellat: ut ſicut ſpeculatoris eſt de loco editiori proſpicere & plus omnibus contemplari: ità Sacerdos debet eſſe propoſita ſublimitate celſior cunctis & maioris ſcientiæ habe re gra

1. Petr. 5. Cur Eccleſiæ præpoſiti cõſtituti ſunt. 2. Cor. 12. 2. Cor. 11. Non ſatis eſt rectè uiuere, ſed malè uiuentes etiam arguendi. Ezec. 3. & 33. Sacerdos eſt ſpeculator.

re gratiam,qua poſsit ſub ſe uiuentes inſtruere. Videamus iam quid diuinus ſermo contineat. Audiens, inquit,ex ore meo ſermoné,annunciabis eis ex me: ut hoc dicat Sacerdos,quod ex diuina lectione didicerit: quod illi Deus inſpirauerit,non quod præſumptione humani ſenſus inuenerit. Annunciabis eis, inquit, ex me. Ex me,non ex te,mea uerba loqueris. Nō eſt quo in eis tanquàm de tuis infleris, Ex me,inquit,eis enuncia. Sed iam quid an

Ibidem.

nunciet, audiamus. Si me dicente ad impium, Impie morte morieris: ſi non fueris locutus,ut cuſtodiat ſe impius à uia ſua,ipſe impius in iniquitate ſua morietur,ſanguinem uerò eius de manu tua requiram. Quid potuit expreſsiùs,quid apertius poteſt dici? Si impio,inquit,nō locutus fueris, ut ab impietate ſua ſe cuſtodiat, & ille perierit, ſanguinem eius de manu tua requiram. Hoc eſt dicere: Si ei peccata ſua non annunciaueris, ſi eum non arEgueris,ut ab impietate ſua conuertatur,& uiuat: & te qui non increpaſti, & ipſum qui te tacente peccauit,flammis perennibus perdam. Quis,rogo,tam ſaxei pectoris, quis tam ferreus erit, quem ſententia iſta non terreat? quis tam alienus à fide, qui ſententiæ iſti non credat?

Flāmis traditur unà cum peccante,qui peccātem nō increpat.

6 Isidorus libro tertio de ſummo bono, capite quadrageſimoquarto: Non omnia tempora congruunt doctrinæ, ſecundùm Salomonis ſententiā, dicentis: Tempus tacendi,& tempus loquendi. Non quidem per timorem, ſed per diſcretionem propter malorum incorrigibilem iniquitatem,nonnunquàm electos oportet à doctrina ceſſare. Interdùm Doctores Eccleſiæ calore charitatis ardentes conticeſcunt à docendo,quia non eſt qui audiat, teſtante Propheta,qui ait: Ciuitates Auſtri clauſæ ſunt,& non eſt qui aperiat. Qui docendi accepit officium, interdùm ad tempus facta proximi taceat, quæ ſtatim corrigere nequaquàm exiſtimat. Nam ſi corrigere poteſt, & diſſimulat,uerum eſt quòd conſenſum alieni erroris habeat.

Eccl. 3.

Diſcretio in docendo adhibenda.

Hierem. 13.

Qui diſsimulāt corrigere cùm poſſunt, alieno peccatō maculant.

7 Et capite quadrageſimoquinto: Quibus docendi forma commiſſa eſt, multum ſubeunt periculi,ſi cōtradicentibus ueritati reſiſtere noluerint:dum Propheta Doctorem Eccleſiæ inſtruat,ad ſummum uſque iuſtitiæ peruenire,cum dicit: Super montem excelſum aſcende tu qui euangelizas Sion, ſcilicet ut ità præemineat merito,ſicut & gradu. Sequenter,nè fortè debeat à docendo timore reſtringi, audiat: Exalta in fortitudine uocem tuam, & noli timere. Vnde & Hieremiæ ità Dominus ait: Accinge lumbos tuos, & ſurge; loquere ad eos, nè formides à facie eorum: nec enim timere te faciam uultum eorum; Vndè apparet,quia & non timere, donum Dei eſt. Qui perſonam potentis accipit,&ueritatem loqui pertimeſcit,grauis culpę mulctatur ſententia. Multi enim Sacerdotes metu poteſtatis ueritatem occultant. Et habentur rei,qui à bono opere uel à iuſtitiæ prædicatione rei alicuius formidine aut poteſtate terrente auertuntur. Sed heu proh dolor inde metuunt,quia uel amore rerum ſecularium implicantur, uel quia aliquo facinoris onere confunduntur. Multi præſules Eccleſiarum timentes nè amicitiam ſecularium perdant,& moleſtiam odiorum incurrant, peccantes non arguunt,& corripere pauperum oppreſſores uerentur,non pertimeſcentes quòd de ueritate ſint reddituri rationem, pro eo quòd conticeſcunt de plebibus ſibi commiſsis. Quandò à potentibus pauperes opprimuntur, ad eripiendos eos boni ſacerdotes protectionis auxilium ferunt: nec uerentur cuiuſquam inimicitiarum moleſtias, ſed oppreſſores pauperum palàm arguunt,increpant,excommunicant,minusq; metuunt eorū nocendi inſidias, etiam

Metus impedire corripiētē nō debet.

Eſaiæ 40.

Ibidem.

Hierem. 1.

Vndè timor ille proficiſcatur.

Bonorū præſulum & ſacerdotum libertas.

etiam ſi nocere ualeant. Paſtor enim bonus animam ſuam ponit pro ouibus. Sicut peruigil paſtor contra beſtias oues cuſtodire ſolet, ita & DEI Sacerdos ſuper gregem Chriſti ſolicitus eſſe debet, nè inimicus uaſtet, nè perſecutor infeſtet, nè potentioris cuiuſquam cupiditas uitã pauperum inquietet. Praui autem paſtores non habent curam de ouibus: ſed ſicut legitur in Euangelio de mercenarijs, uident lupum uenientem, & fugiunt. Tunc enim fugiunt, quandò potentibus tacent, & malis reſiſtere metuunt.

Ioann. 10.
Ibidem.

8 ET capite quadrageſimoſexto: Sacerdotes pro populorum iniquitate damnantur, ſi eos aut ignorantes non erudiunt, aut peccantes non arguant, teſtante Domino ad Prophetam: Speculatorem dedi te domui Iſrael. Si non fueris locutus ut ſe cuſtodiat impius à uia ſua, ille in iniquitate ſua morietur: ſanguinem autem eius de manu tua requiram. Sic enim Heli Sacerdos pro filiorum iniquitate damnatus eſt: & licèt eos delinquentes admonuerit, ſed tamen non ut oportebat, redarguit. Sacerdotes exquirere debẽt peccata populorum, & ſagaci ſolicitudine unumquenque probare, iuxta teſtimonium Domini ad Hieremiam loquentis; Probatorem, inquit, dedi te in populo meo robuſtum, & ſcies & probabis uias eorum. Sacerdotes ſtudio corrigendi, facta perſcrutari debent ſubiectorum, ut emendatos lucrifacere poſsint. Sicut autem peccatorem conuenit arguĩ, itã iuſtum nõ exulcerari. Sacerdotes curam debent habere de his qui pereunt, ut eorum redargutione aut corrigantur à peccatis, aut ſi incorrigibiles exiſtunt, ab Eccleſia ſeparentur. Atrociter arguuntur, qui decipiendo peccantes non ſolùm quia non arguunt pro peccato, ſed etiam adulanter decipiunt, dicente propheta; Et erunt qui beatificant populum iſtum, ſeducentes; & qui beatificãtur, præcipitati. Qui admonitus ſecretè de peccato, corrigi negligit, publicè arguendus eſt, ut uulnus quod occultè ſanari neſcit, manifeſtè debeat emendari. Manifeſta peccata non ſunt occulta correptione purgãda. Palàm enim ſunt arguendi qui palàm nocent, ut dum aperta obiurgatione ſanantur, hi qui eos imitando deliquerant, corrigantur. Dum unus corripitur, plurimi emendantur. Vtilius eſt enim, ut pro multorum ſaluatione unus condemnetur, quàm per unius licentiam multi periclitentur. Ità contra delinquentes ſermo eſt proferendus, ſicut eius qui corripitur, expoſtulat ſalus. Quòd ſi opus eſt aliquam medicamenti aſperitatem uerborum prædicatione adſpergere, lenitatem tamen corde opùs eſt retinere. Doctores nõnunquàm durius feriunt increpationibus ſubditos; qui tamen à charitate eorũ quos corripiunt, non recedunt. Sæpè Eccleſiæ cenſura arrogantibus uidetur eſſe ſuperbia. & quod à bonis piè fit, crudeliter fieri putatur à prauis, quia nõ diſcernunt recto oculo, quod à bonis recto fit animo.

Damnant pro iniqtate populi paſtores muti.
Ezech. 3. 33.
1. Reg. 4.
Heli pro filiorum iniquitate damnatus.
Hierem. 6.
Corrigẽdi ut emendentur.
Eſaiæ 9.
Publicè qui corripiendi ſint.
Nota.
Lenitas ſemper in corde retinenda.

9 HIERONYMVS in Ezechielis caput tertium ſuper ea uerba, Si dicente me ad impium, &cæt. Magnum diſcrimen eſt, Dei tacere ſermones; ob triplicem cauſam, Vel propter timorem, uel propter pigritiam, uel propter adulationem. Vndè & Eſaias, Væh, inquit, mihi miſero, quia tacui. Quodq́; ſequitur, Tu autem animam tuam liberaſti: illud Apoſtolicum ſonat: Si cuius opus arſerit, damnum patietur: ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem: ut probet utrùm ſpeculator externus à cauſa ſit mortis eius qui perijt, an reus. Opus enim magiſtri, ſalus diſcipuli eſt. Notandũq́; ꝙ poſsit iuſtus cadere; & ſi habuerit magiſtrũ, ad meliora cõuerti. Et bona igitur opera indigẽt aſsiduo præceptore, nè lapſus ab optimo curſu retrahat pedẽ.

Tribus de cauſis Dei ſermones reticẽtur: idq́; periculoſè admodùm.
Eſaiæ 6.
1. Cor. 3.

10 Et in caput trigeſimumtertium ſuper ea uerba, Terra cùm induxero &cæt. Ex quibus uerbis diſcimus, poſſe hominem quamuis iniquum & impium, ſi magiſtri uerba audierit, & egerit pœnitentiam, à ſua impietate ſaluari: nec minus magiſtrum ſubire diſcrimen, ſi docere noluerit: uel timore diſcriminis, uel deſperatione peccantis, dum reus eſt ſanguinis eius qui liberari potuit, & de morte erui, niſi magiſtri ſilentio concidiſſet: & in utroque liberum ſeruari, arbitrium, dum & in magiſtri uoluntate eſt uel tacere uel loqui: & in auditoris arbitrio uel audire, & facere atque ſaluari, uel contemnere, & proprio perire contemptu. Et paulopòſt: Speculator terræ Iudææ, uel rex poteſt intelligi, uel propheta. Speculator autem Eccleſiæ, uel Epiſcopus uel presbyter, quia à populo electus eſt: & ſcripturarum lectione cognoſcens, & præuidens quæ futura ſint, annunciet populo, & corrigat delinquentem. Vndè magnoperè formidandum eſt, nè ad hoc officium accedamus indigni: & aſſumpti à populo, negligentiæ nos demus atque deſidiæ: & quod his peius eſt, delitijs uentriq; & ocio ſeruientes, honorem nos accepiſſe putemus, non miniſterium. Siquidem filius hominis non uenit miniſtrari, ſed miniſtrare: & pedes diſcipulorum lauit, ut oſtenderet omnes ſordes & uitia à magiſtris in diſcipulis debere dilui atque purgari. Nec ſtatim reſpondeamus quid prodeſt docere, ſi nolit auditor facere quod docueris? Vnuſquiſque enim ex ſuo animo atque officio iudicatur: tu, ſi locutus non fueris: ille, ſi audire contempſerit. De magiſtris negligentibus Salomon loquitur: Sapientia abſcondita & theſaurus occultus: quæ utilitas in utriſq;? Tale quid ſignificatur & in Euangelio, quòd qui ſcandalizarit unum de minimis Eccleſiæ, expediat ei ut alligetur ad collum eius mola aſinaria, & abijciatur in profundum: quàm in ſpecula conſtitutus, plurimis noceat:

Rei ſanguinis ſunt magiſtri qui docere nolunt.

Math. 20. Ioan. 13.

Dicendum, etiamſi auditor non obtemperet.

Eccl. 20.

Marc. 9.

Ezech. 3.

11 Gregorius homilia undecima ſuper Ezechielem: Si dicente me ad impium, morte morieris, non annunciaueris, neque locutus fueris, ut auertatur à uia ſua impia & uiuat, & ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem eius de manu tua requiram. In quibus uerbis quid nobis notandum eſt, quid ſolicitè cogitandum, niſi quia nec ſubiectus ex culpa præpoſiti moritur, nec præpoſitus ſine culpa eſt, quandò uerba uitæ non audiens, ex ſua culpa moritur ſubiectus? Impio etenim mors debetur. Sed & à ſpeculatore uia uitæ nuncianda eſt, & eius impietas increpanda. Si uerò ſpeculator taceat, ipſe impius in iniquitate ſua morietur: quia impietatis eius meritum fuit, ut dignus non eſſet ad quem ſpeculatoris ſermo fieret. Sed ſanguinem eius Dominus de manu ſpeculatoris requirit: quia ipſe hunc occidit qui eum tacendo morti prodidit. In quibus utriſque penſandum eſt, quantùm ſibi connexa ſunt peccata ſubditorum atque præpoſitorum; quia ubi ſubiectus ex ſua culpa moritur, ibi is qui præeſt, quoniam tacuit, reus mortis tenetur. Penſate ergò fratres chariſsimi, penſate, quia & quòd nos digni paſtores non ſumus, & iam ex ueſtra culpa eſt, quibus tales prælati ſumus. Et ſi quandò uos ad iniquitatem defluitis, etiam ex noſtro hoc reatu eſt, quòd obſiſtentes atque reclamantes in prauis deſiderijs non habetis. Vobis ergò & nobis parcitis, ſi à prauo opere ceſſatis. Vobis & nobis parcimus, quandò hoc quod diſplicet, non tacemus. O quàm liber à commiſſorum ſibi ſanguine fuerat prædicator egregius, qui dicebat; Mundus ſum à ſanguine omnium. Non enim ſubterfugi, quo minùs annunciarem omne conſilium Dei uobis. Si enim non annunciaſſet, mundus à ſanguine non eſſet.

Cur impius uerba Dei nô audiens, moriatur.

Paſtor tacens reus mortis pereuntium efficitur.

Act. 20.

eſſet. Sed quibus omne conſilium DEI annunciare ſtuduit, ab eorum ſan
guine mundus fuit. In qua uoce nos conuenimur, nos conſtringimur, nos
rei eſſe oſtendimur, qui ſacerdotes uocamur, qui ſuper ea mala quæ propria
habemus, alienas quoquè mortes addimus: quia tot occidimus, quot ad
mortem ire quotidiè tepidi & tacentes uidemus. Cùm uerò dicitur, San-
Sacerdos tacẽs quot occidat hoies.
guinem autem eius de manu tua requiram: ſi hoc in loco ſanguinis nomine
mors corporis deſignatur, ualdè nobis de noſtro ſilẽtio augetur metus: quia
Sanguis quid ſignificet.
ſi in ſubiectis ſuis is qui prælatus ad ſpeculandum eſt, & de morte corporis
quandoque morituri tam grauiter reus tenetur, quo de reatu de morte ani-
mæ ſubiecti conſtringitur, quæ potuiſſet ſemper uiuere, ſi uerba correctio-
nis audiſſet? Sed meliùs poſſunt ſanguinis nomine peccata ſignari. Vndè
quidam cum peccata carnis defleret, dixit. Libera me de ſanguinibus De-
Pſalm. 50.
us, Deus ſalutis meæ. Sanguis ergò morientis de manu ſpeculatoris requi-
ritur, quia peccatum ſubditi, culpa eſſe præpoſiti, ſi tacuerit, reputatur. Eſt
ergò quod faciat, ut etiã moriente ſubdito ſe liberum reddat. Surgat, inuigi
Prouer. 6.
let, malis actibus contradicat, ſicut ſcriptum eſt: Diſcurre, feſtina, ſuſcita ami
cum tuum, nè dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ.
Vndè hic quoque additur: ſi autem ea tu annunciaueris impio, & ille nõ fue
rit conuerſus ab impietate ſua, & à uia ſua impia, ipſe quidem in impietate
ſua moritur, tu autem animam tuam liberaſti. Tunc enim ſubiectus morit
Duo ſunt à Speculatore prædicanda, Fides & bona opera.
ſine te, quãdo in cauſa mortis contradictorem pertulerit te. Nam morti cui
non contradicis, adiungeris. Et notandũ quæ ſunt quæ debeant a ſpeculato
re prædicari. Nimirùm fides & operatio. Nam ait: Si autem tu annuncia-
ueris impio, & ille nõ fuerit conuerſus ab impietate ſua, & a uia ſua impia.
Impietas quippe ad infidelitatem pertinet, uia uerò impia ad prauam actio-
nem. Et omnis ſpeculator hoc habere debet ſtudij, ut prius ad pietatem fidei,
poſtmodum ad piam uiam, id eſt, ad bonã actionem trahat. Sed quia de ex-
hortatione ſermo ſe intulit, innoteſcere breuiter debemus, in ore paſtoris
quantus eſſe debeat ordo atque conſideratio locutionis. Penſare enim do-
Diſcretio in docendo.
ctor debet, quid loquatur, cui loquatur, quãdò loquatur, qualiter loquatur,
& quantũ loquatur. Si enim unum horũ defuerit, locutio apta nõ erit. Scri-
Leuit. 2.
ptum quippe eſt: Si rectè offeras, rectè aũt non diuidas, peccaſti. Rectè autẽ
offerimus, cum bono ſtudio bonũ opus agimus. Sed rectè nõ diuidimus, ſi
habere diſcretionem in bono opere poſtponamus. Sæpè uerba quæ hunc ad
ſalutem reuocant, alium uulnerant. Vndè Paulus quoque Apoſt. qui Titũ
Tit. 2.
admonet, dicens: Argue cum omni imperio: Timot. exhortatur dicẽs: Ar-
2 Tim. 4.
gue, obſecra, increpa cum omni patientia & doctrina. Quid eſt quod uni im
Cur Timotheo iperiũ, Tito patientiam præcipiat Paulus.
perium, & alij patientiã præcepit, niſi ꝙ unũ lenioris, alterũ uerò feruẽtioris
ſpiritus eſſe cõſpexit? Leni per authoritatẽ imperij iniungenda erat ſeueri-
tas uerbi: is aũt qui ꝑ ſpiritũ feruebat, per patientiã temperãdus fuerat, nè ſi
plùs iuſto ĩferueſceret, nõ ad ſalutẽ uulnerata reduceret, ſed ſana uulneraret.
11 CHRYSOST. hom. vj. in epi. ad Phi. Vellẽ uobis ꝑpetuò de regno diſſere-
re, de refocillatione, de aqua refocillationis, de loco uiridis paſcuæ. Nã ſuꝑ
aquã, inqt, recreationis pauit me, & in loco paſcuæ cõmorari me fecit. Vel-
Pſalm. 28.
lẽ de loco diſſerere, ubi nec dolor eſt, nec mœſtitia, nec anguſtia. Vellẽ diſſe-
Non expedit ſemper ea q̃ auditu iucunda ſunt, docere.
rere de iucũda Chri pñtia. Quanq̃ oẽm ſuperãt ſermonẽ & oẽm intellectũ i
attamẽ, ut poſſem uellẽ illa diſſerere. Sed q̃d faciã? Nõ põt ad febricitantẽ
& malè diſpoſitũ de regno dici. Nã intereã, donèc talis eſt, de ſanitate dicẽ
dum fuerit. Nõ licet ad eũ qui obnoxius eſt pœnæ, de honore diſſerere. Nã

anteà quærendũ eſt, quõ à pœna & ſupplicio libereſ. Niſi iſtud fuerit, quõ illud eſſe poterit? ꝓpterea iſta cõtinuè dico, ut ad illa cõfeſtim ꝑueniamus. Nã & Deus hoc nõie gehennã minatus eſt, ut nemo in gehennã incidat, ut oẽs regnũ cõſequamur. Et nos ideò cõtinuè gehennæ mentionẽ facimus, ut ad regnũ uos impellamus, ut ꝑ timorẽ emollita mẽte ueſtra, quæ regno digna ſunt, facere inſtruamus. Nè ſitis igitur ad uerborũ iſtorũ grauitatẽ difficiles. Nã iſta uerborũ grauitas occaſionẽ animabus ueſtris à peccatis fugiẽdi parit. Nã & ferrũ graue eſt, & malleus grauis: uerùm parãt uaſa utilia & argẽtea, & diſtorta dirigũt, ità ut niſi grauia & dura eſſent, diſtortã materiã utiq; dirigere nõ poſſent. Ad hũc modũ poteſt & grauis noſter ſermo animũ cõponere. Nè fugiamus itaq; uerborũ grauitatẽ, neq; illorũ uerbera. Nõ inferunt uerbera, ut aĩum frangãt, aut contẽtãt, ſed ut corrigãt. Nouimus enim quo pacto ꝑ gratiã Dei ꝑcutiamus, quo modo uerbera inferamus, ad hoc ualentia, ut nõ cõteramus uaſculũ, ſed ut extenuemus, ut dirigamus, ut utile faciamus Dño, ut offeramus illud ſplendidũ benè excultũ in illã diẽ, in qua fluuius erit igneus, nè opùs habeat ferre flammã illic futurã. Niſi enim igne uos hic examinauerimus, neceſsè erit oĩnò, ut illic igne examinemini, nec licet aliter fieri. Dies enim Dñi in igne reuelatur. Melius eſt ut ſermonibus noſtris exuramini modico tempore, quàm perpetua illa gehennæ flamma: prorsùs enim manifeſtum eſt ità futurum.

Cur gehennã Chriſtus & concionatores minãtur. *Verborum ſeueritas & grauitas utilis è admodùm.* *Dan. 7.* *1. Cor. 3.*

13 AVGVSTINVS ſer. xv. de verbis Dñi. Iã ergò obſecrãt pueri indiſciplinati & nolũt uapulare, qui ſic præſcribũt nobis qñ uolumus dare diſciplinã, Peccaui, ignoſce mihi. Eccè ignoui, & iterũ peccat. Ignoſce, ignoui. Peccat tertiò, Ignoſce, tertiò ignoui. Iã quartò uapulet. Et ille, nunqd ſeptuagies ſeptiès te fatigaui? Si hac præſcriptione ſeueritas diſciplinæ dormiat, repreſſa diſciplina, ſæuit impunita neqtia. Quid ergò faciendũ eſt? Corripiamus uerbis, & ſi opùs eſt & uerberibus, ſed delictũ dimittamus, culpã de corde abijciamus: ideò enim Dñs ſubdidit, De cordibus ueſtris, ut ſi ꝑ charitatẽ imponitur diſciplina, de corde lenitas nõ recedat. Quid enim tã piũ q̃ medicus ferẽs ferramentũ? Plorat ſecãdus & ſecaſ, plorat urẽdus & uritur. Nõ eſt illa crudelitas, abſit ut ſæuitia medici dicaſ. Sæuit in uulnus, ut homo ſaneſ: qa ſi uulnus palpeſ, homo ꝑditur. Sic ergò iſta monuerim fratres mei, ut fratres noſtros qui peccauerint, oĩmodò diligamus de corde noſtro. Charitatẽ in eos nõ dimittamus, & diſciplinã cũ opùs eſt, denius, nè ꝑ ſolutionẽ diſciplinæ creſcat neqtia, & ĩcipiamus ꝓpter Deũ accuſari, qa recitatũ eſt nobis, Peccãtes corã oĩbus corripe, ut cæteri timorẽ habeãt. Certè ſi quis qd' ſolũ eſt uerũ, diſtinguit tẽpora, & ſoluit quæſtionẽ, uerũ eſt. Si peccatũ in ſecreto eſt, in ſecreto corripe. Si peccatũ publicum eſt & apertum, publicè corripe, ut ille emendetur, & cæteri timeant.

A pueris peccantibus ſit ſeptuagiès ſeptiès ignoſcẽdum. *Correptio uerborum & uerberum, Matth. 18.* *Diſciplina & correctio fit cũ charitate coniuncta. 1. Tim. 5.* *Peccata occulta aliter arguenda q̃ publica.*

14 ET ſermone xvj. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eũ inter te & ipſum ſolũ. Si neglexeris, peior es. Ille iniuriã fecit, & iniuriã faciendo, graui ſeipſum uulnere percuſsit, tu uulnus fratris tui contẽnis? Tu eum uides perire, & negligis? Peior es tacendo, q̃ ille conuiciãdo. Quãdò ergò in nos aliquis peccat, habeamus magnã curã, nõ pro nobis. Nã glorioſum eſt iniurias obliuiſci: ſed obliuiſcere iniuriã tuã, nõ uulnus fratris tui. Ergò corripe inter te & ipſum ſolũ, intuens correctioni, parcens pudori. Fortè enim præ uerecundia incipit defendere peccatũ ſuum, & quẽ uis correctiorem, facis peiorem. Corripe ergò inter te & ipſum ſolũ. Si te audierit, lucratus es fratrem tuũ, quia perierat niſi faceres. Intẽdite & uidete: Si peccauerit, inquit, in te

Non negligẽda ſunt proximi uulnera.

in te frater tuus, corripe eũ inter te & ipſum ſolũ. Quare? Quia peccauit in te. Quid eſt, in te peccauit? Tu ſcis, quia peccauit. Quia enim ſecretũ fuit, quandò in te peccauit: ſecretũ quære, cũ corrigis quod in te peccauit. Nam ſi ſolus noſti quia peccauit in te, & eũ uis corã oĩbus arguere, non es correptor, ſed proditor. Ergò ipſa corripiẽda ſunt corã omnibus, quæ peccantur corã omnibus. Ipſa uerò corripienda ſunt ſecretius, quæ peccãtur ſecretiùs. Diſtribuite tempora, & concordat ſcriptura. Sic agamus, & ſic agendum eſt non ſolùm quandò in nos peccatur, ſed quandò peccatur ab aliquo, ut ab altero neſciatur, in ſecreto debemus corripere, in ſecreto arguere, nè uolentes publicè arguere, prodamus hominem.

I X

Quandò noſtra conniuentia alienis criminibus implicamur.

A. Quotiès, id quod facultate uel authoritate noſtra emendari uindicariq́; poteſt, & debet, nos tamen impunitum & in peius abire ſinimus.

B. Ità peccant magiſtratus, cùm gladium [a] fruſtrà portant, neque quod dicuntur, miniſtri Dei ſunt & uindices in irã his, qui agunt ſceleratè uel ſeditioſè. Hoc modo à Regè Saul [b] peccatũ fuit, cùm aduerſùs Dei mandatũ clementior eſſet, ac parceret hoſtibus Amalechitis. Peccatũ idem ab Achab rege admiſſum eſt, quandò Benadab Regem Syriæ in gratiã recepit: Vndè nec ſeuerã ità comminãtis Prophetæ ſententiã effugit: [c] *Hæc dicit Dominus: Quia dimiſiſti uirum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius.* Eodem referri poteſt, quod [d] Apoſtolus Corynthijs præcipit: *Auferte malum ex uobiſipſis: Neſcitis quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit? Expurgate uetus fermentum.*

C. Secundò hic peccant [e] Patres & Matres familiàs, Heri & Præceptores, dum ſibi concreditos, nimia diſsimulatione & indulgentia quadã in educando perdunt, & negligẽtia ſocordiaq́; ſua in diſcrimen permittunt adduci. Sic paternæ prorſùs indulgẽtię culpa deprauatos legimus filios [f] Heli, qui idcircò immodicæ lenitatis ſuæ pœnas graues dedit.

D. Hic etiã addi poteſt peccatũ, quod uocari ſolet Omiſsio fraternæ [g] correptionis, admonitionis, uel repræhenſionis. Quãdoquidẽ Chriſtus quoq; ſemèl atq; iterùm & tertio corripiendũ eſſe fratrem monuit, ut peccantem illũ [h] lucrifaciamus. Quanquàm alij diſtinguunt inter huiuſmodi omiſsionem & priorem, de qua diximus, conniuentiam, ut duos alieni peccati modos ex hiſce conſtituant.

Occulta peccata occultè, publica uerò publicè reprehendẽda. Ambr. ſer. 8. in pſal. 118. Origines ho. 9. in Hierem. Hiero. ad Ripariũ epi. 53. Augu. in pſal. 50. & ſer. 15. de verb. Do. Chryſoſt. ora. 1. cõtra Iudę.
a Rom. 13 b Sap. 6. a b pſ. 2. c Aug. 2. Retract. c. 5. Epi. 48. & 50. & 204. Itẽ trac. 11. in Euãge. Io. Bern. ſer. 66. in Cãtic.
b 1. Re. 15. d. Iudic. 20. b g. Num. 25. a b.
c 3. Re. 20. g.
d 1. Cor. 5. d Exod. 22. c Deu 13. a b c d 17. c 18. d. 3. Reg. 18. d. Hiero. in c. 5. ad Gal. Gre. l. 12 epiſt. 31.
e Aug in pſ. 50. Gre 4 dialo. c. 18. Chry. ho. 9. in 1. ad Timotheum. Eph 6. a Heb. 12. b Prou. 13 d. 22. c. 23. b 29. c. Ecci. 7. c 22. a 30. a b.
f 1. Reg. 3. c 4. d 3. Re. 1. a
g Prou. 9. b 15. b. 24 c 25. b. 27. a 28. d. 29. a Eccẽs. 7. a Ecci 7. b 10. d 11 a 19. b c 20. a Pſalm. 140. a Coloſſ. 1. d 2. Theſſ 5. c. 2. Theſſ. 3. d 1. Timot. 5. d 2. Tim. 2. d 4. a Tit. 1. b c 2. d
h Matt. 18. b

SCRIPTVRAE.

Ad Romanos xiii. Vis nō timere poteſtatē? Bonū fac, & habebis laudem ex illa. Dei enim miniſter eſt tibi in bono. Si aūt malum feceris, time. Nō enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt, uindex in iram ei, qui malum agit. Ideò neceſsitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.

Sapientiae ſexto: Melior eſt ſapiētia, q̄ uires: & uir prudēs, q̄ fortis. Audite ergò reges, & intelligite, diſcite iudices finium terræ. Præbete aures uos qui cōtinetis multitudines, & placetis uobis in turbis nationū: qm̄ data eſt à Dño poteſtas uobis & uirtus ab altiſsimo, qui interrogabit opa ueſtra, & cogitationes ſcrutabit: qm̄ cū eſſetis miniſtri regni illius, nō rectè iudicaſtis, nec cuſtodiſtis legē iuſtitiæ, neq; ſm uoluntatē Dei ambulaſtis. Horrendè & citò apparebit uobis: qm̄ iudiciū in his qui præſunt, fiet. Exiguo enim cōcedit miſericordia: potētes aūt potēter tormēta patient. Nō enim ſubtrahet pſonā cuiuſquā Deus, nec uerebit magnitudinē cuiuſquā: qm̄ puſillū & magnū ipſe fecit, & æqualiter cura eſt illi de omnibus. Fortioribus autem fortior inſtat cruciatio. Ad uos ergò reges ſunt hi ſermones mei, ut diſcatis ſapientiam, & nō excidatis. Qui enim cuſtodierint iuſtitiam, iuſtè iudicabuntur: & qui didicerint iuſta, inuenient quid reſpondeant.

Psalmo ij. Et nunc reges intelligite: erudimini qui iudicatis terrā. Seruite Domino in timore, & exultate ei cū tremore. Apprehendite diſciplinā, nè qn̄ iraſcatur Dn̄s, & pereatis de uia iuſta: Cū exarſerit in breui ira eius.

Primi Regum xv. Et pepercit Saul & populus, Agag, & optimis gregibus ouium & armentorū, & ueſtibus, & arietibus, & uniuerſis quæ erāt, nec noluerūt diſperdere ea. Quicquid uerò uile fuit & reprobū, hoc demoliti ſunt. Factum eſt aūt uerbū Dn̄i ad Samuel, dicēs: Pœnitet me q̧ conſtituerim Saul regem: qa dereliquit me, & uerba mea opere nō impleuit. Et paulòpòſt: Et ait Saul ad Samuelem: Immò audiui uocē Dn̄i, & ambulaui in uia per quā miſit me Dn̄s, & adduxi Agag regē Amalec: & Amalec interfeci. Tulit aūt de præda populus oues & boues, primitias eorū quæ cæſa ſunt, ut immolet Dn̄o Deo ſuo in Galgalis. Et ait Samuel. Nunqd uult Dn̄s holocauſta & uictimas, & nō potiùs ut obediatᷓ uoci Domini? Melior eſt enim obediētia q̄ uictimæ: & auſcultare, magis q̄ offerre adipē arietū: qm̄ quaſi peccatū ariolādi eſt, repugnare: & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acqeſcere. Pro eo ergò quòd abiecisti ſermonem Domini, abiecit te Dominus nè ſis rex. Dixitq; Saul ad Samuelem: Peccaui, quia præuaricatus ſum ſermonem Domini & uerba tua, timens populum, & obediens uoci eorum.

Iudicum uigeſimo: Conuenitq; uniuerſus Iſrael ad ciuitatem (Gabaa Beniamin) quaſi homo unus eadem mente unoq; conſilio, & miſerunt nuncios ad omnem tribum Beniamin, qui dicerent, Cur tantū nefas in uobis repertum eſt? Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrarunt, ut moriantur, & auferatur malum de Iſrael. Qui noluerunt fratrum ſuorum Iſrael audire mandatum, ſed ex cunctis urbibus quæ ſortis ſuæ erant, conuenerunt in Gabaa, ut illis ferrent auxilium, & contra uniuerſum populū Iſrael dimicarent. Inuentiq; ſunt uigintiquinque millia de Beniamin educentium gladium, præter habitatores Gabaa qui ſeptingenti erant uiri fortiſſimi, ità ſiniſtra ut dextra præliantes, & ſic fundis lapides ad certū iacientes, ut capillum quoq; poſſent percutere, & nequaquàm in alterā partem ictus lapidis deferretur. Virorū quoq; Iſrael, abſq; filijs Beniamin, inuenta ſunt

quadrin

quadringenta millia educentium gladios; & paratorum ad pugnam. Qui ſurgentes uenerunt in domum Dei, hoc eſt, in Silo; conſuluerūtq; Dominum, atquè dixerunt; Quis erit in exercitu noſtro princeps certaminis contra filios Beniamin? quibus reſpondit Dominus, Iudas ſit dux ueſter. Statimq; filij Iſrael ſurgentes, manè caſtrametati ſunt iuxta Gabaa; & indè procedentes ad pugnā contra Beniamin, urbem oppugnare cœperunt &c. Ceciderunt atque proſtrati ſunt ad Orientalem plagam urbis Gabaa. Fuerunt autem qui in eodem loco interfecti ſunt, decem & octo millia uirorū, omnes robuſtiſsimi pugnatores. Quod cùm uidiſſent, qui remanſerant de Beniamin, fugierunt in ſolitudinem; & pergebant ad petram, cuius uocabulum eſt Remmon. In illa quoquè fuga palantes, & in diuerſa tendentes, occiderunt quinquè millia uiros. Et cum ultrà tenderēt, perſecuti ſunt eos, & interfecerunt etiam alia duo millia. Et ſic factum eſt, ut omnes qui ceciderunt de Beniamin in diuerſis locis, eſſent uigintiquinque millia, pugnatores ad bella promptiſsimi. Remanſerunt itaque de omni numero Beniamin, qui euadere potuerunt & fugere in ſolitudinem, ſexcenti uiri; ſederuntq; in Petra Remmon menſibus quatuor. Regreſsi autem filij Iſrael, omnes reliquias ciuitatis à uiris uſque ad iumenta gladio percuſſerunt, cunctasq; urbes & uiculos Beniamin uorax flamma conſumpſit.

Nvmerorvm uigeſimoquinto; Morabatur autem eo tempore Iſrael in Setim, & fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ uocauerunt eos ad ſacrificia ſua. At illi comederunt, & adorauerunt deos earū. Initiatusq; eſt Iſrael Beelphegor, & iratus Dominus ait ad Moyſen; Tolle cunctos principes populi, & ſuſpende eos contra ſolem in patibulis; ut auertatur furor meus ab Iſrael. Dixitq; Moyſes ad Iudices Iſrael; Occidat unuſquiſque proximos ſuos qui initiati ſunt Beelphegor. Et eccè unus de filijs Iſrael intrauit corā fratribus ſuis ad ſcortum &c. Quòd cùm uidiſſet Phinees filius Eleazarij filij Aaron ſacerdotis, ſurrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione, &c. Ceſſauitq; plaga à filijs Iſrael.

Tertii Regum uigeſimo; Tunc uir quidam de filijs prophetarum, dixit ad ſocium ſuum in ſermone domini; Percute me, &c. Cumq; rex tranſiſſet, clamauit ad Regem, & ait; Seruus tuus egreſſus eſt &c. Hæc dicit dominus, quia dimiſiſti &c. ut in textu.

Prioris ad Corynthios quinto; Neſcitis quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit? Et in fine; Auferte malum ex uobiſipſis.

Exodi uigeſimoſecundo; Maleficos non patieris uiuere.

Devteronomii decimotertio; Si ſurrexerit in medio tui Prophetes, aut qui ſomnium ſe uidiſſe dicat, & prædixerit ſignum atque portentum, & euenerit quod locutus eſt, & dixerit tibi; Eamus, & ſequamur deos alienos quos ignoras, & ſeruiamus eis; non audies uerba Prophetæ illius aut ſomniatoris; quia tentat uos Dominus Deus ueſter, ut palam fiat utrùm diligatis eum, an non, in toto corde & in tota anima ueſtra. Dominum Deum ueſtrum ſequimini, & ipſum timete, & mandata illius cuſtodite, & audite uocem eius; ipſi ſeruietis, & ipſi adhærebitis. Propheta autem ille aut fictor ſomniorum interficietur; quia locutus eſt ut uos auerteret à Domino Deo ueſtro, qui eduxit uos de terra Aegypti, & redemit uos de domo ſeruitutis; ut errare te faceret de uia, quam tibi præcepit Dominus Deus tuus; & auferes malum de medio tui. Si tibi uoluerit perſuadere frater tuus filius

matris tuæ, aut filius tuus uel filia, ſiue uxor quæ eſt in ſinu tuo, aut amicus quem diligis ut animam tuam, clàm dicens: Eamus, & ſeruiamus Dijs alienis, quos ignoras tu, & patres tui, cunctarum in circuitu gentium quæ iuxtà uel procul ſunt, ab initio uſque ad finem terræ: non acquieſcas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus ut miſerearis & occultes eum, ſed ſtatim interficies: ſit primùm manus tua ſuper eum, & poſt te omnis populus mittat manum. Lapidibus obrutus necabitur: quia uoluit te abſtrahere à Domino Deo tuo, qui eduxit te de terra Aegypti de domo ſeruitutis: ut omnis Iſrael audiens timeat, & nequaquàm ultrà faciat quippiam huius rei ſimile. Si audieris in una urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos: Egreſsi ſunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitantes urbis ſuæ, atque dixerunt, Eamus, & ſeruiamus dijs alienis quos ignoratis, quære ſolicitè, & diligenter rei ueritate perſpecta, ſi inueneris certum eſſe quod dicitur, & abhominationem hanc opere perpetratam, ſtatim percuties habitatores urbis illius in ore gladij, & delebis eam, omniaq; quæ in illa ſunt uſque ad pecora: quicquid etiam ſupellectilis fuerit, congregabis in medio platearum eius, & cum ipſa ciuitate ſuccedes, ità ut uniuerſa conſumas Domino Deo tuo, & ſit tumulus ſempiternus. Non ædificabitur ampliùs, & non adhærebit de illo anathemate quicquam in manu tua, ut auertatur Dominus ab ira furoris ſui, & miſereatur tui, multiplicetq; te, ſicut iurauit patribus tuis, quandò audieris uocem Domini Dei tui, cuſtodiens omnia præcepta eius quæ ego præcipio tibi hodiè, ut facias quod placitum eſt in conſpectu Domini Dei tui.

ET capite decimoſeptimo: Qui ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo: ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael: cunctusq; populus audiens timebit, ut nullus deincèps intumeſcat ſuperbia.

ITEM capite decimooctauo: Propheta autem qui arrogantia deprauatus uoluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum Deorum, interficietur. Quod ſi tacita cogitatione reſponderis. Quomodò poſſum intelligere uerbum quod Dominus non eſt locutus? hoc habebis ſignum. Quod in nomine Domini propheta ille prædixerit, & non euenerit: hoc Dominus non eſt locutus, ſed per tumorem animi ſui prophета confinxit, & idcircò non timebis eum.

TERTII Regum decimooctauo: Ait Elias ad Achab. Nunc mitte, & congrega ad me uniuerſum Iſrael in monte Carmeli, & prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetasq; lucorum quadringentos, qui comedunt de menſa Iezabel. Miſit Achab ad omnes filios Iſrael, & congregauit prophetas in monte Carmeli. Accedens autem Elias ad omnem populū, ait: Vſquequò claudicatis in duas partes? ſi Dominus eſt Deus, ſequimini eum: ſi autem Baal, ſequimini illum. Et non reſpondit ei populus uerbum. Et ait rursùs Elias ad populum: Ego remanſi propheta Domini ſolus: prophetæ autem Baal, quadringenti & quinquaginta uiri ſunt. Dentur nobis duo boues, & illi eligant ſibi bouem unum, & in fruſta cædentes, ponant ſuper ligna, ignem autem non ſupponant: & ego faciam bouem alterum, & imponam ſuper ligna, ignem autem non ſupponam. Inuocate nomina Deorum ueſtrorum, & inuocabo nomen Domini mei: & Deus qui exaudierit per ignem, ipſe ſit Deus. Reſpondens omnis populus, ait: Optima propoſitio

poſitio, &cæt. Cecidit autem ignis Domini, & uorauit holocauſtum, & ligna, & lapides, puluerem quoque & aquam, quæ erat in aquæ ductu, lambens. Quod cùm uidiſſet omnis populus, cecidit in faciem ſuam, & ait: Dominus ipſe eſt Deus, Dominus ipſe eſt Deus. Dixitq; Helias ad eos: Appræhendite prophetas Baal, & ne unus quidem effugiat ex eis. Quos cùm appræhendiſſent, duxit eos Helias ad torrentem Ciſon, & interfecit eos ibi.

C... Ad Epheſios ſexto: Et uos patres, nolite ad iracundiam prouocare filios ueſtros: ſed educate illos in diſciplina & correptione Domini.

Ad Hebræos duodecimo: Quis enim filius, quem non corripit pater? Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, cuius participes facti ſunt omnes, ergò adulteri, & non filij eſtis.

Proverbiorum decimotertio: Egeſtas & ignominia ei qui deſerit diſciplinam: qui autem acquieſcit arguenti, glorificabitur. Qui parcit uirgæ, odit filium ſuum: qui autem diligit illum, inſtanter erudit.

Et capite uigeſimoſecundo: Stultitia colligata eſt in corde pueri, & uirga diſciplinæ fugabit eam. Et paulò antè: Prouerbium eſt, Adoleſcês iuxta uiam ſuam, etiam cùm ſenuerit, non recedet ab ea.

Item vigeſimotertio: Noli ſubtrahere à puero diſciplinam: ſi enim percuſſeris eum uirga, non morietur: tu uirga percuties eum: & animam eius de inferno liberabis.

Et capite uigeſimo nono: Virga atque correptio tribuit ſapientiam: puer autem qui dimittitur uoluntati ſuæ, confundit matrem ſuam. Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ. Qui delicatè à pueritia nutrit ſeruum ſuum, poſtea ſentiet eum contumacem.

Ecclesiastici ſeptimo: Filij tibi ſunt? erudi illos, & curua illos à pueritia illorum. Filiæ tibi ſunt? ſerua corpus illarum, & non oſtendas hilarem faciem tuam ad illas.

Et capite uigeſimoſecundo. Confuſio patris eſt de filio indiſciplinato: filia autem in deminoratione fiet. Filia prudens hæreditas uiro ſuo: nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris. Patrem & uirum confundit audax, & ab impijs non minorabitur: ab utriſque autem inhonorabitur.

Item trigeſimo: Qui diligit filium ſuum, aſsiduat illi flagella, ut lætetur in nouiſsimo ſuo, & non palpet proximorum oſtia. Qui docet filium ſuum, laudabitur in illo, & in medio domeſticorum in illo gloriabitur. Qui docet filium ſuum, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in illo. Mortuus eſt pater eius, & quaſi non eſt mortuus: Similem enim reliquit ſibi poſt ſe. In uita ſua uidit, & lætatus eſt in illo: in obitu ſuo non eſt contriſtatus, nec confuſus eſt coram inimicis: reliquit enim defenſorem domus contra inimicos, & amicis reddentem gratiam. Pro animabus filiorum colligabit uulnera ſua, & ſuper omnem uocem turbabuntur uiſcera eius. Equus indomitus euadit durus, & filius remiſſus euadet præceps. Lacta filium, & pauentem te faciet: Lude cum eo, & cõtriſtabit te. Non corrideas illi: nè doleas, & in nouiſsimo obſtupeſcent dentes tui. Non des illi poteſtatem in iuuentute, & nè deſpicias cogitatus illius. Curua ceruicem eius in iuuentute, & tunde latera eius dum infans eſt: nè fortè induret, & non credat tibi, & erit tibi dolor animæ. Doce fi-

lium tuum, & operare in illo, nè in turpitudinem illius offendas.

Primi Regum tertio: Et dixit Dominus ad Samuelem: Eccè ego facio uerbum in Iſrael, quod quicunque audierit, tinnient ambæ aures eius. In die illa ſuſcitabo aduerſùm Heli omnia, quæ locutus ſum ſuper domum eius: incipiam & complebo. Prædixi enim ei, quòd iudicaturus eſſem domum eius in æternum propter iniquitatem, eo quòd nouerat indignè agere filios ſuos, & non corripuerit eos. Idcircò iuraui domui Heli, quòd nõ expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus uſque in æternum.

Et capite quarto: Quid actum eſt fili mi? Reſpondens autem ille qui nunciabat, Fugit inquit, Iſrael coram Philiſtijm, & ruina magna facta eſt in populo: inſupèr & duo filij tui mortui ſunt Ophni & Phinees, & arca Dei capta eſt. Cumq; ille nominaſſet arcam Dei, cecidit de ſella retroiſùm iuxta oſtium, & fractis ceruicibus mortuus eſt. Senex enim erat uir & grandæuus, & ipſe iudicauit Iſrael quadraginta annis.

Tertii Regum primo: Adonias autem filius Haggith eleuabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitq; ſibi currus & equites, & quinquaginta uiros qui currerent ante eum. Nec corripuit eum pater ſuus aliquandò dicens: Quare hoc feciſti?

D. Proverbiorvm nono: Qui erudit deriſorem, ipſe iniuriam ſibi facit: & qui arguit impium, ſibi maculam generat. Noli arguere deriſorem, nè oderit te. Argue ſapientem, & diliget te. Da ſapienti occaſionem, & addetur ei ſapientia. Doce iuſtum, & feſtinabit accipere.

Et decimoquinto: Stultus irridet diſciplinam patris ſui: qui autem cuſtodit increpationes aſtutior fiet. Doctrina mala deſerentium uiam uitæ: qui increpationes odit, morietur. Non amat peſtilens eum qui ſe corripit, nec ad ſapientes graditur.

Et vigeſimoquarto: Qui dicunt impio, iuſtus eſt: maledicent eis populi, & deteſtabuntur eos tribus. Qui arguunt eum, laudabuntur: & ſuper ipſos ueniet benedictio.

Item vigeſimoquintò: Quæ uiderunt oculi tui, nè proferas in iurgio citò: nè poſteà emendare non poſsis, cùm dehoneſtaueris amicum tuum. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur uerbum in tempore ſuo. Inauris aurea & margaritũ fulgens, qui arguit ſapientem & aurem obedientẽ.

Et vigeſimoſeptimo: Melior eſt manifeſta correptio, quàm amor abſconditus. Meliora ſunt uulnera diligentis, q̃ fraudulenta oſcula odientis.

Rvrsvs capite uigeſimooctauo: Qui corripit hominem, gratiam poſteà inueniet apud Deum magis, quàm ille qui per linguæ blandimenta decipit.

Capite vigeſimonono: Viro qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei ſuperueniet interitus: & eum ſanitas non ſequetur.

Ecclesiastis ſeptimo: Melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtultorum adulatione decipi.

Ecclesiastici ſeptimo: Filij tibi ſunt? erudi illos, & curua illos à pueritia illorum.

Et capite decimo: Seruo ſenſato liberi ſeruient; & vir prudens & diſciplinatus non murmurabit correptus, & inſcius non honorabitur.

Item capite undecimo; Priuſquàm interroges, nè uituperes quenquã; & cùm interrogaueris, corripe iuſtè.

Et ca-

Et capite decimonono: Corripe amicum, nè forte non intellexerit, & dicat, Non feci: aut ſi fecerit, ne iterum addat facere. Corripe proximum, nè fortè non dixerit: & ſi dixerit, nè fortè iteret. Corripe amicũ, ſæpè enim fit commiſsio. Corripe proximum antequàm commineris.

Capite item uigeſimo: Quàm bonum eſt arguere, quàm iraſci? & confitentem in oratione non prohibere. Quàm bonum eſt, correptum manifeſtare pœnitentiam? ſic enim effugies uoluntarium peccatum.

Psalmo centeſimo quadrageſimo: Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

Ad Coloſſenſes primo: Quem (Chriſtum) nos annunciamus, corripiẽtes omnem hominem, & docentes omnem hominem in omni ſapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Chriſto Ieſu.

Prioris ad Theſſalonicenſes quinto: Rogamus autem uos fratres, ut noueritis eos qui laborant inter uos, & præiunt uobis in Domino, & monent uos: ut habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum. Pacem habete cum eis. Rogamus autem uos fratres, corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes.

Poſterioris ad Theſſalonicenſes tertio: Quòd ſi quis non obedit uerbo noſtro: per epiſtolam hunc notate: & nè commiſceamini cum illo, ut confundatur: & nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite ut fratrem.

Prioris ad Timotheum quinto: Peccantes, coram omnibus argue: vt & cæteri timorem habeant.

Poſterioris ad Timotheum ſecundo: Seruum Domini non oportet litigare: ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem, patientem, cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt ueritati: nè quandò Devs det illis pœnitentiam ad cognoſcendam ueritatem, & reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipſius uoluntatem.

Et capite quarto: Prædica uerbum, inſta opportunè, importunè: argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.

Ad Titum primo capite: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per ciuitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi. Oportet epiſcopum &c. amplectentem eum qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt, arguere. Sunt enim multi inobedientes, uaniloqui & ſeductores, maximè qui de circunciſione ſunt quos oportet redargui, qui uniuerſas domos ſubuertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia.

Et capite ſecundo: Hæc loquere, & exhortare: & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

Matthæi decimooctauo: Si peccauerit in te frater tuus, uade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum uel duos, ut in ore duorum uel trium teſtium ſtet omne uerbum. Quòd ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ. Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.

A Am-

PATRES.

Miſericordia quædam iniuſta eſt. — *Deut. 19.* — *1. Reg. 15.* — *Iudicis exemplo.*

1. A Ambroſius ſermone octauo in pſalmum centeſimum decimumoctauum, uerſu ſecundo: Eſt iuſta miſericordia, eſt etiam iniuſta miſericordia. Deniquè in lege ſcriptum eſt de quodam: Non miſereberis illius. Et in libris Regnorum legis, quia Saul poſteà contraxit offenſam, quia miſeratus eſt Agag hoſtium regem, quem prohibuerat diuina ſententia ſeruari. At ſi quis latronis filijs deprecantibus motus, & lachrymis coniugis eius inflexus, abſoluendum putet, cui adhuc latrocinandi adſpiret affectus: nonne innocentes tradit exitio, qui multorum liberat exitia cogitantem? Certè ſi gladium reprimit, uincula diſſoluit, cur laxat exilio? Cur latrocinandi, qua poteſt clementiore uia, non eripit facultatem, qui uoluntatem extorquere non potuit? Deniquè inter duos, hoc eſt, accuſatorem & reum, pari periculo de capite decernentes, alterum ſi non probaſſet, alterum ſi eſſet ab accuſatore conuictus, non id quod iuſtitiæ eſt, iudex ſequatur: ſed dum miſeretur rei, damnet probantem: aut dum accuſatori fauet, qui probare non poſſit, addicat innoxium. Non poteſt igitur hæc dici iuſta miſericordia. Facilitas enim ueniæ, incentiuum tribuit delinquenti. Hoc ideò dictum eſt, ut ſciamus ſecundùm uerbum Dei, ſecundùm rationem diſpenſandam eſſe miſericordiam debitoribus. Medicus ipſe ſi ſerpentis interiùs inueniat uulneris cicatricem, cùm debeat reſecare ulceris uitium, nè latiùs ſerpat, tamen à ſecandi urendique propoſito lachrymis inflexus ægroti, medicamentis tegat quod ferro aperiendum fuit: nonne iſta inutilis miſericordia eſt, ſi propter breuẽ inciſionis uel exuſtionis dolorem corpus omne tabeſcat, uitę uſus intereat?

Facilitas ueniæ incentiuum tribuit delinquenti. — *Exemplo medici.*

Indulgentia & miſericordia crudelis in latronem. — *In peccantes.* — *In Gaciatũ.*

2. Origenes homilia nona in Hieremiam: Verbi gratia dictum ſit: Habeat iudex propoſitum, quietem ciuitati, & pacem genti, cui præſidet, prouidere. Huic ſi offeratur latro honeſta forma, ætate ſatis integer, ex alio latere mater expanſis crinibus deprecetur, ut ſenectutis ſuę miſereatur, & ex alio uxor, ne uirum ſuum interficiat, lachrymabili uoce deploret: circunſtét & paruuli liberi citò orbi futuri, quid faciet iudex? miſerebitur latronis, an non? Quid in commune expedit ciuitati? Si miſertus fuerit, reuertetur homicida ad priſtinum ſcelus: ſin uero in iudiciaria ſeueritate permanſerit, unus homo interibit, & uniuerſo populo prouidebitur. Sic Deus ſi pepercerit peccatori, & miſerans eius, noluerit eum punire pro ſcelere, quis non accipiat licentiam? quis malorum qui nunc ſaltem propter ſupplicia terrentur, non inuadet tempus, ut expleat quæcunque uoluerit, & præceps feratur in uitia? Hæc autem in Eccleſia ſæpè accidentia poſſumus conſiderare. Peccauit quiſpiam, & poſt peccatum poſtulet communionem. Si ei conceditur quod rogat, in incommodum omnium uenia procedit, & laxatis frenis ſceleribus panditur uia. Sin uerò cum rationabili deliberatione, non ut miſericors, nec rurſùm ut crudelis iudex, ſed & quaſi uni prouidens, & de omnium ſalute pertractans, conſiderauerit populi damnum in unius uenia, haud dubium eſt quin faciat eijci unum de Eccleſia, ut multos ſaluet incolumes. Agè nunc, conſidera mihi & medicum: ſi ceſſauerit à ſectione eius uulneris quod ſecandum eſt, ſi non uſſerit id quod indiget cauterio, uidelicet propter dolores qui ex talibus remedijs conſequuntur, quomodò creſcat infirmitas, & in deterius uetus humor exuberet. Si uerò (ut ità dicam) temerarius

rius ad uulnus ſector acceſſerit & inuſſerit plagam, curat eum qui ſecatur & uritur, quia paululùm ſeueritatis aſſumpſit, licèt uilus fuerit ægrotanti ad horam non miſereri. Et quomodò utile fuit peccatum Iſrael in ſalutẽ Gẽtium, ſic utilis eſt quorundam pœna aliorum ſaluti.

Vtilis quorũdã pœna ſaluti aliorum.

3. Hieronymus epiſtola quinquageſimatertia ad Riparium aduersùs Vigilantium: Miror ſanctum epiſcopum in cuius parochia eſſe præsbyter dicitur, acquieſcere furori eius, & non uirga Apoſtolica, virgaque ferrea con fringere uas inutile, & tradere in interitum carnis, ut ſpiritus ſaluus fiat: nec meminerit illius dicti: Si uidebas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Et in alio loco: In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut diſperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem. Et iterùm: Nonne odientes te, Domine, odio habui, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Perfecto odio oderam illos. Fatebor tibi dolorem meum: ſacrilegium tantum patienter audire non poſſum: Legi enim Syromaſten Phinees, auſteritatem Heliæ, zelum Simonis Cananæi, Petri ſeueritatem, Ananiam & Sapphiram trucidantis, Paulique conſtantiam, qui Elymam magum, uijs Domini reſiſtentem, æterna cæcitate dãnauit. Non eſt crudelitas, pro Deo pietas. Vndè & in lege dicitur: Si frater tuus & amicus, & uxor, quæ eſt in ſinu tuo, deprauare te uoluerit à ueritate, ſit manus tua ſuper eos, & effunde ſanguinem eorum: & auferes malum de medio Iſrael.

In epiſcopũ tolerantem Vigilãtium hæreticum.
1. Cor. 5.
Pſal. 49.
Pſal. 100.
Pſal. 138.
Nume. 15.
3 Reg. 18.
Matth. 10.
Act. 1. 5. 13.
Pro Deo pietas, non eſt crudelitas.
Deut. 13.

4. Avgvstinvs in pſalmum quinquageſimum: Veruntamen chariſsimi in tanta morum diuerſitate, & tam deteſtabili corruptela, regite domos ueſtras, regite filios ueſtros, regite familias ueſtras. Quomodò ad nos pertinet in eccleſia loqui uobis, ſic ad uos pertinet in domibus ueſtris agere, ut bonam rationem reddatis de his qui uobis ſunt ſubditi. Amat Deus diſciplinam. Peruerſa autem & falſa innocentia eſt, habenas laxare peccatis. Valdè inutiliter, ualdè perniciosè ſentiet filius patris lenitatem, ut iuſtè poſteà Dei ſentiat ſeueritatem. Et hoc non ſolus, ſed cum diſſoluto patre ſuo. Quid enim? Si ipſe non peccat, & non facit quod filius eius, ideò non debet ab ipſa nequitia filium prohibere? An fortè ut uideatur filio eius, quia & pater talia faceret, niſi ſenuiſſet? Peccatum quod tibi non diſplicet in filio tuo, delectat te: ſed ætas deſeruit, non cupiditas. Maximè fratres mei filios ueſtros fideles attendite, quos fide genuiſtis, ut baptizarentur. Sed fortè negligit malus filius uel monita patris, uel obiurgationem, uel ſeueritatem, Tu imple perſonam tuam, Deus de illo exigit ſuam.

Cõtra indulgentiam parentum.

5. Idem in ſermone decimoquinto de uerbis Domini, vt ſuprà, quæſtione 8. authorit. 13.

6. Chrysostomvs in oratione prima contra Iudæos: Verùm quemadmodùm Iudæos culpamus, quòd legem tranſgrediuntur: ità multò magis uos incuſamus, quòd ad tranſgreſſores legis concurritis, nec illos tantum qui eò concurrunt, uerumetiam eos, quibus cùm ſit authoritas prohibendi ſuos, nolit tamen id facere. Nè mihi dixeris: Quid mihi cum illo commercij eſt? Alienus eſt, ignotus eſt. Dum modò ſit fidelis, dum eorũdem particeps miſteriorum, dum eadem iungatur Eccleſia & fratribus, & cognitis, & neceſſarijs, & cæteris omnibus eſt propinquior. Proindè quemadmodum non ipſi tantum fures dant pœnas, uetandi, non uetuerunt tamen: ità

Habentes authoritatẽ & poteſtatẽ prohibẽdi, culpãtur, ſi nõ prohibeãt mala.

non

Similis eos pœna manet cum peccantibus. Matth. 25.

non ſolum qui impiè agunt, uerumetiam illi qui cùm poſsint ab impietate reuocare, tamen uel ob pigritiam, uel ob timiditatem id facere nolunt, ſimili cum illis pœna plectuntur. Alioqui talentum illud quod acceperat, ac defoderat ſeruus ille, reddidit integrum: attamen dat pœnas, eo quòd nó auxerat lucrum: itá tú quidem etiamſi ipſe purus & innocens perſeueres, cęterùm non augeas talentum, nec fratrem pereuntem reuoces ad ſalutem, eadem quæ ille patiatur, patieris.

Auguſtinus nondum expertus putauerat ſchiſmaticos non eſſe ui cogendos.

1. B. AVGVSTINVS libro ſecundo Retractationum capite quinto: Súc duo libri mei, quorum titulus eſt, Contra partem Donati. In quorum primo libro dixi, non mihi placere ullius ſecularis poteſtatis impetu ſchiſmaticos ad cómunionem uiolenter uehementerque arctari. Quod uerè mihi tunc non placebat, quia nondùm expertus eram, uel quantùm mali eorum auderet impunitas, uel quantùm eis in melius mutandis conferre poſſet diligentia diſciplinæ.

Cur in eccleſiæ principio non inuocabatur contra hereticos brachiú ſeculare. Pſal. 2.

2. IDEM epiſtola quadrageſimaoctaua ad Vincentium: Non inuenitur exemplum in Euangelicis & Apoſtolicis literis, aliquid petitum à regibus terræ pro eccleſia & contra inimicos eccleſiæ. qui negat non inueniri? Sed nondum implebatur illa prophetia: Et nunc reges intelligite, & erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore. Adhuc enim illud implebatur, quod in eodem pſalmo paulò ſuperius dicitur. Quarè fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Adſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in unum aduersùs Dominum, & aduerſus Chriſtum eius. Veruntamen ſi facta præterita in propheticis libris, figuræ fuerunt futurorum,

In rege Nabuchodonoſor figura naſcentis & iam corroboratæ Eccleſiæ cernitur.

in rege illo qui appellabatur Nabuchodonoſor, utrunque tempus figuratú eſt, & quod ſub Apoſtolis habuit, & quod nunc habet eccleſia. Temporibus itaque Apoſtolorum & martyrum illud implebatur, quod figuratú eſt, quandò rex memoratus pios & iuſtos cogebat adorare ſimulacra, & recuſantes in flammas mittebat. Nunc autem illud impletur, quod paulò pòſt

Daniel 3.

in eodem rege figuratum eſt, cùm cóuerſus ad honorandum Deum uerum, decreuit in regno ſuo, ut quicunque blaſphemaret Deum Sidrac, Miſac & Abdenago, pœnis debitis ſubiaceret. Prius ergò tempus illius regis, ſignificabat priora tempora regum infidelium, quos paſsi ſunt Chriſtiani pro impijs. Poſterius uerò tempus illius regis, ſignificauit tempora poſteriorum regum iam fidelium, quos patiuntur impij pro Chriſtianis. Et paulo pòſt: Multas ciuitates uidemus fuiſſe Donatiſtas, & nunc eſſe Catholicas, deteſtari uehementer diabolicam ſeparationem, diligere ardenter unitatem.

Legibus contra hereticos latis factú eſt ut multæ ciuitates reſipuerint.

Quæ tamen timoris huius, qui tibi diſplicet, occaſionibus catholicæ factæ ſunt per leges imperatorum, à Conſtantino, apud quem primùm ueſtri ultrò Cæcilianum accuſauerunt, uſque ad præſentes imperatores, qui iudicium illius quem ueſtri elegerunt, quem iudicibus Epiſcopis prætulerunt, iuſtiſsimè cótra uos cuſtodiendum eſſe decernunt. His ergò exemplis à collegis meis

Prior Auguſtini ſententia per uſum rerum & experientiam emendata.

mihi propoſitis ceſsi. Nam mea primitùs ſententia erat, neminem ad unitatem Chriſti eſſe cogendum, uerbo eſſe agendum, diſputatione pugnandú, ratione uincendum, nè fictos catholicos haberemus, quos apertos hæreticos noueramus. Sed hæc opinio mea, non contradicentium uerbis, ſed demonſtrantium ſuperabatur exemplis: nam primò mihi opponebatur ciuitas mea, quæ cùm tota eſſet in parte Donati, ad unitatem cátholicam timore legum imperialium cóuerſa eſt, quam nunc uidemus itá huius ueſtræ

animo-

animoſitatis perniciem deteſtari, ut in ea nunquam fuiſſe credatur. Ità aliæ multæ &c. Immò uerò ſeruiant reges terræ Chriſto, etiam leges ferendo pro Chriſto. Et in principio epiſtolæ: Donatiſtæ nimiùm inquieti ſunt, quos per ordinatas à Deo poteſtates cohiberi atque corrigi mihi non uidetur inutile. Nam de multorum iam correctione gaudemus &c. Si quiſquam inimicum ſuum periculoſis febribus phreneticū factum, currere uideret in præceps, nonne tunc potiùs malum pro malo redderet, ſi eum ſic currere ꝑmitteret, quàm ſi corripiendum ligandumque curaret, & tamen tunc ei moleſtiſsimus & aduerſiſsimus uideretur, quandò utiliſsimus & miſericordiſſimus extitiſſet? Sed planè ſalute reparata, tanto uberiùs ei gratias ageret, quanto ſibi eum minus peperciſſe ſenſiſſet. Et poſt pauca: Cum terrori utili doctrina ſalutaris adiungitur, ut non ſolùm tenebras erroris lux ueritatis expellat, uerumetiam malæ cōſuetudinis uincula uis timoris abrumpat, de multorum, ſicut dixi, ſalute lætamur, benedicentium nobiſcum, & gratias agentium Deo, quòd ſua pollicitatione completa, qua reges terræ Christo ſeruituros eſſe promiſit, ſic curauit morbidos, ſic ſanauit infirmos. Nō omnis qui parcit, amicus eſt: nec omnis qui uerberat, inimicus. Meliora ſunt uulnera amici, quàm uoluntaria oſcula inimici. Melius eſt cum ſeueritate diligere, quàm cum lenitate decipere.

Inquietudo hæreticorum per poteſtatē ſecularem coercenda.

Non redditur malum pro malo, quandò coercent.

Non oīs qui parcit, amicus eſt.

Prou. 27.

3. Idem epiſtola quinquageſima ad Bonifacium: Moleſtus eſt medicus furenti phrenetico, & pater indiſciplinato filio, ille ligando, ille cædendo, ſed ambo diligendo. Si autem illos negligant, & perire permittant, iſta potius manſuetudo falſa, crudelis eſt. Imperatores quandò pro falſitate contra ueritatem conſtituunt malas leges, probantur benè credentes, & coronantur perſeuerantes. Quando autem pro ueritate contra falſitatem cōſtituunt bonas leges, terrentur ſæuientes, & corriguntur intelligentes. Quicunque ergò legibus imperatorum, quæ contra ueritatem Dei feruntur, obtemperare non uult, acquirit grande præmium. Quicunque autem legibus Imperatorum, quæ pro Dei ueritate feruntur, obtemperare nō uult, acquirit grande ſupplicium. Nam & temporibus prophetarum, omnes reges qui in populo Dei non prohibuerūt, nec euerterunt quæ contra Dei præcepta fuerant inſtituta, culpantur; & qui prohibuerunt & euerterunt, ſuper aliorum merita laudantur. Et rex Nabuchodonoſor, cùm ſeruus eſſet idolorum, conſtituit ſacrilegam legem, ut ſimulachrum adoraretur: ſed eius impiæ conſtitutioni qui obedire noluerunt, piè fideliterque fecerunt. Idem tamen rex, diuino correctus miraculo, piam & laudabilem legem pro ueritate conſtituit, ut quicunque diceret blaſphemiam in Deum uerum Sidrac, Miſac, & Abdenago, cum domo ſua penitus interiret. Et paulò pòſt: Veri aūt martyres illi ſunt, de quibus Dominus ait: Beati qui perſecutionē patiuntur propter iuſtitiam. Non ergò qui propter iniquitatem, & pp Chriſtianæ unitatis impiā diuiſionem, ſed qui pp iuſtitiā perſecutionē patiunt, hi martyres ueri ſunt. Nā & Agar paſſa eſt perſequutionē à Sara, & illa erat ſancta q̄ faciebat, illa iniqua quæ patiebat. Et nōnullis interiectis: Quod enim dicunt qui contra ſuas impietates leges iuſtas conſtitui nolunt, non petiſſe à regibus terræ Apoſtolos talia, non conſiderant aliud fuiſſe tunc tēpus, & omnia ſuis temporibus agi. Quis enim tunc in Chriſtum crediderat imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo ſeruiret, quandò adhuc illud propheticum complebatur: Quarè fremuerunt gentes & po-

Manſuetudo falſa & crudelis.

3. Reg. 15. 4. Reg. 10. 14. 15. 18. 23. Dan. 3.

Non oīs ſunt beati qui perſecutionem patiuntur. Matth. 5.

Gen. 16.

Obiectionis dilutio de Apoſtolorū tempore.

Pſal.2. & populi meditati ſunt inania: Adſtiterunt reges terræ,& principes conue nerunt in unum aduerſus Dominum,& aduerſus Chriſtum eius? Nondum autem agebatur,quod paulo pòſt in eodem pſalmo dicitur; Et nunc reges intelligite,erudimini qui iudicatis terram: Seruite Domino in timore,& exultate ei cùm tremore. Quomodò ergò reges Domino ſeruiunt in timore, niſi ea quæ contra iuſſa Domini fiunt,religioſa ſeueritate prohibendo atque plectendo? Aliter enim ſeruit quia homo eſt, aliter quia etiam & rex eſt. Quia homo eſt,ei ſeruit uiuendo fideliter: quia uerò etiam rex eſt,ſeruit,leges iuſta præcipientes & contraria prohibentes,conuenienti vigore ſanciendo: Sicut ſeruiuit Ezechias,lucos & templa idolorum,& illa excelſa quæ contra Dei præcepta fuerant conſtructa,deſtruendo. Sicut ſeruiuit Ioſias,talia & ipſe faciendo. Sicut ſeruiuit rex Niniuitarum, uniuerſam ciuitatem ad placandum Dominum compellendo. Sicut ſeruiuit Darius,idolum frangẽdum in poteſtatem Danieli dando,& inimicos eius leonibus ingerendo. Sicut ſeruiuit Nabuchodonoſor,de quo iam diximus,omnes in regno ſuo poſitos à blaſphemando Deo lege terribili prohibendo. In hoc ergò ſeruiunt Domino reges,inquantum ſunt reges, cùm ea faciunt ad ſeruiendum illi,quæ non poſſunt facere niſi reges. Cùm itaque nondùm reges Domino ſeruirent temporibus Apoſtolorum, ſed adhuc meditarentur inania aduerſus eum & aduersùs Chriſtum eius,ut prophetarum prædicta omnia complerentur, non utique tunc poſſent impietates legibus prohiberi,ſed potius exerceri. Sic enim ordo temporum uoluebatur, vt & Iudæi occiderent prædicatores Chriſti,putantes ſe officium Deo facere,ſicut prædixerat Chriſtus; & gentes fremerent aduersùs Chriſtianos,& omnis potentia martyrum uinceret. Poſteà verò quàm cœpit impleri quod ſcriptum eſt: Et adorabunt eum omnes reges terræ,omnes gentes ſeruient illi: Quis mente ſobrius regibus dicat, Nolite curare in regno ueſtro, à quo tueatur uel oppugnetur Eccleſia Domini ueſtri: non ad uos pertineat in regno ueſtro,quis uelit eſſe ſiue religioſus ſiue ſacrilegus,quibus dici nõ poteſt: non ad uos pertineat in regno ueſtro, quis uelit pudicus eſſe, quis impudicus. Cur enim cùm datum ſit diuinitus homini liberum arbitrium, adulteria legibus puniantur,& ſacrilegia permittantur?an fidem non ſeruare leuius eſt,quàm animam DEO, quàm fœminam uiro? aut ſi ea quæ non contemptu,ſed ignorantia religionis committuntur,mitiùs uindicanda, nunquid ideò negligenda ſunt? Melius eſt quidem,quis dubitauerit, ad Deum colendum doctrina homines duci,quàm pœnæ timore uel dolore compelli? Sed non quia iſti meliores ſunt, ideò illi qui tales non ſunt,negligendi ſunt. Multis enim profuit,quod experimentis probauimus, prius timore uel dolore cogi,ut poſteà poſſint doceri, aut quod iam uerbis didicerant, opere ſectari. Et quibuſdam interpoſitis: Vbi eſt quod iſti clamare conſueuerunt,liberum eſt credere uel non credere? Cui uim Chriſtus intulit?quẽ coegit? Eccè habent Paulum Apoſtolum: agnoſcant in eo prius cogentẽ Chriſtum,& poſteà docentem: prius ferientem,& poſteà conſolantem. Mirum eſt autem,quomodò ille qui pœna corporis ad Euangelium coactus intrauit,plus illis omnibus qui ſolo uerbo uocati ſunt, in Euangelio laborauit,& quem maior timor compulit ad charitatem, eius perfecta charitas forâs miſit timorem. Cur ergò non cogeret Eccleſia perditos filios ut redirent,ſi perditi filij coegerunt alios ut perirent? Et paulò pòſt: Maximianus

Reges quomodò ſeruiũt Domino in timore.

4. Reg.18.a

4.Reg.23.

Ionæ 3.

Daniel.14.

Daniel.3.

Iohan.16.

Pſal.71.

Principũ eſt Eccleſiam defendere.

Ad credendũ Paulus quodam modo compulſus. Act.9.

Rectè cogit Eccleſia perditos ut redeant.

nus Epiſcopus Vagenſis auxilium petiuit ab Imperatore Chriſtiano, non tam ſui ulciſcendi cauſa, quàm tuendæ Eccleſiæ ſibi creditæ. Quod ſi prætermiſiſſet, non eius fuiſſet laudanda patientia, ſed negligentia meritò culpāda. Neque enim & Apoſtolus Paulus uitæ ſuæ tranſitoriæ conſulebat, ſed Eccleſiæ Dei, quandò contra illos qui eum occidere conſpirauerant, conſilium illorum Tribuno ut proderetur, effecit. Vndè factum eſt, ut eum ad locum quo fuerat perducendus, deduceret miles armatus, nè illorum pateretur inſidias. Romanas etiam leges implorare minimè dubitauit, ciuem Romanum ſe eſſe proclamans, quos tunc affligi uerberibus non licebat. Itē que nè Iudæis eum interimere cupientibus traderetur, Cæſaris popoſcit auxilium, Romani quidem principis, ſed non Chriſtiani. Vbi ſatis oſtendit quid facere deberent poſteà Chriſti diſpenſatores, quandò imperatores Chriſtianos periclitante Eccleſia reperirent. Et rursùm: Si aliter non meruit pacem habere domus Dauid, niſi Abſalon filius eius in bello quod contra patrem gerebat, fuiſſet extinctus, quamuis magna cura mandauerat ſuis vt eum, quantum poſſent, uiuum ſaluumque ſeruarent, vt eſſet cui pœnitenti paternus affectus ignoſceret, quid ei reſtitit, niſi perditum flere, & ſui regni pace acquiſita, ſuam mœſtitiam conſolari? Sic ergò Catholica mater bellantibus aduersùs eam &c. Ibidèm: Cogunt multas inuenire medicinas multorum experimenta morborum.

Patiẽtia quæ nam minimè laudanda. Act.22.

Act.22. Act.25. Paulus popoſcit auxilium Ethnici Imperatoris.

4. Item Auguſtinus epiſtola ducenteſimaquarta ad Donatum præsbyterum Donatiſtam: Diſplicet tibi quia traheris ad ſalutem, cùm tā multos noſtros ad perniciem traxeris. Quis neſciat nec damnari hominem, niſi merito malæ uoluntatis, nec liberari, niſi bonam habuerit uoluntatem? Non tamen ideò qui diligu tur, malæ ſuæ uoluntati impunè & crudeliter permittendi ſunt, ſed ubi poteſtas datur, & à malo prohibendi, & ad bonum cogendi. Nam ſi uoluntas mala ſēper ſuæ permittenda eſt libertati, quarè Iſraelitæ recuſantes & murmurantes, tam duris flagellis à malo prohibebant, & ad terram promiſsionis compellebantur: &c. Nondùm fuerat completa illa prophetia: Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes ſeruient illi. Quod utiquè quantò magis impletur, tanto maiore utitur Eccleſia poteſtate, ut non ſolum inuitet, ſed etiam cogat ad bonum. Vide quemadmodum de his, qui prius uenerunt, dictum eſt, Introduc eos: non dictum eſt, Compelle. Ità ſignificata ſunt Eccleſiæ primordia adhuc creſcentis, ut eſſent uires etiam compellendi. Proindè quia oportebat eius iam uiribus & magnitudine roborata etiam compelli homines ad conuiuium ſalutis æternæ: poſteaquàm dictum eſt, Factum eſt quod iuſsiſti, & adhuc eſt locus. Exi, inquit, in uias & ſepes, & compelle intrare. Quapropter quia per multa mala & ſæua quæ in noſtros committitis, tanquàm ſpinis & aſperitate pleni eſtis, uos tanquàm in ſepibus inuenimus, & intrare compellimus.

A malo prohibendi & ad bonum cogē di ſunt nonnunquam homines.

Pſal.71.

Eccleſia ad bonū cogit. Luc.14.

Duo eccleſiæ tempora, per parabolam euangelicam deſignata.

Hæretici in uijs & ſepibus inueniuntur.

5. Et tractatu undecimo in Euangelium Ioannis: Si quandò uult Deus concitare poteſtates aduerſus hæreticos, aduerſus Schiſmaticos, aduerſus diſsipatores Eccleſiæ, aduerſus exufflatores Chriſti, aduerſus blaſphematores baptiſmi, non mirentur, quia Devs concitat, ut à Sara uerberetur Agar: cognoſcat ſe Agar, ut ponat ceruicem, quia cum humiliata diſcederet à domina ſua, occurrit ei angelus & dixit: quid eſt Agar ancilla Saræ? Cùm conqueſta eſſet de domina, quid audiuit ab Angelo? Reuertere ad dominam tuam.

A Deo concitantur poteſtates ſeculi aduerſus hæreticos.

Gen.16.

Principes rationē reddituri ſunt, ſi non moueantur aduerſus diſſipatores Eccleſiæ.

tuam. Ad hoc ergò affligitur ut reuertatur, atque utinam reuertatur, quia proles eius ſicut filij Iacob cum fratribus hæreditatem tenebit. Mirantur autem quia commouentur poteſtates Chriſtianæ aduerſus deteſtandos diſſipatores Eccleſiæ. Si non ergò mouerentur, & quomodo redderent rationē de imperio ſuo Deo? Intendat Charitas ueſtra quid dicam, quia pertinet hoc ad reges ſeculi Chriſtianos, ut temporibus ſuis pacatam uelint matrem ſuam Eccleſiam habere, undè ſpiritaliter nati ſunt. Legimus Danielis uiſiones & geſta prophetica. Tres pueri in igne laudauerunt Dominum, miratus eſt Nabuchodonoſor rex laudantes Deum pueros, & circa eos ignem non nocentem. Et cùm admiratus eſſet, quid ait Nabuchodonoſor rex, nō uel Iudæus, uel circunciſus ille qui ſtatuam ſuam erexerat, & ad eam adorandam omnes coegerat, tamen laudibus trium puerorum commotus, ubi uidit maieſtatem Dei præſentis in igne, quid ait? Et ego proponam decretum omnibus tribubus & linguis in omni terra. Quale decretum? Quicunque dixerint blaſphemiam in Deum Sidrach, Miſach & Abdenago, in interitum erunt, & domus eorum in perditionem. Eccè quomodò ſæuit rex alienigena, ne blaſphemetur Deus Iſrael, qui potuit tres pueros de igne liberare: & nolunt ut ſæuiant reges Chriſtiani, quia Chriſtus exufflatur, à quo non tres pueri, ſed orbis terrarum cum ipſis regibus à gehennarum igne liberatur. Nam tres illi pueri, fratres mei, liberati ſunt ab igne temporali: nūquid non ipſe eſt Deus Machabæorū, qui & trium puerorum? Illos ab igne liberauit, illi in tormentis igneis corpore defecerunt. ſed in legitimis mandatis animo permanſerunt: Illi apertè liberati ſunt, illi occultè coronati ſunt. Plus eſt liberari de flamma gehennarum, quàm de fornace poteſtatis humanæ. Si ergò Nabuchodonoſor rex laudauit & prædicauit, & gloriam dedit Deo, quia liberauit de igne tres pueros, & tantam gloriam dedit, ut decretum mitteret per regnum ſuum: Quicunque dixerint blaſphemiam in Deum Sidrach, & Miſach, & Abdenago, in interitum erunt, & domus eorum in perditionem: quomodò iſti reges non moueantur, qui non tres pueros attendunt liberatos de flamma, ſed ſeipſos liberatos de gehenna, quandò uident Chriſtum, à quo liberati ſunt, exufflari in Chriſtianis, quando audiunt dici Chriſtiano, dic te non eſſe Chriſtianum? Talia facere uolunt, & ſaltem talia pati nolunt. Nam uidete qualia faciunt, & qualia patiuntur. Occidunt animas, affliguntur in corpore. Sempiternas mortes faciunt, & temporales ſe perpeti conqueruntur.

Daniel 3.
Exemplum Nabuchodonoſor.

Nota.

2. Mach. 7.

Sempiternas mortes faciūt & de temporali conqueruntur.

6. Bernardus ſermone ſexageſimoſexto ſuper Cantica canticorum: Melius proculdubiò (hæretici) gladio coercerentur, illius uidelicet qui non ſine cauſa gladium portat, quàm in ſuum errorem multos traijcere permittāt. Dei enim miniſter ille eſt, uindex in iram ei qui malè agit. Mirabantur aliqui, quòd non modo patienter, ſed & læti, ut uidebatur, ducerentur ad mortem: ſed qui minus aduertunt quanta ſit poteſtas diaboli, non modo in corpora hominum, ſed etiam in corda quæ ſemel permiſſus poſſederit. Nonne plus eſt ſibimet hominem inijcere manus, quàm id libenter ab alio ſuſtinere? Hoc autem in multis potuiſſe diabolum frequenter experti ſumus, qui ſeipſos aut ſubmerſerunt, aut ſuſpenderunt. Denique Iudas ſuſpendit ſe ipſum, diabolo ſine dubio immittente. Ego tamen maius exiſtimo, magiſque admiror, quod potuit immiſiſſe in cor eius ut traderet Dominum, quàm ut ſemetipſum ſuſpenderet. Nihil ergo ſimile habente conſtantia

Gladio coerceri hæreticos expedit.

Rom. 13.

Diaboli poteſtas in corda hæreticorum.

Matth. 27.

mar-

martyrum,& pertinacia horum: quia mortis contemptum in illis pietas, in iſtis cordis duritia operatur.

Conſtantia martyrũ diſſimilis eſt hæreticorum pertinaciæ.

7. HIERONYMVS in caput quintum epiſtolæ ad Galatas: Scintilla res parua eſt,& penè dum cernitur, non uidetur: ſed ſi fomitem comprehenderit, & nutrimenta ſui quamuis paruus ignis inuenerit, mœnia, urbes, latiſſimos ſaltus, regioneſque conſumit. Fermentum quoquè, cuius ad aliam partem in euangelio parabola temperata eſt, res modica uidetur & nihili: ſed cùm farinæ conſperſum, totam maſſam ſuo uigore corruperit, in illius uim tranſit omne quod mixtum eſt: ità & doctrina peruerſa ab uno incipiens, uix duos aut tres primum in exordio reperit auditores: ſed paulatim cancer ſerpit in corpore, & iuxta uulgare prouerbium, unius pecudis ſcabies, totum commaculat gregem. Igitur & ſcintilla ſtatim ut apparuerit, extinguenda eſt: & fermentum à maſſæ uicinia ſemouendum: ſecandæ putridæ carnes, & ſcabioſum animal à caulis ouium repellendum: nè tota domus, maſſa, corpus, & pecora ardeat, corrumpatur, putreſcat, intereat. Arius in Alexandria una ſcintilla fuit: ſed quia non ſtatim oppreſſa eſt, totũ orbem eius flamma populata eſt.

Principijs hęreſeon obſiſtendum. Luc. 13. 1. Cor. 5. Secandæ putridæ carnes. Arius hæreſiarcha ſcintillæ non oppreſſæ comparatur.

8. GREGORIVS libro duodecimo, epiſtola trigeſimaprima ad Felicem Epiſcopum Siciliæ: Melius eſt ut pro multorum ſalute unus condemnetur, quàm per unius licentiam multi periclitentur. Nec mirum ſi inter homines hæc ratio cuſtoditur, cùm & inter iumenta hoc fieri perſæpè cognouimus, ut ea quæ ſcabiem aut impetiginem habere uidentur, ſeparentur a ſanis, nè illorum morbo ſana damnentur & pereant.

Vnum pro multorũ ſalute cõdemnari pręſtat.

1. C. AVGVSTINVS in pſalmum quinquageſimum: Veruntamen, chariſsimi, in tanta morum diuerſitate, & tam deteſtabili corruptela, regite domos ueſtras, regite filios ueſtros, regite familias ueſtras. Quomodò ad nos pertinet in Eccleſia loqui uobis, ſic ad uos pertinet in domibus ueſtris agere, ut bonam rationem reddatis de his qui uobis ſunt ſubditi. Amat DEVS diſciplinam. Peruerſa autem & falſa innocentia eſt, habenas laxare peccatis. Valdè inutiliter, ualdè pernicioſè ſentit filius patris lenitatem, ut iuſtè poſteà DEI ſentiat ſeueritatem. Et hoc non ſolus, ſed cum diſſo luto patre ſuo. Quid enim, ſi ipſe non peccat, & non facit quod filius eius? ideò non debet ab ipſa nequitia filium prohibere? An fortè ut videatur filio eius, quia & pater talia faceret, niſi ſenuiſſet? Peccatum quod tibi non diſplicet in filio tuo, delectat te: ſed ætas deſeruit, non cupiditas. Maximè, fratres mei, filios ueſtros fideles attendite quos fide genuiſtis, ut baptizarentur. Sed fortè negligit malus filius, uel monita patris, uel obiurgationem, uel ſeueritatem. Tu imple perſonam tuam, Deus de illo exigit ſuam.

Paterfamilias regat familiam ſuam & filios. Innocentia falſa eſt, habenas laxare peccatis.

2. GREGORIVS libro quarto Dialogorum, capite decimooctauo: Et ſi omnes baptizatos infantes, atque in eadem infantia morientes ingredi regnum cæleſte credendum eſt, omnes tamen paruulos qui ſcilicet iam loqui poſſunt, regna cæleſtia ingredi credendum non eſt: quia nonnullis paruulis eiuſdem regni cæleſtis aditus à parentibus clauditur, ſi malè nutriantur. Nã quidam uir cunctis in hac urbe notiſsimus ante triennium filium habuit annorum, ſicut arbitror, quinque: quem nimis carnaliter diligens remiſſe nutriebat: atque idem paruulus, quod dictu graue eſt, mox ut eius animo aliquid obſtitiſſet, maieſtatem Dei blaſphemare conſueuerat, qui in hac ante triennium mortalitate percuſſus, uenit ad mortem. Cumq; eũ ſuus

Quibuſdam paruulis clauditur aditus regni cęleſtis à parentibus.

pater in ſinu teneret, ſicut hi teſtati ſunt qui præſentes fuerunt, malignos ad ſe ueniſſe ſpiritus trementibus oculis puer adſpiciens, cœpit clamare: Obſta pater, obſta pater. Qui clamans declinauit faciem, ut ſe ab eis in ſinu patris abſconderet. Quem cùm ille trementem requireret, quid uideret puer adiunxit, dicens: Mauri homines uenerunt, qui me tollere uolunt. Qui cùm hoc dixiſſet, maieſtatis nomen protinùs blaſphemauit, & animam reddidit. Vt enim omnipotens Deus oſtenderet, pro quo reatu talibus fuiſſet traditus executoribus, undè uiuentem pater ſuus noluit corrigere, hoc morientem permiſit iterare: ut qui diu per diuinitatis patientiam blaſphemus uixerat, quandoque per diuinitatis iudicium blaſphemaret & moreretur: quatenùs reatum ſuum pater eius agnoſceret, & qui paruuli filij animam negligens, non paruulum peccatorem, gehennæ ignibus nutriſſet.

Terribile exemplum de puero blaſphemo.

Magni meriti eſt, liberos educare Deo.

3. Chrysostomvs homilia nona in priorem epiſtolam ad Timotheum: Neque enim parui meriti eſt, indultos nobis à Deo liberos, ad ipſius exercere militiam, eique ab infantiæ pannis dedicare. Nam ſi eiuſce educationis fundamenta iecerint, maximis afficiendi ſunt præmijs: quemadmodùm ſi neglexerint, grauiſsimis cruciatibus. Nempe enim & Heli propter filios perijt: illos quippe cùm acrius coercere debuiſſet, uerbis tandem lenibus monuit. Quocircà dum illis moleſtus eſſe ſeuera increpatione recuſat, & illos & ſe ipſum unà perdidit. Audite hæc patres, ueſtroſq; filios in diſciplina & correptione Domini erudite ſumma cum diligentia. Eſt enim iuuentus fera, plurimiſque indiget inſtitutoribus, magiſtris, pædagogis, aſſeclis, atque nutritoribus. Vtique res eſt, poſt adeò exactam diligentiam eam continere poſſe, nòn ſecus, quàm equus quidam indomitus, ueluti fera bellua. Huiuſmodi quippe iuuentus eſt. Si igitur illi ab ipſis ſtatim initijs, atq; à prima ætate leges optimas imponamus, minimum poſthac laborabimus: uerum conſuetudo ipſa uirtutis in legem tranſiet. Nihil eos agere permittamus, ex his quæ noxie iucunda ſunt, neque illis ut pueris indulgeamus: atq; ante omnia illos in pudore & ſobrietate ſeruemus, quippe huic inimica libido omnium maximè huiuſmodi turbat ætatem. Et paulò pòſt: Admoneamus igitur illos, corripiamus, terreamus, minaſque interremus, & modò illud, modò illud faciamus. Magnum habemus precioſumque depoſitũ filios: ingenti illos ſeruemus cura, atque omnia faciamus, nè fur id nobis aſtutus auferat. At uerò nunc contrà penitus faciamus. Nam ut fundus quidẽ ſit optimus, cuncta molimur, eumque fideli uiro magno cum ſtudio tradimus, & agalonem atque mulionem, procuratoremque ac diſpenſatorem, qui nobis magna beneuolentia afficiatur, inquirimus: cæterum quod nobis chariſsimum omnium eſt, omninò negligimus; neque curamus, quo pacto filium noſtrum fideli cuipiam uiro permittamus, qui ipſius tueri ac ſeruare pudicitiam poſsit? Et certè nulla nobis poſſeſsio, nullus fundus æquè nobis gratus atque charus eſſe debet: quippe hæc omnia filijs quæruntur. Igitur maior nobis poſſeſsionum cura eſt, quàm eorum, quorum illæ gratia comparantur; quod profectò abſurdiſsimum atque ſtolidiſsimum eſt. Exerceamus igitur ad uirtutem atque pietatẽ molles filiorũ animos, cætera oĩa ſecundo loco quæramus. Nam ſi quidem illi improbi fuerint, nihil eis pecuniæ proderunt, ſin autem probi, nihil ex paupertate lædentur. Vis filium relinquere diuitem? Bonum illum ac benignum eſſe doce: ità enim etiam rem familiarem auctiorem facere poterit. Quòd ſi tenuis illi ſubſtantia fue-

1. Reg. 2. & 4. Exemplo Heli mouentur parentes.

Quomodò inſtituendi filij.

Contra parentes, qui cum aliarum rerũ diligentem curam, filiorum ferè nullam habent.

fuerit,nihilo deteriori in loco erit,quàm hi qui plurima poſsideat. Quod ſi malus ille fuerit, etiam ſi infinitam illi ſubſtantiam relinquas, non illi cuſtodem reliquiſti,ſed longè deteriore conditione feciſti, quàm ſi ad extremam deueniſſet inopiam. Quippe filijs non ritè inſtitutis præſtat pauperes eſſe, quàm diuites. Paupertas enim uel inuitos coercet,atque intra uirtutis limites continet: opes uerò ne uolentes quidem pudicè, temperanterq; uiuere ſinunt: uerùm exorbitare faciunt, atque peruertunt,maliſque innumeris ſubiungunt. Matres item,filiarum uobis curam aſſumite:eſt ea cura uobis perfacilis. Curate ſolicitè, vt domi iugiter ſint. Ante omnia pias eſſe,religioſaſque docete,aſpernari pecunias,exterioriſque ornatus contemptrices eſſe,atque itá demum nuptijs tradite:eas ſi itá inſtitueritis, non ipſas modò ſeruabitis,uerùm & uiros qui illas ducturi ſunt: neque uiros tãtum,ſed etiam filios atque nepotes. Quippe ex radice optima ſurculi prodeunt firmiores, ac ſemper in meliora proficiunt,horumque omnium merces uobis reddenda eſt. Non igitur tanquàm unius animæ commodis proſpiciẽtes,ſed ut plurimis per unam conſulentes, magno cum ſtudio omnia faciamus. Ità nempe paterna domo decet progredi uirginem,ac matrimonio iungi,quemadmodùm ex palæſtra luctatorem, ut omnem diligentiſsimè rei familiaris peritiam habeat: ſitque ueluti fermentum, quod maſſam omnem in ſuam transfert pulchritudinem. Filij quoquè adeò uerendi ſint præ morum honeſtate,& ſingulari pudicitiæ laude, ut ab hominibus, & à Deo laudes mereantur. Diſcant continere uentrem, abſtineant à ſuperfluis ſumptibus,& omni magnificentia apparatus:diſpenſare ſua probè nouerint,pij in parentes ſint:ſubijci,& dicto obtemperantes eſſe diſcant: ità enim & parentibus ipſis ingentes præmiorum adijcient cumulos: atque ità omnia in Dei gloriam,ſalutemque noſtram ſient.

Nota.

Filiarum cura matribus mandata.

Filij quales eſſe debeant.

X

Quid eſt, participatione alienum peccatum contrahere?

Id maximè fit, quandò in partem lucri cum furibus, ſiue raptoribus uenimus: cùm itidem bona iniuſtè parta, uel quouis modo aliena nobis unà cum alijs ſcienter uendicamus aut retinemus: cùm inſuper ſpolijs alienis diteſcimus. Quò pertinere uidetur quod pſalmographus dixit,[a] cum furibus ipſis currere, & cum adulteris portionem habere. Sic & Eſaias obijcit populo Iudaico: [b] *Principes tui infideles, ſocij furum, omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones*. Grauius adhuc delinquunt, qui lucrum ſibi ex aliena [c] turpitudine apertè parant, ut lenones:quive latronibus, & notæ turpitudinis

Tob.2.d Prou.1.b 29.d Num.15.d Eccl 5.a 2.Paral.20.g Greg. Turon. in gloriam cõfeſſor.c 63.& 71. Itẽ lib.1. de gloria Marty.c. 36 72, & 79. & l. 2. c.13. 14. 15.16,17.& 20. Theod.li.3.hiſt. ca. 11 & 12. Vict.l.1. perſecuti.Vandal.Ioſ.7.d Dan.5.a f 2. Mach. 3. a e g 5.c d 9.a b 1.Machabæor.6.
a Pſal.49. c Aug. in pſal.129.
b Eſaiæ 1.f
a Deut.23.c

uel factionis hominibus præbere audent hoſpitium & locũ, quò ſe illi, aut ſua recipiant.

SCRIPTVRAE.

Tobiae ſecundo capite: Anna uxor eius ibat ad opus textrinum quotidiè: & de labore manuum ſuarum uictum, quem conſequi poterat, deferebat. Vndè factum eſt, ut hœdum caprarum accipiens detuliſſet domi. Cuius cùm uocem balantis uir eius audiſſet, dixit: Videte nè fortè furtiuus ſit: reddite eum dominis ſuis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere.

Proverbiorvm primo capite: Fili mi, ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis Si dixerint, Veni nobiſcum, inſidiemur ſanguini, &c. Omnem precioſam ſubſtantiam reperiemus, implebimus domos noſtras ſpolijs. Sortem mitte nobiſcum, marſupium ſit unum omnium noſtrum. Fili mi, nè ambules cum eis, prohibe pedem tuum à ſemitis eorum.

Et capite vigeſimonono: Qui cùm fure participat, odit animam ſuam: adiurantem audit, & non indicat.

Nvmerorvm decimoſexto: Surrexitque Moyſes, & abijt ad Dathan & Abiron: & ſequentibus eum ſenioribus Iſrael, dixit ad turbam: Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, nè inuoluamini in peccatis eorum. Cumque receſſiſſent à tentorijs eorum per circuitum, Dathan & Abiron egreſsi ſtabant in introitu papilionum ſuorum cum uxoribus, & liberis, omnique frequentia. Et ait Moyſes: In hoc ſcietis quòd Dominus miſerit me, ut facerem uniuerſa quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim: Si conſueta hominum morte interierint, & uiſitauerit eos plaga, qua & cæteri uiſitari ſolent, non miſit me Dominus. Sin autem nouam rem fecerit Dominus, vt aperiens terra os ſuum, deglutiat eos &c.

Ecclesiastici quinto: Noli attendere ad poſſeſsiones iniquas, & nè dixeris, eſt mihi ſufficiens uita. nihil enim proderit in tempore uindictæ & obductionis.

Secvndi Paralipomenon uigeſimo: Poſt hæc inijt amicitias Ioſaphat rex Iuda cum Ochozia rege Iſrael, cuius opera fuerunt impijſsima. Et particeps fuit ut faceret naues quæ irent in Tharſis: feceruntque claſſem in Aſion Gaber: Prophetauit autem Eliezer filius Dodau de Mareſa ad Ioſaphat, dicens: Quia habuiſti fœdus cum Ochozia, percuſsit Dominus opera tua, contritæque ſunt naues, nec potuerunt ire in Tharſis.

Iosve ſeptimo: Reſponditque Achan Ioſue, & dixit ei: Verè ego peccaui Domino Deo Iſrael, & ſic & ſic feci. Vidi enim inter ſpolia pallium coccineum ualdè bonum, & ducentos ſiclos argenti, regulamque auream quinquaginta ſiclorum, & concupiſcens abſtuli, & abſcondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque foſſa humo operui. Miſit ergo Ioſue miniſtros: qui currentes ad tabernaculum illius, repererunt cuncta abſcondita in eodem loco & argentum ſimul. Auferenteſque de tentorio, tulerunt ad Ioſue, & ad omnes filios Iſrael, proieceruntque ante Dominum. Tollens itaque Ioſue Achan filium Zaræ, argentumque & pallium, & auream regulam, filios quoque & filias eius, boues & aſinos

nos & oues, ipſumque tabernaculum, & cunctam ſupellectilem: (& omnis Iſrael cum eo) duxerunt eos ad uallem Achor: vbi dixit Ioſue, Quia turbaſti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidauitque eum omnis Iſrael, & cuncta quæ illius erant, igne conſumpta ſunt. Congregauerunt que ſuper eum aceruum magnum lapidum, qui permanet uſque in præſentem diem. Et auerſus eſt furor Domini ab eis. Vocatumque eſt nomen loci illius, Vallis Achor uſque hodiè.

DANIELIS quinto: Balſaſar rex fecit grande conuiuium optimatibus ſuis mille: & unuſquiſque ſecundùm ſuam bibebat ætatem. Præcepit ergò iam temulentus, ut afferrentur uaſa aurea & argentea quæ abſportauerat Nabuchodonoſor pater eius de templo quod fuit in Hieruſalem: ut biberent in eis rex & optimates eius, uxores & concubinæ. Tunc allata ſunt uaſa aurea quæ abſportauerat de templo quod fuerat in Hieruſalem: & biberunt in eis rex & optimates eius, uxores & concubinæ illius. Bibebant uinum, & laudabant deos ſuos aureos & argenteos, æreos, ferreos, ligneoſque & lapideos. In eadem hora apparuerunt digiti, quaſi manus hominis ſcribentis contra candelabrum in ſuperficie parietis aulæ regiæ: & rex adſpiciebat articulos manus ſcribentis. Tunc facies regis commutata eſt, & cogitationes eius conturbabant eum: & compages renum eius ſoluebantur, & genua eius ad ſe inuicèm collidebantur. Exclamauit itaque rex fortiter, ut introducerent magos &c. Et paulò pòſt: Ad quæ reſpondens Daniel, ait coram rege: Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ alteri da: ſcripturam autem legam tibi, rex, & interpretationem eius oſtendam tibi. Quandò eleuatum eſt cor Nabuchodonoſor patris tui, & ſpiritus illius obfirmatus eſt ad ſuperbiam, depoſitus eſt de ſolio regni ſui, & gloria eius ablata eſt, & à filijs hominum eiectus eſt, ſed & cor eius cum beſtijs poſitum eſt, & cum onagris erat habitatio ejus: fœnum quoquè ut bos comedebat, & rore cęli corpus eius infectum eſt: donèc cognoſceret quòd poteſtatem haberet altiſsimus in regno hominum, & quemcunque uoluerit ſuſcitabit ſuper illud. Tu quoquè filius eius Balſaſar, non humiliaſti cor tuum cùm ſcires hæc omnia: ſed aduersùm Dominatorem cęli eleuatus es: & uaſa domus eius allata ſunt coram te: & tu, & optimates tui, & uxores tuæ & concubinæ tuæ vinum bibiſtis in eis: deos quoquè argenteos, & aureos, & æreos, ferreos, ligneoſque, & lapideos qui non uident neque audiunt, neque ſentiunt, laudaſti: porrò DEVM qui habet flatum tuum in manu ſua & omnes uias tuas, non glorificaſti. Idcircò ab eo miſſus eſt articulus manus, qui ſcripſit hoc quod exaratum eſt. Hæc eſt autem ſcriptura quæ digeſta eſt: MANE THECEL PHARES. Et hæc eſt interpretatio ſermonis: MANE: numerauit Deus regnum tuum, & compleuit illud: THECEL: appenſus es in ſtatera, & inuentus es minus habens: PHARES: diuiſum eſt regnum tuum, & datum eſt Medis & Perſis. Eadem nocte interfectus eſt Balſaſar rex Chaldæus. Et Darius Medus ſucceſsit in regno, annos natus ſexagintaduos.

SECVNDI Machabæorum tertio: Simon propoſitus templi, cùm uincere Oniam non poſſet, uenit ad Appollonium Tharſææ filium, qui eo tempore erat dux Cœleſyriæ & * Phœnicis: & nunciauit ei pecunijs innumerabilibus plenum eſſe ærarium Hieroſolymis, & communes copias immenſas eſſe, quæ non pertinent ad rationem ſacrificiorum: eſſe autem poſsibi-

* Phęnices.

le,ſub poteſtate regis cadere uniuerſa . Cumque retuliſſet ad regem A-
pollonius de pecunijs quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum qui erat
ſuper negocia eius , miſit cum mandatis , ut prædictam pecuniam tranſpor
taret. Statimque Heliodorus iter eſt aggreſſus, ſpecie quidem quaſi per
Phęnicē Cœleſyriam & * Phœnicem ciuitates eſſet peragraturus, reuerà autem Re
gis propoſitum perfecturus. Sed cùm ueniſſet Hieroſolymam,& benigne
à ſummo Sacerdote in ciuitate eſſet exceptus, narrauit de dato indicio pe
cuniarum, & cuius rei gratia adeſſet, aperuit: interrogabat autem,ſi ue-
rè hæc ita eſſent. Tunc ſummus Sacerdos oſtendit depoſita eſſe hæc, & ui
ctualia uiduarum & pupillorum : quædam uerò eſſe Hyrcani Tobiæ uiri
ualdè eminentis,in his quæ detulerat impius Simon: vniuerſa autem argen
ti talenta eſſe quadringenta, & auri ducenta: decipi uerò eos, qui credi-
diſſent loco & templo, quod per uniuerſum mundum honoratur pro ſui
ueneratione & ſanctitate , omninò impoſsibile eſſe. At ille pro his quæ
habebat in mandatis à rege dicebat omni genere regi ea eſſe deferenda.
Conſtituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus . Non me-
dica uero per uniuerſam ciuitatem erat trepidatio. Sacerdotes autem an
te altare cum ſtolis ſacerdotalibus iactauerunt ſe, & inuocabant de cęlo cū
qui &c. Et paulo pòſt :Heliodorus autem , quod decreuerat, perficie-
bat eodem loco ipſe cum ſatellitibus circa ærarium, præſens . Sed ſpiri-
tus omnipotentis DEI magnā fecit ſuæ oſtenſionis euidentiam,ità ut om
nes qui auſi fuerant parere ei, ruentes Dei uirtute,in diſſolutionem & for
midinem conuerterentur . Apparuit enim illis quidam equus terribi-
lem habens ſeſſorem ,optimis operimentis adornatus:iſque cum impetu
Heliodoro priores calces eliſit,qui autem ei ſedebat,uidebatur arma habe
re aurea . Alij etiam apparuerunt duo iuuenes, uirtute decori, optimi
gloria, ſpecioſique amictu: qui circunſteterunt eum, & ex utraque pa te
flagellabant, ſine intermiſsione multis plagis uerberantes. Subitò autem
Heliodorus concidit in terram , eumque multa caligine circunfuſum ra-
puerunt, atque in ſella geſtatoria poſitum eiecerunt. Et is qui cum multis
curſoribus & ſatellitibus prædictum ingreſſus eſt ærarium,portabatur nul-
lo ſibi auxilium ferente, manifeſta cognita Dei uirtute: & ille quidem per
diuinam uirtutem iacebat mutus, atque omni ſpe & ſalute priuatus. Hi au
tem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum ſuum,& templum
quod paulo antè timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente
Domino, gaudio & lætitia impletum eſt. Tunc uerò ex amicis Heliodo
ri quidam rogabant confeſtim Oniam,ut inuocaret Altiſsimum , &c. He-
liodorus autem hoſtia Deo oblata,& uotis magnis promiſsis ei qui uiuere
illi conceſsit, & Oniæ gratias agens, recepto exercitu repedabat ad Re-
gem. Teſtabatur autem omnibus ea quæ ſub oculis ſuis uiderat opera ma-
gni Dei . Cùm autem rex interrogaſſet Heliodorum, quis eſſet aptus ad-
huc ſemèl Hieroſolymam mitti,ait: Si quem habes hoſtem,aut regni tui in
ſidiatorem,mitte illuc,& flagellatum eum recipies,ſi tamen euaſerit : eo
quòd in loco ſit uerè Dei quædam uirtus. Nam ipſe qui habet in cælis ha-
bitationem, uiſitator & auditor eſt loci illius,& uenientes ad malefacien-
dum, percutit ac perdit. Igitur de Heliodoro & ærarij cuſtodia ità res ſe
habet.

Ex capite quinto:Auſus eſt etiam(Antiochus)intrare templum uniuer-

ſa ter-

ſa terra ſanctius, Menelao ductore, qui legum & patriæ fuit proditor: & ſce leſtis manibus ſumens ſancta uaſa, quæ ab alijs regibus & ciuitatibus erāt poſita ad ornatum loci & gloriam, contrectabat indignè & contaminabat. Itá alienatus mente Antiochus, non conſiderabat quòd propter peccata habitantium ciuitatem, modicum DEVS fuerat iratus. propter quod & accidit circa locum diſpectio, alioquin, niſi contig'ſſet eos multis peccatis eſſe inuolutos, ſicut Heliodorus qui miſſus eſt à Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiam hic ſtatim adueniens flagellatus & repulſus utiq; fuiſſet ab audacia. Verùm non propter locum, gentem: ſed propter gentem, locum Deus elegit. Ideoquè & ipſe locus particeps factus eſt populi malorum, poſteà autem fiet ſocius bonorum. & qui derelictus in ira DEI omnipotentis eſt, iterum in magni Domini reconciliatione cum ſumma gloria exaltabitur. Igitur Antiochus mille & octingentis ablatis de templo talentis, uelociter Antiochiam regreſſus eſt, &c.

ITEM capite nono: Elatus autem ira (Antiochus) arbitrabatur ſe iniuriam illorum qui ſe fugauerant, poſſe in Iudæos retorquere: ideoque iuſſit agitari currum ſuum, ſine intermiſſione agens iter, cæleſti eum iudicio perurgente, eo quòd itá ſuperbè locutus eſt ſe uenturum Hieroſolymam, & congeriem ſepulcri Iudæorum eam facturum. Sed qui uniuerſa conſpicit Dominus DEVS Iſrael, percuſſit eum inſanabili & inuiſibili plaga. Vt enim finiuit hunc ipſum ſermonem, apprændit eum dolor dirus uiſcerum, & amara interiorum tormenta: & quidem ſatis iuſtè, quippe qui multis & nouis cruciatibus aliorum torſerat uiſcera, licèt ille nullo modo à ſua malitia ceſſaret. Super hoc autem ſuperbia repletus, ignē ſpirans animo in Iudęos, & præcipiens accelerari negocium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, & graui corporis colliſione membra uexari. Iſque qui ſibi uidebatur etiam fluctibus maris imperare, ſupra humanum modum ſuperbia repletus, & montium altitudines in ſtatera appendere, nunc humiliatus ad terrā, in geſtatorio portabatur, manifeſtam DEI uirtutem in ſemetipſo conteſtans: itá ut de corpore impij, uermes ſcaturirent, ac uiuentes in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam illius & fœtore exercitus grauaretur: & qui paulo antè ſidera cæli contingere ſe arbitrabatur, eum nemo poterat ꝓpter intolerantiam fœtoris portare. Hinc igitur cœpit ex graui ſuperbia deductus ad agnitionem ſui uenire, diuina admonitus plaga, per momenta ſingula doloribus ſuis augmenta capientibus. & cùm nec ipſe iam fœtorē ſuum ferre poſſet, itá ait: Iuſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire. Orabat autem hic ſcelestus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus. Et ciuitatem ad quam feſtinās ueniebat, ut eam ad ſolum deduceret, ac ſepulcrum congeſtorum facere, nunc optat liberam reddere: & Iudæos quos nec ſepulturā quidem ſe dignos habiturū, ſed auibus ac feris diripiendos traditurum, & cum paruulis exterminaturū dixerat, æquales nunc Athenienſibus futurum pollicetur: templum etiā ſanctum, ꝙ prius expoliauerat, optimis donis ornaturum, & ſancta uaſa multiplicaturum &c.

PRIMI Machabæorū ſexto: Et uocauit Antiochus omnes amicos ſuos, & dixit illis: Receſsit ſomnus ab oculis meis, & concidit & corrui corde præ ſolicitudine: & dixi in corde meo, In quantam tribulationem deueni, & in quos fluctus triſtitiæ in qua nunc ſum, qui iucundus eram & dilectus in

poteſtate mea? Nunc uerò reminiſcor malorum quæ feci in Ieruſalem, undè & abſtuli omnia ſpolia aurea & argentea quæ erant in ea,& miſi auferre habitantes Iudæam ſine cauſa. Cognoui ergò quia proptereà inuenerunt me mala iſta:& eccè pereo triſtitia magna in terra aliena.

Psalmo quadrageſimonono: Peccatori autem dixit Deus,&c. Si uidebas furem,currebas cum eo,& cùm adulteris portionem tuam ponebas.

Esaiae primo: Principes tui infideles,ſocij furum: omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones. Pupillo non iudicant; & cauſa uiduæ non ingreditur ad illos. Propter hoc ait Dominus Deus exercituum, fortis Iſrael,Heu conſolabor ſuper hoſtibus meis, & uindicabor de inimicis meis. Et conuertam manum meam ad te,&c.

Deuteronomii uigeſimotertio. Non offeres mercedem proſtibuli,nec pretium canis in domo Domini Dei tui,quicquid illud eſt quod uouerint: quia abominatio eſt utrunque apud Dominum Deum tuum.

PATRES.

1. Gregorius Turonenſis in libro de gloria Confeſſorum,capite ſexageſimotertio: Leonis Romani Imperatoris filia, cùm ab ſpiritu uexaretur immundo, & per loca ſancta duceretur, aſsiduè clamabat neq; iā ſpiritus: Non hinc egredior, niſi Archidiaconus Lugdunenſis aduenīat: ac niſi ipſe me de hoc uaſculo quod acquiſiui, eijciat, nullatenus hinc ſum egreſſurus. Audiens hæc Imperator, dirigit ſuos in Gallias. Quem illi repertum ſuppliciter exorant, ut cum eis ad uiſitandum puellam Romam dignaretur accedere. Ille uero contradicens,& ſe indignum, per quem Chriſtus miracula oſtenderet, eſſe uociferans, admonitus Epiſcopi ſui conſilio, cum eiſdem miſsis iter dirigit. Et ad Imperatorem ueniens, cum honore ſuſcipitur. Audiens autem de infirmitate puellæ,ſe ad baſilicā beati Petri Apoſtoli confert: ibique cōtinuato cū uigilijs & orationibus triduano ieiunio, quarta die per inuocationem Domini noſtri Iesv Christi & crucis uexillum, immundum ſpiritum à corpore puellæ depellit. Qua ſanata, tria ei centenaria auri Imperator offert: ſed ille uir altioris ſpiritus, caducas diuitias pro nihilo reſpuit, dicens: Si me tuis muneribus locupletare deſideras, illud quod cunctæ proficiat ciuitati, largire: tributum,ait, in tertio circa muros milliario populis cede: hoc utriſque animabus ſalubre beneficium erit. Aurum uero tuum neceſſarium non habeo: pauperibus pro tua tuorumque felicitate diſpenſa. Quod ille non abnuens, aurum pauperibus erogat, & tributum petitum ciuitati concedit. Vndè uſque hodiè circa muros urbis illius in tertio milliario tributa non redduntur in publico. poſt diſceſſum uerò beati Archidiaconi, ait Imperator ſuis: Si iſte inquit, Devm plùs quàm pecuniam diligit,dignè Eccleſia illa cuius nobis miniſter obſequitur, noſtris muneribus illuſtratur. Tunc capſam ad ſancta Euangelia recludenda,patenamque & calicem ex auro puro precioſiſque lapidibus præcepit fabricari. Quod miro perfectū opere,per hominem eruditum dirigit Eccleſiæ: ſed nuncius ille inter Alpes poſitus, qui hæc exhibebat, ad aurificis cuiuſdam domum diuertit. Cū que ab eo artifex ſciſcitaretur, quid negocij gereret,rem ſecretius ac ſimpliciter

citer pandit: & ille, Si inquit, meo conſilio conniuentiam præbueris, multa hæc nobis ratio poterit lucra deferre. Ad hæc ille diabolo inſtigante ſeductus, (& ut fertur inter ruſticos ſermo uulgatus, quòd inhianti auro ac circumuentionis fallacias inferentes ſæpius animi coniunguntur) ſtatim huius conſilij effectus eſt ſectator. Tunc ille deceptor fecit ſimiles de argento ſpecies, ut nihil aliud quàm aurum puriſsimum putarentur: & ſic opera quæ cum gemmis filisq; aureis fuerant ſuperpoſita, ſtudioſiſsimè cum clauis affixit. Veruntamen calicem non comminuit, quia caraclyza in ipſo fuerant ſolidata. Denique portitor cum hac fraude Lugdunum aduenit. Oblatisq; muneribus, ab Epiſcopo muneratur: regreſſusq; ad ſocium, aurum de ſpeciebus figuratum recipere flagitat: artifex uerò adhuc non eſſe totum paratum pronunciat: ſed ſub ipſa expliciturum ſe nocte pollicetur. Exacta igitur cœna, cùm in cellula qua hæc operabatur, pariter reſiderent, concuſſa ſubitò à terræ motu ſuper eos diruit. Diſruptaq; terra ſub pedibus eorũ, ipſos pariter cum pecunia deglutiuit: deſcenderuntq; uiuentes ac uociferãtes in tartarum. Vltusq; eſt Deus uelociter de fraude Eccleſiæ ſuæ. Egò uerò has ſpecies in Eccleſia Lugdunenſi ſæpiſsimè uidi. Sit hoc populis documentum, ut nullus res Eccleſiæ aut appetere, aut fraudare nitatur. Nam aliter uidebit Dei iudicium ſuper ſe uelociter imminere.

Pœna terribilis in ſacrilegos. Num. 16.

a ET capite ſeptuageſimoprimo: Aquêſibus eſt conceſſus inclytus athleta Metrias, uir in corpore iuxta hiſtoriam actionis magnificæ ſanctitatis: & licèt ditione ſeruus, liber tamen iuſtitia: qui, ut ferunt legentes certaminis eius textum, peracto curſu boni operis, à ſeculo uictor abſceſsit, ſæpiùs ſe in cælis degere uirtutibus manifeſtis oſtendens. Tempore igitur quodam cũ Franco Epiſcopus eius municipij Eccleſiam gubernaret, Childericus qui tunc primus apud Sigibertum regem habebatur, uillam eius competit, dicens: Quia iniuſtè ab Aquenſi Eccleſia retineretur: & dicto citiùs conuenitur Epiſcopus. Datisq; fideiuſſoribus, in præſentia regis adſiſtit, clamans & obſecrans, ut rex ad huius cauſæ audientiam præſentiam ſuam aucteret, nè cæleſti iudicio condemnetur: addens, Scio enim uirtutem Metriæ uiri beati, quòd uelociter in peruaſorem ſuum irrogat ultionem. Denique coniuncti adiutores cauſam diſcutiunt. Inſurgit Childericus atque improperans criminibus exacerbatum Epiſcopum, quòd res fiſci ditionibus debitas, iniquo ordine retineret, extrahi eum ui à iudicio iubet: & tantùm ablata per iudicium præſentium uilla, trecentis aureis condemnauit. Fauebant ei omnes, nec quiſquam contra uoluntatem eius audebat decernere, niſi quod eidem libuiſſet. Denique condemnatus ſpoliatusq; ſacerdos, ad urbem redijt, atque proſtratus in orationem coram ſepulcro ſancti, dicto pſalmi capitello, ait: Non hic accendetur lumen, neque pſalmorum modulatio canetur glorioſiſsime ſancte, niſi prius ulciſcaris ſeruos tuos de inimicis ſuis, resq; tibi uiolenter ablatas, Eccleſiæ ſanctæ reſtituas. Hæc cum lachrymis effatus, ſentes cum acutis aculeis ſuper tumulum proiecit. Egreſſusq; clauſis oſtijs, ſimiliter in ingreſſu alias collocauit. Nec mora, corripitur peruaſor à febre: decumbit lectulo, exhorret cibum, faſtidit & potum, profert æſtuãs iuge ſuſpirium. Cui etiam ſi ab ardore febris interdùm ſitis accederet, aquã tantùm, nihil aliud, hauriebat. Quid plura? in hac ægrotatione integrum ducit annum: ſed mens praua non flectitur. Intereà labitur cæſaries cuncta cũ barba, & ità omne caput remãſit nudum, ut putares eum olim ſepultũ, nuper electum

De ſ. Metria martyre.

Pœna eius qui prædia Eccleſiæ abſtulit, & Epiſcopo vim intulit.

eiectum fuiſſe poſt funera de ſepulcro. His & talibus miſer afflictus malis, ſerò recogitat, dicens: Peccaui, eo quòd expoliauerim Eccleſiam Dei, atque Epiſcopo ſancto intulerim iniuriam. Nunc autem ite quantocyus, & reddita uilla, ſexcentos aureos ſuper tumulum ſancti deponite. Eſt enim mihi ſpes, quòd res reddita tribuat ægrotanti medelam. Quod audientes homines eius, accepta pecunia, fecerunt ſicut eis fuerat imperatum. Reddiderunt agrum, ſolidosq; ſuper ſepulcrum ſerui Dei poſuerunt: ſed cùm hoc feciſſent, ſtatim ille in loco quò erat, ſpiritum exhalauit: lucratusq; eſt detrimentum animæ per adeptionem acquiſitionis iniquæ. Epiſcopus autem obtinuit ultionem de inimico Eccleſiæ, quam promiſerat futuram per athletæ Dei uirtutem.

Reſtitutio.

3 Item libro primo de gloria martyrum, capite trigeſimooctauo: Quia iugiter mens humana turpibus erubeſcendisq; cupiditatibus inhiat, ſubdiaconus quidam uiſo per feneſtram argento, cogitat intra ſe, quod poſtero die auaritia impellente compleuit. Nocte enim conſurgens, ingreſſus eſt baſilicam ſanctorum Chryſanti, & Dariæ: Deindè per feneſtram ingrediens cellulam, ac per obſcuritatem noctis palpans manibus, aliquos de urceis capit: deindè egredi cum præda cupiens, per totam noctem circumiens, nunquàm potuit aditum vndè ingreſſus fuerat, reperire. Dato uerò die, dum opera ſua obtegi cõſcius ſceleris uoluit, iuxta illud Dominici oraculi dictũ, quod, Omnis qui malè agit, odit lucem, ut non manifeſtentur opera eius, occultauit ſe in angulo cellulæ tota die nè uideretur. Sequenti uerò nocte quæſiuit iterùm aditum, ſed reperire non potuit: ſic per trium noctium curricula fecit. Tertia uerò die cùm iam fame cruciaretur, acceſsit coram populo ad feneſtram, & relicto argento confeſſus eſt opus ſuum, egreſſusq; eſt forás cũ magna uerecundia, nec latuit ſcelus quod geſſerat, populis qui aderant.

Sacra uaſa furto ſubtrahere cupiens, punitur diuinitus.
Ioan. 3.

4 Et capite ſeptuageſimoſecundo: Dionyſius Epiſcopus Pariſiorum urbi datus eſt martyr: tempore uerò quo Sigibertus rex cum exercitu ad urbẽ illam uenit, & maximam uicorum eius partem incendio concremauit, quidam de primoribus eius, ad baſilicam antedicti martyris properat, non orationis deuotione, ſed tantum ut aliquid fraudaret ab æde: ilicò ubi reſerata oſtia ac uacuum templum à cuſtodibus reperiſſet, pallam holoſericã auroq; exornatam ex gemmis, quæ ſanctum tegebat ſepulcrum, temerario auſu diripuit, ſecumq; ſuſtulit. Veniens autem ad caſtra, fuit ei neceſsitas nauigãdi. Cumq; puer eius quem tunc creditum habebat, ſuſpenſis ad collum ducentis aureis, nauem cùm eodem aſcendiſſet, ſubitò à nullo tactus, de naui ruit, oppreſſusq; aquis, nunquàm potuit inueniri. Ille quoque iudiciũ Dei in ſe cernens, per pueri amiſsionem & auri, uelociter ad littus de quo digreſſus fuerat, remeauit: pallamq; ſepulcri ſumma uelocitate reſtituit. Et licèt hoc fecerit, tamen diem in quo hæc admiſerat, recurrente anni circulo, non attigit.

Pœna in ſpoliatorem Eccleſiæ.

5 Capite ſeptuageſimo nono: Eccleſia Agathenſis urbis, quæ ſancti Andreæ Apoſtoli reliquijs plaudit, plerunque glorioſis illuſtratur miraculis, peruaſores rerum ſuarum ſæpius arguit. Deniquè * Gomacharius comes agrum Eccleſię ipſius peruadit. Tunc Leo Epiſcopus huius Eccleſiæ ualdè mœſtus, concurrit ad eum, dicens: Relinque o fili, res pauperum quas ordinationi noſtræ Dominus commendauit, nè tibi ſit noxium, & à lachrymis egentiũ, qui de fructibus eius alij cõſueuerant, eneceris. Ille uerò quia

** alij Comacharius.*

erat

erat hæreticus, paruipendens de his quæ ab Epiſcopo dicebantur, rem in ſua dominatione retinuit. Interim procedente die, arripitur à febre. Cumque non modò ardore corporeo, verum etiam animæ vexaretur incommodo, miſit ad Epiſcopum nuncios, dicens: Dignetur pro me ſacerdos orationem ad Dominum fundere, & ego dimittam agrum eius. Quo orante, hic à ualetudine qua grauabatur, conualuit: factusq; ſanus, ait ſuis: Quid putatis, quid iſti nunc Romani dicant? Aiunt enim me ob hoc fuiſſe febre grauatũ, quia tulerim agrum eorum, quod mihi iuxta conſuetudinem humani corporis accidit, ueruntamen non habebunt eum me uiuente. Catholici ab hæreticis Romani appellantur.

Et dicto citiùs miſit qui eum iterùm auferret. Quod cùm Epiſcopus comperiſſet, uenit ad eum, dicens: Nam pœnitet te priùs feciſſe benè, quòd hoc iterùm conaris euertere? nè facias, quæſo, nè ultioni diuinæ ſubiaceas. Qui ait ad Epiſcopum: Sile, ſile decrepite: iam infrænatum te loris, circuire urbem ſuper aſinum faciam, ut ſis ridiculo omnibus qui te adſpexerint. At ille ſilens ad nota recurrit præſidia: proſternitur in oratione, celebrat vigilias, ac noctem totam in lachrymis & pſallentio ducit. Mane autem facto, accedit ad lychnos qui de camera Eccleſiæ dependebant, extendensque uirgam quam tenebat in manu, effregit cunctos, dicens: Non hic accendetur lumen, donec ulciſcatur Devs de inimicis, & reſtituat res domus ſuæ. Hæc eo dicente, protinus hæreticus ille in rediuiuam febrem corruit. Cumq; in extremis ageret, miſit ad Epiſcopum, dicens, Oret pro me ſacerdos ad Dominum ut uiuam, & reſtituam agrum, ac ſimilem eius conferam dominationi. Quibus pontifex reſpondit: Iam oraui ad Dominum, & exaudiuit me. Miſit & alios ac tertios ad eum nuncios. Sed ſacerdos in uno reſponſo perſiſtens, non mouebatur ad hæc, ut pro eo orationem daret ad Dominum. Hæc ille hæreticus cernens, iuſsit ſe in plauſtro componi, atq; ad eundem euehi, ac per ſe deprecatur Epiſcopum, dicens: Quia dupla ſatisfactione reſtituo agrum quem iniquè peruaſi, tantùm ut oret pro me ſanctitas tua. Illo quoque recuſante, compulit eum ui, ut abiret ad Eccleſiam; quo diſcedente, ut Eccleſiam eſt ingreſſus, & hic ſpiritum exhalauit, recepitq; confeſtim Eccleſia rem ſuam. Hæreticus ecclesiæ ſpoliator à Deo punitur.

6 Idem Gregorius Turonenſis libro ſecundo de gloria martyrum, capite decimotertio; Cùm ob direptionem Aruernorum Theodericus rex feſtinaret, & ingrediens terminum uaſtatione cuncta ſubigeret, pars aliqua ab exercitu ſeparata, ad Briuatenſem uicum infeſta prorupit, fama uulgante quòd in baſilica eſſent incolæ cum multis theſauris adunati. Cumq; peruenissent ad locum, inueniunt multitudinem promiſcui ſexûs, obſeratis oſtijs in templo ipſo cum proprijs facultatibus reſidere. Cumq; intrare non poſſent, unus per effractam ceu fur in altari ſancto feneſtram uitream ingreditur, quia qui nõ intrat per ianuam, hic latro eſt; dehinc reſeratis ædis illius ualuis, exercitum intromittit. At illi direpta cuncta pauperum ſupellectilia cum miniſtris ipſius baſilicæ, reliquumq; populum qui infra erat, eductum, foris diuiſerunt haud procul à uico. Quæ cùm ad regem delata fuiſſent, compræhenſos ex his aliquos diuerſis mortibus condemnauit. Fugiẽs uerò ille qui irrupta æde caput fuit huius ſceleris, igne de cælo dilapſo conſumptus interijt; ſuper quem cum multi aceruum lapidum congregaſſent, à tonitruis & corruſcationibus detectus, terrena caruit ſepultura. Qui uerò de cõſentaneis latentes regem, in patriam ſunt regreſsi, correpti à dæmone, Ioan. 10. Seuera Dei vltio in Eccleſiæ direptores.

ne, diuerſis exitibus hanc uitam crudeliter finierunt. Hæc audiens rex, omnia quæ exindè ſunt ablata, reddidit. Præceperat enim nè in ſeptimo à baſilica milliario quis uim inferret.

7 Ex capite decimoquarto: Siginaldus cum rege præpotens, cum omni familia ſua in Aruernam regionem ex regis iuſſu migrauit: ubi dum multorum res iniuſtè competeret, uillam quandam quam glorioſæ memoriæ Tetradius Epiſcopus Biturigenſis, baſilicæ ſancti Iuliani reliquerat, ſub ſpecie obumbratæ commutationis auidus peruaſit: ſed mēſe tertio poſtquàm aggreſſus eſt, correptus à febre & ſine ſenſu effectus, declinauit caput ad lectulum. Cuius uxor dum de hoc exitu mœſta penderet, à quodam ſacerdote commonita eſt, ut eum ſi uidere uellet incolumem, auferret à uilla. At illa hæc audiēs, præparatis carrucis, cōpoſitoq; plauſtro, quo eum eueheret, mox ut prædium ſunt egreſsi, protinùs diuina ſunt pariter gratia munerati. nam iſte ſoſpitatem, illa meruit ex huius incolumitate lætitiam.

Prædiſ eccleſiaſticæ inuaſor punitur.

8 Item capite decimoquinto: Paſtor quidam non ſtrenuitate, ſed nomine ingenuus, dum in multis rebus contra baſilicam ſancti martyris Iuliani iniuſtè ageret, ad hoc leuitas eius inimico ingraſſante conualuit, ut colonias baſilicæ concupiſcens, quæ agro eius erant proximæ, peruadere non timeret. Ad quem ſacerdos loci, cùm aliquos de clericis quaſi legatos mitteret, ut accepta ratione quod malè peruaſerat, relaxaret, ille quaſi contra iniquum hoſtem telis correptis proſiluit, fugatiſq; ſagittis clericis, res ſancti in dominatione retinuit. Factum eſt autem ut in proximo adueniret dies paſsionis martyris glorioſi, ad quam ille immemor peruaſionis ſuæ atque iniuriæ quam intulerat clericis, ante quinque dies ſolennitatis ad uicum Briuatenſem aduenit: qui cùm in domo hoſpitalitatis ſuæ conuiuio cū lætitia & exultatione fungeretur, ſubitò corruſcatione facta tonitruum ſonuit. Rurſumq; iterato, iaculo igneo de cælis elapſo percuſſus eſt, nullo tamen de reliquis pereunte. Deindè ad exemplum omnium, tanquàm rogus flammeus ardens, paulatìm conſumebatur. Ad quod miraculum populus qui ad beati feſta conuenerat, hæc cernens cum admiratione, metuebat, ſatiſq; illi fuit nè de rebus ſancti aliquid ulträ contingeret. Quod nè fortuitò actū quis putet, cernat inter multos innoxios unum interiſſe ſacrilegum.

Vltio diuina in ſacrilegū.

9 Capite decimoſexto: Quid etiam ad Becconis comitis confutandā ſuperbiam beatus martyr ſit operatus, euoluam. Hic cùm actiones ageret publicas, & elatus iactantia multos contra iuſtitiam aggrauaret, caſu contigit ut dimiſſum accipitrem diù per diuerſa uagantem perderet. Similiter ut unus de ſeruientibus baſilicæ ſancti Iuliani, accipitrem alium dum per uiā ambularet, quaſi uagum inuenit. Erat enim puer ille pincerna in domo baſilicæ. Quod cùm ad Becconem perueniſſet, quòd ſcilicet puer repertum teneret accipitrem, calumniari cœpit ac dicere: Meus ille erat, inquit, & hic furto eum ſuſtulit. Deindè ſuccedente auaritia, miſit illum uinctum in carcerem, deliberans eum in ſequenti, patibulo condemnare. Tunc ſacerdos mœſtus ualdè ad ſepulcrum ſancti properat, reſeratiſq; cum gemitu cauſis, apprehenſis decem aureis per fideles amicos Becconi obtulit. Quod ille pro nihilo reſpuens, cum iuramento adſeruit, nunquàm ſe puerum dimiſſurum, niſi exindè aureos triginta acciperet. Quod presbyter deſupèr è ſepulcro ſancti accipiens, Becconi tranſmiſit: quos acceptos ſatiata auri cupiditate, puerum reſtaurauit incolumem: ſed Deus omnipotens qui permanet

ante

ante ſolem, ſecundùm bonitatis ſuæ diuitias, humiliauit calumniatorem. Nam ipſius anni tranſacto curriculo ueniens ad ſancti feſtiuitatem cum caterua ſatellitum, ingreſſus eſt limen ſanctum. Procedente uerò lectore qui beatæ paſsionis recenſeret hiſtoriam, ut reuoluit librum, & in principio lectionis, ſancti Iuliani protulit nomen, confeſtim Becco uoce neſcio qua teterrima, ad terram corruit; cruẽteq; ſpumans dare uoces diuerſas cœpit: indè inter ſuorum manus ſublatus à baſilica, domum reducitur. Nec fuit dubium pueris eius, hæc ob iniuriam baſilicaris famuli eueniſſe: omnem quoque ornatum quem ſuper ſe tunc habuit, tam in auro quàm in ueſtimentis, baſilicæ contulit, & multa deincèps munera miſit, ſed uſque ad diem obitus ſui ſine ſenſu durauit.

Propter miniſtrum baſilicę martyris iniuria affectum punitus comes.

10 Et capite decimoſeptimo: Fuit etiam quidam Diaconus, qui relicta Eccleſia, fiſco ſe publicè iunxit, acceptaq; à patronis poteſtate, tanta perpetrabat ſcelera, ut uix poſſet à uicinis circumpoſitis ſuſtineri. Accidit autem quadam uice, ut ſaltus montenſes ubi ad æſtiuandum oues abierant, circumiret, atque paſcuaria quæ fiſco debebantur, inquireret. Cumq; diuerſos ſpoliaret iniuſtè, conſpicit eminùs greges, qui tunc ſub nomine martyris tuebâtur: ad quos leui curſu euolans, tanquam lupus rapax diripit arietes. Conturbati atque exterriti paſtores ouium, dicunt ei. Nè quæſumus contingas hos arietes, quia beati martyris Iuliani dominio ſubiugati ſunt. quibus ille hæc irridens reſpondiſſe fertur, Putaſne quia Iulianus comedit arietes? Dehinc ipſis uerberibus affectis, quæ uoluit abſtulit, ignorans miſer, quòd qui de domibus Sanctorum aliquid aufert, ipſis ſanctis iniuriam facit, ipſo ſic Domino proteſtante, Qui uos ſpernit, me ſpernit: & qui recipit iuſtũ, mercedem iuſti accipiet. Contigit autem ut poſt dies multos non religione, ſed caſu conferente, ad uicum Briuatenſem properaret, proiectusq; humo ante ſepulcrum, mox à febre corripitur, & tanta ui caloris opprimitur, ut neque conſurgere, neque puerum euocare poſſet: famuli uerò cùm uidiſſent eum extra ſolitum plùs occumbere, accedentes: Quid tu, inquiunt, in tanta diuturnitate deprimeris? non enim tibi tam longus mos erat orandi, aut deuotio. Ferebant autem de eo, quòd quando quidem in Eccleſia fuiſſet ingreſſus, parumpèr immurmurans, nec capite inclinato, regrediebatur. Tunc interpellantibus pueris, cùm reſponſum reddere non ualeret, ablatus manibus è loco, in cellam quæ erat proxima, lectulo collocatur. Igitur inualeſcente febre proclamat ſe miſerum incendi per martyrem, & quod primò ſiluerat, admotis animæ iudicij facibus, crimina confitetur, iactariq; ſuper ſe aquam uoce qua poterat deprecabatur. Delatis quoquè cum uaſculo lymphis, & in eum ſæpè deiectis, tanquàm de fornace ità fumus egrediebatur è corpore. Intereà miſeri artus, ceu combuſti in nigredinem cõuertuntur. Vndè tantus procedebat fœtor, ut uix de adſtantibus poſſent aliquid tolerare. Innuens enim dehinc manu, indicat ſe eſſe leuiorem: mox illis recedentibus, hic ſpiritum exhalauit: de quo haud dubium eſt, qualem illic teneat locum, qui hinc cum tali diſceſsit iudicio.

Qui de domibus Sanctorũ aliqd aufert, ipſis Sanctis iniuriã facit. Luc.10. Matth.10.

Nota Dei uindictam in ſacrilegum.

11 Et capite uigeſimo: Aduenerat feſtiuitas ſancti Iuliani, & eccè quidam è populo conſpicatur ornamentis immenſis beatam baſilicam effulgere. Concupiſcit iniqua mente, quod adipiſcens non poterat occultare: Igitur: diſcedente populo à baſilica, poſt gratiam ueſpertinam, hic ſe in angulo baſilicæ reprimens, latitauit: ac dato cunctis nocturnæ quietis ſilentio, operientiq;

rientiq; vmbroſa caligine mundum, conſurgit ab angulo, & nihil dubitans utiquè qui à ſatellite Satana impellebatur, ſuper cancellum beati ſepulchri curſu proſilijt rapido, detractamq; à ſummo unam gemmis coruſcantibus crucem ad terram deiecit, collectisq; uellulis ac palliolis de circuitu parietum pendentibus, unum uoluculum facit, impoſuitquehumeris, ac eleuata cruce manu, ad locum undè diſceſſerat repetit, ac poſita capiti ſarcina, peccati ſopore compreſſus, obdormiuit. Media uerò nocte circumeuntes cuſtodes ſanctam baſilicam, adſpiciunt in angulo unam gemmam crucis, tanquàm iubar cæleſte refulgere: obſtupefacti, accedunt cominus cum timore, admotoq; cereo inueniunt perſonam cum rebus furatis, quas auferre nõ potuerat, inibi decubare. Deniquè ſub cuſtodia eum illa nocte detentum, manè facto, cuncta quæ fecerat patefecit: aſſerens ſe laſſum obdormiſſe, eo quòd diutiſsimè circumiens cum faſce baſilicam, oſtium vnde egrederetur, reperire non poterat.

Crux coruſcãtibus gemmis. *Ornamenta Eccleſiæ furatus deprehenditur.*

12 THEODORETVS Eccleſiaſticæ hiſtoriæ libro tertio, capite vndecimo: Verùm impij gentiles, quanquàm hæc ità accidiſſe pro certo cognoſcebãt, tamen contra DEVM uniuerſarum rerum moderatorem, ſe armare cœperunt. Tyrannus item ſacra vaſa in ærarium regium inferri, & portas Eccleſiæ, quam Conſtantinus ædificarat, obſerari mandat, quò nullus aditus illis, qui in * eo conuentus agere ſolent, omninò pateret. Hanc Eccleſiam id temporis occupabant Arriani. In ſacroſanctum autem templum ad uaſa ſacra auferenda ſimul ingrediuntur, Iulianus præfectus Orientis, Felix regij theſauri quæſtor, & Elpidius priuatæ pecuniæ & facultatum Imperatoris procurator, quam Romani Comitem Priuatum appellare conſueuerunt. Felicem uerò & Elpidium, cùm eſſent Chriſtiani, quo impio Imperatori gratificarentur, à uera religione ac pietate deſciuiſſe ferunt. Iulianus autẽ cum eſſet in templo, aduersùs ſacram menſam minxiſſe fertur: atque Euzoio eum prohibere conanti colaphum infregiſſe, dixiſſeq; res Chriſtianorum diuina cura ac prouidentia prorsùs deſtitutas eſſe. Felix ſacrorum uaſorum magnificentiam conſpicatus, (Conſtantinus enim & Conſtantius ſplendidè & amplè ea conficienda curauerant) Eccè, inquit, quàm ſumptuoſis vaſis filio Mariæ miniſtretur.

Sub Imperio Iuliani Apoſtatæ quomodò ſacrilegia cõmiſſa ſunt. ** ea.* *Iulianus auũculus Imperatoris aduersùs ſacrã mẽſam minxit.* *Sumptuoſa uaſa ſacra ridẽtur à Felice.*

13 ET capite duodecimo: Sed iſti Tyranni pro his impijs & inſanis facinoribus non diù pòſt pœnas perſoluerunt. Nam Iulianus confeſtim in grauem morbum delapſus, uiſceribus putredine exeſis interijt: atque ſtercus non ampliùs per partes illas corporis, per quas naturaliter egeri ſolet, emiſit, ſed ſceleratum eius os, inſtrumentum blaſphemiæ, partis illius ad ſtercus eijciendum natæ, locum obtinuit. Ferunt eius uxorem, mulierem ob fidei præſtantiam egregiè nobilitatam, hæc ad maritum dixiſſe: Debes meritò mi uir Chriſtum Seruatorem laude prædicare, quòd tibi hac caſtigatione ſuam potentiam oſtenderit. Nam quem oppugnaſſes, planè te prætérijſſet, niſi conſueta ſua lenitate uſus, has plagas diuinitùs tibi inflixiſſet. Miſer igitur partim coniugis oratione, partim cruciatu ſibi impoſito morbi cauſam perſpiciens, orat Imperatorem, ut Eccleſiam his quibus erat ablata, redderet. Sed neque ei hoc perſuaſit, & ipſe extemplò migrauit è uita. Felix autem derepentè flagello etiam cælitus impacto oppreſſus, ſanguinẽ dies noctesq; ex ore fudit: quippe ſanguis ex omnibus undiquè corporis, ut ità dicam, uaſis quibus continebatur, ad eam partem confluxit. Itaq; uniuerſo

Sacrilegi Iuliani pœna diuinitùs inflicta. *Sacrilegi Felicis pœna.*

querſo eius ſanguine ad hunc modum exhauſto, ſtatim extinctus eſt, & æternæ morti traditus. Has quidem pœnas iſti pro ſua impietate dederunt.

14 VICTOR Epiſcopus libro primo perſecutionis Vuandalicæ: Accenditur propterea hæc aduerſus DEI Eccleſiam Geiſericus. Mittit Proculum quendam in prouinciam Zeugitanam, qui coarctaret ad tradendum miniſteria diuina uel libros cunctos Domini ſacerdotes, ut primò armis nudaret, & ita faciliùs inermes hoſtis callidus captiuaſſet. Quibus ſe non poſſe tradere clamantibus, ipſe rapaci manu cuncta depopulabatur, atque de pallijs altaris (pro nefas) camiſias ſibi & femoralia faciebat. Qui tamen Proculus huius rei executor, fruſtatim ſibi comedens linguam, in breui turpiſsima conſumptus eſt morte. Ex ornamentis altaris camiſias, & femoralia faciens punit.

15 AVGVSTINVS in pſalmum centeſimum uigeſimumnonum: Quandò portas infirmitatem fratris tui, non te onerent peccata ipſius. Plane ſi cõſentiàs, iam tua te premunt, non alterius. Quiſquis enim conſenſerit peccatori, non alienis, ſed ſuis grauatur. Conſenſio enim ad peccatum alterius, tuum fit peccatum, & non eſt quarè queraris, quòd peccata aliena te premant: dicitur enim tibi, Premunt te, ſed tua. Vidiſti furem, cucurriſti cum eo. Quid eſt hoc? Pedibus ambulaſti ad furtum, immò mente cõiunxiſti te furto. Quod ipſius ſolũ erat, factum eſt & tuũ, quia placuit tibi. Pſal 49. Furtũ alienũ cui cõſentis, fit tuum.

X I

Quomodò alienum peccatum noſtra defenſione committimus?

A Cùm aut malefactoribus patrocinamur, aut doctrinam alterius, quanuis peruerſam & impiam, tuemur uel ſpargimus: quum noſtra itidem cura uel opera, quod contra fas & æquum inſtituitur, promouere atque propugnare contendimus. Aduerſùs hos diuinum intonat oraculum:[a] *Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.* Ac rurſùs:[b] *Non ſequeris turbam ad faciendum malum: nec in iudicio plurimorum acquieſces ſententiæ, ut a uero deuies.* a Eſaiæ. 5.c & 10. a b Exodi. 23.a

B. Hæc ſatis de peccatis, ut uocant, alienis, quæ nunc profectò longè lateq; patent, & ſumma quotidiè licentia, à magnatibus præſertim, perpetrantur. Adeoq; uulgò ea non cauentur, ut plerique peccata non eſſe putent ac floccipendãt, etiam ſi ſuas & aliorum ſæpè conſcientias his criminum ſordibus conſpurcent, ac perpetuis pœnis obligent. Poſſunt autem dictæ ſpecies omnes in tria ferè genera conijci, breuiterq;, ut Magnus Baſilius[c] oſtendit, comprehendi. Quod enim in alieni erroris uel peccati ſocietatem incidimus, id fit aut re & opere, aut uoluntate certo ve animi propoſito tan c Baſil. lib. 2. de baptiſmo, cap. 9.

tùm, aut ſupina negligentia, ſi quandò admonendi & emendandi officio noſtro alij defraudantur.

C. Sed longè omnium deterrimum peccandi genus eſt, quo delinquitur in Spiritum ſanctum.

SCRIPTVRAE.

Esaiae quinto: Væh qui dicitis &c. ut in textu.

Et capite decimo: Væh qui condunt leges iniquas: & ſcribentes, iniuſtitiam ſcripſerunt: ut opprimerent in iudicio pauperes, & uim facerent cauſæ humilium populi mei: ut eſſent uiduæ præda eorum, & pupillos diriperent.

Exodi uigeſimotertio: Non ſequeris turbam, &cæt. ut in textu.

EX PATRIBVS.

B. Basilius libro ſecundo de Baptiſmo, quæſtione nona, ut ſuprà, quæſtione prima de peccatis alienis. authorit. 4.

DE PECCATIS IN SPIRITVM SANCTVM.

I.

Quid eſt peccatum in Spiritum ſanctum?

Vide S. Thomam in 2. 2. queſt. 14.

Est oblatam Dei munificentiam & gratiam, quæ Spiritui ſancto, ceu fonti bonorum, tribui peculiariter ſolet, ex malitia contemptìm abijcere. Atque hoc eſt peccare inexpiabiliter, ut iuxta Christi uerbum,[a] nec in hoc ipſo, neque in futuro ſeculo talis tantiq; peccati remiſsio impetretur. Hac enim lege nobiſcum agit Devs, ut nec gratiam in terris, neque gloriam in cælis tribuat alijs, quàm qui peccatum deteſtantur agnitum, & præter id bonum ſibi proponunt, rectumq; eligunt uitæ inſtitutum. Cæterùm in hiſce peccatis abeſt tum peccati deteſtatio, tum boni quod ſectandum erat, electio, & abijcitur prętereà id, quo Spiritus ſanctus pro ſua gratia hominem à peccando ſolet reuocare. Hinc fit, ut eiuſmodi peccatis implicati,

a Matt. 12. c Marc 3. d Lucæ. 12. b

cati, Dei gratiam aut nunquàm, aut rarò & ægrè admodùm conſequantur. Peccatur enim non ex humana imbecillitate vel fragilitate: quod vocant peccare in Patrem Patriſq; potentiam, vt in Petro [b] Apoſtolo Christvm ipſum negante cernimus: neque rurſùs ex ignorantia, quod eſt peccare, vt appellant, in Filium Filijq; ſapientiam, ſicut [c] Saulo accidit Eccleſiã perſequenti: ſed quod longè grauius eſt, ex malignitate & peruicacia mẽtis peccatur: ut exemplũ præbent peruerſiſſimi & obſtinatiſſimi illi Phariſæi.

b Matt. 26. g uide Grego. lib. 25. Mora. cap. 16.

c 1. Tim. 1. e Act. 9. a

II

Quot ſunt peccata in Spiritum ſanctum?

Eiuſmodi ſex recenſentur, vt vulgò quidem recepta ſunt eorum hæc nomina: Præſumptio de miſericordia Dei, vel de impunitate peccati: Deſperatio, Agnitę veritatis impugnatio: Fraternæ charitatis inuidentia: Obſtinatio, & Impœnitentia. Significantius autem erit, ſi quis ità numeret:

I. Diuina miſericordia confidenter abuti.

II. De gratia Dei uel ſalute ſua prorsùs deſperare.

III. Veritatem Religionis aduersùs ſuam ipſius conſcientiam hoſtiliter oppugnare.

IIII. Pertinaci inuidia concitari grauiter ob alienæ ſalutis & virtutum fraternarum ſucceſſum.

V. Obfirmato animo in crimine ſcienter perſiſtere.

VI. Abſque pœnitentiæ propoſito peruerſæ vitæ finem nullum facere.

SCRIPTVRAE.

Matthaei duodecimo: Ideò dico uobis: Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus, ſpiritus autem blaſphemiæ non remittetur. Et quicunque dixerit uerbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei neque in hoc ſeculo, neque in futuro.

Marci tertio: Amen dico uobis, quoniam omnia dimittentur filijs hominum peccata, & blaſphemiæ quibus blaſphemauerint: qui autem blaſphemauerit in Spiritum ſanctum, non habet remiſsionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti: quoniam dicebant, Spiritum immundum habet.

Lucae duodecimo; Omnis qui dicit uerbum in filium hominis, remittetur illi; ei autem qui in Spiritum ſanctũ blaſphemauerit, nõ remittet.

Matthaei xxvi. Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſtabant, & dicebant Petro; Verè & tu ex illis es; nam & loquela tua te manifeſtum facit. Tunc cœpit deteſtari & jurare quia non nouiſſet hominem.

Prioris ad Timotheum primo: Qui priùs blaſphemus fui & perſecutor & contumelioſus: ſed miſericordiam Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate.

Actorvm nono: Saulus adhuc ſpirans minarum & cædis in diſcipulos Domini, acceſsit ad principem Sacerdotum, & petijt ab eo epiſtolas in Damaſcum ad Synagogas: ut ſi quos inueniſſet huius uiæ uiros ac mulieres, uinctos perduceret in Hiæruſalem.

PATRES.

Triplex S. patrũ ſententia de peccato in Spiritum ſanctum. In caput 12. Matthęi. Prima explicatio.

1 Sanctvs Thomas Aquinas in ſecunda parte ſecundę partis ſummę theologicæ, quæſtione decimaquarta, Articulo primo: De peccato ſeu blaſphemia in Spiritum ſanctum tripliciter aliqui loquuntur. Antiqui enim Doctores, ſcilicet Athanaſius, Hilarius, Ambroſius, Hieronymus & Chryſoſtomus, dicunt eſſe peccatum in Spiritum ſanctum, quandò ad literam aliquid blaſphemum dicitur contra Spiritum ſanctum, ſiue Spiritus ſanctus accipiatur, ſecundùm quod eſt nomen eſſentiale conueniens toti trinitati: cuius quælibet perſona & Spiritus, & ſanctus eſt: ſiue prout eſt nomen perſonale unius in Trinitate perſonæ. Et ſecundùm hoc diſtinguitur Matthei duodecimo, blaſphemia in Spiritum ſanctum, contra blaſphemiam in filium hominis. Christvs enim operabatur quædam humanitùs, comedendo, bibendo & alia huiuſmodi faciendo: & quædam diuinitùs, ſcilicet dæmones eijciendo, mortuos ſuſcitando, & alia huiuſmodi, quæ quidem agebat & per uirtutem propriæ diuinitatis, & per operationem Spiritus ſancti, quo ſecundùm humanitatem erat repletus. Iudæi autem primò quidem dixerant blaſphemiam in filium hominis, cùm dicebant eum uoracem, potatorem uini, & publicanorum amatorem, ut habetur Matthæi undecimo: Poſtmodùm autem blaſphemauerunt in Spiritum ſanctum, dum opera, quæ ipſe operabatur uirtute propriæ diuinitatis, & per operationem Spiritus ſancti, attribuebant principi dæmoniorum. Et propter hoc dicuntur in Spiritum ſanctum blaſphemaſſe. Auguſtinus autem in libro de verbis Domini, * blaſphemiam uel peccatum in Spiritum ſanctum, dicit finalem eſſe impœnitentiam: quandò ſcilicet aliquis perſeuerat in peccato mortali uſque ad mortem. Quod quidem non ſolùm uerbo oris fit, ſed etiam uerbo cordis & operis, non uno, ſed multis. Hoc autem uerbũ ſic acceptum, dicitur eſſe contra Spiritum ſanctum, quia eſt contra remiſſionem peccatorum, quæ fit per Spiritum ſanctum, qui eſt charitas & Patris & Filij. Nec hoc Dominus dicit Iudæis, quaſi ipſi peccarent in Spiritum ſanctum. Nondùm enim erant finaliter impœnitentes. Sed admonuit eos, nè taliter loquentes ad hoc peruenirent, quòd in Spiritum ſanctum peccarent. Et ſic intelligendum eſt quod dicitur Marci tertio, ubi poſtquàm dixerat, Qui autem blaſphemauerit in Spiritum ſanctum, ſubiungit Euangeliſta: Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet. Alij uerò aliter accipiunt, dicentes peccatum uel blaſphemiam in Spiritum ſanctum eſſe, quandò aliquis peccat contra appropriatum bonum Spiritus ſancti: Sic enim Spiritui ſancto appropriatur bonitas, ſicut & Patri appropriatur potentia, & Filio ſapientia. Vndè peccatum in Patrem dicunt eſſe, quando peccatur ex infirmitate: peccatum in Filium, quandò peccatur ex ignorantia: peccatum in Spiritum ſanctum, quandò peccatur ex certa malitia.

Secunda.

* Serm. 11.

Tertia interpretatio.

malitia, id eſt, ex ipſa electione mali. Quod quidem contingit dupliciter: Vno modo ex inclinatione habitus uitioſi, qui malitia dicitur: & ſic non eſt idem, peccare ex malitia; quod, peccare in Spiritum ſanctum. Alio modo contingit ex eo, quòd per contemptum abijcitur & remouetur id, quod electionem peccati poterat impedire; ſicut ſpes per deſperationem; & timor per præſumptionem; & quædam alia huiuſmodi, ut infrà * dicetur. Hæc autem omnia, quæ electionem impediunt, ſunt effectus Spiritus ſancti in nobis. Et ideò ſic ex malitia peccare, eſt peccare in Spiritum ſanctum.

* Art. ſeq. & quæſt. 20 & 21.

2 Et articulo ſecundo; Secundùm quod peccatum in Spiritum ſanctũ, tertio modo accipitur, conuenienter ſex ſpecies ei aſsignantur; ſcilicet deſperatio, præſumptio, impœnitentia, obſtinatio, impugnatio ueritatis agnitæ, & inuidentia fraternæ gratiæ; quæ diſtinguuntur ſecundùm remotionẽ uel contemptum eorum, per quæ poteſt homo ab electione peccati impediri. Quæ quidem ſunt uel ex parte diuini iudicij, uel ex parte donorum ipſius, uel ex parte ipſius peccati. Auertitur enim homo ab electione peccati ex conſideratione diuini iudicij, quod habet iuſtitiam cum miſericordia; & per ſpem, quæ conſurgit ex conſideratione miſericordiæ remittentis peccata, & præmiantis bona. Et hæc tollitur per deſperationem. Et iterum per timorem, qui conſurgit ex conſideratione diuinæ iuſtitiæ puniẽtis peccata. Et hic tollitur per præſumptionem, dum ſcilicet aliquis præſumit ſe gloriam poſſe adipiſci ſine meritis, uel ueniam ſine pœnitentia. Dona autem Dei, quibus retrahimur à peccato, ſunt duo, quorum unum eſt agnitio ueritatis, contra quod ponitur impugnatio ueritatis agnitæ, dũ ſcilicet aliquis ueritatem fidei agnitam impugnat, ut licentiùs peccet. Aliud eſt auxilium interioris gratiæ, contra quod ponitur inuidentia fraternæ gratiæ, dum ſcilicet aliquis non ſolùm inuidet perſonæ fratris, ſed etiam inuidet gratiæ Dei creſcenti in mundo. Ex parte uerò peccati duo ſunt, quę hominem à peccato retrahere poſſunt. Quorum unum eſt inordinatio & turpitudo actus, cuius conſideratio inducere ſolet in homine pœnitentiã de peccato commiſſo. Et contra hoc ponitur impœnitentia, non quidem eo modo, quo dicit permanentiam in peccato uſque ad mortem, ſicut ſuprà impœnitentia accipiebatur; (ſic etiam non eſſet ſpeciale peccatum, ſed quædam peccati circunſtantia) ſed accipitur hic impœnitentia, ſecundùm quod importat propoſitum non pœnitendi. Aliud autem eſt paruitas & breuitas boni, quod quis in peccato quærit; ſecundum illud Romanorum ſexto; Quem ergò fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Cuius conſideratio inducere ſolet hominem ad hoc, quòd eius uoluntas in peccato non firmetur. Et hoc tollitur per obſtinationem, quandò ſcilicet homo firmat ſuum propoſitum in hoc, quòd peccato inhæreat. Et de his duobus dicitur Hierem. 8. Nullus eſt qui agat pœnitẽtiam ſuper peccato ſuo, dicens; Quid feci? quantùm ad primum. Omnes conuerſi ſunt ad curſum, quaſi eques impetu uadens ad prælium, quantùm ad ſecundum.

Quomodò diſtinguant ſpecies peccati in Spiritum ſanctum.

3 Item articulo tertio; Secundùm diuerſas acceptiones peccati, peccatum in Spiritum ſanctum, diuerſimode irremiſsibile dicitur. Si enim dicatur peccatum in Spiritum ſanctum, finalis impœnitentia; ſic dicitur irremiſsibile, quia nullo modo remittitur. Peccatũ enim mortale in quo homo perſeuerat vſque ad mortẽ, quia in hac uita non remittitur per pœnitentiam,

Quomodò peccatum in Spiritũ ſanctum dicatur irremiſſibile.

tiam, nec etiam in futuro dimittetur. Secundùm autem alias duas acceptiones dicitur irremiſsibile: non quòd nullo modo remittatur, ſed quia quantùm eſt de ſe, habet meritum ut non remittatur. Et hoc dupliciter: Vno modo, quantùm ad pœnam. Qui enim ex ignorantia uel infirmitate peccat, minorem pœnam mœretur. Qui autem ex certa malitia peccat, non habet aliquam excuſationem, undè eius pœna minuatur. Similiter etiam, qui blaſphemabat in Filium hominis, eius diuinitate nondùm reuelata, poterat habere aliquam excuſationem propter infirmitatem carnis, quam in eo adſpiciebat: & ſic minorem pœnam merebatur. Sed qui ipſam diuinitatem blaſphemabat, opera Spiritus ſancti diabolo attribuens, nullam excuſationem habebat, undè eius pœna diminueretur. Et ideò dicitur, ſecundùm expoſitionem * Chryſoſtomi, Hoc peccatum Iudæis non remitti, neque in hoc ſeculo, neque in futuro: quia pro eo paſsi ſunt pœnam & in præſenti uita per Romanos, & in futura uita in pœna inferni. Sicut etiam Athanaſius * inducit exemplum de eorum parentibus; qui primò quidem contra Moyſen contenderunt propter defectum aquæ & panis: & hoc Dominus ſuſtinuit patienter. Habebant enim excuſationem ex infirmitate carnis. Sed poſtmodùm grauiùs peccauerunt, quaſi blaſphemantes in Spiritum ſanctum, beneficia DEI, qui eos de Aegypto eduxerat, idolo attribuentes, cùm dixerunt: Hi ſunt dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Aegypti. Et ideò Dominus & temporaliter fecit eos puniri: quia ceciderunt in die illa quaſi trigintatria millia hominum, & in futuro eis pœnam comminatur, dicens: Ego autem in die ultionis uiſitabo & hoc peccatum eorum. Alio modo poteſt intelligi quo ad culpam: ſicut aliquis dicitur morbus incurabilis ſecundùm naturam morbi per quem tollitur id, per quod morbus poteſt curari, putà cùm morbus tollit uirtutem naturæ, uel inducit faſtidium cibi & medicinæ, licèt talem morbum Deus poſsit curare: ità etiam peccatum in Spiritum ſanctum dicitur irremiſsibile ſecundùm ſuam naturam, inquantùm excludit ea, per quæ fit remiſsio peccatorum. Per hoc tamen non præcluditur uia remittendi & ſanandi omnipotentiæ & miſericordiæ Dei, per quam aliquandò tales quaſi miraculosè ſpiritualiter ſanantur.

Marginal notes: * Hom. 43. in Matth. — * In Tract. quæ facit de hoc dicto Euang. — Exo. 16. & 17. — Exod. 32.

4 GREGORIVS libro vigeſimoquinto Moralium, capite decimoſexto: Sciendum eſt quòd peccatum tribus modis committitur. Nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut ſtudio perpetratur. Et grauiùs quidem infirmitate quàm ignorantia, ſed multo grauiùs ſtudio quàm infirmitate peccatur. Ignorantia Paulus peccauerat, cùm dicebat: Qui priùs fui blaſphemus, & perſecutor, & contumelioſus, ſed miſericordiam conſecutus, quia ignorans feci in incredulitate. Petrus uerò infirmitate peccauit, quandò in eo omne robur fidei quod Domino perhibuit, una uox puellæ concuſsit, & DEVM quem corde tenuit, uoce denegauit. Sed quia infirmitatis culpa uel ignorantiæ eo faciliùs tergitur, quòd non ſtudio perpetratur, Paulus qui ignorauit, ſciendo correxit: & Petrus moram & quaſi areſcentem iam radicem fidei lachrymis rigando ſolidauit. Ex induſtria uerò peccauerunt ij, de quibus ipſe per ſe magiſter dicebat: Si non ueniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo. Et paulò pòſt: Et uiderunt & oderunt me & patrem meum. Aliud eſt enim, bona non facere: aliud, bonorum

Marginal notes: Tribus modis peccatur. — Ignorantia 1. Tim. 1. — Infirmitate. — Matth. 26. — Ex induſtria. Ioan. 15.

bonorum odiſſe doctorem: ſicut aliud eſt præcipitatione, aliud delibera-tione peccare. Sæpè enim peccatum præcipitatione committitur, quod tamen conſilio & deliberatione damnatur. Ex infirmitate enim plerunquè ſolet accidere, amare bonum, ſed implere non poſſe. Ex ſtudio uerò peccare eſt, bonum nec facere, nec amare. Sicut ergò nonnunquàm grauius eſt, peccatum diligere quàm perpetrare: ità nequius eſt odiſſe iuſtitiam, q̃ non feciſſe. Sunt ergò nonnulli in Eccleſia, qui non ſolùm bona non faciunt, ſed etiam perſequuntur: & quæ ipſi facere negligunt, etiam in alijs deteſtantur. Horum peccatum ſcilicet non ex infirmitate uel ignorantia, ſed ex ſolo ſtudio perpetratur, quia uidelicet ſi uellent implere bona, nec tamen poſſent, ea quæ in ſe negligunt, ſaltem in alijs amarent. Si enim ea ipſi uel ſolo uoto appeterent, facta ab alijs non odiſſent: ſed quia bona eadem audiendo cognoſcunt, uiuendo deſpiciunt, animaduertēdo perſequũtur, rectè dicitur: qui ex induſtria receſſerunt ab eo. Vndè & aptè ſubiungitur: Et omnes uias eius intelligere noluerunt. Non enim ait, Infirmitate non intelligunt: ſed, intelligere noluerunt: quia ſæpè quæ facere deſpiciunt, etiam ſcire contemnunt. Quia enim ſcriptum eſt, Seruus neſciens uoluntatem Domini ſui, & faciens digna plagis, uapulabit paucis: & ſeruus ſciens uoluntatem Domini ſui, & non faciens iuxta eam, plagis uapulabit multis: impunitatem peccandi, exiſtimant remedium neſciendi. Qui nimirùm ſola ſuperbiæ caligine tenebreſcunt, atque ideò non diſcernunt, quia aliud eſt, neſciſſe: aliud, ſcire noluiſſe. Neſcire enim, ignorantia eſt: ſcire noluiſſe, ſuperbia. Et tanto magis excuſationem non poſſunt habere quia neſciant, quanto magis eis etiã nolentibus opponitur ꝙ cognoſcãt.

III

Quænam præſumptio facit peccatum in Spiritum ſanctum?

A. Ea, quæ hominem ſola Dei miſericordia confidentem, & ad peccandum audacem facit, ſepoſita uidelicet ac abiecta omni iuſtitiæ timoriſq; diuini ratione.

B. Et ſic ſanè peccant hodiè complures, qui [a] ſola fide in Christvm ſibi blandientes, vel in medijs peccatorum ſordibus, [b] ut iumẽta, computreſcunt, nec ſibi ſolùm, ſed alijs itidèm polliceri audent [c] ſecuritatem, modò meritis Christi & Dei gratiæ per fidem appræhenſæ fidant, quantumuis interim pœnitentiæ [d] fructus negligantur. Horum uerò ſingulis acclamat gentiũ Doctor in fide & ueritate Paulus. [e] *An diuitias*, inquit, *bonitatis Dei & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?*

Grego. in cap. 3. lib. 1. Reg. & lib. 33 Moral. cap. 15. Itē li. 6. epiſt. 22 Auguſt. uel Fulgē. de fide ad Petrũ cap. 3 Bernard. ſer. 38 ex paruis ſermonibus.

a Aug. de fide & operib. cap. 14. & 22. in Enchirid. cap 67. & hæreſi. 54. Hiero. in cap. 4. Oſeæ.

b Ioel. 1. d

c 2. Pet. d. Eccẽs 8. c Conci. Triden. ſeſſ. 6. cap. 9. & can. 12. 13. & 14. Hierony. in cap. 4. Danielis.

d Lucæ. 3. b. 13. a. Matth. 3. b. Act. 16 e Eccin. 2 d

e Rom. 2. a. Eccens. 8. b. Ecci. 15. d. Aug. tract. 33. in Ioan. & hom. 50. ex. 50. cap. 10. Iſido. de ſummo bono l. 2. cap. 13.

f 1.Cor.13.a

Quamobrem idem Paulus alibì fidem ſolam [f] adeò iactari non uult, ut etiam credentes omnes iubeat cum metu [g] ac tremore ſalutem ſuã operari: Fidemq́; commendat, non mortuam & ocioſam, ut [h] Iacobus vocat, ſed uiuam & efficacem, quę per [a] charitatem legitimè operatur.

g Philip.2.b. Pſal. 2.c. Prou.28.c. Ro. 11.c 1.Cor.4.a 10.c
h Iacob.2.c.d
a Galat 5.

C. Contra hoc enorme peccatum ſic Eccleſiaſticus clamat: [b] *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu, neque adijcias peccatum ſuper peccatum. Et nè dicas, Miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur. Miſericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in peccatores ira illius reſpicit*. Rectè igitur Propheta: [c] *Miſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine*. Tum alibì: [d] *Honor Regis iudicium diligit*.

b Eccl. 5 a b Eccẽs 9.a Vide Auguſt. de perfectione iuſtitiæ reſpõſ. 19. Item de corrept. & gratia c. 13.& hom.41.ex 50. & ſer.3. de Innocẽtib.Gregor. lib. 16. moral.cap.31.
c Pſal. 100.a Bern. ſerm.52 ex paru s & ſer.6 in cant. Au. de utilit.pœnit.cap.ult.
d Pſalm.98.a

SCRIPTVRAE.

Ioelis primo: Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo, demolita ſunt horrea, diſsipatæ ſunt apothecæ, quoniam confuſum eſt triticum.

Secundae Petri ſecundo: Superba enim uanitatis loquentes, pelliciunt in deſiderijs carnis luxuriæ, eos qui paululùm effugiunt, qui in errore conuerſantur, libertatem illis promittentes, cùm ipſi ſerui ſint corruptionis.

Ecclesiastis octauo: Sunt impij qui ità ſecuri ſunt, quaſi iuſtorum facta habeant.

Lucae tertio: Facite ergò fructus dignos pœnitentiæ. Et nè cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim uobis, quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. Iam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergò arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Et decimotertio capite: Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis.

Matthaei tertio: Facite ergò fructum dignum pœnitentiæ &cæt. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittet̃.

Actorum vigeſimoſexto: Sed his qui ſunt Damaſci primùm, & Hieroſolymis, & in omnem regionem Iudææ, & Gentibus annunciabam ut pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad Deum, digna opera pœnitentiæ facientes.

Ecclesiastici ſecundo; Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, & non in manus hominum.

Ad Romanos ſecundo: An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis cõtemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam

tiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet vnicuique ſecundùm opera eius, &c.

Ecclesiastis octauo: Etenim quia non profertur citò contra malos ſententia, abſque timore ullo filij hominum perpetrant mala. Attamen peccator ex eo quòd centies facit malum, & per patientiam ſuſtentatur, ego cognoui quòd erit bonum timentibus Deum qui uerentur faciem eius. Non ſit bonum impio, nec prolongentur dies eius, ſed quaſi umbra tranſeant, qui non timent faciem Domini.

Ecclesiastici decimoquinto: Nemini mandauit impiè agere, & nemini dedit ſpatium peccandi. Non enim concupiſcit multitudinem filiorum infidelium & inutilium.

Prioris ad Corynthios decimotertio: Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam: factus ſum uelut æs ſonans, aut cymbalum tinniens. Et ſi habuero prophetiam, & nouerim myſteria omnia, & omnem ſcientiam, & ſi habuero omnem fidem ità ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum. & ſi diſtribuero &c.

Ad Philippenſes ſecundo: Itaque chariſsimi mei (ſicut ſemper obediſtis) nō ut in præſentia mei tantùm, ſed multò magis nunc in abſentia mea, cum metu & tremore ueſtram ſalutem operamini.

Psalmo ſecundo: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.

Proverbiorvm vigeſimooctauo: Beatus homo qui ſemper eſt pauidus: qui uerò mentis eſt duræ, corruet in malum.

Ad Romanos vndecimo: Tu autem fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time. Si enim &c.

Prioris ad Corynthios quarto: Nihil mihi conſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus ſum.

Et capite decimo: Qui ſe exiſtimat ſtare, uideat ne cadat.

Iacobi ſecundo: Quid proderit, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides ſaluare eum? Si autem frater aut ſoror nudi ſint, & indigeant uictu quotidiano: dicat autem aliquis ex uobis, illis: Ite in pace, calefacimini & ſaturamini: non dederitis autem eis quæ neceſſaria ſunt corpori: quid proderit? Sic & fides ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa. Sed dicit quis, Tu fidem habes, & ego opera habeo. oſtende mihi fidem tuam ſine operibus, & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam. Tu credis quoniā unus eſt Deus? Benè facis. & dæmones credunt, & contremiſcunt. Vis autem ſcire o homo inanis, quoniam fides ſine operibus ocioſa eſt? Abraham pater noſter nonne ex operibus iuſtificatus eſt, offerens Iſaac filium ſuum ſuper altare? Vides quoniā fides cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides conſummata eſt? Et ſuppleta eſt ſcriptura, dicens: Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt. Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantùm? Similiter autem & Rahab meretrix, nonne ex operibus iuſtificata eſt, ſuſcipiens nuncios, & alia uia eijciens? Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ità & fides ſine operibus mortua eſt.

Ad Galatas quinto: Nam in Chriſto Ieſu neque circuncifio aliquid ua-

let, neque præputium: ſed fides quæ per charitatem operatur.

ECCLESIASTICI quinto: Ne dixeris, Peccaui, & quid mihi accidit triſte? Altiſsimus enim eſt patiens redditor. De propiciato peccato noli eſſe ſine metu, neque adijcias peccatum ſuper peccatum. Et nè dicas, Miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur. Miſericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in peccatores reſpicit ira illius. Non tardes conuerti ad Dominum, & nè differas de die in diē: ſubitò enim ueniet ira illius, & in tempore uindictæ diſperdet te.

ECCLESIASTIS nono: Sunt iuſti atque ſapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen neſcit homo utrùm amore an odio dignus ſit: ſed omnia in futurum ſeruantur incerta, eo quòd uniuerſa æquè eueniant iuſto & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimas, & ſacrificia contemnenti: ſicut bonus, ſic & peccator; ut periurus, ità & ille qui uerum deierat. Hoc eſt peſsimum inter omnia quæ ſub ſole fiunt, quia eadem cunctis eueniunt; undè & corda filiorum hominum implentur malitia & contemptu in uita ſua, & poſt hæc ad inferos deducentur.

PSALMO centeſimo: Miſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine.

ET nonageſimooctauo: Honor regis iudicium diligit. Tu paraſti directiones; iudicium & iuſtitiam in Iacob tu feciſti.

PATRES.

1 A. GREGORIVS in caput tertium libri primi Regum, ſuper ea uerba; Dominus eſt, quod bonum eſt in oculis ſuis, faciat. Qui ſimpliciùs q̄ debet, iſtam Heli reſponſionem conſiderat, tam rectè hunc reſpondiſſe, quàm humiliter, putat. Sed profectò iſta reſponſionis humilitas ſi ſubtiliter inſpiciatur, uera humilitas non eſt. Verè eſſet humilis, ſi ſeſe ad emendationem culpæ, pro qua arguebatur, obtuliſſet. O quanti adhuc ſunt imitatores Heli, qui cùm minantem ſibi omnipotentem DEVM quotidie de ſacro eloquio ſentiant, & tamen hominibus diſplicere trepidant, & diuinæ indignationis minas incurrere non formidant; & dum inimicitias hominum uelut implacabiles metuunt, de DEI miſericordia etiam peccando confidunt. Sed inordinata fiducia apud Omnipotentem DEVM uindictæ locum habere poteſt, indulgentiam uerò obtinere non poteſt. Incorrepto enim peccatori, & in culpæ ſuæ propoſito perduranti, quid eſt de minanti ſibi DEO dicere, Dominus eſt, quod bonum in oculis ſuis, faciat; niſi de ordinatiſsima DEI miſericordia inordinatè confidere? De omnipotentis etenim Dei miſericordia ordinatè cōfidit, qui hoc quod peccando delinquit, pœnitendo corrigit, flendo tergit. Peccare ergò, & de Dei creatoris clementia præſumere, pelago iuſtitiæ eius exponi eſt. Sic nimirùm peccata perpetrata non tergere pœnitudo, & de Dei miſericordia præſumere, in iudicium diſtrictionis eius offendere eſt. Dum ergò Heli uita in reproborum prædicatorum forma deſcribitur, non ſolum culpæ lapſus oſtenditur, ſed etiam culpæ in præcipitatione ſecuritas. Nam qui timore pœnitentiæ, diuinæ indignationis magnitudinem placare potuit, dum neglexit quod audiuit, incurrit quod meruit. Omnipotens enim DEVS etſi æquitate iuſtus eſt, abūdantiori tamen creditur miſeratione pius.

Inordinata fiducia uindictæ locum habet. 1. Reg. 3.

Inordinatè cōfidentes de Dei miſericordia.

Deus miſericors.

Pſal. 144. Ionæ 3. Eſaiæ 38.

Vndè & per Prophetam dicitur. Miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Hinc eſt quod per Ionam prophetam Niniuitis minas ſubmerſionis protulit, & tamen pœnam euertendæ ciuitatis pœnitentibus indulſit. Hinc eſt etiã quod Ezechiæ regi per prophetæ oraculum mortis pœna promittitur: ſed quia rex mori metuens, coram Domino ſe pœnitentiæ lachrymis afflixit, mortem qua moreretur, apud eum quem timuit, non inuenit. Et ſuprà quidem Dominum locutum fuiſſe aſſeruit, ut domus Heli & patris eius in conſpectu ſuo uſque in ſempiternum miniſtraret: ſed qui de bona agente, bona locutus fuerat, de domo reproba iam effecta, ſententiam permutauit, dicẽs: Nunc autem abſit hoc à me. Si ergò bona promiſſa reuocat Omnipotens Deus, quia ij quibus promiſerat, malè permutantur: quanto magis minarum effectus retrahit, cùm benè conuerſos eos adſpicit, quibus pro admiſsis iniquitatibus pœnam animaduerſionis intimauit? Quid ergò ad hæc dicimus, qui quotidiè delinquimus, atque in reatus noſtri obligatione ſecuri ſumus? Hoc igitur ipſum quod diſtrictionem diuinæ iuſtitiæ non timeamus, nobis ualde timendum eſt: quia ecce, qui diuina indignatione proijcitur, pro culpa perpetratæ negligentiæ, nullo timore ſolicitus fuiſſe perhibetur.

Nec præſumẽdum, nec deſperandum.

2. IDEM Gregorius libro trigeſimotertio Moralium, capite decimoquinto: Pius ac iuſtus eſt conditor noſter. Sed nemo dicat: quia pius eſt, uenialiter pecco. Et nemo qui peccauerit, dicat: quia iuſtus eſt, de peccati remiſsione deſpero. Relaxat enim DEVS facinus quod defletur: ſed perpetrare quiſque timeat, quod ſi dignè deflere poſsit, ignorat. Ante culpam ergò iuſtitiam metuat, poſt culpam tamen de pietate præſumat: neque ità iuſtitiam timeat, ut nulla ſpei conſolatione conualeſcat: neque ità confidat de miſericordia, ut adhibere uulneribus ſuis dignæ pœnitentiæ negligat medicinam: ſed quem præſumit ſibi piè parcere, ſemper etiam cogitet & diſtricte iudicare. Sub pietate itaque eius ſpes peccatoris gaudeat, ſed ſub diſtrictione illius pœnitentis correctio contremiſcat. Spes igitur præſumptionis noſtræ habeat etiam morſum timoris: ut ad corrigenda peccata iuſtitia iudicantis terreat, quem ad fiduciam ueniæ gratia parcentis inuitat. Hinc enim per quendam ſapientem dicitur: Nè dixeris, miſerationes Domini multæ ſunt, peccatorum meorum non memorabitur. Pietatem nanque eius protinus & iuſtitiam ſubdit, dicens: miſericordia enim & ira ab illo.

Eccl. 5.

Reuelationẽ expectans de remiſsione peccatorũ, reprehẽditur.

3. ITEM libro ſexto Epiſtolarum, epiſtola uigeſimaſecunda, ad Gregoriam cubiculariam Auguſtæ. Quod uerò dulcedo tua in ſuis epiſtolis ſubiunxit, importunam ſe mihi exiſtere, quoadusquè ſcribam mihi eſſe reuelatum quia peccata tua dimiſſa ſunt: rem & difficilem etiam & inutilem poſtulaſti. Difficilem quidem, quia ego indignus ſum, cui reuelatio fieri debeat. Inutilem uerò, quia ſecura de peccatis tuis fieri non debes, niſi cùm iam in die uitæ tuæ ultimò plangere eadem peccata minimè ualebis. Quæ dies quouſquè ueniat, ſemper ſuſpecta, ſemper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lauare. Certè Paulus Apoſtolus iam ad tertium cęlum aſcenderat: in paradiſum quoquè ductus fuerat, arcana uerba audiuerat, quæ homini loqui non liceret: & tamen adhuc trepidans dicebat: Caſtigo corpus meum, & ſeruituti ſubijcio, nè fortè alijs prædicans, ipſe reprobus efficiar. Adhuc timet qui iam ad cælum ducitur: & iã timere,

Contra ſecuritatem de remiſſ. peccatorum.

2. Cor. 12.

1. Cor. 9.

Mater negligentiæ, ſecuritas.
Prou.28.
Pſalm.2.

timere, non uult qui adhuc in terra conuerſatur? Perpende dulciſsima filia, quia mater negligentiæ ſolet eſſe ſecuritas. Habere ergò in hac uita non debes ſecuritatem, per quam negligens reddaris. Scriptum eſt enim: Beatus uir qui ſemper eſt pauidus. Et rurſus ſcriptum eſt: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. In pauco ergò huius uitæ tempore mentem ueſtram neceſsè eſt ut tremor teneat, quatenus per ſecuritatis gaudium ſine fine poſtmodùm exultet.

Ezech.33.

Sub ſpe miſericordiæ diuinæ nō eſt i peccatis permanendum.

4. AVGVSTINVS, uel ſecundum alios Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus, de fide ad Petrum Diaconum, capite tertio: In quacunque homo ætate ueram peccatorum ſuorum pœnitentiam egerit, & uitam ſuam DEO illuminante correxerit, non priuabitur indulgentiæ munere: quia DEVS, ſicut per Prophetam dicit, non uult mortem peccatoris ſiue morientis, ſed magis ut reuertatur à uia ſua mala, & uiuat anima eius. Veruntamen nullus hominũ debet ſub ſpe miſericordiæ DEI in ſuis diutius remanere peccatis, cùm etiam in ipſo corpore nemo uelit ſub ſpe futuræ ſalutis diutiùs ęgrotare. Tales enim qui ab iniquitatibus ſuis recedere negligunt, & ſibi de Deo indulgentiam repromittunt, nonnunquàm itá præueniuntur repentino DEI furore, ut nec conuerſionis tempus, nec beneficium remiſſionis inueniant. Ideò unumquenque noſtrum ſacra ſcriptura benignè præmonet, dicens: Nè tardaueris conuerti ad DEVM, & ne differas de die in diem: ſubitò ueniet ira eius, & in tempore uindictæ diſperdet te. Dicit etiam beatus Dauid: Hodiè ſi uocem eius audieritis, nolite obdurare corda ueſtra. Cui beatus quoquè Paulus concordat his uerbis: Videte, fratres, nè fortè ſit in aliquo ueſtrum cor malum incredulitatis diſcedēdi à Deo uiuo: ſed adhortamini uoſmetipſos per ſingulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex uobis fallacia peccati. Obduratus igitur uiuit, ſiue qui non conuertitur, deſperans de indulgentia peccatorum ſuorum: ſiue qui ſic miſericordiam DEI ſperat, ut uſque in finem uitæ præſentis in ſuorum criminum peruerſitate permanet. Proindè diligentes miſericordiam DEI, metuenteſque iuſtitiam, nec de remiſsione peccatorum deſperemus, nec remaneamus in peccatis: ſcientes quia illa omnium hominum debita ſit exactura æquitas iuſtiſsimi iudicis, quæ non dimiſerit miſericordia clementiſſimi redemptoris. Sicut enim miſericordia ſuſcipit abſoluitque conuerſos, itá iuſtitia repellet punietque obduratos. Ij ſunt qui peccantes in ſpiritum ſanctum, neque in hoc ſeculo, neque in futuro remiſsionem accipient peccatorum.

Eccl 5.
Pſal.94.
Hebr.3.
Obduratus qui uiuat.
Diligenda miſericordia, & metuenda iuſtitia.
Matth.12.

Pſal.15.
Quì periculo ſit dilatio conuerſionis.

5. BERNARDVS ſermone trigeſimooctauo ex paruis ſermonibus: Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſteà accelerauerunt: Quid diſsimulant homines in uita ſua agere pœnitentiam, & extrema de confeſsione præſumunt? Quomodò ſub unius horæ articulo reuocari poſſe æſtimant omnia animæ membra, cuius concupiſcentiæ & deſideria per totum mundũ ſparſa ſunt, & ubique terrarum, uelut quodam uiſco tenentur? Non dico, ait Dominus, quin & talium ſaluem aliquos: potens ſum enim in momento omnia reuocare: ſed non congregabo conuenticula eorum de ſanguinibus, id eſt, qui in ſanguine perſeuerant, donèc multiplicatis infirmitatibus deſerantur à peccatis antequàm deſerant ea, non magna talium conuenticula congregabo. Si benè memini, in toto canone ſcripturarum unum latronem inuenies ſic ſaluatum. Noli ergò huic tam periculoſæ expectationi credere

re temetipſum. Et quidem ſpiritus non modò ubi uult, ſed quandò uult, ſpirat: nec ei difficile eſt de ſubito perfectam dare contritionem cordis, quam uix multo tempore alij conſequuntur: ſed undè ſcis quòd tunc tibi ità ſubuenire uelit, quem tu interim ſic repellis? Benignus quidem eſt Spiritus ſapientiæ, ſed non liberabit maledictum à labijs ſuis. Audi quis ille ſit: Maledictus qui peccat in ſpe. Ioan.3.

2. B. AVGVSTINVS in libro de fide & operibus, capite decimoquarto: Quarè iam illud uideamus, quod excutiendum eſt à cordibus religioſis, nè mala ſecuritate ſalutem ſuam perdant, ſi ad eam obtinendam ſufficere ſolam fidem putauerint: benè autem uiuere, & bonis operibus uiam Dei tenere neglexerint. Nam etiam temporibus Apoſtolorum non intellectis quibuſdam ſub obſcuris ſententijs Apoſtoli Pauli, hoc eum quidam arbitrati ſunt dicere, Faciamus mala, ut ueniant bona: quia dixerat, Lex ſubintrauit, ut abundaret delictum: ubi autem abundauit delictum, ſuperabundauit gratia. Quod ideò uerum eſt, quia legem accipientes homines, qui de ſuis uiribus ſuperbiſsimè præſumebant, nec diuinum adiutorium uincendarum malarum concupiſcentiarum recta fide impetrantes, pluribus grauioribusque delictis etiam lege præuaricata onerati ſunt. Ac ſi magno reatu compellente confugerunt ad fidem, qua miſericordiam indulgentiæ mererentur, & auxilium à Domino qui fecit cælum & terram: vt diffuſa per Spiritum ſanctum charitate in cordibus ſuis, cum dilectione agerent, quæ contra ſeculi huius concupiſcentias iuberentur, ſecundum id quod prædictum fuerat in Pſalmo, Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſteà accelerauerunt. Cùm ergò dicit Apoſtolus, arbitrari ſe, iuſtificari hominem per fidem ſine operibus legis: non hoc agit, ut præcepta ac profeſſa fide opera iuſtitiæ contemnantur, ſed ut ſciat ſe quiſque per fidem poſſe iuſtificari etiam ſi legis opera non præceſſerint. Sequuntur enim iuſtificatum, non præcedunt iuſtificandum. Vndè in præſenti opere non opus eſt latiùs diſputare, præſertim quia modò de hac quæſtione prolixum librum edidi, qui inſcribitur, De litera & ſpiritu. Quoniam ergo hæc opinio tunc fuerat exorta, aliæ Apoſtolicæ Epiſtolæ, Petri, Ioannis, Iacobi, Iudæ, contra eam maximè dirigunt intentionem, ut uehementer adſtruant fidem ſine operibus nihil prodeſſe: ſicut etiam ipſe Paulus, non qualemlibet fidem qua in Deum creditur, ſed eam ſalubrem planeque Euangelicam definiuit, cuius opera ex dilectione procedunt: Et fides inquit, quæ per dilectionem operatur. Vndè illam fidem quæ ſufficere ad ſalutem quibuſdam uidetur, ità nihil prodeſſe aſſeuerat, ut dicat, Si habeam omnem fidem ità ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil ſum. Vbi autem hæc fidelis charitas operatur, ſine dubio benè uiuitur: plenitudo enim legis, charitas. Vndè euidenter in ſecunda epiſtola Petrus, cùm ad uitæ & morum ſanctitatem hortaretur, mundumque iſtum tranſiturum prænunciaret, cælos uerò nouos & terram nouam expectari, quæ iuſtis inhabitanda tradetur, ut ex hoc attenderent qualiter eos oporteret uiuere, ut habitatione illa digni fierent, ſciens de Apoſtoli Pauli quibuſdam ſubobſcuris ſententijs nonnullos iniquos accepiſſe occaſionem, ut tanquàm ſecuri de ſalute, quæ in fide eſt, benè uiuere non curarent, commemorauit quædam ad intelligendum difficilima eſſe in epiſtola eius, quæ homines peruerterent, ſicut & alias ſcripturas, ad proprium ſuum interitum: cùm tamen & ille Apoſto-

Sapient.1. Contra eos qui ex ſola fide ſibi ſalutẽ pollicentur. Rom.5. Pſal.120. Rom.5. Pſal.15. Rom.3. Quomodò iuſtificamur p fidẽ ſine operibus legis. Epiſtolæ catholicæ cõtra hæreſim de ſola fide, ſcripta ſunt. De quali fide agat Paulus. Galat.5. 1.Cor.13. Rom.13. 2.Petr.3.

Apoſtolus de ſalute æterna, quæ niſi benè uiuentibus non daretur, eadem ſentiret quæ cæteri Apoſtoli. Iacobus autem uehementer infeſtus eſt eis, qui ſapiunt fidem ſine operibus ualere ad ſalutem, ut illos etiam dæmoni- Iacob.2. bus comparet, dicens: Tu credis quoniam unus eſt Deus: benè facis, & dæ Marc.1. mones credunt, & contremiſcunt. Quid uerius, breuius, uehementius dici po Matt.16. tuit, cùm & in Euangelio legamus hoc dixiſſe dæmonia, cũ CHRISTVM filiũ Iacob.2. Dei confiterentur, & ab illo corriperentur, quod in Petri confeſsione laudatum eſt? Quid proderit, ait Iacobus, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides ſaluare eum? Dicit etiam, quia fides ſine operibus mortua eſt. Quouſque igitur falluntur, qui ſi de mortua ſibi uitam perpetuam pollicentur?

2. ET capite uigeſimoſecundo: Nequaquàm ergò mens incauta fallatur, ut ſe exiſtimet DEVM cognouiſſe, ſi eum fide mortua, hoc eſt, ſine bonis operibus confiteatur more dæmonum: & ideò ſe iam non dubitet ad Ioan 17. uitam æternam eſſe uenturam, quia Dominus dicit, Hæc eſt autem uita æterna, ut cognoſcant te unum uerum DEVM, & quem miſiſti IESVM CHRI- 1.Ioan.2. STVM. Venire quippe debet etiam illud in mentem, quod ſcriptum eſt, In hoc cognoſcimus eum, ſi mandata eius obſeruauerimus. Qui dicit, quia cognouit eum, & mandata eius non ſeruat: mendax eſt, & in hoc ueritas non eſt. Et nè quiſquam exiſtimet mandata eius ad ſolam fidem pertinere: quanquàm dicere hoc nullus eſt auſus, præſertim quia mandata dixit, Matt.22. quæ nè multitudine cogitationes parerent, in illis duobus tota lex pendet Galat.5. & Prophetæ: licèt rectè dici poſſet ad ſolam fidem pertinere DEI man- Fides uiua ſaluat. data, ſi non mortua, ſed uiua illa intelligatur fides, quæ per dilectionem 1.Ioan.3. operatur: tamen poſteà Ioannes ipſe aperuit quid diceret, cùm ait, Hoc eſt mandatum eius, ut credamus nomini filij eius IESV CHRISTI, & diligamus inuicem. Hoc itaque prodeſt in Deum rectâ fide credere, Deum colere, Deũ noſſe, ut & benè uiuendi ab illo nobis ſit auxiliũ, & ſi peccaueri Pſal.40. mus, ab illo indulgẽtiã mereamur: non in factis quæ odit, ſecuri pſeuerãtes, ſed ab eis recedentes, eiq́; dicentes, Ego dixi, Dñe miſerere mei, ſana animã meam, quoniã peccaui tibi: quod non habent cui dicant, qui non in eum cre dunt: & fruſtrà dicunt, qui cum tam longè ab illo ſint, à gratia mediatoris Contra perniciosam securitatem. alieni ſunt. Hinc illa uerba ſunt in libro Sapientiæ, quæ neſcio quomodò intelligit pernicioſa ſecuritas, Et ſi peccauerimus, tui ſumus: quoniam ſcili- Sap.15. cet bonum & magnum Deum habemus, qui uelit atque poſsit pœnitentiũ peccata ſanare, non qui minimè audeat permanentes in malignitate diſperdere. Deniquè cum dixiſſet, Tui ſumus: addidit, ſcientes potentiam tuam: utique potentiam cui ſe ſubtrahere nequeat, aut occultare peccator. Ideoque ſecutus adiunxit, Non peccauimus autem, ſcientes quoniam tui ſumus deputati. Quis enim dignè cogitans habitationem apud Deum, in qua oẽs prædeſtinatione ſunt deputati, qui ſecundùm propoſitum uocati ſunt, non 1.Ioan.2. enitetur ità uiuere ut tali habitationi congruat? Quod ergò & Ioannes dicit, Hæc ſcripſi uobis, ut non peccetis: & ſi quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt exoratio pro peccatis noſtris: non id ait, ut cùm ſecuritate peccemus, ſed ut recedentes à peccato, ſi quod admiſſum eſt, propter illum aduocatum, quem non habent infideles, minimè de indulgentia deſperamus.

3 ITEM in Euchiridio ad Laurentium, capite ſexageſimoſeptimo: Creduntur

duntur autem à quibuſdam etiam ij qui nomen Chriſti non relinquunt, & eius lauacro in Eccleſia baptizantur, nec ab ea ullo ſchiſmate uel hæreſi pręciduntur, in quantislibet ſceleribus uiuant, quæ nec diluant pœnitendo, nec eleemoſynis redimant, ſed in eis uſque ad huius uitæ ultimum diem pertinaciſsimè perſeuerent, ſalui futuri per ignem: licèt pro magnitudine facinorum flagitiorumque, diuturno, non tamen æterno, igne puniri. Sed qui hoc credunt, & tamen Catholici ſunt, humana quadam beneuolentia mihi falli uidentur. Nam ſcriptura diuina aliud conſulta reſpondet. Librum autem de hac quæſtione ſcripſi, cuius titulus eſt, De fide & operibus. Vbi ſecundum ſcripturas ſanctas, quantùm Deo adiuuãte potui, demonſtraui eam fidem ſaluos facere, quam ſatis euidenter expreſsit Paulus Apoſtolus, dicens; In CHRISTO enim IESV neque circuncisio quicquam ualet, neque præputium, ſed fides quæ benè per dilectionem operatur. Si autem malè & non benè operatur, proculdubiò ſecundùm Apoſtolum Iacobum, mortua eſt in ſemet ipſa. Qui rurſus ait, Si fidem dicat ſe quiſquam habere, opera autem non habeat, nunquid poterit fides ſaluare eum? Porrò autem ſi homo ſceleratus propter fidem ſolam per ignem ſaluabitur, & ſic eſt accipiendum quod ait beatus Paulus Apoſtolus, Ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem: poterit ergò ſaluare ſine operibus fides, & falſum erit quod dixit eius coapoſtolus Iacobus. Falſum erit & illud quod idem ipſe Paulus dixit, Nolite, inquit, errare: neque fornicatores, neque idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque maledici, neque ebrioſi, neque rapaces regnum DEI poſsidebunt. Si enim etiam in iſtis perſeuerantes criminibus, tamen propter fidem Chriſti ſalui erunt, quomodò in regno Dei nõ erunt?

Contra eos qui per purgatoriũ ignẽ ſaluandos putant Chriſtianos malos.

Sola fides ſaluat quæ per charitatẽ operatur. *Galat. 5.*

Iacob. 2.

1. Cor. 3.

1. Cor. 6.

4. ET in libro de hæreſibus ad Quod uult deum, hæreſi quinquageſima quarta: Aetiani ab Aetio ſunt uocati, ijdemque Eunomiani ab Eunomio Aetij diſcipulo, quo nomine magis innotuerunt. Eunomius quippe in Dialectica præualens, acutius & celebrius defendit hanc hæreſim, diſsimilem per omnia Patri aſſerens Filium, & Filio Spiritum ſanctum. Fertur etiam uſqueadeò fuiſſe bonis moribus inimicus, vt aſſeueraret, quòd nihil cuique obeſſet quorumlibet perpetratio ac perſeuerantia peccatorum, ſi huius quæ ab illo docebatur, fidei particeps eſſet.

Eunomiana hæreſis de ſola fide.

5. HIERONYMVS in caput quartum Oſeæ: De hæreticis facilis intelligentia eſt, quòd quanto plures fuerint, tanto magis delinquant Deo, & glorientur in populis: & idcircò decipiant infelices, ut peccata populi comedant, & per dulces ſermones deuorent domus uiduarum. Cùm enim uiderint aliquos delinquentes, aiunt nihil aliud quærit DEVS niſi fidei ueritatem: quam ſi cuſtodieritis, non curat quid agatis. Hæc enim dicentes, in iniquitatibus eorum ſubleuant animas eorum: ut non ſolum non agant pœnitentiam, nec humilientur, ſed gaudeant in ſceleribus ſuis, & erecta ceruice gradiantur. Vnde & populus & ſacerdos, & hi qui docti ſunt, & hi qui docuerunt, pari iudicio conſtringentur.

Hæreticorũ vox eſt, Deũ nihil niſi fidẽ requirere.

6. CONCILIVM Tridentinum ſeſsione ſexta, capite nono: Quamuis autem neceſſarium ſit credere, neque remitti, neque remiſſa unquàm fuiſſe peccata, niſi gratis diuina miſericordia propter Chriſtum: nemini tamen fiduciam & certitudinem remiſsionis peccatorum ſuorũ iactãti, & in ea ſola quie-

Contra certitudinem iuſtificatio-

quieſcenti, peccata dimitti, uel dimiſſa eſſe, dicendum eſt: cùm apud hæreticos & ſchiſmaticos poſsit eſſe, immò noſtra tempeſtate ſit, & magna contra Eccleſiam catholicam contentione prædicetur uana hæc & ab omni pietate remota fiducia. Sed neque illud aſſerendum eſt, oportere eos, qui uerè iuſtificati ſunt, abſque ulla omnino dubitatione apud ſemetipſos ſtatuere ſe eſſe iuſtificatos, neminemque à peccatis abſolui ac iuſtificari, niſi eum, qui certo credat ſe abſolutum & iuſtificatum eſſe, atque hac ſola fide abſolutionem & iuſtificationem perfici, quaſi qui hoc non credit, de Dei promiſsis, deque mortis & reſurrectionis Chriſti efficacia dubitet. Nam ſicut nemo pius de Dei miſericordia, de Chriſti merito, deque Sacramentorum uirtute & efficacia dubitare debet: ſic quilibet, dum ſeipſum, ſuamq; propriam infirmitatem & indiſpoſitionem reſpicit, de ſua gratia formidare & timere poteſt, cùm nullus ſcire ualeat certitudinis fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe conſecutum.

De propria infirmitate & indiſpoſitione formidamus.

7. In eadem ſeſsione canone duodecimo: Si quis dixerit, fidem iuſtificantem nihil aliud eſſe, quàm fiduciam diuinæ miſericordiæ, peccata remittentis propter Chriſtum: uel eam fiduciam ſolam eſſe, qua iuſtificamur, anathema ſit.

8. Et canone decimotertio: Si quis dixerit, omni homini ad remiſsionem peccatorum aſſequendam neceſſarium eſſe, ut credat certò, & abſq; ulla hæſitatione propriæ infirmitatis & diſpoſitionis, peccata ſibi eſſe remiſſa, anathema ſit.

9. Item canone decimoquarto: Si quis dixerit, hominem à peccatis abſolui ac iuſtificari ex eo, quòd ſe abſolui ac iuſtificari certò credat: aut neminem uere eſſe iuſtificatum, niſi qui credat ſe eſſe iuſtificatum: & hac ſola fide abſolutionem & iuſtificationem perfici, anathema ſit.

10. Hieronymus in caput quartũ Danielis ſuper ea uerba, Forſan ignoſcet Deus delictis tuis &c. Cùm beatus Daniel præſcius futurorum de ſententia Dei dubitet, rem temerariam faciunt, qui audacter peccatoribus indulgentiam pollicentur. Et tamen ſciendum quòd ſi Nabuchodonoſor bona opera facienti uenia repromittitur: multo magis alijs promittitur, qui leuiora peccata commiſerunt.

Dan. 4.

Temere quidam promittunt peccatoribus indulgẽtiam.

11. Augustinus tractatu trigeſimotertio in Ioannem: Intendant qui amant in Domino manſuetudinem, & timeant ueritatem: etenim dulcis & rectus Dominus. Amas quòd dulcis eſt? time quòd rectus eſt. Tanquàm manſuetus dixit, Tacui; ſed tanquàm iuſtus, Nunquid ſemper tacebo? Miſericors & miſerator Dominus. Ità planè, Adhuc adde, longanimis: adhuc adde, & miſericors: ſed time quod eſt in nouiſsimo, & uerax: quos enim modò ſuſtinet peccantes, iudicaturus eſt contemnentes. An diuitias longanimitatis & manſuetudinis eius contemnis? Ignoras quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem ſecundùm duritiam cordis tui & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet unicuique ſecundùm opera ſua. Manſuetus Dominus, longaminis Dominus, miſericors Dominus: ſed & iuſtus Dominus, & uerax Dominus, largitur tibi ſpatium correctionis, ſed tu plus amas dilationem quàm emendationem. Malus fuiſti heri, hodiè bonus eſto: & hodiernum diem in malitia peregiſti, uel cràs mutare, ſemper expectas, & de miſericordia Dei tibi plurimum polliceris, quaſi ille qui tibi per patientiam

Deus manſuetus eſt: ſed tamen etiam iuſtus eſt.
Pſal. 24.
Eſaiæ 42.
Pſal. 102.
Rom. 6.
Pſal. 102.
Deus promiſit pœnitenti

tiam promiſit indulgentiam, promiſerit tibi etiam prolixiorem uitam. Vn-dè ſcis quid pariat craſtinus dies? Rectè dices in corde tuo, quando me correxero, Deus mihi omnia peccata mea dimittet. Negare non poſſu-mus, quòd correctis atque conuerſis indulgentiam Deus promiſit: nam in quo Propheta mihi legis, quia promiſit correcto indulgentiam, non mihi legis, quia promiſit tibi Deus longam uitam. Ex utroque igitur homines periclitantur, & ſperando, & deſperando: contrarijs rebus, contrarijs affe-ctionibus. Sperando qui decipitur? Qui dicit, Bonus eſt Deus, miſericors eſt Deus, faciam quod mihi placet, quod libet, laxem habenas cupiditati-bus meis, impleam deſideria animæ meæ. Quarè hoc? Quia miſericors eſt Deus, bonus eſt Deus, manſuetus eſt Deus: ſpe iſti periclitantur. Deſpe-ratione autem, qui cùm inciderint in grauia peccata, putantes ſibi non poſ-ſe iam recognoſci pœnitentibus, & ſtatuentes ſe ad donationem ſine du-bio deſtinatos, dicunt apud ſemetipſos, iam damnandi ſumus, quarè non quod uolumus, facimus, animo gladiatorum, ferro deſtinatorum? Ideò mo-leſti ſunt deſperati. Iam enim quod timeant non habent, & uehementer ti-mendi ſunt. Iſtos deſperatio necat, ſpes illos. Inter ſpem & diſperatio-nem fluctuat animus. Metuendum eſt nè te occidat ſpes, & cùm multum ſperas de miſericordia, incidas in iudicium. Metuendum eſt rurſus nè te occidat deſperatio, & cùm putas iam tibi non ignoſci quæ grauia commiſi-ſti, non agas pœnitentiam, & incurras in iudicem ſapientiam, quæ dicit, Et ego ueſtræ perditioni ſuperridebo. Quid ergò agit Dominus cum pericli-tantibus utroque morbo? Illis qui ſpe periclitantur, hoc dicit, Nè tardes conuerti ad Dominum, neq; differas de die in diem: ſubitò enim ueniet ira illius, & in tempore uindictæ diſperdet te. Illis qui deſperatione pericli-tantur, quid dicit? In quacunque die iniquus conuerſus fuerit, omnes ini-quitates eius obliuiſcar. Propter illos ergò qui deſperatione periclitantur propoſuit indulgentiæ portum: propter illos qui ſpe periclitantur, & dila-tionibus illuduntur, fecit diem mortis incertum, quandò ueniat ultimus dies neſcis.

bus indulgẽtiã, ſed nõ ꝑlixiorem uitam. — *Pro. 23.* — *Sperando quidam decipiũtur.* — *Deſperatione decipiuntur alij.* — *Prou. 1.* — *Eccle. 5.* — *Ezech. 18.* — *Nota.*

12. IDEM Auguſtinus in libro quinquaginta homiliarum, homilia quin-quageſima, cap. decimo: Illud quale eſt in quo ſibi blandiuntur, qui ſua ſe uanitate ſeducunt, perſeuerantes in malitia atque luxurijs ſuis, cùm audiant Apoſtolum dicentem: Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non poſſide-bunt? Audent ſibi præter regnum Dei ſalutem quam deſiderant, polliceri, atque ità inter ſe loquuntur, dum recuſant agere pœnitentiam pro pecca-tis ſuis, & perditos mores aliquandò in melius commutare. Regnare no-lo, ſufficit mihi ſaluum eſſe. In quo primum eos fallit, quia eorum nec ſa-lus ulla eſt, quorum iniquitas perſeuerat. Quod enim ait Dominus, Quo-niam abundauit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum: qui autem per-ſeuerauerit uſque in finem, hic ſaluus erit, ſalutem utrique promiſit perſeue-rantibus in charitate, non in iniquitate. Et nonnullis interiectis, Quapro-pter præſumere qui audeat de nomine Chriſtiano, & non cum omni obe-dientia & timore audiat Apoſtolum dicentem, Hoc enim ſcitote, cogno-ſcentes quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod eſt idolo-rum ſeruitus, non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei. Nemo uos ſeducat inanibus uerbis: Propter hoc enim uenit ira Dei in filios diffiden-tiæ. Nolite itaque fieri participes eorum. Latius autem ad Corinthios hæc

Galat. 5. — *Illorum ſalus nulla eſt quorũ iniquitas perſeuerat.* — *Matt. 24.* — *Mat. 10. & 24* — *Non eſt ſatis eſſe Chriſtianum.* — *Ephe. 5.* — *1. Cor. 6.*

hæc dicit, Nolite errare: neque fornicatores, neque idolis ſeruientes &c.
regnum Dei poſsidebunt. Sed uidete quemadmodum timorem & deſpe
rationem ſalutis abſtulerit eis, qui hæc in uita ueteri commiſerunt. Et
hæc quidem, inquit, fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis in nomine
Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſpiritu Dei noſtri. Quiſquis ergò poſt baptiſ
mum aliquorum priſtinorum malorum opere obligatus tenetur, uſquea-
Rom. 2. deò ſibi inimicus eſt, ut adhuc dubitet uitam mutare, dum tempus eſt, cum
ità peccat & uiuit. Nam utique quòd ità perſeuerans peccat, theſaurizat ſi-
bi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. Quòd autem adhuc ui-
Cōfugiendũ eſt Chriſtiano peccatori ad claues Eccleſiæ. uit, patientia Dei ad pœnitentiam eum adducit. Implicatus ergò tam mor
tiferis uinculis peccatorum, detrectat aut differt, aut dubitat confugere ad
ipſas claues Eccleſiæ, quibus ſoluatur in terra, ut ſit ſolutus in cælo, & au-
det ſibi poſt hanc uitam, quia tantùm Chriſtianus dicitur, ſalutem aliquam
Matth. 16. polliceri: nec ueridicum illud Dominicæ uocis tonitruum contremiſcit.
Matth. 7. Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum cælorũ,
Galat. 5. &c. Quid ad Galatas idem Apoſtolus, Nonne talia enumerans, eodem fi-
ne concludit? Manifeſta ſunt, inquit, opera carnis, quæ ſunt fornicationes,
immunditiæ, contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones, hære-
ſes, inuidiæ, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia, quæ prædico uobis ſi-
Peccator ſi ad pœnitentiam conuertatur, poteſt ueniã conſequi. cut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non poſsidebunt.

13. ISIDORVS de ſummo bono libro ſecundo, capite decimotertio: Quan
uis quiſq; & ſit peccator & impius, ſi ad pœnitentiam conuertatur, conſe-
qui poſſe ueniam creditur. Nullus enim de bonitate Dei dubitat, ſed ſola ac
cipientium prauitas conferri ſibi indulgentiam abnegat. In hac uita tantũ
Ioan. 9. pœnitentiæ patet libertas, poſt mortem uerò nullam correctionis eſſe licen
tiam. Vndè Dominus dicit, Me oportet operari opera eius qui me miſit do
Hierem. 13. nec dies eſt. Veniet autem nox quando nemo poteſt operari. Hinc & Pro-
Cōtra procraſtinantes cōuerſionē ſuã. pheta, Date, inquit, Domino Deo noſtro gloriam antequàm contenebre-
ſcat, id eſt, antequàm mors æterna præueniat. In hac uita dum eſtis, Deum
per pœnitentiam glorificate. Adhuc in hoc ſeculo pęnitentiam operanti-
bus Dei miſericordia ſubuenit. In futuro autem iam non operamur, ſed
rationem noſtrorum operum ponimus. Per id deteriorantur plerunq; ini-
qui, quòd per patientiam Dei ſpatium accipiunt emendandi: quia illi mo
ra uiuendi non utuntur ad pœnitentiam, ſed ad peccandi uſurpant auda-
ciam. A malo autem in deterius uadit, qui tempus ſibi ad pęnitendum in-
dultum, ad libertatem praui operis uertit. Feſtinare debet ad Deum pęni-
tendo unuſquiſque dum poteſt, nè ſi dum poteſt noluerit, cùm tardè uolue
Eſaiæ 55. rit, omnino non poſsit. Proindè Propheta ait: Quærite Dominum dum in-
ueniri poteſt, inuocate eum dum propè eſt. Et ubi inueniri poteſt, niſi in
Pſal. 144. hac uita, in qua etiam propè eſt omnibus inuocantibus ſe? Nam tunc iam
Matth. 25. longè erit quandò dixerit, Ite in ignem æternum. Modò autem non uide
tur, & propè eſt: tunc uidebitur, & propè non erit: quia & uideri poterit, &
non poterit inueniri. Si quandò quiſque peccare poteſt, pęnitet, uitamque
Pœnitentia ad mortē uſq; dilata, quàm periculoſa ſit. ſuam uiuens ab omni crimine corrigit, non dubium quòd moriens ad æter-
nam tranſeat requiem. Qui autem prauè uiuendo pęnitentiam in mortis
agit periculo, ſicut eius donatio incerta eſt, ſic remiſsio dubia. Qui ergò
cupit certus eſſe in morte de indulgentia, ſanus pęniteat, ſanus perpetrata
facinora defleat. Sunt qui pęnitentibus ſecuritatem cito pollicentur, qui-

bus benè per Prophetam dicitur, Curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia, dicentes, pax, & non erat pax. Cum ignominia igitur curat contritionem, qui peccanti, & non legitimè pœnitenti promittit ſecuritatem. Vndè & ſequitur, Confuſi ſunt quia abominationem fecerunt, id eſt, confuſi ſunt non pęnitendo, ſed pęnas luendo. Aliter enim confunditur coram iudice reus, dum plectitur: atque aliter qui de malo opere erubeſcens corrigitur. Ille enim, qui repræhenſus eſt, confunditur: iſte, quia ſe malum feciſſe memoratur. Quamuis per pœnitentiam propitiatio peccatorum fit, ſine metu tamen homo eſſe non debet, quia pęnitentis ſatiſfactio diuino tantum penſatur iudicio, non humano. Proindè quia miſeratio Dei occulta eſt, ſine intermiſsione flere neceſsè eſt. Neque enim unquàm oportet pœnitentem habere de peccatis ſecuritatem. Nam ſecuritas negligentiam parit: negligentia autem ſæpè incautum ad uitia tranſacta reducit. Dum per pœnitentiam expulſa fuerint ab homine uitia, ſi fortè poſt hęc intercedente ſecuritate quælibet culpa ſubrepſerit, confeſtim delectationes priſtinæ uitiorum mentem auidius irrepunt: pulſanteſque hominem in conſuetis operibus grauius pertrahunt: ità ut ſint nouiſsima hominis illius peiora prioribus.

Securitatem pœnitentibus pro mittēt. Hiere. 6.

Eccl. 5.

Securitas de peccatis nunquam habenda.

1. C. AVGVSTINVS de perfectione iuſtitiæ contra Cæleſtium, reſponſione decimanona: Nos autem huic reſpondentes, dicimus ideò ſecutum eſſe, Quis gloriabitur caſtum ſe habere cor? quoniam præceſsit, Cùm rex iuſtus ſederit in throno. Quantalibet enim iuſtitia ſit præditus homo, cogitare debet nè aliquid in illo quod ipſe non uidet, inueniatur eſſe culpandum, cùm rex iuſtus ſederit in throno, cuius cogitationem fugere delicta non poſſunt, nec illa de quibus dictum eſt: Delicta quis intelligit? Cùm ergò rex iuſtus ſederit in throno, quis gloriabitur caſtum ſe habere cor? Aut quis gloriabitur mundum ſe eſſe à peccato? Niſi fortè iſti qui uolunt in ſua iuſtitia, non in ipſius iudicis miſericordia, gloriari.

Pro. 20.

Homo quantumuis iuſtus timere debet.

Pſal. 18.

2. ET libro de correptione & gratia, capite decimotertio: Quis enim ex multitudine fidelium quādiù in hac mortalitate uiuitur, in numero prædeſtinatorum ſe eſſe præſumat, quia id occultari opus eſt in hoc loco, vbi ſic caenda eſt elatio, ut etiam per ſatanæ angelum, nè extolleretur, tantus colaphizaretur Apoſtolus. Hinc Apoſtolis dicebatur, Si manſeritis in me: dicente illo, qui illos utique ſciebat eſſe manſuros. Et per Prophetam, Si uolueritis & audieritis me, cùm ſciret ipſe in quibus operaretur & uelle. Et ſimilia multa dicuntur propter huius utilitatem ſecreti, nè fortè quis extollatur, ſed omnes etiam qui benè currunt, timeant, dum occultum eſt quo peruenianr.

Contra eos q̄ præſumunt ſe eſſe prædeſtinatos.

2. Cor. 12.

Ioan. 15.
Eſaiæ 1.

Prędeſtinatio quòd ſit incerta, utile e. t.

3. IDEM in libro quinquaginta homiliarum, homilia quadrageſimaprima: Qui egerit ueraciter pœnitentiam, & ſolutus fuerit à ligamento quo erat obſtrictus, & à Chriſti corpore ſeparatus, & benè poſt pęnitentiam uixerit, ſicut ante pęnitentiam uiuere debuit, poſt reconciliationem quandocunquè defunctus fuerit, ad Deum uadit, ad requiem uadit, regno DEI non priuabitur, à populo diaboli ſeparabitur. Si quis autem poſitus in ultima neceſsitate ægritudinis ſuæ, uoluerit accipere pęnitentiam & accipit, & mox reconciliabitur, & hinc uadit, fateor uobis non illi negamus quod petit, ſed non præſumimus quia benè hinc exit. Non præſumo, non uos fallo, non præſumo: Fidelis benè uiuens, ſecurus hinc exit. Bapti-

Periculoſa pœnitentia, quæ ad mortem uſq; differtur.

zatus ad horam, ſecurus hinc exit: Agens pęnitentiam, & reconciliatus cùm ſanus eſt, & poſteà benè uiuens, ſecurus hinc exit. Agens pęnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, ſi ſecurus hinc exit, ego non ſum ſecurus. Vndè ſecurus ſum, dico, & do ſecuritatem: undè non ſum ſecurus, pęnitentiam dare poſſum, ſecuritatem dare non poſſum. Sed dicat aliquis:
*te, & bone ſacerdos, tu neſcire * & nullam ſecuritatem nobis dare poſſe dicis, ſi ille ſaluatur & CHRISTVM adire meretur, cui morienti pęnitentia datur, qui dum uixit, dum ſanus fuit, impœnitens fuit: Inſtrue ergò nos, rogo, quo modò bene uiuere poſt pœnitentiam debeamus. Dico, abſtinete uos ab ebrietate, à concupiſcentia, a furto & multiloquio, ab immoderato riſu, a
Matt. 12. uerbo otioſo], undè reddituri ſunt homines rationem in die iudicij. Eccè quàm leuia dixi. Omnia tamen grauia & peſtifera. Et aliud dico, Non ſolum poſt pœnitentiam ab iſtis uitijs ſe homo ſeruare debet, ſed & ante pœnitentiam dum ſanus eſt: quia ſi ad ultimum uitæ ſteterit, neſcit ſi ipſam pœ
Deo & Sacerdoti peccata confiteri. nitentiam accipere, ac DEO & Sacerdoti peccata ſua confiteri poterit. Eccè quarè dixi, quia & ante pœnitentiam benè uiuendum eſt, & poſt pœnitentiam meliùs. Quod dico, attendite: Debeo illud planius exponere, nè me aliquis malè intellexiſſe intelligat. Nunquid dico, damnabitur? Nō dico. Sed dico etiam, liberabitur? Non. Et quid dicis mihi? Neſcio: Non præſumo, non promitto, neſcio. Vis te de dubio liberare? uis quod incertum eſt euadere? Age pœnitentiam dum ſanus es. Si enim agis ueram pœnitentiam dum ſanus es, & inuenerit te nouiſsimus dies. Curre ut re-
Currendum ut reconciliemur. concilieris, ſi ſic agis, ſecurus es. Quarè ſecurus es? Quia egiſti pœnitentiam eo tempore, quo & peccare potuiſti. Si aūt uis agere pœnitentiam ipſam tunc, quandò peccare non potes, peccata te dimiſerunt, non tu illa. Sed undè ſcis, inquis, ne fortè Deus dimittat mihi? Verum dicis. Vnde? Neſcio, Illud ſcio, hoc neſcio. Nam ideò tibi do pœnitentiam, quia neſcio. Nā ſi ſcirem tibi nihil prodeſſe, non tibi darem. Item ſi ſcirem tibi prodeſſe, non te admonerem, non te terrerem. Duæ res ſunt: aut ignoſcitur tibi, aut non ignoſcitur. Quid horum tibi futurum ſit, neſcio: ergò tene certū, dimitte incertum.

4. ITEM ſermone tertio de Innocentibus, qui eſt ſermo decimus de Sāctis: Si diem mortis ſuæ cogitare jugiter uellent, animum ſuum ab omni cupiditate uel malitia cohiberent. Sed quod modò nolunt ſalubriter cogi-
Moriens obliuiſcitur ſui, qui uiuus oblitus eſt Dei. tare, neceſse habent poſteà ſine ullo remedio ſuſtinere. Veniet enim illis dies nouiſsima, ueniet dies iudicij, quandò eis nec pœnitentiam licebit agere, nec bonis operibus ſe ab æterna morte poterunt redimere: quia percutitur etiam hac animaduerſione peccator, ut moriens obliuiſcatur ſui, qui dū uiueret, oblitus eſt Dei.

5. GREGORIVS libro decimoſexto Moralium in Iob, capite trigeſimoprimo ſuper ea uerba capitis uiceſimiquarti, Et uſque ad inferos peccatum illius. Peccatum uſque ad inferos ducitur, quod ante finem uitæ præſentis per correctionem ac pœnitentiam non emendatur. De quo uidelicet pec-
1. Ioan. 5. Peccatum ad mortem. cato per Ioannem dicitur; Eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis. Peccatum nanque ad mortem, eſt peccatum uſq; ad mortem; quia ſcilicet peccatum quod hic nō corrigitur, eius uenia fruſtrà poſtulatur.
Iob 24. De quo adhuc ſubditur: Obliuiſcatur eius miſericordia. Omnipotentis Dei
Dei miſeri- miſericordia obliuiſci eius dicitur, qui omnipotentis Dei iuſtitiæ fuerit oblitus:

litus: quia quiſquis eum nunc iuſtum non timet, poſteà inuenire non ualet miſericordem. Quæ nimirum ſententia non ſolum ei intenditur, qui ueræ fidei prædicamenta deſerit: ſed etiam qui in fide rectâ poſitus, carnaliter uiuit, quia ultio æternæ animaduerſionis non euaditur, utrum in fide, an in opere peccetur. Nam etſi damnationis diſpar eſt qualitas, culpæ tamen quę nequaquam per pœnitentiam tergitur, nulla abſolutionis ſuppetit facultas.

cordia obliuiſcitur eius, qui iuſtitiam Dei obliuiſcitur.

6. BERNARDVS in paruis ſermonibus, ſermone quinquageſimoſecundo: Tria ſunt oſcula: primum, pedum; ſecundum, manuum: tertium, oris. Cùm primo conuertimur, pedes Domini oſculamur. Duo autem ſunt pedes Domini: miſericordia, & ueritas. Hunc utrunque pedem Deus conuertentium cordibus imprimit, & utrunque pedem peccator quiſque, ſi uerè cōuertitur, amplectitur. Si enim ſolam miſericordiam ſine ueritate reciperet, per præſumptionem caderet. Rurſus ſi ueritatem ſine miſericordia reciperet, nihilominus per deſperationem periret. Sed ut fiat ſaluus, ad utrūque pedem humiliter prouoluitur, ut per ueritatem peccata damnet, & per miſericordiam ueniam ſperet.

Vtrunque pedem Domini, miſericordiam & ueritatem ſcilicet, oſculari debemus.

7. ITEM ſermone ſexto in Cantica: Felix mens cui ſemel Dominus Ieſus utrunque infixerit pedem. A duobus ſignis cognoſcite eam quæ huiuſmodi eſt, quæ ſecum neceſſe eſt referat diuinis impreſſa ueſtigijs. Ipſa ſunt timor & ſpes: ille iudicij, iſta miſericordiæ repræſentans imaginem. Meritò beneplacitū eſt Deo ſuper timentes eū, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia eius: cùm ſapientiæ timor initium ſit, ſpes profectus. Nam conſummationem ſibi charitas uendicat. Quæ cum ità ſint, non paruus fructus eſt in primo hoc oſculo quod ad pedes accipitur. tantùm curato, ut neutro frauderis illorum. Porrò enim ſi iam dolore peccati & iudicij timore compungeris, ueritatis iudicijque ueſtigio labia impreſsiſti. Quòd ſi timorem, doloremque diuinæ intuitu bonitatis, & ſpe conſequendæ indulgentiæ temperas, etiam miſericordiæ pedem amplecti te noueris. Alioquin alterum ſine altero oſculari non expedit, quia & recordatio ſolius iudicij in baratrum deſperationis præcipitat, & miſericordiæ fallax aſſentatio peſsimam generat ſecuritatem. Datum eſt & mihi miſero nonnunquam ſedere ſecus pedes Domini IESV: & modò hunc, modò illum tota deuotione amplecti, inquantùm me ſua benignitas dignabatur admittere. At ſi quandò miſerationis oblitus ſtimulante conſcientia, iudicio paulò diutius inhærerem: mox metu incredibili ac miſerabili confuſione deiectus, & tenebroſo circunfuſus horrore, hoc ſolùm palpitans de profundis clamabam: Quis nouit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare? Quòd ſi eo relicto pedem miſericordiæ plus tenere cōtingeret, tanta econtrario incuria & negligentia diſſoluebar, ut confeſtim & oratio tepidior, & actio pigrior, & riſus promptior, & ſermo incautior, & omnis deniquè utriuſque hominis ſtatus inconſtantior appareret. Proindè magiſtra inſtructus experientia, non iudicium iam ſolum aut ſolam miſericordiam, ſed miſericordiam pariter & iudicium cantabo tibi Domine. In æternum non obliuiſcar iuſtificationes iſtas. Cantabiles mihi erunt ambæ pariter in loco peregrinationis meæ: quouſquè miſericordia ſuperexaltata iudicio, miſeria conticeſcat, ac ſola cantet tibi de cæterò gloria mea & non compungar.

Timor iudicij cū ſpe miſericordiæ iūgendus.
Pſal. 146.
Proue. 1.
Pſal 89.
Pſal. 100. & 118.

8. AVGVSTINVS in tractatu de utilitate pœnitentiæ, capite ultimo: Iacob. 2. Pſal. 29.

Quomodò reuerà auget peccata qui deſperauerit, ſic poteſt augere peccata; & qui ueniam ſperauerit, ut dicat ſibi, faciam quod uolo: Deus bonus eſt: quandò me conuertero, ignoſcet mihi. Ità planè dic tibi: quandò me conuertero, ignoſcet mihi, ſi craſtinus dies certus eſt tibi. Nonne ad hoc te admonet ſcriptura, dicens: Nè tardes conuerti ad Dominum, neque differas de die in diem, ſubitò enim ueniet ira eius, & in tempore uindictæ diſperdet te? Eccè ad utraque uigilauit pro nobis prouidentia Dei: ne deſperando augeamus peccata, propoſitus eſt pœnitentiæ portus: rurſus, ne ſperando augeamus, datus eſt dies mortis incertus.

Contra deſperationē inſtitutus pœnitētiæ portus: cōtra præſumptionem, incerta mortis hora.

IIII

Quomodò peccatur in Spiritum ſanctum Deſperatione?

Augu. ſerm. 58. de tēpore, & homil. 1. ex 50. Gregor. lib. 8. moral. ca. 14. Iſi lo. li. 2. de ſummo bono cap. 14. Chriſoſ. homil. 2 in pſal 50. Ber. ſer. 5. de natali Domi. a Geneſ. 4. b Bern. ſermone 11. ſuper Cantica. b Mat. 27. a Act. 1. c Ephe. 4. d 2. R... f c Eze. 18. e f g 33. c d 1. Ioan. 1. c d 2. a Hier. 3. a Eſai. 1. e Pſ. 144 b Eccī 17. d d Luc. 23. f Au. li 1. retrac. ca. 19. liē de correp. & gra. c. 15. & ſer. 181. de temp. c 16. Leo epiſt 91. ad Theod. Concil. Trid. ſeſſ. 14. ca. 7.

A Cùm præſumptioni, de qua dictum eſt contrarium prorsùs uitium acceſſerit, ut omnem ſpem abijciat homo uel impetrandæ apud Deum ueniæ, uel ſalutis æternæ conſequendæ.

B. Hoc modo peccauit deſperando Cain, ut ſua ipſe uoce teſtatur, cùm inquit: [a] *Maior eſt iniquitas mea, quàm ut ueniam merear.* Peccauit & [b] Iudas CHRISTI proditor, cum ſalutis deſperatione commotus, uitam laqueo ſibi infelix abrupit. Atqui [c] nulla nimis eſt ſera homini pœnitentia, uti [d] Latronis exemplo demonſtratur, qui in cruce extremiſque uitæ ſpatijs CHRISTI ingentem gratiam & cæleſtem gloriam eſt conſecutus.

SCRIPTVRAE.

GENESIS quarto: Dixitq; Dominus ad Cain: Quid feciſti? uox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nūc igitur maledictus eris ſuper terram: quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua. Cū operatus fueris eam, nō dabit tibi fructus ſuos: uagus & profugus eris ſuper terram. Dixitq; Cain ad Dominum: Maior eſt iniquitas mea, quā ut ueniā merear. Eccè eijcis me hodiè à facie terræ, & à facie tua abſcondar, & ero uagus, & profugus in terra: omnis igitur qui inuenerit me, occidet me.

MATTHAEI uigeſimoſeptimo: Tunc uidens Iudas qui eum tradidit, quòd damnatus eſſet: pœnitentia ductus retulit triginta argenteos principibus Sacerdotum & ſenioribus, dicens: Peccaui, tradens ſanguinem iuſtum. At illi dixerunt, Quid ad nos? Tu videris. Et proiectis argēteis

in

in templo, receſsit, & abiens, laqueo ſe ſuſpendit.

Actorvm primo: Oportet impleri ſcripturam quam prædixit Spiritus ſanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum qui comprahenderunt Ieſum: qui connumeratus erat in nobis, & ſortitus eſt ſortem miniſterij huius. Et hic quidem poſſedit agrum de mercede iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit medius: & diffuſa ſunt omnia uiſcera eius, & notum factum eſt omnibus habitantibus Ieruſalem: ità ut appellaretur ager ille, lingua eorum, Haceldema. hoc eſt, ager ſanguinis.

Ad Epheſios quarto: Hoc igitur dico & teſtificor in Domino, ut iam non ambuletis ſicut & gentes ambulant in uanitate ſenſus ſui, tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à uia Dei per ignorantiam quæ eſt in illis, propter cęcitatem cordis ipſorum: qui deſperantes, ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immũditiæ omnis, in auaritiam. Vos autem non ità didiciſtis Chriſtum.

Secvndi Regũ ſecundo: Et exclamauit Abner ad Ioab, & ait: An ignoras quòd periculoſa ſit deſperatio?

Ezechielis decimooctauo: Si impius egerit pęnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, & cuſtodierit oĩa præcepta mea, & fecerit iudicium & iuſtitiam; uita uiuet, & non morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus eſt, non recordabor: in iuſtitia ſua quam operatus eſt, uiuet. Nunquid uoluntatis meæ eſt mors impij, dicit Dominus Deus, & non ut conuertatur à uijs ſuis, & uiuat? Cùm auerterit ſe impius ab impietate ſua quam operatus eſt, & fecerit iudicium & iuſtitiam, ipſe animam ſuam uiuificabit. Conſiderans enim, & auertẽs ſe ab omnibus iniquitatibus ſuis quas operatus eſt, uita uiuet, & non morietur. Conuertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus ueſtris: & non erit uobis in ruinã iniquitas. Proijcite à uobis omnes præuaricationes ueſtras, in quibus præuaricati eſtis, & facite uobis cor nouum, & ſpiritum nouum: & quare moriemini domus Iſrael? Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini, & uiuite.

Et trigeſimotertio capite: Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuerſus fuerit ab impietate ſua. Si dixero impio, Morte morieris: & egerit pœnitentiam à peccato ſuo, feceritque iudicium & iuſtitiam, & pignus reſtituerit ille impius, rapinamque reddiderit, in mandatis uitæ ambulauerit, nec fecerit quicquam iniuſtum: uita uiuet, & non morietur. Omnia peccata eius quę peccauit, non imputabuntur ei: iudicium & iuſtitiam fecit, uita uiuet.

Primae Ioannis ſecundo: Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum: & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi.

Et capite primo: Sanguis Ieſu Chriſti filij eius emundat nos ab omni peccato. Si confiteamur peccata noſtra: fidelis eſt & iuſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate.

Hieremiae tertio: Vulgò dicitur, Si dimiſerit uir uxorem ſuam, & recedens ab eo, duxerit uirum alterum; nunquid reuertetur ad eam ultrà: nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cũ amatoribus multis: tamen reuertere ad me dicit Dominus.

Esaiae primo; Lauamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum ueſtrarum ab oculis meis: quieſcite agere peruersè, diſcite benefacere, quærite iudicium, ſubuenite oppreſſo, iudicate pupillo, defendite uiduam. Et uenite, & arguite me, dicit Dominus: ſi fuerint peccata ueſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi uermiculus, uelut lana alba erunt.

Psalmo centeſimo quadrageſimoquarto: Miſerator & miſericors Dominus: patiens & multum miſericors. Suauis Dominus uniuerſis, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius.

Ecclesiastici decimoſeptimo: Pœnitentibus dedit Deus uiam iuſtitiæ, & cæt. Conuertere ad Dominum, & relinque peccata tua: precare ante faciem Domini, & minue offendicula. Reuertere ad Dominum, & auertere ab iniuſtitia tua, & nimis odito execrationem, et cæt. Non demoreris in errore impiorum: ante mortem confitere. A mortuo quaſi nihil, perit confeſſio. Confiteberis uiuens, uiuus & ſanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miſerationibus illius. Quàm magna miſericordia Domini, & propitiatio illius conuertentibus ad ſe?

Lucae uigeſimotertio: Vnus autem de his qui pendebant latronibus, blaſphemabat eum, dicens: Si tu es Chriſtus, ſaluum fac temetipſum & nos. Reſpondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es. Et nos quidem iuſtè, nam digna factis recipimus: Hic uerò nihil mali geſsit. Et dicebat ad Iesum: Domine, memento mei quandò ueneris in regnum tuum. Et dixit illi Ieſus: Amē dico tibi, hodiè mecum eris in Paradiſo.

PATRES.

De indulgentia diuina nemo diffidat. Ezech. 33. & 18

Aur. Augustinus ſermone quinquageſimooctauo de tempore: Non qui peccauerit, ſed qui in peccatis perſeuerauerit, odibilis & abominabilis Deo erit. Nam ut de indulgentia diuina nemo diffidat, Dominus per Prophetam uelut pater pijſsimus conſolatur, dicens: Nolo mortem peccatoris, ſed ut conuertatur & uiuat. Et illud: Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuerſus fuerit ab impietate ſua. Sed iſta tam magna miſericordia tunc nobis prodeſt, ſi non tardamus conuerti ad Dominum, nec crimina criminibus ſuperaddimus. Deniquè etiam in ipſis uulneribus uel fracturis corporum, infirmitates cognoſcere poſſumus animarum. Si enim alicui pes frangatur aut manus, cum labore ſolet ad priſtinum officium reuocari. Si uerò ſecundò & tertiò & adhuc frequentius in eodem loco membra ipſa frangantur, poteſt intelligere charitas ueſtra, cum quantis doloribus uulnera ipſa curanda ſunt: & tamen poſt longas & multas tribulationes, uix erit antequam ad priſtinum ſtatum membra ipſa ualeant reuocari. Similis ratio in animarum fracturis ſeu uulneribus eſſe credenda eſt. Si ſemel uel aliquis uel ſecundò peccauerit, & ſine aliqua diſſimulatione ad pœnitentiæ medicamenta confugerit, priſtinam incolumitatem ſine aliqua mora, & forſitan ſine aliqua fœditate recipiet. Si uerò peccatis peccata cœperint addi, & animarum uulnera magis tegendo uel defendendo putreſcere, quàm confitendo & pœnitendo curari: timendum eſt, nè in illo impleatur illud quod Apoſtolus dixit, Ignoras quia be-

Periculū eorum qui ſæpius relabuntur.

benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem ſecundùm duritiam cordis tui & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. Sed fortè cogitat aliquis tam grauia ſe admiſiſſe peccata, ut iam Dei miſericordiã promereri nõ poſsit. Abſit hoc à ſenſibus omnium peccatorum. O homo, quicunque illam peccatorum multitudinem attendis, cur & omnipotentiam cæleſtis medici non attendis? Cùm enim Deus uelit miſereri q̃a bonus eſt, & poſsit q̃a oĩpotens eſt, ipſe cõtra ſe diuinæ pietatis ianuã claudit, qui Deũ ſibi miſereri, aut nõ uelle, aut nõ poſſe credit: eumq; aut bonũ aut omnipotentẽ eſſe diffidit. Nemo ergò nec poſt cẽtũ peccata, nec poſt mille crimina de miſericordia diuina deſperet. Sic tamen non deſperet, vt ſine ulla mora DEVM ſibi repropitiari feſtinet, nè fortè, ſi conſuetudinem peccandi fecerit, etiam ſi uelit, de diaboli laqueis liberari non poſsit.

Rom. 2.

Deſperandũ nõ eſt de Dei miſericordia cuiquam peccatori quãuis grauiſsimo.

2. ET homilia vigeſimaprima ex quinquaginta. Si aliquis iam lapſus hæc audit, & nimio ſceleris pondere preſſus deſperare iam cœpit: attendat quidem uulneris magnitudinem, ſed non deſperet medici poteſtatem. Peccatum cum deſperatione, certa mors. Nemo ergò dicat, Ego ſi iam aliquid mali feci, iam damnandus ſum. Deus malis talibus non ignoſcit, cur non addo peccata peccatis? Fruar ſeculo in uoluptate laſciua, in cupiditate nefaria: iam perdita ſpe reparationis, uel hoc habeam quod uideo ſi non poſſum habere quod credo, Deus enim noſter ſicut cautos fecit qui non ceciderunt, ſic deſperatos eſſe non uult qui ceciderunt.

Non eſt deſperandum.

3. GREGORIVS libro octauo Moralium in Iob, capite decimoquarto: Poteſt etiam inferni nomine, peccatoris deſperatio deſignari, de qua per Pſalmiſtam dicitur: In inferno autem quis confitebitur tibi? Vndè rurſum ſcriptum eſt: Impius cùm in profundum uenerit peccatorum, contemnit. Quiſquis autem impietati ſuccumbit, uitam profectò iuſtitiæ moriendo derelinquit. Qui uerò etiam poſt peccatũ mole deſperationis obruitur, quid aliud quàm poſt mortem in inferni ſupplicio ſepelitur? Benè ergò dicitur Sicut conſumitur nubes & pertranſijt, ſic qui deſcendit ad inferos, non aſcendet. Quia plerunque cum perpetratione nequitiæ, etiam deſperatio ſociatur, & uia iam reuerſionis abſcinditur. Rectè autem corda deſperantium nubibus comparantur, quia & caligine erroris obſcura ſunt, & peccatorum multiplicitate condenſa: ſed conſumpta pertranſeunt, quia claritate extremi iudicij irradiata, diſsipantur.

Deſperatio inferno comparatur.
Pſal. 6.
Prou. 18.

Iob 7.

4. ISIDORVS libro ſecundo de ſummo bono, capite decimoquarto: Non per locorum ſpatia, ſed per affectum bonum uel malum itur, recediturve à Deo. Neque enim greſſu pedum, ſed greſſu operum uel morum elongamus uel propinquamus ad Deum. Perpetrare flagitium aliquod, mors animæ eſt: contemnere pęnitentiam & permanere in culpa, deſcendere in infernum poſt mortem eſt. Ergò peccare, ad mortem pertinet: deſperare uerò, in infernum deſcendere. Vndè & ſcriptura ait: Impius dum in profundum malorum uenerit, contemnit. Sæpè diabolus eos quos conuerti ad pœnitentiam adſpicit, immanitate ſcelerũ percuſſos ad deſperationẽ deducit: ut ſubtracta ſpe ueniæ, trahat in diffidentiam, quos non potuit retinere perſeuerantes in culpa. Sed pęnitens præuidere debet callidas contra ſe hoſtis inſidias, ſicque Dei iuſtitiam metuat, ut tamen quanuis in magnis ſceleribus de miſericordia eius cõfidat. Amplius lætatẽ Deus de anima deſperata,

Deſperare eſt ad infernum deſcendere.
Prou. 18.

Pœnitens Dei iuſtitiam metuere, & nihilominus de

Miſericordia eius confidere debet. Luc.15.

& aliquando conuerſa, quàm de ea quæ nunquam extitit perdita: ſicut de prodigo filio, qui mortuus fuerat & reuixit, perierat & inuentus eſt, de cuius regreſſu magnum fit gaudium patris. Non aliter coram Deo & angelis copioſius eſt gaudium de eo qui à periculo liberatur, quàm de eo qui nunquàm nouit peccati periculum. Quanto enim contriſtat res perdita, tanto magis ſi fuerit inuenta, lætificat: ſicut in Euangelio, paſtor ille exultat, qui perditam ouem inuentam humeris ſuis gaudens reportat.

In fine uitæ cõuerſus, deſperare non debet. Exod.34. Leuit.7.

Nullus deſperare debet ueniam, etiam ſi circa finem uitæ ad pœnitentiam conuertatur. Vnumquenque enim Deus de ſuo fine, non de uita præterita, iudicat. Hoc quippe & legis teſtimonio edocetur, quòd homo de ſuo extremo iuſtificatur, quandò DEVS pro aſini primogenito ouem iuſsit offerri, hoc eſt, immunditiam uitæ prioris mutandam per innocentiam boni finis. Vndè & cauda iubetur offerri in hoſtiam, id eſt, uita extrema in pœnitentiam. Multi ſuperna reſperſi gratia in extremis ſuis ad Deum reuertuntur per pœnitentiam, & quæcunque mala geſſerunt, quotidianis fletibus purgant, atque in bonis factis mala geſta commutant, quibus iuſtè totum quod deliquerant ignoſcitur, quia ipſi quod malè geſſerunt, pęnitendo cognoſcunt. In uita hominis finis quærendus eſt: quoniam Deus non reſpicit quales anteà uiximus, ſed quales circa finem uitæ erimus.

Cõtra deſperationẽ prodeſt meminiſſe exempla peccatorum qui in gratiam recepti ſunt. Lucæ 18.7.23 1.Tim.1. Actor.9. 1.Cor.4.

5. CHRYSOSTOMVS homilia ſecunda in pſalmum quinquageſimum: O grandis miſericordia Domini. Cùm omnis mundus concluſus in peccatis eſſet, uenit creator uniuerſitatis, & principia peccantium euacuauit, ut nullus poſtmodum deſperaret de ſua ſalute: Si impius es, cogita publicanum: ſi immundus es, attende meretricem: ſi homicida es, perſpice latronem: ſi iniquus es, cogita blaſphemum: Conſidera Paulum Apoſtolum priùs perſecutorem, poſteà annunciatorem: priùs peruaſorem, poſteà diſpenſatorem: ante hoc zizania, poſt hoc frumentum: anteà lupum, poſteà paſtorem: anteà plumbum, poſtmodum aurum: anteà piratam, poſteà gubernatorem; anteà diſperſorem ouium, poſteà diſpenſatorem Eccleſiæ: primo euellentem uineam, poſteà plantantem: prius diſsipantem, & poſteà ædificantem. Vidiſti multimodam malitiam, ſed perſpice ineffabilem miſericordiam. Vidiſti ſuperbiam ſerui? conſidera beneuolentiam Domini.

3.Reg.11. Actor.9.

Nolo mihi dicas, blaſphemus ſum: nolo dicas, perſecutor ſum, immundus ſum. Habes omnium oſtenſiones: in quem uolueris portum confugito. Vis in nouo, uis in ueteri? In ueteri Dauid, in nouo Paulus. Nolo excuſationes mihi afferas, nolo mihi ignauiam tuam prætendas. Peccaſti, pęnitere. Milies peccaſti, milies pęnitere.

Diabolus deſperationis author.

Hæc aſsiduè infundo medicamenta, & timorem intercipio. Noui enim multum conſcientiæ truciatum, ſcio quanta eſt deſperatio. Stat diabolus gladium acuens, & dicens in hæc uerba: Omnem iuuentutem tuam confudiſti: omnem uitam tuam perdidiſti: Antè eras in theatro cum amicis, in circo cũ ſodalibus, in lupanari cum meretricibus: Deindè rapuiſti, auaritiæ ſtuduiſti, periuraſti, blaſphemaſti: quæ iam tibi ſalutis ſpes eſt? Periſti, periſti: fruere ergò iam uel præſentis uitæ uoluptatibus, ducito in lætitia cor tuum. Hæc diaboli uerba ſunt, illa inimici conſilia:

Contra deſperationem inſtitutio.

ſed mea contraria ſunt uerba: Si lapſus es, poteris ſurgere: periſti, ſed poteris ſaluari; fornicatus es, ſed poteris cõtinere: męchatus es, ſed poteris liberari: ad ſpectacula proruebas, ſed poteris reuocare pedem: cum malis hominibus uerſabaris, poteris recedere, & cum bonis eſſe.

eſſe. In utranuis partem liberum habes arbitrium, tantùm uel parua incipiat eſſe conuerſio, paululùm pœnitere: Fundant oculi lachrymam, redi ad conſcientiam tuam, conſidera temetipſum, propone ante oculos iudicij diem, & paradiſi delicias, quæ præparantur ſanctis. Occidiſti, ſed pœnitere: mœchatus es, ſed confitere: cecidiſti, ſed reſurge: uulneratus es, adhibe tibi curam, dum uiuis, dum ſpiras, etiam in ipſo lecto poſitus, etiam, ſi dici poteſt, animam efflans, ut iam de hoc mundo exeas, de hac compede libereris. Pœnitere, non impeditur temporis anguſtia miſericordia Dei. Et paulò pòſt: Quid enim eſt peccatum ad Domini miſericordiam? Tela araneæ, quæ uento ſtante nuſquàm comparet. Si Deus uoluerit, nullus impediet. Hæc dico, non ut negligentiores uos faciam chariſsimi, ſed ut ad fidem uos ſalutaris expectationis adducam. Nunquàm deſperetis de uobis, ſed de Dei miſericordia confidite. Deſperate potiùs de illo, qui de ſe deſperauerit, qui reuocare pedem non uult, qui Dei præcepta contemnit & deſpicit, & non ſe cogitat eſſe moriturum.

Etiam animã efflans nè deſperet.

Dei miſericordia maior eſt quàm peccatum.

6 BERNARDVS ſermone quinto in Natali Domini: Benè dicitur Deus pater miſericordiarum, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere. Sed fortè quis dicat. Quomodò illi proprium eſt miſereri, cuius iudicia abyſſus multa? Neque enim dicitur, omnes uiæ eius ſola miſericordia, ſed miſericordia & ueritas. Non minùs iuſtus quàm miſericors eſt, cui miſericordia & iudiciũ decantatur. Verum id quidem, cui uult miſeretur, & quem uult indurat: ſed quòd miſeretur, proprium illi eſt, ex ſe enim ſumit materiam, & uelut quoddam ſeminarium miſerendi. Nam quòd iudicat & condemnat, nos eum quodammodò cogimus, ut longè aliter de corde ipſius miſeratio quàm animaduerſio procedere uideatur. Ipſum audi dicentem: Nunquid uoluntatis meæ eſt mors impij, dicit Dominus, & non magis ut conuertatur & uiuat? Rectè igitur non pater iudiciorum uel ultionum dicitur, ſed pater miſericordiarum: nõ modò quòd pater uideatur miſereri potiùs quàm indignari, & quemadmodùm pater filiorum miſereatur timẽtium ſe, ſed eo magis quòd miſerendi cauſam & originem ſumat ex proprio, iudicandi uel ulciſcendi magis ex noſtro.

2. Cor. 1.

Pſal. 35.

Pſal. 24.

Pſalm. 100.

Rom. 9.

Deo cur magis proprium miſereri quã iudicare, & cõdemnare.

Ezech. 18.

Nõ pater iudiciorum, ſed miſericordiarum Deus.

2. Cor. 1.

1 B. IDEM Bernardus ſermone undecimo ſuper Cantica: Hoc freno ſi infrenatus fuiſſet Cain, nequaquàm deſperando dixiſſet, Maior eſt iniquitas mea, quàm ut ueniam merear. Abſit, abſit. Maior enim eſt eius pietas, quàm quæuis iniquitas. b

Geneſ. 4.

Maior ẽ Dei pietas, quàm quæuis iniquitas.

2 AVGVSTINVS libro primo Retractationum, capite decimonono: De quocunque peſsimo in hac uita conſtituto, non eſt utiquè deſperandum: nec pro illo imprudenter oratur, de quo non deſperatur.

Prou. 18.

De nullo uiuente deſperandum.

3 ITEM in libro de correptione & gratia, capite decimoquinto: Corripiantur itaque à præpoſitis ſuis ſubditi fratres correptionibus de charitate uenientibus, pro culparum diuerſitate diuerſis, uel minoribus, uel amplioribus: quia & ipſa quæ damnatio nominatur, quam fecit epiſcopale iudiciũ, qua pœna in eccleſia nulla maior eſt, poteſt, ſi Deus uoluerit, in correptionem ſaluberrimam cedere atque proficere. Neque enim ſcimus quid contingat ſequenti die, an ante finem uitæ huius de aliquo deſperandum eſt, aut contradici DEO poteſt, nè recipiat & det pœnitentiam, & accepto ſacrificio ſpiritus contribulati, cordiſq; contriti, à reatu quãuis iuſtæ damnationis abſoluat, damnatumq; ipſe non damnet?

Excõmunicationis pœna.

Non deſperãdum ante finem uitæ de quoquam.

4 ET in

4 Et in ſermone centeſimo octogeſimoprimo, de tempore, capite decimoſexto: Nunquàm Deus ſpernit pœnitentiam, ſi ei ſyncerè & ſimpliciter offeratur: ſuſcipit, libenter accipit, amplectitur, facit omnia, quatenùs eum ad priorem ſtatum reuocet; quodq; eſt adhuc præſtantius & eminentius, etiam ſi quis non potuerit explere omnem ſatisfaciendi ordinem, quantulamcunque tamen & quamlibet breui geſtam non reſpuit pœnitentiam, ſuſcipit etiam ipſam, nec patitur quanuis exiguæ conuerſionis perire mercedem. Hoc enim mihi uidetur indicare Eſaias, ubi de populo Iudæorũ quædam talia ait: Propter peccatum modicè contriſtaui te, & percuſsi te, & auerti faciem meam a te, & contriſtatus es, & ambulaſti triſtis, & conſolatus ſum te. Hæc igitur habentes exempla pœnitentiæ, non perſeueremus in malis, nec deſperemus reconciliationem, ſed dicamus, Etiam nos redeamus ad patrem, & approximemus Deo. Nunquàm, crede mihi, auerſabitur ad ſe conuerſum. Ipſe enim dicit, Deus appropians ego ſum, & non Deus de longè. Et iterùm per eundem Prophetam: Peccata, inquit, ſeparant inter me & uos. Si ergò peccata ſunt quæ nos ſeparant à Deo, auferamus medium iſtud obſtaculum, & nihil eſt quod nos prohibeat coniungi Deo. Propterea enim creauit nos Deus, & eſſe nos fecit qui non eramus, ut æterna in nos conferant bona, & præſtet regna cælorum. Non enim nos ad hoc fecit, ut gehennæ nos tradat igniq; perpetuò. Regnum cælorum propter nos, gehenna propter diabolum facta eſt. Et hæc ità eſſe ex Euangelijs doceam. Ipſe enim Dominus dicit his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod uobis paratum eſt ab origine mundi. Illis autem qui à ſiniſtris eius erunt, dicet; Diſcedite à me maledicti in ignem æternum; qui paratus eſt diabolo & angelis eius. Si ergò gehenna ignis propter diabolum, propter hominem autem regnum cælorum à cõſtitutione mundi præparatum eſt: tantùm eſt, nè noſmetipſos ab ingreſſu bonorum, perſiſtendo in malis pertinaciter, excludamus. Donèc enim ſumus in hac uita, quantacumque nobis acciderint peccata, poſsibile eſt omnia ablui per pœnitentiam. Cùm autem ab ducti fuerimus ab hoc ſeculo, ibi iam etiam ſi pœnitebit nos: ualdè enim nos pœnitebit, ſed nulla erit utilitas pœnitentiæ: & licèt ſit ſtridor dentium, licèt ululatus & fletus, licèt fundamus preces & innumeris obſecrationibus proclamemus, nemo audiet, nemo ſubueniet, nec extremo quidem digito aquã quis infundet linguæ noſtræ poſitæ in flãmis: ſed audiemus illud quod diues ille audiuit ab Abraham, quia chaos magnũ firmatum eſt inter nos & uos, & neque hinc illuc tranſire quis poteſt, neque indè huc.

Veram pœni tentiam ſem per amplecti tur Deus, quã uis breuem.

Eſaiæ. 54.

Eſaiæ 59.

Creati ſumus ad ſalutẽ, nõ ad pœnã æter nam.

Matth. 25.

Donèc uiuimus, ablui peccata per pœnitentiam poſſunt.

Lucæ 16.

5 Leo Magnus epiſtola nonageſimaprima ad Theodorum Foroiulienſem. Multùm utile ac neceſſarium eſt, ut peccatorum reatus ante ultimum diem ſacerdotali ſupplicatione ſoluatur. His autem, qui in tempore neceſsitatis, & in periculi urgentis inſtantia, præſidium pœnitentiæ & mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda: quia miſericordiæ Dei, nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire; apud quem nullas patitur ueniæ moras uera conuerſio, dicente ſpiritu Dei per Prophetam: Cùm conuerſus ingemueris, tunc ſaluus eris. Et alibi: Dic tu iniquitates tuas prior, ut iuſtificeris. Et iterùm: Quia apud Dominum miſericordia eſt, & copioſa apud eum redemptio. In diſpenſandis itaque Dei donis non debemus eſſe difficiles, nec accu

Iis q in periculo mortis cõſtituti reſi piſcũt, nõ eſt denegãda reconciliatio.

Vera conuer ſio nullas mo ras patitur.

Ezech. 33.

Eſaiæ 43.

Pſalm. 129.

ſantium

ſantium ſe lachrymas gemituſq́; negligere, cùm ipſam pœnitentiam ex Dei credamus inſpiratione conceptam, dicente Apoſtolo: Nè fortè det illis Deus pœnitentiam, ut reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo capti tenentur ad ipſius uoluntatem. 2.Tim.2.

6 CONCILIVM Tridentinum ſeſsione decimaquarta, capite ſeptimo: Hanc delictorum reſeruationem, conſonum eſt diuinæ authoritati, non tãtùm in externa politia, ſed etiam coram Deo uim habere. ueruntamen piè admodùm, nè hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia DEI cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſeruatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuſuis peccatis & cenſuris abſoluere poſſunt: extra quem articulum ſacerdotes cùm nihil poſsint in caſibus reſeruatis, id unum pœnitentibus perſuadere nitantur, ut ad ſuperiores & legitimos iudices pro beneficio abſolutionis accedant.

Quiuis ſacerdos quélibet pœnitentem poteſt abſoluere in articulo mortis, a quibuſuis peccatis & cenſuris.

V

Quandò ueritatem impugnans, peccat in Spiritum ſanctum?

A. Quum de fidei & religionis negocio ueritas non ex ignorantia, ſed malitia ſtudioſè oppugnatur, ut hinc ueritatis Catholicæ lædatur ſynceritas.

Leo epi.10. ad Flauianum.cap.1. Aug. de Gen. ad lit. lib. 7.cap.9. Et tract.18 in Euang. Ioannis. Itē de utilitate credi.c.1. Et lib.18.de ciuitat Dei. c.51. Et lib.21. cap.25.

B. Huic peccato Phariſæi [a] obnoxij erant, quibus vel præcipuè uidemus curæ fuiſſe, tam malignè, quàm falsò blaſphemare CHRISTVM, inſectari doctrinam Euãgelij, teſtimonium [b] Apoſtolorum ſupprimere, idq́; cõtra ſuam ipſorum conſcientiam. His non ſunt abſimiles, qui à Propheta dicuntur ſedentes [c] in Cathedra peſtilentiæ: à Petro [d] autem, magiſtri mendaces, qui introducunt ſectas perditionis: à Paulo [e] deinùm uocantur hæretici, homines [f] corrupti mente, reprobi circa fidem, [g] attendentes ſpiritibus erroris, ſubuerſi, & ſuo ipſorum [h] iudicio condemnati. Quibus annumerari poteſt ſeductor Elymas, quem Paulus palàm obiurgãs, mira cum uehementia dixit: [a] *O plene omni dolo & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, non deſinis ſubuertere uias Domini rectas.*

a Matth.12.b.15.a. 21.d.22.b Iohann. 7.g 12.b

b Actor.4.d 5.d

c Pſalm.1.a

d 2.Petr.2.a.

e Tit.3.c

f 2.Tim.3.b.

g 1.Tim.4.a.

h Tit.3.c

a Actor.13.b.

C. Refertur ad hãc quoquè claſſem [b] blaſphemia Spiritus: quod peccatum Chriſtus in Iudæis magnoperè taxat, ac reliquis peccatis deterius facit. Atque utinàm modò hic non peccaretur. Nam blaſphemant Spiritum ſanctum & illi, ut ſcribit [c] Damaſus, qui contra ſanctos

b Matth.12.c

c Apud Gratianum 25.q.1.Violatores.

Patrum canones Spiritus ſancti inſtinctu dictatos, libenter aliquid aut proteruè agunt, aut loqui præſumunt, aut facere uolentibus ſponte conſentiunt. Talis enim præſumptio manifeſtè unum genus eſt blaſphemiarum in Spiritum ſanctum: Sic Damaſus.

SCRIPTVRAE.

MATTHAEI duodecimo: Phariſæi audientes dixerunt: Hic non eijcit dæmones, niſi in Beelzebub principe dæmoniorum.

ET capite decimoquinto: Tunc acceſſerunt ad eum ab Hieroſolymis Scribæ & Phariſæi dicentes; Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem ſeniorum? Non enim lauant manus ſuas cum panem manducant. Ipſe aût reſpondens, ait illis; Quarè & uos tranſgredimini mandatũ Dei &c.

ET vigeſimoprimo; Nouiſsimè autem miſit ad eos filium ſuum, dicens; Verebuntur filium meum. Agricolæ autem uidentes filium, dixerunt intrà ſe, Hic eſt hæres. venite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius. Et apprehenſum eum eiecerunt extra uineam, & occiderunt. Cum ergo uenerit Dominus uineæ, quid faciet Agricolis illis? Aiunt illi; Malos malè perdet, & uineam ſuam locabit alijs agricolis &c Et cum audiſſent principes ſacerdotum & Phariſæi parabolas eius, cognouerunt quòd de ipſis diceret. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas, quoniam ſicut prophetam eum habebant.

ITEM uigeſimoſecundo; Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt, ut caperent eum in ſermone. Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis, dicentes; Magiſter, ſcimus quia uerax es, & uiam Dei in ueritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo, &c. Cognita autem Ieſus nequitia eorum, ait; Quid me tentatis hypocritæ? Oſtẽdite mihi numiſma cenſus &c.

IOANNIS ſeptimo; Alij dicebant, Hic eſt Chriſtus. Quidam autem dicebant, Nunquid à Galilæa uenit Chriſtus? Nonne ſcriptura dicit, quia ex ſemine Dauid, & de Bethleem caſtello ubi erat Dauid, uenit Chriſtus? Diſſenſio itaque facta eſt in turba propter eum &c. Reſponderunt ergò miniſtris Phariſæi; Nunquid & uos ſeducti eſtis? nunquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis? Sed turba hæc quæ nõ nouit legem, maledicti ſunt. Dixit Nicodemus ad eos, ille qui uenit ad eum nocte, qui unus erat ex ipſis; Nunquid lex noſtra iudicat hominem, niſi priùs audierit ab ipſo, & cognouerit quid faciat? Reſponderunt & dixerunt ei; Nunquid & tu Galilæus es? Scrutare, & uide q̃a a Galilæa Propheta nõ ſurgit.

ET capite duodecimo, Cogitauerunt autem Principes ſacerdotum, ut & Lazarum interficerent; quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Ieſum &c. Phariſæi ergò dixerunt ad ſemetipſos, Videtis quia nihil proficimus? eccè mundus totus poſt eum abijt.

ACTORVM quarto; Quid faciemus hominibus iſtis? Quoniã quidem notum ſignum factum eſt per eos omnibus habitantibus Hieruſalem; manifeſtum eſt, & non poſſumus negare. Sed nè ampliùs diuulgetur in populum, comminemur eis, nè ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum.

ET cap. v. Iniecerunt manus in Apoſtolos, & poſuerunt eos in cuſtodia publica.

Pſal-

Psalmo primo: Beatus uir qui non abijt in conſilio impiorum, & in uia peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit.

Posterioris Petri ſecundo: Fuerunt uerò & pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in uobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis, & eum qui emit eos, Dominum negant, ſuperducentes ſibi celerem perditionem. Et multi ſequentur eorum luxurias, per quos uia ueritatis blaſphemabitur. Et in auaritia fictis uerbis de uobis negociabuntur. Quibus iudicium iam olim non ceſſat: & perditio eorum non dormitat.

Ad Titum tertio: Hæreticum hominem poſt unam & ſecundam correptionem deuita: ſciens quia ſubuerſus eſt qui eiuſmodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio iudicio condemnatus.

Posterioris ad Timotheum tertio: Quemadmodum autem Iannes & Mambres reſtiterunt Moyſi, ità & hi reſiſtunt ueritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem. Sed ultrà non proficient: inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit, &c. Mali autem homines & ſeductores proficient in peius, errantes, & in errorem mittentes.

Prioris ad Timotheum quarto: Spiritus autem manifeſtè dicit, quia in nouiſsimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam &c.

Actorum decimotertio: O plene omni dolo, ut in textu.

Matthaei duodecimo: Dico uobis: omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus: ſpiritus autem blaſphemia non remittetur.

PATRES.

1 A. Leo magnus epiſtola decima ad Flauianum, capite primo de Eutychete loquens: Quid iniquius, quàm impia ſapere, & ſapientioribus doctioribusq́; non credere? Sed in hanc inſipientiam cadunt, qui quum ad cognoſcendam ueritatem aliquo impediuntur obſcuro, non ad propheticas uoces, non ad apoſtolicas literas, nec ad euangelicas authoritates, ſed ad ſemetipſos recurrunt. Sed ideò magiſtri erroris exiſtunt, quia ueritatis diſcipuli non fuere. Quam enim eruditionem de ſacris noui & ueteris teſtamenti paginis acquiſiuit, qui nec ipſius quidem ſymboli initia compræhēdit? Et quod per totum mundum omnium regeneratorum uoce depromitur, iſtius adhuc ſenis corde non capitur. *Contra pertinaciam hæreticorum.*

2 Avgvstinvs de Geneſi ad literam, libro ſeptimo, capite nono: Neque nim non omnes hæretici ſcripturas catholicas legunt, nec ob aliud ſunt hæretici, niſi quòd eas non rectè intelligentes, ſuas falſas opiniones contra earum ueritatem peruicaciter aſſerunt. *Cur hæretici fiāt homines.*

3 Et tractatu decimooctauo in Euangelium Ioannis: Neque enim natæ ſunt hæreſes, & quædam dogmata peruerſitatis illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia, niſi dum ſcripturæ bonæ, intelliguntur non benè: & quod in eis non benè intelligitur, etiam temerè & audacter aſſeritur. Itaque, chariſsimi, ualdè cautè hæc audire debemus, ad quæ capienda par uuli ſumus, & corde pio & cum tremore, ſicut ſcriptum eſt, hanc tenentes regulam ſanitatis, ut quod ſecundùm fidem, qua imbutiį ſumus, intelligere ualuerimus, tanquàm de cibo gaudeamus: quod autem ſecundùm ſanam fidei regulam intelligere non poterimus, dubitationem auferamus, intelligentiam *Pertinaciter tenentur ſcripturam malè intellectam Hæretici. Quid agendū circa ea quæ nō intelligimus aut capimus in rebus fidei.*

gentiam differamus: hoc eſt, ut etiamſi quid neſcimus, bonum tamen & uerum eſſe minimè dubitemus.

Hæreticus, & credens hæreticis differũt.

4 Item de utilitate credendi capite primo; Si mihi, Honorate, unum atque idem uideretur eſſe, hæreticus, & credens hæreticis homo, tam lingua quàm ſtylo in hac cauſa conquieſcendum mihi eſſe arbitrarer. Nunc uerò cùm inter duo plurimùm interſit; quandoquidèm hæreticus eſt, ut mea fert opinio, qui alicuius temporalis commodi, & maximè gloriæ principatusq; ſui gratia, falſas ac nouas opiniones uel gignit, uel ſequitur; ille autem qui huiuſmodi hominibus credit, homo eſt, imaginatione quadam ueritatis ac pietatis illuſus.

Hæreticus quis.

5 Idem Auguſtinus libro decimooctauo de ciuitate Dei, capite quinquageſimoprimo; Qui ergò in Eccleſia Chriſti morbidum aliquid, prauumq; ſapiunt, ſi correpti ſanum rectumq; ſapiant reſiſtunt contumaciter, ſuaq; peſtifera & mortifera dogmata emendare nolunt, ſed defenſare perſiſtunt, hæretici fiunt, & foras exeuntes, habentur in exercentibus, inimicis etiam; ne quippe ueris illis catholicis membris Chriſti malo ſuo proſunt, dum Deus utitur & malis benè, & diligentibus eum omnia cooperantur in bonum.

Pertinax defenſio erroris facit hæreticum.

6 Et libro uigeſimoprimo de ciuitate Dei, capite uigeſimoquinto: Debent attendere, quàm ſit intolerabile atque à ſana doctrina nimis deuium, ut multi ac penè omnes, qui hæreſes impias condiderunt, exeuntes de Catholica Eccleſia, & facti ſunt hæreſiarchæ, meliores habent cauſas, quàm hi qui nunquàm fuerunt catholici, cùm in eorum laqueos incidiſſent, ſi illos hæreſiarchas hoc facit liberari à ſupplicio ſempiterno, quòd in Catholica Eccleſia baptizati ſunt, & ſacramentum corporis Chriſti in uero Chriſti corpore primitùs acceperunt. Cùm peior utiquè ſit deſertor fidei, & ex deſertore oppugnator eius effectus, q̃ ille qui non deſeruit, quam nunq̃ tenuit.

Contemnentes canones.

C. Damasus apud Gratianum cauſa uigeſimaquinta, quæſtione prima, capite Violatores: Violatores canonum uoluntariè, grauiter è ſanctis Patribus iudicantur: & à ſancto Spiritu, cuius inſtinctu ac dono ditati ſunt, damnantur: Quoniam blaſphemare in Spiritum ſanctum non incongruè uidentur, qui contra eoſdem ſacros canones, non neceſsitate compulſi, ſed libenter aliquid &c. ut in textu.

VI

Quomodo Inuidentia fraternæ gratiæ, peccatum ſit in Spiritum ſanctum?

Aug. lib. 1. de ſerm. Domini in monte ca. 43. & 44. & 3. retract. c. 19.
a Sapien. 2. d
b Apoc. 12. c
c 1. Petr. 5. c

A. Quãdò dolemus ac triſtamur grauiter de ſplẽdore augmẽtóve uirtutũ donorũq; Dei, quibus frater eſt cõſpicuus.

B. Quod crimen non tam hominis uidetur eſſe proprium, quàm Satanæ, [a] qui Dei gratiã in hoĩe tum augeri, tum conſeruari fert impatiẽtiſſimè: & idcircò nõ modò fratrũ [b] accuſator, verumetiã Dei & bonorũ omniũ implacabilis eſt [c] aduerſarius, qui tanquàm leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Satanæ filij ex Iudæis fuere, qui naſcẽtem Euãgelij gratiã oĩnò gẽtib. inuidebãt, ut in actis [d] Apoſtolicis legim'.

d Act. 11. a 13. g

SCRI-

SCRIPTVRAE.

Sapientiae ſecundo: Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum: imitantur autem illum, qui ſunt ex parte illius.

Apocalypsis duodecimo: Proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorũ, qui accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die ac nocte.

Prioris Petri quinto: Sobrij eſtote & uigilate: quia aduerſarius ueſter diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret.

Actorum undecimo: Cùm autem aſcendiſſet Petrus Hieroſolymam, diſceptabant aduersùs illum qui erant ex circuncisione, dicentes. Quarè introiſti ad uiros præputium habentes, & manducaſti cum illis?

Et capite decimotertio: Sequenti uerò Sabbato penè uniuerſa ciuitas conuenit audire uerbum Dei. Videntes autem turbas Iudæi, repleti ſunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, blaſphemantes. Tunc conſtanter &c.

Genesis quarto: Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Ad Cayn autem & munera illius non reſpexit: iratusq; eſt Cayn uehementer, & concidit uultus eius.

PATRES.

1 Augustinus libro primo de ſermone Domini in monte, capite quadrageſimotertio: Peccatum ergò, fratres, ad mortem puto eſſe, cùm poſt agnitionem Dei per gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti quiſque oppugnat fraternitatem, & aduersùs ipſam gratiam, qua reconciliatus eſt Deo, inuidentiæ facibus agitatur. Peccatum autem non ad mortem eſt, ſi quiſquam non amorem à fratre alienauerit, ſed officia fraternitati debita per aliquam infirmitatem animi non exhibuerit. Quapropter & Dominus in cruce ait: Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt: nondùm enim gratiæ Spiritus ſancti participes facti, ſocietatem ſanctæ fraternitatis inierant: & beatus Stephanus in Actibus Apoſtolorum orat pro eis à quibus lapidatur, quia nondùm Chriſto crediderant, neque aduersùs illam communem gratiam dimicabant. Et Apoſtolus Paulus propterea, credo, non orat pro Alexandro, quia iam frater erat, & ad mortem, id eſt, inuidentiæ facibus fraternitatem oppugnando peccauerat. Pro his autem qui non abruperant amorem ad mortem, ſed timori ſuccubuerant, orat, ut eis ignoſcatur. Sic enim dicit: Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit, reddet illi Dominus ſecundùm opera eius: quem & tu deuita: ualde enim reſtitit noſtris ſermonibus. Deindè ſubiungit, pro quibus orat, ità dicens In prima defenſione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt. non illis imputetur.

Peccatum ad mortem. *Inuidẽtia fraternæ gratiæ.* *Luc. 23.* *Act. 7.* *2. Tim. 4.*

2 Et capite quadrageſimoquarto: Hoc fortaſsè peccare in Spiritum ſanctum, id eſt, per malitiam & inuidiam, fraternam oppugnare charitatem poſt acceptam gratiam Spiritus ſancti: quod peccatum Dominus neque hic, neque in futuro ſeculo dimitti dicit. Vndè quæri poteſt, utrùm in Spiritum ſanctum Iudæi peccauerint, quandò dixerunt, quòd in Beelzebub principe dæmoniorum dæmonia Dominus expelleret: utrùm hoc in ipſum Dominum dictum accipiamus, quia de ſe dicit alio loco: Si enim patremfamiliàs Beelzebub uocauerunt, quanto magis domeſticos eius?

Inuidẽtia fraternæ charitatis. *Matth. 12. & Marc. 3.* *Matth. 10.*

An

An quoniam de magna inuidentia dixerunt, ingrati tam præſentibus beneficijs, quanuis nondum Chriſtiani fuerint, tamen propter ipſam inuidentiæ magnitudinem in Spiritum ſanctum peccaſſe credendi ſunt? Non enim hoc colligitur de uerbis Domini. Quanuis enim in eodem loco dixerit, Quicunque enim dixerit uerbum nequã in Filium hominis, remittetur ei: Qui autem dixerit uerbum aduersùs Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro: tamen uideri poteſt ad hoc eos monuiſſe, ut accedant ad gratiam, & poſt acceptam gratiam non ità peccent ut tunc peccauerunt. Nunc enim in filium hominis dixerunt uerbum nequam, & poteſt eis dimitti, ſi conuerſi fuerint & ei crediderint, & Spiritum ſanctum acceperint: quo accepto, ſi fraternitati inuidere, & gratiam quam acceperant, oppugnare uoluerint, non eis dimitti neque in hoc ſeculo, neque in futuro. Nam ſi eos ſic haberet condemnatos, ut nullam ſpem eis reliquiſſet, non adhuc monendos iudicaret cùm addidit, dicens; Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum; aut facite arborem malam, & fructum eius malum. Sic itaque accipiatur, diligendos inimicos eſſe, & benefaciendum his qui nos oderunt, & orandum pro his qui nos perſequuntur, ut pro quibuſdam etiam fratrum peccatis intelligatur non præceptum eſſe ut oremus: nè per imperitiam noſtram diuina ſcriptura, quod fieri non poteſt, à ſe diſſentire uideatur.

Matth. 12.

Matth. 12.

Matth. 5.

3 IDEM libro primo Retractationum capite decimonono; Loco alio (nimirùm libro primo de ſermone Domini in monte, capite quadrageſimo tertio) Peccatum fratris ad mortem, de quo dicit Ioannes Apoſtolus: Non pro illo dico ut roget quis, ità definiui ut dicerem: Peccatum ergò fratris ad mortem puto eſſe, cùm poſt agnitionem DEI per gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti quiſque oppugnat fraternitatem, & aduersùs ipſam gratiã, qua reconciliatus eſt DEO, inuidentiæ facibus agitatur. Quod quidem non confirmaui, quoniam hoc putare me dixi, ſed tamen addendum fuit, ſi in hac tam ſcelerata mentis peruerſitate finierit hanc uitam: quoniam de quocunque peſſimo in hac uita conſtituto, nõ eſt utique deſperandum: nec pro illo imprudenter oratur, de quo non deſperatur.

1. Ioan. 5. Peccatum ad mortem, inuidentia fraternæ charitatis.

De nullo deſperãdum in hac uita.

VIII

Quæ obſtinatio facit peccatum in Spiritum ſanctum?

A. Ea nimirùm, quæ obfirmatum planè animum aufert aduersùs benè monentem, ut nullis quidem rationibus ab inſtituto damnabili ſe deflecti quis patiatur.

B. Fuit hoc peccato inſigniter obſtrictus rex [a] Pharao, qui etſi totiès moneretur à Moyſe, & ſubindè flagellis Dei grauiſſimis affligeretur: tamen in propoſito tirannico perſtitit, & [b] perijt obſtinatus. Nota eſt & Iudæorum inuicta [c] pertinacia, quos ſuis ueluti coloribus depingens Stephanus, [d] *Dura ceruice*, inquit, *& incircuncîſis cordibus, & auribus, nos ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis.* Nec ſunt

Aug. in Enchir. cap. 83. & in pſalm. 38. concione 1. Greg. hom. 11. ſuper Eze. Bernard. lib. 1. de conſecrat. & in ſer. de conuerſione ad Clericos, cap. 4.
a Exodi 7. & deincèps. Aug. quæſt. 18. & 24. ſuper Exodũ, & ſerm. 88. de tempore. Greg. 31. mor. ca. 11 & lib. 12. c. 5.
b Exod. 14. g
c Hier. 5. a. g. b. Eſa. 48. a. Zacha. 7. c Geneſ. 49. a
d Actor. 7. f

ſunt diſſimiles hodiè, qui nouis addicti Sectis, ne audire quidem aut legere ſuſtinent Catholicè docentem, quaſi [e] aſpidum inſtar occluſis illi contra dulcem melodiam, id eſt, ſanam Eccleſiæ doctrinam auribus, dicere uideantur: [f] *Recede à nobis, & ſcientiam uiarum tuarum nolumus*. Quod nihil aliud eſt, quàm ut Paulus [g] loquitur, ſecundùm duritiam & impœnitens cor theſaurizare ſibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. Nam ut Salomon [h] quoquè docet, Viro qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei ſuperueniet interitus, & eum ſanitas non ſequetur.

e Pſal. 57.
f Iob 21.b
g Rom. 2.a
h Prou. 29.a
Ber. ſer. 42. in Cantica.

SCRIPTVRAE.

EXODI ſeptimo hæc ſummatim continentur: Moyſes & Aaron ad Pharaonem loquuntur, uirgam uertunt in ſerpentem, & aquam uirga percuſſam in ſanguinem, quæ etiam faciunt Magi Pharaonis ſuis incantationibus: quam ob cauſam Pharao magis induratur.

OCTAVI capitis ſumma hæc eſt: Secunda Aegypti plaga eſt ranarum, pro quarum ablatione promittit Pharao populum dimittere, nec facit: quarè additur tertia ciniphum, & quarta muſcarum, propter quas rúrsùm promittit Pharao ſe filios Iſrael dimiſſurum, quod non facit.

NONI uerò capitis hæc eſt: Quinta plaga eſt peſtis in iumentis, ſexta ulcerum, ſeptima grandinis, ad quam promittit Pharao ſe dimiſſurum populum, ſi ceſſet; uerùm nec id complet; nullus autem filiorum Iſrael in his malis ullum patitur damnum.

ET decimi capitis; Octauum ſignum eſt locuſtarum, quibus ablatis, obduratus Pharao, ne ſic quidem iuxta condictum dimittit populum. quapropter nonum additur, nempe tenebrarum denſiſsimarum, propter quas dimittit Pharao, ut exeant, ſed protinus idem denegat, Moyſiq; minatur.

DVODECIMI ſumma eſt. Paſchalis agni ritu declarato ac celebrato, eiuſq; ſanguine domorum ſuperliminaribus illito, cæſis omnibus Aegypti primogenitis, Iſraelitæ cum diuitijs Aegypti egrediuntur; de ritu Phaſe ac eſu azymorum, & tempore habitationis Iſrael in Aegypto.

DECIMIQVARTI uerò; Pharao Iſraelem perſequens, & mare per ſiccum poſt illum ingrediens, cum uniuerſo equitatu ac curribus ſubmergitur.

HIEREMIAE quinto; Quòd ſi etiam, uiuit Dominus, dixerint; & hoc falsò iurabunt. Domine, oculi tui reſpiciunt fidem; percuſsiſti eos, & non doluerunt; attriuiſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam; indurauerunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reuerti. Ego autem dixi, Forſitan pauperes ſunt & ſtulti, ignorantes uiam Domini, iudicium Dei ſui. Ibo igitur ad optimates, & loquar eis; ipſi enim cognouerunt uiam Domini, iudicium Dei ſui. Et ecce, magis hi ſimul confregerunt iugum, ruperunt uincula.

ET capite octauo; Et dices ad eos; Hæc dicit Dominus, Nunquid qui

cadit, non reſurget? & qui auerſus, non reuertetur? Quarè ergò auerſus eſt populus iſte in Hieruſalem auerſione contentioſa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti. Attendi & auſcultaui: nemo quod bonum eſt loquitur, nullus eſt qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo, dicens, Quid feci? Omnes conuerſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu uadens ad prælium.

Esaias quadrageſimooctauo: Sciui enim quia durus es, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea.

Zacharias ſeptimo: Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Iudicium uerum iudicate: & miſericordiam & miſerationes facite unuſquiſque cum fratre ſuo. Et uiduam & pupillum, & aduenam, & pauperem nolite calumniari: & malum uir fratri ſuo non cogitet in corde ſuo. Et noluerunt attendere, & auerterunt ſcapulam recedentes: & aures ſuas aggrauauerunt, nè audirent. Et cor ſuum poſuerunt ut adamantem, nè audirent legem, & uerba quæ miſit Devs exercituum in Spiritu ſuo per manum Prophetarum priorum: & facta eſt indignatio magna à Domino exercituum.

Genesis quadrageſimonono: Simeon & Leui fratres, uaſa iniquitatis bellantia. In conſilium eorum non ueniat anima mea, & in cœtu illorum non ſit gloria mea: quia in furore ſuo occiderunt uirum, & in uoluntate ſua ſuffoderunt murum. Maledictus furor eorum, quia pertinax: & indignatio eorũ, quia dura: diuidam eos in Iacob, & diſpergã eos in Iſrael.

Actorvm ſeptimo: Dura ceruice, ut in textu.

Psalmo quinquageſimo ſeptimo: Furor illis ſecundùm ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas. Quæ non exaudiet uocem incantantium, & uenefici incantantis ſapienter. Deus conteret dentes eorum in ore ipſorum: molas leonum confringet Dominus.

Iob uigeſimoprimo. Quarè ergò impij uiuunt, ſubleuati ſunt, confortatiq; diuitijs? Tenent timpanum & citharam, & gaudent ad ſonitum organi. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Qui dixerunt Deo, recede à nobis, & ſcientiam uiarum tuarum nolumus. Quis eſt omnipotens, ut ſeruiamus ei? & quid nobis prodeſt, ſi orauerimus illũ?

Ad Romanos ſecundo: An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet unicuique ſecundùm opera eius.

Provervbiorvm: uigeſimono: Viro qui corripientem &c. ut in textu.

PATRES.

Contemnens remiſſionem peccatorum.

1 A. Avgvstinvs in Enchiridio ad Laurentium, capite octogeſimo tertio: Qui in Eccleſia remitti peccata non credens, contemnit tantam diuini muneris largitatem, & in hac obſtinatione mentis diem claudit extremum, reus eſt illo irremiſsibili peccato in Spiritum ſanctum, in quo Chriſtus peccata dimittit.

2 Et in pſalmum quinquageſimumoctauum: Ergò non miſerearis omnium qui operantur iniquitatem: Hoc duobus modis intelligi poteſt: ſiue quia omninò nulla peccata impunita relinquit Deus, ſiue quod eſt quædam

dam iniquitas, quam qui operantur, omninò eorum Deus non miſeretur. Secundùm iſtos duos modos breuiter, quantum temporis ſufficit, aliquid loquamur charitati ueſtræ. Iniquitas omnis, parua magnave ſit, puniatur neceſſe eſt, aut ab ipſo homine pœnitente, aut à DEO iudicante. Nam & quem pœnitet, punit ſeipſum. Ergò fratres puniamus noſtra peccata, ſi quærimus miſericordiam Dei. Non poteſt DEVS miſereri omnium operantium iniquitatem, quaſi blandiens peccatis, aut non eradicans peccata. Prorſus aut punis, aut punit. Vis non puniat? Puni tu. Nam & illud feciſti quod impunitum eſſe non poſsit, ſed à te puniatur potius, ut facias quod in illo pſalmo ſcriptum eſt, Præueniamus faciem eius in confeſsione. Quid eſt, Præueniamus faciem eius in confeſsione? Antequàm ipſe attendat ut puniat, tu præueni confitendo, & puni. Non ille inueniat quod puniat, quia cùm tu punis iniquitatem, facis æquitatem. Et ideò tui miſerebitur Deus, quia iam te operantem æquitatem inuenit DEVS. Quid eſt, operantem æquitatem? Quia hoc in te odiſti, quod & odit ille, ut incipias placere DEO, dum hoc in te punis quod diſplicet DEO. Nam nō poteſt impunitum relinqui peccatum, quia uerum eſt: Non miſerearis omnium qui operantur iniquitatem. Sed uideamus iam alium modum, quo hæc ſententia poſsit intelligi. Eſt quædam iniquitas, quam qui operatur, non poteſt fieri ut miſereatur ei Deus. Quæritis fortè quænam illa ſit? Ipſa eſt defenſio peccatorum. Quandò quiſque defendit peccata ſua, magnam iniquitatem operatur. Hoc defendit quod Deus odit. Et uidete quàm peruersè, quàm iniquè: Si quid boni fecerit, ſibi uult imputari: ſi quid mali, Deo. Nam hoc modo defendunt homines peccata ſua ex DEI perſona, quod peius eſt. Quid eſt hoc? Nemo eſt qui audeat dicere, bonum eſt adulterium, bonum eſt homicidium, bona fraus, bonum periurium: nullus prorſus hominum. Nam qui illa etiam faciunt, clamant mala hæc eſſe quando patiuntur. Omninò ergò non inuenies animā tam peruerſam, tam exorrem à ſocietate generis humani, & à participatione communis ſanguinis ex Adam, cui uideatur bonum eſſe adulterium, ſicut dixi, fraus, rapina, periurium. Sed quomodò ea defendunt? Si Deus noluiſſet, non id feciſſem. Quid uis faciam fato meo?

Nulla iniquitas impunita manet.

Pſalm 94.

Defendere peccata, quanta ſit iniquitas.

3 GREGORIVS homilia undecima ſuper Ezechielem: Diſtricta ſunt omnipotentis DEI iudicia. Et qui peccatorem diù expectat ut redeat, non redeunti atque contemnenti ponit adhùc ubi grauiùs impingat. Peccatum quippe quod per pœnitentiam citiùs non deletur, aut peccatum eſt, aut cauſa peccati, ſimul & pœna peccati. Omne enim quod priùs committitur, peccatum eſt. Sed ſi citiùs pœnitendo non tergitur, iuſto iudicio omnipotens DEVS obligatam peccatis mentem etiā in culpam alteram permittit cadere, ut qui flendo & corrigendo noluit mundare quod fecit, peccatum incipiat peccato cumulare. Peccatum ergò quod pœnitentiæ lamēto non diluitur, peccatum ſimul eſt & cauſa peccati: quia ex illo oritur, undè adhuc peccatoris animus altiùs obligetur. Peccatum uerò quod ex peccato ſequitur, peccatum ſimul eſt & pœna peccati: quia excreſcente cæcitate, ex retributione prioris culpæ generatur: ut quaſi iam quædam ſint in peccatore ſupplicia ipſa incrementa uitiorum. Fit uerò nonnunquàm, ut unum idemque peccatum & peccatum ſit, & pœna peccati, ſimul & cauſa peccati. Et paulò pòſt: Hoc autem nobis cum tremore cō-

Quàm pernicioſum ſit, in peccatis perſeuerare.

ſiderandum eſt, quomodò iuſtus & omnipotens Deus cùm præcedentibus peccatis iraſcitur, permittit ut cæcata mens etiã in alijs labatur. Vndè Moyſes ait; Nondùm completa ſunt peccata Amorrhæorum: Dauid quoquè ait: Appone iniquitatem ſuper iniquitatem ipſorum, ut non intrent in iuſtitia tua. Propheta etiam alius dicit, Maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & ſanguis ſanguinem tetigit. Sanguis enim ſanguinem tangit, quandò peccato peccatum additur, ut ante DEI oculos adiunctis iniquitatibus anima cruentetur. Paulus Apoſtolus ait: Vt impleant peccata ſua ſemper. Ioanni quoquè per angelum dicitur: Qui nocet, noceat adhuc: & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc. Vndè nunc etiam Dominus dicit: Si conuerſus iuſtus à iuſtitia ſua fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo. Ac ſi apertè dicat: Quia uidere pœnitendo noluit ubi iam impingit, iuſto eum iudicio deſerens, ponam ei ut & alibi impingat. Quod tamen Domini ponere, eſt nequaquàm ad peccandum premere, ſed nolle à peccato liberare: ſicut de Pharaone dicitur: Ego indurabo cor eius. Non enim cor peccantis Dominus obdurat: ſed obdurare dicitur, cùm ab obduratione non liberat. Miſericors enim Deus tempus nobis ad pœnitentiam relaxat, ſed cum eius gratiæ patientiam nos ad augmentum uertimus culpæ, hoc ipſum tempus quod ad parcendum piè diſpoſuit, diſtrictius ad feriendum uertit, ut quia reuerti quis etiam ſpatio temporis accepto noluerit, per hoc mala ſua ad reatum augeat, per quod ea diluere potuit, ſi conuerti uoluiſſet. Vnde ſcriptum eſt: Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? ſecundùm duritiam autem tuam & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. De benignitate ergò omnipotẽtis DEI iram ſibi in die iræ reprobus theſaurizat: quia dum ad pœnitentiam tempus accipitur, & ad peccandum exhibetur, ipſum remedium gratiæ uertit in augmentum culpæ. Vndè & omnipotens DEVS quicolla̅tà remedia conſpicit ad culpæ augmentum trahi, ipſam benignitatem quam contulit, in iudicij diſtrictionem uertit, ut indè pòſt amplius feriat, undè modò amplius expectat. Et quia homo deſerere malum non uult ut uiuat, auget vndè moriatur.

Geneſ. 15. Pſalm. 68. Oſeæ 5. 2. Tim. 2. Apoc. ult. Ezech. 3. Quomodò Deus dicatur offendiculũ ponere. Exod. 4. & 7. Quomodò Deus obdurare corda dicitur. Rom. 2.

4 BERNARDVS libro primo de Cõſideratione ad Eugenium Pontificem maximum: Solum eſt cor durum quod ſemetipſum non exhorret, quia nec ſentit. Quid me interrogas? Interroga Pharaonem. Nemo duri cordis ſalutem unquàm adeptus eſt, niſi quem fortè miſerans DEVS, abſtulit ab eo, iuxta Prophetam, cor lapideũ, & dedit cor carneum. Quid ergò cor durum? Ipſum eſt quod nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur. Ingratum ad beneficia eſt, ad conſilia infidum, ad iudicia ſæuum, inuerecundum ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, præteritorum obliuiſcens, præſentium negligens, futura non prouidens. Ipſum eſt qui præteritorum, præter ſolas iniurias, nihil omninò non præterit, præſentium nihil nõ perit, futurorũ nulla niſi fortè ad ulciſcendũ proſpectio ſeu præparatio eſt. Et ut in breui cuncta horribilis mali mala complectar, ipſum eſt quod nec DEVM timet, nec hominem reueretur.

Ezech. 36. Cordis duri egregia deſcriptio.

5 IDEM in ſermone de conuerſione ad clericos, capite quarto: At fortè aliquem moueat illud de pſalmo: Qui diligit iniquitatem, odit animam

Pſal. 10.

mam ſuam. Ego autem dico, odit & carnem. An non odit, cui gehennæ cumulos mercatur in dies, & cui ſecundùm duritiam ſuam & cor impœnitẽs theſaurizat iram in die iræ? Cæterùm hoc odium tam carnis, quàm animę, non in affectu, ſed in effectu potiùs inuenitur. Sic nimirùm odit & phreneticus carnem ſuam, cùm ſibijpſi manus inferre laborat, rationis deliberatione ſopita. An uerò grauior ulla phreneſis iudicatur, quàm impœnitentia cordis, & peccandi obſtinata uoluntas? Siquidem manus nefarias inijcit ſibijpſi, nec carnem, ſed mentem lacerat & corrodit.

Rom. 2.

Obſtinata peccandi uoluntas, grauiſſima phreneſis.

1 B. AVGVSTINVS quæſtione decimaoctaua ſuper Exodum: Vt ergò tale cor haberet Pharao, quod patientia Dei non moueretur ad pietatem ſed potiùs ad impietatem, uitij proprij fuit: Quòd uerò facta ſunt ea, quibus cor ſuo uitio tam malignum reſiſteret iuſsionibus Dei: hoc eſt enim quod dicitur, Induratum, quia non flexibiliter conſentiebat, ſed inflexibiliter reſiſtebat: diſpenſationis fuit diuinæ, qua tali cordi non ſolùm iuſta, ſed euidenter iuſta pœna parabatur, qua timentes Deum corrigerentur. Propoſito quippe lucro, uerbi gratia, propter quod homicidium committatur, aliter auarus, aliter pecuniæ contemptor mouentur: ille ſcilicet ad facinus perpetrandum, ille ad cauendum: ipſius tamen lucri propoſitio in alicuius illorum non fuit poteſtate. Ità cauſæ ueniunt hominibus malis, quæ non ſunt quidem in eorum poteſtate, ſed hoc de illis faciunt, quales eos inuenerint iam factos proprijs uitijs ex præterita uoluntate. Videndum ſanè eſt, utrùm etiam ſic accipi poſsit, Ego indurabo: tanquàm diceret, q̃ quàm durum ſit demonſtrabo.

Quomodò cor Pharaonis induratũ dicitur.

Altera expoſitio.

2 ET quæſtione uigeſimaquarta: Et uidit Pharao quoniam facta eſt refrigeratio, & ingrauatum eſt cor eius, & non exaudiuit eos, ſicut dixerat Dominus. Hic apparet, non illas tantùm fuiſſe cauſas obdurationis cordis Pharaonis, quòd incantatores eius ſimilia faciebant, uerumetiam ipſam Dei patientiam qua parcebat. Patientia Dei ſecundùm corda hominum, quibuſdam utilis ad pœnitendum, quibuſdam inutilis ad reſiſtendum DEO, & in malo perſeuerandum: non tamen per ſeipſam inutilis eſt, ſed ſecundùm cor malum, ſicut iam diximus. Hoc & Apoſtolus dicit, Ignoras quia patientia DEI ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam cordis tui & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet unicuique ſecundùm opera eius. Nam & alibì cùm diceret, Chriſti bonus odor ſumus in omni loco: etiam illud adiunxit, & in ijs qui ſalui fiunt, & in ijs qui pereunt. Non dixit, Chriſti bonum ſe odorem eſſe ijs qui ſalui fiunt, malum autem ijs qui pereunt, ſed tantùm bonum odorem ſe dixit. Illi uerò tales ſunt, ut & bono odore pereant ſecundùm ſui cordis, ut ſæpè dictum eſt, qualitatem, quæ mundanda eſt bona uoluntate in Dei gratia, ut incipiant ei prodeſſe iudicia Dei quæ malis cordibus nocent.

Exod. 9.

Cauſæ obdurationis Pharaonicæ.

Dei pœnitentia abutẽtes.

Rom. 2.

2. Cor. 2.

3 ITEM ſermone LXXXVIII. de tẽpore: Primò hoc fideliter & firmiter credat dilectio ueſtra, quia nunquàm priùs Deus deſerit hominẽ, niſi priùs ab homine deſeratur. Cùm enim & ſemèl & ſecundò & tertiò unuſquiſque grauia peccata cõmiſerit: expectat tamẽ illum DEVS, ſicut per Prophetã dicit, Vt cõuertatur & uiuat. Cùm uerò in peccatis ſuis cœperit permanere, de multitudine peccatorum naſcitur deſperatio, ex deſperatione obduratio

Deus nũquã deſerit hominem prior.

Ezech. 33.

generatur. Dum homines negligētes in primis deſpiciunt peccata ſua quia parua ſunt, creſcentibus minutis peccatis adducuntur etiam crimina, & cumulum faciunt & demergunt. Quod cum factum fuerit, impletur hoc quod ſcriptum eſt. Peccator cùm uenerit in profundum malorum, contemnit. De talibus & Apoſtolus dicit, Ignoras quòd patientia Dei ad pœnitentiā te adducit? Tu autem ſecundùm duritiam cordis tui & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ. Et de tali obduratione etiam alibi legimus, Equus indomitus euadit durus, & filius remiſſus euadit præceps. Et iterùm de corrigendo filio ſcriptura loquitur. Vndè ait; Tunde latera filij tui dum infans eſt, ne induret & non conſentiat tibi. Iſta enim teſtimonia ſcripturarum ideò charitati ueſtræ inſinuare uolui, ut intelligatis, quia & obduratio non Dei potentia compellente perficitur, ſed Dei remiſsione uel indulgentia generatur: ac ſic Pharaonem non diuina potentia, ſed diuina patientia credenda eſt obduraſſe. Deniquè quotiès eum Dei plaga percuſsit, afflictus pœnituit. At ubi ei remiſsio diuina indulgentiam dedit, iterùm ſe in ſuperbiam elatus erexit. Hoc ergò definitiſsimè credite fratres, & hoc intelligite, quia quotiès Dominus dixit, Ego indurabo cor Pharaonis: non aliud intelligi uoluit, niſi ego, inquit, ſuſpendo plagas meas & flagella, Vndè cum per indulgentiam meam contra me obdurari permitto. Sed fortè aliquis dicat Quarè illum DEVS parcendo indurari fecerit, & quarè flagella remouerit? Hoc loco ſecurus ego reſpondeo: Ideò Deus totiès flagella remouit, quia Pharao pro ingenti cumulo peccatorum ſuorū, non tanquàm filius ad emendationem meruit corripi, ſed tanquàm hoſtis permiſſus eſt indurari. Tantæ enim illius iniquitates præceſſerunt, & Deū totiès ſacrilego auſu contempſerunt, ut in illo impleretur quod de talibus Spiritus ſanctus dixit, In labore hominum non ſunt, & cum hominibus nō flagellabuntur: Ideò tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate & impietate ſua: Prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorum. Eccè qualiter obduratur, qui ad correctionem caſtigari à Domino non meretur. De illis autē quos indurari Dei miſericordia nō permittit, ſcriptum eſt: Flagellat Deus omnem filium quem recipit. Et iterùm, Ego quos amo, arguo & caſtigo. Et iterùm, Quem enim diligit Dominus, corripit. De hac obduratione etiam Propheta ex perſona populi ad Dominum clamat, dicens: Induraſti cor noſtrum nè timeremus te. Quod utiquè non eſt aliud, niſi deſeruiſti cor noſtrum, nè conuerteremur ad te. Quam rem multis præcedentibus ſacrilegijs in populo Iudæorum impletam eſſe cognouimus. Nemo ergò cum paganis aut Manichæis DEI iuſtitiam reprehendere aut culpare præſumat: ſed certiſsimè credat, quòd Pharaonem non Dei uiolentia, ſed propria iniquitas & indomabilis ſuperbia contra DEI præcepta totiès fecerit obdurari. Quid eſt autem quod dixit, Ego indurabo cor eius, niſi cùm abſfuerit gracia mea, obduret illum nequitia ſua? Et ut hoc euidentius poſſit agnoſci, aliquam ſimilitudinem de rebus uiſibilibus charitati ueſtræ proponimus. Sicut enim quotiès nimio frigore aqua conſtringitur, ſolis calore ſuperueniente reſoluitur, & diſcedente eodem ſole iterùm obduratur: ità nimirum peccatorum frigore refrigeſcit charitas multorum, & ueluti glacies obdurantur, & cùm eis iterùm calor diuinæ miſericordiæ ſuperuenerit, reſoluuntur. Ille utiquè calor de quo ſcriptum eſt, Non eſt qui ſe abſcondat à calore eius. Quod etiam erga Pharaonem impletum eſſe cognoſcimus,

Prouer. 18. Rom. 2. Eccl. 30. Ibidem. Pharaonis obduratio, vndè. Exod. 4. & 7. Iuſtè permiſſus eſt obdurari. Pſalm. 72. Hebr. 12. Apocalyp. 3. Prouer. 3. Eſaiæ 63. Exod. 4. & 7. Similitudo qua Pharaonis obduratio explicat. Matth. 24. Pſal. 18.

ſcimus, à quo quotiès flagella remota ſunt, contra DEVM ſe obduratus erexit: quotiès uerò afflictus eſt, humiliter ſupplicauit.

4 GREGORIVS libro trigeſimoprimo Moralium, capite undecimo: Pharaonis cor Dominus obduraſſe deſcribitur, non quòd ipſe duritiam contulit, ſed quòd exigentibus eius meritis, nulla illud deſupèr infuſi timoris ſenſibilitate molliuit.

ET libro undecimo, capite quinto: Ad Moyſen dicitur de Pharaone, Ego obdurabo cor eius. Obdurare quippe per iuſtitiam dicitur Deus, quàdo cor reprobum per gratiam non emollit. Exod. 4.

5 BERNARDVS ſermone quadrageſimoſecundo ſuper Cantica: Quòd ſi arguero & fecero quod meum eſt, illa autem increpatio procedens minimè quod ſuum eſt faciat, neque id ad quod miſi illam, ſed reuertatur ad me uacua tanquàm iaculum feriens & reſiliens, quid me animi tunc habere putatis fratres? Nonne angor? nonne torqueor? Et ut mihi uſurpem aliquid ex uerbis magiſtri, (quia de ſapientia non poſſum) prorsùs coarctor è duobus, & quid eligam neſcio, placerè ne mihi in eo quod locutus ſum, quòniam quod debui, feci: an pœnitentiam agere ſuper uerbo meo, quia quod uolui, non recepi? Volui nimirùm perimere hoſtem, & eripere fratrem: & non feci ſic, magìs autem contrarium accidit. Nam læſi animam, & culpam auxi. Siquidem acceſsit & contemptus. Nolunt audire te, inquit, quia nolunt audire me. Vides quæ maieſtas contemnitur? Non te putes me ſolum ſpreuiſſe, Dominus locutus eſt. Et quod dixit Prophetæ, dixit & Apoſtolis: Qui uos ſpernit, ait, me ſpernit. Non ſum Propheta, non ſum Apoſtolus, & Prophetæ tamen & Apoſtoli, (audeo dicere) uice fungor: & quibus non æquor meritis, eorum implicor curis. Etſi ad meam multam confuſionem, & ſi ad grande periculum mihi, ſuper Cathedrā Moyſi ſedeo, cuius tamen non uendico mihi uitam, nec experior gratiam. Quid tamen? Num ideò cathedræ non deferetur, quoniam occupata eſt ab indigno? Etiam ſi Scribæ & Phariſæi in ea ſedeant, inquit, quæ dicunt facite. Plerunquè etiam impatientia contemptui iungitur, ità ut aliquis non ſolùm non curet corrigi obiurgatus, ſed inſupèr obiurganti indignetur more phrenetici, manum medici repellentis. Mira peruerſitas, Medicanti iraſcitur, qui non iraſcitur ſagittanti. Eſt enim qui ſagittat in obſcuro rectos corde, qui & teipſum nunc ſagittauit ad mortem, & in illum nō commoueris? Mihi indignaris qui ſanum te fieri cupio? Iraſcimini, inquit, & nolite peccare. Si peccato iraſceris, non ſolùm minimè peccas, ſed & quò d peccaras, extermin as. Nunc uerò & peccatum retines medicamentum reſpuendo, & peccare apponis irrationabiliter iraſcendo, & eſt ſupra modum peccans peccatum. Aliquotiès additur & impudentia, ut non modò impatienter ferat quò d corripitur, ſed etiam id undè repræhenditur, impudenter defendat. Hoc planè deſperatio. Frons, inquit, mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. Et ait: Receſsit zelus meus à te, ultrà non iraſcar tibi. Solo auditu contremiſco. Sentiſne, quanti periculi quantiq; horroris & tremoris res ſit peccati defenſio? Dicit iterùm: Ego quos amo, arguo & caſtigo. Si ergò te zelus deſeruit, & amor. Nec eris amore dignus, qui indignus caſtigatione cenſeris. Vides quia tunc magìs iraſcitur Deus cum non iraſcitur? Miſe-

Correptionis contemptor quibus gradibus in malitia promoueatur.

Philip. 1.

Ezech. 3.

Luce 10.

Matth. 23.

Contemptui impatientia iungitur quandoquè.

Pſalm. 10.

Pſalm. 4.

Impudentia impatientiæ quandoquè iungitur.

Hiere. 3.

Ezech. 16.

Defenſio peccati quàm execrabilis.

Apoc. 3.

Tunc Deus magis iraſcitur, cùm non iraſcitur. Eſaiæ. 26. Pſal. 2.

reamur impio, inquit, & non diſcet facere iuſticiam. Miſericordiam hanc ego nolo. Super omnem iram miſeratio iſta, ſapiens mihi uia iuſtitiæ. Satius profectò mihi iuxta Prophetæ conſilium, appræhendere diſciplinam, nè quandò iraſcatur Dominus, & peream de uia iuſta. Volo iraſcaris mihi pater miſericordiarum, ſed illa ira qua corrigis deuium, non qua extrudis deuia. Illud tua nobis benigna animaduerſio parit, hoc formidoloſa nutrit diſsimulatio. Non enim cum neſcio, ſed cum ſentio te iratum, tunc maximè confido propitium: Etenim cum iratus fueris, miſericordiæ recordaberis. Deus, inquit, tu propitius fuiſti eis, & ulciſcens in omnes adinuentiones eorum. Moyſen loquitur & Aaron atque Samuelem, quos modò præmiſerat, & hoc uocat propitiationem, quòd eorum Deus non pepercit exceſsibus. I nunc tu ergò, atque hanc tibi excludito in æternum, defendendo errorem & accuſando correptionem. An non iſtud eſt malum dicere bonum, & bonum malum? An non ex hac odioſa impudentia pullulabit mox impœnitentia, mater deſperationis? Quem enim pœniteat ſuper bono quod putat? Væh illis, inquit. Væh illud æternum eſt. Aliud eſt, quenque tentari à propria concupiſcentia abſtractum & illectum: & aliud, ſpontè appetere malum tanquàm bonum: ad mortem quaſi ad uitam, malè ſecurum properare.

Pſalm. 98. Eſaiæ 5. Ex impudentia oritur impœnitentia mater deſperationis. Ecci. 31. Iacobi 1.

VIII

Quandò peccatum impœnitentiæ committitur?

Aug. de verbis Domini, ſer. 11. & epiſto 50. ad Bonifa. Gelaſ. in tomo de anathematis uinculo. a Pſal. 33 d b Eſa. 28. d 3. b Pſalm. 51. a Prou. 2. c c 1. Ioan. 5. d Aug de correp & gratia c 12 & 1. R. tract. cap. 19.

A. Cùm homo peccatorum ſuorum, quæ ſalutari pœnitentia expianda forent, finem modumq; nullum facit, ac proponit inſupèr ſe nolle unquàm pœnitentiam agere.

B. Talium certè qui deploratè peccatores ſunt, ac manere uolunt, uita iuxtà & mors [a] peſſima eſt, quum illi ſi non uerbis, at re ipſa dicere uideantur: [b] *Percusſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum*. Ac de his etiã dictũ accipi poteſt, quod Ioãnes teſtatur, [c] *Eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis*.

C. Hæc dicta ſint hactenùs de peccatis in Spiritum ſanctũ, grauiſſimis illis quidem, & quæ aut nunquàm, aut ægrè admodùm à Deo homini remittuntur. Quapropter aduersùs ea ſæpè nos ipſos munire, & alios cõfirmare debemus, ut obſeruetur illud: [d] *Nolite contriſtare, nolite extinguere Spiritũ Dei*, [e] *Hodie ſi uocem eius audieritis, nolite obdurare corda ueſtra. Non* [f] *obduretur quis ex nobis fallacia peccati. Cor* [g] *enim durum habebit malè in nouiſſimo*. Nunc porrò ad peccata, quæ & ipſa non parùm enormia ſunt, & in cælum clamãtia dici ſolent, accedamus.

d Epheſ. 4. g 1. Theſſa. 5. c e Pſal. 94. b f Hebr. 3. c g Ecci. 3. d

SCRI-

SCRIPTVRAE.

Psalmo trigeſimotertio: Mors peccatorum peſsima.

Esaiae vigeſimooctauo: Propter hoc audite uerbum Domini uiri illuſores, qui dominamini ſuper populum meum qui eſt in Ieruſalem. Dixiſtis enim, Percuſsimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans cùm tranſierit, non ueniet ſuper nos: quia poſuimus mendacium ſpem noſtram, & mendacio protecti ſumus.

Et capite tertio; Ruit Ieruſalem, & Iudas concidit; quia lingua eorum & adinuentiones eorum contra Dominum, ut prouocarent oculos maieſtatis eius. Agnitio uultus eorum reſpondit eis: & peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt, nec abſconderunt. Væ animæ eorum, quoniam reddita ſunt eis mala.

Psalmo quinquageſimoprimo: Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Propterea Deus deſtruet te in finem: euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra uiuentium.

Proverbiorvm ſecundo: Conſilium cuſtodiet te, & prudentia ſeruabit te, ut eruaris à uia mala, & ab homine qui peruerſa loquitur: qui relinquunt iter rectum, & ambulant per uias tenebroſas: qui lætantur cùm mala fecerint, & exultant in rebus peſsimis: quorum uiæ peruerſę ſunt, & infames greſſus eorum.

Primae Ioannis quinto: Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat: & dabitur ei uita peccanti non ad mortem. Eſt peccatũ ad mortem: non pro illo dico ut roget quis.

Ad Epheſios quarto: Et nolite contriſtare ſpiritum ſanctum Dei, in quo ſignati eſtis in die redemptionis.

Prioris ad Theſſalonicenſes quinto: Spiritum nolite extinguere.

Psalmo nonageſimoquarto: Hodiè ſi uocem eius audieritis, nolite obdurare corda ueſtra: ſicut in irritatione ſecundum diem tentationis in deſerto.

Ad Hebræos tertio: Quapropter ſicut dicit Spiritus ſanctus, Hodiè ſi uocem eius audieritis, nolite obdurare corda ueſtra ſicut in exacerbatione ſecundum diem tentationis in deſerto, Vbi tentauerunt me patres ueſtri: probauerunt & uiderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod infenſus fui generationi huic, & dixi, Semper hi errant corde. Ipſi autem non cognouerunt uias meas: quibus iuraui in ira mea, Si introibunt in requiem meam. Videte fratres, nè fortè ſit in aliquo ueſtrum cor malum, incredulitatis, diſcedendi à Deo uiuo, ſed adhortamini noſmetipſos per ſingulos dies donèc hodiè cognominatur, ut non obduretur quis ex uobis fallacia peccati. Participes enim Chriſti effecti ſumus: ſi tamen initium ſubſtantiæ eius uſque ad finem firmum retineamus.

Ecclesiastici tertio: Cor durum habebit malè in nouiſsimo: & qui amat periculum, in illo peribit. Cor ingrediens duas uias, non habebit ſucceſſus, & prauus corde in illis ſcandalizabitur. Cor nequam grauabitur in doloribus, & peccator adijciet ad peccandum.

PATRES.

PATRES.

1. A. Avgvstinvs ſermone undecimo de uerbis Domini: Contra hoc donum gratuitum (remiſsionem ſcilicet peccatorum) contra iſtam Dei gratiam loquitur cor impœnitens. Ipſa ergò impœnitentia eſt Spiritus blaſphemia, quæ non remittetur neque in hoc ſeculo, neque in futuro. Contra Spiritum enim ſanctum quo baptizantur, quorum peccata omnia dimittuntur, & quem accepit Eccleſia, ut cui dimiſerit peccata, dimittantur ei: uerbum ualdè malum & nimis impium, ſiue cogitatione, ſiue etiam lingua ſua dicit, quem patientia Dei cùm ad pœnitentiam adducat, ipſe ſecundùm duritiam cordis ſui & cor impœnitens theſaurizat ſibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet unicuique iuxta opera eius. Hæc ergò impœnitentia: ſic enim uno aliquo nomine poſſumus utcunque appellare & blaſphemiam & uerbum contra Spiritum ſanctum, quod remiſsionem non habet in æternum: hæc, inquam, impœnitentia contra quã clamabat & præco, & iudex, dicentes: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum: contra quam Dominus os Euangelicæ prædicationis aperuit, & contra quam ipſum Euangelium in toto orbe prædicandum eſſe prædixit: ubi poſteaquàm reſurrexit à mortuis, ait diſcipulis: Oportebat pati Chriſtum, & reſurgere à mortuis tertio die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remiſsionem peccatorum per omnes gentes, incipiẽtibus ab Hieruſalem. Hæc omnino impœnitentia non habet remiſsionem, neque in hoc ſeculo neque in futuro: quia pœnitentia impetrat remiſsionẽ in hõc ſeculo, quæ ualeat in futuro. Sed iſta impœnitentia uel cor impœnitens, quandiu quiſque in hac carne uiuit, non poteſt iudicari. De nullo enim deſperandum eſt, quandiù patientia Dei ad pœnitentiam adducit, nec de hac uita rapit impium, qui non mortem uult impij, quantum ut reuertatur & uiuat. Paganus eſt hodiè: undè ſcis utrum ſit futurus craſtino Chriſtianus? Iudæus infidelis eſt hodiè, quid ſi cras credit in Chriſto? Hæreticus eſt hodiè: quid ſi cras ſequatur catholicam ueritatem? Schiſmaticus eſt hodiè: quid ſi cras amplectatur catholicam pacem? Quid ſi iſti quos in quocunque genere erroris notas, & tanquàm deſperatiſsimos damnas, antequam finiant iſtam uitam, agant pœnitentiam, & inueniant ueram uitam in futuro? Proindè fratres etiam ad hoc uos admoneat quod ait Apoſtolus, Nolite ante tempus quicquam iudicare. Hæc enim blaſphemia Spiritus cui nunquàm eſt ulla remiſsio, (quoniam non omnem, ſed quandam intellexerimus, eamq́ue perſeuerantem duritiam cordis impœnitentis uel diximus uel inuenimus, uel etiam quantum exiſtimauimus, oſtendimus) non poteſt in quoquam, ut diximus, dum in hac adhuc uita eſt, deprehendi. Et paulò pòſt: Non ergò propterea quicunque dixerit uerbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei, quia in Trinitate maior eſt Filio Spiritus ſanctus, quod nullus unquam uel hæreticus dixit: ſed quoniam quiſque reſtiterit ueritati, & blaſphemauerit ueritatem, quod eſt Chriſtus, etiam poſt tantam ſui prædicationem apud homines, ut uerbum caro fieret, & habitaret in nobis: quod eſt filius hominis, id eſt, ipſe Chriſtus, ſi non dixerit uerbum illud cordis impœnitentis contra Spiritum ſanctum, de quo dictum eſt, Qui non renatus fuerit ex aqua & Spiritu: & de quo item dictũ eſt, Accipite Spiritũ ſanctũ: ſi cui dimiſeritis peccata, dimittuntur ei. id eſt, ſi pœnituerit eum, accipiet per hoc donum

Impœnitentia eſt peccatum in Spiritum ſanctum.

Ioan. 20.

Rom. 2.

Matth. 3. & 4.

Lucæ 24.

Impœnitentiæ peccatum non remittitur.

De nullo, quã diu uiuit, deſperandum.

Ezech. 18.

1. Cor. 4.

Occurrit dubitationi.

Cur blaſphemia in Spiritum ſanctum grauior iudicatur quã in Patrem aut filium.

Ioann. 1.

Ioan. 3.

Ioan. 20.

nium remiſsionem omnium peccatorum: ſimul & huius, quod uerbum di-
xit contra Filium hominis: quia peccato ignorantiæ ſiue contumaciæ uel
quiuſcunque blaſphemiæ, non addidit peccatum impœnitentiæ contra do- Impœnitentia repugnat
num Dei & gratiam regenerationis uel reconciliationis, quæ fit in Eccleſia gratiæ baptiſmi & ſacramenti pœnitentiæ.
Spiritu ſancto.

2. IDEM in epiſtola quinquageſima ad Bonifacium Comitem: Intelli-
gant ergò non omne, ſed aliquod ſignificatum eſſe peccatum in Spiritum
ſanctum, quod omninò non remittetur. Sicut enim cum dixiſſet: ſi non ue-
niſſem, peccatum non haberent: utiquè non omne peccatum intelligi uo- Ioan. 15.
luit, quandoquidem pleni erant multis magniſq; peccatis, ſed aliquod pro-
prium peccatum, quod ſi non haberent, poſsint illis omnia dimitti quæ ha-
bebant: id eſt, quòd in eum uenientem non crediderunt: Hoc enim non Matth. 12.
haberent peccatum, ſi non ueniſſet. Sic etiam cùm dixit, Qui peccauerit Marc. 3.
in Spiritum ſanctum, uel qui uerbum dixerit aduerſus Spiritum ſanctum, Luc. 12.
non utiquè omne quod in Spiritum ſanctum peccatur facto ſiue dicto, ſed Certa quædā blaſphemia
aliquod certum & proprium intelligi uoluit. Hoc eſt autem duritia cordis in Spiritum
uſque ad finem huius uitæ, qua homo recuſat in unitate corporis Chriſti, ſanctum, non
quod uiuificat Spiritus ſanctus, remiſsionem accipere peccatorum. Cùm remittetur unquàm.
enim dixiſſet diſcipulis, Accipite Spiritum ſanctum: continuò ſubiecit, Si Ioan. 20.
cui dimiſeritis peccata, dimittentur ei: ſi cui tenueritis, tenebuntur. Huic
ergo dono gratiæ Dei quicunque reſtiterit & repugnauerit, uel quoquo-
modo fuerit ab eo alienus uſque in finem huius temporalis uitæ, non remit
tetur ei, neque in hoc ſeculo neque in futuro: Hoc ſcilicet tam grande pec-
catum, ut eo teneantur cuncta peccata, quod non probatur ab aliquo eſſe cō-
miſſum, niſi cùm de corpore exierit: Quandiu uerò hic uiuit, eum ſicut di-
cit Apoſtolus, patientia Dei ad pœnitentiam adducit. Sed ſi ipſe perſeue- Rom. 2.
rantiſsima iniquitate, ſicut conſequenter adiungit Apoſtolus, ſecundùm du-
ritiam cordis ſui, & cor impœnitens theſaurizat ſibi iram in die iræ & reue
lationis iuſti iudicij Dei, non remittetur ei neque in hoc ſeculo, neque in
futuro. Iſti autem cum quibus agimus, uel de quibus agimus, non ſunt de-
ſperandi. Adhuc enim ſunt in corpore, ſed non quærant Spiritum ſanctū,
niſi in Chriſti corpore.

3. GELASIVS primus in tomo de Anathematis uinculo: Dixit Do- Matt. 12.
minus, quòd in Spiritum ſanctum peccantibus nec hic eſſet, nec in futuro Marc. 3.
ſeculo remittendum. Quantos autem cognoſcimus in Spiritum ſanctum
delinquentes ſicut hæreticos diuerſos, Arrianos, Eunomianos, Mace-
donianos, ad fidem catholicam reuertentes, & hic remiſsionem ſuæ per-
cepiſſe blaſphemiæ, & in futurum ſpem ſumpſiſſe indulgentiæ conſequen Quibus remitti poſsit
dæ? Nec ideò non uera eſt Domini ſententia, aut putabitur eſſe ulla- Spiritus blaſphemia,
tenus reſoluta: cùm circa tales, ſi hoc eſſe permaneant, nunquàm om- quibus non poſsit.
ninò ſoluenda perſiſtat, effectis autem non talibus, non irrogata. Sicut
etiam eſt conſequenter & illud B. Iohannis Apoſtoli: Eſt peccatum ad 1. Ioan. 5.
mortem: non dico, ut oretur pro eo. Et eſt peccatum non ad mortem: di-
co, ut oretur pro eo: Eſt peccatum ad mortem, in eodem peccato manen-
tibus: eſt peccatum non ad mortem, ab eodem peccato recedentibus. Nul- Eccleſia quæuis peccata
lum eſt quippe peccatum, pro quo aut non oret Eccleſia remittendo: aut remittere poteſt
quod data ſibi diuinitus poteſtate, deſiſtentibus ab eodem, non poſ- pœnitentibus.
ſit abſoluere, uel pœnitentibus relaxare, cui dicitur: Quæcunque di-

Mat.16. & 18 Ioan.20.

miſeritis ſuper terram, dimiſſa erunt & in cælis: & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis. In quibuſcunque, omnia ſunt, quantacunque ſint, & qualiacunque ſint: ueraci nihilominus eorum manente ſententia, quæ nunquàm ſoluenda eſſe denunciatur: in eorum tenore conſiſtens, non etiam ab hoc eodem pòſt recedens. Et paulò pòſt: Notandum quòd quolibet genere blaſphemantibus in Spiritum ſanctum, ſi reſipiſcant & corrigant, & hic eis & in futuro ſeculo remittatur: nec indè poſsit Domini mutare ſententia, quæ circa tales, utiquè permanentes, permanere dicta eſt, non circa non tales effectos. Quandiu autem in hoc manent, tales ſunt, qualibus non remittendum eſſe præfixum eſt. Cùm autem ab hoc receſſerint, non tales efficiuntur, qualibus non remittendum eſſe prædictum eſt. Etideò non talibus effectis poteſt & hic & in futuro ſeculo iam remitti. Alioquin (quod abſit) fruſtrà uideretur Eccleſia huiuſmodi ſua reconciliatione ſuſcipere. Quia autem fruſtrari non poteſt, hoc intellectu modis omnibus, ſalua Domini ſententia, prædicandum eſt, quantùm ad nos pertinet, omnino poſſe.

Blaſphemantibus in Spiritum ſanctum quandò peccatum remittatur.

1.Ioan.5. Peccatum ad mortem eſt fidem uiuam uſq; ad mortem deſerere.

1. B. AVGVSTINVS in libro de Correptione & gratia capite duodecimo: Eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis. De quo peccato quoniam non expreſſum eſt, poſſunt multa & diuerſa ſentiri: ego autē dico id eſſe peccatum, fidem quæ per dilectionem operatur, deſerere uſque ad mortem.

2. IDEM libro primo Retractationū, capite decimonono, ut ſupra quæſtione ſexta, authoritate tertia.

DE PECCATIS

IN CAELVM CLAMANTIBVS.

I

Quæ dicuntur peccata in cælum clamantia?

Au.in Enchi.c. 80. & lib. annot. in Iob ca. 30. & lib. 1. locutionis de Gen.c.60. & quæſt.5. ſup Exo. Greg.3.par curæ paſto.admo.32. & in 4 pſal. pœnitentialem.

EA, quæ præ cæteris inſignem & manifeſtam improbitatem habere noſcuntur, diuinamque iram & ultionem inſigniter accerſunt ijs, à quibus committuntur.

a Gene 4 b
b Gene.18 c
c Exod.23.d
d Deut.24.c Iacob.5.a

B Eiuſcemodi quatuor è Scriptura numerantur. [a] Homicidium uoluntarium, Peccatum [b] Sodomiticum, Oppreſsio [c] pauperum, & Merces [d] operariorum defraudata.

SCRIPTVRAE.

GENESIS quarto: Et ait Dominus ad Cain, Vbi eſt Abel frater tuus? Qui reſpondit, Neſcio: nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? Dixitque ad eum, Quid feciſti? uox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua.

GENESIS decimooctauo: Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatum eſt nimis. Deſcendam, & uidebo utrum clamorē qui uenit ad me, opere compleuerint: an non eſt ità, ut ſciam.

EXODI uigeſimoſecundo: Aduenam non contriſtabis, neque affliges eum: aduenæ enim & ipſi fuiſtis in terra Aegypti. Viduæ & pupillo non nocebitis. Si læſeritis eos, uociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum: & indignabitur furor meus, percutiamque uos gladio, & erunt uxores ueſtræ uiduæ, & filij ueſtri pupilli. Si pecuniam mutuam dederitis populo meo pauperi qui habitat tecum, non urgebis eum quaſi exactor, nec uſuris opprimes. Si pignus à proximo tuo acceperis ueſtimentum, ante ſolis occaſum reddes ei. Ipſum enim eſt ſolum, quo operitur indumentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat, ſi clamauerit ad me, exaudiam eum, quia miſericors ſum.

DEVTERONOMII uigeſimoquarto: Cùm repetes à proximo tuo rē aliquam quam debet tibi, non ingredieris domum eius ut pignus auferas: ſed ſtabis foris, & ille tibi proferet quod habuerit. ſin autem pauper eſt, non pernoctabit apud te pignus, ſed ſtatim reddes ei ante ſolis occaſum: ut dormiēs in ueſtimento ſuo, benedicat tibi, & habeas iuſtitiam coram Domino Deo tuo. Non negabis mercedem indigentis & pauperis fratris tui, ſiue aduenę qui tecum moratur in terra, & intra portas tuas eſt: ſed eadem die reddes ei precium laboris ſui ante ſolis occaſum, quia pauper eſt, & ex eo ſuſtentat animam ſuam: ne clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.

IACOBI quinto: Agite nunc diuites &c. Eccè merces operariorum qui meſſuerunt regiones ueſtras, quæ fraudata eſt à uobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introiuit.

PATRES.

1. AVGVSTINVS in Enchiridio ad Laurentium, capite octogeſimo: Peccata, quamuis magna & horrenda cùm in conſuetudinem uenerint, aut parua, aut nulla eſſe creduntur: uſque adeò ut non ſolum non occultanda, uerùm etiam iam prædicanda ac diffamanda uideantur, quandò ſicut ſcriptum eſt, Laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ, & qui iniqua gerit, benedicitur. Talis in diuinis libris iniquitas & clamor uocatur. Sicut habes apud Eſaiam Prophetam de uinea mala: Expectaui, inquit, ut faceret iudicium, fecit autem iniquitatem, & non iuſtitiam, ſed clamorem. Vndè eſt illud in Geneſi, Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus eſt. Quia non ſolum iam apud eos non puniebantur illa flagitia, uerùm etiam publicè uelut lege frequentabantur. Sic noſtris temporibus

Clamor in Scripturis qd dicatur.

Pſalm. 9.

Eſaiæ 5.

Gene. 18.

ità

ità multa mala, etſi non talia in apertam conſuetudinem iam uenerunt, ut pro his non ſolùm excommunicare aliquem laicum non audeamus, ſed nec Clericum degradare. Vndè cùm exponerem ante aliquot annos Epiſtolam ad Galatas, in eo ipſo loco ubi ait Apoſtolus, Timeo nè fortè ſine cauſa laborauerim in uobis: exclamare compulſus ſum, Væ peccatis hominum quæ ſola inuſitata exhorreſcimus, uſitata uerò pro quibus abluendis filij Dei ſanguis effuſus eſt, quanuis tam magna ſint, ut omninò claudi contra ſeſe faciant regnum Dei, ſæpè uidendo omnia tolerare, ſæpè tolerando, nonnulla etiam facere cogimur. Atque utinam, o Domine, non omnia quę non poterimus prohibere, faciamus. Sed uidero, utrum me immoderatus dolor incautè aliquid compulerit dicere.

Galat.4.

Nota.

2. IDEM in libro Annotationum in Iob, ſuper caput trigeſimum: Qui inſurrexerunt ſuper me fures. Qui ad honores indebitos, qui iuſtorum ſunt proprij, per tenebroſas fallacias peruenerunt. Quorum domus erant cauernæ petrarũ, qui concupiſcentias ſuas defendebant, & tegebant quibuſdã obſcuritatib. diuinorũ librorũ, & inter arbores clamabant. Manifeſta erãt peccata eorum, quanuis ea ſcripturarum obſcuritate quaſi umbris arborum tegere conarentur. Hinc eſt, Clamor Sodomorum aſcendit ad me: Et pleriſque locis, pro manifeſtis peccatis clamorem ponit ſcriptura, ut uerbum ſit, quicquid corde concipitur: clamor, cùm procedit in factum.

Geneſ.18.

3. ET libro primo locutionis de Geneſi, capite ſexageſimo: Dixit autem Dominus, Clamor Sodomorum & Gomorrhæ impletus eſt, & delicta eorum magna ualdè. Clamorem ſcriptura ſolet ponere pro tanta impudentia & libertate iniquitatis, ut nec uerecundia, nec timore abſcondat.

Geneſ.18. Clamor in Scripturis.

4. ITEM quæſtione quinta ſuper Exodum: Et nunc eccè clamor filiorũ Iſrael uenit ad me, non ſicut clamor Sodomorum, quo iniquitas ſine timore & ſine uerecundia ſignificatur.

Exod.3. Geneſ.18.

5. GREGORIVS in tertia parte curæ paſtoralis, admonitione trigeſimaſecunda: Cùm prauus quiſque impudenter innoteſcit, quo liberius omne facinus perpetrat, eo etiam licitum putat: & quod licitum ſuſpicatur, in hoc proculdubio multiplicius mergitur. Vndè ſcriptum eſt: Peccatum ſuum ſicut Sodoma prædicauerunt: nec abſconderunt. Peccatum enim ſuum abſconderet Sodoma, ſi adhuc ſub timore peccaret. Sed funditus fręna timoris amiſerat, quæ ad culpam nec tenebras requirebat. Vndè & rurſùm ſcriptum eſt: Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus eſt. Peccatũ quippe cum uoce, eſt culpa cum actione, peccatum uerò etiam cum clamore, eſt culpa cum libertate.

Eſaie 3.

Geneſ.18. Culpa cũ libertate, clamor dicitur.

6. IDEM in pſalmum ſecundum pœnitentialem: Quod peccatum clamor ſit, teſtatur ſcriptura quæ dicit: Clamor Sodomorum & Gomorreorum aſcendit ad me. Et iterum: Deſcendam uidere, utrum clamorem qui uenit ad me, opere compleuerunt: Peccatum quippe cum uoce, culpa eſt in actione: peccatum cum clamore, eſt culpa cum libertate.

Geneſ.18.

II

Quomodò ſcriptura uindicari docet Homicidium uoluntarium?

Grauiter ſanè, quemadmodum hiſce uerbis Deus oſten dit.

dit [*], quibus Cain primum increpat homicidam: [a] *Quid feciſti? inquit, Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris ſuper terram*. Et alibi uox Diuina teſtatur: [b] *Quicunque effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius. Ad imaginem quippe Dei factus eſt homo*. Concinit [c] Pſaltes Regius: *Viri ſanguinum non dimidiabunt dies ſuos*. Summum enim hoc ſcelus eſt, & atrociſsimam proximo iniuriam adfert, qui uitam ei adimit abſque legitima [d] authoritate. Vndè à Chriſto etiã dictum eſt: [e] *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt*.

Vide Concil. Ancyr. ca. 22. Epaunẽſe, cã. 31. Triburienſe can. 54. & ſeq.
a Geneſ. 4. b Amb. lib. 2. de Cain & Abel cap. 9.
b Gene. 9 a Exod. 21. b c Leuit. 24. c Num. 35. b c d Deut. 19. a b c 1. Ioan. 3. c
c Pſal. 54. d
d Aug lib. 22. contra Fauſtum cap. 70.
e Matt. 26. c & Apoc. 13. c

SCRIPTVRAE.

Genesis quarto: Dixitque Cain ad Abel fratrem ſuum: Egrediamur foràs. Cumque eſſent in agro, conſurrexit Cain aduerſus fratrem ſuum Abel, & interfecit eum. Et ait Dominus ad Cain, Vbi eſt Abel frater tuus? Qui reſpondit, Neſcio: nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? Dixitque ad eum, Quid feciſti? uox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua. Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos: uagus & profugus eris ſuper terram. Dixitq; Cain ad Dominum: Maior eſt iniquitas mea, quàm ut ueniam merear. Eccè eijcis me hodiè a facie terræ, & à facie tua abſcondar, & ero uagus & profugus in terra: Omnis igitur qui inuenerit me, occidet me. Dixitque ei Dominus; Nequaquàm ità fiet: ſed omnis qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur. Poſuitque Dominus in Cain ſignum, ut non interficeret eum omnis qui inueniſſet eũ. Egreſſusq; Cain à facie Domini, habitauit profugus in terra ad orientalem plagam Eden.

Et capite nono: Sanguinem animarum ueſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum: & de manu hominis, de manu uiri, & de manu fratris eius requiram animam hominis. Quicunque effuderit humanum ſanguinem fundetur ſanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus eſt homo.

Exodi uigeſimoprimo: Qui percuſſerit hominem uolens occidere, morte moriatur. Qui autem non eſt inſidiatus, ſed Deus illum tradidit in manus eius, conſtituam tibi locum in quem fugere debeat. Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum & per inſidias, ab altari meo euelles eum, ut moriatur. Qui percuſſerit patrem ſuum aut matrem, morte moriatur.

Leuitici uigeſimoquarto: Qui percuſſerit & occiderit hominem, morte moriatur.

Numerorum trigeſimoquinto: Si quis ferro percuſſerit, & mortuus fuerit qui percuſſus eſt: reus erit homicidij, & ipſe morietur. Si lapidem iecerit, & ictus occubuerit, ſimiliter punietur. Si ligno percuſſus interierit, percuſſoris ſanguine uindicabitur. Propinquus occiſi, homicidã interficiet: ſtatim ut appræhenderit eum, interficietur. Si per odiũ quis homi-

hominem impulerit, uel iecerit quippiam in eum per inſidias: aut cùm eſſet inimicus, manu percuſſerit, & ille mortuus fuerit: percuſſor, homicidij reus erit. Cognatus occiſi ſtatim ut inueuerit eum, iugulabit. Quòd ſi fortuitu, & abſque odio & inimicitijs quicquam horum fecerit, & hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percuſſorem & propinquũ ſanguinis quæſtio uentilata: liberabitur innocens de ultoris manu, & reducetur per ſententiam in urbem ad quam confugerat, manetque ibi, donec ſacerdos magnus, qui oleo ſancto unctus eſt, moriatur. Si interfector extra fines urbium quæ exulibus deputatæ ſunt, fuerit inuentus, & percuſſus ab eo qui ultor eſt ſanguinis: abſque noxa erit qui eum occiderit. Debuerat enim profugus uſque ad mortem pontificis in urbe reſidere. Poſtquàm autem ille obierit, homicida reuertetur in terram ſuam. Hæc ſempiterna erunt, & legitima in cunctis habitationibus ueſtris. Homicida ſub teſtibus punietur: ad unius teſtimonium nullus condemnabitur. Non accipietis precium ab eo qui reus eſt ſanguinis: ſtatim & ipſe morietur. Exules & profugi ante mortem Pontificis nullo modo in urbes ſuas reuerti poterunt: nè polluatis terram habitationis ueſtræ, quæ inſontium cruore maculatur: nec aliter expiari poteſt, niſi per eius ſanguinem, qui alterius ſanguinem fuderit. Atque itá emundabitur ueſtra poſſeſsio me commorante uobiſcum. Ego enim ſum Dominus qui habito inter filios Iſrael.

Devteronomii decimonono: Hæc erit lex homicidæ fugientis, cuius uita ſeruanda eſt: Qui percuſſerit proximum ſuum neſciens, & qui heri & nudiuſtertius nullum contra eum odium habuiſſe cõprobatur: ſed abijſſe cum eo ſimpliciter in ſyluam ad ligna cædenda, & in ſucciſione lignorũ ſecuris fugerit manum, ferrumque lapſum de manubrio amicum eius percuſſerit, & occiderit, hic ad unam ſupradictarum urbium confugiet, & uiuet: nè forſitan proximus eius, cuius effuſus eſt ſanguis, dolore ſtimulatus, perſequatur, & appræhendat eum, ſi longior uia fuerit, & percuciet animam eius qui non eſt reus mortis: quia nullum contra eum qui occiſus eſt, odium prius habuiſſe monſtratur. Idcircò præcipio tibi, ut tres ciuitates ęqualis inter ſe ſpatij diuidas. Cùm autem dilatauerit Dominus Deus tuus, ſicut iurauit patribus tuis, & dederit tibi cunctam terram quam eis pollicitus eſt, (ſi tamen cuſtodieris mandata eius, & feceris quæ hodiè præcipio tibi, ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius omni tempore) addes tibi tres alias ciuitates, & ſupradictarum trium urbium numerum duplicabis: ut non effundatur ſanguis innoxius in medio terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi poſsidendam, nè ſis ſanguinis reus. Si quis autem odio habens proximum ſuum, inſidiatus fuerit uitæ eius, ſurgenſque percuſſerit eum, & mortuus fuerit, fugeritque ad unam de ſupradictis urbibus, mittent ſeniores ciuitatis illius, & arripient eum de loco effugij, tradentque in manu proximi, cuius ſanguis effuſus eſt, & morietur. Non miſereberis eius, & auferes noxium ſanguinem de Iſrael, ut benè ſit tibi.

Primae Ioannis tertio: Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et ſcitis quoniam omnis homicida non habet uitam ęternam in ſemetipſo manentem.

Psalmo quinquageſimoquarto: Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos.

Matthaei uigeſimoſexto: Tunc ait illi Ieſus: Conuerte gladium tuũ in lo-

in locum ſuum. Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.

Apocalypsis decimotertio: Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatem uadet: qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi.

PATRES.

1. Concilium Ancyranum capite uigeſimoſecundo: Qui uoluntariè homicidium fecerint, ad pœnitentiam quidem iugiter ſe ſubmittant. Circa exitum autem uitæ, communione digni habeantur. Eos uerò, qui non uoluntate, ſed caſu homicidium fecerint, prior quidem regula poſt ſeptem annorum pœnitentiam, communioni ſociauit ſecundum gradus conſtitutos: Hæc uerò humanior definitio, quinquennij tempus tribuit.

Pœna ueteris Eccleſiæ in homicidas conſtituta.

2. Concilium Epaunenſe tempore Gelaſij primi celebratum, canone trigeſimoprimo: De pœnitentia homicidarum, qui ſeculi leges euaſerunt, hoc ſumma reuerentia de eis inter eos placuit obſeruari, quod Ancyritani Canones decreuerunt.

3. Concilium Triburienſe canone quinquageſimoquarto: De his qui uoluntariè homicidium fecerint, Ancyrano ſancto concilio capite * uigeſimoprimo legitur: ut pœnitentiæ quidem iugiter ſe ſubmittant: perfectionem uerò, id eſt, communionis Christi gratiam, circa exitum conſequantur. Inſtituta canonica & ſanctorum Patrum decreta, noſtro & omnium orthodoxorum iudicio, inuiolabilem habeant firmitatem. Nobis autem, qui paſtores Christi ouium ſumus, pro moderni temporis qualitate & hominum fragilitate, bonum & utile uidetur, ut his qui uoluntariè homicidium fecerint, authoritate ſynodali & iudicio generali & modum caſtigationis imponamus, & certum ac definitum pœnitentiæ tempus præmonſtremus: nè prolixum tempus pœnitentiæ, generet faſtidium negligentibus: ſed curſim exercitatis, accreſcat opus ſalutis.

* ſecundæ edit. v cetera.

Relaxatio pœnæ homicidarum.

4. Et canone quinquageſimoquinto: Si quis ſpontè homicidium fecerit, quadraginta diebus ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur. Et nihil manducet illis quadraginta diebus, præter ſolum panem & ſalem, neque bibat niſi puram aquam. Nudis pedibus incedat. Lineis non induatur ueſtibus, niſi tantum femoralibus. Secularia arma non portet. Nullo uehiculo utatur. Ad nullam fœminam, nec ad propriam uxorem, his diebus miſceatur. Nullam communionem illis quadraginta diebus cum alijs Chriſtianis, nec cum alio habeat pœnitente, in cibo uel potu aut ullis rebus. Si uerò ſint aliqui uitæ ſuæ inſidiatores, ut præ illis non poſsit dignè pœnitere, interim differatur ei eadem pœnitentia, donec ab Epiſcopo proprio pax ei ab illis ſit facta. Si enim aliqua corporali infirmitate detentus ſit, ut non poſsit ritè ieiunare, adhibeatur ei miſericordia, quouſque conualeſcat, & tunc demùm pœniteat. Si uerò longo tempore eadem ſit occupatus infirmitate, ad Epiſcopum pertinebit, ut prudenter pertractet, quomodo infirmum peccatorem curare diſponat: quia, ut Gregorius paſtorali commemorat libro, Occultiora ſunt uulnera mentium, quàm corporum: & * ars eſt artium, regimẽ animarum.

Pœnitentia eorum qui uoluntariè perpetrarunt homicidium.

* parte 1. cap. 1.

5. Et canone quinquageſimoſexto: Poſt illos quadraginta dies, unum annum integrum ab introitu Eccleſiæ ſuſpendatur. Et abſtineat ſe à carne & caſeo, à uino & medone ac melliti ceruiſia, niſi Dominicis diebus & feſtis,

Abſtinentia homicidæ annua qualis.

ſtis,qui per illum Epiſcopatū publicè celebrantur apud cūctū populum: & niſi uel in hoſte,aut in aliquo magno ſit itinere,uel longè aut diu ad Dominicā curtem,uel ſi infirmitate detentus ſit:tunc licitū ſit ei,tertiā feriā & quintam atq; Sabbatum redimere uno denario,uel precio denarij:ſiue tres pauperes pro nomine Domini paſcendo:ità duntaxat, ut uel carne,uel uino,uel medone,id eſt,de tribus una re utatur, non omnibus ueſcatur. Poſtquàm autem de itinere domum reuertatur,aut de infirmitate liberetur, prędictas ferias non redimat , ſed ſtatuto modo pœniteat . Completo uerò unius eiuſdemq; anni curriculo , ità caſtigatus ritè & ordinabiliter more pœnitentium,introducatur in Eccleſiam.

6. ITEM canone quinquageſimoſeptimo : Secundum uerò & tertium annum ſimili modo pœniteat:excepto ,quòd prædictas tres ferias redimere ius habeat,ubicunquè eſt, ſiue in domo, ſiue in itinere . Cætera per omnia obſeruet,ut in primo anno faciebat.

7. ET canonéquinquageſimooctauo:Quartum enim annum & quintum, ſextum & ſeptimum,iſto modo obſeruet: Ieiunet autē his ſingulis tres quadrageſimas:Vnam ante Paſcha Domini,à caſeo & pinguibus piſcibus,à uino & medone & mellita ceruiſia.Alteram ante natiuitatem S.Ioannis Baptiſtæ. Si uerò deſunt quadraginta dies ante natiuitatem, impleantur poſt natiuitatem.Tertiam quadrageſimam ante natiuitatem Domini Saluatoris ieiunet,& abſtineat ſe à carne & cæteris rebus prædictis: & in his quatuor annis,tertia feria & quinta ac ſabbato,manducet & bibat quodcūq; libeat. Et ſecundam atq; quartam feriam denario,aut prædicto denarij precio redimere ius habeat. Sextam uerò feriam cautè obſeruet.His ſeptem annis ritè expletis,reconcilietur,& more pœnitentium ſacris altaribus & ſanctæ cōmunioni reſtituatur,atque perfectionem conſequatur.

Poſt ſeptennem pœnitentiam homicida ad communionem admittitur.

8. AMBROSIVS libro ſecundo de Cain & Abel,capite nono : Et benè ait, Vox ſanguinis fratris tui clamat : non frater clamat . Hoc innocentia & gratia germanitatis,etiā in ipſa morte ſeruat. Non accuſat frater,nè uideatur parricida. Non accuſat uox ipſius,non anima eius:ſed uox ſanguinis accuſat,quem ipſe fudiſti. Tuum te ergò facinus,non frater,accuſat . Simul querela criminoſa admitur.Non poteſt de alieno teſtimonio queri,qui crimen proprio facinore confitetur. Minor eſt ſermo quàm factum: eſt tamen etiam terra teſtis , quæ cepit ſanguinem . Et benè ait,Vox ſanguinis fratris tui clamat de terra:non dixit,de fratris clamat corpore,ſed de terra clamat. Et ſi frater parcit,terra non parcit.Si frater tacet,terra condemnat . Ipſa eſt in te & teſtis,& iudex.Teſtis acrior, quæ adhuc parricidij tui ſanguine madet. Iudex aſperior,quæ tanto ſcelere coinquinata eſt,ut aperiret os ſuum, & reciperet ſanguinem fratris tui de manu tua.

Gene.4.
Quomodò uox ſanguinis clamare dicitur.
De terra clamare.

9. AVGVSTINVS libro uigeſimoſecundo contra Fauſtum Manicheū, capite ſeptuageſimo: Hinc erat etiam illud Petri,cùm euaginato gladio uolens defendere Dominum,aurem perſecutoris abſcidit,quod factum Dominus ſatis minaciter cohibuit , dicens:Reconde gladium:qui enim gladio uſus fuerit,gladio cadet. Ille autem utitur gladio,qui nulla ſuperiori ac legitima poteſtate uel iubente uel concedente, in ſanguinem alicuius armatur. Nam utiquè Dominus iuſſerat,ut ferrum diſcipuli eius ferrent:ſed non iuſſerat,ut ferirent.

Matth.26.
Quid ſit accipere gladiū.

III

Quid uerò de Sodomitico peccato, eiuſq; punitione ſcriptum extat?

A *Homines Sodomitæ*, inquit [a] Scriptura, *peſſimi erant, & peccatores coram Domino nimis*. Nefandum hoc eſt & flagitioſum peccatum [b] Petrus & [c] Paulus coarguunt: tum natura ipſa execratur: Scriptura uerò tanti flagitij magnitudinem his etiam uerbis declarat: *Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatum eſt nimis*. Vndè ad Loth iuſtum, & ab infandis [e] Sodomitarum ſtupris maiorem in modum abhorrentem, ſic angeli loquuntur: [f] *Delebimus locum iſtum, eo quòd increuerit clamor eorum coram Domino, qui miſit nos, ut perdamus illos*. [g] *Igitur Dominus pluit ſuper Sodomam & Gomorrham ſulphur & ignem à Domino de cælo, & ſubuertit ciuitates has, & omnem circa regionem*. Neque tacet Scriptura cauſas, quæ ad hoc pergraue peccatum Sodomitas impulerunt, & alios itidèm permouere poſſunt. Sic enim legimus apud [h] Ezechielem: *Eccè hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & ocium ipſius & filiarum eius: & manum egeno & pauperi non porrigebant.*

a Gen. 13. c
b 2. Pet. 2. b c
c Rom. 1. d
1. Tim. 1. b
Ephe. 5. b c
Iudic. 19. c
ſ 20. g
d Gene. 18. c
e 2. Petr. 2. c
f Gene. 19. c
g Ibidem. d &
Sapien. 10 b
Deut. 29. d
Iudæ b Gen.
13. b vide Gre
go 14. moral.
6 10. Au. l. 16
de ciuita. Dei
ca. 30 Tertul.
in Apologetico
aduerſus gentes ca.
39.
h Ezech. 16. f

B. Huic autem flagitio nunquam ſatis execrando ſunt obnoxij, qui diuinam, immò & naturalem legem in Leuitico ſcriptam, uiolare non uerentur. Ea ſic habet: [a] *Cum maſculo non commiſcearis coitu fœmineo, quia abominatio eſt. Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo*. Quod ſi fiat, terram ipſam tã tetris ac nefandis libidinibus pollui, ac iram diuinam aduerſus populum maiorem in modum concitari, tum crimen [b] mortis ſupplicio expiandum eſſe, eodem [c] loco monemur. Vndè Paulus non ſemèl etiam arguit maſculorum [d] concubitores: damnat prætereà immundos atque molles. E quibus unus erat Onan [e] Iudæ filius, qui præſentem Dei ultionem effugere non potuit, quòd in terram ſemen funderet, peiorque beſtijs, naturæ honeſtatem ac ordinem uellet perrumpere.

a Leuit. 18. c
Deut. 27. d
Vide Chryſ.
hõ. 4 in epiſt.
ad Rom. Tertul. in lib. de
pudicitia Au.
lib 3 C [illegible]
c 8 & eo. ſc 9.
b l. C [illegible]
nubit Cod. ad
legem Iul. de
adul.
c Leui. 20. b c
Exod 22. c
Ioel. 3 a
d 1 Cor 6. b
Rom. 1. d
1. Tim. 1. b
Galat. 5. d
e Gene. 38 b
Hieron. in ca.
5. epiſto. ad
Epheſ.

SCRIPTVRAE.

Geneſis decimotertio: Homines autem Sodomitæ &c. ut in textu.

Poſterioris Petri ſecundo: Et ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, euerſione damnauit, exemplum eorum qui impiè acturi ſunt, ponens: & iuſtum Loth oppreſſum à nefandorum iniuria ac luxurioſa conuerſatione eripuit. adſpectu enim & auditu iuſtus erat, habitans apud eos qui de die in diem animam iuſtam iniquis operibus cruciabant. Nouit Dominus pios de tentatione eripere, iniquos uerò in diem iudicij reſeruare cruciandos &c.

Ad Romanos primo: Mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & uolucrum, & quadrupedum, & ſerpentium. (Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam, ut contumelijs afficiant corpora ſua in ſemetipſis) qui commutauerunt ueritatem Dei in mendacium: & coluerunt & ſeruierunt creaturæ potiùs quàm creatori, qui eſt benedictus in ſecula. Amen. Proptereà tradidit illos Deus in paſsiones ignominiæ. Nam fœminæ eorum immutauerunt naturalem uſum, in eum uſum qui eſt contra naturam. Similiter autem & maſculi, relicto naturali uſu fœminæ, exarſerunt in deſiderijs ſuis inuicèm, maſculi in maſculos turpitudinem operantes, & mercedem (quam oportuit) erroris ſui in ſemetipſis recipientes. Et ſicut non probauerunt Devm habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, ut faciant ea quæ non conueniunt: repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, &c.

Prioris ad Timotheum primo: Lex iuſto non eſt poſita, ſed iniuſtis, & nòn ſubditis, impijs & peccatoribus, ſceleratis & contaminatis, &c. fornicarijs, maſculorum concubitoribus &c. Et ſi quid aliud ſanæ doctrinæ aduerſatur.

Ad Epheſios quinto: Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, (quod eſt idolorum ſeruitus) non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei. Nemo uos ſeducat inanibus uerbis. propter hæc enim uenit ira Dei in filios diffidentiæ. Quæ in occulto fiunt ab ipſis, turpe eſt & dicere.

Ivdicvm decimonono: Illis epulantibus, & poſt laborem itineris cibo & potu reficientibus corpora, uenerunt uiri ciuitatis illius filij Belial, id eſt, abſque iugo, & circundantes domum ſenis, fores pulſare cœperũt, clamantes ad dominum domus, atque dicentes, Educ uirum qui ingreſſus eſt domum tuam, ut abutamur eo. Egreſſusque eſt ad eos ſenex, & ait: Nolite fratres, nolite facere malum hoc: quia ingreſſus eſt homo hoſpitium meum, & ceſſate ab hac ſtultitia: habeo filiam uirginem, & hic homo habet concubinam: educam eas ad uos, ut humilietis eas, & ueſtram libidinẽ cõpleatis: tantùm, obſecro, nè ſcelus hoc contra naturam operemini in uirum. Nolebant acquieſcere ſermonibus illius &c.

Et capite uigeſimo: Et ſic factum eſt ut omnes qui ceciderant de Beniamin in diuerſis locis, eſſent uigintiquinque millia, pugnatores ad bella promptiſsimi. Remanſerunt itaque de omni numero Beniamin, qui euadere potuerunt & fugere in ſolitudinem, ſexcenti uiri: ſederuntq; in petra Remmon menſibus quatuor. Regreſsi autem filij Iſrael, omnes reliquias ciuitatis a uiris uſque ad iumẽta gladio percuſſerunt, cunctasq; urbes & uicu

Ios Beniamin uorax flamma conſumpſit ...
GENESIS decimooctauo: Clamor Sodomorum &c. ut in textu.
POSTERIORIS Petri ſecundo, ut ſuprà.
GENESIS decimonono: Delebimus locum iſtum &c. ut in textu.
SAPIENTIAE decimo: Sapientia iuſtum à pereuntibus impijs liberauit fugientem, deſcendente igne in Pentapolim: quibus in teſtimonium nequitiæ fumigabunda conſtat deſerta terra, & incerto tempore fructus habentes arbores, & incredibilis animæ memoria ſtans figmentum ſalis. Sapientiam enim prætereuntes, non tantùm in hoc lapſi ſunt ut ignorarent bona, ſed & inſipientiæ ſuæ reliquerunt hominibus memoriam, ut in his quæ peccauerunt, nec latere potuiſſent.
DEVTERONOMII vigeſimonono: Dicetque ſequens generatio, & filij qui naſcẽtur deinceps, & peregrini qui de longè uenerint, uidentes plagas terræ illius, & infirmitates quibus eam afflixerit Dominus, ſulphure & ſolis ardore comburens, ità ut ultra non ſeratur, nec uireos quippiam germinet, in exemplum ſubuerſionis Sodomæ & Gomorrhæ, Adamæ & Seboim, quas ſubuertit Dominus in ira & in furore ſuo.
IN epiſtola Catholica Iudæ Apoſtoli: Sicut Sodoma & Gomorrha & finitimæ ciuitates ſimili modo exfornicatæ, & abeuntes poſt carnem alteram, factæ ſunt exemplum, ignis æterni pœnam ſuſtinentes. Similiter & hi carnem quidem maculant &c.
GENESIS decimotertio: Eleuatis itaque Loth oculis uidit omnem circa regionem Iordanis, quæ uniuerſa irrigabatur antequàm ſubuerteret Dominus Sodomam & Gomorrham, ſicut paradiſus Domini, & ſicut Aegyptus uenientibus in Segor.
EZECHIELIS decimoſexto: Eccè hæc fuit &c. ut in textu.
LEVITICI decimooctauo: Cum maſculo &c. ut in textu. Mulier non ſuccumbet iumento, nec miſcebitur ei: quia ſcelus eſt. Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ ſunt uniuerſæ gentes, quas ego eijciam ante conſpectum ueſtrum, & quibus polluta eſt terra: cuius ego ſcelera uiſitabo, ut euomat habitatores ſuos.
DEVTERONOMII uigeſimoſeptimo: Maledictus qui dormit cum omni iumento. Et dicet omnis populus, Amen.
LEVITICI vigeſimo: Qui dormierit cum maſculo coitu fœmineo, uterque operatus eſt nefas: morte moriantur: ſit ſanguis eorum ſuper eos. Qui cum iumento & pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque occidite. Mulier quæ ſuccubuerit cuilibet iumento, ſimul interficietur cum eo: ſanguis eorum ſit ſuper eos. Et paulò pòſt: Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulſurus ſum ante uos. Omnia enim hæc fecerunt: & abominatus ſum eas.
EXODI vigeſimoſecundo: Qui coierit cum iumento, morte moriatur.
IOELIS tertio: Congregabo omnes gentes, & deducam eas in uallem Ioſaphat: & diſceptabo cum eis ibi ſuper populo meo, & hæreditate mea Iſrael, quos diſperſerunt in nationibus, & terram meam diuiſerunt. Et ſuper populum meum miſerunt ſortem: & poſuerunt puerum in proſtibulũ & puellam uendiderunt pro uino ut biberent.
PRIORIS ad Corinthios ſexto: An neſcitis quia iniqui regnum Dei non poſsidebunt? Nolite errare. Neque fornicarij, neque idolis ſeruientes,

daac punienda.

eodem criminis reatu diuina lege tenerentur, quæ non ſic fecit homines, ut ſe illo uterentur modo. Violatur quippe ipſa ſocietas, quæ cum Deo nobis eſſe debet, cùm eadem natura, cuius ille author eſt, libidinis peruerſitate polluitur.

4. IDEM in epiſtola centeſimanona ad monachas: Non carnalis, ſed ſpiritalis inter uos debet eſſe dilectio. Nam quæ faciunt pudoris immemores, etiam fœminis fœminæ iocando turpiter & ludendo, non ſolùm à uiduis & intactis ancillis Chriſti in ſancto propoſito conſtitutis, ſed omninò nec à mulieribus nuptis, nec à uirginibus ſunt facienda nupturis.

5. IN Codice Iuſtiniani, libro nono, titulo nono; Ad legem Iuliam de adulterijs & ſtupro, lege trigeſimaprima Conſtantij & Conſtantis Imperatorum: Cùm uir nubit, in fœmina uiros paritura quid cupiatur, ubi ſexus perdidit locum? ubi ſcelus eſt id, quod non proficit ſcire? ubi Venus mutatur in alteram formam? ubi amor quæritur, nec uidetur? Iubemus inſurgere leges, armari iura gladio ultore, ut exquiſitis pœnis ſubdantur infames, qui ſunt, uel qui futuri ſunt rei.

Supplicio afficiendi.

6. HIERONYMVS in caput quintum epiſtolæ D. Pauli ad Epheſios: Niſi philoſophorum quidam Cynicus extitiſſet, qui doceret omnem titillationem carnis, & fluxum ſeminis ex qualicunque attritu tactuque uenientem, in tempore non uitandum: & nonnulli ſapientes ſeculi in hanc turpem & erubeſcendam hæreſim conſenſiſſent, nunquàm ſanctus Apoſtolus ſcribens ad Epheſios, ad fornicationem, etiam omnem immunditiam copulaſſet, & ad immunditiam iunxiſſet auaritiam: non hanc, qua pecuniam cupimus cógregare: ſed illam de qua ſuprà diximus, nè ſupergrediatur & auarus fraudet in negocio fratrem ſuum: quòd ſcilicet inſatiabilis & inexpletus, per omnia turpitudinum genera laſciuiæque diſcurrat.

De peccato mollitiei.

IIII

Quid ſcriptura de pauperum oppreſsione proponit?

a Exod. 22. d Deu. 5. b 24. c Eccl. 35. c Ierem. 22. d & 22. a Malac. 3 22. Reg. 12. a b

Aduenam non contriſtabis, dicit Dominus, [a] *neque affliges eum: aduenæ enim & ipſi fuiſtis in terra Aegypti. Viduæ & pupillo non nocebitis: ſi læſeritis eos, uociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus, percutiamque uos gladio, & erunt uxores ueſtræ uiduæ, & filij ueſtri pupilli.* Quapropter Aegyptij tot plagis [b] attriti, & cum ſuo Rege crudeliſsimoque tyranno Pharaone, qui ne à paruulis [c] quidem Hebræorum occidendis ſibi temperauit, ſubmerſi demùm fuere, uidelicet ob ſuam in Iſraelitas pluſquàm barbaricam immanitatem. *Vidi*, inquit [e] Dominus, *afflictionem populi mei in Aegypto, & clamorem eius audiui, propter duritiam eorum, qui præſunt operibus: & ſciens dolorem eius deſcendi, ut liberem eum de manibus Aegyptiorum.* Hinc apud Eſa-

b Exod. 7. & deinceps.
c Exod. 1. c
d Exod. 14. f
e 3

iam.

iam quoque interminatur Dominus: [f] *Væh qui condunt leges* f Eſa.10.a
iniquas, & ſcribentes, iniuſtitiam ſcripſerunt: ut opprimerent in iudi- Deut.27.c Iob 24.a
cio pauperes, & uim facerent cauſæ humilium populi mei: ut eſſent ui- Matth.23.b
duæ præda eorum, & pupillos diriperent. Et apud eundem Prophetam de inhumanis & iniquis Magiſtratibus extat hæc querimonia: *Principes [g] tui infideles, ſocij furum: omnes diligunt* g Eſa.1.c
munera, ſequuntur retributiones. Pupillo non iudicant, & cauſa uiduæ Hierem.5.g Zach 7.c
non ingreditur ad illos. Item *Populum [h] meum exactores ſui ſpoliauerunt.* Pſalm 93.a Amos 5.c h Eſaiæ.3.c
Nec dubium quin ciuitates & prouinciæ hoc execrando peccato, quod à tyrannicis Magiſtratibus perpetratur, in ſummum ſæpè diſcrimen adducantur.

SCRIPTVRAE.

Exodi uigeſimoſecundo: Aduenam &c. ut in textu. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non urgebis eum quaſi exactor, nec uſuris opprimes. Si pignus à proximo tuo acceperis ueſtimentum, ante Solis occaſum reddes ei: Ipſum enim eſt ſolum quo operitur indumentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat: ſi clamauerit ad me, exaudiam eum, quia miſericors ſum.

Devteronomii decimoquinto: Si unus de fratribus tuis, qui moratur intrà portas ciuitatis tuæ in terra quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, ad paupertatem deuenerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, ſed aperies eam pauperi, & dabis mutuum quo eum indigere perſpexeris. Caue nè fortè ſubrepat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo, Appropinquat ſeptimus annus remiſsionis, & auertas oculos tuos à paupere fratre tuo, nolens ei quod poſtulat, mutuum commodare: nè clamet contra te ad Dominum, & fiat tibi in peccatum. Sed dabis ei: nec ages quippiam callidè in eius neceſsitatibus ſubleuandis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, & in cunctis ad quæ manum miſeris. Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ: idcircò ego præcipio tibi, ut aperias manum tuam fratri tuo egeno, & pauperi qui tecum uerſatur in terra.

Et capite uigeſimoquarto: Cùm repetes à proximo tuo rem aliquam quam debet tibi, non ingredieris domum eius ut pignus auferas, ſed ſtabis foris, & ille tibi proferet quod habuerit. Sin autem pauper eſt, non pernoctabit apud te pignus, ſed ſtatim reddes ei ante Solis occaſum: ut dormiens in ueſtimento ſuo, benedicat tibi, & habeas iuſtitiam coram Domino Deo tuo. Non peruertes iudicium aduenæ & pupilli, nec auferes pignoris loco uiduæ ueſtimentum.

Ecclesiastici trigeſimoquinto: Non accipiet Dominus perſonam in pauperem, & deprecationem læſi exaudiet. Non deſpiciet preces pupilli, nec uiduam, ſi effundat loquelam gemitus. Nonne lachrymæ uiduæ ad maxillam deſcendunt, & exclamatio eius ſuper deducentem eas? à maxilla enim aſcendunt uſque ad cælũ, & Dominus exauditor delectabit in illis.

Hieremiae vigeſimoprimo: Domus Dauid, hæc dicit Dominus, iudicate manè iudicium, & eruite vi oppreſſum de manu calumniantis: nè fortè egrediatur ut ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extinguat propter malitiam ſtudiorum ueſtrorum.

Et capite uigeſimoſecundo: Hæc dicit Dominus, facite iudicium & iuſtitiam, & liberate ui oppreſſum de manu calumniatoris: & aduenam, & pupillum, & uiduam nolite contriſtare, neque opprimatis iniquè, & ſanguinem innocentem nè effundatis in loco iſto. Si enim facientes feceritis uerbum iſtud, ingredientur per portas domus huius reges ſedentes de genere Dauid ſuper thronum eius, & aſcendentes currus & equos, ipſi & ſerui, & populus eorum. Quòd ſi non audieritis uerba hæc, in memetipſo iuraui, dicit Dominus, quia in ſolitudinem erit domus hæc.

Malachiae tertio capite: Accedam ad uos in iudicio, & ero teſtis uelox maleficis & adulteris & periuris, & qui calumniantur mercedem mercennarij, & humiliant uiduas & pupillos, & opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum.

Secundi Regum duodecimo: Miſit ergò Dominus Nathan ad Dauid: qui cùm ueniſſet ad eum, dixit ei: Duo uiri erant in ciuitate una, unus diues, & alter pauper. Diues habebat oues & boues plurimos ualdè, pauper autem nihil habebat omninò præter ouem unam paruulam, quam emerat & nutriuerat, & quæ creuerat apud eum cum filijs eius ſimul, de pane illius comedens, & de calice eius bibens, & in ſinu illius dormiens: eratq; illi ſicut filia. Cùm autem peregrinus quidam ueniſſet ad diuitem, parcens ille ſumere de ouibus & de bobus ſuis, ut exhiberet conuiuium peregrino illi qui uenerat ad ſe, tulit ouem uiri pauperis, & præparauit cibos homini qui uenerat ad ſe. Iratus autem indignatione Dauid aduersùs hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Viuit Dominus, quoniam filius mortis eſt uir qui fecit hoc. Ouem reddet in quadruplum, eo quòd fecerit uerbum iſtud, & non pepercerit.

Exodi ſeptimo, & ſequentibus, ut ſuprà de Obſtinatione.

Exodi primo: Surrexit intereà rex nouus ſuper Aegyptum] qui ignorabat Ioſeph, & ait ad populum ſuum: Eccè populus filiorum Iſrael multus, & fortior nobis eſt. Venite, ſapienter opprimamus eum, nè forte multiplicetur: & ſi ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis noſtris, expugnatisq; nobis, egrediatur de terra. Præpoſuit itaque eis magiſtros operũ, ut affligerent eos oneribus: ædificaueruntq; urbes tabernaculorum Phararaoni Phiton & Rameſſes. Quantoq; opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur & creſcebant: oderantq; filios Iſrael Aegyptij, & affligebant, illudentes eis: Atque ad amaritudinem perducebant uitam eorum operibus duris luti & lateris, omniq; famulatu, quo in terræ operibus premebantur. Dixit autem rex Aegypti obſtetricibus Hebræorum, quarum una uocabatur Sephora, altera Phua, præcipiens eis: quandò obſtetricabitis Hebræas, & partus tempus aduenerit: ſi maſculus fuerit, interficite eum: ſi fœmina, reſeruate. Et poſt pauca: Præcepit ergò Pharao omni populo ſuo, dicens: Quicquid maſculini ſexus natum fuerit, in flumen proijcite: quicquid fœminini, reſeruate.

Et capite decimoquarto: Cùm extendiſſet Moyſes manum contra mare, reuerſum eſt primo diluculo ad priorem locum: fugientibusq; Aegy-

prijs occurrerunt aquæ, & inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus. Reuerſæq; ſunt aquæ, & operuerunt currus & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui ſequentes, ingreſsi fuerant mare; nec unus quidem ſuperfuit ex eis.

Et capite tertio; Vidi afflictionem &c. ut in textu.

Esaiae decimo: Væh qui condunt & cæt. ut in textu. Quid facietis in die uiſitationis, & calamitatis de longè uenientis? Ad cuius confugietis auxilium? & ubi derelinquetis gloriam ueſtram, nè incuruemini ſub uinculo, & cum interfectis cadatis? Super omnibus his non eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius extenta.

Deuteronomii vigeſimoſeptimo; Maledictus qui peruertit iudicium aduenæ, pupilli, & uiduæ. Et dicet omnis populus. Amen.

Iob vigeſimoquarto; Ab omnipotente non ſunt abſcondita tempora; qui autem nouerunt eum, ignorant dies illius. Alij terminos tranſtulerũt, diripuerunt greges, & pauerunt eos. Aſinum pupillorum abegerunt, & abſtulerunt pro pignore bouem uiduæ. Subuerterunt pauperum uiam, & oppreſſerunt pariter manſuetos terræ. Vim fecerunt deprædantes pupillos, & uulgum pauperem ſpoliauerunt. Nudis & incedentibus abſque ueſtitu, & eſurientibus tulerunt ſpicas. Inter aceruos eorum meridiati ſunt, qui calcatis torcularibus ſitiunt. De ciuitatibus fecerunt uiros gemere, & anima uulneratorum clamauit, & Deus inultum abire non patitur.

Matthaei vigeſimotertio; Væh uobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ; quia comeditis domos uiduarum, orationes longas orantes. Propter hoc amplius accipietis iudicium.

Esaiae primo. Principes tui &c. ut in textu.

Hieremiae quinto; Incraſſati ſunt & impinguati; & præterierunt ſermones meos peſsimè. Cauſam uiduæ non iudicauerunt, cauſam pupilli non direxerunt, & iudicium pauperum non iudicauerunt. Nunquid ſuper his non uiſitabo, dicit Dominus? aut ſuper gentem huiuſcemodi non ulciſcetur anima mea?

Zachariae ſeptimo. Et factum eſt uerbum Domini ad Zachariam, dicens: Iudicium uerum iudicate, & miſericordiam & miſerationes facite unuſquiſque cum fratre ſuo. Et uiduam & pupillum, & aduenam, & pauperem nolite calumniari; & malum uir fratri ſuo non cogitet in corde ſuo. Et noluerunt attendere, & auerterunt ſcapulam recedentes; & aures ſuas aggrauauerunt, nè audirent.

Psalmo nonageſimotertio; Vſquequò peccatores Domine, uſquequò peccatores gloriabuntur? Populum tuum Domine humiliauerunt, & hæreditatem tuam uexauerunt. Viduam & aduenam interfecerunt, & pupillos occiderunt. Et dixerunt. Non uidebit Dominus, nec intelliget Deus Iacob. Intelligite inſipientes in populo, & ſtulti aliquandò ſapite. Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non conſiderat?

Amos quinto: Idcircò, pro eo quòd diripiebatis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo: domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis: uineas plantabitis amænisſimas, & non bibetis uinum earum. Quia cognoui multa ſcelera ueſtra, & fortia peccata ueſtra: hoſtes iuſti accipientes munus, & pauperes deprimentes in porta.

Esaiae tertio: Populum meum exactores ſui ſpoliauerunt. Dominus ad iudicium ueniet cum ſenibus populi ſui, & principibus eius: uos

enim

enim depaſti eſtis uineam, & rapina pauperis in domo ueſtra. Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dominus Deus exercituum?

V

Quid poſtremò ſcriptura docet de mercede operarijs retenta uel imminuta?

A. Apvd Iacobum Apoſtolum legimus, quàm is grauiter diuitibus exprobret crudelem tenacitatem, ſummamq́; in defraudandis operarijs iniquitatem, [a] *Eccè merces*, inquit, *operariorum qui meſſuerunt regiones ueſtras, quæ fraudata eſt a uobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introiuit.* Eccleſiaſticus [b] uerò in hunc modum: *Panis egentium*, ait, *uita pauperis eſt: qui defraudat illum, homo ſanguinis eſt. Qui aufert in ſudore panem, quaſi qui occidit proximum ſuum. Qui effundit ſanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres ſunt.*

B. Itaque lege diuina ſancitum eſt, [c] *Non negabis mercedem indigentis & pauperis fratris tui, ſiue aduenæ, qui tecum moratur in terra, & intrà portas tuas eſt: ſed eadem die reddes ei precium laboris ſui ante Solis occaſum, quia pauper eſt, & ex eo ſuſtentat animam ſuam: nè clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.*

a Iacob.5.a

b Eccl.34 d 7.c

c Deut.24.c Leuit.19.c Tob.4.c Malach.3.a

SCRIPTVRAE.

Iacobi quinto: Eccè merces &cæt. ut in textu.

Ecclesiastici trigeſimoquarto: Panis egentium &c. ut in textu.

Et cap.vij. Non lædas ſeruum in ueritate operantem, neque mercenarium dantem animã ſuam. Seruus ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi anima tua: non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum.

Devteronomii vigeſimoquarto: Non negabis &c. ut in textu.

Levitici decimonono; Non facies calumniã proximo tuo, nec ui opprimes eum, Non morabitur opus mercenarij tui apud te uſque manè.

Tobiae quarto; Quicunque tibi aliquid operatus fuerit, ſtatim ei mercedem reſtitue, & merces mercenarij tui apud te omninò non remaneat.

Malachiae tertio; Et accedam ad uos in iudicio, & ero teſtis uelox maleficis & adulteris, & periuris, & qui calumniantur mercedem mercenarij, & humiliant uiduas & pupillos, & opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum.

VI

Quo referenda eſt omnis hæc de peccatis tractatio, & quis illius uſus?

A. Haec tractatio ad priorem ſpectat Chriſtianæ iuſtitiæ partem quæ in malis cognoſcendis & fugiendis eſt poſita.

Vſus

Vſus autem ac fructus tractationis eſt, ea quæ verè mala, Deo contraria, hominibus pernicioſa ſunt, ritè diſcernere, diſcreta prorsùs cauere, & ſi quid horum admiſſum ſit, ſedulò expiare.

B. Hinc etiàm diſcimus, quo modo ſapiens à ſtulto, iuſtus ab impio differat. [a] *Sapiens enim timet, & declinat à malo, Stultus uerò tranſilit, & confidit.* [b] *Non* enim *recipit ſtultus uerba prudentiæ, niſi ea dixeris quæ uerſantur in corde eius*, teſte Salomone, qui hoc etiam ſcriptum reliquit: [c] *Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens, procedit & creſcit uſque ad perfectam diem. Via impiorum tenebroſa: neſciunt ubi corruant.* Plerique certè peccata quæ indicauimus, pernicioſas illas animorum peſtes, turpiter [d] ignorant: alij ut norint maximè, non fugiunt tamen, neque deteſtantur. Peſſimi uerò illi ſunt, qui peccati conſuetudine [e] obduruerunt: de quorum genere dictum eſt illud: [f] *Impius cùm in profundum uenerit peccatorum, contemnit: ſed ſequitur eum ignominia & opprobrium:* Ea uerò in primis contemnit, quæ Christiana Iuſtitia non ſolùm ad uitiorum obſeruationem ſeu differentiam cognoſcendam, ſed etiàm ad eorum deuitationem & expiationem adhibendam poſtulat.

a Prou. 14.b
b Prou. 18.a
c Prou. 4.c
d Auguſt. de gratia & lib. arb. c. 3 & lib. 3. de libe. arb. cap. 22. Bernar. epiſt. 77. ad Hugonem. Chryſo. homil. 26. in epiſ. ad Rom.
e Vide ſupra de obſtinatione, & Auguſt. in Enchirid. cap. 80.
f Prou. 18. a

SCRIPTVRAE.

Proverbiorum decimoquarto, decimooctauo, & quarto capite, ut in textu.

PATRES.

1 B. Avgvstinvs de gratia & libero arbitrio, capite tertio: Nec ipſi ſine pœna erunt qui legem Dei neſciunt. Qui enim ſine lege peccauerunt, ſine lege peribunt: qui autem in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Quod mihi non uidetur Apoſtolus ità dixiſſe, tanquàm peius aliquid ſignificauerit eſſe paſſuros qui legem neſciunt in peccatis ſuis, quàm illos qui ſciunt. Peius enim uidetur eſſe perire, quàm iudicari. Sed cùm hoc de gentibus & de Iudæis loqueretur, quia illi ſine lege ſunt, iſti autem legem acceperunt: quis audeat dicere, Iudæos qui in lege peccant, non eſſe perituros, cùm in Christvm non crediderunt, quandoquidem de illis dictum eſt, per legem iudicabuntur? Sine fide enim Christi nemo liberari poteſt, ac per hoc ità iudicabuntur ut pereant. Nam ſi peior eſt conditio neſcientium, quàm ſcientium legem Dei, quomodo uerum erit, quod dominus in Euangelio ait, Seruus qui neſcit uoluntatem domini ſui, & facit digna plagis: uapulabit pauca: Seruus autem qui ſcit uoluntatem Domini ſui, & facit digna plagis, uapulabit multa. Eccè ubi oſtendit grauiùs peccare hominem ſcientem quàm neſcientem: nec tamen ideò confugiendum

Ignorãtia legis diuinæ an excuſet.
Rom. 2.
Luc. 12.

dum eſt ad ignorantiæ tenebras, ut in eis quiſque requirat excuſationem. Aliud eſt enim, neſciſſe: aliud, ſcire noluiſſe. Voluntas quippe in eo arguitur, de quo dicitur. Noluit intelligere ut benè ageret. Sed & illa ignorantia quæ non eſt eorum, qui ſcire nolunt, ſed eorum qui tanquàm ſimpliciter neſciunt, neminem ſic excuſat, ut ſempiterno igne non ardeat: ſi propterea non credidit, quia non audiuit omninò quod crederet, ſed fortaſsis ut mitiùs ardeat: non enim ſine cauſa dictum, Effunde iram tuam in gentes quæ te non nouerunt. Et illud quod ait Apoſtolus, Cùm uenerit in flamma ignis dare uindictam in eos, qui ignorant Deum. Veruntamen ut habeamus & ipſam ſcientiam, nè dicat unuſquiſque, neſciui, non audiui, non intellexi, uoluntas conuertitur humana ubi dicitur, Nolite eſſe ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus: quanuis peior appareat de quo dictum eſt, Verbis non emendabitur ſeruus durus: ſi enim & intellexerit, non obaudiet. Quandò autem dicit homo, Non poſſum facere quod præcipitur, quoniam concupiſcentia mea uincor: iam quidem de ignorantia non habet excuſationem, nec Deum cauſatur in corde ſuo, ſed malum ſuum in ſe cognoſcit & dolet: cui tamen dicit Apoſtolus, Noli uinci à malo, ſed uince in bono malum. Et utique cui dicitur, Noli uinci, arbitrium ſine dubio uoluntatis eius conuenitur: uelle enim & nolle, * propriæ uoluntatis eſt.

*Aliud eſt neſciſſe, aliud ſcire noluiſſe. Pſalm. 35. Pſalm. 78. 2. Theſſa. 1. Pſalm. 31. Prou. 29. Rom. 2. * propriè*

2 IDEM libro tertio de libero arbitrio, capite uigeſimoſecundo: Non enim quod naturaliter neſcit, & naturaliter non poteſt, hoc animæ deputatur in reatum: ſed quod ſcire non ſtuduit, & quòd dignam facilitati comparandæ ad rectè faciendum operam non dedit.

3 BERNARDVS epiſtola ſeptuageſima ſeptima ad Hugonem de ſancto Victore: Is forſitan qui aſſerit non poſſe peccari per ignorantiam, nunquàm pro ſuis ignorantijs deprecatur, ſed potiùs prophetam irrideat deprecantem & dicentem: Delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas nè memineris: Forſitan & repræhendet Deum exigentem pro peccato ignorantiæ ſatisfactionem. Loquitur enim in Leuitico ad Moyſen, dicens: Anima ſi peccauerit per ignorantiam, feceritq; unum ex his quæ lege Domini prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem ſuam, offeret arietem immaculatum de gregibus ſacerdoti, iuxta menſuram æſtimationemque peccati. Et rurſùm: Qui orabit pro eo quod neſciens fecerit, & dimittetur ei, quia per errorem deliquit in Domino. Si ignorantia nunquàm peccatum eſt, cur dictum eſt in epiſtola ad Hebræos, quia in ſecundo tabernaculo ſemèl in anno ſolus pontifex intraret non ſine ſanguine, quem offerret pro ſua & populi ignorantia? Si peccatum ignorantiæ nullum eſt, non ergò peccauit Saulus quod perſecutus eſt Eccleſiam DEI, quoniam quidem ignorans hoc fecit, manens in incredulitate. Benè itaque faciebat quod erat blaſphemus & perſecutor, & contumelioſus, quòd erat ſpirans minarum & cædis in diſcipulos Domini, in hoc ipſo quippe abundanter æmulator exiſtens paternarum ſuarum traditionum. Non ergò debuit dicere, miſericordiam conſequutus ſum: ſed, mercedem recepi, quippe quem ignorantia à peccato reddebat immunem, inſupèr & æmulatio remunerabilem iudicabat. Si cum, inquam, ignorantia nunquàm peccatur, quid ergò cauſamur aduersùs occiſores Apoſtolorum, quoniam quidem non ſolum malum eſſe neſcierunt interficere illos, ſed inſupèr quoque

Per ignorantiam etiã peccari. Pſalm. 24. Leuit. 4. Ibidem. Hebr. 9. 1. Tim. 1. Gala. 1. 1. Tim. 1.

quæ id faciendo arbitrati ſunt obſequium ſe præſtare Deo? Sed & fruſtrà Ioan. 16.
in cruce Saluator pro ſuis orabat crucifixoribus, quippe neſcientibus (ip Luc. 23.
ſo teſte) quid facerent, & ità nequaquàm peccantibus. Neque enim fas
eſt, ullatenùs ſuſpicari mentitum fuiſſe Dominum IESVM apertè perhibentem eos ignorare quid facerent: & ſi fortè de Apoſtolo dubitet quis, quòd carnem ſuam æmulans, ſicut homo mentiri potuit, ubi ait: Si enim 1. Cor. 2.
cognouiſſent, nunquàm Dominum gloriæ crucifixiſſent. Nunquid non ex his ſatis apparet, in quantis iaceat ignorantiæ tenebris, qui ignorat peccari poſſe interdum per ignorantiam?

CHRYSOSTOMVS homilia uigeſimaſexta in epiſtolam ad Romanos: Stadium, præſens hæc uita eſt, & innumeros oculos, quos circunquaquè dirigamus, habere oportet: neque putandum, ad Apologiam ſufficere ignorantiam; erit enim, erit inquam, quandò & ignorantiæ pœnas dabimus, quandò ſcilicet & ipſa ignorantia ueniam non habebit. Nam & Iudæi ignorarunt, ſed ea ignorarunt quorum ignorantia ueniam non meretur, & Græci ignorarunt, ſed excuſationem non habent. Quòd ſi ea ignoraueris quæ ſciri non poſſunt, præter culpam eris; ſi uerò quæ ſcitu & poſſibilia ſunt & facilia, extremas pœnas meritò dabis. Niſi enim uehementer pigri neglıgenteſq; fuerimus, ſed quæcunque ad nos pertinent, ſimul attulerimus, & in his quæ ignoramus, manum porriget Deus, id quod & Philippenſibus ſcribit Paulus; Et ſi quid aliter, inquit, ſentitis, hoc quoque uobis Deus reuelabit. Sí uerò nihil eorum quæ noſtræ ſunt poteſtatis, expedire uoluerimus, neque illius potiemur auxilio.

Quæ ignorantia excuſationem non habeat.

Deus adiuuat ignorantes, cùm faciunt quod poſſunt. Philip. 3.

DE PECCATORVM EXPIATIONE.

I

Quibus uerò modis peccata expiantur?

A. Hic imprimis eſt extra controuerſiam, Chriſtum nobis eſſe [a] propitiatorem, & illum Dei [b] agnum, qui tollit peccata mundi, quiq; ſolus remiſſionem peccatorum nobis potuerit promereri, & purgationem eorum facere.

B. DEINDE certum eſt, Deum fide purificare corda, ut Petrus [c] inquit, quòd citra fidem (humanæ ſalutis oſtium ac fundamentum) nullus peccatorum remiſſionem aut expiationem conſequi aut ſperare poſſit. Fide uero [d] deſtituuntur, qui cum Eccleſiæ fide non conſentientes; uana quadam [e] fiducia peccati remiſsionem &

Concil. Triden. ſeſſ. 5. can. 3. & ſeſ. 6. cap. 2. & 7.
a Rom. 3. d 1. Ioan. 2. a 4. b 1. c
b Ioan. 1. d Matth. 1. d 1. Co. 1. d 1. Tim. 2. a Hebr. 1. a 9. c Act. 4. b
c Act. 15. b Hebr. 11. a b Gala. 2. c 3. a Rom. 3. d Luc. 7. g Epheſ. 2. b Triden. ſeſſ. 6. cap. 8.
d Augu. tract. 67. in Ioan. Leo ſer. 4. de Natiuit. Domini.
e Vide ſupra, de præſumptione.

& iuſtificationis gratiam propter CHRISTVM ſibi alijsq́; pollicentur.

f Cyrill. lib. 2. in Leuit. Aug. lib 2. cõtra Creſcen. ca. 12. Chryſoſt. concione 4. de Lazaro in fi. & homil. 6. in Ioan.

g Vide ſupra, de ſacrament. pœnitent.

C. QVI uerò in eccleſiæ fide & eius unitate perſiſtentes, à peccatis cupiunt liberari, multos illi modos [f] ad peccatorum ſuorum expiationem in Scriptura propoſitos habent, inter quos principem tenet locum Pœnitentiæ Sacramentum, quo neglecto, [g] fruſtrà de reliquis
I
lethalium peccatorum remedijs adhibendis agitur. Hoc enim ut præſens, ità neceſſarium pharmacum Chriſtus animarum medicus inſtituit, contra omnem peccati lepram ualiturum, idq́; commendans dixit ſacerdotibus: [h] *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.*

h Ioan. 20. c

a Tob. 4. b 12. b Ecci. 3. b d Prou. 13. b. 15. d. 16 a Lucæ 11. f
b Dan. 4. c. Eſa. 1. c Heb. 13. c. Vide inferius de eleemoſyna.

II D. SECVNDO purgantur & expiantur eleemoſyna: quia ſcriptum eſt, [a] *Eleemoſyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.* Monet igitur Propheta: [b] *Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordijs pauperum.*

c Matth. 6. b. Luc. 6. c Marc. 11. c Ecci. 28. a

III E. TERTIO remittuntur peccata, dum quantumuis læſi, fratri offenſam condonamus, dicente Domino: [c] *Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & uobis pater cæleſtis delicta ueſtra.*

d Iacob. 5. d

IIII F. QVARTO idem fit, cùm peccantem fratrem corripiendo emendamus ac lucrifacimus, ſicuti ſcriptum eſt: [d] *Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uiæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.*

e Luc. 7. g
f Prou. 10. b. & 1. Petri. 4. b

V G. QVINTO huc pertinet abundantia ſynceræ charitatis, ad impetranda & conficienda bona omnia præpotentis: ob quam de Magdalena dicitur: [e] *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm.* [f] *Charitas* enim *operit multitudinem peccatorum.*

g Pſ. 50. d. Luc. 18. c Matt. 18. d Ecci. 21. a
h Pſalm. 101. c
a Pſalm. 31. b

H. SEXTÒ ad idem ualet [g] contriti cordis ſacrificiũ, quod nunquàm deſpicit Deus, & humilis cognitio ſui, confeſſioq́; peccatorum [h] Reſpicit enim Dominus in orationem humilium, & non deſpicit preces eorum. Vt hinc etiam Dauid de ſeipſo teſtetur: [a] *Dixi, confitebor aduersùm me iniuſtitiã meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* Ac Ioannes generatìm omnibus verè confiten

tibus hanc gratiam pollicetur: [a] *Si confiteamur*, inquit, *peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate.* Igitur [b] Niniuitæ cùm humilitatis & pœnitentiæ operibus ſedulò inſiſterent, præſentem Dei irã placauerunt, & iamiam imminens urbi ac patriæ exitium auerterunt. Quarè de illis ſic ſcriptum legimus. [c] *Vidit Deus opera eorum, quia conuerſi ſunt de uia ſua mala, & miſertus eſt Deus ſuper malitia quam locutus fuerat ut faceret eis, & non fecit.*

a 1.Ioã.1.d
b Ionæ.3.b.e Matth.12.d Lucæ 11.d 3.Reg.21.g Sap.11.d Cip.li.1.epi. 8.& li 4.epi. 4.& libro 5. epiſt 12.
c Ionæ 3.d

I. Sic demùm Scriptura teſte diſcimus, his [d] alijsq; modis & officijs, ueræ pietatis Chriſti gratia editis, hoc effici, ut credentium & pœnitẽtium in Eccleſia, ſicut diximus, peccata expientur. Eoq; ſpectans Apoſtolus, monet: [e] *Has habentes promiſsiones, chariſsimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei.* Nec minus grauiter Iacobus: *Emundate*, [f] inquit, *manus, peccatores, & purificate corda, duplices animo. Miſeri eſtote, & lugete, & plorate: riſus ueſter in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem. Humiliamini in conſpectu Domini, & exaltabit uos.* Etenim non ſufficit mores in melius commutare & à factis malis recedere, ut Auguſtini uerbis [g] iterùm utamur, niſi etiam de ijs quæ facta ſunt, ſatisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſynis.

Num.25.c.d Pſal.105.e
d Prou.10.a Act.8.d 2.Cor.7.e.
e 2.Cor.7.a 2.Tim.2.d
f Iacob.4.c Ezech.18.f
g Homi.50. ex 50.cap.15. Et in Enchir. ca.70. & Cyprian. de lapſis in fine. & alij ut ſuprà de ſatisfact.

K. Aliovin quiſquis de peccatis lethalibus in ſe aliqua dominari cognouerit, ut idem [a] Auguſtinus eſt author, niſi dignè ſe emendauerit, & ſi habuerit ſpatium, longo tempore pœnitentiam egerit, & largas eleemoſynas erogauerit, & à peccatis ipſis abſtinuerit, illo tranſitorio igne, de quo dixit [b] Apoſtolus, purgari nõ poterit, ſed æterna illum flamma ſine ullo remedio cruciabit. Non enim capitalia poſt hanc uitam, ſed minuta peccata purgantur expianturq;.

a Sermo 41. de Sanctis.
b 1.Cor.3 c Idem Augu. homil.16.ex 50. in Enchi. c.67. Item de fide & operibus cap.16. & quæſtio.1. ad *Dulcitiũ*.

SCRIPTVRA.

A. Ad Romanos tertio: Iuſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Iesv, quem propoſuit Deus propitiatorem, per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ, propter remiſsionem præcedentium delictorum in ſuſtentatione Dei, ad oſtenſionem iuſtitiæ eius in hoc tempore: ut ſit ipſe iuſtus, & iuſtificans eum qui eſt ex fide

Iesv Chriſti. Vbi eſt ergò gloriatio tua? Excluſa eſt. Per quam legẽ? factorum? Non, ſed per legem fidei. Arbitramur enim iuſtificari hominem per fidem ſine operibus legis.

Primae Ioánnis ſecundo, Siquis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum: & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi.

Et capite quarto: In hoc eſt charitas, non quaſi nos dilexerimus Deũ, ſed quoniam ipſe dilexit nos, & miſit filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris.

Item capite primo eiuſdem epiſtolæ: Si autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in luce, ſocietatem habemus ad inuicem, & ſanguis Iesv Chriſti filij eius emundat nos ab omni peccato.

Ioannis primo: Altera die uidit Ioannes Iesvm uenientem ad ſe, & ait: Eccè agnus Dei, eccè qui tollit peccata mundi.

Matthaei primo: Paries autem filium, & uocabis nomen eius Iesvm. Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum.

Prioris ad Corynthios primo. Ex ipſo autem uos eſtis in Chriſto Ieſu, qui factus eſt nobis ſapientia à Deo & iuſtitia & ſanctificatio & redemptio, ut quemadmodum ſcriptum eſt: Qui gloriatur, in Domino glorieť.

Prioris ad Timotheum ſecundo: Vnus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum homo Chriſtus Iesvs: qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus: cuius teſtimonium temporibus ſuis confirmatum eſt.

Ad Hebræos primo: Qui cum ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius, portansq; omnia uerbo uirtutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis.

Et capite nono: Chriſtus autem aſsiſtens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id eſt, nõ huius creationis: neque per ſanguinem hircorum aut uitulorum, ſed per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta. Si enim ſanguis hircorum & taurorum & cinis uitulæ adſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis: quanto magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiã noſtrã ab operibus mortuis, ad ſeruiendum Deo uiuẽti?

Actorvm quarto: Hic eſt lapis qui reprobatus eſt à uobis ædificantibus, qui factus eſt in caput anguli: & non eſt in alio aliquo ſalus. Nec enim aliud nomen eſt ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri.

B. Et capite decimoquinto; Cum autem magna conquiſitio fieret, ſurgens Petrus, dixit ad eos: Viri fratres, uos ſcitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire Gentes uerbum Euangelij, & credere. Et qui nouit corda Deus, teſtimonium perhibuit, dans illis Spiritum ſanctum, ſicut & nobis, & nihil diſcreuit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.

Ad Hebræos undecimo: Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium. Sine fide autem impoſsibile eſt placere Deo.

Ad Galatas ſecundo: Scientes autem quòd non iuſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem Iesv Chriſti: & nos in Chriſto Iesv credimus, ut iuſtificemur ex fide Chriſti, & non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro.

Et capite tertio; Prouidens autem ſcriptura, quia ex fide iuſtificat gentes Deus, prænunciauit Abrahæ, Quia benedicentur in te õēs gentes.

Ad Romanos tertio, ut ſuprà.

Lvcae ſeptimo; Dixit autem ad mulierem; Fides tua te ſaluam fecit, uade in pace.

Ad Epheſios ſecundo; Gratia enim eſtis ſaluati per fidem, (& hoc non ex uobis, Dei enim donum eſt) non ex operibus, ut nè quis glorietur. Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Iesv in operibus bonis, quæ præparauit Deus, ut in illis ambulemus.

C. Ioannis uigeſimo; Hoc cùm dixiſſet, inſufflauit, & dicit eis; Accipite Spiritum ſanctum; Quorum remiſeritis &c.

D Tobiae quarto; Si multum tibi fuerit, abundanter tribue; ſi exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impartiri ſtude; Præmium enim bonum tibi theſaurizas in die neceſsitatis, quoniam eleemoſyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram ſummo Deo, eleemoſyna omnibus facientibus eam.

Et capite duodecimo; Bona eſt oratio cum ieiunio; & eleemoſyna magis quàm theſauros auri recondere, quoniam eleemoſina à morte liberat, & ipſa eſt quæ purgat peccata, & facit inuenire miſericordiam & uitam æternam.

Ecclesiastici tertio; Fili, ſuſcipe ſenectam patris tui, & non contriſtes eum in uita illius; & ſi defecerit ſenſu, ueniam da, & nè ſpernas eū in uirtute tua. Eleemoſyna enim patris non erit in obliuione. Nam pro peccato matris reſtituetur tibi bonum, & in iuſtitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui; & ſicut in ſereno glacies, ſoluentur peccata tua. Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis; & Deus proſpector eſt eius qui reddit gratiam.

Proverbiorvm decimotertio; Redemptio animæ uiri, diuitiæ ſuæ.

Et capite decimoquinto; Per miſericordiam & fidem purgantur peccata.

Item capite decimoſexto; Miſericordia & ueritate redimitᷣ iniquitas.

Lvcae undecimo; Veruntamen quod ſupereſt, date eleemoſynam; & ecce omnia munda ſunt uobis.

Danielis quarto; Quamobrem, rex, conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordijs pauperum; forſitan ignoſcet delictis tuis.

Esaiae primo; Diſcite benefacere; quærite iudicium, ſubuenite oppreſſo, iudicate pupillo, defendite uiduam. Et uenite, & arguite me, dicit Dominus; ſi fuerint peccata ueſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur; & ſi fuerint rubra quaſi uermiculus, uelut lana alba erunt.

Ad Hebræos decimotertio; Beneficentiæ autem & communionis nolite obliuiſci; talibus enim hoſtijs promeretur Deus.

Matthaei ſexto; Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, di-

mittet & uobis pater ueſter cæleſtis delicta ueſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus, nec pater ueſter dimittet uobis peccata ueſtra.

Lvcae ſexto: Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimittite, & dimittemini. Date, & dabitur uobis. Menſuram bonam & confertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinum ueſtrum.

Marci vndecimo: Et cùm ſtabitis ad orandum, dimittite ſi quid habetis aduerſus aliquem: ut & pater ueſter qui in cælis eſt, dimittat uobis peccata ueſtra. Quòd ſi uos non dimiſeritis, nec pater ueſter qui in cælis eſt, dimittet uobis peccata ueſtra.

Ecclesiastici uigeſimooctauo: Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata ſoluentur.

F. Iacobi quinto: Fratres mei, ſi quis ex uobis errauerit à ueritate, & conuerterit quis eum: ſcite debet, quoniam qui conuerti fecerit & cæt. ut in textu.

G. Lvcae ſeptimo: Et conuerſus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam: aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis ſuis terſit. Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intraui, non ceſſauit oſculari pedes meos. Oleo caput meum non unxiſti: hæc autem unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Cui autem minùs dimittitur, minùs diligit. Dixit autem ad illam; Remittuntur tibi peccata.

Proverbiorvm decimo: Odium ſuſcitat rixas, & uniuerſa delicta operit charitas.

Prioris Petri quarto: Ante omnia autem mutuam in uobiſmetipſis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum.

H. Psalmo quinquageſimo: Sacrificium Deo, ſpiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum, Deus, non deſpicies.

Lvcae decimooctauo; Et Publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cælum leuare: ſed percutiebat pectus ſuum, dicens: Deus, propitius eſto mihi peccatori. Dico uobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo.

Matthaei decimooctauo: Tunc uocauit illum dominus ſuus, & ait illi: Serue nequam, omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me.

Ecclesiastici uigeſimoprimo: Fili, peccaſti? non adijcias iterum; ſed & de priſtinis deprecare ut tibi dimittantur.

Psalmo centeſimoprimo; Reſpexit in orationem humilium, & non ſpreuit precem eorum.

Psalmo trigeſimoprimo; Dixi, &c. ut in textu.

Primae Ioannis primo; Si confiteamur, &c. ut in textu.

Ionae tertio; Et crediderunt Niniuitæ in Deum, & prædicauerunt ieiunium, & ueſtiti ſunt ſaccis à maiore uſque ad minorem. Et peruenit uerbum ad regem Niniuæ; & ſurrexit de ſolio ſuo, & abiecit ueſtimentum ſuum à ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere. Et clamauit, & dixit in Niniue ex ore regis & Principũ eius, dicens; Hoĩes, & iumẽta, & boues,

& pecora non guſtent quicquam, nec paſcantur, & aquam non bibant. Et operiantur ſaccis homines & iumenta, & clament ad Dominum in fortitudine: & conuertatur uir à uia ſua mala, & ab iniquitate quæ eſt in manibus eorum. Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus, & reuertatur à furore iræ ſuæ, & non peribimus?

Matthaei duodecimo: Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ. Et eccè plus quàm Ionas hic.

Lvcae vndecimo: Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt illam, quia pœnitentiam egerunt ad prædicationẽ Ionæ. Et eccè plus quàm Ionas hic.

Tertii Regum uigeſimoprimo: Igitur nõ fuit alter talis ſicut Achab, qui uenundatus eſt ut faceret malum in conſpectu Domini: concitauit enim eum Iezabel uxor ſua, & abominabilis factus eſt, intantum ut ſequeretur idola quæ fecerant Amorrhæi, quos conſumpſit Dominus à facie filiorum Iſrael. Itaque cum audiſſet Achab ſermones iſtos, ſcidit ueſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuam, ieiunauitq; & dormiuit in ſacco, & ambulauit dimiſſo capite. Et factus eſt ſermo Domini ad Eliam Thesbitem, dicens: Nonne uidiſti humiliatum Achab coram me? Quia igitur humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus eius, ſed in diebus filij inferam malum domui eius.

Sapientiae undecimo: Miſereris omnium, quia omnia potes, & diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam.

Ionae tertio: Vidit &c. ut in textu.

Nvmerorvm uigeſimoquinto: Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis, auertit iram meam à filijs Iſrael: quia zelo meo commotus eſt contra eos, ut non ipſe delerem filios Iſrael in zelo meo. Idcircò loquere ad eum: Eccè do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipſi quàm ſemini eius pactum ſacerdotij ſempiternum: quia zelatus eſt pro Deo ſuo, & expiauit ſcelus filiorum Iſrael.

Psalmo centeſimoquinto: Et ſtetit Phinees, & placauit: & ceſſauit quaſſatio. Et reputatum eſt ei in iuſtitiam, in generatione & generationem, uſque in ſempiternum.

I Proverbiorvm decimo: Nil proderunt theſauri impietatis: iuſtitia uerò liberabit à morte.

Actorvm octauo: Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, ſi fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis uideo te eſſe: ait S. Petrus ad Simonem magum.

Posterioris ad Corynthios ſeptimo: Quæ enim ſecundùm Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur; ſeculi autem triſtitia mortem operatur.

Posterioris ad Corynthios ſeptimo. Has habentes &c. ut in textu.

Iacobi quarto: Emundate &c. ut in textu.

Ezechielis decimooctauo: Et cùm auerterit ſe impius ab impietate ſua quam operatus eſt, & fecerit iudicium & iuſtitiam, ipſe animam ſuam uiuificabit.

Prioris ad Corynthios tertio: Siquis ſuperædificat ſuper funda-

mentum hoc, aurum, argentum, lapides precioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, uniuſcuiuſque opus manifeſtum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur: & uniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit. Si cuius opus manſerit, quod ſuperædificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur: ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.

PATRES.

Peccata tolluntur merito Christi mediatoris ſacramento applicato. — 1 A. Concilivm Tridentinum ſeſsione quinta, canone tertio: Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine unum eſt & propagatione, non imitatione transfuſum omnibus, ineſt unicuique proprium, uel per humanæ naturæ uires, uel per aliud remedium aſſerit tolli, quàm per meritum unius mediatoris Domini noſtri Iesv christi, qui nos Deo reconciliauit

1 Tim. 2. in ſanguine ſuo, factus nobis iuſtitia, ſanctificatio & redemptio: aut negat

Rom. 5. ipſum Chriſti Ieſu meritum, per Baptiſmi ſacramentum in forma Eccleſiæ

1. Corinth. 1. Act. 4. ritè collatum, tam adultis, quàm paruulis applicari: anathema ſit, quia nõ

Ioann. 1. eſt aliud nomen ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fie

Galat. 3. ri. Vndè uox, Ecce agnus Dei, Ecce qui tollit peccata mundi. Et illa: Quicunque baptizati eſtis, Christvm induiſtis.

2 Et ſeſsione ſexta, capite ſecundo: Quo factum eſt, ut cæleſtis pater, pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, Chriſtum Ieſum, fi-

2. Cor. 1. Galat. 4. lium ſuum, & ante legem, & legis tempore multis ſanctis Patribus declaratum ac promiſſum, cùm uenit beata illa plenitudo temporis, ad homines miſerit: ut & Iudæos, qui ſub lege erant, redimeret: & gentes, quæ non ſe-

Rom. 9. Galat. 4. ctabantur iuſtitiam, iuſtitiam appræhenderent, atque omnes adoptionem

Rom. 3. filiorum reciperent. Hunc propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſan guine ipſius pro peccatis noſtris, non ſolùm autem pro noſtris, ſed etiam

1. Ioan. 2. pro totius mundi.

3 Et capite ſeptimo eiuſdem ſeſsionis: Meritoria cauſa iuſtificationis eſt dilectiſsimus unigenitus ſuus, Dominus noſter, Ieſus Chriſtus: qui cùm

Chriſtus meruit nobis iuſtificationē. — eſſemus inimici, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, ſua ſanctiſſima paſsione in ligno crucis nobis iuſtificationem meruit, & pro nobis Deo patri ſatisfecit.

1 B. Idem Tridentinum ſeſsione ſexta, capite octauo: Cùm uerò Apo

Rom. 3. ſtolus dicit, iuſtificari hominem per fidem, & gratis: ea uerba in eo ſenſu intelligenda ſunt, quem perpetuus Eccleſiæ Catholicæ conſenſus tenuit &

Quomodò per fidem iuſtificari dicamur. — expreſsit: ut ſcilicet per fidem ideò iuſtificari dicamur, quia fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis iuſtificationis: ſine qua impoſsibile eſt placere Deo, & ad filiorum eius cõſortium peruenire: gratis autem iuſtificari ideò dicamur, quia nihil eorum, quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides, ſiue opera, ipſam iuſtificationis gratiam promere-

Rom. 11. Ephe. 2. tur: ſi enim gratia eſt, iam non ex operibus: alioquin, ut idem Apoſtolus inquit, gratia iam non eſt gratia.

2 Avgvstinvs tractatu ſexageſimo ſeptimo in Euangelium Ioannis: Proindè reſpuendi ſunt à corde Chriſtiano, qui putant ideò dictum multas eſſe manſiones, quia extra regnum cælorum erit aliquid, ubi maneant beati innocentes, qui ſine baptiſmo ex hac uita emigrarunt, quia ſine illo in regnum cælorum intrare non potuerunt: hæc fides non eſt fides,

quoniam

quoniam non eſt uera & Catholica fides.

Sola Catholica fides eſt fides.

3 Leo Magnus ſermone quarto de natiuitate Domini: Magnum præſidium eſt fides integra, fides uera, in qua nec augeri ab ullo quicquam, nec minui poteſt: quia niſi una eſt, fides non eſt, dicente Apoſtolo, unus Dominus, una fides, unum Baptiſma, unus Deus & Pater omnium, qui ſuper omnes & per omnia, & in omnibus nobis. Huic unitati (dilectiſsimi) inconcuſsis mentibus inhærete, & in hac omnem ſectamini ſanctitatem, & in hac præceptis Domini deſeruite: quia ſine fide impoſsibile eſt placere Deo, & nihil ſine illa ſanctum, nihil caſtum eſt, nihil uiuum. Iuſtus enim ex fide uiuit. Quam qui diabolo decipiente perdiderit, uiuens mortuus eſt. Quia ſicut per fidem iuſtitia, ità etiam per fidem ueram uita obtinetur æterna, dicente Domino Saluatore: Hæc eſt autem uita æterna, ut cognoſcant te ſolum uerum Devm, & quem miſiſti Iesvm Christvm.

Fides niſi integra & una ſit, fides non eſt.
Epheſ. 4.
Hebr. 11.
Abac. 2.
Ioan. 17.

1 C. Cyrillvs Alexandrinus libro ſecundo in Leuiticum: Audiſti quanta ſint in lege ſacrificia pro peccatis: audi nunc quantæ ſint remiſſiones peccatorum. In Euangelio eſt iſta prima, qua baptizamur in remiſſionem peccatorum: ſecunda remiſsio eſt in paſsione martyrij; tertia eſt, quæ per eleemoſynam datur. Dicit enim Saluator; Veruntamen date quæ habetis, & eccè omnia munda ſunt uobis. Quarta nobis fit remiſsio peccatorum, quandò & nos remittimus peccata fratribus noſtris. Sic enim dicit ipſe Dominus & Saluator; Quia ſi remiſeritis fratribus ueſtris ex corde peccata, & uobis remittet peccata ueſtra pater ueſter; quod ſi non remiſeritis fratribus ueſtris ex corde, nec uobis remittet pater ueſter. Et ipſe in oratione nos dicere docuit; Remitte nobis debita noſtra, ſicut & nos remittimus debitoribus noſtris. Quinta peccatorum remiſsio, quum conuerterit quis peccatorem ab errore uiæ ſuæ. Ità enim dicit ſcriptura diuina; Quia qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uiæ ſuæ, ſaluat animam eius à morte, & cooperit multitudinem peccatorum. Sexta quoquè fit remiſsio per abundantiam charitatis, ſicut & ipſe Dominus dicit; Amen dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Et Apoſtolus dicit; Quoniam charitas operit multitudinem peccatorum. Eſt adhuc & ſeptima, licèt dura & laborioſa, per pœnitentiam remiſsio peccatorum, quum lauat peccator lachrymis ſtratum ſuum, & fiunt ei lachrymæ ſuæ panes die ac nocte; quum non erubeſcit Sacerdoti Domini indicare peccatum, & quærere medicinam; ſecundùm eum qui ait; Dixi, Pronunciabo aduersùm me iniuſtitiam meam, & tu remiſiſti impietatem cordis mei. In quo impletur & illud, quod Iacobus Apoſtolus dicit; Si quis autem infirmatur, uocet presbyteros Eccleſiæ, & imponant ei manus, ungentes eum oleo in nomine Domini; & oratio fidei ſaluabit infirmum: & ſi in peccatis fuerit, remittentur ei. Et tu ergò quum uenis ad gratiam Baptiſmi uitulum offers, quia in morte Chriſti baptizaris; cùm uero ad martyrium duceris, hircum obtuliſti, quia authorem peccati diabolum iugulaſti. Quum autem eleemoſynam feceris, & erga indigentes affectū miſericordiæ ſolicita pietate impenderis, altare ſacrum hœdis pinguibus oneraſti. Quòd ſi ex corde peccatum remiſeris fratri tuo, & iracundia, & timore depoſito, mitem intrà te & ſimplicem recollegeris animum, immolaſſe te arietem, uel agnum in ſacrificium obtuliſſe confide. Porrò autem ſi diuinis lectionibus inſtructus, meditando ſicut columba, & in lege

Varijs modis in noua lege peccata remittuntur.
à Baptiſmo, martyrio, eleemoſyna.
Luc. 11.
Condonādo offenſam.
Matth. 6.
Marc. 11.
Matth. 6.
Cōuertendo proximum.
Iacob. 5.
Charitatis abundantia.
Lucæ 7.
1. Petr. 4.
Pœnitētia & cōfeſſione ſacramentali.
Pſalm. 9. 40. & 31.
Extrema vnctione.
Iacob. 5.
Prædicti modi comparantur cū ſacrificijs & oblationibus ueteris teſtamenti, quorū mētio fit in Leuitico.

Domini uigilando die ac nocte, ab errore ſuo conuerteris peccatorem, &
abiecta nequitia ad ſimplicitatem eum columbæ reuocaueris, atque etiam
adhærendo ſanctis, feceris eum ſocietatem turturis imitari, par turturum
1. Cor. 13. aut duos pullos columbarum Domino obtuliſti. Quòd ſi illa (quæ & ſpe
& fide maior eſt) charitas abundauerit in corde tuo, ità ut diligas proxi-
Ioan. 15. mum tuum, non ſolùm ſicut teipſum, ſed ſicut oſtendit ille qui dicebat, ma
iorem hac charitatem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat pro ami-
1. Cor. 5. cis ſuis: panes ſimilagineos in charitatis oleo ſubactos, ſine ullo fermento
maliciæ & nequitiæ in azymis ſynceritatis & ueritatis te obtuliſſe cogno-
ſce. Si autem in amaritudine fletus fueris, luctu, lachrymis & lamenta-
Pſalm. 103. tione confectus, ſi carnem tuam maceraueris, & ieiunijs ac multa abſti-
nentia aridam feceris; & dixeris, quia ſicut in frixorio confrixa ſunt oſſa
mea; tunc ſacrificium ſimilæ à ſartagine uel craticula obtuliſti. Et hoc
modo inueneris tu uerius & perfectiùs ſecundùm Euangelium offerre ſa-
crificia, quæ ſecundùm legem offerre non poteſt Iſrael.

2 Avgvstinvs libro ſecundo contra Creſcentium Grammaticum, ca-
pite duodecimo; Ideò uobis non uidentur mundari, cùm ad nos à uobis
Nō ſolùm baptiſmo à peccatis mundamur. tranſeunt, quia non denuò baptizantur, quaſi ſolo baptiſmo quem repeti
non oportet, cùm idem atque unus eſt, homines ab errore mundentur.
Mundantur & uerbo ueritatis ab illo qui ait, Iam uos mundi eſtis, propter
Ioan. 15. Verbo. uerbum, quod locutus ſum uobis. Mundantur & ſacrificio contriti cordis
Corde contrito. ab illo de quo dictum eſt; Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus; cor con
tritum & humiliatum Deus non ſpernit. Mundantur & eleemoſynis ab il
Pſalm. 50. Eleemoſynis. lo qui ait: Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt uobis. Mundan
Lucæ 11. tur ipſa, quæ ſupereminet omnibus, charitate ab illo, qui per Apoſtolum
Charitate. Petrum dixit, Charitas cooperit multitudinem peccatorum; quæ una ſi
1. Petr. 4. adſit, omnia illa rectè fiunt; ſi autem deſit illa, omnia fruſtrà fiunt.

3 Chrysostomvs concione quarta de Lazaro, in fine: Vt igitur
neque puniamur, neque pœnas demus, in ſuam quiſque conſcientiam in-
grediatur, uitamq; explicet: cunctisq; commiſsis diligenter excuſsis, con-
demnet animam quæ hæc patrauit, puniatq; cogitationem, affligat, cru-
cietq; ſuam ipſius mentem, ſupplicium à ſeipſo exigat pro peccatis, per cō
demnationem, per diligenter actam pœnitentiam, per lachrymas, per con
Quibus modis expiamus peccata. feſsionem, per ieiunium, per eleemoſynam, per continentiam ac charita-
tem, ut poſsimus omnes omni modo hic depoſitis peccatis, multa cum fi-
ducia illuc proficiſci.

4 Idem Chryſoſtomus homilia ſexta in Ioannem: Hac igitur perni-
cioſa inquirendi cura abiecta, noſtra conteramus corda, peccata deplore-
mus, ut à Chriſto nobis præceptum eſt, & eorum gratia quæ perperàm &
iniquè egimus, compungamur: & ſumma cum diligentia, quicquid ſupe-
riori tempore auſi ſumus, quicquid malignè commiſimus, animo repeta-
Confeſſione delentur peccata. mus atque abijciamus. Ad quod multas nobis Devs uias aperuit. Dic
enim tu primus iniquitates tuas, ut iuſtificeris. Et iterùm: Dixi, Pronuncia
Eſaiæ 43. bo aduersùm me iniquitatem meā Dn̄o, & tu remiſiſti impietatem cordis
Pſalm. 31. mei. Neque enim parùm nobis confert ad magnitudinem peccatorum
Condonando offenſam. imminuendam frequens eorum memoria & accuſatio. Eſt & alia opero-
ſior, ut nemini qui nos offendit, ſuccenſeamus, ſed iniurias omnes magno &

generoſo

generoſo animo obliuioni mandemus. Vis & tertiam? audi Danielem: Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordijs pauperum. Accedit & alia, iugis ſcilicet oratio, & in deprecationibus ad Deum cum puritate perſeuerantia, quæ non paruam nobis affert conſolationem, & à peccatis nos abluit. Ieiunium ad hæc cum proximi charitate, maiorem in modum diuinam in nos iram extinguit. Ignem nanque ardentem extinguet aqua, & eleemoſynis purgantur peccata. Decurſis igitur his uijs omnibus & repetitis, in iiſdem aſsiduè perſeueremus: Hoc pacto non modò præterita abluemus peccata, ſed in poſterum maximum conſequemur emolumentum: quippe qui nullam dabimus diabolo occaſionem, ut nos in uitæ deſidiam uel in exitialem aliquem affectum pelliciat.

Eleemoſynis Dan. 4.
Oratione aſſidua.
Ieiunio & charitate. Eccl. 3.

1. Hic Cyprianvs libro primo, epiſtola octaua ad plebem de quinque presbyteris ſchiſmaticis: Nunc ſe ad lapſorum perniciem uenenata ſua deceptione uerterunt, ut ægros, & ſaucios, & ad capienda fortiora conſilia per calamitatem ruinæ ſuæ minus idoneos, & minus ſolidos, à medela uulneris ſui auocent, & intermiſsis precibus & orationibus, quibus Dominus longa & continua ſatisfactione placandus eſt, ad exitioſam temeritatem mendacio captioſæ pacis inuitent. Et paulò pòſt: Eadem nunc ratio, eadem rurſus euerſio, per quinque presbyteros Feliciſsimo copulatos, ad ruinam ſalutis inducitur, ut non rogetur Deus, nec qui negauit Christum, eundem Christum quem negauerat, deprecetur: poſt culpam criminis tollatur & pœnitentia, nec per Epiſcopos & ſacerdotes Domino ſatiſfiat, ſed relictis Domini ſacerdotibus contra Euangelicam diſciplinam noua traditio ſacrilegæ inſtitutionis exurgat.

Precibus longa ſatisfactione Dominus placãdus eſt.
Per Epiſcopos & Sacerdotes Domino ſatisfaciẽdum.

2. Et libro quarto, epiſtola quarta ad clerum & plebem: Quanquàm ſciam, fratres chariſsimi, pro timore, quem ſinguli debemus Deo, uos quoque illic aſsiduis orationibus & enixis precibus inſtanter incumbere, admoneo tamen etiam ipſe religioſam ſolicitudinem ueſtram, ut ad placandum atque exorandum Dominum non uoce ſola, ſed & ieiunijs & lachrymis, & omni genere deprecationis ingemiſcamus. Paulò pòſt: Virgas igitur & flagella ſentimus, qui Deo nec bonis factis placemus, nec pro peccatis ſatisfacimus. Rogemus de intimo corde & tota mente miſericordiam Dei.

3. Item libro quinto, epiſtola duodecima, quæ eſt Moyſis & Maximi presbyterorum & aliorum ad Cyprianum: Vbi diuinus metus relinquitur, ſi tam facilè peccantibus uenia præſtetur? fouendi ſunt ſanè ipſorum animi, & ad maturitatis ſuæ tempus nutriendi, & de ſcripturis ſanctis, quàm ingens & ſupra omnia peccatum commiſerint, inſtruendi. Nec hoc animentur, quia multi ſunt: ſed hoc ipſo magis reprimantur, quia non pauci ſunt. Nihil ad extenuationem delicti numerus impudens ualere conſueuit, ſed pudor, ſed modeſtia, ſed patientia, ſed diſciplina, ſed humilitas atque ſubiectio: ſed alienum de ſe expectaſſe iudicium, ſed alienam de ſuo actu ſuſtinuiſſe ſententiam: Hoc eſt quod pœnitentiam probat, hoc eſt quod impreſſo uulneri inducit cicatricem: hoc eſt quod deiectæ mentis ruinas erigit & attollit: quod ardentem delictorum æſtuantium uaporem reſtinguit & finit. Non ea, quæ ſanorum ſunt corporum, medicus ægris dabit: nè importunis cibis tempeſtatem ualetudinis ſæuientis non reprimat, ſed accendat: ſcilicet, nè quod potuiſſet maturiùs ieiunio attenuante ſanari, uideatur per impa-

Bonis factis Deo placendum, & pro peccatis ſatiſfaciendum.
Delicta expiãtur & reſtinguuntur operibus bonis.

tientiam

tientiam longiùs paſta cruditate produci. Eluendę ſunt igitur, impio ſacrificio manus inquinatæ, operibus bonis: & nefario cibo ora miſera polluta, pœnitentiæ ſunt ueræ ſermonibus expianda, & in ſecretis cordis fidelis, nouellandus & conſecrandus eſt animus: crebri pœnitentium gemitus audiantur, & iterùm fideles ex oculis lachrymæ profundantur: ut illi ipſi oculi, qui male ſimulacra conſpexerunt, qui illicita cõmiſerant, ſatisfacientibus Deo fletibus deleant.

1. I AVGVSTINVS in libro quinquaginta homiliarum, homilia quinquageſima, capite decimoquinto: ſiue in libro de pœnitentiæ medicina, capite quinto: Non ſufficit mores &c. ut in textu.

2. ET in Enchiridio ad Laurentium, capite ſeptuageſimo: Sane cauendũ eſt, nè quiſquam exiſtimet infanda illa crimina, qualia qui agunt, regnum

1. Cor 6.

Dei non poſsidebunt, quotidiè perpetranda, & eleemoſynis quotidiè redimenda. In melius quippe eſt uita mutanda, & per eleemoſynas de pecca-

Per eleemoſynas propitiandus Deus de peccatis.

tis præteritis eſt propitiandus Deus, non ad hoc emendus quodam modo, ut ea ſemper liceat impunè committere. Nemini enim dedit laxamentum peccandi, quanuis miſerando deleat iam facta peccata, ſi non ſatisfactio cõgrua negligatur.

3. CYPRIAN. de lapſis: Orare oportet impenſius & rogare, diem luctũ tranſigere, uigilijs noctes ac fletibus ducere, tempus omne lachrymoſis lamentationibus occupare, ſtratos ſolo adhærere cineri, in cilicio & ſordibus uolutari: poſt indumentum Chriſti perditum nullum hic iam uelle ueſtitũ, poſt diaboli cibum malle ieiunium: iuſtis operibus incumbere, quibus peccata purgantur: eleemoſynis frequenter inſiſtere, quibus à morte animæ li-

Peccata quibus operibus purgentur, & redimantur.

berantur. Quod aduerſarius auferebat, Chriſtus accipiat, nec teneri iam nec amari patrimonium debet, quo quis & deceptus & uictus eſt. Pro hoſte uitanda res, pro latrone fugienda, pro gladio metuenda poſsidentibus & uendenda. Ad hoc tantum profuerit quod remanſit, ut indè crimen & culpa redimatur. Incunctanter & largiter fiat operatio: cenſus omnis in medelam uulneris erogetur: opibus & facultatibus noſtris qui de nobis iudicaturus eſt Dominus, fœneretur. Sic ſub Apoſtolis fides uiguit, ſic primus credentium populus Chriſti mandata ſeruauit. prompti erant, largi erant, diſtribuendum per Apoſtolos totum dabant, & non talia delicta redi-

Act. 2. & 4.

mebant. Si precem toto corde quis faciat, ſi ueris pœnitentiæ lamentationibus & lachrymis ingemiſcat, ſi ad ueniam delicti ſui Dominum iuſtis & continuis operibus inflectat, miſereri talium poteſt, qui & miſericordiam

Quorum miſereatur Deus, & quibus ignoſcat.

ſuam protulit, dicens: Cùm conuerſus ingemueris, tunc ſaluaberis, & ſcies ubi fueris. Et iterum: Nolo mortem morientis, dicit Dominus, quantum ut reuertatur & uiuat. Et Iohel propheta pietatem Domini, Domino ipſo

Eze. 18. & 33. Iohel. 2.

iubente, declarat: Reuertimini, inquit, ad Dominum Deum ueſtrum, quoniam miſericors & pius eſt, & patiens, & multæ miſerationis, & qui ſententiam flectat aduerſus malitias irrogatas. Poteſt ille indulgentiam dare, ſententiam ſuam poteſt ille deflectere. Pœnitenti, operanti, roganti poteſt clementer ignoſcere, poteſt in acceptum referre quicquid pro talibus & petierint martyres, & fecerint Sacerdotes: uel ſi quis plus eum ſatisfactionibus

Satisfactionibus mouetur & placatur Deus.

mouerit, ſi eius iram, ſi indignantis offenſam iuſta deprecatione placauerit, dat ille & arma rurſum, quibus uictus armetur: reparat & corroborat uires, quibus fides inſtaurata uegetetur. Repetet certamen ſuum miles, iterabit

bit aciem, prouocabit hoſtem, & quidem factus ad prælium fortior per dolorem. Qui ſic Deo ſatisfecerit qui pœnitentia facti ſui, qui pudore delicti, plus & uirtutis & fidei de ipſo lapſus ſui dolore conceperit, exauditus & adiutus à Domino: quam contriſtauerat nuper, lætam faciet Eccleſiam, nec iam ſolam Dei ueniam merebitur, ſed coronam.

1. K AVGVSTINVS ſermone quadrageſimoprimo de Sanctis, qui eſt ſermo quartus de animabus fidelium defunctorum: Quicunque aliqua de capitalibus peccatis in ſe dominari cognouerit, niſi dignè &c. ut in textu. Latiùs uide ſuprà de Sacramento pœnitentiæ, quæſtione nona, C 3.

2. IDEM Auguſtinus in libro quinquaginta homiliarum, homilia decimaſexta, ut ſuprà de Sacramento pœnitentiæ, quæſtione 9. C 2.

3. ITEM in Enchiridio ad Laurentium, capite ſexageſimoſeptimo: Creduntur autem à quibuſdam etiam qui nomen Chriſti non relinquunt, & eius lauacro in Eccleſia baptizantur, nec ab ea ullo ſchiſmate uel hæreſi præciduntur, in quantislibet ſceleribus uiuant, quæ nec diluant pœnitendo, nec eleemoſynis redimant, ſed in eis uſque ad huius uitæ ultimum diem pertinaciſsimè perſeuerent, ſalui futuri per ignem: licet pro magnitudine facinorum flagitiorumque, diuturno, non tamen æterno, igne puniri. Sed qui hoc credunt, & tamen Catholici ſunt, humana quadam beneuolentia mihi falli uidentur. Nam ſcriptura diuina aliud conſulta reſpondet. Librum autem de hac quæſtione ſcripſi, cuius titulus eſt, De fide & operibus. Vbi ſecundùm ſcripturas ſanctas, quantùm Deo adiuuante potui, demonſtraui, eam fidem ſaluos facere, quam ſatis euidenter expreſsit Paulus Apoſtolus, dicens: In Chriſto enim Ieſu neque circunciſio quicquam ualet, nec præputium, ſed fides quæ (benè) per dilectionem operatur. Si autem malè & non benè operatur, proculdubiò ſecundùm Apoſtolum Iacobum mortua eſt in ſemetipſa. Qui ruſſus ait: Si fidem dicat ſe quiſquam habere, opera autem non habeat, nunquid poterit fides ſaluare eum? Porrò autem ſi homo ſceleratus propter fidem ſolam per ignem ſaluabitur, & ſic eſt accipiendum quod ait B. Paulus Apoſtolus: Ipſe enim ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem: poterit ergò ſaluare ſine operibus fides, & falſum erit quod dixit eius coapoſtolus Iacobus. Falſum erit & illud, quod idem ipſe Paulus dixit: Nolite, inquit, errare. Neque fornicatores, neque idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque maledici, neque ebrioſi, neque rapaces, regnum Dei poſsidebunt. Si enim etiam in iſtis perſeuerantes criminibus, tamen propter fidem Chriſti ſalui erunt, quomodò in regno Dei non erunt?

Mali catholici non ſaluabuntur per ignem Purgatorij.

1.Cor.3.

Sola fides uiua ſaluat. Galat.5.

1.Cor.3.

1.Cor.6.

4. ET in libro de fide & operibus, capite decimoſexto, ut ſupra de Sacramento pœnitentiæ, quæſtione nona, B. 5.

5. ITEM in libro de octo quæſtionib. Dulcitij, quæſtione prima, ut ibidē.

II

Quid uerò de minutis peccatis eſt ſentiendum?

A ID ſcilicet, quòd eiuſmodi leuiora, uti mentis euagatio,

Aug. in Enchirid. c. 78. 79. & lib. 21. de ciu. Dei cap. 27. Iſidor. lib. 2. de ſummo bono, cap. 18.
a Iac. 3. a 1. Ioan. 1. d Eccẽs 7. c Pro. 24. b Pſal. 31. b

gatio, verbum ocioſum, riſus immoderatus, & conſimilia, quæ quotidiana ſeu venalia peccata dicuntur, & ſine quibus hæc vita non ducitur, [a] *In multis enim offendimus omnes*, vt anteà quoque monuimus, etſi lethalia non ſunt, & in ſpeciem minuta videntur, tamen haud quaquam ſunt [b] contemnenda. Siquidem Deo diſplicent, ſeu vt Paulus loquitur, [c] contriſtant Spiritumſanctum, obfuſcant conſcientiam, Charitatis feruorem imminuunt, vtrumque profectum remorantur, & ad grauiora ſæpè vitia periculaq; pertrahunt. Vndè ſcriptam eſt: [d] *Qui ſpernit modica, paulatim decidet.* [e] *Qui amat periculum, peribit in illo.* [f] *Qui in uno peccauerit, multa bona perdet.*

b Augu. de decem chordis cap. 11. & in pſal. 129. Serm. 244. de temp. item tract. 12. in Ioann.
c Ephe. 4. g
Chryſ. hom. 87. & in Mat. in 2. Cor. & in ſer. deleuium peccator. periculis. Ber. ſer. 1. de cõuer. Pauli, & in tract. de præcepto & diſpenſat.
d Ecci 19. a
e Ibidem. 3. c
Eccẽs 9. d

B. Cavendae ſunt igitur, quantùm licet, hæ labes & ſordes animæ: quoniam vt legimus, [g] *non intrabit in cæleſtem Hieruſalem aliquid coinquinatum*. Ac niſi in hac vita illæ diluantur, etiam [h] poſt mortem hominem grauant, nec ſine pœnis quidem acerbis Purgatorij ignis expiantur. Qui quidem ignis, etſi perpetuus non ſit, tamen, ſi Auguſtino [a] credimus, grauior eſt, quàm quicquid homo vita poteſt perpeti.

g Apoca. 21. g Pſal. 14. a 23. a
h Vide ſup. de ſatiſfactione.

a In Pſalm. 37. & ſerm. 41. de ſanctis Greg. in 3. Pſal. Pœnitentialem.

SCRIPTVRAE.

Iacobi tertio: In multis offendimus omnes. Si quis in uerbo non offendit, hic perfectus eſt uir.

Primae Ioãnis primo: Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.

Ecclesiastis ſeptimo: Non eſt homo iuſtus in terra, qui faciat bonũ & non peccet.

Proverbiorvm vigeſimoquarto: Septies in die cadet iuſtus, & reſurget. Impij autem corruent in malum.

Psalmo trigeſimoprimo: Delictum meum cognitum tibi feci, & iuſtitiam meam non abſcondi. Dixi, confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino: & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad omnis ſanctus in tempore oportuno.

Ad Epheſios quarto: Nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei, in quo ſignati eſtis in die redemptionis.

Eccle-

Eccleſiastici decimonono,& tertio,& Eccleſiaſtis nono,ut in textu.

Apocalypsis vigeſimoprimo: Non intrabit in eam aliquod coinquinatum,aut abominationem faciens & mendacium,niſi qui ſcripti ſunt in libro uitæ agni.

Psalmo decimoquarto, Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Qui ingreditur ſine macula,& operatur iuſtitiam: qui loquitur ueritatem in corde ſuo, qui non egit dolum in lingua ſua.

Psalmo vigeſimotertio: Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Innocens manibus & mundo corde,qui non accepit in uano animam ſuam,nec iurauit in dolo proximo ſuo.

PATRES.

1. A Avgvstinvs in Enchiridio ad Laurentium, capite ſeptuageſimooctauo: Quæ ſint autem leuia, & quæ grauia peccata,non humano, ſed diuino ſunt penſanda iudicio. Videmus enim quædam ab ipſis quoque Apoſtolis ignoſcendo fuiſſe conceſſa, quale illud eſt quod uenerabilis Paulus coniugibus ait: Nolite fraudare inuicem,niſi ex conſenſu ad tempus, ut uacetis orationi:& iterum ad ipſam reuertimini,nè uos tentet ſatanas, propter incontinentiam ueſtram: quod putari poſſet non eſſe peccatum,miſceri ſcilicet coniugi non filiorum procreandorum cauſa, quod bonum eſt nuptiale,ſed carnalis etiam uoluptatis: ut fornicationis,ſiue adulterij, ſiue cuiuſquam alterius immunditiæ mortiferum malum,quod turpe eſt etiam dicere,quo poteſt,tentante ſatana, libido pertrahere, incontinentium deuitet infirmitas. Poſſet ergò (ut dixi) hoc putari non eſſe peccatum,niſi addidiſſet: Hoc autem dico ſecundùm ueniam, non ſecundùm imperium. Quis iã eſſe peccatũ neget,cũ dari ueniã faciẽtib. Apoſtolica authoritas fateat? Tale quiddã eſt ubi dicit: Audet quiſquam ueſtrum aduerſus alterum negociũ habens,iudicari apud iniquos,& non apud ſanctos? Et paulo pòſt: Secularia igitur iudicia ſi habueritis, inquit,eos qui contemptibiles ſunt in Eccleſia,hos collocate ad iudicandum. Ad reuerentiam uobis dico. Sic non eſt inter uos quiſquam ſapiens, qui poſsit inter fratrem & fratrem iudicare: ſed frater cum fratre iudicio contendit, & hoc apud infideles? Nam & hic poſſet putari,iudicium habere aduerſus alterum, non eſſe peccatum,ſed tantũmodo id extra Eccleſiam uelle iudicari,niſi ſecutus,adiungeret: Iam quidem omninò delictum eſt inter uos,quia iudicia habetis uobiſcum: Et nè quiſquam hoc ità excuſaret,ut diceret iuſtum ſe habere negocium, ſed iniquitatem ſe pati, quam uellet à ſe iudicum ſententia remoueri: continuò talibus cogitationibus uel excuſationibus occurrit, atque ait: Quarè non magis iniquitatem patimini? Quarè non potius fraudamini? Vt ad illud redeatur quod Dominus ait: Si quis uoluerit tunicam tuam tollere, & iudicio tecum contendere,dimitte illi & pallium. Et alio loco: Qui abſtulerit,inquit, tua,noli repetere. Prohibuit itaque ſuos de ſecularibus rebus cum alijs hominibus habere iudicium. Ex qua doctrina dicit Apoſtolus eſſe delictum. Tamen cùm ſinit in Eccleſia talia iudicia finiri inter fratres,fratribus iudicantibus,extra eccleſiam uerò terribiliter uetat, manifeſtum eſt etiam hic, quid ſecundum ueniam concedatur infirmis. Propter hæc atque huiuſmodi

Grauium & leuium peccatorum diſcrimen ſubinde difficile.

1.Cor.7.

1.Cor.6.

Matt.5. Luc.6.

Iaco.3. Matt.6. di peccata & alia, licet his minora, quæ fiunt uerborum & cogitationum offenſionibus, Apoſtolo Iacobo confitente ac dicente, In multis enim offendimus omnes: oportet ut quotidiè crebroque oremus Dominũ, atq; dicamus Dimitte nobis debita noſtra: nec in eo quod ſequitur, mentiamur, Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

Ex Scriptura quorum peccatorum grauitatem cognoſcamus. Matt 5.

2. Et capite ſeptuageſimonono: Sunt autem quędam, quæ leuiſsima putarentur, niſi in ſcripturis demonſtrarẽtur opinione grauiora. Quis enim dicentem fratri ſuo, fatue, reum gehennæ putaret, niſi ueritas diceret? Cui tamen uulneri ſubiecit continuò medicinam, præceptum fraternę reconciliationis adiungens. Mox quippe ait: Si ergò offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te. &c. Aut quis æſtimaret, quàm magnum peccatum ſit, dies obſeruare & menſes & annos & tempora, ſicut obſeruant, qui certis diebus ſiue menſibus ſiue annis uolunt uel nolunt aliquid inchoare, eo quòd ſecundum uanas doctrinas hominum, fauſta uel infauſta exiſtimẽt tempora, niſi huius mali magnitudinem ex timore Apoſtoli penſaremus, qui talibus ait, Timeo ne fortè ſine cauſa laborauerim in uobis?

Gal.4. Ibidem.

3. Idem Auguſtinus libro uigeſimoprimo de ciuitate Dei, capite uigeſimoſeptimo: Sed quis iſte ſit modus, & quæ ſint ipſa peccata, quæ ita impediunt perueutionem ad regnum Dei, ut tamen ſanctorum amicorum meritis impetrent indulgẽtiam, difficillimum eſt inuenire, difficillimum definire. Ego certè uſque ad hoc tempus cùm indè ſatagerem, ad eorum indaginẽ peruenire non potui. Et fortaſsis propterea latent, nè ſtudium proficiendi ad omnia peccata cauenda pigreſcat: Quoniam ſi ſcirentur quæ uel qualia ſint delicta, pro quibus etiam permanentibus, nec profectu uitæ melioris aſſumptis interceſsio ſit inquirenda & ſperanda iuſtorum, eis ſecura ſe obuolueret humana ſegnities, nec euolui talibus implicamentis ullius uirtutis expeditione curaret, ſed tantummodo quæreret aliorum meritis liberari, quos amicos ſibi de mammona iniquitatis eleemoſynarum largitione feciſſet. Nunc uero dum uenialis iniquitatis etiam ſi perſeueret, ignoratur modus, profectò & ſtudium in meliora proficiendi, orationi inſtando uigilantius adhibetur, & faciendi de mammona iniquitatis ſanctos amicos cura nõ ſpernitur.

Difficultas in diſtinguendis peccatis grauibus à leuioribus.

Aliorum meritis liberamur a quibuſdam peccatis. Luc.16.

4. Isidorvs libro ſecundo de ſummo bono, capite decimooctauo: Multi uitam ſine crimine habere poſſunt, ſine peccato non poſſunt. Nam quanuis in hoc ſeculo magna iuſtitiæ quiſque claritate reſplendeat, nunquam tamen ad purum peccatorum ſordibus caret, Ioanne Apoſtolo teſtante, qui ait: Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & ueritas in nobis non eſt. Quædam ſunt facta ſimilia peccatis: ſed ſi bono animo fiant, non ſunt peccata, utpotè poteſtas, ſi non ſe ulciſcendi cupiditate, ſed magis corrigendi ſtudio, ulciſcatur in reum qui delinquit. Item ſunt peccata leuia, quæ ab incipientibus quotidiana ſatisfactione purgantur: quæ tamen à perfectis uiris uelut magna crimina euitantur. Quid autem homines peccatores de magnis ſceleribus agere debent, quando etiam perfecti leuia quoque delicta quaſi grauiſsima lugent? Non ſolùm grauia, ſed & leuia ſunt cauenda peccata. Multa enim leuia unum grande efficiunt: ſicut ſolent ex prauiſsimis guttis immenſa flumina creſcere. Numeroſitas enim in unum coacta, exundantem efficit copiam. Peccata quæ incipientibus leuia ſunt

Sine crimine, non tamen ſine peccato uiuitur.

1.Ioan.1.

Leuia peccata cur uitanda etiam ſint.

ſunt,perfectis uiris grauia reputantur. Tanto enim maius cognoſcitur eſſe peccatum, quanto maior qui peccat, habetur. Creſcit enim delicti cumulus iuxta ordinem meritorum:& ſæpè quod minoribus ignoſcitur, maioribus imputatur.

5. AVGVSTINVS de decem chordis,capite undecimo: Si quæ delectationes ſeculi ſubrepunt in anima,exercete uos in miſericordia:exercete uos in eleemoſynis,in ieiunijs,in orationibus.His enim purgantur quotidiana peccata,quæ non poſſunt niſi ſurrepere in animam, propter fragilitatem humanam. Noli illa contemnere, quia minora ſunt: ſed time,quia plura ſunt. Attendite fratres mei,minuta ſunt,nō ſunt magna:Non eſt beſtia quaſi leo, ut uno morſu guttur frangat: ſed beſtiæ plerunque minutæ multæ necant. Si proijciatur quiſque in locum pulicibus plenum, nunquid non moritur ibi? Non ſunt quidem maiores:ſed infirma eſt natura humana,quæ etiam minutiſsimis beſtijs interimi poteſt. Sic & modica peccata attēdite, quia modica ſunt:& cauete,quia plura ſunt. Quam minutiſsima ſunt grana arenæ:ſi arenæ amplius in nauim mittatur, mergit illam ut pereat. Quàm minutæ ſunt guttæ pluuiæ? nonne flumina implent,& domos deijciunt? Ergò iſta nolite contemnere.Sed dicturi eſtis: Et quis poteſt ſine iſtis:Ne hoc diceres quæ habere nemo poteſt,Deus miſericors uidens noſtram fragilitatem,poſuit contra remedia. Quæ ſunt remedia? Eleemoſynarum, ieiuniorum & orationum,ipſa ſunt tria. Vt autem uerum dicas in oratione,perfectæ implendæ ſunt eleemoſynæ. Quæ ſunt perfectæ eleemoſynæ? Vt ex quo tibi abundet,des ei qui non habet:& cùm te lædit aliquis,ignoſcas illi. Et paulò pòſt:Illa dico quotidiana peccata,quæ aut per linguam facilè committuntur,ut eſt uerbum durum, aut cum labitur aliquis in riſum immoderatum, aut in huiuſmodi nugas quotidianas. In ipſis conceſsis peccata ſunt;Cum ipſa uxore ſi exceditur concumbendi modus procreandis liberis debitus, etiam peccatum eſt. Ad hoc enim ducitur uxor:nam id etiam tabulæ indicant,ubi ſcribitur liberorum procreandorum cauſa:quandò tu uti uxore amplius quàm neceſsitas procreandorum liberorum cogit,uolueris, iam peccatum eſt: & ipſa talia peccata quotidianæ eleemoſynæ mundant. In ipſis alimentis,quæ utiquè conceſſa ſunt, ſi fortè excedis modum,& amplius accipis,quàm neceſſe eſt, peccas. Quotidiana ſunt iſta quæ dico, ſed tamen peccata ſunt,& non leuia, quia plura. Quia uerò quotidiana & plurima, timenda eſt ruina multitudinis,etſi non magnitudinis. Talia peccata dicimus,fratres,quotidianis eleemoſynis poſſe mundari. Sed facite eleemoſynas,& nolite ceſſare. Attendite uitam ueſtram quotidianam ipſis peccatis ſcaturientem,minutis ipſis dico.

Quibus operibus purgantur quotidiana peccata.

Leuia peccata cur nō ſpernenda. Vide Thomā 1.2.q.88. & 89.

Tria potiſsima remedia contra leuia peccata.

Quotidiana peccata quæ ſunt.

6. IDEM in pſalmum centeſimum uigeſimumnonum: Si contemnebas minus peccatum,uel pœnæ magnitudine deterrere:ſed dicis,Minora ſunt, minuta ſunt,ſine quibus non poteſt eſſe iſta uita. Congere minuta, & faciūt ingentem aceruum. Nam & grana minuta ſunt, & tamen maſſam faciunt: & guttæ minutæ ſunt,& flumina implent,& moles trahunt.

Minuta peccata uitanda.

7. ET ſermone ducenteſimo quadrageſimoquarto de tempore: Sed dicis, peccatum quidem eſt,ſed tamen paruum eſt. Nec nos dicimus quia capitale peccatum eſt:ſed tamen ſi frequentius exerceatur,& ieiunijs uel eleemoſynis nòn redimatur,nimis immundam animam facit. Noli deſpicere peccata tua quia parua ſunt. Nā & pluuiarū guttæ ſunt,ſed flumina implēt,& moles

Venialia peccata ieiunijs uel eleemoſynis redimenda ſunt,& nō paruipendenda.

les trahunt,& arbores cum ſuis radicibus tollunt. Tu qui dicis quia paruũ peccatum eſt, uelim ſcire quoties tale peccatum admittis, ſi tot paruulas plagas in corpore,& tot maculas aut ſciſſuras in ueſtibus tuis fieri uelis? Cũ ergò in corpore tuo plagas,nec in ueſte tua ſciſſuras, uel maculas fieri acquieſcis,qua conſcientia hoc facere in anima tua non metuis?

Minuta peccata quõ occidant etiam animam. Vide S.Thomam in 1.2.q.88. arti. 4.

8. Item tractatu duodecimo in Ioannem. Quomodo minuta plura peccata ſi negligantur, occidunt? Minutæ ſunt guttæ quę flumina implent,minuta ſunt grana arenæ:ſed ſi multa arena imponatur,premit atque opprimit.Hoc facit ſentina neglecta,quod facit fluctus irruens:paulatim per ſentinam intrat,ſed diu intrando & non exhauriendo,mergit nauem. Quid eſt autem exhaurire,niſi bonis operibus agere,ut non obruant peccata, gemendo,ieiunando,tribuendo, ignoſcendo?

Remedia aduerſus minuta peccata.

Principijs peccatorum obſtandum.

9. Chrysostomvs homilia octogeſima ſeptima in Matthæum:Repellenda igitur malorum initia ſunt. Nam etiam ſi ad maiora prima non progrederentur peccata,non eſſet tamen negligendum:nunc uerò per iſtam incuriam gradatim ſemper aſcendunt:quapropter omni ſtudio atque opera funditus principia peccatorum ſunt euertenda. Non enim uim delicti ſolam conſideres,nec quia paruum ſit cogites:ſed illud precipuè tene, quia ſi radicem non euulſeris,magnum indè peccatum ſuccreſcet. Mirabile quiddam atque inauditum dicere audeo. Solet mihi nonnunquam, non tanto ſtudio magna uideri peccata eſſe euitanda, quanto parua & uilia:illa enim ut auerſemur,ipſa peccati natura efficit:hæc autem hæc ipſa re,quia parua ſunt,deſides reddunt: & dum contemnuntur,non poteſt ad expulſionem eorum animus generosè inſurgere. Vndè citò ex paruis maxima fiunt negligentia noſtra Nemo enim repentè ad extremam improbitatem inſilijt. Habet quippe inſitum quendam anima pudorem atque innatum, quem ſubito calcare atque proijcere non poteſt:ſed ſenſim atque paulatim ex negligentia perit. Conſideremus autem, ſi nimium quidam ac importunè riſit,repræhenſus à quopiam eſt:reſpondet alius,nihil eſſe id mali. Quid enim eſt riſus, aut quid unquam ex riſu mali ſequetur? Orta tamen ex immoderato riſu paulisper ſcurrilitas, à ſcurrilitate turpiloquium,à turpiloquio operatio turpis profecta eſt.

Peccata parua non parui pendenda, & quam ob cauſam.

Riſus importunus, quæ peccata pariat.

Non negligenda minora peccata.

10. Idem in priorem epiſtolam ad Corinthios,homilia octaua: Etenim corpus ſi parum ab enſe diuidatur,corrũpitur: & ædificium ſi parum fatiſcat,diſſoluitur:etſi uel minimum palmes à radice abſcindatur,inutilis redditur. Itaque id parum non eſt, ſed ferè totum exiſtimandum. Cùm igitur parùm peccauerimus,uel deſidia torpuerimus,nolimus vt exiguum deſpicere. Siquidem id neglectum quamprimum in immenſum euadet: ſic & ueſtis quæ ſcindi cœperit,neglecta tota diſcinditur:& tectum paucarum tegularum caſu contempto,totam domum diruit.Hæc nos reputantes, nunquã paruum contemnamus,nè procidamus in maiora.

11. Et in ſermone de leuium peccatorum periculis: Neque enim leue dicendum eſt, quod hominem contemnendo occidit,aut contemptorem tranſgrediendo decepit, cùm ſcriptum ſit: Qui modica ſpernit, paulatim decidit.

Eccl.19.

1.Tim.1.

12. Bernardvs ſermone primo de conuerſione S. Pauli:Ideò Paulus conſecutus eſt miſericordiam,quia ignorans in incredulitate hoc fecit.Diſcite ex hoc fratres,iſtum iudicem Deum, non modò quid fiat, ſed & quo

animo

animo fiat, conſiderare: & cauete deinceps nè quis parua reputet, quamlibèt parua, ſcienter delinquere conuincatur. Nemo dicat in corde ſuo, leuia ſunt iſta, non curo corrigere: non eſt magnum, ſi in his maneam uenialibus minimisq; peccatis. Hæc eſt enim, dilectiſsimi, impoenitentia: Hæc blaſphemia in ſpiritum ſanctum, blaſphemia irremiſsibilis.

Contemnere peccata uenialia, eſt peccatum in ſpiritum ſanctum.

13 ITEM in tractatu de præcepto & diſpenſatione: Eſto: ſit crimen cui pœnalis illa gehenna uel gehennalis pœna aſsignatur: quale quæſo illud definiemus eſſe crimen, quod ueritate iudice reum tantum facit iudicio? Nec tamen diffitebimur eſſe reatum, quod uel hactenus reum ſtatuit. Quod ſi reatum, & peccatum. Porrò omne peccatum, contra Dei mandatum præſumitur. Quod autem contra mandatum præſumitur, inobedientia dicitur. Hinc colligitur quòd iraſci fratri, & inobedientia ſit, & crimen non ſit. En unum inuentum eſt monacho leue ac ueniale peccatum, quodq; non humani, ſed diuini mandati ſtatuat tranſgreſſorem. In hoc genere ſunt tranſgreſſionis nonnulla ſtultiloquia ſeu uaniloquia, & quæque ocioſè dicta, facta & cogitata. Huiuſmodi enim nunquàm niſi contra mandatum, & Dei mandatum uſurpantur. Peccata quippe ſunt, & Deus prohibet omne peccatum, & tamen uenialia non criminalia reputantur, excepto cùm per contemptū uertuntur in uſum & conſuetudinem: & tunc non peccati ſpecies, ſed peccantis intentio penſatur. Elatio quippe contemnentis, aut impœnitentis obſtinatio, in minimis quoque mandatis culpam facit non minimam, & conuertit in crimen grauis rebellionis, neuum ſatis leuē ſimplicis tranſgreſsionis.

Matt. 5.

Venialia peccata tranſeūt per contemptum & conſuetudinē in criminalia.

1 B. AVGVSTINVS in Pſalmum trigeſimumſeptimum, ut ſuprà in Sacramento pœnitentiæ, quæſt. 9. B. 3.

2 ITEM ſermone quadrageſimoprimo de ſanctis, ibid. C. 3.

3 GREGORIVS in tertium Pſalmum Pœnitentialem. ibid. F. 8.

III

Quibus autem remedijs peccata leuiora purgantur?

Vt eiuſdem animæ ſordes in hac uita diluantur, Eccleſia[a] uetus remedia iſthæc [a] agnouit & in uſu habuit, humilem ſui accuſationem, Dominicam precationem, pectoris tunſionē, & alias id genus pias in Deum ac etiam erga proximum exercitationes, corporisq; afflictiones ſpontè ac religioſè ſuſceptas. Quæ quidem remedia tanto lubentiùs ac ſtudioſiùs amplectuntur ſapientes, quo rectiùs norunt & diligentiùs ex pendunt diuinæ iuſtitiæ in uindicandis [b] peccatis ſeueritatē. Quod uel ex illa metuenda Chriſti ſententia planum fieri poteſt: [c] *Dico uobis, quoniam omne uerbum ocioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.* Itemque ex illo dicto Petri, [d] *Iuſtus uix ſaluabitur:* Vt hinc Iob uir alioquin iuſtus & innocens, dixerit: [e] *Verebar omnia opera mea, ſciens quia non parceres delinquenti.* Et Apoſtolus Paulus: [f] *Horrendum eſt incide-*

a Aug. epiſto. 108. In enchi. cap. 71. 72. Io. trac. 12. ſer. 41. de Sanctis. lib. 21. de ciuit. c. 27. & homil. 50. ex 50. ca: 8. concil. Tol. 4. can. 9.
b Iob 14. b Proſper I ſen tētijs. Aug. c. 210. & Au. in Pſal. 69.
c Matt. 12. e
d 1. Pet. 4. d
e Iob 9. c
f Heb. 10. f

g 1.Cor.11.g *re in manus Dei uiuentis.* g *Quòd ſi noſipſos diiudicaremus*, ut idem admonet, *non iudicaremur. Beatus* h igitur *homo qui ſemper eſt pa uidus: qui uerò mentis eſt duræ, corruet in malum.* h Pro. 28.b

SCRIPTVRAE.

IOB uigeſimoquarto: De ciuitatibus fecerunt uiros gemere, & anima uulneratorum clamauit, & Deus inultum abire non patitur.

MATTHAEI duodecimo, prioris Petri quarto, Iob nono, Hæbreorum decimo, prioris ad Corint. undecimo, & Prouerbiorum uigeſimooctauo, ut in textu.

PATRES.

Pectoris tunſio, & oratio Dominica p impetrāda remiſſione uenialium.

1. AVGVSTINVS epiſtola centeſimaoctaua ad Seleucianam: Eſt etiam pœnitentia bonorum & humilium fidelium pœna quotidiana, in qua pectora tundimus, dicentes: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Neque enim ea nobis dimitti uolumus, quæ dimiſſa non dubitamus in baptiſmo, ſed illa utiquè, quæ humanæ fragilitati, quamuis parua, tamen crebra ſubrepunt. Quæ ſi collecta contra nos fuerint, ità nos grauabunt & opprimenr, ſicut unum aliquod grande peccatum. Quid enim intereſt ad naufragium, utrùm uno grandi fluctu nauis operiatur & obruatur, an paulatìm ſubrepens aqua in ſentinam, & per negligentiam derelicta atque contempta, impleat nauem atque ſubmergat? Propter hæc, ieiunia & eleemoſynæ & orationes inuigilant, in quibus cùm dicimus, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus, manifeſtamus habere nos quod nobis dimittatur, atque in ijs uerbis, humiliantes animas noſtras, quotidianam quodammodò agere pœnitentiam non ceſſamus.

Remedia quibus purgātur quotidiana peccata. Matt. 6.

Oratio Dominica ſatisfacit de leuib' peccatis. Matt. 6.

2. ITEM in Enchiridio ad Laurentium, capite ſeptuageſimoprimo: De quotidianis autem, breuibus, leuibusque peccatis, ſine quibus hæc uita non ducitur quotidiana oratio fidelium ſatisfacit. Eorum eſt enim dicere, Pater noſter qui es in cælis: qui iam patri tali regenerati ſunt ex aqua & ſpiritu ſancto. Delet omninò hæc oratio minima & quotidiana peccata. Delet & illa, à quibus uita fidelium ſceleratè etiam geſta, ſed pœnitendo in melius mutata, diſcedit: ſi quemadmodùm ueraciter dicitur, Dimitte nobis debita noſtra: quoniam non deſunt quæ dimittantur: ità ueraciter dicatur, Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: id eſt, ſi fiat quod dicitur, quia & ipſa eleemoſyna eſt, ueniam petenti homini ignoſcere.

Oratio Dominica delet peccata.

Eleemoſynis dimittuntur peccata.

3 ET capite ſeptuageſimoſecūdo: Multa ſunt genera eleemoſinarum quę cùm facimus, adiuuamur ut dimittantur nobis noſtra peccata

4 IDEM in tractatu duodecimo in Ioannem, ſuprà quæſtione præcedenti, A. 8.

5. SERMONE quadrageſimoprimo de Sanctis, ut ſuprà de ſacramento pœnitentię, quæſtione nona, C. 3.

6. IDEM Auguſtinus libro uigeſimoprimo de Ciuitate Dei, capite uigeſimoſeptimo, ut ſuprà quæſtione præcedenti, A, 3.

Lethali uulnere ſinguli non feriunt. Pſalm. 44.

7. ITEM libro quinquaginta homiliarum, homilia quinquageſima, capite octauo, & libro de pœnitentiæ medicina, capite ſecundo: Piget cuncta colligere, quę quiſque in ſeipſo certus compræhendit atque repræhendit, ſi diui-

diuinarum ſcripturarum ſpeculum non negligenter attendat. Quæ quamuis ſingula non lethali uulnere ferire ſentiantur, ſicuti homicidium & adulteriũ, uel cætera huiuſmodi, tamen omnia ſimul congregata uelut ſcabies, quo plura ſunt necant, & noſtrum decus ita exterminant, ut ab illius ſponſi ſpecioſi forma præ filijs hominum caſtiſsimis amplexibus ſeparent, niſi medicamento quotidianæ pœnitentiæ diſſecentur. Quod ſi falſum eſt, undè quotidiè tundimus pectora? Quod nos quoque antiſtites ad altare aſsiſtentes cum omnibus facimus, undè etiam orantes dicimus, quòd in tota iſta uita oportet dicamus: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Non enim ea dimitti precamur, quæ iam in baptiſmo dimiſſa ſunt, & niſi dimiſſa credimus, de ipſa fide dubitamus: ſed utique de quotidianis peccatis hoc dicimus, pro quibus etiam ſacrificia eleemoſynarum, ieiuniorum, & ipſarum orationum ac ſupplicationum quiſq; pro ſuis uiribus offerre non ceſſat.

Peccata uenialia contaminant etiã. Vide S. Thomam in 1. 2. q. 89. art. 1.

Quibus modis expiẽtur. Vide etiã D. Tho. in 3. p. q. 87.

Matt. 6.

8. Concilium Toletanum quartum Canone nono: Sanctus Auguſtinus dicit: De quotidianis autem, &c. ut ſuprà ex enchiridio eius.

9. Prosper in ſententijs Auguſtini, ſententia uel capite ducenteſimo decimo: Peccata ſiue parua, ſiue magna, impunita eſſe non poſſunt: quia aut homine pœnitente, aut Deo iudicante plectuntur. Ceſſat autem uindicta diuina, ſi conuerſio præcurrat humana. Amat enim Deus confitentibus parcere, & eos qui ſemetipſos iudicant, non iudicare.

Peccata ſiue minuta, ſiue magna, impunita eſſe non poſſunt.

1. Cor. 11.

10. Augustinus in pſalmum quinquageſimumoctauum, ut ſuprà de peccatis in Spiritum ſanctum quæſtione 7. A. 2.

IIII.

An ne ſatis eſt à peccatis abſtinere?

A. Iustitia quidem Chriſtiana, de qua hucuſquè diximus, duas partes proponit, & uelut æquè neceſſarias nobis commendat hiſce uerbis. [a] *DECLINA A MALO, ET FAC BONVM.* ſicut & Paulus docet: [b] *ODIENTES MALVM, ET ADHAERENTES BONO.* Nõ ſufficit igit, quod [c] Auguſtinus perſpicuè dixit, abſtinere à malo, niſi fiat quod bonum eſt: & parum eſt nemini nocere, niſi [d] ſtudeas multis prodeſſe.

B. Quapropter abſoluta utcunquè Iuſtitiæ priore parte, quæ mala prohibet, conſequens eſt, ut fauente Chriſto, de altera porrò, quæ in bonis conſectandis eſt poſita, dicere pergamus.

Ber. ſer. 34. ex paruis ſermonibus. Chryſoſt. in Pſal. 4. & hom. 16. in Epiſto. ad Epheſ. Augu. ſer. 59. d tẽp.

a Pſal. 36. e & 33. c. & ibi. Auguſt.

b Rom. 12. c 1 Pet. 3. b Tob. 4. d Eſa. 1. c Eccl. 3. d Coloſ. 3. d Ephe. 4. e f g Iac. 4. d Mat. 3. c 7. c

c In ſentẽtijs Proſp. c. 86.

Aug. lib. 19. de ciuit. Dei cap. 14.

SCRIPTVRAE.

Psalmo trigeſimoſexto & trigeſimotertio, item ad Romanos duodecimo, prioris Petri tertio, Tobiæ quarto, Eſaiæ primo, Eccleſiaſtici tertio, ad Coloſſenſes tertio, & ad Epheſios quarto, ut ſuprà quæſtione prima, de peccatis.

Iacobi quarto: Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi.

Matthaei tertio: Iam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergò arbor quæ non facit fructum bonũ, excidetur, & in ignem mittetur.

Et Matthæi ſeptimo: Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

PATRES.

Perfecta moralitas i duobus eſt poſita.

Pſal. 46.

1. A Bernardvs ſermone trigeſimoqu arto ex paruis ſermonibus: Integra & perfecta moralitas in duobus præcipuè cõſiſtit, in euitandus uitijs, & appetendis uirtutibus, quoniam non ſufficit, à malo abſtinere, ſi non & bonum faciamus. Indè Pſalmiſta: Declina à malo, & fac bonum. Fugiamus ergò uitia, amplectamur uirtutes.

2 Chrysostomvs in pſalmum quartum, & homilia decimaſextá in epiſtolam ad Epheſios: Auguſtinus item ſermone quinquageſimonono de tempore, ut ſuprà de peccatis quæſt. prima, A 1. & 3.

Pſal. 36.

Non ſufficit à malo abſtinere

3 Avgvstinvs in pſalmum trigeſimumſextum ſuper illum uerſum: Declina à malo, & fac bonum: Noli tibi putare ſufficere, ſi non expoliaſti ueſtitum: non expoliando enim ueſtitum, declinaſti à malo: ſed nolí areſcere & ſterilis eſſe, ſic noli ſpoliare ueſtitum, ut ueſtias nudum. Hoc eſt enim declinare à malo, & facere bonum. Et quid indè habebo, dicturus es? Iam tibi commendauit ille quem fœneras, quid tibi dabit? Vitam æternam dabit tibi, da illi ſecurus. Audi & id quod ſequitur: Declina à malo, & fac bonum: Et inhabita in ſeculum ſeculorum.

Parùm eſt à malo abſtinere.

4 Et in pſalmum trigeſimumtertium ſuper uerſium, Declina à malo: Parùm eſt, nulli noceas, nullum occidas, non fureris, non adulteres, non fraudem facias, nõ falſum teſtimonium dicas, declina à malo. Cùm declinaueris dicis, ſecurus ſum, perfeci omnia, habebo uitam, uidebo dies bonos. Non ſolùm declina à malo: ſed & fac bonum. Parum eſt ut non expolies ueſtitum, ueſti nudum: Si non expoliaueris, declinaſti à malo: ſed non facies bonum, niſi cùm peregrinum ſuſceperis in domum tuam. Ergò ſic declina à malo, ut facias bonum.

5 Prosper ſententia octogeſimaſexta ex ſententijs decerptis ex Auguſtino: Non ſufficit &c. ut in textu.

Nulli noceas, & proſis cui potes.

6 Avgvstinvs libro decimonono de ciuitate Dei, capite decimoquarto: Ordinatę concordiæ hic ordo eſt, primum, ut nulli noceat: deindè, ut etiàm proſit cui poterit.

TEERTII ET VLTIMI TOMI, FINIS.

INDEX

INDEX RERVM OMNIVM MEMORABILIVM,

QVAE IN HAC TERTIA CATECHISMI PARTE, CONTINENTVR.

Elementum, a, poſt numeros, denotat primam faciem: b, verò, ſecundam inſinuat.

ADEI excidere gratia, quã tæ ſit miſeriæ 10.a
A malo quantoperè declinandum aut diuertendum 2.a
A nimio uino cur abſtinendum 36.a
Aaronis à populo ad tabernaculũ fuga, quid exitus habuerit 9.b
Abire, quorum uel ſit, uel ad quos pertineat 54.a
Abironis & Dathanis ſuperbia quali ſupplicio plexa 62.a
Ablui per pœnitentiam peccata, dũ uiuimus, poſſe 101.b
Abominatio Domino uia quæ 7.b
Abreptitijs quomodò aut cur iracundi ſimiles 47.a
Abſconſio quæ qua oſtentatione melior 19.b
Abſque peccato hominem non eſſe 5.a
Abſque crimine uiui poſſe, abſque peccato non poſſe 127.b
Abſtinentia quæ quò maximè conducat aut ualeat 39.b
Abſtinere à malo aut peccatis ad ſalutẽ ſatis non eſſe 2.b.3.a.130.2.b
Abuſum uini, non ipſum uinum, damnãdum 35.b
Accuſatorem qualem quæ ſibi circunferat conſcientia 10.a
Achab quantoperè ab uxore ſua deprauatus 57.b
Acedia quid, quasve habeat proles 50.a
Acediæ ſpecies aut filiæ quæ 18.b
Acediæ obnoxij qui 50 a
Achimelech ſacerdos undè quàm impiè occiſus 59.b
Achior Ammonita quomodò Iudæos apud Holophernem commendauerit 9.a
Achioris alienigenæ de Iſraelitis apud Holophernem oratio 9.a
Achitophelis conſilia qualia 57.b
Acies mentis quibus potiſsimùm uitijs obtundatur 39.b
Actiua ſeu actualia peccata baptiſmo perindè ac originalia tolli 5.b
Archytæ Tarẽtini apophthegma de ira 48.b
Adam, Eua, & ſerpẽs, quibus tribus peccandi gradibus aptè conferãtur. 11.b
Adæ & Euæ & ſerpentis inter ſe qualis conuentio & colluſio 12.b
Aduerſùs hæreticos, ſeculi poteſtatem concitari 80.a
Adulando qui peccatis alienis inquinemur 63.b
Adulatione ali delicta 67.a
Adulator quis, qualis aut quantus ſit hoſtis 67.b
Aegyptij cur qualibus ubi legantur affecti pœnis 9.b
Aenea cur quibus minùs ſit terra 8.a
Aequales quî quandove ſint omnes homines 40.b
Aerugini cur aut qui ſimilis inuidia 31.a
Agendum circa id quod non intelligimus, quid ſit 103.a
Agnitam iuſtitiæ uiam dereliquiſſe, quãto grauius quàm non agnoſſe 7.a
Agricolæ ocioſi deſcriptio, & merces eius quæ 3.a
Alienum qui participando contrahatur peccatum 82.a
Alieni peccati defenſor, quo ſe reatu implicet 88.a

Alienum auaros panem edere 23.b
Aliena bona, noſtra quî ſint aut fiant 31.a
Aliena peccata quæ & quot 54.b.56.a
Alienis peccatis qui aut quomodò communicetur 55.a
Alienis meritis quî à noſtris liberemur peccatis 127.b
Altare hœdis pinguibus onerare, myſticè quid 124.b
Amanis conſilium quod quò ſibi ceſſerit 54.a
Amanis in Iudæos ſcelus 59.b.60.a
Amaſiæ regis idololatria qualis aut quã ta 58.a
Ambitio cur uentis tempeſtuoſis conferatur 16.a
Ambroſij de libidine & ebrietate ſententia 26.a. de febre & libidine 26.b de iracundia ſeu ira 48.b. de iuſta & iniuſta miſericordia 77.b. de clamante ſanguinis uoce 113.b
Ambroſij in diuites auaros inuectio. 23.b. in libidinem carnalẽ 27.a. in ebrietatem 40.a
Ambroſiana peccati definitio 4.b
Ambulandum quî ſit 14.a
Amentia ſobrios irridentium quanta 38.a
Amicorum delectus quis quibus habendus 56.a
Amiſsio quę quo ſupplicio grauior 10.a
Ancyrani concilij de homicidijs ſententia quæ 113.a
Angelus cuique proprius cuſtos, quî unde profligetur 10.b
Angelis peccãtibus quas Deus intulerit pœnas 7.b
Anima, alioqui immortalis, quî moriatur 7.a
Animæ uirtutes quibus deſtruuntur potiſsimum uitijs 39.b
Animæ mors, myſticè quid 190.a
Animam qui ſuam quis occidat 7.a
Anna Samuelis mater, undè cur aut qui afflicta 62.b.63.a
Ἀνομία quid 4.b
Antiochus quibus calamitatibus Iudæos afflixerit 60.a.b
Antiochi dux ubi à quibus ſacerdotibus interceptus 58.b
Apothecæ in futurum certiſsimæ quæ 21.a
Appetitum gulæ quadruplicem eſſe 40.a
Applauſus quis qualis, aut undè quî excipiendus 15.a
Arbytrij liberi & Dei gratiæ conuentio & cooperatio 3.b
Arbitrij liberi ex ſcripturis aſſertio & oſtenſio 3.b
Armatura quę cur ſeu ad quid nobis utẽda 14.b
Arenæ & minutorum peccatorum comparatio efficax 128.a
Arguendi quæ quibus impoſita ſit neceſsitas 71.a
Armis qualibus aut quibus, quò aut qua in re ſit opùs 53.b
Arrius qualis ubi ſcintilla fuerit 81.a
Aſcendere (ſeu aſſcendere) ex aduerſo, quid ſit 70.a
Aſinos ebrioſo homini longè præſtare 36.a
Auaritia quid, quas ve habeat filias 19.b quî ab Apoſtolo damnata 19.b. qualis ſit ſeruitus 20.a
Auaritiæ ſpecies aut filiæ quę 18.b.19.b 24.a
Auaritiæ nomen quale 23.a
Auaritiam eſſe peccato omni peiorem 22.b
Auarus quis ſit 23.b
Auari ſeu auaritiæ pernicies quæ 19.b
Auari quomodò à Baſilio increpati 21.a
Auari etiam ditiſsimi, quomodò aut cur ſint uel ſummè pauperes 21.b
Auarorum uox peculiaris quæ 21.a
Auarorum in pauperes technæ ſeu ſtrophæ quæ quales 21.b
Auarorum liberis carentium increpatio 22.a
Auaros ſemper egere 23.a
Auaros, quanto plus habent, eo plus appetere 23.b
Auditoribus etiàm inuitis aut negligentibus

tibus prædicandum 72.b
Auditu iucunda non ſemper audiri, ſeu dici expedire 73.b
Auguſtinus uiperę & ærugini qui conferat inuidiam 31.a
Auguſtinus quam ſuam ſententiam qui emendarit 78.b
Auguſtini de iuſtitia ſententiæ 2.b.de ſidei dotibus 3.a.de bono faciendo, malo que cauendo 3.b.de auaritiæ uocabulo 22.a de fornicatione ſimplici 26.b.de inuidia 30.b.de mutua ſuperbiæ & inuidiæ ſocietate 33.a.de ebrietate ſeu ebrioſis 37.a.b.de iraſcendo & non peccando 49.a.de ira non ità graui publicè exiſtimata 50.1.de peccatis alienis uitandis 55.b.de laudatoribus malitię 67.b de pctōribus de ferendis 70.b.de clericorum omnium periculo 70.b.71.a.de mala aut inutili miſericordia 78.a. de ſchiſmaticis cogendis 78.b.de trahendis ad ſalutē hæreticis 80.a.de regenda ſua cuique familia 81.a. de miſericordia Dei & ſpe miſericordiæ 93.b.de ſolam ſidē iactantibus 93.b.de manſuetudine ſimul & iuſtitia Dei 95.b.de timoris neceſsitate 97.b.de non deſperando 99.b.101.b.de oppugnatione fraternitatis 104.a. de ſpernente remiſsionem peccatorum 105.b. de Pharaonis obduratione 107.a. de impœnitētiæ peccato 109.a.de peccatis in conſuetudinem ductis 111.a.de euaginato Petri gladio 113.b.de Sodomorum euerſione 115.b. de uitijs innaturalibus 116.b. de ignorantia legis diuinæ 119.a.de ui catholicæ fidei 124.a.de mūdatione peccatorū 124.b.de peccatis eleemoſyna redimēdis 125.a.de peccatis expiandis 126.a.de leuium & grauiſsimorum peccatorum diſcrimine 127.a. de quotidianorum peccatorum purgatione 128.a.de ordinatæ concordiæ ordine 130.b
Auguſtiniana de libero arbitrio & gratia Dei, ſententia 3.b
Auguſtiniana peccati definitio 4.a.b
Authoritate ſeu poteſtate ſua non utentium increpatio 78.a.b
BAPTISMI munus cur aut quò nobis donatum 5.b
Baptiſta qui ab Herode cæſus 60.b
Baptiſtæ caput undè qua techna qui petitum. 59.a.b
Baſilij Magni contra auaros ſeu auaritiam diſertatiō 20.b.21.a.eiuſdem de inuidia diſputatio 28.b.in inuidiam inuectio 29.a.in luxum & ebrietatē 37.a.in irā ſeu iracundiam 43.a.b.44.a.b.de operibus ſequentibus & præcedentibus 54.b.de uitijs uirtutum nomine palliatis 67.b
Beatitudo hominis & ſalus perfecta in quo conſiſtat 7.a
Bedæ de peccati & iniquitatis conuerſione aut conuentione ſententia 4.b
Beluina potandi conſuetudo quæ 4.a
Benedictio quæ qui paranda. 15.a
Beneuolentiæ ſeu benè fauentium alijs lucrum quod quantum 19.b
Bernardus quot aut quos ſtatuat ſuperbiæ gradus 16.b
Bernardi de uitando malo, bonoq; faciendo ſententia 3.a.de pondere aut grauitate peccati apophthegma 10.a.de quadruplici ſpecie ſuperbiæ 19.a.de ira ſeu iraſcentia 48.a.de uoluntate & intellectu hominum 52.b.de impiorum conſilijs 53.b.de conuerſionis dilatione 93.b.de myſtico ac triplici oſculo 98.a.de proprietate illa Dei, quæ eſt miſereri 101.a.de cordis duritie 106.b.de correptionis cōtemptu 107.a.de ignorantiæ peccato 119.b.de minutis peccatis 129.a.eiuſdem in detractionem aut detractorē inuectio 31.b.32.a.de perfecta moralitate ſententia 405.a
Beſtiæ qua in re hominibus rationabiliores 36.a
Beſtias frugalitate hominem ſuperare 33.b
Bibacium qui non inebriantur, increpatio 40.a
Bibendum qui aut quantum 15.a.39.a

Bibendi abuſus qui ſenſim tollendus 38.a
Bibere uinum, quale quid, & qui diſtinguendum 35.b
Bibere uinum in dulcedine, quid ſit aut præ ſe ferat 46.a
Bibonum inebriari haud potentium increpatio 40.a
Blaſphemia aut blaſphematores ſpiritus ſancti, quę aut qui 102.a
Blaſphemia quæ qua grauior 110.a
Blaſphemia remiſsibilis aut irremiſsibilis quæ 110.a
Blaſphemi alicuius pueri exem plû terribile 81.a
Boni faciendi quantâ neceſsitas & utilitas 2.b.3.a
Boni omnis author quis 17.b
Bonum non facere, eſſe, malum facere 3.a
Bona qui multa, Tobiæ conſilio, habenda 2.a
Bona omnia corrumpi ſuperbia 18.a
Brachium ſeculare cur olim ab eccleſia non inuocaretur. 78.b.79.b
Bruta quæ cur quibus præferantur hominibus 87.b
Brutis peiores eſſe ebrioſos 87.a
Burchardus epiſcopus quid de pœnitêtia potoribus ſeu ebrijs iniungenda ſcriptum reliquerit 41.b
CARITAS quæ quanta 27.a
Cædes quanta cur ubi per Moſen laudabiliter facta 44.a
Cælebs quid ſonet aut ſit 68.a
Cain quas fratricidij pœnas dederit 9.a
Cain undè in fratrem inſurrexerit 18.b
Cainis in Abelem ſcelus, ex inuidia ortum fuiſſe 27.b
Cainis maledictionem qui potiſsimùm incurrant 87.a
Cainem ſibi plùs quam Abeli nocuiſſe 14.b
Caiphæ conſilium quod, quale 56.a
Calceari qui debeant pedes 14 b
Calumnia qui ferenda 44.a
Canis qui aut qua in re homine præſtantior 36.a
Canibus impudentiores qui 116.a
Cantici Canticorum libellus cur quibus iam olim legi prohibitus 25.a
Capitalia peccata quot, quæ, aut undè ſic dicta 14.b.15.a
Capitalia peccata omnia ex ſuperbia oriri 18.b
Capitalium uitiorum differentia ſeu diuiſio quæ qualis. 18.b
Cardui & cedri lepida inter ſe collatio 58.a
Carere ſolam inuidia miſeriam 30.a
Caro quid ſit 27.a
Carnis opera quæ 5.b
Carnis & uermis ſeu putredinis collatio 27.a
Carnem edere, quale quid ſit 35.b
Carnes quæ qui aut cur ſecandæ 81.a
Carnifex ſuijpſius quis 30.a
Catena peccatorum quæ qualis 11. 13.a.b
Cathedra peſtilentiæ quid, eiusque pedes quot aut qui 54.a
Cathedrę pars eminens, quid 54.a
Catholica de malo aut peccato fides aut ſententia quæ 4.b
Catholicam fidem ſolâ, fidem eſſe 123.b
Catholicos ab hęreticis irriſoriè Romanos dici 86.a
Cenodoxia quid cur dicatur 16.a
Chriſtianę iuſtitię partes duę pręcipuæ quæ 2.a
Chriſtianum eſſe, aut eo de nomine pręſumere, ſatis non eſſe 96.b
Chriſtiani qui cur & quomodò grauiores quàm ethnici, pœnas daturi 7.a
Chriſtus quale exemplum quibus reliquerit 8.a
Chriſtus à quibus qui iterùm crucifigatur 6.b.7.a
Chriſtus cur & qui nos à peccatis noſtris lauerit 6.b
Chriſto peccata noſtra quid aut quæ intulerint 6.b
Chriſtum meruiſſe nobis iuſtificationê 123.b
Chryſoſtomi de abſtinendo à malo, ſententia

tentia 2.b.de gehenna & amiſsione gloriæ æternæ 10.a.de uentis ſæuis & ambitione 15.b.de inuidiæ execratione 32.b.de uino modicè utendo 39.a b.de ſeruanda in concionando diſcretione 73.a.de meritoriè educandis liberis 81.b.de poteſtatem habentibus & ubi opùs eſt,nô utentibus 78.a.de miſericordia Dei contra diſperationem 100.b.de Sodomorum peccato 115.b.de ignorantia 119.a. de peccatorum expiandorum modis 124.b.de repellendis malorum initijs 128.b

Chryſoſtomi in libidinem carnalem inuectio 26.a.in ebrietatem 35.b.in luxum & crapulam 38.b. in iracundiā aut iracundos 45.a

Cibus qui ſumendus 36.a

Ciborum non tam qualitas, quàm cupiditas cauenda 40.a

Clamantia in cælum peccata,quæ 110.b

Clamare de terra,quid 113.b

Clamor in ſcripturis,quid 111.b

Claues quæ quibus quale ſit confugium 96.b

Cleri Romani (tempore Cypriani) de in peccata aliena conſenſu ſententia 62.b

Clerici qui quanto ſint periculo obnoxij 70.b.71.a

Coactionem eccleſiæ actiuam, ſalutarē & piam eſſe 80.a

Cogere ad bibendum, quale quid ſit 87.b

Cogitanda nobis ex Pauli conſilio aut iuſſu,quę 14.a

Cogitationes quæ quibus ad quid conducant 16.b

Cohibitio quæ quibus neceſſaria 48.b

Colluctatio quę nobis cum quibus habēda 14.b

Colubri inſtàr fugiendum quid ſit 7.b

Combibonum quale certamen 40.b

Comedere domos uiduarum 25.b

Communicare,quid ſit 56.a

Compotorum inter ſe graphica per Ambroſium depictio 40.b

Compunctio undè in nobis fiat 3.a

Concionatores qui cur aut ſuſpecti, aut fugiendi 64.a

Concordiam ira rumpi 47.a

Concupiſcere, & uidere ut cōcupiſcas, quî differant 11.b

Confidentiam de miſericordia Dei aliquam eſſe inordinatam 92.b

Confitenda & Deo & ſacerdoti peccata 97.b

Confortari quomodò aut in quo nos oporteat 4.b

Confugiendum quibus quò ſit 96.b

Conniuētia quæ quomodò alienis peccatis implicetur 74.a

Conſcientia quæ qualem in ſe habeat accuſatorem 10.a

Conſcij qui quantis ſint ſibimet ſuſpicionibus obnoxij 10.a

Conſenſum uiro conferri 11.b

Conſenſu quem alieni peccati reum fieri 61.a.b

Conſilium impiorum quid aut quod 53.b

Conſilium quibuſcum aut habendum, aut non habendum 56.a

Conſilio qui peccatum alienum cōmittatur 56.a

Conſilia quæ per ſacram ſcripturam expedita 56.b.57.a

Conſiliarij qui quales 56.b

Conſuetudo quæ quàm ſit mala 13.a

Conſuetudo potandi quę cur & quomodò tollenda 38.a

Conſuetudo quæ quandò non maculet 55.b

Conſtantiæ martyrum, & apoſtatarum pertinaciæ, collatio & diſcrimē 81.a

Contumelia quæ qui perferenda 43.b

Conuerſio an ulla ſera 100.b

Conuerſionem ueram nil moræ pati 101.a

Conuertit nos Deus, utque conuertamur monet 3.a.b

Cor ſapiens cur undè ſe abſtineat 2.b

Corban quid aut quale 61.a

Core cum ſuis complicibus cur quā horrenda ſit pœna affectus 9.a.b

Corpo-

Corpora noſtra qualis debeant eſſe hoſtia 23.b
Correctio aut correptio quæ cur fiat 72.a
Correptor quis quam gratiam mereatur 64.a
Corrigendi aut corripiendi diſsimulatio quę quàm ſit periculoſa 71.b
Corripiendi publicè qui 72.a
Crapula & ebrietas quàm quibus cauenda 35.a
Crapulæ aut gulæ in homines dominiu ſeu tyrannis quæ 33.b
Crapulam quid generet 40.a
Cras ſeu craſtinum polliceri aut ſperare diem, quale 21.a
Creatos nos eſſe ad ſalutem, non pœnã 101.b
Creaturæ abuſum, non creaturam, damnandum 35.b
Crimen omne, peccatum: non uerò peccatum omne, crimen eſſe 6.a
Cruciatus animæ quis quo alio cruciatu grauior aut leuior 10.a
Cruciatus inferni differre, non æquales eſſe 6.a
Culparum gradus qui quales 5.a
Cupiditas quæ quì reſtringatur 16.a
Cupiditatis imperium quale 22.a
Cupiditas quæ qualis 23.a
Cura qui quàm laborent præpoſtera 81.b
Curnam hic ille ve ſit pauper aut diues 21.a
Cypriani de cauendo aut fugiendo malo ſententia 18.a. de expiandi peccati modis 124.b. 125.a
Cyrilli Alexandrini de uarijs remittendi peccati modis ſententia 124.a
DÆMON ſæuiſsimus myſticè quis 46.b
Dæmonem, uoluntarium eſſe peccatum 10.b
Dæmonem hominibus non tam nocere, quàm peccatum 10.b
Dæmone miſerabilior quis 45.a
Dæmones quibus uitijs aut uitioſis maximè familiares 25.b
Dæmones quãdò & ubi ſeu apud quos agant choreas 35.b
Dæmonibus ubì potiſsimùm ſit chorearum locus 35.b
Dæmoniacis aſsimilari iracundos 45.b
Damni pœnam, grauiorẽ eſſe ſenſus pœna 10.a
Daniel quorum conſilijs redactus 58.b
Daniel quas undè calumnias perpeſſus 60.a
Dare uiro edendum cibum uetitum, myſticè quid 12.a
Dathan & Abiron cur & quomodò à terra deuorati 9.b
Dauid quì Vriam prodiderit 24.b
Debitor quibus quì fiat Deus 14.a
Declinare à malo, & facere bonum, quò ſpectet, aut cuius potiſsimùm interſit 2.a
Declinare à malo, ad quid & quantoperè ſit neceſſum 2.a
Defenſio quæ quanta ſit iniquitas 106.a. 108.a
Defenſione quì ſua quis alieno ſe peccato obnoxium reddat 88.a
Delectationi illicitæ cõſentire, magnum eſſe peccatum 12.a
Delectationem, mulieri comparari 11.b
Delendus de libro Domini, quis 9.b
Deliciæ & ebrietas quorum uitiorum fons & origo 35.b
Delicta quì expianda 125.a
Denarij numeri laus 4.b
Deo aut eius miſericordiæ tempus præſcribere, quale peccatum ſit 62.a
Deponenda Pauli conſilio quæ quibus 2.b
Deſiderij carnalis uincendi modus optimus quis 27.a
Deſperando quì decipiamur 96.a
Deſperandum de nemine dum uiuit 109.b
Deſperãdum nec ulli, nec de ullo 101.a
Deſperandum nulli, quãuis magno, peccatori 100.a
Deſperãdum nec animam efflanti 101.a
Deſperantium exempla quę qualia 98.b 99.a

Deſpe-

Deſperare myſtice quid ſit 100.a
Deſperationis remedium quod 98.a
Deſperationis author quis 100.b
Deſperationi quomodò potiſsimũ aut medeatur, aut obuietur 100.b
Deſperatione qui peccetur in ſpiritum ſanctum 98.b
Detractio qui à diuo Bernardo exibila ta 31.b
Detractionis ſpecies quæ quales 31.b
Deum & nos conuertere, & ut conuer tamur, monere 3.a
Deum, ut faciamus, facere 27.a
Deum qui nobis debitorem reddamus 24.a
Deum nil nisi fidem requirere, hęreticã uocem eſſe 95.a
Deum homines nunquam deſerere prio rem 108.a
Deum, eum nõ iraſcitur, iraſci maximè 108.b
Diabolus quibus potiſsimum præſit ui-tijs 33.a
Diaboli, ſeu ex diabolo, quis ſit 2.a
Diaboli proprium aut peculiare uitium quod 29.a
Diaboli in hæreticorum corda poteſtas quanta 81.a
Diabolo qua ſuperbię ſpecie homo fiat ſimilis 17.b
Diabolum eſſe peccati authorem, nec ta men peccantes omnes, eſſe diaboli fi-lios 6.a
Diabolum eſſe ebrioſorum legis autho-rem 37.a
Dñæ peccati quot, & quæ quales 12.a
Dilatio benè merendi in mortis aut ulti mum uitæ tempus, quàm ſit periculo-ſa 22.a
Dilecti aut diligibiles Deo qui 7.b
Diligenti uitam, quid neceſſarium 2.a
Diſcẽdũ, Eſaiæ iuſſu aut cõſilio, quid 2.a
Diſceſſus, quis quibus à Deo minatus 8.b
Diſciplinam & correctionem charitati miſtam oportere 73.b
Diſcretio quæ ubi aut cui quantoperè neceſſaria 73.a
Diſcretione qua quibus ubi ſit opus 71.b
Diſsimulatione qua quomodò pecce-tur 74.a
Dives beatus quis 20.b
Diuitis erga Lazarum immiſericordia, qui tandem punita 9.a
Diuitum bona qui pauperum ſint, aut non ſint 21.a
Diuitum nullos habentium liberos in-crepatio 22.a
Diuitibus cur opes datæ 22.a
Diuitiæ quib. quę nihil prodeſſe queant 24.a
Doctores qui cur uitandi 64.a
Dogmata q̃ cur & hodiè maximè plauſi bilia 68.a
Dominari uitijs omnibus cupiẽti: quid ante omnia agendum 39.b
Durities quæ qualis 107.a
EBRIETAS & crapula quantope-rè uitandæ 35.a. undè generentur 40.a
Ebrietas qualis, aut quid inſaniæ ſit 36.a. quibus aut qualibus è potibus fiat 36.b. quid dęmonis ſit. 37.a. undè fiat quantorumve malorũ ſit radix 39.a
Ebrietatis uituperium 15.a
Ebrietatis pernicies quanta aut quotu-plex 37.a
Ebrietatis fructus 37.b. 40.a
Ebrietatis uitium uſu parari 38.a
Ebrietatis deteſtatio & nocumentum quantum 41.a
Ebrietatem eſſe libidinis fomitem 26.a
Ebrietatem eſſe uitiorum omnium fon-tem 35.b
Ebrietatem, non potum, damnandam 39.a
Ebrietate ſtatum mentis euerti 36.b
Ebrioſi quomodò per Baſilium Magnũ & S. Auguſtinum ſuis depicti ſint co loribus 37.a
Ebrioſorum de ebrietate excuſationes quæ quales 37.a. 38.a
Ebrioſorum lex qualis aut undè 36.b
Ebrioſos regnum Dei non poſſeſſuros 37.b
Ebrius quid creaturæ ſit 39.a. 41.a

Ebrius

Ebrius de ſomno excitatus, quid aut qualis 37.a
Ebrij nullam eſſe utilitatem 39.b
Ebrij graphica per Chryſoſtomum deſcriptio 46.a
Ebrium nunquàm eſſe caſtum 41.a
Ebriorum lepida per Ambroſium depictio 40.a
Ebrios eſſe idolorum Gentilium inſtar 37.a
Eccleſiæ tempora duo quî per Euangelicam parabolam deſignatā 80.a
Eccleſiam perditos, ut redeant, rectè cogere 79.b
Eccleſiam, quos cogit, ad bonum, non malum, cogere 80.a
Edendum quî ſit 85.a
Elationis quanta pernicies 16.b
Eleemoſyna an differēda i craſtinū 21.a
Eleemoſynæ faciendæ quanta aut utilitas, aut neceſsitas 3.a
Eleemoſynæ quæ quid mundent 128.a
Eleemoſynarum uis & uſus 125.b
Eleemoſynis dimitti peccata 129.b
Epiſcopus quis cur ab Hieronymo ob toleratum Vigilātium increpitus 78.a
Epiſtolæ Apoſtolorum Catholicæ, contra quid propriè ſcriptæ 94.a
Erroris pertinaci defenſione hæreticos fieri 103.b
Eſaias quid diſcendum, & undè quieſcē dum moneat 2.a
Eſſe qui inuicèm debeamus 14.a
Eunomij de ſola fide hæreſis iam olim quæ aut qualis 95.a
Euthymij de his qui obnoxij ſunt peccatis alienis, ſententia 55.a
Exactor qualis quantùsve ſit uenter 40.a
Excidere à gratia Dei, quanta ſit ruina 10.a
Excommunicationis pœna qualis aut quanta 101.a
Excuſatio diuitum auarorum propter liberos multos, qualis 21.a
Excuſatio uacantium ebrietati 38.a
Exemplum quale nobis à Chriſto relictum 8.a
Exemplum pueri blaſphemi mirum & horrendum 81.b
Exhaurirè, myſticè quid 128.b
Exire in ſepes & uias, quid ſibi clàm uelit 80.a
Expiatio peccatorum quî fiat, aut facienda ſit 120.a
Expiandi peccata modi qui quales aut quot 110.a.b. 121.a
Ezechiel propheta cùr quibus legi iam olim uetitus 25.a
FACERE bonum, quò ſeu ad quid ſpectet 2.a
Facere nos quidem cùm facimus, ſed Deum ut faciamus, facere 3.b
Facere ut faciamus, quid ſit 4.a
Febris & libidinis collatio 26.b
Felicitatem aut infelicitatem æternam, ad uiuum exprimi non poſſe 10.a
Feruor & tepor quis quorum ſit 53.a
Ficus aut ficulnea quæ cur eradicanda 59.b
Fides ipſiſsima, de qua hodiè agitur, quę 124.a
Fidem ſolam iactantium uanitas quanta 93.b.94.b
Fidem qualē exiſtimarit Paulus cùm de illa ad Galatas ſcriberet 94.a
Fidei uiuæ uis quanta 126.a
Filiæ peccatorum omnium capitalium quæ quales 18.b
Filiarum cura quibus potiſsimum mandata 82.a
Filij qua cura edueandi 82.a
Filij quales aut quibus debeant eſſe moribus 82.a
Flammæ quæ quibus timendæ 71.b
Flammarum infernalium cruciatus quo alio cruciatu tolerabilior 10.a
Fœdiſsimum homini quid 33.b
fœminæ temulentæ ſuis aptè coloribus depictæ 41.a
Formidine qua cur ſemper laborandum 95.b
Fornicatio cur quantopere fugienda, & quî uincenda 24.a.b
Fornicatio ſimplex quale quantùmve peccatum 26.b

Fornica-

Fornicationis ſcelus quantum 25.b
Fornicationibus qui medendum aut ob uiandum 25.b
fortitudine quibus aut quò maximè ſit opùs 51.a
Fugam peccati quantoperè aut doceat, aut iubeat ſcriptura 7.b
Fulmina quot feras faciliùs, quàm iratū Dei uultum uideas 10.a
Funeralium pomparum adſpectio quibus ad quid conducat 16.b
Furi aut furato, quid pœnitendo agendum 14.b
Furor quis quid dæmonis ſit 46.b
Furtum alienum qui fiat tuum 88.a
GALLA qualis aſſumenda 14.b
Galeni de guloſis ſententia 36.b
Gaudendum qui aut in quo potiſsimum ſit 52.a
Gehenna cur quibus à Chriſto comminata 73.b
Gehennæ pœnam amiſsione gloriæ leuiorem eſſe 10.a
Gehennæ cogitatio quò maximè conducat 16.b
Gehennæ effigiem eſſe ignem Sodomorum 116.a
Gelaſij de blaſphemia, eiusq́; remiſsione ſententia 110.a
Geneſeos liber cur quibus antiquitùs legi uetitus 25.a
Gladius quis cui utendus 14.b
Gladium accipere, quid 114.a
Gladio hæreticos arceri aut cogi, expedire 80.b
Gloria hominum quàm ſit uilis 16.a
Gloriæ amiſsionem, ipſa Gehennæ pœna duriorem eſſe 10.a
Gloriæ uanæ appetitus quî reſtringendus 15.b
Gloriæ inanis filiæ quæ 18.b
Gradatio peccati quæ qualis 11.a
Gradus peccati aut culpæ (ex Euāgelio) qui quales 5.a
Gradus ſuperbiæ qui aut quot 16.b
Gradus iræ & pœnarum eius qui quales 6.a
Gradus peccandi aut peccatorum, quot, qui aut quales 6.b.11.a.b.13.a
Gradibus quot & quibus ad peccatum perueniatur 11.a.& in profundum deſcendatur 12.b
Grauis & leuis peccati lepida comparatio 128.a.b
Gratia Dei quò nobis promiſſa & neceſſaria 2.a.4.a
Gratia Dei noſtræ quid præſtet uoluntati 3.b
Gratiæ Dei & arbitrij liberi cōcurſum, ex ſcripturis oſtendi 3.b
Grātiæ præuenientis & ſubſequentis oſtenſio 4.a
Gratię Dei uoluntatem bonam accepto ferendam 3.b
Gratiam Dei libero cooperari arbitrio 3.b
Grauatio ex crapula & ebrietate, quantoperè cauenda 35.a
Grauitas peccati quanta 10.b
Grauitas peccatorum quomodò ex ſcripturis noſcatur 127.b
Grauitatem peccati ex remedij difficultate colligi 10.a
Gregorij de ira ſine uoce, in uoce, in uoce & ſermone, ſententia 5.b. de tribꝰ tentandi modis 12.b. de ſuperbia & Leuiathan 16.b. de uoluptate aut libidine carnali 27.a. de filiabus inuidiæ 30.b. de inuidiæ ac inuidentiæ cæcitate & c. 31.a. de inuido & inuidioſo 32.b. de tentatione gulæ quintuplici 34.b. de filiabus iræ 43.a. de refrenatione iræ 46.b. in iram inuectio 47.a de pigritia aut pigris 53.a. de refrenāda ira 49.a.b.50.a. de ſilentio diſcreto 70.a. de requirendo pereuntium ſanguine 72.b. 73.a. de uitanda unius aut paucorum ſcabie 81.a. de claudendo paruulis regno cælorum 81.a. de tribus peccandi modis 90.b. de reſpōſione Heli pia & humili 92.b. de media inter deſperationem & præſumptionem uia 93.a. de peccato ad inferos & ad mortem 97.b. de permanēdo in peccatis 106.a. de obduratione Pharaonis 107.a. de peccatis in cælum

lum clamantibus 112.a.de Sodomorum excidio & ſcelere 115.b
Gregorij Nyſſeni graphica inuidiæ deſcriptio 30.b
Gregorij Turoneñ. mira de imperatoris filia &c. narratio 84.b.85.a
Gregorio quæ undè naſcãtur uitia 26.a
Gula quid, eiusque filiæ quæ aut quot 18.b.33.b.35.b
Gulæ tentationes quotuplices 34.b
Gulæ pernicies quæ 35.b
Gulæ deditos nil cæleſte cogitare poſſe 36.a
Gulam ad libidinem prouocare 39.b
Guloſos ad nihil utiles 38.b
Guttæ aut ſtillæ aquarum ad peccata leuia collatio 128.a.b
HABITATIONVM duarum æternarum quæ qualis 6.a
Hæreſiarchæ qui cur potiſsimùm tot habeant diſcipulos 68.a
Hæreſiarcharum mortuorũ pœnę quę cur quotidiè augeantur 54.b
Hæreſes undè ſint natæ 103.a
Hæreſum ſeũ hęreſeon principijs qui obſiſtendum 81.a
Hæreticus cur quis ſit aut fiat 103.a.b
Hæreticum, & deceptum ab hæretico, differre 103.b
Hæreticis an Hieronymi iudicio conniuendum 78.a
Hæreticos legibus Imperatorijs piè ac iuſtè coerceri 78.b
Heli ſacerdos ꝓpter iniquitatem filiorum damnatus 72.a
Heli ſacerdotis exemplum quos cur meritò teneat 81.b
Herodes qua in re cui Pharaoni ſimilis 59.b
Herodiadis peccatum quod quale 56.a
Heſter (aut Heſteris) ad Deum pro Iudæis oratio qualis 62.a
Hieremias quid quibus de prophetis pręnunciarit 64.b.65.a
Hieronymi de fornicatione & ebrietate ſententia 26.a
Hieronymi in mollitiem inuectio 26.b
Hieronymi de inuidia & zelo ſententia 31.a
Hieronymi in ſaturitatẽ & ebrietatem inuectio 36.a
Hieronymi in uinolentum epiſcopum inuectio 41.b
Hieronymi de blanditijs hęreticorum ſententia 67.b
Hieronymi de reticendo Dei uerbo ſententia 72.a.b
Hieronymi de miſericordia inutili ſententia 78.a
Hieronymi de obſiſtendo hęreſum principijs authoritas 81.a
Hieronymi de gloria & iactatione hęreticorum ſententia 95.a
Hieronymi de temerè promittentibus remiſsionem peccatorum, ſententia 95.b
Hieronymi de mollium aut mollitiei uitio ſententia 116.b
Hippocratis de obeſis aut craſsis iudicium 36.a
Homicidarum pœna aut reconciliatio quæ qualis 113.a.b
Homicidij uolũtarij uindicta ſeu pœna quę 111.b.112.a.b
Homo quis quomodò uel exuendus, uel induendus 2.b.14.a
Homo qui beſtia aut brutum fiat animal 16.a
Hominem ſuperbia dęmoné fieri 16.b
Hominem frugalitate à beſtia uinci, qualequid 33.a
Homines quibus potiſsimùm uitijs tententur aut uincantur 25.b
Homines qui fiant ſues 35.b
Honore dignis, ſed eo deſtitutis, quomodò aũt cur gaudendum 16.a
Humanitatem ira amitti 47.a
Humilitas quàm ſit cuiuis & ubiuis neceſſaria 19.a
Humilitas quotuplex 19.b
IACOB quibus qua in re quomodò imitandus 48.b
Ieruſalem (ſeu Hieruſalem) muri myſticè quid 35.a
Ignem Sodomorum, eſſe gehennę effigiem 116.a

Igno-

Ignorantia quî ſit aut fiat ebrietatis cauſa 39.b
Ignorantia diuinæ legis an quenquam excuſet 119.a
Ignorantia excuſationem habês aut nô habens,quę 120.a
Ignorantia quî peccetur, aut non peccetur 90.b.119.b.120.a
Illecebræ quæ cur uelut Eua exiſtimandæ 12.a
Immunditia quę qualis 26.b
Impietas quę cui non nocitura 8.b
Impius uerba Dei non audiens,cur moriatur 72.b
Impij qui,& quod eorum caput 53.b
Impatientia undè oriatur 108.a.b
Impęnitentia quibus potiſsimùm ſacramentis repugnet 110.a
Impœnitentiæ peccatum quandò committatur 108.b
Impœnitentiam eſſe peccatum in ſpiritum ſanctum 109.b
Impugnatione qua quî peccetur in ſpiritum ſanctum 102.a
Incitantium aut cogentium alios ad potum,repręhenſio 7.b
Incommoda corporis & animi ex gula, qualia aut quanta 38.b
Incommoda quæ quî patienda 44.a
Induenda quę cur nobis armatura 14.b
Indulgentiæ aut remiſsionis peccatorum promiſſores temerarij qui 95.b
Indulgentiam ſeu miſericordiã latroni exhibitam,eſſe crudelem 77.b
Induſtria ſeu ſpontè quomodò peccetur 90.b
Inebriantibus ſe aut alios pœnitentia qualis iniungenda 40.a
Inebriatum,mortuum, ac ſepultum eſſe 41.b
Infernalium pœnarum inæqualitas aut differentia 6.a
Inferni uocabulo deſperationem aliquandò intelligi 100.a
Infirmitate quomodò peccetur 99.b
Ingurgitatores qui quales 37.b
Inimicus qui tractandus 14.a
Iniquitas Latinè quid 5.a
Iniquitatis & peccati conuerſio ſeu idẽtitas 4.b
Iniquitatis operatores quales 6.b.7.b
Iniquitatem Deo odibilem eſſe 9.a.nullam impunitam abire 10.b
Initiorum quorum quanta ubi habenda cura 128.b
Iniuſtitia quæ cui & cur non obfutura 9.a
Innocentia falſa, Auguſtino qualis aut quæ 81.a
Inobedientibus quibus quæ undè minata ſint mala 8.a
Inquietudo hęretica quæ quomodò piè coercenda 79.a
Inſaniæ ebrietatis quæ aut quantæ 41.b
Inſanire illos,qui id,quod malũ eſt,laudant 67.b
Intolerabili gehenna quidnam aliud intolerabilius. 10.a
Inuidentia gratiæ fraternæ, quale ſit in ſpiritum ſanctum peccatum 103
Inuidentia quæ qualis aut quid 104.a.b
Inuidia quid,quàsve habeat filias 27.a.28.a
Inuidia quàm ſit, Cypriani iudicio, fugienda 28.a
Inuidia quantam malorum iliadem ſecum aduehat 29.b
Inuidia cui uermi cur meritò comparetur. 30.a
Inuidię ſpecies aut filiæ quæ 18.b.30.b
Inuidiæ malum quæ ſcripturæ qui exaggerent 27.b
Inuidiæ fructus qui 27.b.28.a
Inuidiæ uituperatio 28.b
Inuidiæ lepida per Auguſtinum depictio 30.b
Inuidiæ zeli diſcrimen 31.a
Inuidię non ſtudendum 27.b
Inuidiæ quî medendum 29.a
Inuidiam nocere inuidenti potiùs quã inuiſo 28.b.29.a
Inuidiam omni carere uenia & excuſatione 29.a
Inuidiam fornicatione & adulterio peiorem eſſe 29.b
Inuidiam ex ſuperbia oriri 30.a

Inuidiam uertere homines in dæmones 32.b
Inuidiam, diabolicum eſſe uitium 29.a. 33.a
Inuidia hominem, diabolo ſimilem fieri. 27.b. urbesq; excidi 29.b
Inuidia repleri aut laborare, qualis ſit pœna 27.b
Inuidia Siculos non inueniſſe tyrannos maius tormentum 28.a.b
Inuidioſi & inuidi diſcrimen 30.a.31.a
Inuidus quid de inuidioſo præ ſe ferat 32.b
Inuidi familiaritas cur teſte Baſilio fugienda 28.b
Inuidi exterior ſpecies quæ 33.a
Inuidum, eſſe ſuijpſius carnificem 30.b
Inuidorũ ingenij graphica deſcriptio 28.b.30.a.b
Inuidorum miſeria 31.a
Inuidos feris beſtijs eſſe deteriores 29.a
Inuidos membra diaboli eſſe 33.a
Iouinianus qualis, aut qualibus uſus hæreſeos ſuæ aſſeclis 68.a
Iouinianicæ conciones aut doctrinæ propemodùm quales 68.a.b
Iouinianiſtarum grex qualis 68.b
Ira quæ qualis aut quotuplex 5.a
Ira iudicio, concilio, aut gehennæ obnoxia quæ 5.b
Ira quas habeat filias 42.a
Ira quid ſit 41.b.42.a
Ira laudabilis quæ 44.a
Ira quî aliquandò bonarum ſit actionũ miniſtra 44.b
Ira quis qualisve ſit Chryſoſtomo ignis 45.a.b
Ira undenam ſuas habeat uires 45.b
Ira quid aut qualis ſit beſtia 45.b.46.a
Ira quò ſubindè proſiliat 47.a
Ira per uitium quæ 47.b
Ira bona quæ 47.b
Ira per zelum, ſiue ex zelo, quali egeat moderatione 48.a
Iræ ſpecies aut filiæ quæ 38.b
Iræ fluctus qui 43.a
Iræ cuius pœna quę 42.a
Iræ incommoda quî ferenda 44.a
Iræ filij aut filiæ quæ 44.b
Iræ in nobis origo aut occaſio quæ 44.b
Iræ deſcriptio egregia 44.b.45.a
Iræ ſeu iracundiæ miſeria quanta 45.a
Iræ pernicies quanta 45.b.46.b.47.a.b. & deiñ.
Iræ intrinſecæ non erumpentis foràs, deſcriptio 47.a
Iræ comprimendæ modi quot & qui 47.b
Iræ cur dandus ſit locus 14.a
Iræ quî medendum 43.b
Iram in corde reſeruare, quale quid ſit 45.b
Iram beſtiæ inſtar mitigandam & manſuefaciendam 46.a
Iram corpori animoq; nocere 46.a
Iram comprimi bifariàm 47.b
Iram rationis pediſſequam, non dominam, eſſe debere 48.a
Iram perſeuerantem cor corrumpere 49.b
Iram inueteraſcentem odium fieri 49.b
Iram manſuetudine temperandam 50.b
Ira hominem fieri feram aut beluam 43.a
Ira nihil eſſe ſtultius 44.a
Ira pro armis quomodò ſancti ſint laudabiliter uſi 44.a
Ira & corpus & animam lędi 45.a
Ira (ſeu ab ira) uinci, quàm ſit dedecoroſum 49.a
Irarum diuiſio quæ qualis 47.b
Iracundia quid quantùmve morbi ſit 45.a
Iracundiæ peſtis quanta 45.a
Iracundiæ pernicies quanta 46.a
Iracundię culpa quanta 47.a
Iracundus quam cui ebrio comparãdus 46.a
Iracundi hominis per Chryſoſtomum deſcriptio 45.a
Iracundi cur porcis meritò conferantur 46.a
Iracundo nullam eſſe iracundiæ excuſationem 45.b
Iracundi cur intempeſto mari & dæmonibus comparentur 45.a

Ira-

Iracundos ægrorum inſtar tractandos 46.b
Iracundos eſſe inſanis miſerabiliores 46.b
Iraſcendum quibus qui ſit, aut non ſit 14.a.44.a.48.a
Iraſcentium genera quot aut quæ 47.b
Iraſci Deum maximè, cùm non iraſcitur 108.b
Iraſci fratri, quomodò & inobedientia ſit, & crimen non ſit 150.b
Iraſci nulli, melius eſſe quàm iuſtè iraſci 49.b
Iraſcimini & nolite peccare, qui intelligendum 49.a
Iratis hominibus quomodò reſiſtendũ 43.b
Iratos à dæmonibus nihil aut parùm differre 43.b
Irenæi de uitandis aut fugiendis peccatoribus ſententia 62.a
Irritatione qui nobis aliena peccata conſtemus, aut affricemus 62.b
Irremiſsibile peccatum quod quî aut dicatur, aut intelligatur 90.a.b
Iſidori de ſuperbia & ſuperbis dictum aut ſententia 18.a. in libidinem carnalem inuectio 25.b. de luxuria &c. iudicium 39.b. de temporibus docendi aut tacendi 71.b. de pœnitentia & ueniæ conſecutione 96.b. de modo recedendi à Deo 100.a. de peccati & criminis differentia 127.b
Iſraelitarum in deſerto murmurantium punitio 9.a
Iſraelitarum aliquot reproborum conſilia ſuos in fratres qualia 58.b
Iſraelitis cur quæ pœnæ à Deo p Moyſen minatę 9.b
Iudęorum apud Holophernem commendatio quę qualis 9.a
Iudices qui quorum ſint aut fiant ſcelerum rei 78.b
Iudicium diuinum qui quibus medeatur uitijs 26.a
Iuliani cuiuſdam ſacrilegi, qui fuit apoſtatę Iuliani auunculus, ſcelus ac pœna 87.b
Iuo quid ubi de potoribus aut ebrijs tractet 40.b.41.a
Iuſsio qui ſit aut fiat alienum peccatum 59.b
Iuſtificari per fidem qui dicamur 123.b
Iuſtificatio per fidem ſine operibus legis qui fiat 94.a
Iuſtitia quid ſit, aut in quo cõſiſtat 2.a.b
Iuſtitiæ nomen quid ſit aut ſignet 3.a
Iuſtitiæ ratio in quo conſiſtat 3.a
Iuſtitiæ Chriſtianæ quæ aut quot potiſsimùm attineant 2.a
Iuſtitiam ira derelinqui 47.a
Iuſtitia quib. potiſsimùm ſit opus 54.a
Iuſtitiæ quæ cui aut quibus fruſtrà ſint factæ 8.b
Iuſtitiæ quæ cur obliuiſcendæ 9.a
Iuſtus quis ſit 2.a
Iuuentus ferè cuiuſmodi ſit fera 81.b
LABOR quis quibus quomodò periturus 8.a
Laborandum qui aut quid ſit. 2.b.14.a
Latronis miſereri, eive parcere, quid ſecum perniciei ferat 77.a.b
Laudandi aut non laudandi qui 67.a
Laudibus aut uituperijs falſis quomodò affici debeamus 44.a
Laudatores qui quomodò ſe peccatis alienis inquinent 63.b
Lectiones ſacræ ſcripturę quæ cur quibus iam olim prohibitæ 25.a
Legum aduerſùs hæreticos latarum utilitas quanta 78.b
Legum Cæſarearum de Sodomitico uitio ſententia 116.b
Lenitatis quæ ubi cura habenda 71.a
Leonis Magni de reſipiſcentibus in articulo mortis, ſententia 101.b. de pertinacia hæreticorum 103.a. de uera & integra fide 124.a
Leuiathan quomodò aut cur ſublime uidere deſcribatur 16.b
Leuia peccata cur potiſsimùm uitanda, aut non ſpernenda 127.b.128.a
Leuium peccatorum remedia potiſsima quę & quot 128.b.129.a
Leuibus etiam peccatis qui occidatur anima 128.b

Leuitatem operis, ex gula ſequi 35.a
Lex æterna quid 4.b
Lex peccati quid 33.b
Liberi arbitrij aſſertio 4.a
Liberum arbitrium diuinæ cooperari gratiæ 3.a
Libido carnis quò demum adegerit Salomonem 25.a
Libidinis mala quæ aut qualia 26.a
Libidinis fomes aut ſeminarium quod 26.a.36.a
Libidinem eſſe febre ardentiorem 26.b
Libidinem uſu creſcere 26.a
Libidinem paſci conuiuijs 41.b
Libidine hominem ſeruituti miſerrimæ ſubijci 26.a
Libidinoſorum cæcitas quanta 27.a
Libri ſcripturæ authenticæ aut ſacræ, cur quibus legi ueriti 25.a
Lingua cui aut cur undè coercenda 2.a
Lingua quæ qualis ſit gladius 32.a
Lingua unde cohibenda 48.b
Linitio aut litura quæ qualis 64.b
Loquacitas quæ cuius ſit uitij capitalis filia 35.a
Loquendum quî ſit 2.b
Lorica qualis induenda 14.b
Loth undè per Deum ereptus 7.b
Lucem ueritatis, ira amittit 47.a
Luciferi caſus & peccatum, quî à quo deſcripta 7.b
Luxuria q d, q̃ue ex ſe gignat uitia 24.b
Luxuria ſeu actus libidinoſus cur quantoperè fugi debeat 24.b
Luxuria gulam qui ſequatur 35.a
Luxuriæ ſpecies aut filię quæ aut quot 28.b.26.a
Luxurię quî medendum 26.a
Luxuriam fuga potiùs quam pugna uincendam 24.b
Luxuriam ſemper ebrietati iungi 36.a
Luxuria fieri ex homine beſtiam ſeu brutum 26.a
Luxurioſorum quanta cęcitas 27.a
Lyſimachi ſacrilegia, eiusq́; ob ea interitus 59.a
MAGISTRATVS qui quomodò fiant peccatis alienis obnoxij 74.a
Magiſtri qui cur tacendo ſanguinis rei fiant 72.b
Maledictio quæ quibus timenda aut infligenda 8.a.b
Malitia quid ſit 54.a
Malitiam laudare, quid aut quale 67.b
Malum pro malo quî aut reddatur, aut non reddatur 79.a
Malorum conſuetudo quæ quando non maculet 55.a
Mandata Dei, ſi uolumus, ſeruari poſſe 5.b
Manducare de ligno uetito, quid 12.a
Manibus quî utendum 14.a
Manſuetudo falſa & crudelis quæ 79.a
Materiam criminum omniũ eſſe cupiditatem 22.b
Media inter pręſumptionem & deſperationem uia incedendum 93.a
Medici quãuis moleſti, laus & utilitas quanta 29.a
Medici qui quales 67.b
Medicis qua in re non utendum miſericordia 77.b
Membra quî inuicèm alter alterius eſſe debeamus 14.a
Membra Chriſti qui faciant membra meretricis 24.b
Mendicus quis aut quandò contemnat locupletem 20.b
Mendici quibus qua in re quomodò imitandi 19.b
Menelai alicuius apoſtatici Iudęi facinora 58.a.b
Mercedis operariorum detentio, quantum ſit peccatum 118.b
Metendum quî ſit 15.a
Metrias martyr quî ſuum de ſacrilego templum ultus 85.a
Metus quis cuius uitij remedium 26.a
Metus quis ubi aut inutilis, aut pernicioſus 71.b
Mille gehennis quod ſupplicium intolerabilius 10.a
Miluis cur aut quomodò conferantur inuidi 31.a
Minuta peccata quî & quãtoperè canéda

da 126.a.b
Miſereri cur Deo magis propriũ,quàm iudicare aut damnare 101.a
Miſeria quid præ rebus omnibus priuilegij habeat 30.b
Miſericordia & iuſtitia Dei, quî aut diligenda, aut metuenda 93.b
Miſericordiæ quibus in rebus qua cautione ſtudendum 77.b
Miſericordiam aliam eſſe iuſtam, aliam iniuſtam 77.a
Miſericordiam Dei,peccatis noſtris maiorem eſſe 101.a
Miſericordiam quî ſuam quibus impendat Deus 125.b
Miſericordiarum pater Deus, non iudiciorum 101.a
Modi peccandi quot aut qui 90.b
Modi remittendorum peccatorum quales & quàm uarij 124.a
Modeſtiæ quî ſtudendum 14.a
Molles aut mollities, cuiuſmodi ſcelus aut ſcelerati 116.b
Mollitiei peccatum à quibus philoſophis approbatum 26.b
Moloch (aut Molochi) dare de ſemine ſuo,quantum ſit peccati 61.b
Momentaneam inſaniam eſſe iram 43.a
Moralitas perfecta in quibus aut quot poſita 30.b
Morientem obliuiſci ſui,oblitum,dum adhuc uiueret,Dei 98.b
Mors cuius ſit rei ſtipendium 5.a
Mors ſecunda quid, aut quibus obuentura 5.b
Mors cuius aut quorum ſit ſtipendium 8.b
Mors quæ aut quorum,qualis 8.b
Morti ſecundæ obnoxij qui 5.b
Mortem ſempiternam inferre hæreticos, & ob id temporalem pati,conqueri 80.b
Mortes quæ, & quot, quibus peccandi differentijs aptè conferantur 12.a
Mortale peccatum quid 5.a
Mortuis peccato quî aut ujuendum, aut ambulandum 7.a
Mortuis peccato quid agendum 8.b
Mortuorum genera tria à Chriſto reſuſcitata, myſticè quid 1.a
Mortuorum ad ſepulturam elatio quibus ad quid proficiat 16.b
Moſes(aut Moyſes) probra quæ qui pertulerit 46.b
Moyſes alioqui manſuetiſsimus, quàm ubi cur meritò excanduerit 44.b
Moyſis & Aaronis erga ſe affligentes affectus aut zelus quis 9.b
Mulieres quæ quomodò ſuos in ſcripturis legantur afflixiſſe uiros 62.b
Mulierum amor quò tàdem adegerit Salomonem 25.a
Muri Hieruſalẽ ſeu Ieruſalem myſticè quid 35.a
Murmurantium quorum pœna quæ 9.a
Nabuchodonoſor quî aut cur qua pœna affectus 9.a
Nabuchodonoſoris ſtatua quî aut quibus inſtrumentis honorata 60.a
Nabuchodonoſor quomodò & perſecutoris & protectoris eccleſiæ typum geſſerit 78.b
Nabuchodonoſor quî trium puerorum exemplo quodammodò conuerſus 81.b
Naneæ ſacerdotes ubi quomodò Antiochum eiuſve ducem exceperint 58.b
Naui cui quis uenter cur meritò conferatur 38.b
Neceſsitas quæ quibus incumbat 71.a
Negligentiæ mater quid aut quæ 93.b
Nemini non,quantumuis iuſto,timendũ 97.a
Neque parcentem quemuis, amicum:neque non parcentẽ,inimicum eſſe 79.a
Neſcire,& ſcire noluiſſe, multùm differre 90.b.119.b
Nicanor quî ſe erga Machabæum geſſerit 62.b
Nihil boni facere,quid 3.a
Noe undè quî cuſtoditus 7.b
Νόμος quid 4.b
Non eſſe qui non peccet 5.b
Non habeo, non dabo, quorum ſit uox propria 21.a
Nouem eſſe peccata aliena, & quæ 56.a

Nuditas qui ſua cuique aſsiduè reuoluēda 44.a
Nyſſenus Gregorius inuidiam qui depinxerit 30.b
OBDVRARE qui corda dicatur Deus 106.b
Obdurationis Pharaonis cauſæ 107.a
Obduratus quis ſit aut uiuat 93.b
Obduratum qui dicatur cor Pharaonis 107.a
Obſeruationes præceptorum quo duplici genere contineantur 2.b
Obſtinata peccandi uoluntas, qualis ſit phreneſis 107.a
Obſtinatione qua qui peccetur in ſpiritum ſanctum 104.b
Occulta longè aliter àc publica, uel arguenda, uel corrigenda 73.b
Ochoſias undè quò adactus 57.b
Ocioſitatis fructus qui 50.b
Ocioſus quis, undè qui aut flagellandus aut caſtigandus 3.a
Ocioſorum increpatio 50.a
Odioſi aut odibiles Deo qui 6.b.7.b
Offendiculū undè qui poni dicat 106.b
Oniæ uiri boni & innocentis miſerabilis interitus 58.b
Onerarijs nauibus cur qui uentres comparentur 38.b
Operanda ſeu agenda quæ, quo ſtudio exequenda 52.a
Operarijs quibus quis diſceſſus à Deo minatus 8.b
Operarios iniquitatis Deo odioſos 6.b 7.b
Operarios ſua fraudari mercede, quale ſit peccatum 118.b
Operatio uini immoderatè ſumpti qualis 36.b
Operum bonorum uis & uſus 125.a
Oppreſsio quæ, quale quātum ve ſit peccatum 116.b.117.a.b
Orationis Dominicę uis & uſus 117.a.b
Origenis de miſericordia inutili ſententia 77.b
Originale peccatum qui ſit aut oſtendatur uoluntarium 4.a
Originale peccatum quid 4.b
Originalis peccati ex ſcripturis aſſertio ſeu oſtenſio 5.b
Originali peccato baptiſmum præcipuè donatum, alia etiam peccata tollere 5.b
Origines peccati quot 55.a
Oſſa myſticè quid 33.a
Oſtentare ſua bona opera cupienti quid cogitandum 16.a
PALMES quis cur tollendus 59.b
Palpones qui quomodò ſe peccatis inficiant alienis 63.a
Paludibus cur undè cōparati ſint ebrioſi 37.a
Parentes qui quàm præpoſtera laborent cura 81.b
Parentum conniuentia & indulgentia quæ quàm periculoſa 77.a.78.a
Participando qui alienum tibi peccatū contrahas 82.a
Participatio aut cōmunicatio cum malis, quotuplex 84.a.b
Paruulis quibuſdam etſi baptizatis, cur regnum cælorum præcludatur 81.b
Paſcha cum amaritudinibus comedere, quid ſibi uelit 67.b
Paſtorem reticentia ſua pereuntiū mortis reum fieri 70.b
Paſtores qui quales, & quanto periculo obnoxij 70.a.b.71.a
Paſtorum aut prælatorum pericula quāta 72.b.73.a
Paſtores multos pro iniquitate populi damnari 72.a
Patientia quàm & cur quibus neceſſaria 15.a
Patientia minimè laudabilis quæ 80.a
Patrum de faciendo bono, maloque cauendo ſententię 2.b.3.a.b
Patribus quid in filios à Paulo uetitum 63.a
Paulum Apoſtolum quodammodò ad fidem compulſum eſſe 79.b. eundemque ethnici Imperatoris auxilium imploraſſe aut popoſciſſe 80.a
Pauor cur q[illegible] & unde utiliter inijciatur 35.b
Pauperes qui cur quandò non cedant etiam

etiam ſummè diuiti 40.b
Pax cui & cur inquirenda 2.a
Pax quibus quantoperè curanda 14.a
Pax Dei qualis, & quò nobis petenda 14.a
Peccandi uoluntate ſola damnari quem poſſe 12.a
Peccandi conſuetudinem, peccato ipſo peiorem eſſe 13.a
Peccans, quantillo aut quali precio animam ſuam uendat 11.a
Peccantium cõſuetudo quæ qualis 10.a
Peccantium in hac uita proſperitas aut impunitas quid portendat 10.b
Peccantes laude proſequi, qui plus ſit quàm delinquere 67.a
Peccare etiàm Dei filios 6.a
Peccatũ quantoperè Deo odioſum 6.b
Peccatum qui aut cur dæmone ſit peius 10 b
Peccatum per quæ tria impleatur 11.b
Peccatum ad inferos, & ad mortẽ quid 97.b.104.a.b.119.b
Peccati definitio 4.a.b
Peccati & iniquitatis conuentio ſeu idẽtitas 4.b
Peccati diuiſio 5.a
Peccati differentia quæ qualis 5.a
Peccati & criminis differentia 6.a
Peccati author quis 7.a
Peccati fugiendi cauſæ 6.b
Peccati execrandi cauſa potiſsima quæ 6.b
Peccati natura & malignitas qualis aut quid 7.a
Peccati ſeruus quis 7.a
Peccati fuga & execratio quibus ſcripturæ uerbis innuatur 7.b
Peccati grauitas undè potiſsimum colligatur 10.a
Peccati lex quid 13.b
Peccati genus omne ex ſuperbia naſci 16.b
Peccati in ſpiritumſanctum deſcriptio ſeu definitio 88.b
Peccati in ſpiritumſanctum irremiſsibilitas quî intelligenda 90.a.b
Peccatum omne contra legem Dei eſſe aut fieri 4.b
Peccatum aliud alio grauius eſſe 5.a
Peccatum tribus impleri modis 13.a
Peccatum, peccatum tradere 13.b
Peccato quî generetur mors 8.a
Peccato inſipientiam fieri 10 b
Peccato nil eſſe immundius 10.b
Peccato etiàm corpora infici 10.b
Peccato etiam non perpetrato, quî quis fiat gehennæ obnoxius 11.a
Peccata quibus & quî Deus dimittat 5.b
Peccata quî facilè deuitentur 13.b
Peccata quæ quos quomodò aut præcedant, aut ſequantur 54.b
Peccata in ſpiritumſanctũ quæ & quot 89.a
Peccata in ſpiritumſanctum qui diſtinguantur 90.a
Peccata in cælum clamantia, quæ 110.a
Peccata qui merito Chriſti per ſacramẽta applicato tollantur 123.b
Peccata quæ quibus modis expianda 124.b
quæ quibus ampliùs euitanda 128.b
Peccata quibus modis, operibus aut remedijs purgentur ſeu redimantur 124.a.125.b.129.a
Peccatorum inæqualitatem ex Euangelio oſtendi 5.b
Peccatorum gradus qui quales 11.a
Peccatorum inter ſe diſcrimen quã ſit difficile 127.a.b
Peccati reſiſtẽdi modi quot & qui 13.b
Peccata nulla qualiacunque impunita manere 130.a
Peccata modis fieri tribus 90.b
Peccatorem omnem, ſuperbum eſſe 18.a
Peccatores aliquot ſingulares quas Deo pœnas dederint 7.a
Peccatores qui quali à Deo cruciatui addicti 7.b
Peccatores qui qua pœna affecti ſeu afficiendi 9.a
Peccatoribus quibus quæ minatę aut inſligi pœnæ prædictę 8.a
Peccatores aut peccatrices deferre apud

apud ſuperiores, quale quid ſit 70.b
Pectoris tūſio quid aut quantum ualeat 129.b
Pectore & uentre repere, myſticè quid 35.a
Perfidiæ matrem, ebrietatem eſſe 40.a
Perſecutionem patientes non omnes, beatos eſſe futuros 79.a
Perſequētibus quid officij aut beneficij exhibendum 14.a
Pertinacia quæ, quale aut quid peccati ſit 103.a
Petitiones quæ noſtræ apud Deum inno teſcere debeant 14.a
Pharao cum ſuo exercitu quas cur pœnas dederit 9.a
Pharao & Herodes qua in re comparandi 59.b
Pharaonis obduratio undè 107.b
Philargiria quid 13.b
Phinees quantā qua ira conſecutus laudem 44.b
Pietatem aut zelum pro Deo, crudelitatem non eſſe 78.a
Pietatem Dei, quauis impietate aut iniquitate maiorem eſſe 101.a
Pigri, qua de re admonendi 53.a.b
Placatio Domini quę qui faciēda 125.b
Plumbo cur peccatum cōparetur 10.b
Pluuia quali peccatores plagādi ſeu aſficiendi 9.a
Pœna quæ quibus ſit ſalutaris 73.a
Pœnæ ſecundùm animarum merita, an dici ſeu exprimi poſsint 6.b
Pœnæ quæ qui euadendæ 7.b
Pœnæ animarum quæ quibus duriores 10.a
Pœnitens quiuis quandonàm à quouis abſolui queat ſacerdote 102.a
Pœnitenti quomodò & timendum, & confidendum 100.b
Pœnitentibus quid Deus promittat, aut non promittat 96.a
Pœnitentia ad Mortem uſque dilata, quàm ſit periculoſa 97.a
Pœnitentiæ cur tantoperè inſudandum 91.b.92.a
Pœnitentiam nullam eſſe ſeram 98.b
Pœnitentiam ueram ſemper amplecti ſeu acceptare Deum 101.b
Porta qua qui irrāndum 52.b
Poſſeſsio certiſsima quæ 22.b
Poſsidendi auido, quid ut poſsideat, potiſsimùm optandum 22.b
Potare multùm, nec tamen inebriari, quale quid 40.a
Potandi nimietas qui ſenſim aut minuē da, aut tollenda 38.a
Potentium multùm bibere, nec tamen inebriari, increpatio 40.a
Potores quibus aut qualibus uelitentur ſeu initio utantur poculis 40.b
Præconis officio myſticè qui fungantur 70.b
Prædeſtinationem incertam eſſe, cur & quàm ſit utile 97.a
Prædeſtinatos ſe præſumentium increpatio 97.a
Prædicandum aut dicendum, etiàmſi auditor non obtemperet 72.b
Prædicatores qui cur ſuſpecti aut fugiē di 64.a
Præpoſiti qui cur conſtituti 71.a
Præpoſitorum Eccleſiaſticorum ſtatus quid præter uitam bonam exigat 71.b
Præſulum quorum libertas quæ 71.b
Præſumptione quę peccetur in ſpiritum ſanctum 91.a.b
Princeps cocorum (ſeu coquorum) myſticè quis aut quid 35.a
Principes rationem reddituros, ſi non contra Eccleſiæ hoſtes moueantur 80.a
Principum quid potiſsimùm interſit 79.b
Principijs quibus qui obſtandum 81.a
Procraſtinatio quæ quàm ſit periculoſa 96.b
Prohibēdi à malo, & cogendi ad bonū, utilitas quæ 80.a
Prophetæ qui cur maledicti 64.a
Propitiatio pro peccatis noſtris quis ſit 17.b
Propitiator noſter quis 120.a
Proſperi de iuſtitiæ ratione ſentētia 3.a de ſuperbia 17.b. de peccati omnis initio

initio 19.a
Proſperi de ferreo cupiditatis imperio axiomata 22.a
Proſperi in gulam & ebrietatem inue-ctio 25.a
Proſperi de inuidia ſeu inuido ſententia 30.a. de præpoſitorum Eccleſiæ ſtatu 71.a
Prudentia quid 54.a
Pſeudoprophetæ qualia ferè doceāt ſeu prædicent 68.b
Pueris delinquentibus an ſeptuagiès ſeptiès ignoſcendum 73.b
Puluilli qui quales aut ſint, aut undè cōſuantur 64.b
Puluinar quid aut quale 54.a
Purgatorio quinam ſe uanè ſaluandos ſperent 95.a
Purgatorio igne nō ſaluandi qui 116.a
QVAE duo iuſtitiæ Chriſtianæ in primis attineant 2.a
Quæ tria operetur in nobis ſpiritusſanctus ad declinandum à malo 3.a
Qualis ex peccato oriatur metus 19.a
Quali aut quanto utendum ſit cibo 36.a
Quàm tenax ſit carnalis uoluptas 27.a
Quanta inter præſumptionem & deſperationem cura incedendum 93.a
Quatuor modis & corde & opere peccatum perpetrari 12.b
Quatuor iraſcentium genera, quæ 47.b
Quatuor modis ad impiorum conſiliū iri 53.b
Quibus aut quot de cauſis uerba Dei periculosè reticeantur 72.b
Quid quibuſcum tractandum 56.b
Quieſcendum undè ſit 2.a
Quieſcere agere peruersè, quò maximè ſpectet. 2.a
Quintuplicem eſſe gulæ tentationem 35.a.b
Quis quomodò & captiuus, & liber ſit 13.a
Quo uitio fiant ex hominibus ſues 35.b
Quotidiana peccata quæ, aut qualia 126.a.128.a
Quotidiana peccata quàm uitāda 31.b 127.a.& deiñ.
Quotidiana quæ, quibus quotidianis curanda 128.a
Quotidianorum peccatorum remedia 129.b
Quotuplex appetitus gulæ diſtinctio 40.a
RACHA quid 6.a
Radix malorum omnium, quid aut quæ 19.b
Raphaelis cenſura, hoſtes animæ ſuæ qui ſint 7.a
Rapinà ſeu præda quî ferenda 44.a
Raram eſſe uirtutem, nulla affici inuidia 31.b
Reatus qui quos habeant gradus 6.b
Reatus hæreſiarcharum quanti 55.a
Rebeccæ conſilium myſticè quid 48.b
Recedere à malo, nec facere bonum, Auguſtino quid ſit 2.b
Recedere à Deo quis quî dicatur aut in telligatur 100.a
Recidiuantium ſeu in idem peccatum relabentium pericula quanta 7.a.8.b
Recidiuatio in peccatum, quantò quàm ipſum peccatum, periculoſior 10.b
Reconciliatio quî quærenda 97.b
Reconciliationem nulli, ne in fine quidem, negandam 101.b
Recta ſeu uera timuiſſe dicere, paſtori quid ſit 70.a
Redarguere, quid ſit 55.b
Reges quî ſeruiant Domino in timore 79.b
Reges qui quomodò ſe alienis obligent peccatis 74.a
Regina uitiorum omnium quæ 18.b
Regnum Dei non poſſeſſuri, iuxta Paulum qui 9.b
Regnum Dei quibus potiſsimùm uitijs amittatur 25.a
Relabi in peccatum, quanto ſit periculo obnoxium 10.b
Remedia aduersùs inuidiam quæ qualia 28.b.33.a
Remedia aduersùs quotidiana peccata, quot aut qualia 128.a.129.a
Remedia cōtra ſuperbiam quot & quæ 19.a

Remedia luxuriæ quę 26.a
Remiſsionem quis in nobis operetur 3.b
Remiſsione peccatorum ſtare eccleſiã 5.b
Reorum iudicio, concilio, & gehennæ, differentia quæ 6.a
Reſiſtendi peccatis modi qui quales aut quot 13.b
Reticentia quæ quibus quàm ſit pernicioſa 69.a
Reticentię cuius cauſæ quæ 71.a
Reuelationem de remiſsione peccatorum ambire, curioſum aut repræhenſibile eſſe 93.a
Reum eſſe iudicio, concilio, aut gehennæ, quid ſit 5.a
Rhomphęæ quali cur iniquitatem ſcriptura comparat 9.a
Riſus quis quę pariat peccata 128.b
Roboam quod conſilium quo periculo deſeruerit 57.b
Romana urbs qui ab Hieronymo laudata 68.b
Ruina quorum ſit grauiſsima 17.b
Ruina uirtutum omnium undè 18.a
SACERDOS quis quot paſsim occidat 73.a
Sacerdotis ſummi imperio inobediens, quas dare ſolitus aut iuſſus pœnas 15.b
Sacerdotum quorum libertas quę 71.b
Sacrificare ſacrificium iuſtitię, quid ſit 5.a
Sacrilegi prædia aut uaſa eccleſię tollentis pœna 85.a.b
Sacrilegorum aliquot mira horribilisque pœna 85.a
Salomon qui tandèm dementatus 25.a
Saltu aut ſaltatione quali etiam terra polluatur 41.a
Salus quorumnam ſit nulla 96.a
Sanguinis uocabulo quid aliquandò ſignetur 42.b
Sapientes quo uitio uel amentes fiant, uel pecudes 24.b
Sapientia quæ quibus & quàm paucis manifeſta 52.b
Sapientiæ ſtudium quibus maximè rebus impediatur 36.b
Sapientiam ira perdi 47.a
Satisfactio quæ qui aut per quos facienda 125.a
Satisfactionibus moueri & placari Deũ 126.a
Satis ad ſalutem nõ eſſe, abſtinere à malis aũt peccatis 3.a.74.a
Saul qui parcendo regi Agag, peccarit 74.a
Saulis in Dauidem inuidia qualis aut undè 27.b
Scabellum quid 54.a
Scripturę de declinando à malo, bonoque faciendo teſtimonia 2.a.b
Scripturę contra auaritiam allegatę ſeu allegandę quę 20.a.b
Scripturę in crapulam, gulam & ebrietatem inuehentes, quę 33.b.34.a.b
Scripturarum de peccati grauitate, peccatique uinculis ſententię 51.a
Scripturarum in luxuriam inuehentium allegationes 24.b 25.a
Scripturarum contra acediam teſtimonia quę qualia 50.b 51.a.b
Scripturarum aduerſùs iram aut iracundiam teſtimonia quæ 42.a.b
Scripturis arbitrij liberi & gratię Dei concurſum probari 3.b
Scurrarum quid ſit 41.b
Scurrilia loquentes aut tractãtes, quàm diabolo rem faciant gratam 35.b
Scutum quale qui & ubi utendum 14.b
Securitas pernicioſa aut non habenda, quę aut qualis 94.b.97.a
Securitatis promiſſores qui quales 97.a
Securitatem de remiſsione peccatorũ affectare, cur ſit periculoſum 93.b
Seminandum qui ſit 15.a
Sentinę neglectæ & fluctus irruentis collatio 128.b
Septiès in die cadere iuſtum & reſurgere 8.a
Sepulcra dealbata 15.b
Sermo quis nobis aut uitandus, aut utẽdus 2.b 14.a
Sermonem malum nullum ex ore noſtro

ſtro proceſſurum 2.b
Serpens quandò & qui myſticè alloquatur fœminam 12.a
Seruari a nobis mandata Dei, ſi uolumus, poſſe 3.b
Seruitus libidinis quanta 26.a
Seruus quis cur mittendus in tenebras exteriores 51.b
Seruus peccati quis 7.a
Seueritas ubi ſit maximè opportuna aut utilis 73.b
Sex Deo odibilia quę 15.b
Sicera quid ſonet 36.b
Sicera & uino gigni luxuriam 40.a
Sobrietatis laus 15.a
Sobrios qui irrident, eos amentes eſſe 38.a
Sodoma cur quorum quale ſit exemplum 7.b
Sodomorum pœna qui ipſorum peccatis accommodata 115.b
Sodomitarũ peccata aut ſupplicia quæ 9.b
Sodomitarum deſcriptio 114.a
Sodomiticum peccatum eſſe homicidio grauius 113.b
Sodomitici ſceleris rei qui 114.a
Sodomitica ſcelera, non eſſe delicta, ſed monſtra 116.b
Solem non occaſurum ſuper iram aut iracundiam noſtram 2.b
Soliciti quomodò eſſe debeamus aut non debeamus 14.a.b
Spatium peccandi datum à Deo nemini 6.b
Speculator quis qualis 71.a
Sperando qui decipiamur 96.a
Speculatori quę duo prædicanda 73.a
Spirituſſanctus quid in nobis ad faciendum bonum malumq; uitandum operetur 3.a
Spirituſſanctus quibus & qualibus peccatis ſingulatim offendi dicat 88.b. 89.a
Spirituſſancti ſplendorem ira excludi 47.a
Spiritumſanctum à nobis non contriſtādum 2.b
Stantibus quibus quid uidendum aut cauendum 8.b
Stipendium peccati quid 5.a
Stulti propriè aut uerè qui 21.a
Stultiloquium quid 26.b
Sua cupidè ſeruantem, etiamſi aliena non appetat, auarum eſſe 13.b.14.a
Suadentes, ut peccent, alijs, peccatum alienum admittere 55.a
Sues qui fiant ex hominibus 35.b
Sufficere nulli ad ſalutem, ſi à malis tātùm abſtineat 2.b
Suggeſtionem ſerpenti aptè conferri 11.b
Suggeſtione qua aut cuius qui peccemus 11.a
Sulphur ſuper quos cur aliquando à Domino de cælo miſſum 9.b
Superbia quàm ſit uitanda, odibilis aut pernicioſa 15.b
Superbia quid, & quas gignat filias 15.a
Superbia undè naſcatur aut deprimatur 16.b
Superbia quibus potiſsimùm inſidietur 17.a
Superbia quotuplex, & quæ qualis 19.a
Superbiæ filiæ quæ 15.b
Superbiæ pernicies quanta 16.b.17.a
Superbiæ ſpecies ſingulares quot aut quæ 17.a.b
Superbiæ initium quod 17.b
Superbiæ quibus aut quot remedijs obuietur aut medeatur 19.b
Superbiam quæ ſcripturæ loca potiſsimùm taxent 15.b
Superbiam bona omnia corrumpere 18.a
Superbi inter ſe quales 15.b
Superborum geſtus ac mors externi quales 17.a
Supplicationem quis in nobis operetur 3.a
Supplicium quod quot gehennis intolerabilius 19.a
Supplicio æterno qui cur potiſsimum dati 3.a
Sympoiôn aut ſympotarum lepida & artificioſa deſcriptio 40.b

Taci-

TACITVRNITAS qui alienis ſe fœdet peccatis 69.a
Talionis reddẽdæ modus optimus quis 130.a
Tela ignea qui extinguenda 14.b
Temperantia quò aut quibus maximè ſit opus 54.a
Temulentorum ſeu ebrioſorum qualia ſint corpora 41.a
Tentati qui quomodò aut uicerint, aut ſuccubuerint 12.b
Tentationi cui quomodò aut quàm facilè reſiſtatur 25.b
Tentationem tribus modis peragi 12.b
Tepidorum excitatio 53.a
Tepiditas quæ qualis & undè 52.b.53.a
Terræ hiatu quali qui cur aliquandò abſumpti 9.b
Tepor quis qui profligandus 53.a
Tertulliani de Sodomorum excidio & ſcelere ſententia 115.b.116.a
Teſtamenti ueteris libri qui cur quibus legi uetiti 25.a
Theodoreti de ſacrilegijs ſub Iuliano apoſtata admiſsis, ſententia 87.b
Theſauri à tineis, carie, prædonibus aut furibus liberi, qui 21.a
Thomæ Aquinatis de peccatis in ſpiritumſanctum explicatio 89.b
Timor quis quam ſeu quantam uim habeat 25.b. quomodò cum qua ſpe iungendus 98.a
Timore quo q unde nõ impediẽdi 71.b
Timotheo permiſſum aut iuſſum modico uti uino, quid præ ſe ferat 35.b
Titus ac Timotheus quàm diſparis fuerint animi 73.a
Tobias quid potiſsimùm filio ſuo præceperit aut iniunxerit 2.a
Tobię cõſilio, q bona multa habẽda 2.a
Tollẽda ſeu proijcienda à nobis q̃ 14.a
Tormẽtũ gehennæ pęna durius qđ 10.a
Tormẽta inferni uel minima, quãto mũdanis etiam, maximis maiora 6.a
Torturam inferni, inęqualẽ, non æqualẽ eſſe 6.a
Tractatio de peccatis, quò referenda, & quis illius uſus 119.a
Tragœdi & potores qua in re ſimiles aut comparandi 40.b
Tres peccati gradus qui 11.a
Tres reatus gradus qui 6.b
Tres peragendæ tentationis modi 12.b
Tria, quib. peccatũ impletur, quæ 11.b
Tribus peccari modis 90.b
Triburieñ. concilij de homicidis, eorumque pœnitẽtia aut pœnis, ſnia 113.a
Tridentini concilij de fiducia & certitudine remiſsionis peccatorũ, ſnia 95.a
Tridentini Concilij de tollendis peccatis ſententię ſeu decreta 123.a.b
Triplex eſſe peccatum 5.a
VAE quibus cur inſtet 64.a
Venerea res fugienda, non contrapugnando, uincenda 12.b
Venię facilitas quid, quantùmve mali adferat 77.b
Veniale peccatum quid 5.a
Veniale abſque peccato uitã nõ agi 5.b
Venialia peccata qui expianda, & quàm non ſpernenda 128.a
Venialia ſpernere peccata, quale quantũque ſit peccatum 129.a
Venialia qui tandem euadant aut fiant criminalia 129.a.130.a
Venti ſæui cur ambitioni & auaritiæ cõparentur 16.a
Venter quibuſnam ſit quaſi Deus 35.b
Venter qualis quãtùsve ſit exactor 40.a
Ventris ubinàm aut qñ uis quãta 35.a
Ventri deditos, ſæpenumerò inuitos peccare 38.b
Ventrem pro Deo qui habeant 35.b
Verberùmne an uerborum correptio magis commoda 73.b
Veritas inter quos cur quib. utenda 2.b. 14.a
Veritatis prædicatores quales 68.b
Veritatis impugnatione qui aut quandò peccetur in ſpiritumſanctum 102.a
Veritatem ira amitti 47.a
Veſtigia Christi quomodò à quibus ſequenda 8.a
Via peccatorum quid 54.a
Victimæ q̃ aut quorũ abominabiles 7.b
Victor epiſcopus Afer, quid de ſacrilegis

gis aliquot narret 88.a
Viduę quæ quales 16.a
Vigilandum quî aut cur ſit 52.a
Vindex peccati ſeu peccatorum quis aut qualis 7.b
Vindictæ ſeu ultionis Diuinæ in ſacrilegos aliquot exẽpla 84.b. 85.a. b. 86.a.b.87.a.b.88.a
Vinum quî ſumendum 15.a.40.a.b
Vinum cur creatum 36.a
Vinum quî à Salomone deſcriptũ 36.a
Vinum quod, quomodò aut quid operetur 36.b
Vinum quî Apoſtolicè bibendum 40.a
Vinum quî faciat homines omnes ęquales 40.b
Vini abuſum, nõ uſũ, damnandũ eẽ 35.b.
Vini & ignis collatio 40.b
Vino ineſſe luxuriam 33.b
Vinum in Chriſti ſanguinem uerti 36.b
Vino cur nimio abſtinendum 36.a
Vino & ſicera quid gignatur 40.a
Vinolentia quorum ſit 41.b
Vinolentiæ fructus qui 39.a (31.a
Viperæ cur meritò aſsimilet inuidia
Viri qui q d aut qûò ab uxoribus ſuis paſsi 62.a
Virtus inuidiâ nulla caret ſua 30.a
Viſcera quæ quibus induenda 15.a
Virtute præditis, quî de bona fama gaudendum 15.a
Virtutes ſeptem, ſeptem capitalibus uitijs contrarię, quæ 15.a
Virtutũ inſidiatrix potiſsima quę 17.b
Virtutibus omnibus aduerſam eſſe ſuperbiam 17.a
Vitam diligere, quid undè requirat 2.a
Vitij alieni probator, cui ſe periculo ingerat 67.b
Vitia inter nos ne nominanda quidem, quæ aut qualia 24.b
Vitia dęmonib. maximè familiaria q̃ 25.
Vitia gulæ quę qualia 35.a
Vitia quæ quarum uirtutum nomine pallientur aut laudentur 67.b
Vitiorum omnium mater, princeps, regina aut cauſa quæ 15.b.17.a.18.b.19.a
Vitiorum capitalium mutua inter & ex ſe generatio qualis 18.b.19.a
Vitiorum omnium pernicioſiſsimũ qđ 30.a
Vitiorũ omniũ fõns & origo quę 35.b
Vitijs ſeu uitioſis quibuſnam quàm dæmones congaudeant 35.b
Vnitas quæ quî curanda 14.a
Vnum pro ſalute multorum condemnari, pręſtare 81.a
Voluntas ut bona ſit, undenàm aut quî fiat 3.b
Voluntas quanti ſit momenti 12.a
Voluntatem à Domino præparari 3.b
Voluntatem retinendi aut conſequendi quod iuſtitia uetat, peccatum eſſe 4.a
Voluntatem ſemper liberam eſſe, bonã non ſemper 3.b
Voluntariam in cogitatione illicita ob lectationem, peccatum eſſe 12.a
Voluntariè poſt babtiſmum peccare, quale aut quàm periculoſum 7.a
Voluntariè peccantibus nobis quid tandèm expectandum 7.a
Voluptas quæ quàm ſit tenax 27.a
Vomentium ex ebrietate pœnitentia qualis aut quę 40.b
Vota Dño placita aut placabilia q̃ 7.b
Vox ſanguinis quî clamare dicat 113.b
Vrbis Romanæ laus 68.b
Vrias qua techna per Dauidem interfectus 25.a.59.b.60.b
Vſus rerum legitimus, quid, qualis aut quis 4.b
Vulnera quî tractanda 67.b
Vulnera quæ cui haud negligenda 73.b
Vulneratus propter noſtra peccata, quis aut quantus 6.b
Vxore ampliùs uti, quàm debitus uſus exigat, Auguſtino quid 128.a
Z
Zambri flagitium impudens undè quî punitum 44.b
Zelare cuinam minimè liceat 28.a
Zelus quẽ potiſsimũ minimè đceat 28.a
Zeli & inuidiæ quãta ſit differentia 31.a

Indicis tertij & vltimi Tomi, finis.

ADMONITIO AD LECTOREM.

PRIVSQVAM ad opus hoc euoluendum candide lector accedas, de quibuſdam te admonendum & informandum duximus. Ac primùm quidem, quid ſibi uelint alphabeti literæ, quæ ſingulis paragraphis quæſtionum Catechiſmi adſcriptæ ſunt: tum, quid in citationibus Scripturarum & ſanctorum Patrum obſeruandum ſit: demùm, undè patrum teſtimonia, de quibus ambigi poſſet, deſcripta ſint. Quòd igitur ad literas attinet, eas appoſuimus, ut faciliùs authoritates Patrum quæ ad marginem citantur, inueniri poſsint. Nam exempli cauſa, ea teſtimonia quæ in paragrapho A citantur, eodem ordine poſteà ſubſcripta reperiuntur, adiectis numeris: qui quidem numeri hoc præſtant, ut ſi alio in loco eadem teſtimonia producantur, poſsint citra difficultatem reperiri: Nimirùm ſi qua D. Auguſtini authoritas, quæ uno in loco citata eſt, repetatur & alibi: hoc compendio inueniri poſsit, cùm dicitur, Vide ſuprà quæſtione 9. B. 2. quod ſignificat authoritatem ſecundã paragraphi B.

Circa teſtimoniorum & authoritatum deſcriptionem hæc ferè indicanda uidebantur. Primùm mirari neminem debere, quòd numeros librorum & & capitum non Arithmeticis notis, ut fieri ſolet, ſed integris dictionibus expreſſerimus. Ad quod faciendum hæc nos cauſa commouit, ut ſcilicet lectorem qui his authoritatibus & ſententijs utetur, magis ſecurum reddamus. Neque enim rarò accidit, & nos ipſi non ſemèl obſeruauimus, ut ea quæ ab ipſis authoribus rectè per numeros annotata fuerant, uel exſcribentium, uel typographorum incuria permutarentur: nec ſanè mirum, cùm facilimè contingat, ut numerus alius pro alio ſubſtituatur, aut propter formarum ſimilitudinem, aut ſola figurarum inuerſione facta. Itaque ut nè errores eiuſmodi inciderent tum inſcribendo ſiue imprimendo, tum ſi neceſsè fuerit, alias recudendo, maluimus integris dictionibus uti, quas commutare non ità facilè foret. Fecimus id ob eàm etiam cauſam, ut ex hoc libro faciliùs reſtitui & corrigi loca poſsint, quæ in ipſius Catechiſmi margine annotantur, ſi in eo ſępiùs imprimendo, errores in numeris committerentur. Alterum eſt, de quo admonendus uidebare, ut ſi animaduertas in ſcripturæ uerbis quædam aliter legi, quàm in nonnullis Biblijs uulgatæ editionis habeatur, memineris nos in ijs deſcribendis Louanienſium Theologorum caſtigationem ad uetuſtiſsima exemplaria factam, ſecutos eſſe. Tertium eſt, quòd non ignoremus pleroſque fore qui ſententiarum & authoritatum longitudinem ægrè ferent. Verùm cùm è diuerſo ſint non pauci, qui malint integras Patrum ſententias, quàm ità breuiter adductas: non potuimus utrique parti commodiùs ſatisfacere, quàm ſi uiam mediam teneremus, ut ea ſolùm proferrentur, quæ ad rem ipſam potiſsimùm facere uidebantur: quanquàm uereamur nè alicubi longiores aut æquo breuiores fuerimus: cuius errati facilè, ut ſpero ueniam dabis. Vtut eſt, meo quidem iudicio, Sanctorum Patrum ſententiæ faciliùs intelliguntur, quandò & antecedentia & conſequentia ſimul ponuntur ob oculos: ut taceam, quòd non rarò quandò uerba longiùs adnotantur, ſimul etiàm rationes & argumenta lectori ſuppeditentur, partim ex Scripturis ſacris, partìm aliundè petita. Neque enim nudè ſimpliciterque de rebus fidei ſuam ſententiam exponunt Patres, ſed nonnunquàm ex profeſſo eam probant & confirmant. Iam quis dubitet, quin eorum argumenta multo maiorem authoritatem fidei Catholicæ confirmandæ roburque tribuant, quàm ſi ſimpliciter aſſeuerarent

rent quod ſentiunt? Nunc ad illud ueniamus, de quo tertio loco dicendum erat. Sunt authores multi tum Græci tum Latini, qui partim à diuerſis translati, partim ab alijs atq; alijs correcti, diſtinctis locis & temporib. editi fuere: in quib. editionibus ſæpenumerò, præſertim quòd ad numeros capitum aſsignandos attinet, reperire eſt magnam uarietatem. Vt igitur certiora noſtra ſint omnia, opræprecium erit indicare, quos interpretes Græcorum, quasque editiones Latinorum, aut correctiones utrorunque, ſecuti ſimus, non quidem in omnium Patrum libris, ſed eorum tantùm, quorum mentionem facere, nèceſſarium arbitramur, nè quis arbitretur nos mala fide egiſſe, ſi cum ſuis codicibus hæc fortè teſtimonia nō per omnia conueniant, aut capita capitibus minùs reſpondeant. Igitur ut à Græcis ſumamus initium, Secuti ſumus translationem Ambroſij Camaldulenſis in Dionyſio Areopagita, ueterem in Ignatio, Gelenij in Ioſepho: quanquàm in libris antiquitatum retineamus numeros capitum, qui in editione ueteri habebantur, & in Gelenij translatione ad marginem adſcripti ſunt. In Iuſtino Philoſopho & Martyre Perioniū, in hiſtoria Eccleſiaſtica Euſebij, Socratis, Sozomeni, Theodoreti & Euagrij, nec Ruffinum, nec Muſculum, ſed Ioannem Curiſtophorſonum Anglum, Ciceſtrenſem Epiſcopum (nec id quidem ſine cauſa) interpretem ſequimur: ac proindè mirari non debes, ſi capitum numerus qui in hoc opere notatur, cum editionibus aliorum non conueniat. Citamus Athanaſium iuxta uerſionem Nannij, Baſilium iuxta editionem & correctionem Godefridi Tilmanni Pariſienſem: quanquàm Cornarij numeros in citatione capitum non raró etiam adiunxerimus. Nazianzeum ex editione ueteri: noua enim Abbatis Billij conuerſio nondùm ad manus noſtras peruenerat: Chryſoſtomum & Theophylactum ex correctione Philippi Montani, Oecumenium denique prout is è Græco in Latinum conuerſus eſt ab Hentenio. Quòd ad Latinos ſpectat, Romanorum Pontificum epiſtolas & Conciliorum canones ex tomis Conciliorum ſecundùm poſtremam Laurentij Surij editionem deſcripſimus: in epiſtolis tamen Leonis Magni retinuimus eum numerum, qui eſt in ipſius operibus, non autem eum, qui in tomis Conciliorum. In Cypriano citando ſequimur editionem Manutij Romanam, & correctionem Pamelij Antuerpianam: in Ambroſio partim Baſileenſem iuxta correctionem Coſterij, partim nouiſsimam Pariſienſem Ioannis Giloti, Campani: In Hieronymi epiſtolis Romanam editionem, & Mariani Victorij Reatini emendationem: In Auguſtino & Gregorio Magno Pariſienſem: quod admonemus, nè mireris in libris Moralium aliam nos ſequi capitum diſtinctionem, quàm habeat editio Baſileenſis: In Iſidoro & Rabano Colonienſem ex poſtrema recognitione Melchioris Hittorpij: in Proſpero, Lanfranco, & Guitmundo atque Iuone Louanienſem. Supereſt ut de ijs libris Patrum dicamus, qui ſeparatim excuſi, aut etiàm alijs Patribus inſerti atque adiuncti, non tam facilè à quouis inueniuntur: inter quos ſunt libri Paſchales Theophili Alexandrini, qui reperiuntur in Antidoto contra diuerſas omnium ferè ſeculorum hæreſes, Baſileæ edito anno 1528. & in fine operum Diui Hieronymi Pariſienſis editionis, quanquàm illic Hieronymi epiſtolæ ad eundem Theophilum ſcriptæ, præfixæ non ſint. Dydimus Alexandrinus operibus Diui Hieronymi adiectus eſt. Cyrilli Alexandrini epiſtolam ad Caloſyrium Arſinoitam, & Baſilij ad Cæſaream Patritiam, in operibus eorum nō inuenimus: ſed quæ à doctiſsimo uiro Cutheberto Tonſtallo Dunelmenſi Epiſcopo, in libro de ueritate corporis & ſanguinis Domini Græcè & Latinè ex ipſis citantur, annotauimus. Ruffini expoſitio in Symbolum: præterquàm quòd in quarto tomo operum Diui Hieronymi reperiatur, extat etiam inter Diui Cypriani opuſcu-

opuſcula. Chryſoſtomi liber de Virginitate, Dilingæ ſeparatìm excuſus eſt. Liturgiæ beati Iacobi, Baſilij, & Chryſoſtomi ſimul editæ ſunt per Claudium Sainctesium Theologum Pariſienſem. attamen Baſilij & Chryſoſtomi Liturgiæ, eorum operibus in Pariſienſi editione etiam adiunctæ ſunt. Beſſarionis ſcripta quædam de Euchariſtia, in eodem opuſculo cōtinentur. Damaſceni libri tres de imaginib. à Godefrido Tilmanno in Latinum conuerſi, ſeorsùm prodierunt. Si qui ſunt eius generis authores alij in Catechiſmo citati, quorum ſcripta haud ità nota ſunt, ea uel ſeparatim impreſſa extant: uel in ijs uoluminibus inueniuntur, in quibus diuerſorum authorum ſcripta collecta ſunt: cuius generis ſunt octo tomi Aloyſij Lipomani de Viris Sanctorum, Μικροπρεσβύτικον, Antidotum contra diuerſas hæreſes, Panoplia Euthymij: uel deniquè locus ubi quærenda ſit authoritas, ſimul annotatus eſt.

Hæc ſunt, de quibus te candide lector admonere uoluimus. Tu interim hoc labore fruere, ac humaniſsimo conſultiſsimoq; Iuriſprudentiæ Licentiato D. Geruuino Typographo diligentiſsimo & ualdè Catholico gratias habe, qui pro ſua prōpea iuuandæ Eccleſiæ & promouendorum ſtudiorum theologicorum uoluntate, operam ſuam in hac re fideliter præſtitit. Atque ut alia permulta eximia opera ad doctrinam Catholicam illuſtrandam & propagandam politè & nitidè typis mandauit, atque in lucem emiſit: ità & in hoc opere ſuam in imprimendo induſtriam declarat: quòd non tantùm eleganter & emendatè, ſed etiam pluſquàm quadruplici typorum uarietate, facilioris diſtinctionis cauſa, excudere uoluit. Si qui errores inter imprimendum obrepſerūt, quod uitari uix poteſt, eos collectos habes in fine ſingulorum uoluminum. Quòd ſi plures quàm à nobis inter relegendum animaduerſi ſunt, deprædendant: eos tales eſſe exiſtimamus, qui ab unoquoq; facilè corrigi poſsint. Quòd ad ſententias ipſas attinet, dedimus ſanè operam, ut facta collatione diuerſorum exemplarium, quæ nanciſci poteramus, quàm emendatiſsimè prodirent. Qua in re non parùm nobis profuit, & ueluti ſtimulos addidit ſingularis diligentia Bartholomæi Laurentis correctoris officinæ Quentelianæ: cui etiàm copioſum & egregium indicem ſingulorum Tomorum acceptum ferre debes. Neque enim facilè patiebatur, ut quæ mendum aliquod redolebant, licèt ex ipſis fontibus deſcripta eſſent, typis committerentur, priuſquàm alijs codicibus inſpectis, quoàd eius fieri poterat, caſtigarentur. Ea quæ in ſententijs Patrum potiſsimùm obſeruanda uidebantur, & Scripturarum quæ ab ijs adducuntur, loca, breuiter in ſtudioſorum gratiam, ad marginem adſcripſimus. Quæ ſicubi non omninò eregionè locata ſunt, ducta linea ad ſuum locum facilè referri poterunt. Edimus nunc in lucem, his ſententijs illuſtratam priorem partem Catechiſmi, quæ eſt de ſapientia Chriſtiana, duobus tomis compræhenſam: daturi, Dei benè fauente gratiâ, propediẽm & alteram, quæ eſt de iuſtitia Chriſtiana, uno (uti exiſtimamus) tomo cum Appendice de lapſu & iuſtificatione hominis, comprehendendam, qui ſit ordine tertius. Subijcimus etiam Catalogum Summorum Pontificum & Imperatorum, per centurias diſtinctum, ut quo tempore Concilia celebrata, & Scriptores eccleſiaſtici, quorum teſtimonijs utitur hic Catechiſmus, floruerint, intelligatur: encomia item quorundam Patrum ex ueteribus excerpta, ut, in quanto honore apud Maiores noſtros fuerint, cognoſci queat: habeantque Concionatores & alij profeſſores epitheta, quibus utantur dum eorum teſtimonia producunt. Iterùm uale.

II. AD TIMOTHEVM III.

Omnis ſcriptura diuinitùs inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendū, ad corripiendum, ad erudiendum in iuſtitia, ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus.

B. AVGVSTINVS TRACTATV II. IN epiſtolam B. Ioannis.

Omnia quæ leguntur in ſcripturis ſanctis, ad inſtructionem & ſalutem noſtram, intètè oportet audire. Maximè tamen memoriæ commendanda ſunt, quę aduersùs hæreticos ualent plurimùm, quorum inſidiæ infirmiores quoſque & negligentiores circunuenire non ceſſant.

ORIGENES TRACTATV XXIX. IN MATTH.

Quotiès Hęretici canonicas proferunt ſcripturas, in quibus oīs Chriſtianus conſentit & credit, uidentur dicere: Eccè in domibus uerbum eſt ueritatis. Sed nos illis credere non debemus, nec exire à prima & Eccleſiaſtica traditione, nec aliter credere, niſi quemadmodùm per ſucceſsionem Eccleſiæ Dei tradiderunt nobis. Matth. 24.

VINCENTIVS LIRINENSIS IN LIBELLO aduersùs prophanas omnium hęreſeon nouationes.

Neceſsè eſt profectò omnibus Catholicis, qui ſeſe Eccleſię matris legitimos filios probare ſtudent, ut ſanctæ ſanctorum Patrum fidei inhęreant, adglutinentur, immoriantur: prophanas uerò prophanorum nouitates deteſtētur, horreſcant, inſectentur, perſequantur. 1. Timoth. 6.

ITEM.

Hos in Eccleſia diuinitùs per tēpora & loca diſpenſatos, quiſquis in ſenſu Catholici dogmatis unum aliquid in Chriſto ſentientes contempſerit, nō hominem contemnit, ſed Deum. Epheſ. 4. Luc. 10.

D. AVGVSTINVS LIBRO II. CONTRA Iulianum Pelagianum in epilogo.

Quod inuenerunt in Eccleſia, tenuerunt: quod didicerūt: docuerunt: quod à Patribus acceperunt, hoc filijs tradiderunt. Nondùm uobiſcum apud illos iudices aliquid agebamus, & apud eos acta eſt cauſa noſtra. Nec nos nec uos eis noti fueramus, & eorum pro nobis latas contra uos ſententias recitamus: nondùm uobiſcum certabamus, & eis pronunciantibus uicimus.

REGISTRVM.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ.

Omnes ſunt quaterniones.